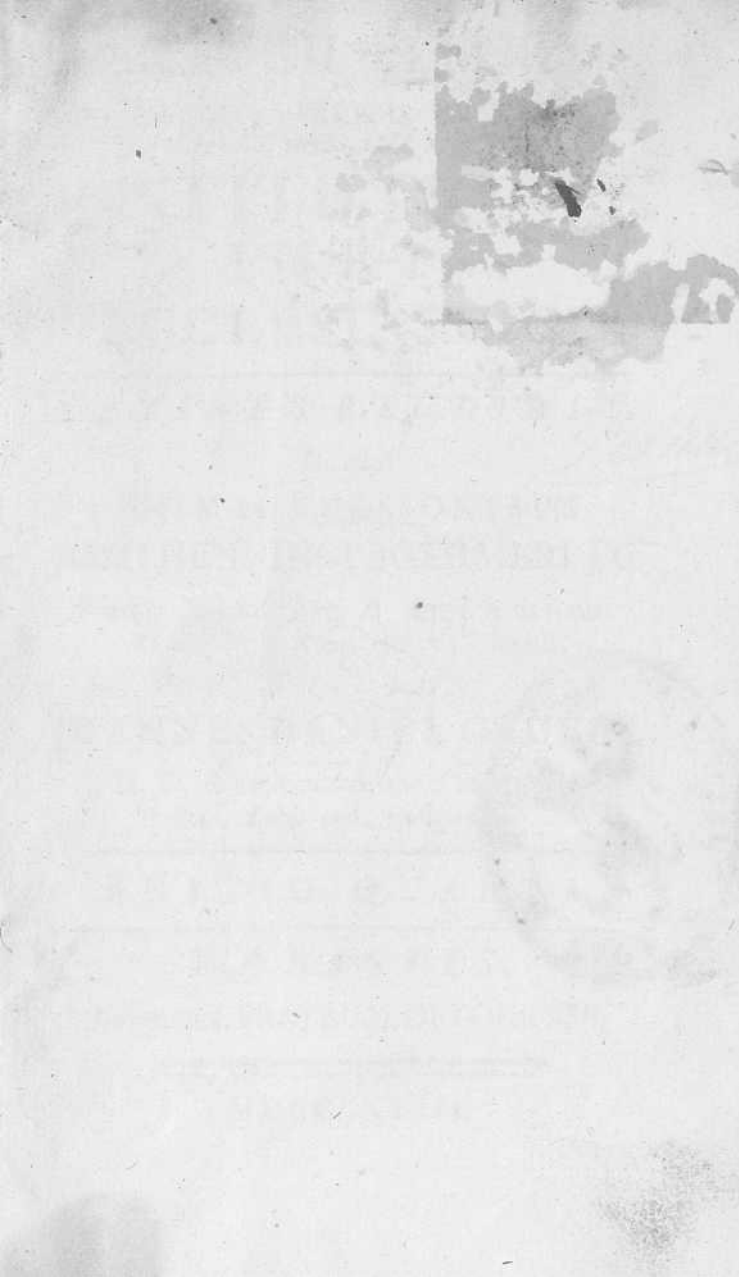


1093



Instruktionen dedere
cho ecclenastico.

(D. Carminio)

Extradados gratis

CLAUDII FLEURY

PRESBYTERI, PRIORIS ARGENTELIÆ
& REG. CHRISTIANISS. A CONFESSIONIBUS,

INSTITUTIONES
JURIS
ECCLESIASTICI.

LATINAS REDDIDIT,

& cum

ANIMADVERSIONIBUS

JUSTI HENNINGI BOEHMERI J.C.

Potent. Boruff. Reg. à Consiliis intimis
& in Frid. Prov. Juris Ordinari.

EDIDIT

JOANNES DANIEL GRUBER

J. U. D. & in Ludoviciana Catorum Juris
Prof. Publ. ord. Designatus

EDITIO QUARTA.

PARISIIS,

Sumptibus FRATRUM DETOURNES.

MDCCLXVIII.



CELESTIUM FELIX

PHARMACIA PRAGENSIS ARGENTARIA
& RECIPIENTIA & CONFECTORIA

INSTITUTIONES

JURIS

ECCLIASTICI

EMANUEL RUDOLPH

IMMADVRSIONIBUS

JUSTI BENNINGHOFFEN

Recepte Lexic. Jus. & Constat. Saxon.
& in Publ. Priv. Jus. Saxoniae

1784

JOANNES DANIEL

J. U. D. & in Inductione Confessor.
1784 Publ. Priv. Jus. Saxoniae

EDITIO QUARTA

PARISIS

Sumptibus ERATRII DISTONIS

MDCCLXXXIV



SERENISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO,

DOMINO

ERNESTO

LUDOVICO,

HASSIÆ LANDGRAVIO,

PRINCIPI HIRSFELDENSIS,

COMITI CATTIMELIBOCI,

DIEZÆ, ZIEGENHAYNÆ, NIDDÆ,

SCHAUMBURGI, ISENBURGI

ET BUDINGENSI

&c. &c. &c.

SUPREMO COPIARUM

CIRCULI RHENANI SUPERIORIS

DUCTORI,

DOMINO MEO

CLEMENTISSIMO,

FELICITATEM.

SERENISSIMO PRINCIPI

AC DOMINO

DOMINO

ERNESTO

LUDOVICO,

HASSIAE LANDGRAVIO,

PRINCIPI HIRSFELDENSI,

COMITI CATIMELIBOCI,

DIESE, ZIECHENHAYNE, WIDDE,

SCHAUMBURGI, ISERBURGI

ET BUDINGENSI

et ceteris

SUPREMO COPHARUM

CIRCULI RHENANI SUPERIORIS

DUCTORI,

DOMINO MEO

CLEMENTISSIMO,

FELICITATEM

SERENISSIME PRIN-
CEPS.

DOMINE CLEMEN-
TISSIME,

PRæter spem atque ex-
spectationem meam con-
tigit, Serenissime Princeps,
ut superiori anno, divina fa-
vente clementia, ex floren-
tissima regia academia Ha-
lensi, in qua optimarum ar-
tium officina meliorem æta-
tis meæ partem exegi, atque
paullatim discendo docendo-
que ad publici doctõris spar-

)(2 tam

tam adolevi, clementissimis
literis TUIS semel atque ite-
rum ad me datis, vocarer in
Ludovicianam TUAM, quam
majoribus TUIS natam edu-
catamque, haud secus ac fi-
liam, in sinu atque in oculis
ferre soles; ut justis atque in-
justis scientiam cum notitia re-
rum publicarum ac superio-
rum tempore gestis conjun-
ctam, sociata cum celeberr-
mis viris opera, explicarem,
attributo mihi in collegio ju-
reconsultorum loco perquam
honorifico. Tanti Principis
de me rebusque meis judi-
cium, ab incredibile quadam
clementia atque humanitate
profectum, ut grato atque de-

voctissimi animi affectu jure
meritoque prosequendum ; ita
omnino faciendum putavi, ut
jussibus TUIS prompto at-
que alacri studio obtempera-
rem, & quam de me conce-
pisti spem, eam modis omni-
bus alerem confirmaremque.
Quum igitur in eo sim, ut
Musis Halensibus valedicam,
atque in Hassiam TUAM me
conferam ; me vero non la-
teat, solere eos, qui ad ma-
gnorum Principum penetralia
adrepunt, pro suis quisque
facultatibus, testando sub-
jectissimo affectui strenulas
dispicere, quæ, utut viles sint,
& vix eo, cui offeruntur, fa-
tis dignæ, renidente tamen
(3 vul-

vultu ac serena fronte; quum
dantis animus magis, quam
accipientis dignitas specte-
tur, sæpius accipiuntur: mi-
hi quoque, ne plane vacuus
in aulam T U A M penetra-
rem, providendum videba-
tur. Quum autem in feligen-
do munusculo diu me excru-
ciavissem, probe gnarus, in
tanta mea tenuitate nihil of-
ferri T I B I posse, quod pro
divitiarum T U A R U M am-
plitudine non possideres: sub-
iit animum ingens ista T U A
in Musas indulgentia, quæ
effecit, ut ex earum hortis,
quos arte mea colere soleo,
hunc FLOREM decerperem,
atque ad genua T U A provo-
lutus

lutus obtutui T U O sifterem.
Quem sub alieno sole natum,
atque curis meis in Germania
renatum educatumque cle-
mentissime accipies, & si, non
fatis dignum T U O fastigio;
tempori tamen, quo cuncta
vernant, pulcherrimisque flo-
rum gemmis distincta rident,
convenientissimum munuscu-
lum judicabis. De qua sum-
ma T U A indulgentia quem-
admodum in absentem jam edi-
ta documenta dubitare non si-
nunt; ita, ut eandem mihi
porro ac perpetuo conserves,
omni submissione oro, Deum-
que O. M. rogo, ut T E una
cum Serenissimo principe ju-
ventutis ejusque Serenissima
Con-

Conjuge ac Sobole quam diu-
tissime seruet incolumem ,
TUÆque longæ posteritati
interesse patiatur.

SERENISSIME PRIN-
CEPS,
DOMINE CLEMEN-
TISSIME,
SERENISSIMI CUL-
MINIS TUI

Halæ Magdeburgicæ
d. 7. Maii 1724.

*obsequiosissimus ac demississimus
cultor*

Joannes Daniel Gruber, D.



LECTORI

S. P. D.

J. DANIEL GRUBER. D.

Vetus est iterum iterumque repetita querela de immensa multitudine librorum, quibus indies magis magisque oneratur atque obruitur orbis literatus. Verentur enim multi, in isto scribendi pruritu, quo hodie docti indoctique passim laboramus, rem postremo eò deductam iri, ut jam exitum amplius literarum studia habere non possint. Cui namque noscendis tot instrumentis diligentiam,

P R Æ F A T I O.

comparandis numos, locandis forulos, utendis otium suffecturum? Ego verò semper campum literarium comparatum judicavi veluti viridarium, omnis generis florum gemmis distinctum, non ut singulos rapias, sed ut eligas subinde, cui dicas, tu mihi places imprimis. Ut enim non omnes plantæ, ita nec libri omnes perennant, ætatemque ferunt. Plerosque, qui cito nascuntur, cito desperire videas: bonorum autem laus ætasque perennis est, licet nonnunquam latius diffundi eorum usus possit, si sermonis genere doctis omnibus familiari uti vellent scriptores.

Habent hoc Franci præ ceteris, ut novissime omnis generis disciplinas lingua vulgari proponere, patriamque citra peregrinorum subsidiorum anfractus erudire fatagant. Qua in re ut multum eos luminis in ceteris accendere non diffiteor; ita in *disciplinis*, quas exteris, Græcis & Romanis potissimum, maximam partem debemus, non perdunt quidem operam penitus, sed facere tamen nequeunt, quin vel obscurifiant, vel in multas circumloquutiones incidunt.

P R Æ F A T I O.

dant. Habet enim quælibet disciplina e solo natali propria vocabula, propriique sensus formulas & conceptiones verborum, quas difficillime in alium sermonem convertas, nisi obscurus fieri velis: quod etiam contingit, qui v. c. jurisprudentiam civilem germanicè tradere adgrediuntur, ac mirè se torquent in exprimenda distinctione *juris in re & juris ad rem*: quorum illud *ein dingliches Recht*, hoc *kein dingliches Recht*, adpellare coguntur, licet nemo ineruditus sensum horum vocabulorum capiat.

Ne igitur præstantissimum opusculum, quod hic exhibetur, eadem incommoda premerent, nova ac eruditis omnibus amicore veste induendum videbatur, antequam recuderetur in Germania. Pretium ei omne ab auctore, cujus nomen inter Franciæ præfules diu illustre, atque doctis tanto notius, quanto fidus illud FLEURIANUM in polo literario fulsit resplenduitque diutius. Ne tamen ancipiti adpellationis fato circumveniamur, sciendum est, duos hujus nominis præfules nostra ætate flo-

P R Æ F A T I O.

ruisse in aula Parisiensi, doctrina, moribus, meritis officiique pares. Alter CHOISY de FLEURY, Foro-Julienſis in Provincia Ex-epiſcopus, regiæ pueritiæ magiſter, & quod jam fama fert, purpuræ Romanæ candidatus. Alter CLAUDIUS, de quo nobis differendum. Natus is eſt Pariſiis gente nobili togata, parte cauſarum patrono ſagaciſſimo. Adpulit animum a teneris ad ſtudia humanitatis, ad hiſtoriam, prudentiamque juriſ, ac denique ad diviniſſimam literarum ſanctiſſimam diſciplinam. Quibus artibus omnibus quum ſatis excultus ſubactusque videretur, admotus eſt adoleſcentiæ fratrum regii ſanguinis principum de CONTI, erudiendæ. In qua palæſtra noſter tanta eruditæ pietatis ac moderationis ſpecimina edidit, ut ipſe potiſſimum eligeretur, cui cum ceteris educatio & inſtitutio filiorum Delphini, principum juventutis crederetur. Tantorum in hoc inſtitutionis officio defunctorum laborum præmium tulit *Loci Dei* * *Abbatiam*, quam tamen di-

* *Loc-Dieu* Abbatia Ord. Cifterciſſis, Diœceſis Rutheneniſis.

P R Æ F A T I O.

misit, simulatque regio beneficio Prior *Argenteliensis* factus est, pluralitatem beneficiorum, quam damnavit in aliis, evitaturus. Membrum fuit Academiæ Parisiensis, cui uberior linguæ Francicæ cultura proposita est. Denique ab obitu LUDOVICI XIV. electus est, qui Regi Christianissimo LUDOVICO XV. esset a confessionibus: quod munus non nisi perfectissimis presbyteris credi constat. Sic igitur ferme semper in aula vixit, sed in aula veluti in solitudine inter libros & pulpita delituit, donec, abdicato paullo ante regiarum confessionum munere, d. 14. Jul. 1723. fato fungeretur octogenario major. Scripsit *lingua vernacula* plura volumina, videlicet *de selectu & methodo studiorum*; deinde *catechismum historicum*; tum *de moribus Israelitarum*; porro *de moribus Christianorum*; denique *historiam ecclesiasticam* modis omnibus absolutam; postremo has *juris ecclesiastici institutiones*, quæ primum 1677. deinde 1688. lucem adspexerunt; postremo 1722. recusæ (*).

(*) Ludovicus Ellies DU PIN in Biblioth. Scriptor. Eccles. Sæcul. XVII. pag. 110. edit. Belg.

P R Æ F A T I O.

Commendat autem hunc foetum omnium maxime parens, longâ juris ecclesiastici triturâ & experientiâ subactissimus, qui singulorum argumentorum origines, naturam, progressum, fata & faciem presentem mira perspicuitate & concinnitate proponit, nervumque rerum, quas in pluribus voluminibus disjectas deprehendes, sic congeffit sub obtutum, ut singulorum titulorum usum ad sanctionem Francorum pragmaticam, ad Concordatum & ad constitutiones novissimas attemperaret. Quæ quidem res facit, ut Francis, quàm exteris, libellus videatur utilior. Interim nec spernendus nobis, qui ex Concordatis nationis Germanicæ recentiorum temporum hiatus facile obstruimus.

Quo fine exorari se passus est Illustris Dn. BOEHMERUS, affinis meus colendissimus, ut è penu sua promeret animadversiones, quibus partim obscuriora auctoris loca explanantur, timidius dicta luce perfunduntur, dubia removentur, falsa corriguntur diluunturque, ac omnia simul ad usum Germaniæ adplicantur. Similitudo studiorum inter utrumque tanta est, ut
dignum

P R Æ F A T I O.

dignum FLEURIUM hoc commentatore,
dignum hoc auctore BOEHMERUM
Commentatorem facile æstimet, cui utrius-
que viri in jus ecclesiasticum merita non
sunt incognita.

Tædiosiorem laboris partem fors mihi
objecit, ut grammaticum agerem, eaque,
quæ auctor sermone vulgari concise & ro-
tunde edisseruit, eodem numero latina red-
derem. Non tamen semper licuit esse
grammaticum. Quem enim in hoc inter-
pretationis genere phraseologia juris cano-
nici proram puppimque faciat, sermonis
puritas & elegantia sæpe numero fuit cano-
num sribligini postponenda. Quare tan-
tum abest, ut doctorum aures me offensu-
rum credam, ut potius hac pressa diligen-
tia magnam apud eos gratiam iniisse existi-
mem. Ubique autem presse secutus aucto-
rem, quantum per utriusque linguæ ge-
nium licuit, maxime velificatus sum per-
spicuitate, quam boni interpretis præci-
puam virtutem postulant talium rerum pe-
riti.

De cetero nihil est, quod verear, ne di-
versa

P R Æ F A T I O.

verſa ſacra, quibus auctor addictus fuit, pretium libelli minuant; quia Romanis ritibus initiati canonum ſtudio præ ceteris incumbere ſolent, & noſter potiffimum plenus eſt bonæ frugis. Nam & de primatu Papæ tam ambigue loquitur, ut eum magis deſtruere, quàm adſtruere videatur, & de falſis decretalibus ſincerum fert iudicium. Nec diſſimulat propriæ vulnera eccleſiæ, corruptioneſque & morum ac diſciplinæ depravationes ingenue fatetur & agnoſcit, haud dubie a noſtratibus inter teſtes, veritatis, qui noſtra ætate vixere, maximos referendus.



TYPO-

TYPOGRAPHI AD LECTOREM,

De hacce nova Editione.

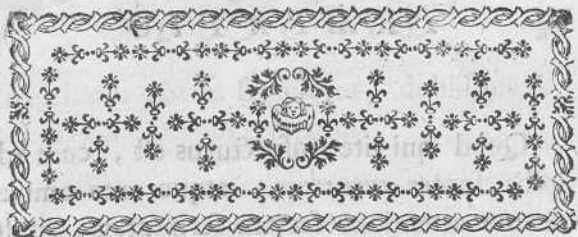
DE prima hujusce Opusculi Editione paucula post Latinum Interpretem præfari necesse visum est. Illud nempe Autor ipse primum evulgavit Parisiis anno 1687. in 12. 2. vol. Sed in præfixa Admonitione observat, jam ante decennium sub nomine Bonelli prodisse. „ Nescio, inquit, an revera extiterit Bonellus „ iste; verum id probe novi, scilicet Opuscu- „ lum sub ejus nomine editum, à me & in meos „ usus conscriptum fuisse anno 1668. absque „ ullo consilio ut in lucem proferretur; atque „ etiam me inscio lucem vidit. „ Prima hæc E- „ ditio, altera quæ Fleureanum nomen præ se fert, multo brevior, sic inscribitur: Institution du Droit Ecclesiastique de France, composée par feu Mr. Charles Bonel Docteur en droit Canon à Langres, & revû avec soin par Mr. de Massac ancien Avocat au Parlement. Paris 1677; in 12. In Præfatione legitur, librum hunc ante obitum Bonelli non editum, diu in ejus museo varias inter chartas neglectum fuisse; at exemplor autographum postea transisse in manus D. Massaci, ab ipso per biennium fuisse detentum, postea verò Editori,
cujus

A D M O N I T U M.

cujus curis divulgatum est, traditum; cum approbatione data Parisiis 15. Julii 1675. Bonellus autem fictitius homo creditur; Angelus verò Massacus, Parisiensis Causidicus fuit, natus circa annum 1600. Et anno 1676. denatus; de quo Abbas Marollius loquitur, tanquam de amico singulari, quocum Humaniores Literas absolverat in Collegio Marchiano Parisiensi. Liber ipse Fleurianus Compendium est Practicæ Juris Canonici, ad usum hodiernum accommodatæ.

De ejus Vita scriptisque consulendus, præter Dupinium à Cl. Grubero citatum, Niceronius in Commentariis ad Hist. Virorum Illustrium Tom. VIII. & X. cui addimus, rursus excusum fuisse Gallicum exemplar Lugduni 1712. in 12. Et Bruxellis 1722. in 8. 2. vol. Versio autem Latina, quam omisit, primum lucem adspexit Lipsiæ anno 1724. ac secundo 1733. in 8. quam secuti sumus, Et accurate recudendam curavimus cum nitidiori Et meliori charta.

PRÆFATIO



PRÆFATIO AUCTORIS.

I

SUBSIDIO tironum, qui animum ad imbibendam juris Ecclesiastici scientiam adjungunt, destinatum est hoc opusculum, quo istius artis termini explicantur potioresque regulæ cum rationibus traduntur, ut, perspecta principiorum firmitate, cum facilius retineantur, tum eo lubentius observentur. Sunt enim *sacri canones* non ab hominibus excogitati; sed ab Apostolis, divinitus afflatis, eorumque successoribus episcopis, eodem spiritu actis, inde a primis Ecclesiæ incunabulis sanciti, ad conservandam fidem ac disciplinam JESU-CHRISTI; quod ipsum hujus studii objectum est.

Quod qui rite suspecturus est, cum ad ipsos fontes recurrere, atque ante omnia devota attentione sacram scripturam, ac in primis *novum testamentum*; deinceps *veteres canones*, qui principio hujus operis indicantur; denique *recentiores constitutiones*, quibus hodiernus usus addiscitur, perlegere oportet; in quibus postremis pariter cana illa pristinae disciplinae sanctitas pellucet, quamvis superiorum temporum ignorantia, affectibus, diversisque humanorum compendiorum consiliis haud parum deformata. Atque ut veteres recentioresque canones recte intelligantur, addiscenda est significatio terminorum usitatorum, distinguendaque principia a conclusionibus; regulæ ab exceptionibus: quod institutionum proprium est. Quarum necessitatem quum semper perspectam haberim, exoptaverimque in omni studiorum genere; ipse ad *Catechismum historicum* atque ad *rationem studiorum* recte ineundam manum admovi. Nam talibus adminiculis qui destituuntur, ii in tenebris repunt, disciplinam per particulas arripiunt,

aucto-

auctoritates obvias sequuntur, dubiisque & incertis opinionibus replentur.

III.

Atque hæc ipsa conditio est *practicorum*, qui juris ecclesiastici prudentiam ea ratione addiscunt, qua vilissimæ artes addiscuntur, in quibus discipuli intuentur opus magistri, observantque sedulo, quæ ipsis circa singula opera facienda præcipiuntur. Unde contingit, ut, si practicos istos Jctos interroges, quare hoc vel illud faciant, nihil aliud responsi exspectaveris, quam usum hoc ferre, magistrosque artis idem illud fecisse. Interim id quoque cavendum, ne in contraria curramus, nimiamque methodi subtilitatem sectemur, quæ fere degenerat in scholasticas umbraticorum hominum tricas, qui terminorum vel maxime perspicuorum definitiones excogitant, divisionumque ac subdivisionum divisiones producant in infinitum: qua minuta diligentia cuncta obscurantur, memoriaque magis oneratur, quam intellectus illustratur.

Ante omnia tironum est scire, quibus auctoritatibus sit standum. Quod qui ignorant, ii in alterutrum horum periculorum incidunt, ut vel lubrica fide nitantur, vel de omnibus dubitent. Sunt autem auctoritates istæ, quibus in hoc instituto standum est, primum *sacra scriptura*, sensu proprio & literali accepta; deinceps conciliorum cum generalium, tum particularium, in ecclesia recepti, *canones*; porro *constitutiones pontificum*, quatenus receptæ sunt, uniusquecumque dioceseos ac provinciæ propriæ; denique ipsæ *principum constitutiones*, ad tuendam disciplinam ecclesiasticam canonumque observantiam promulgatæ, longoque usu receptæ. *Decreta* sunt tantum exempla singularia, quæ neutiquam ad idem iudicium ferendum in casu simili obligant; si casus similes per omnia occurrunt; quod rarissime fieri solet. *Decisiones* doctorum sunt consilia, pro modo famæ eorum, a quibus proficiuntur, æstimanda. Atque hæc iudicum decreta, hæc doctorum decisiones regulis annumerandæ

non sunt. In his qui tuto versari cupiunt, iis indagandæ sunt rationes, quibus iudices & doctores ducuntur, nec indagandi finis prius faciendus, quam disertæ vel scripturæ vel canonum auctoritas, vel prona ex his principiis secundum regulas Logices exactissimas deducta consequentia sese prodiderit.

V.

Cave itaque a nobis expectaveris, quod vulgo *practicam beneficalem* vocant, hoc est, præcepta novissimorum *canonistarum*, quibus artibus beneficia ecclesiastica vel acquirenda vel conservanda sint, ad quæ plerique vel ambitione vel avaritia trahuntur, elusa veterum canonum sanctitate & salutari disciplina. Quin mihi propositum est, renovare atque commendare veterem disciplinam, ejusdemque convenientiam cum recta ratione ac cum ipso Evangelio demonstrare. Quam qui recte cognoverit, ille non poterit non eandem amare, eorumque temporum, quibus illa viguit, prædicare felicitatem. Viguit autem illa diutius,

quam vulgo creditur, depravationesque longe sunt recentiores, ac vulgo traditur: quod in *Historia mea Ecclesiastica* demonstratum est. Longe magis autem consentaneum est, pro regula sectari, quod Ecclesiæ placuit & per duodecim sæcula observatum est, quam quod quinque posterioribus sæculis Ecclesia toleravit atque emendare satagit.

V I.

Denique jurisprudentia pars ethices est, nihilque aliud, quam studium regularum justitiæ, quæ nobismet ipsis primum sunt observandæ, ac deinde aliis per consilia vel decreta præcipiendæ. Universa juris Ecclesiastici prudentia morum disciplina Christiana nititur, nec rigorem juris, qui sæpe in summam degenerat injuriam, sectari debet; sed inspirare æquitatem, compendiorum contemptum, animi demissionem, caritatem ac pacis studium.

V I I.

Commentarium de rebus Cleri Francici,

AUCTORIS.

ci, ad calcem operis adjectum, ex schedis partim impressis, partim manuscriptis, præsertim iis, quæ celebrem in Parisiensi senatu Advocatum, *Patruvium*, auctorem agnoscunt, in usum regionum secretorum arbitri, Marchionis de Segnelay, anno c1o 1oc LXXX. compilavi.



INSTITUTIONUM JURIS ECCLESIASTICI

P A R S I.

C A P. I.

DE ORIGINE JURIS EC- CLESIASTICI.

I.

❁ ❁ ❁
❁ T ❁
❁ ❁ ❁
RIBUS prioribus sæculis Ec-
clesia vix alias leges habuit,
quam scripturam veteris &
novi Testamenti Caritas, qua duce-
bantur Christiani, litibus vix locum fe-
cit, & si quæ nascebantur, illæ per Apo-
stolos, eorumque successores, pios pasto-
res, componebantur (a). Quorum auc-
to-

(a) Nonnullas con-
troverfias ope Apofto-
lorum fedatas fuiſſe,
docet Scriptura ſacra.
Nec turbis & factioni-
bus caruerunt Eccleſiæ,
teſte epiſtola CLEMEN-
TIS ad Corinth. quæ
tamen non imperio Ro-
manæ Eccleſiæ ſedatæ,
ſed precibus, adhorta-
tionibus, & remediis
charitativis. Poſt ex-
ceſſum Apoftolorū ma-
gnopere creverunt tur-

 bæ internæ, teſte EU-
SEBIO lib. III. H. E.
c. 32. quæ eo minus
præcaveri poterant,
quod Eccleſiæ eſſent ſi-
bi relicte, a republica
fugatæ, & imperio quo-
dam proprio deſtitutæ.
Inde plura pedetentim
jura nata & inſtituta
Eccleſiaſtica, quæ ne-
ceſſitas communis pro-
duxit, c. 5. D. 95. non
apoſtolica quædam re-
gula, ut vulgo creditur.

toritas mere *spiritualis* fuit, innixa quippe potestati, quam Christum pastoribus in gregem suum dedisse cuncti persuasi erant, miraculisque & virtutibus, quæ in plerisque pastoribus elucebant, comprobata, nec ultra *curam animorum* extensa. In ceteris rebus Christiani principibus & magistratibus obtemperarunt, legum civilium observantissimi.

II.

Apostoli episcopis ac presbyteris non ac de ea nulla præcepta, ad curam animarum Ec- re certas clesiarumque gubernationem generatim regulas pertinentia, tradiderant, quæ longo ab Apo- tempore hominum memoria conservata, stolis ac- ad ultimum scriptis consignata sunt, licet ceperunt, auctore ac tempore incertis. Unde nati sunt *canones Apostolici* (a græco vocabulo *κάνων*, quod latinis *regulam* significat), & *constitutiones Apostolicæ*, quæ S. Clementi Papæ tribuuntur: licet earum auctoritas non sit omni exceptione major, quandoquidem diversæ diversis temporibus lacinia iis fuerunt assutæ.

III.

Plurium civitatum episcopi (b) non- quæ Con- numquam ad decidendas causas majoris ciliorum decretis auctæ sunt. mo-

(b) Non episcopi | rum delegati, & qui- tantum convenere, sed | dem ex quadam *confæ-* alii quoque Ecclesia- | *deratione privata*, non *impe-*

momenti convenerunt, quorum congregationes latinis *concilia*, græcis *σύνδοξαι* audiunt. Tribus prioribus sæculis ob persecutiones rarius hujusmodi conventus agebantur; nonnulli tamen etiam ex his temporibus ad notitiam nostram pervenerunt, veluti concilia sub Victore Papa an. 196. de controversia paschali habita: [*] Concilium Carthaginiense sub Agrippina episcopo, cujus mentionem facit Cyprianus *ep.* 71. ipsa Cypriani consilia, aliaque plura. Toties enim habebantur, quoties id fieri commode poterat. Sed ex quo Constantinus M. Eccle-

[*] *Fleury Hist. Eccl. l. 4. n. 43.*

<p><i>imperio</i> aut <i>præcepto</i> superioris cujusdam vocati. Atque hi conventus per hæc tempora necessarii erant, quod rebus suis consulere, & a semet ipsis præsidium petere coactæ fuerint Ecclesiæ, utpote à republica derelictæ, fugatæ, & omni publico auxilio orbata. Turbæ in Ecclesiis Africana & Romana contra <i>Cyprianum</i> & <i>Carnelium</i> or-</p>	<p>tæ non nisi privata providentia Ecclesiarum sedandæ erant, & quia adhuc Ecclesiæ in <i>unionem intimam</i> persistebant, communi auxilio laboranti navi succurrebant. Idem judicium esto de aliis conciliis eo tempore habitis. Non eadem conciliorum ratio fuisse videtur sub temporibus sequentibus pace Ecclesiæ reddita.</p>
--	---

Ecclesiæ pacem restitui, frequentiores atque ordinatiores fuere episcoporum conventus. (c) Ipse enim imperante, celebrata sunt an. 314. Ancyranum in Galatia & Neo-Cæsariense in Ponto, quæ sunt eorum, quorum canones supersunt, antiquissima concilia. Ejusdem auspiciis coactum fuit an. 325. Nicææ in Bitynia Concilium Oecumenicum I. a cunctis orbis Romanis episcopis frequentatum. Secuta sunt tria particularia, videlicet an. 341. Antiochiense; an. 370. Laodiceum in Phrygia; an. 375. Gangrense in Paphlagonia, quorum canones maximi habebantur. Denique an. 381. celebratum fuit Constantino- poli œcumenicum concilium II.

IV.

(c) Sed simul à priorum conciliorum ratione magis abhorrentes. Hierarchia episcopalis jam fundamenta jecerat. Cogitatum de regno Ecclesiastico Aristocrate gubernando. Quid ergo aliud ab eo tempore erant concilia, quam *comitia regni Ecclesiastici*? Cæ- fares quidem ea indicebant, sed episcopi controversias de *fide & disciplina Ecclesiastica* decidebant, imperatoribus gloria exequendi relicta. Cur? quia, quod in conciliis decisum, *veritatis divinæ* efficaciam habere credebatur. SOCRAT. lib. 1. c. 9.

IV.

Unde natus est codex canonicus.

Horum septem conciliorum, videlicet duorum universalium & quinque particularium, canones, in unum corpus collecti sunt, quod adpellatum fuit *codex canonum ecclesie universalis*: quo concilium Calchedonense usum fuisse constat, cujus *can. I.* generatim comprobatur. Huic codici accesserunt canones concilii Ephesini, Oecumenici III. quod an. 430. habitum, & Calchedonensis Oecumenici IV. an. 450. celebrati. Denique L. canones apostolorum, nec non canones concilii Sardicensis, quod an. 347. celebratum & a pluribus Ecclesiis pro continuatione concilii Nicæni habitum est, eidem codici adjecti fuerunt (*d*).

V.

(*d*) Canones apostolici codici huic orientalis Ecclesie minime adjecti sunt. Immo ne quidem *prisca editio latina canonum*, quam JUSTELLUS & VOELLIUS in *biblioth. jur. can.* sistunt, eos habet, cui tantum noviter Sardicenses adjecti, quod jam antea Ecclesia Romana *Nicænis* canonibus eos adjun-

xit. Alia adhuc versio latina in occidente fuit a priori quodammodo diversa, quam PETRUS de MARCA *de vet. collect. c. 2.* refert. Forfan Autor in verbis adductis intelligit codicem illum, qui in *Ecclesiis Francorum* circa annum 580. repertus fuit, cui demum spurii canones apostolici adjecti fuere, teste

GRE-

V.

Omnes isti canones græca lingua Græce concepti fuerant; sed in Ecclesiis occidentalibus recepta fuit antiqua versio latina, cujus auctor incertus est. Hac veteri compilatione usum fuit concilium Calchedonenſe, ipsaque Ecclesia Romana usque ad sæculum subsequens: nec ceteræ per Galliam Germaniamque Ecclesiæ usque ad sæculum IX. aliam noverant. Denique DIONYSIUS Exiguus, qui circa an. 530. Romæ vixit, novam versionem, eamque multo fideliorum, adornavit, cui adjecit omnia, quæ tum temporis græco codice continebantur, videlicet, L. canones apostolorum (e), canones conciliorum Calchedonenſis, Sardicenis, Carthaginiensis, ac nonnullorum aliorum in Africa habitorum. Idem Dionysius collegit *decretales epistolas* pontificum inde à Siricio, qui an. 398. obiit, usque ad Anastasium II. defunctum an. 498. Appellabantur autem *decretales epistolæ*, qui

& Latine redditus, atque auctus decretalibus pontificum epistolis a Dionysio Exiguo: quæ compilatio

GREGORIO Turonensi lib. V. c. 18.

(e) Huic versioni Dionysianæ demum hi canones inserti sunt, in

prisca versione ut apocryphi rejecti vid. præf. ad dict. vers. apud P. TR. de MARCA cit. l. c. 3.

quibus pontifices, ab episcopis consulti, decidebant (*f*) momenta disciplinæ, quæve canonum loco habebantur, quemadmodum græci his æquiparabant decretales Dionysii Alexandrini, Gregorii Thaumaturgi & Basilii M. ad Amphilochem epistolas.

VI.

audit corpus canonum.

Tanta autem fuit compilationis Dionysianæ auctoritas, ut Ecclesia Romana ea semper deinceps uteretur sub appellatione *corporis canonum*. Existit præterea codex canonum Ecclesiæ Africanæ, maximam partem ex conciliis tempore S. Augustini habitis collectus, & ab ipsis græcis ob excellentiam regularum in linguam vernaculam translatus. Martinus, Bracarenensis Episcopus, qui circa an. 570. floruit, in Hispania idem fecit, quod Dionysius Parvus Romæ; edita compilatione canonum secundum Orientales, quibus tamen nonnullos con-

(*f*) Hæ non *novæ* leges *Ecclesiasticæ* erant, sed decisiones controversiarum ortarum ex jure jam *constituto* vel per *mores* confirmato. Ea enim modestia ad- huc utebantur pontifices, ut tantum de jure *constituto* pronuntiarent, vel querentibus responderent, quod etiam alii Episcopi insigniores fecerant.

conciliorum Hispanicorum canones ad-
jecit. In Francia tamen sola vetus illa
compilatio in usu fuit, donec Carolus
M. Dionysianam, Romæ ab Adriano
I. Pontifice an. 787. traditam, domum
referret. (g)

VII.

Orientalis etiam veteri codici non-
nulla adjecerunt, videlicet XXXV. ca-
nones apostolorum, qui L. reliquis ad-
diti; codicem Ecclesiæ Africanæ græce
redditum; canones concilii Trullani
an. 692., ut vicem sustinerent canonum
conciliorum Oecumenicorum V. & VI.
quibus nulli canones fuerant proditi;
denique canones concilii Nicæni II.
Oecumenici VII. an. 787. Atque his
partibus constitit *codex canonum Ecclesiæ
Orientalis*. Hæc pauca præcepta uni-
versæ Ecclesiæ Catholicæ per VIII. sæ-
cula suffecere. Occidentales pauciora
habebant, eaque ab orientalibus ma-
ximam partem mutuata. Interim in
usum Ecclesiæ Romanæ particularem nul-
la

Addita-
menta
codicis
græci.

(g) Adeo enim stu-
diosus erat Carolus M.
fedi Romanæ, ut omnia
ad ejus normam com-
ponere, & quæ, refor-
matione indigere vide-
bantur, ad ejus instituta conformare studeret,
ut etiam cantandi mo-
dum ab ea petierit
MABILLON. in *Act.
Benedicti. ad sec. I. p.*
416.

la tradita deprehendimus. Tanta enim constantia ac fidelitate inhæsit disciplinæ ab apostolis traditæ, ut his remediis vix indigeret, ipsæque pontificum decretales epistolæ inde haustæ aliis Ecclesiis scriberentur (h). Jus hoc, quod primis VIII. sæculis in usu fuit, appellare posses *jus Ecclesiasticum antiquum.*

VIII.

Juris canonici novioris origines debentur Pseudo-Isidoro.

Cui mox successit *novum.* (i) Extremis enim Caroli M. temporibus ex Hispania per univèrsam occidentem disse-

(h) Jam INNOCENTIUS I. hujus sententiæ fundamenta jecit, contenditque, omnes Ecclesias occidentales sese conformare debere ad mores Ecclesiæ Romanæ, quippe a qua, tanquam a *matre*, originem traherent. Verum nequidem in Italia Ecclesiæ usum Ecclesiæ Romanæ agnovere, ut vel diversitas in jejuniis, aliisque ostendit. Traditionum apostolicarum fulcrum ficulneum est, quod dudum alii ostenderunt.

(i) Recte Autor as-

ferit *jus novum* his adulterinis epistolis obtrusum, sed papali maxime gratum, sed Episcoporum potestati ex diametro adversum. Vicem Ecclesiarum admodum dolet Autor *tom. XIII. in disc. prælim. p. 15.* inquit: *Inter scripta adulterina perniciosissima fuere decretales, Papis quatuor primorum seculorum attributa, quæ vulnus insanabile Ecclesiæ discipline attulerunt per regulas prorsus novas, quas potissimum circa episcoporum*

rum

diffeminata fuit collectio canonum, cui nomen nescio cujus Isidori præscriptum erat, quem nonnulli *mercatores* vocant. Illa continentur canones orientales ex interpretatione latina, Dionysiana antiquiore; Canones plurium conciliorum Francicorum & Hispanicorum, & quod omnium maximum, ingens numerus epistolarum decretalium, a pontificibus quatuor primorum sæculorum scriptarum inde à Clemente usque ad Siricium, a quo auspiciatus erat Dionysius: licet hic, qui ducentos annos ante vixerat Romæ, contestetur, ab ipso conquisitas summa diligentia fuisse, quotquot reperiri potuerint, superiorum pontificum constitutiones. Compendia harum decretalium inserta fuere collectioni, quam Ingelramnus, Mediomatricum episcopus,

Episcoporum judicia & auctoritatem pape introducere. Hinc illæ lacrymæ! Episcoporum imperio quid detractum, & pontifici adjectum. Enimvero si cogitarent Episcopi, nec suum imperium sacrum fundatum esse, magis rebus Ecclesiæ con-

fulerent. Parum referre videtur, utrum imperium sacrum penes unum sit, an penes plures, Aristocratice gubernantes, cum æque hoc ac illo casu *Papatus* adsit, qui non Romæ, sed in imperio clericorum sacro quærendus.

pus, edidit an. 781., (*) pluraque earum capita irrepperunt in capitularia regum Francicorum, sæpeque allegabantur. Sed Hincmarus (k) Rhemenfis, quum videret Nicolaum I. his abuti ad stabiliendam suam jurisdictionem in episcopos, contendit, decretales istas, quod corpore canonum non continerentur, plus auctoritatis, quam ipsos canones, habere non debere. Pontifex contra bene monuit, auctoritatem earum non e corpore canonum, sed a scriptoribus, quos Pontifices fuisse existimaverat, esse derivandam.

(*) Vid. *hist. eccl. nostr. l. 44. n. 22.*

IX.

Cujus pia
fraus de-
tegitur.

Nostro ævo compertum est, decretales

(k) Plenius hoc Auctor docet *cit. l. p. 15.* Hincmarus, summus alioquin canonum interpres, nunquam potuit falsitatem eorum detegere. Noverat quidem optime, decretales has præcedentibus seculis plane fuisse incognitas, imo is ipse fuit, qui ostendit, quo tempore in scenam prodierint. Sed destitutus e-

rat arte critica, ut indicia falsitatis animadvertere non potuerit, utut alias in oculos incurrant, quin quod ad eas provocet, quoties in rem ejus faciunt. Crassissimæ ignorantia & defectui bonarum artium, ubique eo tempore regnanti hoc malum attribuit, docetque infinitas fabulas ea tempestate ortas fuisse.

les illas inde a Clemente usque ad Siricium non ab eis, quorum nomina præferunt, profectas esse: Idem enim stili habitus in omnibus, ipsumque orationis genus a primorum sæculorum simplicitate abhorrens. Leguntur in iis amplissima capita e scriptis patrum, qui sequiori tempore demum vivere, veluti S. Leonis, S. Gregorii, aliorumque: apparent porro leges a Christianis imperatoribus latæ, quales tum non fuerant: res ipsæ, quæ referuntur, nec locis nec temporibus conveniunt (*). Sed quoniam per plura sæcula pro genuinis habitæ fuere; dici non potest, quantam disciplinæ ecclesiasticæ mutationem induxerint, præsertim in argumento appellationum ad Pontificem, (1) quæ in iis pro ordinariis venditantur, & episcopalis jurisdictionis, quæ in his mire impeditur: cui fini has epistolas a se editas nec ipse diffitetur Isidorus.

Papæ vef-
lificantis.

(*) Vid. *Concil. Phil. Labbei tom. 1. passim.*

X. In-

(1) Præterea vero sub prætextu successo-
plura *reservata Papæ* res, sedis Romanæ he-
lia inde orta sunt, quod redes, plura sibi *priva-*
impostor *causas majore* tive adscribere potue-
res & arduas sedi pa- re.
pali reservaverit, quo

X.

Compila-
tio Gra-
tiani.

Interea auctus est compilationum numerus, in quibus notanda est collectio Regionis, Abbatis Prumiensis, (m) qui vixit an. 900., collectio Burcardi, episcopi Wormatiensis an. 1020., collectio Ivonis Carnutensis an. 1100., denique collectio GRATIANI, monachi Benedictini, quæ Bononiæ circa an. 1150. prodiit, quæ continentur supposititiæ illæ decretales (n) pluraque e scriptis patrum, præsertim Hieronymi, Augustini, Gregorii, Isidori Hispalensis loca, sub certa capita redacta, multisque *questionibus* referta, quæ in utramque partem disputantur oppositis auctoritatibus, quas Gratianus conciliare nititur. (o) Propterea hæc compila-

(m) Collectio hæc, quæ diu latuit, anno 1659. ab HILDEBRANDO primum Helmstadii, postea vero a BALUZIO anno 1671. correctior edita & notis illustrata, quæ ex quisquiliis ISDORI plura adoptavit, patrumque sententias & leges Codicis Theodosiani cum capitularibus Caroli M. recepit.

(n) Nec hoc adeo mirandum, cum Regino, Burchardus & Ivò, quorum collectiones GRATIANUS præ oculis habuit, has quisquiliis collectionibus suis, suffragantibus illorum temporum tenebris, inferuerint,

(o) Per subtiles quasdam, sed nec in *ratione* nec in *solida doctrina ecclesiastica* fundatas

pilatio ab ipso inscripta est *concordia canonum discordantium*, usu tamen invaluit, ut *corpus decretorum*, vel simplicius *decretum* adpelletur. Hoc opus, licet summe imperfectum, quod temporum injuria studium Criticum tum exularet, nihilominus magno adplausu exceptum, & licet ab *homine privata* profectum, cujus nulla erat auctoritas, in scholis prælectum, in foro allegatum, universalique consensu unicum juris canonici corpus habitum fuit. Id tamen agnoverunt omnes, loca, quæ in eo continentur, nullam a libro, sed omnem

datas distinctiones. Ut plurimum patres, in *questionibus controversis* sibi formaliter contradixere: concilia diversis temporibus & locis congregata in diversas tracta sunt sententias, quæ conciliari non potuere, & tamen in consensum à GRATIANO deducta per *distinctionem cerebriam*, juxta methodum in scholis tunc usitam. Ita vero potuere

quadrata rotundis æquari. Plures hæc methodus nova peperit doctrinas, in *decretalibus* paulo post approbatas, quorsum pertinet distinctio inter poenitentiam *solennem* & *minus solennem*, v. MORINUS *de penit.* p. 322. inter *votum solenne* & *minus solenne*: inter *sponsalia de presenti* & *de futuro* &c.

a scriptoribus, a quibus profecta sunt, auctoritatem mutuari (p).

XI.

Papæ regnum
spuriis
decretali-
bus stabili-
tutum

Ex illo tempore ob *ecclesiæ & reipublicæ* mala frequentioribus ex aula Romana constitutionibus opus fuit. Nam per bella illa, quibus minores illi principes, e ruinis regni Carolingici nati, perpetuo conflictabantur, nec Episcopi conventus agere, nec Metropolitani auctoritatem interponere valuerunt. Qui aliquo numero haberetur, nemo fuit præter pontificem, cujus reverentia major esse cœpit post oppressam Regulorum Romæ vicinorum, tyrannidem (q). Sic post Leonem IX. an. 1050. plura de morum &

(p) Id vix afferi *universaliter potest*. Plura ex ipsis Isidori quibusdam recepta esse, vel *redintegrandis*, imo ipsa aula Romanæ de causis majoribus *et arduis* doctrina docet.

(q) Non omittenda quoque erat Pontificum Romanorum sæculo XI. & XII. indomita imperandi libido, quæ imprimis sub GREGORIO VII. erupit, qua Regum & E-

piscoporum potestatem conculcavit. CLEMENTIS III. & URBANI II. mutua concertationes notissimæ sunt. Imo quis ignorat, hujus astutia expeditiones in *terram sanctam* susceptas fuisse, qua esca etiam infiniti Episcopi & Prælati capti sunt, ut *crucis signum* avide expeterent, sed simul Pontifico Romano ansam præberent, hisce absent-

& disciplinæ emendatione habita sunt consilia, quandoquidem quum Christiani in universum, tum clerici luxu, libidine & avaritia corrupti fuere. Quibus vitiis bellum indictum fuit pluribus conciliis particularibus, quibus vel ipsi Pontifices vel eorum legati præfuere. Convocata sunt quoque nonnumquam *generalia*, cum alibi, tum Romæ potissimum, quæ a loco congregationis vocantur *Lateranensia* in quibus eminent Lateranense III. an. 1215. sub Innocentio III. cui potiora momenta disciplinæ, quibus etiamnum Ecclesia regitur, debentur.

XII.

Innocentius ille, nec non Alexander III. alique plures sæculi XII. & XIII. Pontifices jurium erant peritissimi, nec canonum solum, sed & legum Romanarum, quæ tum è situ resuscitabantur, callentissimi (r). Undiquaque propterea consulebantur etiam in causis sæcularibus.

sentibus, suam potestatem augendi. Succincte hoc demonstrat
 AUTOR tom. XVI. *hist. Eccl. in disc. praelim.* §. 6. Paucis primario indomita Paparum ambitio tot infinitas peperit decretales.

(r) Si prudentiam juris arguit, ex glossis sapere. Sine ullo potest ostendi negotio, Papas in decidendis liti-

laribus. Appellationes continuæ Romanam deferebantur, ubi gravissimæ causæ non solum Episcoporum, sed Regum quoque ac Principum disceptabantur (s). Iisdem temporibus ordines monachorum mendicantium & academiarum fuerunt institutæ Pontificique immediate subjectæ, ex quibus prope omnes Prælati & Ecclesiæ ministri fuere delecti. Atque sic factum est, ut nullæ leges generatim reciperentur, nisi quæ ab ipso Pontifice, sive in consilio præsidente, sive in collegio Cardinalium decernente, proficiscerentur.

legibus
obruit or-
bem, quas

XIII. Post

litibus, quæ ex jure Romano nascebantur, semper fere lapsos fuisse, quod non adeo mirandum, dum solidis juris Romani fundamentis destituti fuerent. Magis ergo corruerunt juris hujus disciplinam quam illustrarunt, & tamen eorum auctoritas effecit, ut his erroribus etiam trinita forensis fuerit infecta

peccati evitandi. v. c. 12. X. de for. comp. Ita tandem Pontifex arbitrium omnium questionum *juris publici & Gentium* suscepit, sed utramque doctrinam pessime depravavit, canonistis atque legistis manum præbentibus, quippe quorum consilio Principes utebantur. v. ARNOLD. LUBECENSIS *lib. III. c. 10.*

(s) Sub prætextu

XIII.

Post decretum Gratiani plures decretalium collectiones (*t*) factæ sunt, in quibus sola *Gregoriana* an. 1234. per Raymundum de Pennaforte, natione Catalanum, ordine Dominicanum, Gregorii IX. Capellanum, compilata, publicam auctoritatem indepta fuit. Ea continentur decreta magni concilii Lateranensis an. 1215. pluriumque causarum decisiones pro natura argumentorum in V. libros distributæ. Atque hoc ipsum est, quod simpliciter *decretales* adpellamus, licet *canonista* eas quæ prioribus collectionibus continentur, adpellent *decretales veteres*.

decretalium nomine evulgat Gregorius IX.

XIV.

Bonifacius VIII. an. 1298. prodidit decretalium *sextum*, itidem in V. libros pro natura collectionis Gregorianæ divisum: quem *sextum* adpellant. Eo continentur decreta duorum conciliorum Lugdunensium, vel potius Pontificum

amplificat Bonifacius VII.

INNO-

(*t*) Priores collectiones sub tit. *antiquarum collectionum decretalium* an. 1609. edidit ANTONIUS AUGUSTINUS Episcopus Ilerdensis, inter

quas eminet *Honoriana* HONORII III. iussu per Tancredum compilata, quam erudito commentario illustravit CIRONIUS.

INNOCENTII IV. & GREGORII X. an. 1245. & an. 1274. iis præsidium; nec non aliorum Pontificum inde à Gaegorio IX. usque ad Bonifacium VIII. constitutiones. Sed diffidia inter hunc Pontificem & Philippum pulchrum, hanc collectionem Francis suspectam reddiderunt (u). Accessit postea
nova

(u) Leniori verbo utitur Autor, cum non potuerit non BONIFACII VIII. nomen Gallis prorsus exosum esse, ob *c. unam sanctam. I. extrav. com. de major. & obed.* Hic enim Pontifex in tantam erupit temeritatem, ut etiam in *temporalibus* pede suo regna subiceret; contra quem præ aliis classicum cecinere BARCLAIUS & MOLINÆUS. Imprimis vero in PHILIPPUM IV. virus omne evomere studuit in orat. quam in consistorio anno 1303. habuit pro confirmando Alberto Rege Romanorum, in qua contendit, terrenam potestatem accipere omnem suam auctoritatem ab Ecclesiastica potestate, sicut luna lumen suum accipit à sole, deinde omnes reges subjectos esse debere imperatori, nominatim vero regem Galliarum, Gallosque mentiri, *quia de jure sunt, ait, & esse debent sub rege Romano & Imperatore.* Hinc illæ lacrymæ! Ceterum quia imperatorem sibi subjectum esse voluit, ceteros reges vero imperatori, non aliter rationes quam hoc modo subducere potuit: *Si vinco vincentem te, te quoque vinco. Conf. STEPHANUS BALUZ. ad P. de MARCA de C. S. & imp. lib. II. c. I. in f.*

nova collectio *Clementinarum*, qua continentur Constitutiones Clementis V. in concilio Viennensi an. 1311. promulgatæ, & à Joanne XXII. an. 1317. publicatæ.

XV.

Ceteræ omnes, quæ corpori juris post absolutæ sunt, *extravagantes* adpellantur, Jo. XXII. quod veluti errarent atque à ceteris compilationibus exularent. Jam olim canonistæ allegarunt decretales Gregorii IX. per vocabulum *extra*, ut indicarent, esse eas extra decretum Gratiani, quod usque ad ea tempora solum veluti corpus juris habebatur: idque etiamnum facere solemus. *Extravagantes* sunt partim *Joannis XXII.* partim *communes*, non solum subsequantium Pontificum, sed etiam nonnullorum præcedentium etiam ipsum Innocentium III. Atque hi sunt illi libri, videlicet, *decretum, decretales, sextus, Clementinæ & extravagantes*, quibus universum corpus juris canonici, quod in scholis explicari solet, absolvitur.

XVI.

A Gratiani temporibus ad JOAN- conculca-
NEM XXII vix integra duo sæcula cir- ta vete-
cumacta erant, quo brevi temporis spa- rum ca-
tio tot novæ leges prodierunt. Sed in nonum
eadem disciplina,

eadem tempora incidit magna illa disciplinæ remissio. Antiqui canones, nisi qui decreto Gratiani inserti essent, fere ignorabantur, & in scholis regnabat nescio quæ sophistica, quæ mille modos eludendi canonum rigorem argutis mentibus suppeditabat. (x) Atque hoc modo in moribus remissio; in medellis parcitas. Præterea Pontifices in Italia ad dominatum supremum eveci, major-

(x) De barbarie in arte logica Autor optime edisserit *tom. XVII. hist. Eccl. in disc. præl. §. 8.* ostenditque seculo XII. & seqq. id unice egisse hujus doctrinæ interpretes, non ut ratiocinandi principia traderent, sed ut captiosis quæstionibus adversarios caperent exemplo. Antiquorum Sophistarum, id quod testimonio JOANNIS SARISBURIENSIS illustrat. Floruit & in magna admiratione seculo XIII. fuit ALBERTUS M. magnus sui temporis dialecticus, sed qui ipsemet diffusiori suo opere inscientiam in hac arte prodidit. Aristoteles Papa erat inter philosophos, infallibilis auctoritatis, magisque investigarunt inepti ejus interpretes, quid dixerit, quam quid dicere debuerit. Discipulus ejus THOMAS Aquinas subtilitate omnes superare studuit, inanibusque observationibus omnia fœdavit. Hinc corruptelæ novæ eo tempore Ecclesiam infecerunt, v. c. quod calix laicis subtractus, auricularis confessio stabilita &c. unde tanquam ex equo Trojano nova propullularunt jura.

porque Episcoporum pars domini sæculares facti sunt. Laicorum ignorantia clericorum præsentiam solertiamque in omnibus negotiis publicis æque ac privatis necessariam reddidit. (y) Inter tot negotia, inter strepitum judiciorum, in Principum aulis, in castris; in publicis consultationibus, quibus Prælati sæpe ac sanctissimi monachi fuere adhibiti, vix fieri potuit, ut caritas pastoralis & Ecclesiasticus candor purus illibatusque conservaretur.

XVII.

Remissionis disciplinæ indicia sunt quæ de Clerici illiterati, raroque vel ob gravissima crimina destituti, aut facile restituti: pœnitentiæ canonicæ, ad peregrinationes pias vel eleemosynas obeundas imperatæ, frivole remissæ; (z) indulgentiæ

quæ de-
generavit
in abusus
pessimos.

(y) Audiamus Autorem tom. XIX. hist. Eccl. in disc. prælim. §. 10. Postquam clerici dominatum in laicos ambierunt, & acquirendis bonis intenti fuerunt, nihil conducibilius esse crediderunt, quam directionem omnium negotiorum, ad clericos pertinentium,

sibi vindicare, ignorantia eorum ad hoc magis præbente. Adeo enim hæc processerat, ut nequidem legere possent, sed potentioribus clerici essent a manu, a rationibus &c.

[z] Hæ remissiones potissimum factæ, ut expeditiones cruce signatorum in terram sanctam

etiam

gentiæ generales (a) publicatæ. Privilegia ipso jure communi facta sunt magis communia. Pontificum potentia nulla re magis cenferi posse videbatur, quam si dispensationes (b) a canonum observantia in infinitum extenderentur, quarum præteritis decem sæculis admodum circumspectus usus fuit. Vicissim inde a sæculo XI. censura Ecclesiastica ultra modum rigorosa invaluit sæpeque in causis temporalibus (c) ex levi causa adhibebatur. Institutum fuit inquisitionis officium, ordinato processu extraordinario per capturas & denuntiationes secretas in crimi-

ctam promoverentur. Ab hoc tempore poenitentiarum scena in totum mutata est, ut Autor docet *tom. XVIII. hist. Eccles. in disc. prælim. §. II.*

(a) Eorum initia itidem repetenda ab illa expeditione, de qua in not. præced. dixi. Vid. *AUT. cit. l. §. 2.*

(b) Non sine redemptione. Qui expeditionem in terram sanctam susceperant voto temerario, mutata vo-

luntate illud redimere cogebantur, soluta elemosyna; *c. 1. 2. 8. c. 9. X. de Vot. Prætitii* appellatio displicuit, ne simonia commissa videretur. *AU-*

TOR. tom. XIII. hist. Eccl. disc. prælim. §. 16.

(c) Postquam Episcopi potestate temporalis, ut Principes, ut domini mundi, emicare coeperunt. *Aut. tom. XVIII. Hist. Eccles. in disc. prælim. §. 9.*

minibus læsarum religionum (d). Potestas sæcularis spirituali jungebatur tanto excessu, ut Pontifici tribueretur jus destituendi Principes, & regna pro lubitu dispertiendi.

XVIII.

Sed majus exitium disciplina sacra vix præsertim experta est, quam tempore schismatis Avenionensis, exeunte seculo XIV. Nam in ista Pontificum æmulatione uterque dispensationibus & indulgentiis sectatorum suorum númerum augere fategit, vitiaque in iis, qui parti suæ favebant, dissimulavit, & quum mutuis diris & execrationibus se devoverent, censuræ Ecclesiasticæ ad ludibrium reciderunt. Concilium Constantiense, quod an. 1414. convocatum fuit, tantis malis ex parte medelam adhibuit. Deliberatum ibi fuit de emendatione morum & disciplinæ Ecclesiasticæ; deliberatum itidem postea. Omnium efficacissimum remedium existimatum fuit restrictio privilegiorum & dispensationum, ne summa auctoritas, quam Christus capiti Ecclesiæ

audiu
Concilii
an. 1414.
schisma-
tis Ave-
nionensis.
silano
his sunt
con-

(d) De tribunali in-
quisitionum ex institu-
to agit Autor tom.
XIX. hist. Eccles. in

disc. præl. §. 13. & in-
fra circa finem singu-
lares observationes tra-
dit.

concefferat ad ædificandum, adhibeatur ad Ecclesiam destruendam.

XIX.

Reclamatum est iis, qui Papam veluti unicum in Ecclesia legislatorem ac totius disciplinæ arbitrum absolutum extollebant. Recursum est ad auctoritatem conciliorum, & ad potestatem episcoporum, per canones ordinatam. Interim illi fluctus, quos schisma excitaverat, lenioribus istis remediis per omnes orbis Christiani partes compesci non poterunt. Germania, regnaque Septentrionalia abusibus istis, quibus oppressa fuerant, in tantum horrorem conjecta sunt, ut maximam partem animum adjicerent, atque hoc obtentu jugum Ecclesiæ infausto omine excuterent. (e) Per Italiam dominatus aulæ Romanæ & spes Principum, qui ei adulan-

[e] Jam olim GUILIELMUS DURANDUS lib. II. de modo concil. general. hab. c. 7. præfagium hoc Romanæ Ecclesiæ prædixit: Proverbium vulgare est: qui totum vult, totum perdit. Ecclesia Romana sibi vendicat universa, Unde timendum est, quod universa perdat. Nam [sicuti Salomon ait prov. XXX.] qui multum emungit, sanguinem elicit. Sicuti habetur exemplum de Ecclesia Græcorum, quæ ex hoc ab Ecclesiæ Romanæ obedientia dicitur recessisse.

adulantur ob certam lucri expectationem, pontificis usurpationes corroboravit, quas per Hispaniam Franciamque regum temperavit auctoritas pro genio nationum diverso. Nam in Francia apertius pontifici resisti, manifestum est.

XX.

Inde a schismatis illius temporibus Francia palam declaravit animum tuendi veterem libertatem, atque exterminandi, quidquid contra canones per ignorantiam vel malitiam sequioribus temporibus innovatum est. (f) Neque tamen propterea habemus, quo nobis gratulemur de veteri disciplina conservata, licet intacti pluribus innovationibus, quibus alia regna vexantur. Neque nostro ævo opus invectivis istis, quibus tempore *schismatis* utebamur: nam per-

Franci in
viam re-
deunt.

(f) Gallia semper sollicita fuit in tuenda *regni libertate* contra ausus papales, quibus regni majestati non raro bellum indixit. Episcopi Galliae, quorum e re imprimis fuit, libertatem hanc salvam incolumemque esse, regi *causam non deseru-* ere, & pontifex tanta pertinacia victus cedere tandem debuit, ne schisma, quod non raro sedi papali minati sunt Galli, huic regnum, potentia inclytum, subduceret. Vid. *obs. I. ad PETRUM de MARCA de concord. sac. & imp. lib. I. c. I.*

riculorum remedia morborum intuta sunt, si male adplicantur.

XXI.

qui concilii Basileensis decreta.

Concilio Constantiensi optimum corrigendi abusus remedium visum fuit frequentior conciliorum generalium convocatio, licet primitiva Ecclesia tribus sæculis iis caruerit, ad eaque tamquam ad *remedia extraordinaria* (g) confugerit. Ex hac causa Eugenius IV. convocavit an. 1431. *concilium Basileense*, quod a prima sessione ex causis frivolis disturbatum ivit; sed tamen eidem adhærere, utique decreta adprobare coactus est. Bienio post novum inter pontificem conciliumque ortum est dissidium, quod componi non potuit.

XXII.

adoptant in pragmatica 1438.

Medio tempore habitus est conventus

(g) Erat ea Ecclesiarum illa tempestate conditio, ut communibus malis communi consilio & ope, quantum fieri poterat, succurrere coactæ fuerint, quod essent derelictæ a republica, adeoque aliunde præsidium petere haud potuerint. Hoc sensu hæc remedia dici possunt *extraordinaria*, pro statu illorum temporum quodammodo necessaria, quæ tamen postea, ubi minus necessaria videbantur, facta sunt *ordinaria* ad augendam episcoporum auctoritatem.

tus *Bituricensis* an. 1438. (h) ex omni Clero Franciæ collectus a rege Carolo VII. ubi constitutio facta, quam *pragmaticam* adpellamus: quod nominis jam antea nonnullis constitutionibus imperatoris, & statuto Ludovici sancti, quo Romanæ aulæ postulata repressit, inditum erat. Pragmatica autem illa concilii Basileensis agnoscitur auctoritas, pluraque ejus decreta recipiuntur in Franciam, certis limitationibus circumscripta. Germania in isto dissidio neutras partes secuta, donec an. 1437. *Concordata nationis Germanica*, inter Nicolaum V. Eugenii IV. successorem, & Imp. Fridericum III. ordinemque imperii inirentur, quibus etiamnum utitur in causis beneficiariis.

XXIII.

Pragmatica Francorum pontificibus æque exosa fuit ac ipsum concilium, cujus decretis nitebatur. Ludovicus XI. quam commutavit Franciscus I. in concordatis

(h) Causam huic concilio dedit legatio concilii Basileensis ad regem clerumque gallicanum, in qua agebant partes hujus concilii ut decreta Basile-

ensiq; susciperentur in Gallia. Hac de causa Rex convocavit hanc Synodum, cui ipse præfedit & postulata legatorum concilii Basileensis examinavit.

1516.

eam abrogaturus (i) impeditus est a Cle-
 ro, sed maxime ab academiis & senatibus
 provincialibus. Ex eadem causa Julius
 II. impetiit Ludovicum XII. ad concilium
 Lateranense vocatum, damnasset-
 que pragmaticam, si diutius in vivis ver-
 fatus esset. Leo X. denique litem hanc
 composuit, convenitque cum Francisco
 I. an. 1516. Bononiæ in nostra *concorda-
 ta*, quibus *pragmaticæ* nomen abolitum,
 infensioraque pontificibus capita expun-
 cta; cetera renovata. Potissima mutatio
 hæc fuit, quod, abrogatis episcoporum &
 Abbatum electionibus, Pontifici tributa
 est potestas præficiendi episcopatibus &
 monasteriis, quos rex nominaturus esset.
 Hæc *concordata* fuere a concilio Latera-
 nensi, quod tum nondum solutum erat,
 comprobata: sed suprema curia Parisien-
 sis omnimodo restituit, quo minus pu-
 blicam auctoritatem ex relatione in
 scrinia nancisceretur, & clerus per inte-
 grum

(i) Imprimis curia *tica* aboleretur, daret,
 Romana sub PIO II. quo facto vulnus gra-
 tam frequentibus pre- vissimum inflictum fuif-
 cibus apud LUDOVICUM XI. egit, ut ani- set, nisi curia parla-
 mum ejus flecteret, & menti Parisiensis inter-
 diploma, quo *pragmatica* cessisset.

grum sæculum electionum pristinam libertatem flagitavit; nullo effectu.

XXIV.

Sub idem tempus Martinus Lutherus in scenam prodiit, quem secuti sunt alii plures, qui obtentu *repurgandæ Ecclesiæ* miseris modis eam dilacerarunt. Sed ex his novis secessionibus id utilitatis redundavit in Ecclesiam (k) ut omnium animi, licet sero, serio tamen converterentur, non ad fidei quidem, quæ variari nequit, sed morum & disciplinæ Ecclesiasticæ emendationem. Resumptum est studium antiquitatum Ecclesiasticarum, veterumque canonum longa oblivione sepulorum. Inde manavit sancta illa saluberrimaque reformatio concilii Tridentini, quo damnantur corrigunturque sequiorum sæculorum abusus plerique; dispensationes autem & privilegia con-

Lutherus catholicis ansam dedit emendandi disciplinam.

in concilio Tridentino.

(k) Sine dubio ergo regna, quæ adhuc pontifici parent, multum Lutheri sese debere profiteri coguntur, quod adeo infracta sit illa immensa pontificis potestas, ut hodie inanes sine viribus iræ ejus habeantur. Præ-

rea quid utilitatis ex hac reformatione in rem litterariam, jurisprudentiam, & philosophiam redundaverit, nemini obscurum esse potest, ut vel Lutheri hostes beneficii hujus immemores esse non deberent.

stringuntur, ac infulæ episcopales exaltantur. Renovatio antiquorum canonum sanctissimorum hujus concilii scopus & labor fuit. Ejus decreta circa doctrinas in Francia ultro recepta fuere, veluti ex concilio Oecumenico profecta; sed quæ ad *disciplinam* spectant, usque ad hoc tempus, Cleri Francici intensa flagitatione posthabita, non attenduntur (1). Non quod ea non satis pura censeretur, quippe maximam partem statuto ordinum Blesensi inserta; sed quod reformatæ religioni addictis civibus, multisque catholicis, præsertim magistratibus, aliquid dandum esset, qui in iis plurima nostris libertatibus invidiosa deprehendebant. Atque hæc sunt origines, progressus

(1) Hanc adhuc hodie prærogativam, acriter defendunt reges Galliæ, quod conciliorum decreta vim *legum ecclesiasticarum* in Gallia demum fortiantur ex *regia publicatione* atque promulgatione. Hac destituta nihil roboris habent. Ceterum non potuisse recipi concilium Tridentinum, salva regni Galliæ libertate, res ipsa loquitur quippe quoadmodum imminuta est. Legati ab HENRICO II. & CAROLO IX. ad hoc concilium missi graviter conquesti sunt de juri-
 bus regni violatis, adeo ut tandem secesserint. Vid. PAULUM SARPIUM in *histor. concil. Trident.* p. m. 1313. *seqq.*

sus & reliqua fata juris Ecclesiastici inde ab Ecclesiæ incunabulis usque ad hæc tempora.

C A P. II.

DE DIVISIONIBUS JURIS
ECCLESIASTICI.

I

UNiversum jus Ecclesiasticum dividitur in jus *divinum* & *humanum*; in jus *naturale* (m) & *positivum* (1). Divisiones juris canonici, quod est

Jus *naturale* est lumen rationis de eo, quod Deo debemus & hominibus. Hoc etiam est jus *divinum*, quia Deus est auctor naturæ, & rectæ rationis regula ejus est æterna sapientia. Jus *divinum positivum* est, quod Deo placuit hominibus præscribere, sive rationem ejus revelaverit, sive minus. Continetur autem scriptura veteris & novi Testamenti, & per traditionem Ecclesiæ explicatur (2). Hujus

(m) Rectissime autor *juris naturæ* doctrinam quoque ad *juris ecclesiastici* ambitum trahit, quippe quod *saniora* tradit dogmata, *demonstrantia habitum religionis ad statum civilem*, de quo peculiari libello edidit PUFENDORFIUS. Cultior omnino *juris ecclesiastici* facies apparuit, postquam *juris naturæ* capita ad illud transferri cœperunt.

jus juris major pars revera est jus naturale quod Deus tempore Mosis populo suo in scriptis commendavit, quoniam in hominum mentibus exoleverat. (3)

(1) *Dist. I. c. I. §. 7.*

(2) *Dist. II. c. 5. ex Basilio de Sp. S. c. 27.*

(3) *Chryf. hom. I. in Matth.*

II.

partim
divinum, Decalogus est juris hujus naturalis compendium, omniaque veteris Testamenti *præcepta moralia* sunt ejus explanationes. Equidem plures iis mixtæ sunt *leges ceremoniales*, quarum nonnullis Judæi procul superstitione vicinarum gentium habebantur; nonnullarum autem rationem ignoramus. Illud tamen in universum constat, necessarias eas fuisse ad continendum populum illum indocilem & rebus externis addictissimum in officio, (n) in iisque latuisse figuras rerum novi Testamenti. (1) Quare postquam Jesus Christus venisset, ut veritatem nos aperte doceret, figuræ evanuerunt, cærimoniarumque cessarunt. Ille enim

(n) Id autor egregie demonstravit peculiari libello gallice de *moribus Israelitarum* conscripto, in quo egregis & durissimi hujus populi peculiare rationes evolvit.

enim legem Dei reddidit absolutam, cunctaque reduxit ad *jus naturale* & ad *primævam institutionem* (o) (2)

(1) *Matth. V. 17.*

(2) *Dist. 5. pr. §. 6. f. dist. 7. pr.*

III.

Unde patet, *jus divinum naturale* esse partim immutabile, quoniam idea rationis æque naturale; omnis variationis expers est, ac ipse Deus, in quo solo ea æternum subsistit. Sed *jus divinum positivum* mutabile est, conformatum quippe utilitati hominum in certo statu viventium. Ejus itaque durationem non nisi Deo revelante novimus, ejus auctore. Ille vero declaravit, fore, ut vetus fœdus novo tollatur; (*) sed

(o) Ita sine dubio recte subducit rationes Autor doctissimus; non æque vero Ecclesia Romana. Noto notius est 1. universum fere sacerdotium cum cultu Levitico tractum esse ad statum novi testamenti, cum stabilien- dæ hierarchiæ admodum inferviret: 2. decimas, oblationes & primitias similiter, ex veteri fœdere repetitas fuisse, & secundum leges ejus adhuc hodie æstimari: 3. imo sacrificiorum doctrina cum votis aliisque inde dependet: 4. denique totus cultus ceremonialis hodie ita adornatus est, ut apparatus suo & pompa veteris legis solennia longe superet, contra Christi doctrinam. *Joh. IV. 21. 23.*

sed Christus nullibi dixit, ante suum ultimum adventum quidquam mutatum iri.

(*) Jer. XXXI. 31. August. de Sp. & lit. c. 19.

IV.

partim
huma-
num,

Jus *humanum* est multo mutabilius, non solum pro necessitatibus, quibus morderi cupimus, diversitate; sed etiam quod procedente tempore comperimus, optimis remediis nos usos non fuisse. Hoc jus humanum positivum, si scriptis conceptum, vocatur *constitutio*; si non scriptum, *consuetudo* (p) (*) Sic *constitutionum* nomine veniunt omnes *canones conciliorum*, decreta pontificum & Episcoporum, regulæ monachorum, ceteræque leges Ecclesiasticæ omnes, siue generales sint, siue particulares. Quod autem præterea consensu tacito soloque usu receptum invaluit, *consuetudo* adpellatur. Observanda autem non nisi *consuetudo laudabilis* h. e. quæ non in *sanctiones juris divini* & in *constitu-*

(p) Hoc jus ecclesiasticum, siue in scriptis siue sine scriptis conceptum, est publicum & privatum. Illud hierarchiam, statumque ecclesiæ, quatenus *rempubl.* constituit, atque cleri imperantis jura respicit. Hoc vero causas privatorum ecclesiasticas, v. c. jus patronatus, beneficium &c. Illud principatum tenet in *jure canonico*.

stitutiones universales impingit (q).

(*) *Dist. 1. c. 3. 4. 5. dist. 3.*

V.

Jus divinum omnes æque fideles quod va- obligat (*). Jus humanum latius vel rium, eo angustius patet pro auctoritate condi- pertinent toris, ac consensu eorum, qui id ad- canones concilio- miserunt. *Conciliorum œcumenicorum* rum, canones ubique sunt observandi, exce- ptis locis, qui, quod a labe discipli- næ intacti mansere, iis non indigent, vel contraria utuntur consuetudine, quæ sine majori malo abrogari nequit, ac juri divino non repugnat. *Conciliorum particularium* canones & Episcoporum decreta regulariter extra provin- ciam vel diœcesin non protendunt obligationem; sed sæpe fit, ut aliæ Ecclesiæ sua sponte iis se subdant, quo pacto

(q) *Nec ecclesiam* illaudabilis imo dam- gravat, seu rationibus nabilis judicata, quod *Ecclesiastici status* non cum rationibus regni adversatur. Quidquid ecclesiastici pugnaret: cum his pugnat, illau- *Boni* enim mores sunt, dabile minusque tole- quos Papa cum clero randum judicatur. Con- approbat; *mali* vero, suetudo investiendi quos improbat. Quid- prælatos per *annulum* quid autem hos alit, & *baculum*, *regalio-* turpe & irrationabile rum, *spoliorum*, *pri-* censetur. *mariarum precum*, &c.

pacto fieri possunt *regulae universales*.
 (r) Est enim totum illud regimen Ecclesiasticum lenē & caritate temperatum, alteraque Ecclesia alterius leges, sibi utiles, volens lubensque amplectitur. Vicissim ægre non fertur, si qua Ecclesia privatis suis institutis utitur, si forte non sine discrimine ad legem communem reduci posse videatur. Sola fidei doctrina & juris divini leges per omnia sunt uniformes.

(*) *Dist. 9. f. 10. pr.*

VI.

qui proprie leges non sunt.

Jam utut Ecclesia semper novas leges condere possit; ea tamen potestas non est *arbitraria*, neque homines ea pro suo affectu ac lubitu abuti queunt. Concilia enim *particularia* tum demum canones conceperunt, quando ceteris depravationibus medendum erat. (s) Generalia autem extra ordinem convenire,

(r) Maximè si in codicem legum universaliter obligantium transferuntur. Sic postquam canones Laodicensi, Gangrenses, Neo-Cæsarienses &c. in *codicem canonum universae Ecclesiae*, & Africani in *Dionysii Exigui collectionem* conjecti sunt, *universalium* legum vigorem acceperunt.
 (s) Vel etiam pro reducendo antiquorum canonum usu, desuetudine fere extincto, laborari deberet, id quod

nere, ac plerumque paucos canones prodidere. Propterea Ecclesia Romana per decem priora sæcula *nullos canones* sanxit, & decretales, illo spatio a Pontificibus scriptæ fuere ad Episcopos alios, ut eos canonum docerent argumenta & inculcarent observantiam. (t) Ipsi patres, qui sive in conciliis, sive per peculiare constitutiones canones fecerunt, eo ipso Christianis non voluere novas leges imponere, sed tantum *legem Dei & traditiones apostolicas* explicare, (u) repressis aberrationibus, quas gliscere animadvertabant. (*) Hinc pontificum constitutiones & conciliorum decreta citationibus scitent, &

quod plura concilia particularia, maxime *episcopalia*, docent.

(t) Breviter nihil noviter constituerunt in epistolis suis Pontifices, sed consulti de rebus ambiguis secundum *jus constitutum* pronuntiarunt, & se quoque canonibus antiquis & *jure ecclesiastico constituto* teneri agnoverunt. JO. LAU-NOIUS. P. III. ep. 3.

(u) Vel potius quæstiones controversas decidere ex traditionibus apostolicis celeberrimis. Cum certamen esset inter Asiæ minoris ceterasque Ecclesias de tempore celebrandi Pascha, tam illæ, quam ceteræ Ecclesiæ ad *traditiones apostolicas* provocarunt, neutra pars tamen eas probare potuit. SOCRATES lib. V. hist. eccl. c. 22.

& concilii Tridentini prope verba singula ex scriptura, canonibus & patrum scriptis hausta sunt.

(*) *Athanas. ep. ad orthodoxos.*

VII.

Verum
princi-
pium ca-
nonum
sacra scri-
ptura,

Sacra igitur scriptura maxime omnibus Christianis habenda est lex palmaria, quam pastores veluti normam actionum suarum sequi debent. Qui ei multum operæ dederit, inveniet regulas, ex quibus facile dijudicabit casus particulares. Atque hoc modo sacra scriptura usi sunt Cyprianus, Augustinus, Gregorius M. ac reliqui Patres. Maximusque horum scriptorum usus est, ex iis percipere, quantum in scriptura lateat, quodque nostram effugeret diligentiam, qui tanto studio eam non meditati sumus. (x)

VIII. Post

(x) Quid vero desideretur in hoc præjudicio, alii jam notarunt. Corruptam per patres *juris ecclesiastici & doctrinarum* simplicitatem esse plura evincunt, postquam præsertim ubique sensus reconditos mysticosque in locum simplicioris, veritatis substituerunt. Genuinos inde significatus infinita vocabula, in jure ecclesiastico passim obvia, amiserunt, insolitosque assumserunt, ut vel notiones *ecclesiarum, penitentiarum, clericorum, laicorum, missarum, oblationum* &c docent.

VIII.

Post scripturam maximæ auctoritatis sunt placita *conciliorum universalium & particularium*, ab universâ Ecclesia recepta (1). Jesus enim Christus pollicitus est, quoties discipuli in suo nomine congregati fuerint, etiamsi non plures duobus vel tribus, se fore in medio eorum (2). Jam si cujusque patris magna in se sit auctoritas, quid? si plures eorum in nomine Dei, implorato Spiritus Sancti auxilio, ad salutem Ecclesiæ, quæ ipsis regenda tradita est, congregati (3) fuerint? Hujusmodi conventus major certe auctoritas erit, quam patrum singulorum, vel ad populum verba facientium, vel causas dubias respondentium (y). Pontificum constitutiones legum quoque numero sunt habendæ universalium, quatenus vel ab Episcopis in suis diocesis publicatæ, vel longo usu receptæ. Generatim autem observare non tenemur

cum placitis concilii universalium.

& constitutionibus pontificum,

(y) Sed non major quam *doctorum*. Sunt patres *doctores ecclesiæ*, & ita quicquid congregati tradunt, docent, asserunt, *doctrinæ*, non legis auctoritatem habet. Enim vero hi, qui concilia desiderant, *legislatoriâ* potestatem & *interpretationem authenticam* eidem tribuunt, prout supra c. I. jam observavi.

tenemur leges scriptas, quæ in usum deductas non fuisse constat (2)

(1) *Can. Calch. 1. dist. 15. c. 3. §. 2.*

(2) *Matth. XVIII. 20.*

(3) *Conc. Calch. ep. ad Leon. act. 3.*

(4) *Cælest. ep. 4. ad Conc. Ephes.*

IX.

& con-
fuetudine
laudabili.

Vicissim magna vis est consuetudinis, & magna in utramque partem, si laudabilis, si longo usu, si pastorum Ecclesiæ consensu (a), vel saltem iis scientibus, invaluit: ut ipsam canonum observantiam excuset. Sunt enim canones, qui a piissimis hominibus impune negliguntur, licet nullibi legantur revocati, v. gr. de baptismo extra casum necessitatis

(2) Minus gratam, curiæ Romanæ hanc sententiam fore, palam est, quæ tamen sane rationi congruit. Eandem sententiam tuetur P. de MARCA de C. S. & I. lib. II. c. 16. Sed ex fundamentis admodum lubricis eandem illustrat.

(a) Pastorum ecclesiæ consensum desiderat Autor, æque ut Dd imperantis consensum tacitum ad vigorem

consuetudinis desiderare solent. Verius tamen est, eam vim suam habere ex *consensu* ipsius factis declarato eorum, qui collegium quoddam constituunt, quippe qui de rebus ad collegium spectantibus *pacis expressis* quædam constituere possunt. Par ratio est singularum ecclesiarum, quæ jure *collegiorum* merito censentur.

tis non nisi tempore paschali & pentecostali administrando; de precibus die solis ad Deum non e geniculo fundendis, &c. (1) Quin consuetudinis tanta vis fuit, ut lex in novo Testamento disertis verbis concepta (2), pluribusque constitutionibus Ecclesiasticis confirmata, *de non edendo sanguine & suffocato*, per eam tolleretur. Neque tamen propterea existimandum, justum esse, quidquid vulgo fieri videmus. Ecclesia enim fere semper magno abusu numero onerata fuit, quos spe meliorum temporum toleravit, ingemuitque. Horum loco habendum quidquid legibus ultimo scriptis repugnat, nisi forte conforme sit antiquioribus institutis, quæ nonnullibi servata sunt. Maxima autem vis consuetudinis cernitur in ritibus, hoc est, in ratione precum publicarum, in administratione sacramentorum, observatione feriarum, jejuniorum &c. Quin enim christiana religio de interioribus mentis humanæ sollicita sit; in exterioribus magna semper Christianorum libertas fuit (3). Tutissimum est, ut suum quæque morem sequatur Ecclesia, nisi quid habeat, quod doctrinæ universalis Ecclesiæ repugnet. Ut autem adpareat, quæ leges, quæve consuetudines in usu sint; videndum, quæ perpetuæ decretorum normæ fuerint.

(1) *Can. Nic. 20.*(2) *Act. XV. 29.*(3) *August. ep. 36. ad Casul. ep. 55. ad Jan. n. 34.*

X.

non opi-
niones
docto-
rum.

Inter ceteras corruptorum morum & depravatæ disciplinæ causas sequioribus temporibus hæc fuit, quod *opiniones doctorum* pro legibus arreptæ fuerint. Quod tum demum factum, quum Episcopi desinerent docere populum & conventus agitare. Ex hoc neglectu regnum *opinionum*; ex opinionum diversitate, *justi ignorantia*; ex ignorantia *justi lubricum morum* natum est, quum scelestissimus quisque haberet doctorem in promptu, affectui suo obsecundantem, nec fere quemquam nosset, cui satis esset animi pro veritate (b). Ipsæ academix & religiosorum hominum ordines vitia hæc promoverunt,

(b) In thesi philosophatur Author. Progrediamur ad hypothesin. Sæculo XII. nata est opinio, a quibusdam apprehensa, ad evitandam effusionem vini consecrati sufficere, si solus panis consecratus daretur laicis. Quidam repugnarunt & sæculo XIII. adhuc ALBERTUS M. hanc opinionem reprobavit. Ex hac opinionum diversitate ignorantia *justi*

sunt, quum Episcopi ex horum gremio feligerent, quos consiliis suis adhiberent. Facile unius monachi doctrina universo ordini, & unius doctoris academici sententia universo collegio imputatur. Interim ipsa collegiorum decreta non sunt nisi consultationes prudentum; quæ utut multum momenti habeant, legum tamen vi destituuntur, quippe protectæ ab hominibus, qui jurisdictione carent. Idem dicendum de congregationibus, novissimis temporibus institutis, quarum consiliis in variis rebus utitur Pontifex.

nec collegiorum decreta,
nec congregationum Romanarum placita,

XI.

Privilegia quoque nutriverunt vitia. Sunt autem privilegia certæ leges, ad certam personam vel ad certam universitatem ab observantia juris communis eximendam latæ: cujus generis etiam sunt *dispensationes*. (c) (1). Quæ licet

nec privilegia.

Si nata, & inde tandem lubricum morum, hinc inde jam introductum seculo XIII. Firmata tandem admodum hæc opinio monachorum accessu. THOMAS AQUINAS enim hunc morem approbavit, cujus

auctoritate facile omnes ecclesiæ in eum iverunt.

(c) In hoc tamen a *privilegiis* differunt; quod hæc ad omnes casus quandocunque obvenientes applicari debeant, & sint instar *legis*

cet salutares esse possint, in universum tamen indoli Evangelii adversantur. Animus demissus non affectat singularia, nisi forte plura pati altiusque descendere opus; & caritas æqualitatis custos est, propriique commodi inimicissima. Ipse Jesus Christus omnibus religionum ceremoniis legibusque patriis semet subjecit. Puris illis temporibus rarissima fuisse *privilegia*, postero ævo profusissima. Quotidie obversantur, quorum nulla est ratio; & si qua justa causa nituntur, ea invidiam, discordiam, legum contemptum alunt. Vilescunt enim leges, simulatque negligi possunt, & qui *dispensationibus* sunt omnium indignissimi, ii ad eas flagitandas sunt omnium promptissimi audacissimique (d).

(1) *Dist.* 3. c. 3.

CAP. III.

DE CLERO IN UNIVERSUM

I.

Alia divisio.

UNIVERSUM jus Ecclesiasticum, methodo jureconsultis usitata, ad *per-*

<p>gis in certam personam lata: <i>dispensatio</i> autem aliquem eximat ab obligatione legis in certo casu, ultra quem</p>	<p>non extenditur, nec in aliis similibus legem constituit. (d) Maxime ubi <i>vetnales</i> existant, ut Romæ.</p>
--	---

Yid.

personas, res & actiones accommodari potest. Agendum ergo primo loco de personis.

II.

Christiani (e) sunt vel clerici vel laici. Clerici sunt, qui servitio Ecclesiæ dicati veluti ejus ministri publici; reliquus fidelium cœtus *Laicorum* nomen habet. Clerici pro duplici functionum genere, sacerdotio videlicet & ministerio, duplicis sunt generis. Sacerdotium quippe episcoporum & presbyterorum; ministerium diaconorum ac reliquorum minorum clericorum proprium est. Sic in veteri Testamento levitæ ministri fuere sacerdotum ex familia Aaronis, quorum princeps fuit

Qui & quotuplices clerici?

Vid. M. ANTON. de DOMINIS de republ. eccl. lib. V. c. II. n. 73. PYRRHUS CORRADUS de praxi dispensat. Apost. (e) Ut olim apud Romanos ex triplici statu civili omnis juris civilis fruitio dependebat, ita observavi, a triplici statu in republ. ecclesiastica omnem jurium ecclesiasticorum diversitatem perendam esse. Nam I. homines sunt vel *Christiani* vel *infideles*. Illi in ecclesia sunt, liberique; hi vero extra ecclesiam, servorum instar. II. Christiani sunt vel *orthodoxi*, cives ecclesiæ: vel *hæretici*, qui extorres & extraneï censentur. Denique III. sunt vel *clerici*, qui imperant, & ita sui juris sunt; vel *laici*, qui parent & alieni juris censentur. Inde illi *patres*, hi *filii* dicuntur.

fuit pontifex maximus. Diversi illi clericorum gradus vocantur *ordines*, quos omnes *eminenter* continet Episcopatus, qui reliquorum ordinum fons est & origo, & apex sacerdotii h. e. potestatis illius spiritualis, qua Christus apostolos suos ad regendam Ecclesiam instruxit. Presbyteri, diaconi, ceterique ministri particulam tantum potestatis illius & gratiæ habent, quam Episcopus totam possidet. Hinc *Episcopatus* notio ante omnia evolvenda.

III.

Quid episcopus?

Episcopus est persona, quam Deus elegit, ut alios sanctos reddat deducatque ad vitam æternam (*f*). Ejus igitur est, prædicando, docendo, baptizando facere Christianos; factos verbo Dei & sacramentis pascere; ad preces fundendas inducere; pro iis publice & privatim orare; pro iis & cum iis offerre sacrificium; judicium exercere in peccatores, eosque vel Deo reconciliare, vel e gremio

(*f*) Ita vero 1. cum presbyteris conveniunt, quod etiam passim novum fœdus docet: 2. nudi doctores sunt, nullo instructi imperio: 3. jurisdicção episcopalis iis a Salvatore non est tributa. Ceterum episcopus ex instituto ecclesiastico ortum traxisse, recte docuit HIERONYMUS in c. 5. D. 95. quod pluribus illustrat BLONDELLUS in apol. pro sentent. Hieron. de episc. & presbyt.

mio Ecclesiæ ejicere ; tueri unionem Ecclesiæ ; divisiones cohibere ; morum sanctitatem instillare ; peccata extirpare ; pauperibus de necessariis vitæ subsidiis prospicere ; afflictis solatia adhibere. Id curæ fuit Apostolis & primis Episcopis, ab iis ordinatis : hoc egerunt patres Ecclesiæ, innumerique illi Episcopi, quorum nomina nostris Martyrologiis sunt consecrata. Hæc idea non est in cerebro nata, veluti sunt idea *perfecti oratoris* aut *sapientis*, quem Stoici finxerunt ; sed viva expressio imaginum, quas magno numero puriora Ecclesiæ sæcula exhibent, quarumve exemplis nec nostra tempora destituuntur.

IV.

Quum igitur tam late pateat Christianum sacerdotium, officia ejus necessario cum pluribus personis fuerunt communicanda. Nascente Ecclesia, quum fidelium numerus Hierosolymis quotidie cresceret, apostoli septem *diaconos* eligendos esse censuerunt, in quos curam rerum temporalium devolverent, onerosam sane in cœtu eorum quibus omnia erant communia ; sibi reservata precum & prædicationum industria (1). Posthæc *Episcopus* instituerunt, singulisque civitatibus, quæ modico fidelium numero floruerunt, singulos

Discretum a sacerdotio ministerium, institutus diaconis,

Episcopis,

Presbyteris, gulos præfecerunt (2). His præter diaconos ex mandato domini, alios auxiliares adjunxerunt, quos *presbyteros* vocamus; quo nomine principio ipsi Episcopi utebantur (g) (3). Hi fere omnibus Episcopalibus officiis fungebantur, præter duo, quæ sunt Episcoporum propria; scilicet *confirmatio Christianorum* seu communicatio Spiritus Sancti per manuum impositionem, & *ordinatio clericorum* h. e. diaconorum, presbyterorum & Episcoporum (h).

(1) *Act. VI.* 4.

(2) *Tit. I.* 5. 7.

(3) *Act. XX.* 27. 28.

V.

Aucto subinde fidelium Ecclesiarumque

(g) non tantum ævo apostolico *presbyterorum & episcoporum* nomen unum idemque erat, sed postquam *primi* inter presbyteros toti presbyterio præfecti sunt sub nomine *episcoporum*, adhuc *presbyterorum* nomen retinuerunt. EUSEB. *lib. V. hist. eccl. c. 24.* HILARIUS in *1. Tim. III.* adhuc suo tempo-

re bellissime ita censuit: *Episcopi & presbyteri una ordinatio fuit. Uterque enim sacerdos est, sed episcopus primus, ut omnis episcopus presbyter est, non omnis presbyter episcopus; hic enim episcopus est, qui inter presbyteros primus est.* (h) Non aliter quam ex instituto & more *ecclesiæ*, quia in his duobus

que numero, diaconorum functiones dividendæ videbantur. Instituti enim sunt *lectores*, qui liberos sacros adser-
varent, publiceque prælegerent; *ostia-
rii*, qui Ecclesiam custodirent, purga-
rentque, & profanos arcerent; *exor-
cista*, qui dæmones e catechumenis ce-
terisque a caeodæmone obsessis ejice-
rent; *Acoluthos*, qui Episcopo a pedi-
bus, mandatisque ejus ac literis ad
alios perferendis præsto essent; *subdia-
coni*, qui diaconos sublevarent, proxi-
moque gradu essent. Atque hæc sunt
origines *ordinum*, quibus hodiernum cle-
rici distinguntur. Non tamen eadem
omnium Ecclesiarum facies, nec sem-
per singuli in unaquaque ordines fue-
re. Aliæ enim vel solos *lectores* & *aco-
luthos*, aliæ solos *lectores* & *ostia-
rios*; aliæ, præter hos, *cantores* habuere. Mul-
tæ orientales Ecclesiæ etiamnum *sub-
diaconis* destituuntur. Sed inde ab Apof-
tolorum temporibus semper & ubique
fuerunt *Episcopi*, *presbyteri* & *diaconi*.

Lectori-
bus,
Ostia-
riis,

Exorcif-
tis

Acolu-
this,

Subdia-
conis,

Cantori-
bus seu
psalmi-
stis,

VI. Sed

bus actibus *prærogati-
vam apostolicam* quæ-
sivere, quorum successores sese episcopi con-
stituerunt. Unde ergo
reliqua *jura episcopa-
lia*, imprimis jurisdic-
tio, imperiumque sa-
crum? Enimvero re-
cte Autor hæc omit-
tit, quia de modestia
primorum episcopo-
rum edisserit.

VI.

aliisque
officiali-
bus, vel
uti nota-
riis &c.

Rectori-
bus,

Sed non *ordinibus* solum (i), verum *officiis* quoque, postquam hæc aucta sunt, censerentur clerici. Nam inter diaconos ceterosque clericos inferiores interjecti sunt *notarii* seu *secretarii*, *mansionarii*, (k) *facellani*, *thesaurarii*, quibus præfectus est archidiaconus. Inter presbyteros fuere presbyteri *cardinales*, quos sequior ætas *rectores* seu *curatos* adpellavit; *directores* nosocomiorum vel monasteriorum; *pœnitentiarii* (l); *archipresbyteri*. Ipsi Episcopi pro locorum amplitudine aliis alii facti sunt eminentiores.

(i) In *ordinibus* esse dicuntur, qui *ordinatione solenni* ad munera ecclesiastica adsumuntur: qui ad alia *officia* citra *ordinationem* admoventur, in *ordine* non sunt. Enimvero olim nullus *ordo* erat sine *actuali officio* sacro, prohibitumque in genere ordinare clericos: ubi hoc vero invaluit, *ordines* non semper *actuale officium* involvunt.

(k) *Mansionarii* sunt *editui* & *custodes ecclesie*, inde dicti, quod ha-

bitationem vel mansionem juxta Ecclesiam haberent. CANGIUS in *gloss. voce hac. Notariorum ecclesie* officia varia fuere. Generatim *episcoporum amanuenses* erant; conciones excipiebant, in codices referebant, interdum publice recitabant, coram episcopo baculum gerebant, literas consignabant &c. Prolixe triplici differt. *de notariis ecclesie*. agit Dn. JO. ANDREAS SCHMIDIUS.

(l) Hi olim dicebantur,

tiores. Nam qui in primaria cujuslibet provincie civitate habitaverunt, *metropolitani* seu *Archiepiscopi*, qui domicilium Archiepi-
habuere in civitate, ex qua plures pro-
vincie regebantur, *exarchi*, *patriarche* Patriar-
seu *primate* vocabantur. *Papa* nomen, chis.
quod olim Episcopis occidentalibus
commune fuit (*m*), Romani Pontificis proprium mansit, quia hic de jure divino omnibus Episcopis major est habitus, Apostolorum principis successor & *visibile* caput Ecclesie. Horum graduum, quibus clerici ejusdem ordinis distinguuntur, alii *dignitatum* potius sunt, quam *officiorum*; alii mandatis dumtaxat temporariisque administrationibus nituntur; alii sunt vitalitii tantum. Vocantur autem *beneficia*, ex quo certa bonorum Ecclesie portio iis annexa fuit, cujus administratio est *penes titulatum*.

VII.

Non autem *officium*, sed *ordo* facit Officia
cle- non sunt
præcise
clericalia,

tur, qui pœnitentibus præerant, eorumque confessionibus audientibus vacabant, ubi occulta delicta erant manifestanda & per pœnitentiam expianda.

(*m*) Ut demonstrat LAUNOIUS P. VI. e-
pist. 13. n. 303. *seqq.*
simulque docet, ex hoc nomine nullam prerogativam Pontifici competere.

quemad-
modum
multi cle-
rici sunt
sine offi-
cio.

clericum (n). Sunt enim officia Ecclesiastica, quibus etiam laici ornari fungique solent, ut olim œconomi, defensores, ostiarii; hodie nosocomiorum præfecti, custodes, thesaurarii fabricæ: horum enim omnium officia sunt Ecclesiastica. E contrario postremis temporibus magnus semper fuit numerus clericorum absque officio. Interim clericorum loco habentur ii quoque, qui tonsuram passi sunt, habitumque sumserunt Ecclesiasticum, parati ad recipiendos ordines vel officia, quibus fungendis idonei viderentur. Hi itaque sunt, ex usu Ecclesiæ Romanæ præsentis, cleri *gradus*: *clerici simplices*, qui *tonsuram* acceperunt; *clerici*, qui sunt *intra quatuor minores ordines*, veluti ostiarii, exorcistæ, lectores, acoluthi; qui sunt *in sacris*, seu ex ordine consecratorum, veluti subdiaconi, diaconi, presbyteri; denique *episcopus*, penes quem est sacerdotii ac ministerii, cujus reliqui partem habent, universum pondus & momentum.

CAP.

(n) Olim officium faciebat clericum, non ordo qui sine officio concipi non poterat. Corruptior ecclesiæ status novam plane disciplinam doctrinamque Ecclesiasticam prœduxit.

CAP. IV.

DE IRREGULARITATIBUS
SEU DE VITIIS, OB QUÆ
CLERICUM FIERI PRO-
HIBETUR.

I.

Nemo ausu proprio Ecclesiæ minist- Ordo ele-
terio se ingerat, sed unusquisque a ctionis
Deo appellandus est (1). Divina voca- clerico-
tio dignoscitur *judicio Episcopi & totius rum*
Ecclesiæ suffragio (0). In primitiva sa-
ne Ecclesia non nisi homines spectatissi-
mæ probitatis, populo sæpe flagitante,
& numquam non consentiente, ordina-
bantur, inviti nonnumquam ad sacrum
ministerium pertracti (p). (2)

(1) *Hebr. V. 4.*

(2) *Cypr. ep. 33. 34. 35.*

II.

Atque in dijudicanda probitate ex- ad regu-
actissime observabantur regulæ Paullinæ las adstri-
de ctus,

(0) Non facile hoc *informativum, non de-*
judicio singulorum; an *cisvum.*

(p) Pluribus hoc e-
xemplis & rariori do-
ctrina illustrat ZIEG-
LERUS *de cleric. renit.*
conf. ESPENCEUS
lib. III. digress. c. 4.
p. 224.

de non imponendis cuiquam intempere-
stive manibus; de non admittendis neo-
phytis, ne fastu inflentur; de exploran-
dis diaconis, antequam ad ministerium
admitterentur (1).

(1) 1. Tim. III. 6. Can. Nic. 2. dist. 48.
1. Tim. III. 20.

III.

e minori-
bus ma-
jorum,

Presbyteri non eligeantur nisi e dia-
conis, nec diaconi nisi ex lectoribus,
acoluthis vel aliis minoribus ordinibus,
ut longo usu mores cujusque dexteritas-
que explorari possent (1). Denique
statutum fuit, ut singuli per singulos
gradus adscenderent, nec presbyter ad-
mitteretur, nisi qui fuisset diaconus;
nec diaconus, qui non subdiaconus, &
sic porro usque ad primam tonsuram:
atque in unoquoque gradu per certum
temporis spatium subsistendum fuit, quod
interstitium vocant (q).

(1) Dist. 77. c. 3. ep. 1. Siric. ad Himer.
Tarrac. c. 9.

IV.

& mini-
morum
e laicis
sanctissi-
mis.

Clerici e laicorum sanctissimis sunt le-
gendi

(q) Illustrat hunc | adhuc vestigia que-
morem antiquum ES- | dam occurunt in tit.
PENSÆUS digress. lib. | X. de cleric. per sal-
1. c. 16. de quo etiam | tum promot.

gendi (r). Quapropter canones a clericatu repellunt, qui quacumque macula laborant. Ipse Apostolus Episcopos & diaconos vult esse innoxios integræque existimationis etiam inter fideles. (1) Vita animi
 Hinc rejiciuntur, qui post baptismum in crimen quodlibet, veluti hæreseos, apostasiæ, homicidii, adulterii, inciderunt, etiam si pœnituerint, Ecclesiæque fuerint reconciliati: eo quod horum scelerum memoria permanet, & qui ea commiserunt, infirmiores iis videntur, qui sunt integri vita scelerisque puri. Is fuit veteris disciplinæ rigor, ut qui pœnitentiam Ecclesiasticam subiissent, ordinari numquam possent. (s) (2)

(1) 1. Tim. III. 2. 7. 10. Tit. I. 6. 7. Can. Nic. 9. dist. 25. c. 6.

(2) Dist. 50. c. 55. ex Conc. Carthag. 4. c. 68.

V. Irre-

(r) Canones in conciliis certas constituerunt regulas, in quibus qualitates clericorum erant determinatæ. Inde irregulares dicti, qui extra illas regulasprehenduntur, ob defectum, regulis canonicis repugnantem.

JOSEPH. GIBALINUS de irregularit. & impedim. canonicis.

(s) Hanc antiquam ecclesiæ praxin erudite illustrat THOMASSIN de vet. & nov. eccl. discipl. P. II. lib. 1. c. 56.

V.

& mentis,

Irregulares porro censentur, qui hominem vel casu, vel involuntarii occidissent (*t*); qui militassent etiam in bello justo; qui hominem, licet capitis damnatum, iudicio, consilio, accusatione vel manu, morti tradidissent (1). Ut enim hoc crimine careat, Ecclesiæ tamen, quæ adhorret a sanguine, mansuetudini repugnat. Porro bigami, (2) qui secundas nuptias contraxere, vel viduam duxere, vel generatim qui non virginem sibi conjunxere (*u*). His enim connubiis quædam incontinentiæ ac infirmitatis macula hæere videbatur.

(1) *Dist. 50. c. 8. ex Martin. Bracar. c. 26.*

(2) *Dist. 26.*

VI. Ab

(*t*) Capitales pœnas exhorruerunt Christiani primitivæ ecclesiæ, ut scripta patrum docent. Quocirca, quia purior clericorum vita esse debet, creditum fuit, eos, qui sanguinem fuderunt, a clericatu repellendos esse Conf. THOMASSIN *cit. l. c. 68. seqq.* ESPENCÆUS *lib. II. digress. n. 6.*

(*u*) Hæc videtur Pauli *1. Tim. III. 2. 5.*

9. 12. intentio fuisse. Mystica interpretatio latius extendit hanc prohibitionem, quod non negat THOMASSIN. *cit. l. c. 78. §. 8.* aiens: *mystica illa contemplatio & imitatio Christi, unam virginem sibi castam ecclesiam desponsantis, nec dum vel Pauli, vel aliorum tunc doctorum ecclesiæ oculis observabatur.*

VI.

Ab ordinibus præterea repelluntur Clinici, h. e. qui, dum ægroti lecto decumbunt, baptizati sunt; (x) (1) quod primis sæculis sæpe contigit, ubi multi, ut impune peccare possent, non nisi paullo ante vitæ finem baptizari voluerint, quorum fides probitasque merito suspecta. Qui ære alieno obruti, (y) civilia; qui sive publicam rem sive privatam gefissent, repudiantur (2). Nam Deo servire volentes, monente Paulo, rerum humanarum cura intacti sunt (3). Scientiarum ignari pro ordinum diversitate vel admittuntur, vel repudiantur. Intransibus clericatum sufficit legere posse & scribere. Lectorem decet, quæ legit, intelligere. Presbyter ad docendum idoneus esto. Atque hæc sunt animi

(x) Qui cum immergi non poterant, sed aspergebantur duntaxat, dubium aliis movebant, utrum habendi essent legitimi Christiani? CYPRIAN. *epist.* 69. *edit. Brem.*

(y) Solebant non raro ære alieno obruti & administratores cle-

ricatum ambire, ut fori ecclesiastici ceterarumque immunitatum clericalium fierent participes, adeoque hi a rationibus reddendis, illi a solutione debitorum vel aliis incommodis liberarentur, qui abusus omnino abolendus erat.

mi morumque vitia, quæ irregulares reddunt.

(1) *Concil. Neocæsar. c. 12. dist. 57.*

(2) *Dist. 54. c. 3. ex concil. Carthag. I. c. 8.*

(3) *2. Tim. II. 3. dist. 38. c. 4. ex conc. Later. IV. c. 27.*

VII.

corporis, Sunt etiam vitia corporis & originis (1). In his non ea indicamus, quæ veteri Testamento notantur (2), quæve constat fuisse typos rerum futurarum; sed hæc solum, per quæ functiones ecclesiasticæ obiri nequeunt, quæve hominem tam difformem reddunt, ut sufflaminetur reverentia, veluti, si qui muti, surdi, cæci (3). Eunuchi qui virilia sibimet amputarunt, prohibentur; qui nolentes ac sine culpa, admittuntur (4). Tanto enim primi Christiani fervore ferebantur in morum puritatem, ut nonnunquam extra nimium & parum peccarent. Huc porro pertinent epileptici, dementes, energumeni. Qui enim his morbis semel laboravit, per omnem vitam redditur inhabilis ad ministerium. (5)

(1) *Dist. 55. c. 13.*

(2) *Levit. XXI. 17.*

(3) *Can. Apost. 78.*

(4) *Can. Nicen. I.*

(5) *c. 3. 4. D. 33. conc. Aurel. 3. c. 6.*

VIII.

Irregulares sunt extra matrimonium originis geniti, quorum, utut innoxiorum, vel solus adpectus refricat memoriam criminis, quo nati (2) [1]. Item servi [2], ne domini re sua priventur. Unde etiamnum *servi manus mortue* (a), qui vocantur in Francia, & supersunt in nonnullis provinciis, nisi consentiente domino, ordinari nequeunt: nec monachi, sine consensu superioris [3]. Item, qui infra ætatem sunt, quam canones ad consequendum quemvis ordinem requirunt.

[1] *Dist. 56. Urban. II. in conc. Clarom. c. 11.*

[2] *Dist. 54.*

[3] *Dist. 58. concil. Agath. c. 27.*

IX.

(2) Præterea obviam venebant, quod jus eundū erat clericis impuris & potentioribus concubinariis, qui liberos suos illegitimos ecclesiis obtrudebant, quod insigne scandalum præbebat. ESPEN. *P. II. jur. eccl. lib. 10. c. 2. §. 5.*

(a) *Homines manus mortue* sunt servi glæ adscripti, quorum bona vel in totum vel pro certa parte domino, iis decedentibus, ob-

veneant, quod jus Germanis vocatur *mortuarium*. Bona hæc dominus acquirit non *jure* quodam *hereditario*, sed *proprietatis*, quod in servum habet, quodque efficit, ut jure quasi *peculii* in vita sua servus iis tantum fruatur.

Mortuo servo, ejus bona olim occupabat dominus *jure proprietatis*: quandoque liberis quædam relinquebat, ut fundo debito modo

IX.

Electi o-
lim dig-
nissimi;

In quibus hujusmodi vitium adparet, ii prohibentur ab ordinibus ipsaque prima tonsura. Et tamen eorum, qui nullo defectu laborant, delectus habetur. Apostoli quum ex sanctissimo cœtu Hierosolymitano primi diaconi legendi essent, elegerunt septem viros, populi suffragio adjutos, plenos Spiritu Sancto & sapientia: in quibus Stephanus præsertim plenus fuit fidei, gratiæ, virtutis, mirabiliumque operum patrator. [1] Cyprianus ducentos annos post, qui e suppliciis eluctati essent, eis præmiæ loco lectorum locum dedit, eosque, qui minoribus ordinibus destinati erant, una cum presbyteris instituit. [2] Basilius M. neminem fere ad hos ordines admisit, quem non satis explorasset, num contentiosus, maledicus, vino deditus, num juveniles annos bene transegisset. [3] Presbyteri & diaconi, cum quibus consueverant, hæc cuncta retulerunt ad chorepiscopum, qui nutu episcopi eos ministerio admovit. Ex quo vita monastica invaluit, monachi sæpissime ob excellentem vitæ sanctitatem e claustris protracti sunt ad ministerium Ecclesiæ, semperque pue-
ri

præesse possent, unde | tionem honorum, mor-
tandem natus mos, | tuo servo, occupan-
certam duntaxat por- | di.

ri ad vitam clericalem a teneris educati, adfuefacti, traducti, qui ad unguem formarentur. [4] Adeo verum est, non obvio cuique demandandum esse divinum ministerium; sed Christianorum perfectissimum quemque diligendum.

[1] *Aët. VI. 3.*

[2] *Cyprian. ep. 33. ep. 29.*

[3] *Basil. ep. 181.*

[4] *Conc. Vasense I. c. 1. Tolet. II. c. 1. IV. c. 23. Aquisgran. c. 135.*

X.

Sed pridem ab hac consuetudine recessum est. Fuere enim tempora, quibus episcopi, proborum hominum copia destituti, ne vacua relinquerentur officia, indignos eis præfecere, quorum maxima multitudo persuadere cœpit Christianis, virtutem divinam & sacramentorum valorem neutiquam infringi ministrantis indignitate. [*] Quod licet verum sit, eo tamen non valet, ut non ministros, quantum ejus fieri potest, exoptemus pientissimos. (b) Nam etiamsi per improbitatem non minuat sacerdotum potestas; minuitur tamen auctoritas,

post etiam indigni,

(b) Impii pastores plus nocent rei christianæ, quam profunt, adeo ut sub horum præfectura Ecclesiæ vacare dicantur. Ita recte censuit Pontifex in c. 2. X. de translat. episc. juxta com-
E 3 mu-

ritas, neque, si precandi formulas & cærimonias exceperis, quidquam agere possunt sine probitate & quadam amoris exuberantia.

[*] *August. II. contra Donat. c. 8. IV. de baptis. c. 2. 3.*

XI.

per dispensationes, quæ improbantur.

Interim non diffitendum est, recentioribus temporibus id solum fuisse spectatum ut ordinationes vacarent vitiis exstantioribus. Sed & horum superandorum modus excogitatus est, *dispensationibus* introductis, quarum usus primus fuit in *ordinatis*, ne nullæ habendæ essent ordinationes dubiæ & jam factæ; donec

<p><i>munem modum loquendi illa dicitur Ecclesia viduata, quæ licet episcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere. Si ergo in effectu viduata sunt Ecclesiæ, palam est, ex pessimorum pastorum moribus fere unice depravatam corruptamque esse Ecclesiam. Sicut de templo, ait PETRUS de ALLIACO in canon. reform. Eccl. c. 6. in f. HARDTIUM tom. I. conc. Constant.</i></p>	<p><i>p. 8. omne bonum egreditur, ita de templo omne malum procedit. Si enim sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret; si autem corruptum fuerit, omnis fides & virtus marcida est. Sicut cum vides arborem pallentibus foliis, intelliges: quod vitium habeat in radice: sic cum videris populum indisciplinatum, sine dubio agnosce, quod sacerdotium non sit sanum.</i></p>
--	---

donec traheretur ad *ordinandos*, velut medium ad ministerium perveniendi, vulgatissimusque fieret. Omnium perniciosissima fuit dispensatio circa crimina. Hac præmissa, in Ecclesiam manifesti peccatores obtentu pœnitentiæ recepti, vel restituti sunt. Ratio harum dispensationum in decreto Gratiani sublevis auctoritatibus nititur. Nam prima sumta est ex decretali Calixti I. epistola, quæ est falsissima [1]. Altera ex Gregorii M. Epistola ad Secundinum, quæ doctis pridem suspecta, quinque aliis hujus viri literis contraria, ac ejus ævi disciplinæ adversatur [2]. Postrema ex epistola Isidori Hispalensis, dubiæ itidem fidei [3]. Per hanc portam denique ad clericatum pervenerunt scelestissimi homines, qui ne quidem pœnitentiam egerant, beneficiorum adipiscendorum gratia (c).

[1] *Dist.* 50. c. 14. 16. 18.

[2] *Gregor. I.* 7. *indict.* 2. ep. 54. contra 3. ep. 26. l. 4. ep. 16. 17. l. 6. ep. 39. 7. *indict.* 1. ep. 25.

[3]

(c) Accessit alius abusus, quoscunque ad clericatum assumendi, ut saltem numerus *subditorum Ecclesiastico* in regno clericali augetur. Taxat hunc

nævum AUTOR *tom. XIX. hist. eccl. in disc. prælim. n. 8.* ostenditque, postquam neglecta fuit concilii Chalcedonensis prohibitio, ne quis sine titulo ordi-

[3] Thomass. discipl. 1. part. 2. l. 2. c. 17.
n. 9. part. 4. l. 2. c. 24. n. 22.

CAP. V.

DE PRIMA TONSURA:

I

Origo habitus clericalis,

Nunc ad singulos ordines deveniendum est, monstrandumque, quomodo conferantur, quibusve functionibus instructi sint. Atque ut de *tonsura* primum agamus, sciendum est, primis sæculis clericos a laicis nec capillis, nec vestibus, nec certo habitu fuisse distinctos. Nam quum clerici a paganis semper crudelius vexarentur, quam laici, sine necessitate noluerunt hoc modo sibi mala

naretur, Episcopus pro lubitu infinitum clericorum numerum creasse, *extendenda jurisdictionis gratia*. Plurimum tantum primam tonsuram accipiebant, plurimi etiam ordines minores; & sicuti hi cum matrimonio subsistere possunt, ita ubique clericorum conjugatorum

copia, qui Ecclesie haud inserviebant, sed opificiis aliisque vilissimis ministeriis dabant operam, adeo, ut necesse fuerit prohibere, *ne clerici carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publice exercent*. clem. 1. de vit.

mala arcessere; & Christianorum omnium externus habitus clericali modestia dignus fuit [1], Libertas illa integra fuit usque ad sæculum V. Nam Cœlestinus Papa an. 428, scribit, *ep. 2.* illo tempore ne quidem Episcopos externo habitu a certis Christianis fuisse distinctos. (d) Latini Christiani omnes habitu utebantur Romano, toga scilicet longa, capillis resectis & barba rasa. Diverfus fuit barbarorum, qui imperium everterunt, cultus; vestis nimirum brevis & adstricta, capilli longi, barbaque vel promissa vel rasa. Romani peregrinum barbarorumque habitum execrabantur; & quia eo tempore omnes clerici fuere *Romani*, pristinum cultum retinuerunt, qui *clericorum* proprius factus est. Unde contigit, ut, quoties e Francis ceterisque barbaris, qui Christiani facti, quisquam recipiendus esset clericus, huic capilli amputarentur, eique toga traderetur. (2) Iisdem temporibus plures episcopi aliique clerici sum-

Et honest. cleric. item, veste: mentis puritate, ne essent bufones, galiardi aut joculariores. c. 1. eod. in 6.

(d) Optime addit Cœlestinus: discernendi a plebe vel ceteris, sumus doctrina, non

non cultu. Damnat subinde, consuetudinem contrariam, ut supervacuum superstitionem & novitatis quid redolentem.

sumserunt *habitum monachorum* : tamquam modestiam Christianam admodum decentem (e) [3]. Atque hæc origo videtur fuisse *coronæ clericalis*. Fuerunt enim monachi, qui, ut se contemtu aliorum exponerent, sinciput radebant. Quidquid hujus sit, corona illa, teste Gregorio Turonensi, jam circa an. 500. in usu fuit [4].

[1] *Thomass. disc. part. 2. l. 1. c. 22.*

[2] *Conc. Agath. c. 20. Matisc. c. 5. Tolet. IV. c. 41. Marc. Bracar. c. 66.*

[3] *Thomass. ibid. c. 20. 21.*

[4] *Vitæ patr. c. 17.*

II.

qui collatus cum cæremoniis, specieatim tonsura,

Hoc discrimine recepto, placuit Episcopis, habitum illum inter preces & solemnes cæremonias clericis conferre, ut ritus iste esset veluti *quædam præparatio* ad

(e) Vel potius monachi ad Episcopum & clericatum assumpti (quod tempore Cœlestini ex quodam *sanctitatis* præjudicio fere in morem abierat) habitum monachalem retulerunt, ceterosque facile induxerunt, ut sese ad mores componerent monasticos. Audiamus COELESTINUM *cit. l. Non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciant, qui in Ecclesia non creverunt : sed alia venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conversatione habuerunt, intulerunt.*

ad reliquos ordines. Et quum plerumque pueri hoc ritu ad vitam clericalem inaugurarentur; explorationi eorum sat temporis tribui potuit, donec ad ordines proveherentur. Hinc factum est, ut, qui sui commodi causa *clerici* fieri vellent, sola *tonsura* contenti ceteros ordines contemnerent. Hi fuere mores eorum, qui olim *privilegia clericorum*, veluti exemptionem a jurisdictione seculari, captabant, & nostro tempore *beneficiis* inhiant (*f*). Quorum quum nonnulla sint pinguiſſima, quæ etiam in simplicem clericum cadere possunt; qui ea appetunt, raro ad altiorem clericatus gradum, quam qui ad beneficia obtinenda necessarius videtur, enituntur.

III.

Qui tonsuram accipiunt, confirmati esse debent [1]. Nam ante Christianum esse oportet perfectum, quam clericus fiat (*g*). Similiter de præcipuis ad æternæ

quæ datur confirmatis.

næ

(*f*) Invitati ad hoc admissoſſos fuisse, ut nunc ex Episcoporum pruritu jurisdictionem suam latius extendendi. Super enim observavi, quoscumque sine delictu ad primam tonsuram & minores ordines

admissos fuisse, ut nunc merum suorum subditorum, qui ex clericis potissimum constant, auferent Episcopi.

(*g*) Id accipiendum de confirmationis sacramento, ut loquuntur, absque

næ salutis viam pertinentibus veritatibus admonendi sunt, quia, qui has ignorant, *confirmari* nequeunt. Ex quo apparet, tonsuram vix septem vel octo annis minori impertiri posse, quæ in nonnullis diocæsisibus usque ad an. XIV. æt. differtur. Quacumque autem ætate sint, qui tonsuram postulant, ita comparati esse debent, ut non sine ratione existimari possit, eos non *lucri* causa, sed Dei amore ductos hoc genus vitæ fuisse amplexos. Qua in indole eam accipiendam esse omnes ejus cærimonix indicant.

[1] *Concil. Trid. sess. 23. ref. 2. 24.*

IV.

ritus col-
lationis
ex ponti-
ficali Ro-
mano de
clerico
faciendo.

Principio Episcopus circumstantes invitavit ad preces jungendas & Christo offerendas pro famulo suo *qui ad deponendum comas capitis sui pro ejus amore festinat, ut donec ei Spiritum sanctum, qui habitum religionis in eo in perpetuum conser-*

absque quo in militia spirituali post *baptismum* felices progressus facere haud posse creduntur. Antequam ergo ad primam tonsuram admittatur, docere debet 1. legitimos natales, 2. confirma-

tionem, 3. quod nullum aliud impedimentum subsit. Ceterum de tonsura *clericali* præter THOMASSINUM ab Autore laudatum pluribus edisserit MORLUS *de ordinat. P. III. exerc. 15.*

seruet, & a mundi impedimento ac seculari desiderio cor ejus defendat; ut sicut immutatur vultu, ita dextra manus virtutis ejus tribuat ei incrementa, & ab omni cæcitate spirituali & humana oculis ejus aperiat, & lumen ei æternæ gloriæ concedat. Quo facto canitur Psalmus XV. quo David execratur idola, Deoque spondet perfectum cultum. Interim Episcopus nonnihil capillorum ^{refectio} abscindit initiando, qui ex eodem psal- ^{crinium;} mo recitat hæc verba: *Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi:* quo ipso declarat, se mundo valedicere in solo Deo confisum. Episcopus denuo orat, ut Deus eum in caritate sua conservet immaculatum. Canitur posthæc Psalmus XXIII. quo exprimitur, quanta sanctitas in iis requiratur, qui ad domum Dei intrant.

V.

His præmissis Episcopus linea ve- vestis cle-
ste amicit, amictumque verbis Paulli- ricalis;
nis alloquitur, *Deus te induat novo ho-*
mine, qui ad imaginem Dei creatus est
in perfecta justitia & sanctitate. Eph.
IV. 24. Vestis linea ab hinc duobus
sæculis, quum homines promiscue lon-
ga veste uterentur, clericos distinxit a
lai-

laicis. Post iteratas preces, ut Deus novum clericum a servitute & ab ignominia habitus *secularis* liberet, Episcopus, eum in *jurisdictionem Ecclesie* transfuisse monet, acquisitis privilegiis Ecclesiasticis, adjicitque: *Cave tua culpa hæc amiseris, & Deo modesto habitu, castis moribus vitæque sanctitate, placere stude.* Ex quibus precum formulis apparet, cui fini tonsura detur, nec temere habitum Ecclesiasticum deponendum, ac aliud vitæ genus post tonsuram amplectendum esse (h).

VI.

officii ex-
pers est
tonsus.

Tonsi clerici nullæ sunt partes in Ecclesia, nisi *lintheatus* officiis adistere velit. Potest tamen *quatuor minorum vicibus* fun-

(h) Hæc observatio olim prorsus incognita erat; neque enim, ritu tondendi introducto, separatim tonsura dabatur, sed, ut optime docet MORINUS *cit. l. c. 3.* hæc pars quædam *ceremonialis* erat *gradus* clericalis qui tonsa conferenduserat. Ordo ergo non *tonsura*, olim clericum faciebat. Postquam vero etiam pueri ad clericatum aspirabant & præparabantur, qui ordines recipere non poterant, eos interim tondere solebant, quo ipso factum, ut etiam aliis quandoque tonsura sine gradibus conferretur, quod pedetentim in morem constantem abiit.

fungi præ laicis ; missam dicenti sacramentaque administranti sacerdoti assistere ; curam habere cereorum, ornatusque Ecclesiæ. Præstat enim hæc talia a tonso, quam a laico fieri.

CAP. VI.

DE QUATUOR MINORIBUS
ORDINIBUS.

I.

Ostiariorum munus in Ecclesia præsa necessarium fuit, ut aditum in Ecclesiam præcluderent infidelibus, qui cultum publicum turbare, mysteriaque profanare poterant. Hi in Ecclesia suum cuique locum assignarunt; clerum a populo, mares a feminis separarunt, cunctisque silentium & modestiam commendarunt. Officium eorum, quantum ex Episcopi ordinantis oratione, precibusque inter ordinandum fusis, colligere licet, in eo consistit, ut pulsent campanas, distinguant horas precum, custodiant diu noctuque Ecclesiam, aperiant, claudantque Ecclesiam & sacrarium stans horis; aperiant librum ei, qui verba factu-

Ostiariorum ordinatio & officium ex pontifical. Rom. de ordinat. ostiar.

facturus est ad populum. Traditis Ecclesie clavibus (i) Episcopus inquit: Sic age, ut scias, te Deo redditurum esse rationes earum rerum, quae his clavibus recluduntur. Atque ut in universum dicam, quid de his precum formulis sentiendum sit, sunt eae canitiae sua venerabiles, siquidem consilio Carthaginensi IV. an. 398. tempore Augustini habito conceptae. Ostiariorum igitur est, ornamentorum, ac reliqui splendoris Ecclesie, curam habere, quae sane quam latissime patet, nec nisi maturae aetatis hominibus commendabatur. Plurimi omnem vitam in hoc gradu exegerunt; nonnulli ad acoluthorum ac diaconorum munus promoti sunt. Nonnumquam laici hoc officium impetrarunt, qui hodie ut plurimum eo fungi solent (k).

II. Le-

(i) Haec traditio olim sufficiebat. Accessit novus ritus, ut archidiaconus funem campanarum eidem traderet, postquam invaluit per sonitum campanae convocare fideles.

(k) Videlicet ordines minores hodie otiosi sunt, ut non diffi-

tetur MORINUS de ordin. P. III. ex 13. c. un. §. 10. Quis enim, ait, ostiarius consecratus ostia & campanas Ecclesie curat? Haec praestant viles personae, mercede conductae. Qui praestat lectoratum initiatus? Nihil nunc est

II.

Lectores ostiariis ut plurimum fuerunt de lecto-
 etate inferiores, quum plerumque pue- ribus ex
 ri, qui clericatu iniciabantur, lectores eodem.
 fierent. Fuere sæpe episcopis & presby-
 teris ab epistolis, proficientes coram iis
 legentes vel scribentes. Hac ratione
 erudiebantur, qui ad literarum studia &
 ad sacerdotia videbantur idonei [1].
 Multi tamen per omnem vitam lectores
 manserunt. Officium eorum semper ne-
 cessarium visum, quia semper in ecclesia,
 sive inter sacrificium *missæ*, sive inter ali-
 as functiones, præsertim nocturnas, præ-
 legebatur scriptura veteris & novi Testa-
 menti. Legebantur etiam aliorum epi-
 sco-

est in toto ecclesiæ offi- | exercent presbyteri, ut
cio, quod singulariter | exorcistæ simplices ea
ipsi conveniat. Imo si | non possint amplius ex-
aliquis episcopus vellet | ercere. Habent suam mu-
lectorem aliquem rati- | nera acolythi, sed ob-
one gradus sui mini- | vii quique laici, non
strare, difficillimum es- | secus ac ipsi acolythi,
set ipsi proprium mu- | iis funguntur. Non er-
nus assignare, quod ex | go alia de causa retinen-
hodierna praxi, vel ad | tur hi ordines, quam
subdiaconum, vel ad | ut copia semper addit,
Acolythum non perti- | plures faciendi clericos
neat. Exorcistarum of- | otiosos, sine titulo &
ficia ad presbyteros de- | officio vero, a quo mo-
voluta sunt, nec iis se | re abhorruit prisca ec-
immiscent amplius ex- | clesiæ disciplina.
orcistæ, & eo modo illa

scoporum epistolæ, acta martyrum, homiliæ patrum, quod hodieque fieri solet. Custodia sacrorum librorum ipsis commendata alexæ plenum opus fuit, persecutionum temporibus [2]. Formula ordinationis habet, ut loco ejus, qui verba facit ad populum, prælegant, aut prælegenda decantent, panemque & novos fructus benedicant. Episcopus eos ad fidelitatem lectionis lectorumque exercitum exhortatur, adscribitque numero ministrorum verbi divini [3]. Hodie lectiones istæ ab omnis generis clericis, immo & presbyteris, cantari solent.

[1] *Siric. ep. 1. ad Himer. Tarrac. c. 9.*

[2] *Act. Cirthenf. colon. Baron. an. 303. num. 12.*

[3] *Pontifical. ex Conc. Carth. IV.*

III.

Qui fuerint exorcistæ? *Exorcistarum* munere hodie funguntur presbyteri, idque non nisi speciali mandato episcopi, quia raro dantur energumeni, & prudentia opus est, quum nonnumquam imposturis ludere soleant homines. Olim inter gentiles potissimum multi fuere dæmoniacy: & ut Christiani palam facerent, quam contemnenda videretur dæmonis potentia, dæmonum fugandorum munus infimi ordinis ministris commendarunt [1]. Sed & iidem

dem in cathecumenis dæmonem ejur-
runt. In pontificali officii eorum partes
recensentur hæ : monere populum, ut,
qui eucharistia non utantur, ceteris lo-
cum dent; aquam ministranti affunde-
re; dæmoniacis manum imponere. Mo-
nentur, ut formulas execrandi memoriæ
mandent. Denique iis virtus sanandi æ-
gros attribuitur [2].

[1] Tertull. apolog. c. 2.

[2] Orat. ult. pontific. de ord. exorcist.

IV.

Acoluthi fuere juvenes viginti, raro
supra triginta annos nati, episcopi pe-
dissequi apparitoresque & nuntii, qui
etiam eulogias portarunt, hoc est, panem
benedictum, qui aliis in *signum commu-
nionis* mittebatur. Eucharistiam quoque
primis temporibus portarunt; [1] sub
diaconis altari ministrarunt, vicibusque
subdiaconorum, antequam hi institue-
rentur, functi sunt. In pontificali non
alia ipsis commendantur officia, (1)
quam *cereoferarium ferre, luminaria ec-
clesiæ accendere, vinumque & aquam ad
eucharistiam ministrare*. Suffitus quoque

Qui Aco-
luthi?

cu-

(1) In pontificali Ro- | præscripta est: accipi-
mano hæc formula in | te cereoferarium cum
traditione cereoferarii | cereo, & sciatis vos ad
F 2 accen-

curam habent. Atque hoc ordine juvenes maxime initiari solent.

[1] *Martyrol. Rom. 15. Aug.*

V.

Horum
minorum
clericorum
major olim
numerus,

Primis temporibus inferiorum clericorum longe major fuit, quam superiorum numerus. Quum an. 254. Cornelius Papa eligeretur, ecclesia Romana numeravit in universum 152. clericos, nimirum 44. presbyteros, & 108. ministros, videlicet 7. diaconos; 7. subdiaconos; 42. acoluthos; 52. exorcistas, lectores, ostiarios. Ergo minorum quatuor ordinum 94. & quidem in gravissimæ persecutionis tempestate. [1] Inde a Constantino auctus est hic numerus, & in ecclesiis per spatium quingentorum annorum publicus cultus maximo cærimoniarum fervientiumque apparatu celebratus. Post bonæ ecclesiæ dissipata, horum ministrorum numerus imminuendus fuit. Contra missæ minus solennes increbrescentes multiplicarunt presbyteros & altaria, licet alimenta deficiant iis, qui ad altare

mi-

<p><i>accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari in nomine Domini Amen. In urceoli traditione hæc formula usitata est: accipite urce-</i></p>	<p><i>olum ad suggerendum vinum & aquam in eucharistiam sanguinis Christi in nomine Domini, Amen.</i></p>
--	---

ministrant. Unde hodie parcior apparatus ministrorum in ecclesia, nec quisquam fere minoribus ordinibus inauguratur, nisi qui per hos ad ordines sacros tendit.

[1] Euseb. 6. hist. c. 43.

VI.

Interim heroes istos, qui in externis hisce schematibus ordinandis tantum operæ posuere, in re nauci operam lusisse cave existimes. Compertum enim habuere, quantum sensibus, imaginibusque, per sensus intransibus, animus commoveri soleat. Loci decus, congregationis ordo, silentium, cantus, cærimoniarum majestas, animum ad Deum elevant, rudique populo reverentiam sacrorum inspirant, virtutisque amorem instillant [1]. Si templum Hierosolymitanum tot millibus Levitarum, alternis vicibus servientium, tanta cultus majestate illustratum respicimus; non sine rubore intueri possumus nostras ecclesias (m) ministris prope destitutas; quum tamen hic corpus Christi habitat, illic

qui ad pompam sacrorum mirifice comparatus fuit,

(m) Etenim novi fœderis cultus magis simplicitatem & veritatem in spiritu, ipso salvatore

teste Joh. IV. 21. seqq. quam talem apparatus desiderat commendatque. Quo ma-

illic tantum arca fœderis, & ne hæc quidem in templo secundo.

[1] Conc. Trident. sess. 22. c. 5.

VII.

etiam
concilio
Tridenti-
no com-
menda-
tus,

quam-
quam ho-

Concilium certe Tridentinum, [1] noluit quatuor minores ordines pro vanis titulis, functionesque eorum pro antiquitatibus ecclesiasticis obsoletis haberi. Sanxit enim, ut instaurarentur in omnibus ecclesiis, populo opibusque affluentibus. Voluitque, ut pars reddituum etiam fabricæ, iis impendatur, & uxoriali clerici his imbuantur, si cælibum non sit copia: quemadmodum olim quoque conjugati iis fungebantur. Sed quum ex usu nostri ævi per hos ordines veluti per gradus adscensus detur ad superiores; eodem concilio sancitum est, ut initiandi saltem latine docti sint, testimonioque magistrorum, sub quibus crevere, muniti: commendantur quoque interstitia, ut clerici sacris cujusque ordi-

gis creverunt ritus, eo magis decrevit vera devotio, & incrementa cepit superstitio. In puriori ecclesia talis apparatus deerat, tunc demum receptus, auctus & variis modis circumscriptus, ubi vera ratio

adorandi Deum in *spiritu & veritate* conseruit deserbuitque, quod imprimis fata seculi IV. docent. Plenius ea de re a me actum est in dissert. *de jure liturgico*.

ordinis functionibus adfueſciant, & epiſcopi profectus eorum in literis & moribus explorare poſſint; permiſſa tamen epiſcopis diſpenſandi poteſtate, qua tam liberaliter utuntur, ut ſæpe eidem homini eodem die omnes ordines conferri videas. Sunt etiam abbates, (n) qui hos minores ordines monachis ſuis conferendi poteſtatem ſibi arrogant; quorum jura canonum auctoritate non deſtituuntur [2].

[1] *Seſſ. 23. ref. c. 17.*

[2] *Concil. Nicæn. II. c. 14.*

C A P. VII.

DE ORDINIBUS SACRIS
UNIVERSIM.

I.

Subdiaconi eſt, *caſtitaſem ſervare; titulum* habere, hoc eſt, alimenta ſive ex eccleſiæ bonis, ſive ex ſuo patrimonio certa; ac *totum officium eccleſiæ ſaltem* privatim recitare. Quæ tria quum ſint

Eorum qui in ſacris ſunt, tria officia generalia:

(n) *Mitrati* ſcilicet ſeu *infulati*, qui ex privilegio pontificis pontificalibus inſigniis h. e. baculo, mitra, anulo, chirotheca & ſandaliis uti poſſunt, quo ipſo jura quedam epiſcopalia conſequentur, c. 6. *de priv. in 6.* & propria diœceſi gaudent æque ac epiſcopi.

sint omnium superiorum ordinum communia, attentio-rem discussionem merentur.

II.

I. Abstin-
entia a
matrimo-
nio.

Episcopi semper (o) per universam ecclesiam cælibatum coluere. [1] In primitiva quidem ecclesia sæpe *conjugati* electi sunt, quia vix alii inter Judæos & paganos ad Christum conversos haberi poterant. Unde PAULUS requirit, ut saltem unam uxorem habeant, familiamque propriam bene regant [2]. Sed simul atque ad sacerdotium evecti essent, ab uxoribus abstinuerunt, quarum de ce-
te-

(o) Summus in primitiva ecclesia *abstinentiæ & vitæ asceticæ* amor, quæ *philosophica* vocabatur; atque inter homines, non in antris & speluncis ferarum, agebatur, abstinentes usum omnis & conjugii fugiebant quidem *sponte*, ut tradit TERTULLIANUS *lib. II. de cult. femin. c. 9.* cum ORIGENE *contra Cels. lib. V. p. 264. ed. Cantabr.* Hoc *abstinentiæ* studium & *laicis & clericis* commune erat, ut purissima

mente Deo servirent; non ergo demirandum, si episcopi imprimis ejus ardore flagrarent, licet nec omnes abstinere, & qui abstinere, id *sponte* facerent. Lex *cælibatus* nemini imposita erat. Sciebant apostolos uxoratos. Opinio de *sacrificio quotidiano missatico* deerat, atque denique omnes aliæ rationes status *regni ecclesiastici* cessabant: v. IGNATIUS *in epist. ad Philadelph.* Ergo merum patrum quo-

tero magnam curam habuere. (3) *Sacerdotes & diaconi* (p) eandem observantiam secuti sunt per omnem Occidentem. Per *Orientem* disciplina fuit varia: & licet per mille amplius annos Græci uxores, quas ante ordinationem duxerant, postea retinuerint; (4) inauditum tamen est, sacerdoti uxorem ducere licuisse. *Subdiaconi* ferius huic legi subjecti fuere, quam tamen ad eos quoque pertinuisse auctor est Epiphanius (5). Sed inde a Gregorii M. temporibus perfectam legi cœlibatus obedientiam præstiterunt (6).

(1) *Dist.* 27.

(2) 1. *Tim.* III, 4. *Tit.* I, 6.

(3) *Siric. ep.* 1. c. 7. *Innoc. ep.* 2. c. 9. *can. apost.* 6.

(4) *Concil. in Trullo c.* 13. *can. apost.* 27. *Conc. Neocesar. c.* 1.

(5) *Heres.* 59. n. 4.

(6) *Dist.* 28.

III.

Olim si quis e clericis majoribus uxore Refracta-
riorum
rem

quorundam figmentum est, episcopos conjugatos ab usu conjugii semper abstinuisse. SOCRATES *lib. I. hist. eccl. c.* 2. *Conf. c.* 12. *D.* 31.

(p) Fuisse etiam continenter diaconos credo; sed forsan plures quoque fuere uxorati.

IRENÆUS *lib. I. adv.*

hereses c. 9. mentionem facit *diaconi* speciosam uxorem habentis, & in c. 8. *D.* 28. ex *concil. Ancy.* testimonium seculi IV. adfertur, diaconos, quatales, potuisse uxores ducere, si hanc facultatem in ordinatione sibi reservassent.

pœna.

rem duxisset, ei tantum sacris interdicebatur, laicorum numero censendo, Justinianus liberos hujusmodi matrimonii illegitimos, successionisque & donationum exortes esse voluit (1). Denique hæc connubia irrita habebantur, utraque parte ad pœnitentiam condemnata. Si quis uxoratus ordinatur subdiaconus, uxoris consensu opus est, quæ simul voto castitatis obstringitur, claustro monachali recondenda. (2).

(1) L. 45. C. de episc. & cler.

(2) Concil. Rom. sub Calixto II. c. 20. concil. Agath. c. 10.

IV.

Ecclesia non damnat nuptias, sed cælibes præfert conjugatis.

Hæ leges continentia temporibus ignorantia incultis Germanis potissimum & Anglis sæculo XI. & XII, animis rigida visæ sunt, novissimisque hæreticis ansam dedere infurgendi contra ecclesiam. Sed sciendum est, homines non vi pertrahi ad clericatum, & si hoc olim factum est, id contigisse iis, de quibus certa erat persuasio, fore, ut regulam ecclesiae observarent. Clericis *minoribus*, quorum copia major opus fuit, matrimoniorum libertas semper constitit: nec ecclesia condemnat nuptias. Sed quum ei competat electio, præoptat clericos eos, qui Deo consecrati

crati continentiam sectantur, in scripturis tantopere commendatam (1). Presbyteri & episcopi ordinandi sunt provectiores ætate, ut precibus & institutioni populi vacent, & a cura rerum humanarum liberi, vitam non inter Deum & mundum dividant. Sacerdotes veteris Testamenti, ad sacrificandum accessuri, uxoribus abstinere jussi sunt. Nostris quotidie incumbit sacrificare (q) & administrare sacramenta (2). Licet clericis minoribus nuptiæ permissæ sint, desinunt tamen post nuptias esse clerici intuitu *beneficiorum* (3). Et si non actu ministrant in ecclesia, clericorum nec privilegiis gaudent, nec habitu, nec tonsurâ utuntur (4).

(1) *Matth. XIX. 1. Cor. VII.*

(2) INNOC. I. *ep. 2. c. 3.*

(3) *C. 3. 5. 9. X. de cler. conjug.*

(4) *Ibid. c. 7. 10. junctio concil. Trid. sess. 23. c. 17.*

V.

<p>(q) Hanc hypothesin jam seculo III. fovit ORIGENES <i>homil. XXIII. in Numer.</i> sed eam duntaxat, ut sententiam privocetam, non ut communem ecclesiæ legem attulit. Ait: <i>impeditur sacrificium indefinens in iis, qui conjugalibus neces-</i></p>	<p><i>statibus inserviunt; unde VIDETUR MIHI quod illius solius est offerre sacrificium indefinens, qui perpetuo se devoverit castitati.</i> Sibi tantum tale quid ita videri ait, non vero constituit, & positive affirmat, ita faciendum esse,</p>
---	--

V.

2. Titulus
h. e. certa
sustenta-
tio vel ex
ecclesia,

Quod ad titulum (*r*) adinet, ratione ejus nulla fuit clericorum majorum & minorum differentia. Regulariter clericus non fiebat, nisi ecclesie necessarius videretur & ab episcopo vel certo officio, vel certo titulo h. e. certae ecclesie praeficeretur. Sic quoties episcopus lectorem vel ostiarium ordinabat, officium ei, quod exerceret, donabat, quod hodiernum fieri solet in ordinationibus. Simul nomen ejus relatum est in catalogum ecclesiasticorum, ut vel in dies, vel in menses (*s*) ratam portionem oblationum acciperet. Presbyteris quidem ceterisque clericis jam saeculo V. ordinationes *vagae* impertiebantur. Unde concilium Chalcedonense *c. 6.* prohibuit, ne quis ordinaretur nisi ad certam ecclesiam, *absolutasque* ordinationes irritas declaravit.

VI.

(*r*) Milites, olim lecti, in numerum referebantur, ut essent hujus vel illius cohortis. In eo consistebat *militum titulus*, sine quo esse non poterant. Eadem appellatio in significato simili tracta videtur ad clericos, ne sine titulo ordinarerentur. ME-

RILL. *lib. III. obs. c. 2.*

(*s*) CYPRIANUS *quotidianas distributiones* vocat *sportulas* & clericos, eas percipientes, fratres *sportulantes*; porciones autem in menses singulos distributas nominat *divisionum mensuras ep.* 1. 34. 38. *edit. Brem.*

VI.

Hoc jure stetimus usque ad sæculum vel ab e-
 XI. quo sancitum est, ut clerici ordinentur ad *titulum*, cui primo fuerant destina-
 ti (1). Sed sæculo XII. multiplicatis mi-
 re clericis ab hac regula discessum est.
 Nam & privatorum quisque privilegii
 clericorum uti, & episcopi jurisdictionem
 suam protendere fategerant. Inde
 id damni inter cetera redundavit in rem-
 publicam, ut clerici, aliis sustentationis
 mediis destituti, vel fordidas artes exer-
 cerent, vel panem emendicarent. Unde
 concilium Lateranense, ab ALEXAN-
 DRO III. an. 1179. celebratum, fan-
 xit c. 5. ut episcopus, quem clericum
 ordinasset, *ei tam diu necessaria submi-
 nistret, donec in aliqua ecclesia ei conve-
 nientia stipendia militiæ clericalis adsig-
 net* (2).

(1) Urban. II. in concil. Clarom. c. 13.

(2) C. 4. X. de prabend.

VII.

Adjecit tamen concilium exceptio- vel ex-
 nem: *nisi talis ordinatus de sua vel pa-* proprio
terna hereditate subsidium vitæ possit habe- patrimo-
re. ibid. id quod ex falsa interpretatione nio,

vocabuli *possessionis*, (t) quod Chalcedonense usurpavit, natum videtur (1). Quidquid hujus est, ex eo tempore firmata fuit regula, necessarium non esse, ut clericus vel *reditu*, vel *loco* in ecclesia gaudeat, modo per se haberet, unde victitaret (2). Sed hæc remedia effectu caruere. Quo enim quisque clericorum est pauperior, eo est ad implorandam episcopi liberalitatem infirmior; & titulus patrimonialis summe tenuis admissus est. Statutis enim Francicis 50. libræ annuæ sufficiunt; Parisiis autem & in pluribus aliis diœcesibus 150. requiruntur.

(1) *Gloss. in c. 1. dist. 70. verb. possession.*

(2) *C. 23. X. de præb.*

VIII.

(t) *Verfio latina* in denotare proprium patrimonium, sed potius *fulse possessionis* vocabulum usurpavit, ut duplex *verfio* apud HAR- *ecclesiam* cum officio sacro, ad quam quis ordinandus est. Enim vero non tam ex falsa interpretatione *glossæ* *vicum* denotat, designatque *ecclesias vicorum*. Eo absurdior autem est interpretatio *glossæ*, quod *ecclesia possessionis* non possit denotari.

VIII.

Concilium Tridentinum (1) revocavit pristinum morem, prohibuitque, ne quis sacris ordinibus admoveretur, qui non beneficio ecclesiastico frueretur, damnatis titulis *patrimoniorum* vel *pensionum*, nisi episcopo e re videretur esse ecclesiæ. Atque hoc modo *beneficium regulam*, *patrimonium exceptionem* esse voluit, sanxitque ad exemplum (2) ne quis ordinetur præter necessitatem, & ut ordinati certæ ecclesiæ affigantur, a qua sine venia episcopi recedere non possent (3). Sed in Francia *titulus patrimonialis* est tritissimus. Regulares quidem per plura sæcula non nisi ad certam ecclesiam ordinati sunt; Sed novissimis temporibus vota monastica instar *tituli* esse cœperunt, quum monachi alendi sint in monasteriis: & mendicantibus *tituli* loco fuit ipsa paupertas seu potestas ubique mendicandi impune (u). In mi-

no-
vel ex
monaste-
rio,
vel ex
mendici-
tate pe-
tendo.

(u) Ordinantur enim | tur, ut missas legere
monachi & imprimis | ceteraque officia pres-
mendicantes sine certa | byteralia peragere pos-
ecclesia, cui præficiun- | sint, præsertim cum e-
tiam

noribus ordinibus titulus haud desideratur, quoniam vinculum eorum revocari possit.

(1) *Seff. 21. c. 2.*

(2) *Concil. Chalced. c. 6.*

(3) *Seff. 23. ref. c. 6.*

IX.

3. Recitatio S. officii.

Quum autem clerici majores omnes ad ministerium ecclesiae sint destinati; precibus saltem, si aliis officiis destituntur, litare debent. Unde resultat obligatio ad recitandum officium: qua de re parte altera consultius videtur agere (1).

(1) *Cap. II.*

CAP.

tiam privilegium acciperint, ut confessiones quorumcumque audire possint. Ceterum ordinantur etiam quidam episcopi, quos *suffraganeos* vocant, sine titulo vero: *funcatum* accipere videntur, dum assignatur eis episcopatus, qui vel non amplius est in rerum natura, vel non in potestate Romanæ Ecclesiae. Atque hi aliorum episcoporum *actualium* vires peragunt, qui magis *episcopatum*, quam *ἐπισκοπήν* curant.

CAP. VIII.

DE SUBDIACONIS ET
DIACONIS.

I.

Subdiaconum oportet esse in omnibus ordinibus minoribus exercitatum, viginti & uno annis majorem; ad officium idoneum; testimoniis præceptorum ac pastoris munitum; continentem (1). Ordinationem ejus trina præcedit publicatio, ut appareat, num *sponsam* habeat, num *voto* constringatur incompatibili, num *ere alieno* prematur, vel aliunde irregularis sit? *Ritual. Roman.* Hæc proclamatio fit e cathedra Ecclesiæ parochialis, veluti nubentium, trinis diebus dominicis consecutivis. Si ad *titulum patrimonii* ordinandus est, ejus quoque mentio facienda, ad evitandas fraudes, isque ab Episcopo adprobandus, qui ejus alienationem sub pœna censure Ecclesiasticæ prohibet, donec beneficio Ecclesiastico maectatus sit. Proclamationes autem singularum ordinationum fiebant. Præter explorationem, quam rector suscepit, Episcopus quadriduo ante ordinationem vel ipse vel per presbyteros, legis divinæ & sacrorum canonum peritos, ordinandum examinet.

Subdiaconorum
ordinandorum
præparatio;

(2). Novissime in pluribus dioecesibus receptum est, ut ordinandi paullo ante commorentur per aliquod temporis spatium in seminario. Atque hoc quidem omnibus ordinibus commune est.

(1) *Conc. Trid. sess. 23. ref. c. 5. 7. 8. 12. 13.*

(2) *Conc. Trid. sess. 23. c. 7.*

II.

Ritus ordinationis ex pontific. Rom.

Die ordinationi præstituto, minoribus ordinibus jam collatis, advocantur iis, qui *subdiaconi* fieri debent, suo quisque nomine ac titulo. Alius titulo hujus vel illius *Ecclesie*, e qua sustentandus est; alius titulo sui *patrimonii*; alius, si sit monachus, titulo hujus vel illius ordinis; alius titulo *paupertatis*. Principio Episcopus eos animadvertere jubet, quanto se submittant oneri. *Hactenus*, inquit, (x) *liberi estis, licetque vobis pro arbitrio ad secularia vota transire; quod si hunc ordinem susceperitis, amplius non licebit a proposito resilire; sed Deo, cui servire, regnare est, perpetuo famu-*

(x) Formula hæc de sumpta est secundum corticem verborum ex ipso pontificali Romano p. 31. seqq. nec quoad stylum in versione aliquid immutare placuit, id quod etiam in formulis, in sequentibus adductis, accurate observatum est, ut styli ecclesiastici antiquissimi appareat ratio & memoria retineatur.

famulari & castitatem, illo adjuvante, servare oportebit; atque in Ecclesiæ ministerio semper esse mancipatos. Proinde dum tempus est, cogitate, & si in sancto proposito perseverare placet, in nomine domini accedite. Posthæc adpropinquant simul presbyteri & diaconi ordinandi, cunctisque simul humi prostratis, Litaniam cantatur, omniumque sanctorum (y) suffragia ordinandis conciliantur. Relevatis ac genibus subnixis subdiaconis, Episcopus præcipit officiorum ser- officium, riam, quæ sunt, ut diacono serviant, aquam ad altaris ministerium necessariam præparent, eucharisticas mappas & corporalia lavent, & quidem seorsim, sordesque in baptisterium conijciant. Præterea subdiaconus diacono calicem quoque & patenam sacrificatu-

ro

(y) Utpote quorum nomina in Litaniam recitantur, eorumque intercessio specificè expeditur. Præterea vero Litaniam ad præsentem actum accommodatur; nam post versum: *ut omnibus fidelibus defunctis &c.* surgit pontifex, seque vertit ad ordinandos, dicit prima vice: *ut hos elec-*

tos † benedicere digneris. Resp. *te rogamus, audi nos.* Pergit: *ut hos electos † benedicere & † sanctificare digneris.* Resp. *te rogamus, audi nos.* Denique ultima vice ait: *ut hos electos † benedicere, † sanctificare & † consecrare digneris.* Resp. *te rogamus, audi nos.*

ro porrigit, tantumque panis altari imponit, quantum populo sufficit, ne quidquam, quod corrumpi potest, in sanctuario remaneat. Atque hæ sunt functiones subdiaconorum, quas indicat *pontificale Romanum de ordinat. subdiac.* Quisquis vasa sacra aut mappas, eucharistiam contingentes, attingere vel tractare vult, eum ad minimum subdiaconum esse oportet (2).

III.

hodie.

Posthæc Episcopus subdiacono porrigit *calicem vacuum* una cum *patena* ceterisque ad officium ejus pertinentibus ornamentis, librumque Epistolarium, cum facultate eas prælegendi in Ecclesia. Hodie officium eorum fere restrictum est ad altare, ut in solemnibus pompis Episcopo vel presbytero adfunt.

(2) Laicis hic contactus vasorum factorum interdictus fuit, quibus tamen per plura sæcula integrum fuit, manu sua tangere & accipere corpus Christi, ut non diffitetur MORINUS de *ordinat. ex. 12. P. III. c. 3. §. 2. seqq.* Addit IDEM *cit. L. §. 17.* hanc differentiam, quod nihil illis cum *vasis* sacris commune sit, qui tamen participant de corpore Christi. Enimvero cum concedat, laicos Eucharistiam manibus suis tetigisse, quis dubitaret, eosdem etiam calicem manu tangere potuisse, qui per plura sæcula laicis adhuc communis, & varia ratione communicatus fuit?

sunt. Olim Episcopis fuere a secretis, consiliis, missionibus, negotiationibusque; administrantes bona Ecclesiæ & eleemosynas erogantes; ut extra Ecclesiam fere facerent, quæ sunt diaconorum propria.

IV.

Diaconorum origo patet ex *Act. VI.* Diaconus quo ritu ordinatur. iisque semper usa est Ecclesia. Ordinantur, ut presbyteri, manuum impositione & suffragante populo. Principio archidiaconus ad Episcopum adducit candidatum, asseritque, Ecclesiam hunc velle fieri diaconum. Cui Episcopus: *Scis, illum dignum esse? Ille: Quantum humana fragilitas nosse sinit, & scio & testificor, ipsum dignum esse ad hujus onus officii.* Tum Episcopus, Deo actis gratiis, ad clerum ac populum conversus, auxiliante, inquit, domino Deo & Salvatore nostro Jesu Christo, *elegimus hunc presentem subdiaconum in ordinem diaconi. Si quis habet aliquid contra illum, pro Deo & propter Deum cum fiducia exeat & dicat; verum tamen memor sit conditionis suæ.*

(1) Hæc apostrophe refert pristinum morem, quo cleri plebisque consensu ordinationes peractæ. Licet enim Episcoporum semper ordinationes propriæ fuerint, nec ad eas *Laicorum* consensus sic requiratur, ut ejus defectus ordina-

dinationem faciat irritam (2); utilis tamen ille est ad certam probitatis ordinandorum scientiam. Cujus rei gratia hodieque *proclamations* fiunt & examina præmittuntur. Præter hæc tamen saluberrime constitutum est, ut in ipso *ordinationis* actu coram Ecclesia interrogationes (a) fiant, quo tanto certiores fiant Episcopi, neminem esse, qui ipsis quidquam exprobrare possit.

(1) Pontif. Roman. de ord. diac. p. 42.

(2) Concil. Trid. sess. 23. c. 41. c. 7.

V.

qui sit
jus officii;

His præmissis ad ordinandum orationem convertit Episcopus, eumque his verbis alloquitur: *Cogita magnopere, ad quantum gradum Ecclesie ascendis. Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, predicare. Diaconi Levitis surrogati sunt, tribus & hæreditas domini. Custodiant enim portantque tabernaculum; hoc est, defendunt contra hostes invisibiles, ornantque Ecclesiam doctrina & exemplo. Integerrimi sunt, quippe comministri & coope-*

(a) Magis tamen nudam *solemnitatem* refert, cum casus non sit dabilis, ut interrogatio hæc publica ad contradicendum quemquam movere queat.

cooperatores corporis & sanguinis domini, Evangeliumque annuntiantes. Sequuntur preces, quibus inter alia ait Episcopus: Nos quidem, tamquam homines, divini sensus & summa rationis ignari, hujus vitam, quantum possumus, aestimamus. Te autem, domine, quæ nobis sunt ignota, non transeunt; Te occulta non fallunt. Tu cognitor es secretorum; tu scrutator es cordium. Tu hujus vitam caelesti poteris examinare judicio, quo semper præuales & admissa purgare, & ea, quæ sunt agenda, concedere. Denique manum capiti ejus imponit, dicendo: Accipe spiritum sanctum ad robur & ad resistendum diabolo & tentationibus ejus. Postremo cum ceteris ornamentis ei tradit librum Evangeliorum.

VI.

Hæ formulæ videntur innuere, diaconi functiones ad solum altare restringi, quo hodieque restringuntur; quamvis olim latius patuerint. Constat quidem, primos diaconos (b) mensarum administratos fuisse (1). Mensæ vero in cœtu Hierosolymitano duplicis generis

Ministrare ad mensam; eamque vel sacram vel communem.

(b) Quid si diceres, quod quibus argumentis evinci queat, ostendi in *diff. jur. eccl. antiq.*

ris fuere. Mensa scilicet sacra ad consecrationem & distributionem Eucharistiæ, & mensa profana, ad quam corpus curabatur. In ista enim rerum communione id cuiusque proprium fiebat, quod Apostolorum jussu erogabatur. Quod, quum singulis diebus fieri deberet, Apostoli diaconis commiserunt. Exempla tamen Stephani & Philippi (2) docent, diaconos principio baptismum quoque administrasse (c) & verba ad populum fecisse. Successu temporis his officiis rarius & dumtaxat vice Episcoporum & presbyterorum functi sunt. (1)

tiq. ad Plin. & Tertull. VI. §. 20. seqq. Officium quod Act. VI. denotatur, consistebat in distribuendis in pauperes pecuniis, quibus victum sibi quotidianum comparare possent. Antea Apostoli quotidianas erogationes faciebant: Act. II. 45. IV. 35. idem munus committitur septem electis, & quia presbyteri atque episcopi post hæc tempora imprimis curam pauperum habuere, exem-

plo synagoga judaica, probabile est, presbyteros ad hoc munus fuisse electos, Diaconi munia ab initio erant viliora, & dependebant a nutu episcopi & ecclesie.

(c) Imo ab initio omnes fideles quoque baptizasse & docuisse, docet HILARIUS in comm. ad Eph. IV. quod etiam confirmat TERTULLIANUS de baptism. c. 17. ut eo minus diaconis prohiberi potuerit.

(1) *Ad. VI. 2.*

(2) *Ad. VI. 10. 2. 5.*

VII.

Duo ergo fuere officiorum genera. Unde duplex officium: alterum in Ecclesia; In Ecclesia ad *altare* ministrarunt, quod etiamnum faciunt, assistentes Episcopo vel presbytero sacrificaturo, simulque cum eo Eucharistiam distribuentes (*d*); populum inter orandum admonentes, quando in genua procumbendum, quando surgendum: quando ad Eucharistiam vel accedendum, vel recedendum; quem quisque locum habere debeat; imperantes silentium, modestiam, discessumque post sacra (1). Exstantior est hæc admonitio populi in liturgiis græcis. Posthæc pars hujus oneris ad *ostiaros* & *subdiaconos* est devoluta. Episcopo concionaturo vel alia agenti adtiterunt, antequam *acoluthi* instituerentur. Sæpe Catechumenorum institutio iis fuit demandata (2). In casu necessitatis baptizarunt, jussuque Episcopi

(*d*) Actus *distribuen- di eucharistiam* jam a JUSTINO martyre in *apol. II.* adscriptus est *diaconis*, qui etiam eam ad *absentes* deferebant. Conf. CYPRIAN. *de lapsis serm. 5.* Præ- terea receptum est, ut episcopo sacrificaturo vel verba facturo circumstarent, eumque *custodirent a malevolis hominibus*, ut dicitur in c. 56. *de conf. D. I.*

ſcopi ad populum verba fecerunt. Atque hodiernum diaconorum eſt, ad populum diſſerere, evangeliumque publice prælegere.

(1) *Concil. Ancyran. c. 2. Carthag. IV. c. 38.*

(2) *Auguſt. de Catheliaz. init.*

VIII.

extra Eccleſiam alterum.

Extra Eccleſiam diaconorum fuit, bona Eccleſiæ adminiſtrare & eleemoſynas facere (1) (e). Acceptas a fidelibus oblationes ex nutu Epifcopi diſtribuerunt pro *neceſſitate* communi. Obſervarunt fideles, & ſi qui contentioſi eſſent, palamque peccarent, eos Epifcopo indicarunt. Mandata Epifcopi ad presbyteros vel Epifcopos alios, locis diſſitos, pertulerunt, Epifcopi in itinere comites. Ut his laboribus pares eſſent, eligebantur in ea ætate, quæ robur corporis cum iudicii maturitate conjungit, triginta vel triginta quinque annos nati: quamvis hodie ſufficiat,

(e) Sed non aliter, quam ex *juſſu epifcopi*, quippe qui cum presbyteris olim hanc ſpartam exercuerunt, *Act. XI. 29. ſeqq. XII. 25.* JUSTIN. martyr *in Apol. II. in f.* & ex officio curam pauperum habuerunt, licet in actu *distributionis* opera diaconorum vicaria, ut in aliis, uterentur. Nam adhuc per plurâ ſecula Epifcopos bona Eccleſiaſtica adminiſtrâſſe, antiquitates Eccleſiaſtica memorant.

ciat, habere viginti tres, unumque in subdiaconatu exegisse. Ad exemplum Ecclesiæ Hierosolymitanæ olim in singulis Ecclesiis non nisi septem fuere diaconi, ut efformarent imaginem septem spirituum, qui sunt coram throno Dei (2). Unde minorem clericorum numerum augeri necesse fuit. Diaconorum princeps *archidiaconus* audit, cujus insignis fuit auctoritas; quæ de re *cap. 19.*

(1) *Baron. ad an. 34. n. 227.*

(2) *Tob. XII. 15. Apoc. I. 4.*

IX.

Fuerunt etiam feminæ diaconæ (f). Diaconif-
Hæ fuere viduæ ex cœtu Deo devota-
rum electæ, omnium piissimæ, majoresque annis LX. Succenturiabantur
eæ diaconis ratione eorum, quæ feminis præstanda erant, quæque a viris
salvo pudore præstari non poterant (1).
Flo-

Flo-

(f) Talis fuit Phœbe, in ministerio Ecclesiæ, quæ fuit Cenchris. *Rom. XVI. 1.* Has pariter memorat PLINIUS II. *lib. X. epist. 97. quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis, quæ mi-* *nistra dicebantur, quid esset veri, & per tormenta querere.* Tale videlicet earum fuit ministerium, quod etiam per ancillas expediri poterat, de quo speciatim agit ZIEGLER *de diacon. c. 19. §. 7. seqq.*

Floruerunt autem inde a temporibus Apostolorum ad minimum usque ad sæculum VI.

(1) 1. Tim. V. 9. Concil. Epaun. an. 517. c. 21.

C A P. IX.
DE PRESBYTERIS.

I

Presbyteri dotes ;

Presbyterum oportet annum unum in diaconatu exegisse, majoremque esse XXV. olim XXX. annis (1). In ætate magis spectabatur tempus, quod in minoribus ordinibus exegerant, & si qui eligendi essent, prudentissimus quisque, fortissimus, fideique plenissimus & spectatissimæ probitatis sumebatur. Et quamvis hodie remissiores simus, interstitia tamen in *sacris* ordinibus strictius, quam in *minoribus*, observantur, quæ Episcopi, sine causâ, coarctare prohibentur (2). Examen huic ordini præmitti solet rigorosius, quia ordinandus idoneus esse debet ad monstrandam populo viam salutis & ad sacramenta dispensanda. Sed nulla re magis presbyterorum virtutes functionesque patefcunt, quam ritu *ordinationis* (g).

(1)

(g) Quod ad *sacri-* | *dinentur*, atque *sacer-*
ficium peragendum or- | *dotio* investiantur, in
quo

(1) Concil. Neocæs. c. 2. Siric. ep. 1.

(2) Conc. Trid. sess. 23. ref. c. 14.

II.

Archidiaconus quemadmodum dia-ordina-
 conum, ita presbyterum quoque veluti tio;
 ab Ecclesia postulatum Episcopo ad-
 ducit, laudatque. Episcopus populum
 consulit, quia cum pastoris, tum gre-
 gis interest, quos presbyteros habeat;
 unus ea, quæ plures ignorant, scire
 potest, & quilibet lubentius ei obtem-
 perat, in cuius ordinationem consen-
 sit. Deinceps ad ordinandum conver-
 sus, sacerdotem, inquit, oportet offerre,
 benedicere, præesse, prædicare, & bap-
 tizare. Quare cum timore ad tantum gra-
 dum ascendendum est ac providendum,
 ut cælestis sapientia, probi mores & diu-
 turna justitiæ observatio ad id electos
 commendet. Presbyteri LX. senioribus,
 qui Mosem sublevarunt, & LXII. dis-
 cipulis Christi surrogati sunt. Eorum
 est,

quo tam insignis excel-
 lentia atque prærogati-
 va collocatur, ut AN-
 DREAS du SAUSSAY
 in panoplia sacerdot.
 P. II. lib. I. c. 4. art.
 4. asserat, hanc digni-
 tatem adeo sublimem
 esse & potestatem tam
 admirabilem, ut sanc-
 ti patres, quicquid ali-

ud magnum & excel-
 sum cæferi potest, hac
 inferius esse, unanimi
 iudicio arbitremur. Ra-
 tionem hanc tradit PE-
 TRUS BLESENSIS
 ferm. 47. quod sacer-
 dos sit coadjutor re-
 demptionis, consiliari-
 us domini Sebaoth, da-
 pifer mensæ Domini.

est, macerare corpus assidua meditatione mortis Christi e mysterio *missæ*, quod celebrant; salutari doctrina pascere populum Dei; flagranti probitatis ardore perfundere; ornareque Ecclesiam prædicatione & exemplo.

III.

manuum
imposi-
tio;

Episcopus ordinando ambas manus imponit. Idem faciunt presbyteri circumstantes. Episcopus super eo preces fundit, quibus diversos sacerdotii gradus prosequitur (1). Secundi ordinis presbyteri sunt pontificum comites adiutoresque, ut filii Aaronis parenti suo adstiterunt, & apostoli Christum sunt secuti. Dum ornatum ei tradit, orat, atque inter alia ait: *Deus sanctificationum omnium autor, super hunc famulum tuum munus tue benedictionis infunde, ut gravitate actuum & censura vivendi probet se seniore, his institutus disciplinis, quas Tito & Timotheo Paulus exposuit, ut in lege tua die ac nocte meditans, quod legerit credat; quod crediderit doceat; quod docuerit, imitetur; justitiam, constantiam, misericordiam, fortitudinem, ceterasque virtutes in se ostendat; exemplo præbeat, admonitione confirmet &c.*

(1) 1. Tim. IV. 14. conc. Carthag. IV. c. 3.

(2) Pontif. Rom. de ord. presb. p. 65.

IV.

Posthæc Episcopus palmas eorum oleo unctio catechumenorum tingit (h), ut ininiten- palmarum; tur ad benedicendum, consecrandum & sacrificandum; medio tempore hymno Spiritus sancti auxilium advocatur. Dum calicem vino repletum & patenam pane oneratam porrigit, potestatem ei facit Deo sacrificandi: hinc in ipso ordinationis ritu sacrum facit cum Episcopo.

V.

Post Eucharistiam Episcopus eum al- fidei pro- loquitur verbis Christi: *Non amplius ser-* fessio. *vos meos vos appellabo, sed amicos, & quæ sequuntur (1).* Hinc ordinatus surgit, reci-

(h) Modus in pontificali p. 66. hic præscribitur; inungit unicuique ambas manus simul junctas in modum crucis, producendo cum pollice suo dextro in oleam intincto duas lineas, videlicet, a pollice dextre manus usque ad indicem sinistræ, & a pollice sinistræ usque ad indicem dextre, unguendo mox totaliter palmas, verbis his adhibitis: Con-

secrare & sanctificare digneris, domine, manus istius per istam unctionem & nostram benedictionem & diuisionem, Amen. Post signum crucis super manus ejus, quem ordinat, producit, pergitque: ut quæcunque benedixerint, benedicantur, & quæcunque consecraverint, consecrentur & sanctificentur in nomine Domini nostri Jesu Christi. Amen.

recitatque *symbolum apostolicum*, tamquam publicam fidei ejus, quam prædicaturus est, professionem. Rursus in genua procumbenti manus imponit Episcopus, dicendo: *Accipite Spiritum sanctum, quibuscumque peccata remisistis, remissa erunt: & quibus ea retinueritis, retenta* (2). Denique ad obedientiam (1) eum adstringit, monetque, ut ritum missaticum ex aliis presbyteris magis exercitatis curate addiscere allaboret, ob summum hujus rei momentum.

(1) *Joh. XV. 15.*

(2) *Joh. XXI. 22.*

VI.

Officium
positum.

Ex his formulis patet, presbyteros Episcopis succenturiari non in functionibus *exterioribus & temporalibus*, ut diaconi; sed *spiritualibus & sacerdotii propriis*: quæ sunt, secundum pontificale, *offerre, benedicere, præesse, prædicare, baptizare.*

VII.

in offerendo.

Offerre est sacrum facere h. e. missam cele-

(1) Per interrogationem hanc: *promittis mihi & successoribus meis reverentiam & obedientiam?* respondet: *promitto,*

celebrare: quod primis sæculis presbyteri non nisi vel deficiente episcopo, vel mandante, (k) peregerunt. Ratio hujus functionis explicatur *part. II. c. 3.*

VIII.

Benedicere est preces solemnes diversis benedictionibus aptatas concipere, veluti fontium tempore paschali & pentecostali, aquæ lustricæ, panis missatici, primitiarum fructuum, campanarum, tori genialis, feminarum e puerperio prodeuntium, aliarumque rerum, quæ in *Ritualic. de presb. ordin.* continentur (l).

IX.

Præesse est moderari conventibus sacris, omniumque nomine orare. Huc per-

(k) In eo collocabatur *auctoritas episcopi*, qui presbyteris præerat, ut, quia in singulis locis una erat ecclesia, *ordinis ecclesiastici gratia* omnia a presbyteris & diaconis fierent ex dispositione episcopi, ut testis est *TER-TULL. de baptis. c. 17.* Etenim hujus rei causa episcopi constituti sunt ab initio, ut ordo, pax & tranquillitas in ecclesiis conservarentur.

(l) Infinitæ harum benedictionum species sunt relatæ ab *ANDREA du SAUSSAY* in *Panopl. sacerdot. lib. II. c. 1. seqq.* & *EDMUNDO MARTENE tom. III. de antiq. eccl. rit.* ubi etiam antiquos ordines refert. Primis Christianis benedictiones usitatas fuisse, palam est; non tamen constat, eas fuisse determinatas, statas, solennes aut in monopolium cleri translatas.

pertinent sepulturæ aliæque pompæ solemnes, quarum semper presbyter est antesignanus. Item jus consulendi episcopo, jus suffragii in judiciis ecclesiasticis, (m) jus decernendi nomine episcopi. Antiquis enim temporibus ubique presbyteri veluti *senatum Ecclesiasticum* constituerunt.

X.

prædicando, *Prædicare* principio presbyteris inolitum, quod episcopi populum docerent. Sed inde ab ultimis IV. sæculis plurimi presbyteri, præsertim ex ordine monachorum, hoc sibi veluti præcipuum sumere, ut in omnis generis ecclesiis, quoties appellarentur, prædicarent, quum olim pastores ordinarii hoc munere fungerentur.

XI.

baptizando, *Baptizandi* vocabulo omnium sacramentorum administratio involvi videtur,

(m) Quod vel *Cardinalium collegium* Romæ adhuc declarat. Sed postquam in aliis ecclesiis cathedralibus collegia canonicorum sunt instituta, & ad hæc *senatus ecclesiastici* jus devolutum est, presbyteri quæ tales jus suffragiorum in judiciis ecclesiasticis amittere, quod canonicis *quæ talibus*, cessit, licet nondum ordinem presbyterii assumerent, vel assumerent quidem, sed otiose.

tur. Nam hæc presbyteris permiffa est, duobus exceptis ac epifcopo refervatis. Diftinguendum tamen est. Baptifmus, fi urgeat neceffitas, a quolibet Chriftiano, Euchariftia a quolibet presbytero (n) adminiftrari poteft, excepta *paschali* & *ultimo viatico*. Pœnitentiam injungere non poffunt, nifi qui ab Epifcopo fpeciatiim veniam habent (o). Extrema unctio & benedictio nuptialis funt paftoris loci, nec non baptifmus folemnis. Atque hæc functionum amplitudo, quæ presbyteris tantam reverentiam olim conciliavit, noviffimis temporibus pro anfa multiplicandi presbyteros arrepta eft; quo ipfo tamen viliores funt redditi.

CAP. X.

DE PROMOTIONE
EPISCOPORUM.

I.

Epifcoporum dignitas curatius fervata Quid fit
eft, quam presbyterorum, quia nul- epifcopus
lus

(n) Sive fit ordinarius *parochus*, five alius presbyter non *Parochus*, veluti *monachus ordinatus*. *Parochus* tamen in *Paschate* tantum *parochianis* euchariftiam adminiftrat, ultimumque *viaticum*

præbet.

(o) Hoc rurfus de monachis, presbyterorum gradu decoratis, intelligendum, qui in fuis ecclefiis confessiones audiunt ex *epifcopi indultu* ad tempus præftitutum.

lus episcopus ordinatus fuit, nisi ad vacantem ecclesiam. Vocabulum episcopi notat *inspectorem*, ut appareat, in ipsum solum omnem gregis curam derivari. Sæpe vocatur *pastor*; veteribus *præpositus*; græce *πρωτοεπίσκοπος*, latine *præsul*, *antistes*. Appellatur etiam *sacrificator*; græce *ιερευς*, latine *sacerdos*, quod nominis novissime cum nomine presbyteri commutatum est, simplicibus quippe presbyteris datum. Olim quoque vocati sunt *pontifices* (p); sed recentiores nonnulli hanc appellationem *Papæ* propriam facere satagunt. Ipsi olim, de semet ipsis loquentes, *servos* semet hujus vel illius ecclesiæ, sive *fideles* & *servos Dei* appellarunt, quam formulam Papa retinet.

II.

Jure veteri electus e gre-
mjo ec-
clesiæ vo-
cantis,

Christus ipse discipulos suos vocavit, & Apostolos elegit, quos voluit (1). E mortuis resuscitatus ad eos ait: *quemadmodum pater meus misit me, ita ergo mitto vos* (2). Paulus ad *Asia Episcopos* (q) ait,

(p) In pontificali episcopi ubique pontificali stylo antiquo dicuntur, imo inde rituali huic nomen inditum, quod in eo referantur actus solennes a ponti-

fice; seu episcopo peragendi.

(q) Non ad *Asia* sed *ecclesiæ Ephesinæ* presbyteros hæc verba dixit, quos *episcopus* vocat, quod eo tempore

ait, esse eos a Spiritu sancto præfectos ecclesiæ Dei regendæ (3), & ad Titum, quod eum reliquerit in Creta, ut per civitates presbyteros, quos mox episcopos vocat, ordinaret (4). Denique ex traditione constat, episcopos semper ab aliis episcopis fuisse ordinatos. Equidem ad hunc actum vocabatur clerus & populus, ne pastorem acciperent ignotum aut ignarum (5). Ad horum desiderium plerumque presbyter aut diaconus ejusdem ecclesiæ, diuturno ministerio, exacta virtute, scientia & caritate conspicuus, in cruciatibus constans, eligebatur, quem episcopi manuum impositione, precibus ac jejunio inauguratum in folio episcopali collocabant: quo pacto munere suo fungi cœpit. (6)

(1) *Marc. III. 13. 14.*

(2) *Joh. XX. 21.*

(3) *Act. XX. 28.*

(4) *Tit. I. 5. 7.*

(5) *Can. apost. 1. can. Nic. 4. Sirmond. præfat. ad form. antiq. t. 8. Conc. p. 1860.*

(6) *Ca-*

adhuc dœssent tales episcopi, qui postea collegio presbyterorum & ecclesiæ, ut peculiare inspectores, cum auctoritate præfecti sunt: quin potius omnes presbyteri seu episcopi erant æquales.

(6) *Cælest. ep. 2. c. 5. Leo ep. 84. ad Anastas. c. 5. & ep. 92. ad Rustic. c. 1.*

III.

(quod probatur) Testis est Cyprianus, qui (1) inquit, episcopos vicinos se contulisse ad ecclesiam vacantem, elegisseque episcopum præsentem populo, (r) cui notus esset. Et Julius Papa (2) Gregorium, qui Athanasio suffectus est, taxaturus, inquit, hunc Antiochiæ ordinatum per XXXVI. dierum iter missum fuisse Alexandriam, ubi nec baptizatus, nec notus, neque vel a presbyteris, vel ab episcopis, vel a populo sit postulatus.

(1) *Ep. 67. al. 68.*

(2) *Ep. t. 2. p. 306. D. histor. nostr. eccl. l. 12. n. 25.*

IV.

a clero & populo, Populo Christiano post Constantini tempora aucto, omnium ordinum, nobilium, magistratum, monachorum, ratio fuit habenda; Cleri tamen præcipuæ

(r) Imo ipsa electio populo passim a Cypriano tribuitur, quod etiam ex multis argumentis liquet collectis a BLONDELLO *de jure plebis in regim. eccl. & in tr. de episc. & presbyt.* Vicinorum episcoporum præsentia tandem necessaria visa fuit, ne, ut in ejusmodi cœtibus fieri solet, aliquid inordinate ageretur, omnibusque factionibus occasio amputaretur, quæ sæpe emerferunt.

pux hic semper partes fuere (1). In regnis, e ruina imperii Romani natis, principum consensu opus fuit, qui quum viderent, quanta episcoporum esset inter novos subditos auctoritas, veluti cuncta suspecta haberent, non facile alios, quam quorum fides ipsis esset explorata, eligi patiebantur.

(1) LEO ep. 89. ad epif. Vien. c. 6.

V.

Unde temporibus regum Merovingicorum & principio Carolingorum licet in Francia electionum schema obtineret; e regum tamen manu prorsus pendebant. Liberiores esse cœperunt sub Ludovico pio, talesque mansere per sæculum IX. ita tamen, ut sine regum auctoritate nihil fieret (1).

(1) Vid. formul. antiq. promot. episc. t. 2. conc. Gall. § 8. conc. general. p. 1864. Hist. eccl. l. 53. n. 33.

VI.

Defuncto episcopo, clerus populusque misit, qui Metropolitano id nuntiarent, & hic, qui regi. Cujus jussu misit hic episcopum illius provinciæ, ut visitaret ecclesiam vacantem (1), prom-

Ratio e-
lectionis.
in veteri
regno
Franco-
rum.
mo-

(1) Jam seculo IV. hic mos in ecclesiis Africanis Donatistarum causa introductus erat, ut ad vacantem ecclesiam visitor, quem etiam

moveret electionem, videretque, ut cuncta fierent *canonice*, de qua ipse metropolitanus clerum populumque amplissimis literis monuit. Visitator ille episcopus, clero & populo collecto, prælegi iussit loca Pauli & canones, quibus episcopi dotes modusque electionis continetur. Quæ ut observarent, singulos ordines, presbyteros, ceteros clericos, virgines, viduas, nobiles & ceteros laicos, cives videlicet, sigillatim admonuit. Monachorum præcipua ratio habita. Nec canonici solum, sed & clerici urbani & rustici vocati. Jejunium trium dierum continuum cum precibus publicis & eleemosynis præcessit electionem, qua, quoad ejus fieri potuit, semper clericorum quisquam e gre-

etiam *intercessorem* & *commendatorem* vocarunt, mitteretur, qui electioni interesset, & interim sedi vacanti prospiceret. *c. 22. C. 7. q. 1. GREGORII I.* tempore latius patuit hæc praxis, ut docet ejus epistola in *c. 16. D. 71. conf. c. 19. D.*

6. Ubi episcopatus a manu regia dependebant, regis erat designare *visitatorem*, ad quem metropolitanus literas canonicas dirigebat, quique interim sedi vacanti præerat; imo nonnunquam eam per injuriam ad se rapiebat.

e gremio ecclesiæ illius ad episcopatum euectus est.

VII.

Electione peracta, decretum electionis sigillo præcipuorum e clero, populo, monachisque munitum, (t) Metropolitanò missum fuit, qui omnes illius provinciæ episcopos convocavit in urbem ecclesiæ vacantis. Singulis comparendum fuit; sed qui per valetudinem aliaque impedimenta venire non poterant, ii per literas electionem approbarunt. Omnium enim consensu [1] ac trium adfidentia opus fuit [2]. Hoc veluti concilio coacto, metropolitanus electum interrogavit de natalibus, de vita ante acta, de adscensu per ordines, de functionibus, ut certior fieret, si quod subesset vitium. Exploravit porro doctrinam; postulavit fidei professionem, eamque in scriptis reddendam. Si cun-

(t) Hunc morem quoad Italiæ episcopos refert. GREGORIUS M. lib. II. ep. 19, 27, & 38. visitatoribus a se missis in mandatis dando, ut, si episcopus postulatus vel electus fuerit, cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati & testimonio visitatoris muniti ad episcopum Romanum, ut metropolitanum, veniret sacrandus.

ta bene se haberent, personaque videretur idonea; inaugurationi diem præfixit. Sin secus; si parum idoneus; si electio ambitu vel pecunia extorta: Concilium irritam eam declaravit, aliamque suscepit.

[1] *per Concil. Nic. c. 4.*

[2] *Can. Apost. I.*

VIII.

ritus consecrationis.

Consecrationis ritus idem ferme fuit, qui hodie. Metropolitanus consecratus scriptum tradidit, quo singulæ officii partes explicantur, tamquam pater & doctor episcoporum ab ipso ordinatorum. Ipse e suis scriniis exempla canonum suppeditabat episcopis, & ab iis in omni causa ardua consulebatur. Si extra *vacantem ecclesiam* (u) confirmatio facta,

(u) Regulariter sicuti electio, ita consecratio in ecclesia vacante fiebat, quia per eam ipsi ecclesie, cui præficiendus, firmissimo agglutinabatur vinculo, & sic æquum erat, ut populo & clero præsentente ac inspiciente ordinaretur. Inde in concil. Aurel. IV. c. 3. hac de re ita cautum: licet melius esset in sua ecclesia fieri, tamen aut sub præsentia metropo-
litani aut certe cum eius autoritate intra provinciam omnino a comprovincialibus ordinetur. Videlicet episcopi nunquam ordinabantur sine titulo, & ita per ipsam ordinationem ecclesie vacanti præficiabantur. Postquam vero ceterorum clericorum ordinatio etiam sine titulo recepta est, in genere creditum fuit, ordinationes

tracta, metropolitanus literas eo misit, quibus episcopum commendavit suscipiendum. Regi autem singuli actus, præsertim *electionis & confirmationis* significabantur, quoniam excludere poterat, quos non probabat. Hæc electionum facies per occidentem fuit sæculo IX. & X. quo exeunte canonici ecclesiarum cathedralium electiones ad se trahere coabantur: quod ex concilio Lateranensi an. 1139. patet, cujus c. 28. his ausis obviam itum est [1].

[1] Vid. THOMASS. *disc. eccl. p. 4. l. c. 40.*

IX.

Principio sæculi XIII. capitula, excluso clero & populo, elegerunt, (x) & metropolitro-
Canonici ecclesiarum cathedralium electiones,

nes eorum non necessario faciendas ab episcopo *in ecclesia vacante*, sed ab episcopo *in cathedrali* fieri posse absente populo, cui tamen per *ordinationem* ordinati præficiuntur. Hoc more recepto, necesse fuit, ordinati *institutionem* facere in ecclesia vacante, quæ delegata est archidiaconis.

(x) Hoc docet A. B. FRIDERICI II. *de an-*

no 1213. de libertate ecclesiastica condita, qua jubet canonicè fieri electiones, *quatenus is viduatus præficiatur ecclesiæ, quem totum capitulum vel major & sanior pars ipsius duxerit eligendum.* Bonorum ingens copia, qua abundabant canonici, iis auctoritatem insignem conciliaverat, ut soli senatum ecclesiasticum constituerent.

episcopi
ufurpare
incipiunt
fæcul.
XIII.

tropolitani, inconsultis suffraganeis, confirmarunt electos episcopos. Utrumque patet e concilio Lateranensi an. 1215. cujus c. 24. & 26. de hujusmodi electionibus statutum est.

X.

unde Ro-
mam de-
latæ lites.

Hæc decreta minoris erant auctoritatis & aliquando injustiora; quam concilii episcopalis judicia. Inde frequentissime Romam appellatum, ipsique electi sæpius directo Papam pro confirmatione & consecratione adierunt. Quare dicendum de ratione electionum secundum *jus novum & secundum decretales*.

XI.

Jure no-
vo epif-
copus i.)
eligitur
vel per
inspira-
tionem
vel per
compro-
missum
vel per
scruti-
nium.

Distinguendi autem sunt actus *electionis, confirmationis & consecrationis*. Electio vocatur *postulatio*, si a canonicis eligitur, qui sine *dispensatione* episcopus esse nequit, v. gr. si sit episcopus; si non sit in sacris: si illegitimo connubio natus. His enim casibus non tam eligunt, quam *postulant*, ut superior episcopum illum det, quem eligere non possunt (y).

[1]. Ele-

(y) Unde, nec præ- alias usitata observan-
cise in præcedente actu da, cum totius postu-
electionis, qui capitu- lationis vigor ab ejus
li voluntatem in postu- admiffione dependeat.
lando ostendit, forma

[1]. Electio fit tribus modis, *scrutinio*, *compromisso*, *inspiratione* [2]. Primis sæculis plura divinæ *inspirationis* exempla occurrunt, cui comparantur hodie, quæ unanimibus suffragiis sine præcedente deliberatione fiunt. Electio per *compromissum* fit, si universum collegium (2) paucis imparis numeri, veluti tribus, quinque vel septem canonicis potestatem eligendi permittit: quibus intra fines compromissi se tenere incumbit. Electio per *scrutinium* est omnium frequentissima, atque hoc modo peragitur.

[1] c. ult. X. de postul. junct. gloss.

[2] Concil. Later. IV. c. 24. & 42.

XII.

Qui jus eligendi habent, ii omnes statim die vocandi sunt, ut absentes vel ipsi venire, vel mandata mittere possint, ne electio clandestinitatis accusari valeat.

[1] Intra tres menses a die vacantiae electio suscipienda est, ne capitulum protrahat interpontificium, quo diutius regna-

quomodo
per scruti-
nium?

re

(2) Nullo dissentiente, ut *majora* non sufficiant; agitur hic de jure *singulorum*, & sic *singulorum* consensus desideratur. Ceterorum

voluntate omnium & *singulorum* in *compromissum* conspirante, postea per *majora* eliguntur, qui electionem facere debeant.

re possit [2]. Interim publicæ preces instituuntur (a). Die præstituto electores congregati in ecclesia Missæ de spiritu sancto interfunt, eucharistiamque accipiunt; jurantes, se dignissimum electuros, neque eum suffragio juturos, qui ambitus suspectus sit. Suffragia olim data sunt viva voce; post in schedis complicatis, in calicem vel aliud vas immisfis, quæ ab iis, qui *scrutatores* (b) vocantur, colliguntur ac comparantur. Isque electus declaratur, qui non solum *majoris*, (c) sed & *sanioris* partis suffragiis nititur.

[1] *Concil. Basil. sess. 12.*

[2] *c. 41. X. de elect. ex conc. Lat. IV. c. 23.*

XIII.

quæ lites? Electione publicata, variare non licet. Singula actus momenta rediguntur in instrumentum, sæpe non sine contentione. [1] Sunt enim, qui protestentur; sunt, qui reluctantur, qui appellent, ac haud raro electores discordant. Electus intra men-

(a) Et prædeliberationes instituuntur de modo eligendi & capitulatione electo præscribenda.

(b) Hi ante solent eligi, qui suffragia ante reliquos edunt, ne a-

lioquin, in eorum potestate sit, majora pro lubitu facere.

(c) Ratione totius capituli. Inde electionis tandiu iterandæ, donec majora hæc in aliquem cadant.

inensem sub pœna amissionis jurium suorum consentiat necesse est. Insecuto trimestri petenda est à superiore immediato, Metropolitano, primate vel Papa, pro dignitate vacantis ecclesiæ, confirmatio [2].

[1] c. X. 18. de elect.

[2] c. 6. X. de elect. in 6.

XIV.

Metropolitanus citat, quorum inter-^{quis jus} est, scilicet, simul electos vel *contra-*^{dex?} *dicentes* specialiter, ceteros *edictaliter*. Termino præterlapso, ad iudicium accingitur sive rogatus a partibus, sive ex officio, si contradictor non adest. Hic examinat qualitates electi, modum electionis, ubi, si contradictor adest, longum negotium textitur [1]. Possunt enim esse plures contradictores, quorum quisque tot causas nullicatis injicere potest, quot irregularitates in electo & singulis electoribus ac ipso electionis ordine deprehendit.

[1] c. 44. de elect.

XV.

Si electio nulla declaratur ob *vitium* quando *electorum*, metropolitano competit jus ^{metropo-} *providendi ecclesiæ*; ut eligentes culpæ ^{litanus} *sux pœnas luant*. Si ipsorum nulla sit ^{provi-} *deat?*

z.) confirmatur

culpa, veluti si princeps electum improbet, novam electionem suscipiunt. Si electio *confirmatur*, superest, ut electus consecratur. Interim ea habet omnia, quæ non sunt *ordinis* (d). Sed & a metropolitani vel primatis sententia, in utramvis partem lata, appellare licet: inde novum iudicium. Istæ appellationes generatim ad papam deferuntur, ex quo ALEXANDR. IV. *concil. Lugd. II. c. 9.* retulit eas inter *causas majores*. Et solo lapsu sex mensium jus providendi ad ipsum devolvitur ob negligentiam eorum, penes quos erat vel eligendi vel confirmandi potestas.

XVI.

unde Papa providet!

Quibus constitutionibus factum est, ut sæculo XIII. & XIV. plerorumque episcopatum provisiones devolverentur

(d) Imo jam ante confirmationem electi extra Italiam ea habent, quæ sunt jurisdictionis episcopalis, cum cæteris juribus episcopatus coherentibus, c. 44. X. de elect. id quod, in Germania præsertim, insignem usum quoad *jus publicum* habet. Diversa est ratio *postulatorum*, qui nihil juris ex *postulatione*, publicata licet, habent; sed id demum consequuntur ex *admissione* ejus, qui facultate dispensandi pollet.

tur ad Papam, (e) sive quod electiones intra terminum non fierent, sive quod vel electiones vel confirmationes essent vitiosæ: quarum infinita exempla occurrunt in decretalibus [1]. Præterea plurimæ electiones manifesto ambitu ac largitionibus corrumpebantur, præsertim in provinciis, ubi Episcopi erant domini sæculares. Sæpe Principes eas interceperunt; sæpe seditionibus & violentia turbatæ, in bella, & clades vel saltem in lites immortales desinebant. Hæ turbæ Pontificibus ansam dedere reservandi sibi nonnumquam jus providendi Ecclesiis, quæ maxime periclitabantur. Et ab his processum est ad *reservationes generales* in certis casibus, veluti, si quis Episcopus diem obiisset in curia Romana;

(e) Negari nequit, Rex, qui eo potius prætextu usus legitur, quod concurrentem in omni ecclesia non tantum, sed supremam præterea haberet potestatem, & majori jure, ut putabat, Episcopus conferre posset, quam Cæsares, quos jure suo inique privaverat, ut id sibi vindicare posset.

na ; si sacram purpuram , si beneficium incompatible nactus esset. Ad ultimum Joannes XXII. in universum omnes Ecclesias cathedrales , quæ vacassent , sibi providendas reservavit [2] , quod ipsum nihil aliud erat , quam electionum suppressio. Ejus loco tamen , ut huic defectui mederetur , non nisi in *consistorio* (*f*) , cardinalium nutu , prævioque diligenti examine , Episcopatus contulit.

[1] t. t. X. de elect. tit. eod. in 6.

[2] reg. cancell. 2.

XVII.

Abusus
provisio-
num ge-
neralium
in ponti-
fice im-
probatus,
&

nova sta-
tuta per
regna
Christia-
na.

Istæ reservationes generales referebantur inter abusum , qui tempore schismatis invaluerunt. Concilium Basil. sess. 12. electiones restituere tentavit , ejusque decretum insertum est *pragmatica Bituricensi* ; displicuit tamen Papæ , quippe in medio concilii & Eugenii IV. diffidio natum. Ex illo tempore provisiones pro provinciarum varietate fuerunt variae. Per Italiam maximam partem Papa Episcopatus confert , cui velit ;

in

(*f*) Inde dicta fuerunt beneficia *consistorialia* , & potissimum sub reservationibus ea comprehensa , in quibus conferendis Papa capitula & ordinariorum collatores facile prævenire poterat , postquam concursus in constituendis episcopis sibi vindicaverat.

In Francia non nisi iis, qui a rege nominantur per concordata an. 1516. quod nominandi jus Hispaniarum rex ac nonnulli alii principes exercent speciali venia pontificis, quam ad dies vitæ impetrare solent. In Germania per concordata an. 1447. electiones conservatæ usu obtinent. Mihi propositum est ea, quæ in Francia fiunt, sola persequi.

XVIII.

In Francia igitur Rex nominat [1] In Francia
(g) Theologiæ vel iurium sive doctorem sive licentiatum, annos natum cia rex nominat;
XXVII. atque iis dotibus præditum, quos canones requirunt; idque intra semestrem a tempore *vacantiæ* spatium. Quod ubi novo trimestri negligitur, ad pontificem pertinet provisio (h). Per statutum.

(g) Jus simplex nominandi indulgetur regi, ne ipsemet episcopatum, rem maxime spiritualem, dare videatur. Laici enim spiritualium expertes iudicantur. Facilius hoc temperamentum admittere potuit pontifex, ut rex designaret personam, cui episcopatum conferret. Ita

per concordata prospectum, quamvis facile liqueat, ipsam nominationem instar electionis esse, & provisionem papalem instar confirmationis.

(h) Et ita post novem menses in Gallia Papa demum ius devotionis exercet, quod satis indicant verba concordat. de reg. ad

& regi, & papæ simul 1 2 pra-

tum Blesense *art. 1. 2.* annus regi datus erat, ut eo diutius maturiusque deliberare posset. Si quem elegit, antequam *nominacionis* formula literis conciperetur, Episcopus loci, in quo *nominandus* ultimo quinquennio commorabatur, & capitulum Ecclesiæ vacantis, mores vitamque; aliusque Episcopus & duo Theologiæ doctores doctrinam & scientiam ejus explorarunt rigoroso examine instituto. Hoc conforme fuit concilii Tridentini decretis [2], quo ad concilium provinciale rejecta est de hoc scrutinio statuendi potestas.

[1] per

prælat. nomin. §. monasteriis, ubi ita: *alioquin dictis novem mensibus effluxis nulla seu de persona minus idonea, & modo promisso non qualificata nominatione, ac etiam vacantibus apud sedem prædictam, semper, etiam nulla dicti regis expectati nominatione, per nos ac successores nostros seu sedem prædictam monasteriis provideri.* Proinde in Gallia nec coadjutor dari potest, sine regia nominatione, quia coadjutoris datio ibi in-

volvit successionem. Sunt tamen quidam ordines monastici & monasteria a regia nominatione libera, ex speciali privilegio, relata a CHOPPINO *in monast. lib. I. c. I.* in quibus prælati eliguntur. Præterea verba adducta ostendunt, *beneficia consistorialia* a nominatione exempta esse, quod ægre admodum Galli ferunt, teste LUDOVICO HERICURTIO in *tr. les loix eccles. dans leur ordre naturel p. 242.*

[1] per Concordat. tit. de election.

[2] Sess. 24. c. 1.

XIX.

Nostris moribus rex nominat (i), nomina-
tum papa
commen-
dat.
quando lubitum est, nominatusque ra-
tione vitæ ante actæ ab Episcopo ulti-
mi domicilii æque examinatur, ac ii,
qui ad ordines adspirant. Episcopus vi-
tæ ejus adjicit *professionem fidei* ab ipso
editam ac descriptionem vacantis Eccle-
siæ, atque hæc omnia mittit Romam.
Rex eodem mittit tres Epistolas, qua-
rum prima *Papæ*; altera *regis legato*;
tertia *cardinali protectori nationis Franci-
cæ* redditur. Hic adscitis tribus ali-
cardinalibus perpendit acta ad nominatio-
nem pertinentia, nominatumque di-
gnum Episcopatu judicat. Denique in
consistorio ejus prima vice, quod *præ-
conisfare* vocant, mentionem facit, & in
consistorio subsequenti de eo refert,
quod

(i) Et quidem sine
indultu in terris, quæ
tempore conditorum
concordatorum ad Gal-
liam pertinebant; cum
indultu papali in novi-
ter postmodum acqui-
sitis, quod Galliæ re-
ges, ut cum curia pa-
pali pacem servant, ita

observant, licet ex re-
gulis bonæ interpreta-
tionis jus nominandi
semel generatim regi-
gibus concessum ad in-
crementa regni quoque
referri debeat. Conf.
HERICURTIUS *cit.*
l. p. 245.

quod *propositionem* appellant. Interstitium illud cardinalibus datur, ut interea dispicere possint, dignus sit, nec ne. Pontifex, postquam relatum est, suffragia colligit & decretum prodit, quo providetur nominatus. Atque hæc *provisionis* forma imitatur ex parte naturam electionum, quæ purioribus temporibus in concilio Metropolitanæ ac suffraganeorum, flagitante clero ac populo, suscipiebantur; atque idem juris tribuit, quod confirmatio. Post *decretum provisionis* bullæ pontificiæ adornantur (k), quibus acceptis, electus regi fidem jurando obstringit, & ab eodem literas patentes accipit, quas una cum epistola donationis fructuum, durante vacantia debitorum, cameræ rationum offert consignandas. Quo pacto liberatur a regalia, & possessionem adipiscitur. Consecratio autem sequenti trimestri suscipienda est.

C A P.

(k) Sicuti nominatio ipsi Papæ faciendâ, ut sede vacante collegio cardinalium fieri nequeat; ita quoque hoc ipsum nec bullas has adornare potest, utut alias regimini ecclesiæ in universum præsit, quia *collatio beneficiorum* regulariter sede vacante fieri nequit.

CAP. IX.

DE EPISCOPORUM CONSE-
CRATIONE

I.

Ritus consecrationis satis innuit, quæ ^{3. confe-} dotes spectentur in Episcopo, quæve ^{cratur.} ejus functiones sint. Consecratio die dominica in *propria* electi *Ecclesia* vel saltem in eadem provincia, quoad ejus fieri potest, peragenda est [1]. Consecratorem decet duos minimum Episcopos *assistente* habere, vigiliaque præcedenti æque ac electum, jejunare. Consecratori coram altari sedenti *assistentium* Episcoporum major electum offert, dicendo; *Postulat sancta mater Ecclesia catholica, ut hunc presentem presbyterum ad onus Episcopatus sublevetis.* Ille non, ut in electionibus, num dignus sit; sed id solum quærit, *an mandatum habeat apostolicum*, h. e. bullam pontificiam, quæ est instar *meriti*; eaque prælegitur. Electus juramentum fidelitatis præstat *sedi Apostolica*; cujus formula temporibus GREGORII VII. natales debet [2]; sed tamen variis capitibus postea aucta est, veluti, ut singulis quadrienniis Romam vadant, aut certum hominem eo ablegent, per quem rationem actionum suarum reddant pontifici

tifici (1). Sed hoc in Francia in desuetudinem abiit.

[1] Pontifical. de consecrat. Episc.

[2] Concil. Rom. an. 1079.

II.

(1) Capita hujus juramenti præcipua sunt: 1. de obedientia fedi Romanæ præstanda, ejusque statu integro conservando: 2. de decretis sibi relevatis non propalandis: 3. de juribus sedis papalis propugnandis: 4. de honore exhibendo nunciis apostolicis: 5. de fugiendis iis, qui quidquam moliuntur contra sedem Romanam: 6. de manifestandis iis, quæ ei noxam afferre possunt: 7. de observandis decretis, reservationibus aliisque institutis papalibus: 8. de hæreticis schismaticisque persequendis: 9. de adventu ad synodum, si electus vocatus fuerit: 10. de visitandis liminibus S. Petri singulis trienniis, reddendisque 11. rationibus pontifici de toto officio pastoralis: 12. de mandatis Apostolicis humiliter suscipiendis & diligenter exequendis: 13. de exequendis his omnibus per nuncium, si impeditus fuerit: 14. de bonis menfalibus non alienandis inconsulto Pontifice Romano. Quæ conscientia vero hæc capita juramenti ab electis in usum deducantur aut deduci possint, non satis capio, præfertim si juramentum, quod intuitu *regalium*, quibus a Cæsaribus & regibus investiuntur, præstant, considero. Nec sine causa sub HENRICO VIII. Angliæ præfules judicaverunt, se non posse juramenta regi præstanda, observare, si hoc juramento in posterum obstringerentur, observante BURNETO in *hystor. revol. Angl.*

II.

His præmissis, consecrator electum quibus ritibus hodie interrogat de *fide* & de *moribus* h. e. qualem se in posterum præstare velit: nam de præteritis securus est. Interrogat, inquam, num rationem subijcere velit sensui scripturæ sacræ? num populum doctrina & exemplo erudire velit de iis, quæ in divinis intelligit? num observare & docere velit traditionem patrum, & decreta sedis apostolicæ? num Papæ obtemperare secundum canones? num fugere malum & Deo juvante bonum profequi? num profequi & docere castitatem, sobrietatem, animi demissionem, patientiam, misericordiam; pauperes solari: Dei servitio se mancipare; negotia sæculi & omne lucrum contemnere? Porro eum interrogat de fide in sacrosanctam Trinitatem, de incarnatione, de Spiritu Sancto, de Ecclesia, deque ceteris symboli apostolici capitibus, & de hæresibus, & quidem exquisitissime iis definitionibus, quibus Ecclesia hæreses condemnat.

III.

Quibus peractis, consecrator accingitur ad sacrum faciendum, & post epistolicam pericopen ac *graduale* redit

dit in folium & Episcopum prope assistentem de officio Episcopali admonet, dicendo: *Episcopum oportet judicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare & confirmare.* Quo facto, in genua procumbunt electus & Episcopi assistentes, & consecrator, dum Litaniam intonatur, librum Evangeliorum apertum expandit super collo & humeris electi. Hæc cærimonia convenientior fuit antiquis temporibus, quibus Evangelia, voluminibus descripta, ad hunc modum expansa defluebant utrimque ex humeris instar *stolæ*. Inter hæc consecrator cum duobus Episcopis assistentibus ambas manus imponit capiti electi (*m*), dicendo: *Accipe Spiritum sanctum* &c. Hæc manuum impositio in divinis literis proditur veluti *ordinationis* pars maxime essentialis. Et impositio

(*m*) Etiam Judæi olim in *creandis presbyteris* hac impositione manuum, ut signo *benedictionis*, *Genes. XLVIII, 13. 14.* utebantur, autore VITRINGA *de synag. vet. lib. III. P. 1. c. 15.* eamque Apostoli quoque, quamvis cum majori virtute, eaque mi-

raculosa, variis occasionibus exercuere, *Act. VIII, 20. IX, 12. 17. 2. Tim. I, 6. 1. Tim. IV, 14.* imprimis cum ad prædicationem evangelii quosdam a se dimitterent. Nullo vero argumento solido demonstrari potest, per modum *legis perpetuæ* hunc

fitio libri Evangeliorum itidem est antiquissima, innuitque obligationem ferendi jugum domini & Evangelii prædicandi.

IV.

His ita gestis, consecrator Deum orat, ut electo concedat omnes virtutes, quarum symbola mystica fuerint ornamenta archifacerdotis veteris Testamenti. Et dum hymnus canitur de Spiritu sancto, caput electi inungit *chrismate* (n), pergitque orando, ut Deus ipsi concedat exuberantiam gratiæ & virtutis per oleum denotatæ. Dum canitur *Psalms CXXXII.* qui de *unctio- ne* loquitur, electi manus *sacro chrismate*

hunc ritum ecclesiis traditū fuisse, ut eos semper in creandis presbyteris uterentur, sed potius proceres Ecclesiarum eum ex *libero arbitrio* retinuerunt secundum morem veterem, quo benedictionem divinam his, qui Ecclesiis præficiébantur, apprecari solebant. Neque enim existimatum fuit, apostolos in *virtute extraordinaria* & *miraculosa* habere successores.

(n) *Unctio episcopalis* ex institutis ecclesiæ politicis, non jure divino petenda est, id quod vel inde liquet, quia græci eandem ignorant, & in Ecclesiis occidentalibus paulo serius recepta, docente MORINO *de ordinat. P. III. exerc. 6.* Nec dubium est, quin ex usu veteris fœderis assumpta sit, postquam Episcopis & presbyteris verum sacerdotium attributum est.

mate tingit. Dehinc consecrat *baculum pastoralem*, quem electo tradit in signum jurisdictionis, eumque admonet de iudicio sine ira exercendo & mansuetudine temperando. Consecrat & *annulum*, quem digito ejus apponit in signum fidei, monetque, ut Ecclesiam, Dei sponsam, servet immaculatam. Denique *librum Evangeliorum*, ab humeris ejus ablatum, manibus tenendum tradit, dicendo: *Accipe Evangelium & vade, prædica populo tibi commisso. Deus enim potens est, ut augeat tibi gratiam suam.*

V.

Missâ procedente, legitur Evangelium, quo factò olim oratione ad populum habita Episcopus munus suum auspicabatur [1]. Inter sacrificium veteri more offert *panem & vinum*: postea ad consecratorem accedens perficit cum eo missam, statque Eucharistiam *sub utraque specie* accipit. Missâ finita, consecrator tiaram & chirothecas cum mentione mysterii consecrat (o) & consecratum in suo folio collocat, quod

faldi-

(o) Et facta consecratione *mitram* imponit consecrato, adjacentibus ipsum assistentibus episcopis cum voto; *ut decorata facie & armato capite cordibus utriusque testamenti terribilis appareat adversarius veritatis*

aldistorium vocant [2]. Dum canitur *hymnus Ambrosianus*, Episcopi assistentes consecratum per omnes Ecclesie angulos deducunt, monstrantque populo. Quæ cuncta finiuntur *benedictione populi solenni*.

[1] *Constit. Apost. l. 8. c. 5.*

[2] *Pontif. Rom. de consecr. Episc. p. 113.*

VI.

Olim quum electiones essent liberæ, ipsis vigiliis consecrationis sunt plurimæ cærimonie peractæ. Namque sub vesperam sabbathi metropolitanus cum suffraganeis medio templo residens archipresbyterum vel archidiaconum vacantis Ecclesie, qui in genua profusus ei se sistebat, interrogavit: (p) *Mi fili! quid desideras? cui ille: ut Deus nobis det pastorem. Ilte: Estne aliquis e gremio vestræ Ecclesie? Quid in illo vobis placuit? Hic: Modestia, animi*

ritatis & impugnator eorum robustus. Hoc modo armatur episcopus contra hæreticos. (p) In plurimis hæc conveniunt cum ordine antiquissimo ecclesie Romanæ, quem exhibet EDMUNDUS MARTENE de antiq. eccles. ritib. lib. I. P. 2. p. 338. seqq. & aliis ordinibus relatis pag. 455, seqq.

animi demissio, patientia & cetera virtutes. Inde electionis decretum prælectum, quo laudabatur. Et canonici præsentés significarunt, se sigillis suis id decretum munivisse. Quibus metropolitanus dixit: *Cavete, ne quod ab electo promissum elicueritis.* Hoc enim simoniam saperet, canonibusque repugnaret. Inde electum arcessivit. Ille vero, adhuc jejunos, & inter archidiaconum & archidiaconum medius, accessit. Quem metropolitanus interrogavit, *quot annos in presbyterio exegisset? num uxorem habuisset? num domui suæ prospexisset?* Ad quæ singula quum responsum accepisset, rursus interrogavit: *quinam libri in tua leguntur Ecclesia?* Respondit: *Pentateuchus, Propheta, Evangelium, Pauli Epistola, Apocalypsis, & reliqui.* Ille: *num canones tenes?* Hic: *Eos me doce.* Tum ille generatim eum erudit, ampliorem institutionem in scriptis pollicitus. Regulariter electus in jejunio perseveravit usque in crastinum post consecrationem. Illo vero die senior ex Episcopis assistentibus eum addixit, testatus, eum esse dignum. Tum peragebantur omnia, quæ hætenus adlata sunt, nisi quod electus non Pape, sed metropolitano fidem suam & obedientiam jurejurando obstringeret, & qui ei scriptam instructionem tradidit,

didit, cujus hæc præcipua fuere capita: *Dilecte frater, scito, te subire onus maximi momenti maximique laboris, scilicet curæ animarum, ubi plurimum necessitatibus succurrendum tibi, tamquam seruo omnium; teque in die iudicii rationem redditurum de talento tibi concredito. Puritatem fidei curate custodi. Ecclesiæ regulas in ordinationibus cum ratione interstitiorum, tum ratione personarum, diligenter observa: avaritiam & simoniam imprimis fuge. Continens esto, nec feminas ad te admittito. Et si virgines Deo consecratæ visitandæ sunt, ad eas accedito cum viris integerrimis. Scandala evita. Prædicationibus vacato. Verbum Dei uberrime, distincte, gratiose, indefinenter populo inculcato. Scripturam sacram perpetim legito, interque legendum orato. Traditioni eorum, quæ accepisti, insisto, & doctrinas tuas vitæ sanctitate tamquam regulam ovibus tuis commendato. Gregem ipsum intensa cura habeto, ac mansuetudine permulceto, ut, zelo, caritate temperato, cum nimium rigorem, tum remissionem evites. Personarum respectum a tuis iudiciis procul habeto. Bona Ecclesiæ, tamquam rem alienam fideliter & prudenter dispensato. Hospitalis esto & in pauperes beneficus. Viduas, orphanos, aliasque personas miserabiles solator. In adversis nec demitti-*

mittito, nec in secundis animum extor-
lito [1]. Et ista quidem sunt, quæ de
 Episcoporum institutione vetustis libris
 continentur. Huic similem Ivoni Car-
 nutensi, quum an. 1091. Episcopus
 consecraretur, dedit URBANUS II.
Tom. X. concil. p. 430.

[1] *Vid. Pontif. Roman. de scrutinio sero-*
tino pag. 700. seqq.

C A P. XII.

DE FUNCTIONIBUS EPISCOPI IN- TERIORIBUS.

I.

Functio-
 nes inte-
 riores E-
 piscopi
 sunt;

Functiones Episcopales ad omnes re-
 ligionis Christianæ partes extendun-
 tur, quarum nulla non dependet ab
 Episcopo. Ejus est per prædicationem
 & baptismum facere Christianos; fac-
 tos precandi modo imbuere, ac verbo
 Dei & sacramentis pascere; presbyte-
 ros & Episcopos, qui similia faciant,
 (q) religionemque ad finem sæculi
 propagent, instituire.

II. Pri-

(q) Quid enim aliud | ut merito omnes func-
 sunt episcopi, quam pri- | tiones pastorales, ad
 mi inter presbyteros? | quas primario vocati

II.

Prima igitur Episcopi functio est *prædicatio*, quæ ipsam gentilium conversionem antecessit. Quomodo enim credidissent in eum, de quo nihil audivissent [1]? Prædicationis autem vocabulo intelliguntur omnis generis institutiones credendorum & agendorum, maxime autem illa, quæ fit per quæstiones & responsiones cum eorum, qui adulti baptizantur, tum infantum, qui jam baptizati sunt. In primitiva Ecclesia Episcopus singulis diebus dominicis vel etiam sæpius, quoties scilicet sacrum fiebat, verba fecit ad populum (r). Nulla enim Missa celebrata est sine prædicatione & sine

i. prædicatio

publica,

sunt, implere debeant. De his quidem sigillatim egit PAULUS SQUILLANTE de oblig. & privileg. episcop. sed solidiori opera ZIEGLER in tr. de episcop. lib. IV.

(r) Idoneo id testimonio illustrat firmatque JUSTINUS martyr in apol. II. circa f. qui de generali Ecclesiarum more loquitur. Nihilominus tamen SOZOMENUS lib. VII. hist. Eccl. c. 19.

mores sui temporis referens ait : in eadem urbe (de Romana ipsi sermo est) nec episcopus nec alius quisquam in Ecclesia populum docet. Enimvero liquet ex documentis primitivæ Ecclesiæ, nec episcopos, nec presbyteros primario docendi causa constitutos fuisse i. Tim. IV. 17. cum ecclesiæ abundaverint doctoribus aliis, a quibus presbyteri distinguebantur; utut mune-

sine prælectione Evangelii. Ecclesia fuit schola, & Episcopus doctor, ut sæpe adpellatur apud scriptores Ecclesiasticos. Ille instruxit suos presbyteros; instruxit omnem clerum, aperiendo mysteria in scripturis recondita, docendo canones & traditionem functionum Ecclesiasticarum, ac dubia eorum resolvendo.

[1] Rom. X. 14.

III.

privata, Nec publice solum, sed etiam *privatim* in domibus ad exemplum Pauli [1] cum viva voce, tum in scriptis: docuere Episcopi, memores eorum, quæ Apostolus Tito & Timotheo rescripserat de omnis ætatis, sexus & conditionis hominibus seorsim erudiendis. Eo etiam pertinent *Episcoporum Epistole*, quibus aliis consulentibus responderunt, & scripta reliqua queis gliscentes hæreses retuderunt. Ex tot primorum octo sæcu-

te *docendi* simul quoque fungi potuerint. Quando ergo negat SOZOMENUS, suo ævo verba ad populum haud fecisse episcopos & presbyteros, non simul negat, id nec *doctores* fecisse, ut totus contextus indicat. Paulatim tamen *doctores* a presbyteris distincti de-

lierunt, teste HILARIO in *comm. ad 1. Tim. V.* & docendi facultas solis Episcopis & presbyteris cessit, quod imprimis urget LEO M. *ep. 62. ut præter eos, qui sunt domini sacerdotes, nullus sibi jus docendi & prædicandi audeat vendicare.*

Sæculorum patribus vix erit, qui non fuerit Episcopus.

[1] *Act. XX. 20. 21.*

IV.

Sæculo VI. & sequentibus quum gentium migrationibus omnia perturbarentur, remissiores in prædicando facti sunt Episcopi, partim quod per incursiones barbarorum cuncta intuta essent; partim quod per amplitudinem diocesium, præsertim in Germania, infinitis laboribus implicarentur; partim quod negotiis publicis (s), ad quæ vel ratione territoriorum, vel ob rerum bene gerendarum peritiam, quæ in laicis nulla erat, vocati sunt, distinerentur. Præterea, (fatendum est enim, quod dissimulari non potest) pauci his temporibus fuere pii Episcopi, & ad erudiendum populum idonei. His de causis concilio *Lazeranensi IV. c. 10.* Episcopis injunctum est,

(s) Statum horum temporum, maxime sub CAROLO M. optime depingit Autor *tom. XIII. hist. Eccles. in disc. prælim. §. 8. & 9.* observatque, in comitatu Cæsaris plures sempe episcopos cum suis vasallis fuisse, hunc vero sedem constantem non habuisse, adeoque inde factum fuisse, ut tot episcopi ab Ecclesiis suis abesse cogerentur.

et fratribus prædicantibus permissa,

concil. Trid. instaurata.

est, ut, qui ipsi prædicandi munere fungi non possent, idoneis hominibus id mandarent, eisque vitæ necessaria supeditarent. Fratrum *prædicantium* & ceterorum *mendicantium* ordines hoc tempore instituti, protulerunt ingentem hominum numerum, qui, *prædicandi* artem unice sectantes, nulli certæ Ecclesiæ adscripti, quocumque mitterentur, prædicabant: in quo genere differendi quum magis exercitati ac promptiores essent pastoribus, hi ex eo tempore conticescere cœperunt (t). Concilium Tridentinum [I] veteres canones resuscitavit, voluitque, ut ipsi Episcopi ad populum verba facerent, idque in primis suarum partium esse censerent.

[I] Sess. 5. c. 2. sess. 24. Ref. c. 24.

V. Al-

(t) Idem observat PAPIRIUS MASSONIUS lib. III. *annal.* aiens: *hi ordines per Europam diffusi docendi munus in ecclesia susceperunt: unde evenit, ut episcopi & paræciarum rectores soliti ad id tempus sacras conciones ad populum habere, deinceps in alto fere otio vixerint. Quis vero crederet, hos novos concionatores rebus Ecclesiæ profuisse? qui fabulis omnia impleverunt & laicos magis ad superstitionem quam ad veram pietatem deduxerunt, id quod vel conciones crucis, ut vocantur, quibus tot myriades ad expeditionem in terram sanctam (h. e. ad interencionem) cum*

V.

Alterum Episcopi officium est *oratio*. 2. *Oratio*,
Apostoli, quum diaconos instituerent,
orationem & ministerium verbi sibi reser-
varunt; & Paulus inprimis exhortatur
Timotheum ad varii generis preces pro
variis personis fundendas ac docendas.
[1] Episcopum itaque totum precibus
deditum esse oportet cum pro semetip-
so, tum pro grege; immo alios quoque
ad orandum inducere, & publice in Ec-
clesia preces præire. Hinc omnibus of-
ficiis cum diurnis, tum nocturnis, quan-
tum per alia negotia licet, assistere; quæ
ad cultum divinum pertinent per totam
diœcesin dirigere, librosque eo spectan-
tes, si opus est, repurgare; preces ex-
tra ordinem, pro occasionum varietate,
præscribere; fidelibus precum for-
mulas, quibus in familia utantur, tra-
dere; abusus autem & superstitionem
tollere debet.

[1] 1. *Tim. II. 1.*

VI.

Omnium excellentissima species ora- præsertim
tio.

• cum summo rei & chri- | ut & indulgentiarum
stianæ & publicæ de- | clarissime docent.
trimento, inductæ sunt;

in sacris
publicis.

tionis est sancti sacrificii opus (u), quod Episcoporum proprie offerre docet. Olim presbyteris id non licuit, nisi absente, vel ægrotante Episcopo. Quam enim inconcinnum est, iudicem die partibus præfixa non comparere in tribunali; tam absurdum tum visum, Episcopum die dominica non conspici in cœtu fidelium, non verba facere ad populum, non sacrificare. Gregorius M. ut palam faceret, quam gravibus arthritidis doloribus vexaretur, dolet, se diebus festis vix per tres horas pedibus insistere posse ad sacrum faciendum [1]. Quem virum præter hæc tot Ecclesiarum curæ, tot tantaque premebant negotia.

[1] L. 8. ep. 35.

VII.

3. administratio
sacra-
mento-
rum,

Denique Episcopi est administrare omnia sacramenta. Quoad Christiani, non nisi

(u) Satis sobrie loquitur Autor, si modo ex mente primorum patrum sententiam ejus capiamus. Ardentissima devotio Christianorum primitus observabatur in actu eucharistiæ, orationibus ad Deum fufis celebrato: has suas *victimæ & sacrificia* appellabant: has offerrebant Deo, ut vel testimonia JUSTINI martyris in *dial. cum Tryphone* p. 344. & in *expos. fidei in f. TERTULLIANI in apol. c. 10. & ad Scapul. c. 2.* aliorumque docent. In his

nisi tempore paschali & pentecostali baptizabatur, ipse solus solemnem baptismum impertivit; Presbyteris id non facientibus, nisi periculum in mora esset. (x) Itaque Episcopus verus pater fuit fidelium, quos spiritualiter generaverat. Ipse solus pœnitentiam & absolutionem dispensavit. Usque ad sæculum XIII. & nonnullibi ad XV. vetus consuetudo observata legitur, qua presbyteri continentur Episcopo [1], cui etiamnum plures casus reservantur. Ipse injungit pœnitentiam publicam, hæreticosque & excommunicatos Ecclesiæ reconciliat [2]. Interim Episcopi hæc sæpius pœnitentiariis suis, aut aliis presbyteris delegare solent.

[1] Thomass. discipl. part. 4. l. 1. c. 69.

[2] Pontif. Rom.

VIII.

Duo tamen sunt sacramenta, quæ solus Episcopus vulgo administrat, *confirmatio*

præsertim confirmationis & ordinationis.

his precibus collocabatur *sancti sacrificii* opus, non in eo, quod in locum ejus substituit sequior ætas. (x) Ait TERTULIANUS *de baptismo*

c. 17. *dandi quidem (baptismum) habet jus summus sacerdos, qui est episcopus, dehinc presbyteri est diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate.*

matio baptizatorum, & presbyterorum vel ministrorum ordinatio. Sunt etiam certarum rerum consecrationes & benedictiones Episcoporum propriæ, veluti abbatum & abbatissarum; Regum & reginarum, equitum, Ecclesiarum, altarium sive fixorum sive portatilium, calicis & scutellæ, sancti olei (y). Sunt & aliæ, quæ per presbyteros fieri possunt, veluti linteorum & mapparum altaris, ornamentorum sacerdotalium, crucum, imaginum, campanarum, oratoriorum, coemeteriorum, & Ecclesiarum profanatarum repurgationes. Vid. *rubricas pontificalis & ritualis.* Atque hæc omnia functionibus Episcopi interioribus accenseri possunt.

CAP.

(y) Vocantur jure recentiori hi actus *ordinis* quod demum post *consecrationem* seu *ordinationem* illos peragere queat, utut olim ante *ordinationem*, qua ecclesiæ demum agglutinabatur, nihil auctoritate Episcopali expedire posset. Postquam vero Episcopi electi nunquam *ordinationem* in longius distulerunt tempus, & domi-

natui jam assueti, proprium, quod *cap. antec.* explicatum est, munus neglexere, soli jurisdictioni intenti, inde factum est, ut ante consecrationem mox hanc susciperent, crederentque, illam ex *consecratione* non pendere, vel potius meo judicio, hanc ab *officio episcopali* alienam & extrinsecus assumtam fuisse.

CAP. XIII.

DE FUNCTIONIBUS EPISCOPI
EXTERIORIBUS.

I

AD *functiones* Episcopi *exteriores* Functiones episcopi exteriores sunt pertinent *jurisdictio*, *personarum* Deo consecratarum & miserabilium cura, & bonorum Ecclesiasticorum administratio.

II.

Episcopus eorum omnium, quæ ad *religionem* pertinet, r. jurisdictio; unicus verus & ordinarius iudex est. Ejus est, quæstiones doctrinales & morales ex interpretatione scripturæ & patrum traditione, fideliter relata, decidere. Hinc omnes libros, qui in diœcesi evulgantur, examinandi potestatem habet, neque sine ejus consensu quidquam de rebus divinis in lucem emitti potest: quod in Francia non observatur. *Politia Ecclesiastica* pendet ab Episcopo (2), qui statuta condit, man-

(2) Id vero ipsum agebat sine *consensu ecclesie*, & sic proprio *jure* nullum imperium episcopali trahi nequit. *exercerebat*, quod demum tum per *suppressionem populi*, tum per *commodentiam* Cæsarum,

mandata edit, & varias constitutiones promulgat necessarias : modo sint Ecclesiæ disciplinæ universali & juri publico conformes. Ejus est dispensare in casibus, in quibus canones permittunt dispensationes, veluti in trina proclamatione nubentium, in interstitiis ordinationum, & in reliquis, ubi præsens Ecclesiæ utilitas id postulat, exceptis tamen, qui longa consuetudine sedi Apostolicæ sunt reservati. Ipse sibi adjuutores in ministerio Ecclesiæ adsciscit, quos vel facris ordinibus inserit, vel certis officiis ac beneficiis præficit. Ipse enim *ordinarius* est omnium, quæ sunt in diœcesi, *collator beneficiorum*. Porro Episcopus judicat in criminibus Ecclesiasticis, reosque punit. Pro tribunali pœnitentiali judicat peccata, etiam maxime occulta eorum, qui sponte semet accusant. Judicat peccatores publicos, etiam invitos, eosque, si pœnitentiæ semet subjicere renuunt, e gremio Ecclesiæ ejicit. Cle-

rum, postquam nomen Christo dederunt, enatum est. Neque tamen <i>seculo IV. & seqq.</i> hanc jurisdictionem <i>independenter</i> exercue-	runt, quin potius in ejus exercitio ab imperatorum & regum directione dependerunt, prout <i>capitularia</i> inter alia docent.
---	--

(a) Clericos autem corrigit punitque ob culpas levissimas, quoniam plenam Episcopo debent obedientiam, & sanctius vivere tenentur, quam laici. Denique lites non solum inter clericos, sed etiam inter Laicos componit: qua de re Part. III. c. 1.

III.

Personæ, quarum cura præcipue Episcopo commissa est, sunt eæ, quæ Deo consecratæ vitam perfectiorem sequuntur, veluti virgines & viduæ, quibus successerunt monachæ, monachi ac ceteri religiosi, qui principio omnes subiecti fuere Episcopis (b). Ex quo jure super-

2. cura & religiosorum & religiosarum,

(a) Hæc perversa methodus paulo serius invaluit. In primitiva Ecclesia cum *consensu ecclesiæ* publicos peccatores ejiciebat, nec eos ad pœnitentiam cogebat. Ejectis autem reditus ad ecclesiam patebat per *pœnitentiam*, quam *sponte* suscipiebant, ut cum ecclesia reconciliarentur, pœcemque recuperarent. Non alii ergo quam *ejecti & desertores* ad pœnitentiam confugiebant, nec hæc pœna, *pro imperio* imponenda, sed unicum illud medium erat, restitutionem in integrum in integrum recuperandi.

(b) Id magnopere dubium est. Monachi olim erant *laici*, nec magis episcopis subiecti erant, quam ceteri, quin potius ab abbate suo dependebant. Episcopis demum subiecti sunt in *concilio Chalcedonensi* c. 4. *conf. c. 12. C. 16. q. 1.*

3. miserabilium personarum,

superest Benedicto abbatum & abbatissarum, nec non potestas, Deo devotis virginibus dandi superiores & visitatores. Eadem cura complecti tenetur personas miserabiles, veluti pauperes validos & invalidos; orphanos sive destitutos, sive, simulatque nati sunt, expósitos; senes ad victum quærendum inhabiles; dementes, stupidos, viatores, peregrinatores, præsertim religionis ergo (c). Hinc ejus est directio Nosocomiorum, omnium caritatis operum, omnium confraternitatum aut congregationum, ob caritatem exercendam contractarum. Ipsi incumbit, examinare pauperes de necessitatibus ipsorum, de moribus, de religione, distinguere veritales ab impostoribus & vagabundis; dispicere, ut eleemosynæ fideliter, utiliter & ordine distribuantur; curare,

ut

(c) Id cum primitivæ Ecclesiæ moribus magnopere conspirat, teste JUSTINO martyre in apol. II. in f. ubi eleganter ita: quod ita colligitur, apud præpositum deponitur: atque ille inde opitulatur pupillis & viduis & his, qui propter morbum aut aliquam causam egent, quique in vinculis sunt, & peregre advenientibus hospitibus, & ut simpliciter dicam, indigentium is omnium curator est.

ut cum terrenis cælestia bona cum iis communicentur. Atque hæc pauperum cura præcipua fuit in primitiva Ecclesia Episcoporum occupatio [1]. Sibi enim commendatam habuere causam miserorum, viduarum & orphanorum, quam sæpe magistratibus & principibus commendarunt.

[1] *Constit. Apostol. l. 2. c. 4. l. 4.*

IV.

Quod ad bonorum Ecclesiasticorum ^{v. bonorum ec-} administrationem attinet, Episcopi est, ^{clesi.} fideles exhortari ad decimas, fructuum primitias, oblationes & eleemosynas liberaliter conferendas; immobilium donationes & quascumque alias fundationes acceptare. Omnia bona per diocesim olim ejus potestati fuere subjecta, de quibus præter Deum nemini rationem reddere tenebatur. Nam si in horum dispensatione suspectus esset, animæ ipsi, sine dubio pretiosiores, committi quomodo potuissent? [1] Hodie Episcopus non nisi ea administrat, quæ mensæ destinata sunt. Sed hæc omnia latius persequemur *Part. II. c. 24.*

[1] *Constit. Apost. 24. 25.*

CAP. XIV.

DE ARCHIEPISCOPIS,
PATRIARCHIS,
PRIMATIBUS.

I.

Episcopi **U**T Episcopus tot functionibus vacare possit, aut exigui tractus diocesi, aut magno ministrorum numero, qui ipsum sublevent, opus est. Prius antiquis, posterius nostris placuit temporibus.

II.

olim fere innumeri in terris cultioribus. Sæculo IV. in Provinciis cultioribus, veluti in Oriente, Ægypto, Asia, Græcia, Italia, infinita fuit, Episcoporum multitudo (d), quod subscriptiones concilio-

(d) Demirantur forsitan plerique hoc ævo primitivæ Ecclesiæ praxin, quæ tot tulit episcopos. Horum eminentia & dignitas principalis, qua hodie coruscant, ita plerorumque occupavit animos, ut ex præsentis statu antiquos quoque æstimandos esse episcopos censeant. In eo vero graviter peccatur. Singulæ ecclesiæ in tribus prioribus sæculis suum habebant episcopum, qui primus erat inter presbyteros, sine tali eminentia, jurisdictione, territorio, ceterisque juribus quibus hodie eminent. Paucis contenti erant. Non habitu a laicis distinguebantur. Humilitati studebant, ceterisque officiis priori capite depictis.

cilliorum & patrum Epistolæ testatum
 faciunt. In Africa sola, hoc est, in ora
 maris interioris a Tripoli usque ad fre-
 tum Gaditanum an. 411. numeratæ fue-
 re sedes Episcopales DLXX. quod ex
 conventu Carthaginensi clarum. Papæ
 quidem per Italiam novos quosdam E-
 piscopatus etiam recens condiderunt;
 sed & nonnullos veteres suppresserunt.
 Ex notitia imperii, ad calcem codicis
 Theodosiani adjecta, patet, per Græ-
 ciam haud pauciores fuisse. Soli pa-
 triarchæ Constantinopolitano subjecti
 fuere LXXX. Metropolitanæ &
 XXXIX. Archiepiscopi, quorum non-
 nulli

ctis. Nec rurales eccle-
 siæ carebant episcopis,
 qui *chorepiscopi* vo-
 cantur, teste CLE-
 MENTE in *ep. ad Cor.*
 Nec enim ratio juris
 permittebat, ut *rurales*
 Ecclesiæ a *civitatensi-*
bus diverso uterentur
 jure. Crevit quidem in
majoribus ecclesiis e-
 piscoporum auctoritas
 jam seculo III, sed non
 æque in *minoribus*, ad-
 eoque licet seculo IV.
parochiæ hinc inde in

illis instituerentur, in
 civitatibus tamen aliis
 una tantum Ecclesia
 sub *episcopo* erat. Deni-
 que nulla erat civitas
 quæ carebat Episcopo,
 donec tandem patribus
 in concilio Sardicenti
 consultius visum fue-
 rit, ad augendam epis-
 coporum auctoritatem
 duntaxat in *majoribus*
 Ecclesiis sedes episco-
 pales ponere, quo ipso
 simul *chorepiscopi* ad-
 modum suppressi sunt.

nulli ultra XXX. suffraganeos habuere: Græci enim has dignitates distinguunt, & Archiepiscopos post Metropolitanos locant. Concilium Sardic. c. 6. id solum prohibet, ne Episcopi vicis aut urbibus tam parvis præficerentur, quas vel unus presbyter regere posset.

III.

rariores,
sed am-
pliores in
incultis,

In Gallia & Hispania rariores fue-
re Episcopi ob civitatum raritatem;
quarum etiamsi in Scythia sæculo V.
major numerus, uno tamen omnes ab
episcopo regebantur [1]. Quum Chri-
stiana religio in Germaniam penetra-
ret, quod ea urbibus destituta esset,
pauci fuere Episcopatus constituti, nec
postea, licet cultu cresceret, aucti,
etiam per septentrionem. Unde na-
ti sunt *vastæ magnitudinis episcopa-
tus* in Germania & in Polonia, in
quibus quum Episcopi non gregem so-
lum, sed ne presbyteros quidem om-
nes nosse ac regere possent, opus
fuit multis *archipresbyteris, archidia-
conis, vicariis generalibus*, nec non
religiosorum auxilio; concilia autem
haberi vix potuere. Præterea tanta
fuit horum episcopatum potentia,
tantaque in republica dignitas, ut cu-
ra rerum spiritualium sæpissime post-
pone,

poneretur negotiis politicis (e). Sapien-
tius veteres, qui in Episcopatibus insti-
tuendis rationem habuere imbellicitatis
humanæ, eosque ita arctarunt, ut Epif-
copus *per se* vacare posset omnibus offi-
ciis. Si enim satis esset, nullo multitudi-
nis & distantiae locorum respectu habito,
per alios hæc exsequi; non nisi uno Epif-
copo univèrsa Ecclesia indigeret, nec ipse
Christus pluribus Apostolis opus ha-
buisset.

[1] SOCRATES *hist. l. 8. c. 19.*

IV.

Neque tamen in primitiva Ecclesia *Origo*
magni Episcopatus (f) defuere, quia tum *metropo-*
am- *litano-*
rum.

(e) Aliam præterea
confusionem ex hoc
fonte derivat AUTOR
Tom. XIII. hist. Eccl.
in disc. prælim. §. 10.
docetque, Episcopos ad
temporalia & negotia
regni admissos, sæpe
credidisse, se id, quod
ut *domini temporales*
haberent agerentque,
jure Episcopali possi-
dere, & hac de causa e-
tiam de regibus in con-
ciliis & foro pœniten-
tiali judicasse, regesque
de juribus suis non sa-
tis informatos id per-
misisse, denique cere-

moniam coronationis
medio seculi VIII. in-
troducunt prætextum
præbuisse, ut Episcopi,
coronam regi imponen-
tes, sibi persuaderent,
se ex parte Dei ipsi re-
gnum tradere. Sic ita-
que reges ipsi in causa
fuere, ut Episcopi per
Galliam & Germaniam
ad tam immensam &
reipubl. maxime dam-
nosam pervenerint po-
tentiam.

(f) Non tamen erant
magnæ diœceses, prout
Autor ipse fatetur. Di-
cendum potius est, ma-

amplissimæ erant civitates. Semper enim constitutum fuit, non nisi unum in quilibet civitate esse debere Episcopum, ad Ecclesiæ unitatem figurandam [1]. Sic Romanus, Alexandrinus, Antiochenus Episcopi maximos cœtus rexere; sed eorum diœceses vix ultra pomœria civitatum protendebantur, quod indicant veteres Episcopatus ad *portas urbis Romanæ* instituti. Et quoniam Apostoli eorumque discipuli in majoribus civitatibus habitaverunt, ex quibus ad minores miserunt Episcopos & presbyteros; hæ tenuiores Ecclesiæ majores illas in magnis civitatibus, quæ jam tum in geographia politica *metropoles* vocabantur, collectas, veluti *matres* venerabantur. (g) [2]. Hinc metropolitano competit,

gnas fuisse *Ecclesias* seu *cœtus*; neque enim ostendi potest, in magnis civitatibus ante *seculum IV.* plures fuisse ecclesias institutas seu cœtus divisos.

(g) Id vero magis ex *consuetudine* & *usu* pederentim invaluit, quam ex *instituto* aliquo *Apostolico* receptum est, ut in *c. VI. concil. Nican.* patres fatentur. Variæ hujus

mortis fuere causæ. Jam seculo II. hi, qui contra hæreticos disputabant, provocabant ad auctoritatem *ecclesiarum apostolicarum*, quas vel Apostoli fundarunt; vel ad quas literas direxerunt, ut vel IRENÆI & TERTULLIANI scripta testantur. Celebritas urbium præcipuarum in singulis provinciis quoque Episcopis ibi residenti-

bus,

ut, omnes provinciæ Episcopos ordinare, monere, ad instar patris & doctoris corrigere, ad concilium convocare. In designandis provinciis adoptata est divisio imperii Romani, quod eo tempore latissime patuit, quo plantata est Ecclesia; nec facile divisiones illæ, licet per incursiones barbarorum respublica mutata sit, turbatæ fuere.

[1] Conc. Nicæn. c. 8.

[2] Dist. 21. c. 1.

V.

Metropoles Romana, Alexandrina & Antiochena semper eminuerunt in reliquis, quod Ecclesias illas collegisset ac plantasset (h) Apostolorum princeps [1]. Earum Episcopi vocati sunt *Archiepiscopi*, Earum Episcopi vocati sunt *Archiepiscopi*, po-

Qui Metropolitani?

Archiepiscopi?

bus, quandam conciliabat auctoritatem, cum etiam minores civitates ad has passim confluerent. Denique, cum ecclesiæ, quas una provincia civilis conjunxerat, magis inter se unitæ essent, communi quoque consilio causas ecclesiarum communes dirigebant, & ita, pedetentim provinciis ecclesiasticis ortis, naturale erat, ut

ordinis gratia alicui inter Episcopos prærogativa daretur, qui communi saluti potissimum in singulis provinciis invigilaret, unde tandem varii Episcoporum gradus orti. Ut plurimum hic primatus metropoleos Episcopo; quandoque etiam *seniori* inter omnes provinciæ Episcopos datus est.

(h) Hæc ratio nec plana

Patriar-
chæ ?

postremo *Patriarchæ* : & licet Alexandrinus multa præcipua habuerit, Romanus tamen semper pro vero Petri successore, & sic *de jure divino* (i) pro principe Episcoporum & visibili capiti Ecclesiæ habitus est. Archiepiscopi titulus datus est postea omnibus in occidente metropolitanis ; quamquam Græci diversos gradus fecerint Archiepiscoporum & metropolitanorum. Patriarchæ nomen quibusdam Episcopis præter ceteros eminentibus, veluti jam inde a sæculo IV. Hierosolymitano ob sanctitatem urbis, & Constantinopolitano ob sedem impe-

plana nec satis fundata est : plures sine dubio fundavit Ecclesias Petrus. Utrum *Romanam* fundaverit, incertum est. Antiochenæ Ecclesiæ fundamenta jacta sunt ab aliis. *Act. XI. 20. seq.* Parum quoque certi afferere licet de fundatore Ecclesiæ Alexandrinæ. Insignis auctoritas harum trium urbium, per totum imperium Romanum celebrata, sine dubio pedetentim hanc prærogativam iis peperit, quæ in c. 6. *concil. Ni-*

cæni non aliunde quam ex *consuetudine* petitur.

(i) Nolo me in hanc immittere litem, ab aliis jam excusam. Id tantum moneo, Gallos plerisque huic sententiæ contradicere, & primatum universalem sedis Romanæ non *juri divino*, sed *instituti Ecclesiasticis* attribuire, uti ante aliquot annos Autor Gallus in tract. *de l'autorité du Pape lib. 1. c. 6.* variis argumentis ostendere studuit.

imperialem ; post etiam nonnullis aliis, quorum potestas eo aucta non fuit, datum est.

[1] *Dist. 22. c. 8.*

VI.

Metropolitani, qui habitaverunt in magnis civitatibus, ex quibus integræ provinciæ regebantur, quas diœceses vocarunt, *Exarchi* sunt appellati. Quod enim hodie *diœcesim* appellamus, scilicet suum cujusque Episcopi territorium, id olim *παροικία parœcia*, fuit appellatum, quasi *vicinia*. In aliis provinciis *primates* (*k*) audiebant isti primariarum urbium metropolitani ; quamquam per Numidiam non princeps, sed *senior* Episcoporum, *primas* adpellaretur. Regna ex ruinis Romani imperii nata ansam dedere pluribus *primatibus* instituendis, qui tamen præter titulum nihil habent præcipui, excepto *Lugdunensi* Archiepiscopo, quem Archiepiscopi Turonensis, Primas hodie solus Lugdunensis in Gallia Archiepiscopus.

(*k*) Quod patres concilii Taurinensis anno 317. habiti c. 2. produnt his verbis : *illud inter episcopos urbium Arelatensis & Vinnensis, qui de primatus apud nos honore certabant, a sancta synodo definitum est, ut qui ex iis comprobaverit, suam civitatem esse metropolim, is totius provinciæ honorem primatus obtineat, & ipse juxta præcepta canonum ordinationum habeat potestatem.*

sis, Senonensis & Parisiensis, quippe olim Senonensis suffraganeus (1), superiorem agnoscunt, adpellationesque ad eum permittunt. Qui per omnem Christianum orbem solus jura *primatis* revera exercet.

VII

Papa ?

Hic igitur est regiminis Ecclesiastici ordo. Fideles omnes reguntur ab Episcopis, qui presbyteros ac reliquos clericos in ministerio adjuutores habent, & ratione ordinis ac sacerdotii inter se sunt æquales [1]; excepto uno, qui jure divino ceteris præfectus est ad unitatem Ecclesiæ conservandam, ejusque caput visibile exhibendum [2), Romano scilicet pontifice, successore illius, quem Christus ceteris præfecerat, (m) Apostoli. Et ille

(1) Adeoque *primas* dicitur, qui plures *provincias* & *metropolitanos* sub se habet, quæ appellatio specialiori in sensu ex *collezione Isidori* nata, observante *de MARCA de primat. Lugdun. §. 9.* Ceterum *fata primatus Lugdunensis* plenius enarrat *causamque* ejus agit *MARCA cit. l. §. 57. seqq.*

(m) Id vero ipsum est, de quo quæritur. A mente salvatoris plane alienum fuit, principem Ecclesiæ, monarchamque totius orbis Christiani, constituere, & unum ceteris Apostolis præficere, quos omnes inter se *æquales* esse debere, quavis occasione inculcavit, *Joh. XIII. 12, seqq.* omnemque dominatus

ille vero solo Episcopi nomine contentus ceteros Episcopos *fratres* adpellat. Ceteræ distinctiones omnes sunt *juris humani*, pertinentque ad *politiam Ecclesiasticam*: unde tam difformes sunt. Nam pro temporum & locorum diversitate plures vel pauciores metropoles & unicuique subjectas Ecclesias deprehenderis. Sunt Archiepiscopi, qui Patriarchis vel Primatibus pareant; sunt, qui sedi Apostolicæ. Sunt & Episcopi a Papa sine medio debentes (n).

[1] *Dist.* 21. c. 3.

[2] *Dist.* 22. c. 1.

VIII.

Archiepiscopi ornamentum habent singulare, *pallium* scilicet, quod cetero ornatui superimponunt. Usus ejus in Ecclesia Græca antiquior fuit & frequentior. Nam in Ecclesiam Latinam sæculo demum VI. irrepsit (o), quod Papæ qui-

Archiepiscoporum
insigne
pallium.

natus speciem ab iis longe removit. Sed hæc ab aliis prolixius sunt disputata.

(n) Ut *Bambergensis* in Germania, qui proinde proximum post Archiepiscopos honorem

sibi arrogat & *palli* prærogativa gaudet.

(o) De *palli* antiquo usu, forma & honore agit PETRUS de MARCA *lib. VI. de C. S. & imp. c. 6.* simulque *c. 7.* ostendit, Archiepisco-

quibusdam Episcopis, veluti singularis gratiæ tesseram, contulerunt [1]. Sed inde ab aliquot sæculis omnibus Archiepiscopis commune redditum est, *dist.* 100. semper tamen Roma petendum; nec ante ejus impetrationem quisquam Archiepiscopali munere fungi potest (*p*).

[1] THOMASS. *disc. part. 2. l. 1. c. 24.*
25. 26.

CAP. XV.

DE EPISCOPATIBUS VEL ERIGENDIS VEL SUPPRIMENDIS, ITEMQUE DE EPISCOPIS NOMINE TALIBUS ET DE COADJUTORIBUS.

I.

Ecclesiæ plantatæ a vicinis Episcopis,

INter populos recens ad Christianam fidem conversos Episcopi fuere sine metropolitanis, donec Christianorum

pos hoc modo adstrictius imperio Papæ fuisse subjectos, quod a me in *observ.* 3. ad *cit.* l. plenius illustratum est.

(*p*) Hoc ipsum est, quod Archiepiscopos male habet. Hunc e-

nim Pontifex ex postfacto *pallii* impetrationi significatum dedit, ut scirent, se ex *beneficio* sedis Romanæ hoc Archiepiscopali honore frui, quem ante *pallii* impetrationem *proprio* possidebant *jure*,

rum numerus ita augetur, ut, pluribus Episcopatibus institutis, formari posset provincia quædam Ecclesiastica [1]. Principio viciniore Episcopi sponte munus illud fidem propagandi sibi sumserunt: quibus cessantibus, superiores id curarunt, & inde a sæculo IX. & X. Pontificis auctoritas præcipue accessit. Unde Anglia, Germania & regna septentrionalia, in quibus isto ævo plantata est Ecclesia, peculiari nexu obstricta erant, ante novissimas hæreses, Episcopo Romano (q). [2]

[1] THOMASS. *disc. part. 2. l. 1. c. 11.*
GREGOR. *l. 5. ep. 58. 59.*

[2] ZACHARIÆ *ad Bonif. ep. 1. 4. 6.*

II.

Jure veteri provincialis concilii decreto institui potuere Episcopatus & metropoles [1]. Sed ex quo spurix decretales receptæ sunt, nihil horum fit sine & Episcopatus a Papa fundandi.

.att-

(q) Quod Anglia per AUGUSTINUM, abbatem, a GREGORIO anno 596. illuc missum, ad fidem Christianam conversa, & sedium Episcopatum ordinatio facta; nec minus per BONIFACIUM, missum S. Petri, ut Carlomannus eum vocavit, in Germania Ecclesiæ plantatæ fuerint. Creditum autem est, Ecclesias matris loco esse colendas, quæ alias plantarunt, hæcque *filiarum* nomine venire debere.

auctoritate Papæ (r): ubi tamen semper aliquid dandum Episcopis, quorum diœceses minuuntur; Metropolitanis, quibus suffraganeus datur; nec non novæ diœceseos clero & populo; regi quoque & aliis territorium dominis. Metropoles olim rariores, ob majestatem urbium, quæ pedetentim augustiores sunt redditæ, multiplicatæ fuerunt, nullo numeri Episcoporum in provincia respectu habito. Sic Parisiensis Ecclesia an. 1622. Metropolis facta est (s). Contra nonnumquam tituli Ecclesiarum, vel bello vel aliis calamitatibus desolataram, suppressendi videbantur, quod in Italia potissimum labente imperio accidit. Nonnumquam duæ diœceses conjunctæ, vel Episcopales sedes in aliam urbem translata (t): quod eodem auctore ac modo, quo Episcopatus instituuntur, fieri debet [2].

[1] *Cod. Afric. c. 98.*

[2] *Gregor. l. 1. ep. 76. l. 2. ep. 13.*

III.

(r) Ex eo prætextu, quod *causæ arduæ & majores* soli sedi papali reservatæ sint, quo principio pseudo-Isidorus passim in suis Epistolis utitur.

(s) Sic nuper admodum Episcopus Vindo-

bonensis ob augustam loci dignitatem, residentia Cæsaris decoratam, metropolitanus seu Archiepiscopus factus est, uno alteroque suffraganeo ei dato.

(t) Sic Episcopatus wratislaviensis primum

Smo-

III.

Terræ Christianorum ab infidelibus occupatæ & civitates desolatæ non illico amifere Episcopos, qui sæpe vel in reliqua diœcesi vel in vicinis urbibus perstiterunt (u), pristinum titulum conservantes. Hinc licet Antiochia vix memorabilis sit & Alexandria prope in nihilum redierit, patriarchæ tamen, qui harum civitatum titulis utuntur, supersunt, Memphi vel alibi, ubi Christiani tolerantur, habitantes. Et quum Christiani orientales abhinc MCC. annis in varias sectas discesserint, harum unaquæque suos habet Patriarchas, suos Episcopos. Unde plures videas, qui ejusdem civitatis dicantur Episcopi.

Vastatarum civitatum Episcopi

IV.

Latini quum *terram sanctam* recuperassent, his omnibus suæ Ecclesiæ addidit. nomine tenus supersunt.

Smogræ in Silesia fundatus ann. 965. mox 1041. a CASIMIRO I. & Leonardo Episcopo Bicinum & paulo post Wratislaviam translatus est, de *sententia presulum*, ut DUBRAVIUS *histor. Bohem. lib. VII. p. 62.* ait Pon-

tificisque Romani auctoritatem omittit.

(u) Tales Episcopi dicti sunt *vacantes* in *conc. Antioch. c. 16.* qui in suo statu manebant nec desinebant esse Episcopi, c. 4. & 5. *D. 95.* sed interim sæpe aliis Ecclesiis ad-

tem-

derunt *Patriarchas & Episcopos*. Non enim pastores agnoscere potuerunt hæreticos illos & schismaticos, qui ne catholicos quidem admitterent, lingua & ritibus discrepantes (x). Autore itaque Papa latinum Patriarcham *Antiochie*, latinum *Hierosolymæ*, Latinos aliis locis dederunt Archiepiscopos & Episcopos; quod etiam post expugnatam Constantinopolin in Græcia fecerunt. Quibus regnis amissis, spe recuperandi ablata, Episcopi æque ac principes titulos illos retinuerunt, licet vel Romam sese vel in patriam recepissent.

V.

& vocantur Episcopi in partibus.

Ut autem haberent, quo vitam & decus Episcopale sustentare possent, Papa vel annuas pensiones, vel *beneficia simplicia*, vel Episcopatus iis contulit; titulo tamen honorificentiori semper utentibus. Sic tempus fuit, quo idem esset *Alexandrinus patriarcha & Bituricensis Archiepiscopus*; cui Alexandria titulum; Bituricum præbuit titulum. Si quis ex his decessisset, alius eodem titulo ornatus est, cujusmodi Episcopi

in

tempus præfici-	bantur. c. 42. C. 7. q. 1.	rerat, ut ea occasio-
(x) Præterea Ponti-	ficis magnopere inte-	ne, imperium sacrum
		in orientales ecclesias
		extendendi, uteretur,
		quod

in partibus infidelibus post etiam creati, quam omnis recuperandi terras illas spes decollavit. Horum titulorum usus id commodi habere videbatur, ut Episcopi ordinari possent *sine Episcopatibus*, veluti nuntii apostolici, vicarii Apostolici inter hæreticos vel in missionibus longinquis degentes, coadjutores, suffraganei, h. e. ii, qui Episcopi ordinarii munere fungi solent, veluti in Germania, ubi electores Ecclesiastici & ceteri Episcopi, quoniam *principes* sunt, plerumque hujusmodi Episcopos *in partibus* alunt, qui eorum vices gerant (y). Adpellantur autem *suffraganei*, qui apud Græcos, hujus vitii auctores, Archiepiscopi vices suas commiserunt *suffraganeis* suæ quilibet provinciæ.

VI.

Firma tamen est regula, in unaquaque dicecesi non plures uno esse posse Episcopos,

Unus tantum in singulis dicecesibus Episcopus.

quod hæ hucusque recusaverant.

(y) Præterea quoque id commodi habere videtur, ut Pontificiæ auctoritatis in Ecclesiis græcas, utut extinctas, superesset memoria, atque Roma ostenderet,

se intentionem resuscitandi Episcopatus iis locis, occasione ferente, nunquam deposuisse. Quis ergo dubitaret, quin in Archiepiscopalibus aliisque dicecesibus, post reformationem sedi papali subtractis,

scopos, ad indicandam ac tuendam unitatem Ecclesiæ [1]: quæ licet ob vastitatem in plures sit divisa greges; quilibet tamen grex non nisi unum ducem habet, eumque capiti Ecclesiæ universalis subiectum. Si in una diœcesi duæ nationes, lingua ritumque diversæ, habitant, non duobus propterea Episcopis opus est. Potest enim Episcopus v. gr. Latinus Græcis dare vicarium generalem Græcum, qui functionibus vacet, quæ presbytero committi possunt (2) [2]. Hoc contingit sæpius durante bello sacro, ac etiamnum contingit in iis regnis, ubi diœceses ad plures nationes protenduntur.

[1] *Can. Eican. 8.*

[2] *c. 14. X. de offic. jud. ord.*

VII.

Coadju- Si Episcopus vel senio coonfectus vel
tor quan- ob aliam infirmitatem officio suo fungi
do, qui- nequit; expellendus non est, sed Coad-
bus, & a jutore
quo de-
tur?

tractis, eodem jure hodie utatur pontifex?

(2) Hoc, Constantinopoli a Latinis anno 1204. capta, contingit, postquam Episcopi latini diœcesibus orientis ecclesiæ præfecti sunt, & latini simul cum græcis permixtim in iis habitaverunt. Hac occasione INNOCENTIUS III. in concilio Lateranensi constitutionem edidit, cujus seriem Autor refert.

Jutore dato sublevandus [1]. Principio presbyter ad hoc datus est, quem Episcopum fecere, cum spe succedendi Episcopo ægrotanti [2]. Nunc vero ut functiones Episcopales exercere possit, ornatur titulo quoquam *in partibus*. Potestas ejus finitur cum vita Episcopi, nisi cum spe succedendi datus sit. Olim metropolitanus in concilio provincialium *coadjutores* dedit; jure novo, solus *Pa-pa* (a)

[1] *Concil. Meld. c. 47.*

[2] THOMASS. *disc. part. 1. l. 1. c. 42. C. 7. qu. 1. c. 1. & 17.*

VIII.

Regulariter Episcopo viventi successor non datur; nec ipse sibi successorem dare potest, præsertim agnatum vel cognatum: quum regimen Ecclesiasticum non sit in patrimonio, nec certis familiis hæreditarium [1]. Si tamen Episcopus integræ vitæ procul affectibus dignum hominem elegerit, merito id attendendum foret. Sic Augustinus *ep. 807.* successorem præoptavit Heraclium presbyterum,

non ab ipso Episcopo.

(a) Accedente tamen assensu eorum, qui ad actum electionis concurrere debebant, a deoque & regis consensus ea tempestate necessarius erat, sine quo electio vires non habebat. vid. MABILLON. *sec. III. P. 1. act. Benedict. p. 372.*

terum (b), quem post mortem AUGUSTINI, quod populus consensisset, confirmarunt Episcopi. Sic Zacharias Papa ep. 62. Bonifacio veniam dedit, designandi sibi successorem in sede Moguntina. Novissimis temporibus Papa sæpe dedit coadjutores cum certa spe succedendi, neque fere aliter coadjutores dari solent (c); quum tamen concilium Tridentinum *sess. 25. c. 7. in fin.* prohibuerit, ne id fieret sine causæ cognitione, ac nisi persona data sit dignissima. In Francia regis nominatione
opus

(b) Ipse Augustinus hoc modo a Valerio infirmitate & ætate confecto in adjutorium assumptus, & quod magis, Episcopus ordinatus est, ut docet *c. 12. C. 7. l. 1. ita consecratus est, ut non succederet in Cathedra Episcopo, sed accederet. Nam incolumi Valerio Hipponensi ecclesiæ Episcopo, coepiscopus Augustinus est, id quod contra morem Ecclesiæ factum.*

(c) Quid quæris?

hodie fere solius successionis gratia constituuntur coadjutores, adeo ut invitis dentur, & iis qui nequidem ope aliorum indigent. Habent plerique plures officiales ordinarios, habent suffraganeos, archidiaconos, archipresbyteros, ceteros, qui vices Episcopi sufficienter implere possunt, quibus tamen coadjutores dantur, & sic plane in diversum, ac quidem olim, finem.

opus est his æque ac Episcopis. Hinc etiam sine nova nominatione & nova confirmatione succedunt defuncto Episcopo (d).

[1] C. 7. q. 1. c. 5. & 6.

C A P. X V I.

DE TRANSLATIONE ET RESIGNATIONE EPISCOPORUM, ITEMQUE DE SEDE VACANTE.

I.

E piscopum decet Ecclesiæ suæ veluti maritum uxori (e), patrem familiæ, semper esse affixum: quod presbyteris quoque & aliis clericis præceptum est [1]. Cura enim animarum non est actio defultoria, sed continuum laborem exposcit in docendo, corrigendo & perficiendo. Tempore opus est ad concilian-

Episcoporum translationes;

(d) Impediuntque sedis vacantiam, quæ multa incommoda parere solet.

vinculo conjugali, quod tandem novam doctrinam in Ecclesia peperit de *conjugio* quodam spiritali inter Episcopum & Ecclesiam contracto; unde nova jura de *dote Ecclesiæ* &c. enata sunt.

(e) Ad designandum vinculum indissolubile, quod inter Ecclesiam & Episcopum per ordinationem contrahitur, argumentum patres passim traxere a

M

liandam fiduciam, ad bona opera ostenda-
 enda, ad vitæ morumque probitatem
 uniformem servandam. Suus cuique pa-
 stori scopus; sua cuique agendi ratio
 peculiaris est: & grex mutatione illa
 semper ad prima principia rejicitur. In-
 terim jam inde a sæculo IV. Ariani ac
 ceteri hæretici Ecclesias suas sæpe cum
 aliis commutarunt, vel propria ambitio-
 ne ducti, vel ab affectis suis ad dignio-
 res sedes evecti.

[1] THOMASS. *disc. part. 1. l. 2. c. 25.*
part. 2. l. 2. c. 44. can. Apost. 14. can.
Nican. 15.

II.

ex gravi-
 bus caus-
 fis prohi-
 bitæ,

Qua de causa concilium Nicænum c.
 15. Episcoporum, presbyterorum & dia-
 conorum translationes prohibuit, irritas
 declaravit, voluitque, ut translati rever-
 terentur ad pristinam Ecclesiam [1].
 Quibus concilium Sardicense c. 1. 2. lai-
 corum communionem etiam in articulo
 mortis denegandam censuit. Id certe a-
 nimadvertere licet, neminem a majore
 Ecclesia transire ad minorem, eosque,
 qui mutationem sperant, inquietos esse
 locumque despiciere, ubi vitam exigere
 nolunt. Modo dicta disciplina diu vi-
 guit in Orientali & Occidentali Ecclesia,
 & Romana per IX. sæcula nullum trans-
 lationis exemplum tulit, primo in Papa

Formoso prodito, qui Episcopus fuit Portensis. Successor eum hac de causa e sepulchro reduxit, & concilium Roman. 504. sub Jo. X. habitum c. 3. cavita, ne ceteri hoc exemplo seducerentur.

[1] C. 7. q. 1. c. 19.

III.

Nonnullæ tamen legitimæ translationis causæ videbantur. Si Ecclesia ab hostibus est devastata, Episcopus ad aliam transferri potest; cujusmodi translationum auctor sæpe fuit GREGORIUS M. [1]. Si manifesta Ecclesiæ utilitas flagitet, ut insignibus donis ornatus Episcopus e loco obscuro protrahatur in sedem ampliore, quemadmodum consensu Basilii M. Euphronius Colonia translatus est Nicopolin in Armenia [2]. Sed hæc fieri debent, invito, certe non desiderante Episcopo, & quidem jure veteri a concilio provinciali; jure novo a Papa (f) [3]. Hoc ultimo obtentu translationes

hodie permittuntur, auctore Papa:

(f) Sub hoc prætextu, tum quod translatio episcoporum sit causa ardua & major, soli pontifici reservata juxta philosophiam pseudo-Isidori, tum etiam quod matrimonium spirituale inter episcopum & Ecclesiam contractum, quod solus pontifex dissolvere queat c. 3. & 4. X. de offic. legat. Recentioris ævi hæc sunt principia;

tiones abhinc D. annis tam frequentes factæ sunt, ut juris communis in obtinendis majoribus episcopatibus esse videantur, modo pontificis accedat auctoritas (g).

[1] C. 7. q. 1. c. 35.

[2] *Basil. ep.* 193.

[3] C. 7. qu. 1. c. 37. C. 7. qu. 4. c. 34. *et fals. decret. t. t. X. de translat.*

IV.

quo eodem auctore episcopatus resignantur.

Similiter jure novo solus Papa admittere potest renuntiationes Episcopatum. Jam iis temporibus, quibus electiones viguerunt, creditum, majori potentia ad removendum, quam ad instituendum Episcopum opus esse, quemadmodum difficilius matrimonium diffuitur, quam confuitur [1]. Unde *renuntiationes, cessiones, translationes & remotioes* Episcoporum relatæ sunt inter causas *maiores* Papæ reservatas, de quibus olim *conci-*

cipia, ut sæpe observavi, quæ novam tamen introducere disciplinam.

(g) Sed in Germania rariores post reformationem factæ sunt translationes, postquam consultius visum

fuit, uni plures episcopatus committere, cujus rationes peculiare Autor infra tangit. Frequentior usus earum est in clericis inferioribus, qui transferuntur auctoritate episcoporum.

concilium provinciale cognoverat (h).

[1] C. 2. X. de transl.

V.

Quod ad renuntiationem attinet, episcopo nunquam licuit privato ausu refutare Ecclesiam, cui a spiritu sancto præfectus est, neque metu, neque ex animi abjectione, neque obtentu majoris perfectionis sectandæ [1]. Secesserunt quidem nonnulli sancti viri in deserta (i); in quo imitandi non sunt. Sunt tamen causæ, ex quibus resignatio *permissu superioris* fieri potest, veluti defectus scientiæ; debilitas corporis vel ex infirmitate vel ex senectute; conscientia criminis, quo post actam poenitentiam officii
certis de
caussis.

(h) Id eleganti tractatu docet AUTOR de majoribus Ecclesiæ causis, ostenditque quanta metamorphosis postea in hac doctrina irrepsit, quam causam etiam egit du PIN de discipl. Eccl. cum PETRO de MARCA de C. S. & imp. lib. 7.

(i) Ut NARCISSUS Hierosolymitanus episcopus seculo II, qui re-

licta Ecclesia in solitudine ac deviis agris plurimos annos delituit, teste EUSEBIO lib. VI. hist. c. 9. Neque enim eo tempore concilii provincialis auctoritas erat necessaria, ut quis episcopatu abiret, quippe quæ demum seculo III. sepe exferere cœpit, seculo II. in primis adhuc incunabulis posita.

Papa renuntiare potest.

executio impeditur; scandalum datum; plebis malitia; quæ recententur (2). Dubitatum est, num Papa possit renuntiare, qui superiorem non habere dicitur, de causa cognoscentem. Dubium solvit CÆLESTINUS V. & renuntiavit, renuntiationemque successor BONIFACIUS VIII. (k) ratam habuit [3]. De remotione Episcoporum & clericorum agatur P. III. c. 19.

[1] THOMASS. *discipl. part. 1. l. 2. c. 26.*

C. 7. q. 2. c. 48.

[2] c. 10. X. de renuntiat.

[3] c. 1. de renuntiat. in 6.

VI.

Vacantem ecclesiam regit.

Morte Episcopi aut alia de causa sede vacante, quantocius Ecclesiæ de valido Episcopo prospiciendum. Veteres omnes vidui-

(k) Qui, ut ad *papatum* veniret, pia fraude promovit hanc renuntiationem, ut annales loquuntur. Ceterum renuncians, facta resignatione, non desinit esse clericus, nec ordinem deponit, sed *characterem indelebilem* retinet. Facilius resignare & ad seculum reverti possunt, qui nondum *subdiaconatus* ordinem consecuti sunt, quæ libertas tanti esse censetur, ut Cardinales plures ordinum assumptionem differant, ad plures annos. Quæ de causa, prout supra ex pontificali AUTOR docuit, qui *subdiaconatus* ordinem ambiunt, sedulo admonentur, ut re adhuc integra, statuunt, utrum se clericatui in perpetuum dare, an recedere malint.

aviditatem Ecclesiæ maximum malum reputarunt, ac trimestri spatio novum ei maritum dandum esse voluerunt [1]. Concilium Lateranense tres menses electioni & tres menses confirmationi indulgit. In Francia per concordatum regi sex menses dantur ad nominandum. Eligentium ac metropolitanorum negligentia fenestram aperuit *provisionibus Romanis*. Interim vix est, ut Ecclesia non aliquandiu vacet: quo tempore quomodo ea regatur, bonaque administrantur, dicendum.

[1] *Dist. 50. c. 2. dist. 100. c. 1. c. 41. X. de election.*

VII.

Veteri instituto clerus universus va- olim cle-
cantem rexit Ecclesiam (1). Leguntur^{rus};
apud CYPRIANUM *ep. 3. 27. 31.* literæ
cleri Romani, quibus significat, quod
post obitum Fabiani Papæ Ecclesiam re-
gen-

(1) Sicuti cleri uni-
versi consilio quoque
episcopus vivens rege-
bat Ecclesiam, c. 5. D.
95. adeoque æquum e-
rat, ut, qui vivente e-
piscopo, ut *primo pres-*
bytero, senatum Ec-
clesiasticum constitue-
bant, eo defuncto quo-
que partes hujus regi-
minis non desererent.
Enimvero hoc regimen
admodum circumscri-
ptum nec tam late dif-
fusum erat, ut quidem
hodie, sicuti olim ne-
mo ex clero ab hoc se-
nato excludebatur, u-
ti post seculum XII
factum est.

hodie capitulum,

gendam susceperit : In provinciis *metropolitanus* vacantis Ecclesiæ clerum ardentiore cura amplectebatur, mittebatque vicinum Episcopum *visitatore*m, qui defuncto funus & bonorum Ecclesiæ designationem appararet. Officia autem clericorum, si qua vacarent, non distribuebantur, quum ante omnia Episcopus eligendus videretur [1]. Postquam capitula (m) electiones sibi arrogarunt, his regimen vacantis Ecclesiæ cessit. Quum autem universitas proxime gubernare nequeat, nec, quibus auxilio opus, sciant, ad quem se convertant, ac inter ipsos canonicos, si cuncti administrarent, alter deltrueret, quod alter ædificasset; primo octiduo ad jurisdictionem voluntariam *vicarius generalis*, & ad contentiosam exercendam, *Officialis* a capitulo constituendus est [2]. Qui enim ab Episcopo erant constituti, eorum mandatum exspira-

(m) Ex more monastico ita dicta, quod sicuti monachi quotidie convenirent, & *capitulum de regula* legerent, ut fatentur monachi Fuldenfes apud BROWERUM

lib. III. antiq. Fuld. c. 12. ita quoque canonici, more monastico in vitam communem a CHRODOGANGO coadunati, quotidie ad simile institutum conerent.

spiravit cum morte Episcopi (n), cujus potestas omnis recidit ad capitulum, in rebus potissimum moram non ferentibus.

[1] Concil. in Trullo c. 35. concil. Reg. an. 439. c. 6. 7.

[2] Concil. Trid. sess. 24. c. 16.

VIII.

Quod ad collationem beneficiorum attinet, instituere capitulum eos, qui a patronis nominati, & electos confirmare potest; proprio motu autem conferre non potest (o) nisi ea beneficia, quorum collatio capitulo est cum Episcopo communis, cujus jus vacante sede ei accrescit [1]. Literas dimissorias ad ordines suscipiendos dare nequit, nisi duobus casibus [2]. I. Si, qui dimissorias perit, ob beneficium ipsi collatum statim ordinandus est, veluti si *ad curam animarum*

cujus potestas describitur.

(n) Quod *delegatam* exercent *jurisdictionem*. Et tamen alio sensu *ordinariam* exercere dicuntur, quod videlicet per modum *regulae perpetuae* causas decident, in oppositione commissariorum, qui per modum *exceptionis* seu *extra ordinem* jurisdictione utuntur. Simile quid in *senatu imperii aulico*prehenditur, cujus potestas quiescit, mortuo Cæsare, & jurisdictione ad vicarios redit.

(o) Nisi forsan ad longius tempus *sedes impedita* sit, & Ecclesiae necessitas provisionem, *expostulet*.

rum vocatus, quem intra annum fieri oportet presbyterum. II. Si ultra annum sedes vacat, dimissoriae dari queunt iis quoque, quibus festinandum non est. Quo ultimo casu vicarii quoque & visitatores vacantibus beneficiis præfici, censuræ Ecclesiasticæ suscipi & dispensationes, ab Episcopo alias petendæ, concedi possunt [3]. Quod ad administrationem attinet, omnibus canonibus cautum, ne quid ex bonis cum Episcopi, tum Ecclesiæ auferatur aut dissipetur; sed cuncta asserventur successori. [4] Hodie mobilia fiunt Episcopi hæredum propria: sed ad reddituum mensalium administrationem capituli est constituere œconomos, qui successori Episcopo rationem reddant, æque ac vicarii generales ceterique omnes, qui vacantem Ecclesiam administrant [5]. In Francia rex capitula hoc onere liberat, ipseque non solum œconomos constituit, sed *jure regalia* (p) fructus quoque vacantis Episcopatus metit: qua

quæ in
Francia
est restri-
ctior.

(p) De fundamentis hujus juris agit NATALIS ALEXANDER tom. VII. *hist. Eccl. ad sec. XIII. diff. 8. art. 1. §. 1.* Primarium sine dubio collocandum est in jure confe-

rendi beneficia Ecclesiastica, quod per *investituram* ad instar feudorum a regibus exercebatur, & sic quoque feudi Ecclesiastici vacantis redditus interdum domino directo ob-

de re part. II. c. 19. In universum sede vacante nihil innovandum ; nihil alienandum ; nulla beneficia erigenda, suppressenda, unienda ; nihil denique, quod futuro Episcopo invisum, faciendum [6]. Tantum de Episcopis.

[1] c. 2. X. de sede vacante c. un. eod. in 7.

[2] Concil. Trid. sess. 7. c. 10.

[3] c. un. X. de major. & obed. in 6.

[4] C. 12. q. 2. c. 45. C. 22. q. 2. c. 43.

[5] Concil. Trid. sess. 24. c. 16.

[6] c. 1. X. de sede vacante.

CAP. XVII.

DE CANONICIS.

I.

Pincipio præter ordines nulli alii fuere ministri Ecclesiæ : presbyter nisi presbyter : diaconus nisi diaconus fuit, & sic in reliquis. Tantummodo ad unitatem tuendam suis cuique ordini præ-

Canonici olim ignoti,

veniebant, donec noviter electus investituram accepisset. Patroni quoque Ecclesiarum minorum sub titulo <i>guardiæ</i> sive <i>custodiæ</i> eodem jure utebantur, e. 23. X. de jure patron. & quamvis pontifex hunc morem ab-	olendum esse censeat in c. 12. X. de pæn. c. 13. de elect. in 6. in Gallia tamen patronos jus antiquum illibatum conservasse, testis est FRANC. de ROYE de jure patron. in prol. c. 34.
---	---

præses fuit, veluti presbyterorum, primus ratione ordinationis, quem *archipresbyterum* vocamus; *Archidiaconus*, qui diaconis ac universo clero inferiori ab Episcopo præfectus est. Ubi clerici minores magno numero fuere, datus fuit, qui eos regeret, *Primicerius* seu *primicerius*; isque plerumque subdiaconus [1]. Vocatur ille sæpe *primicerius notariorum*, quoniam minores clerici plerumque Episcopis fuere ab epistolis [2].

[1] THOMASS. *disc. part. 1. l. 1. c. 48.*

[2] *Concil. Emerit. c. 10.*

II.

qua ratione orti;

Magna pars cleri semper Episcopo fuit à latere cum inter preces, tum in omnibus functionibus publicis. Presbyteros Episcopus in omni negotio consuluit, & diaconus ceterisque inferioribus usus est tamquam ministris. Ceteri per *titulos* (Ecclesias) urbicos & rurales dispersi nonnumquam convocabantur: quæ congregatio *Synodus* audit (q). Ex primis

(q) *Episcopalis* scilicet, quam episcopus cogere tenebatur singulis annis visitando Ecclesias. BALUZ. *ad Regin. p. 578.* Civitatenfes presbyteri sæpe in *senatum Ecclesiasticum* vocabantur atque olim capitulum constituebant; non item *rurales*. INNOCENT. I. *in epist. l. c. 5.*

nis istis, qui semper sunt a latere Episcopi, nati sunt *canonici* cathedralium Ecclesiarum (1) Equidem principio clerici canonici (r) vocati sunt omnes, qui secundum canones duce episcopo vivere, & qui in *matriculam* (s) Ecclesiae relati sunt, ut ejus sumtu viverent, sive in matre, sive in alia servirent ecclesia (2). Sed posthac canonicorum nomen proprium factum clericis in commune cum episcopo viventibus.

(1) THOMASS. *disc. part. 1. l. 1. c. 42.*
part. 2. l. 1. c. 21.

(2) *Conc. Clarom. c. 15. conc. Aurel. III.*
c. 11.

III.

Nam ex quo tempore pax ecclesiae convictores episcopi reddita est, plures sancti episcopi, veluti EUSEBIUS Vercellensis, aliique in communionem vixere cum clero suo. Omnium eminentissimum est exemplum AUGU-

(r) Hi opponerantur illis, qui in villulis oratoriis privatis praeerant, quippe qui non erant in numero cleri ordinarii, ut docet *concilium Arvernium anno 535. celebratum c. 18.* rii dicti observantur ANTONIO MATTHÆO *de nobil. lib. II. c. 33. p. 537.* a qua matricula excludebantur hi, qui privatis oratoriis praeerant, utpote domesticus magis clerici, quam publico fungentes officio.

(s) Inde *matricula-*

GUSTINI, qui clericos suos ad statum *perfectæ paupertatis* reduxit (t), sublata omni proprietate; ipsemet veluti minimus inter eos versatus (1). Nonnulli huic communioni adiecere vitæ monasticæ austeritates, quantum per functiones clericales fieri potuit: unde istæ clericorum communitates nonnumquam *monasteria* vocabantur. Sic Gregorius M. qui ante pontificatum monachus erat, monachus mansit in papatu, familiamque instar monasterii habuit, ex qua episcopos ad ceteras ecclesias & Apostolos misit in Angliam (2).

(1) AMBROSIUS ep. 82. *Possidon. de vit. August. c. 5. II. AUGUSTINUS serm. 49. 50. de divers. al. 355. 356.*

(2) Jo. Diac. l. 2. c. 11. 12.

IV.

(t) Enimvero his ita coadunatis clericis nomen *canonicorum* speciali in sensu haud assignatum fuit, sed nomen hoc omnibus clericis adhuc commune erat. Neque constat *regulam* peculiarem AUGUSTINUM suis præscripsisse, nisi quam vitam monasticam suadebat. *Canonicorum* initia de-

mum a CHRODONGANGO petenda sunt, qui quidem suum clericum ad *votum paupertatis* exemplo Augustini non adstrinxit, novas tamen regulas ex *canonibus patrum* haustus eis tradidit, secundum quas viverent. Et ab hoc tempore demum tales clerici *canonici* nominati sunt.

IV.

Et ita quidem communitas id fuit, constitu-
 quod hodie *capitulum*, Seminarium vel unt capi-
 corpus præcipuum cleri totius diœcesis tulum &
 appellaremus. Ibi clerici juniores edu- fenatum
 cabantur, & ex iis prodibant pastores, episcopi,
 presbyteri Nosocomiorum & oratorio-
 rum. Illuc senes corpore invalidi se re-
 cipiebant. Qui ibi commorabantur, fer-
 viebant in Ecclesia cathedrali, Episco-
 po ministrabant, erantque ei instar *se-
 natus ordinarii*.

V.

His communitatibus, quum in Ec- habent
 clesiis majoribus mire crescerent, & ar- suos Præ-
 chidiaconus, aliis negotiis distentus, eas positos &
 regere non commode posset; præfecti decanos,
 sunt *prepositi* ac *decani*, veluti monaste-
 riis, sæpe plures *decani*, sæpius plures
prepositi, & nonnumquam abbas, qui
 totum corpus regeret sub Episcopo tam-
 quam capite. In minoribus civitatibus
 institutæ sunt similes congregationes,
 (u) quæ sæpe monasteria, hodie *col-
 legiata* ecclesiæ appellantur. Olim enim
 pro-

(u) Ante CHRO- | tatibus deprehendere
 DOGANGI tempora | licet, utpote quæ de-
 vix tales congregatio- | mum ex ejus instituto
 nes in minoribus civi- | sunt enatæ.

promiscuo usu congregationes, conventus & collegia venerunt. Capituli vocabulum est omnium recentissimum.

VI.

fiunt regulares,

Anno DCCLX. Mediomatricum Episcop. CHRODOGANGUS clero suo præscripsit regulam (x) a pluribus Ecclesiis posthac acceptam (1). Concilio Aquisgranensi an. DCCCXVI. auspiciis Ludovici pii habito, amplissima canonice regula prodita est, totius disciplinæ Ecclesiasticæ compendium (2). Ubique *dormitoria*, *refectoria*, occlusa loca canonicis sunt ædificata. Sic per totum regnum Francorum convictus in Ecclesiis cathedralibus effloruerunt, in quibus capitulum, a reliquo clero distinctum, peculiare superiores habuit. Postquam vetus consuetudo migrata & a convictu illo

(x) Eam sistit COINTIUS tom. V. *annal. Franc. ad ann. 757. p. 567. seqq.* secundum quam qui vivebant, *canonice vivere dicebantur*. Cleri paulo dissolutior vita Chrodogangum inducebat, ut eum more monastico in vitam communem cogeret, & pleraque ad instituta monastica componerent, quod crederet, per vitam moresque monasticos ad sanctiorem vivendi usum clericos duci posse.

Illo recessum est, (y) canonici tamen semper peculiare corpus mansere, conservantes communionem bonorum ex parte, & domicilia prope Ecclesiam. Nihil aliud mandatum sibi existimantes, præter recitationem officii; jura tamen totius cleri sibi vindicabant; ut soli constituerent senatum Ecclesiasticum; soli sede vacante regerent Ecclesiam; soli eligerent Episcopum.

[1] *Hist. Eccles. l. 43. n. 37. tom. 7. concil. p. 1445.*

[2] *Hist. Eccl. l. 66. n. 23. tom. 7. concil. p. 1307.*

VII.

Ex eodem fonte *exemptiones* eorum manarunt. Habent enim, ad exemplum regularium, a Papis & Episcopis multa privilegia, quæ singulis electionibus ut confirmentur & augeantur satagunt. Alias capitula non solum in ipsum corpus, sed etiam per magnam dioceseos partem *jurisdictionem* habent; ipsa vicissim,

& ob hanc causam multis privilegiis ornantur.

(y) Quod seculo XI. factum esse annales referunt, utut quidam in veteri instituto permanserint, quos ut arcus constringerent, voto *paupertatis* in pristino retinere statu, quos deinceps *canonicos regulares* dixere.

Observabant enim plerique, ex nimia bonorum affluentia canonicos inductos fuisse, ut *vitam communem* derelinquerent, & acquirendis redditibus ex bonis ecclesiasticis inhærent.

cissim, a jurisdictione Episcopi exempta; ultra *decanum* non nisi *metropolitanum* aut *Papam* superiorem agnoscunt (2). Hinc Episcopis nihil amplius auctoritatis est in magnam cleri partem, quæ jus peculiaris collegii habet; & Episcopis sæpe lis movetur de jure sacrum faciendi in Ecclesia cathedrali.

VIII.

Officiales
Ecclesiæ
non con-
fundendi
cum offi-
cialibus
capituli.

Præpositi in plerisque capitulis sunt abrogati, quoniam, quum bona administrarent, potentia inflati, canonicos durius habuere (a). Facilius *decani* tolerantur, non nisi sacra curantes: nec tamen plures uno admittuntur, qui veluti dux est capituli. Et quoniam præcipui officiales cujusque Ecclesiæ æque ac cano-

noni-

(2) Accessit præterea negligentia episcoporum, qui fere omnem canonicorum curam decanis reliquerunt, unde pedetentim privative quandam in eos jurisdictionem nati sunt.

(a) Amplissime officium *præpositi* depingitur in diplom. BONIFACH VIII. relato ab UGHELLO tom. I.

Ital. sacræ p. 317. seq. edit. nov. In Germaniæ capitulis adhuc supersunt, utut magis præpositura *beneficium* cum dignitate conjunctum, quam *officium* sit, bonis ecclesiarum cathedralium jam inter canonicos divisit. Conf. HIERON. a COSTA in *histor. de orig. & progress. redit. eccl.* pag. 223.

monici addicti sunt templo cathedrali ; eorum nomina sæpe dantur officialibus capitulorum particularibus. Sic quemadmodum *archidiaconum* ; ita etiam dicimus *decanum Ecclesiæ Parisiensis*, qui *capituli* dicendus est. Ceterum archidiaconus, archipresbyter, cancellarius & reliqui officiales totius Ecclesiæ pro dignitatibus capituli sunt habiti.

IX.

Ad horum exemplum capitula *collegiata*, postquam a vita monastica recesserunt, peculiare tamen corpus porro constituerunt. Cujus generis inde a sæculo VII. plura præsertim in regum & principum sacellis instituta fuere ad iuges preces coram sanctorum reliquiis fundendas. Immissi sunt etiam canonici in plura monasteria ; quæ in statum sæcularem conversa sunt, quoniam regula non amplius observabatur (b). Officia

(b) De causis declinatae disciplinae monasticae agit MABILLONIUS in *præf. ad sec. IV. añ. Bened. P. 1. nu. 137*. Hi canonici monasteriis inclusi sub abbate vel *præposito* vixere, unde adhuc

hodie supersunt *ordinis Augustini familiae*, quæ nihil aliud sunt, quam corpus *canonicorum regularium*, ab AUGUSTINO denominatum, quod eorum coadunatio per votum *paupertatis* magis con-

cia canonicorum restricta sunt ad cultum divinum statis horis celebrandum [1]. Sed si non sunt ad minimum subdiaconi; neque ad collationem beneficiorum, neque ad consultationes capitulares concurrunt activo vel passivo suffragio. Nam hoc modo ii, qui per beneficia ad Ecclesiastica munera provolant, excitandi videbantur ad utilem Ecclesiæ operam navandam.

[1] Concil. Trident. sess. 22. ref. c. 4. Clem. ut ii qui. de atat. & qual. pref.

C A P. XVIII.

DE CURATIS, CHOREPISCOPIS,
ARCHIPRESBYTERIS.

I.

Origines parochiarum, quibus præfecti presbyteri,

INde a primis sæculis presbyteri dispositi fuere per certos *titulos*, hoc est, *oratoria* (c), quæ alternatim Episcopus visita-

spiret cum ejus, quam CHRODOGANGL, institutis.

(c) Sed nequidem id admittunt, qui fabulas narrant. PLATINA in *vita Evaristi* fingit, hunc *titulos in urbe Roma presbyteris divisisse*. Ergo ad mini-

mum ante Trajani tempora non fuerunt Romæ tituli. PSEUDOISIDORUS in scenam producit ANACLETUM, eumque hujus divisionis autorem facit. c. 3. D. 80. Sicuti vero hæc ultima relatio manifesto laborat mendacio,

cio,

visitavit, congregandorum fidelium causa. Ipsorum curæ commissa fuit certa urbis regio, ut plebis mores observarent, & ad Episcopum de omnibus referrent [1]. Qui periclitabantur, iis baptismum aut absolutionem dare poterant. Hac distributione presbyterorum opus fuit in *majoribus civitatibus*, veluti Romæ & Alexandriæ, in quibus inde a sæculo IV. plures Ecclesiæ fuerunt, & in unaquaque peculiaris presbyter, qui populum doceret [2]. Paulo post ruri sunt *oratoria* ædificata in usum rusticorum (*d*), a civitatibus difsitorum, quibus præfecti sunt presbyteri. Atque hæc sunt origines *curarum* seu

cio, ita prima ab omni probabilitate aliena est, cum tempora Evaristi talem *parochiarum* divisionem haud admiserint. Quarto demum sæculo, quo plura templa in civitatibus, maxime *majoribus*, ædificata sunt, hæc divisio refertur, eoque facilius fieri potuit, quo magis pax ecclesiis reddita eam admittebat. Ab hoc tempore in quibusdam civitatibus duplicis generis esse cœperunt Eccle-

sia: *majores*, in quibus erant Episcoporum Cathedræ; *minores* seu tituli presbyterorum.

(*d*) Magnates & ditiores in suis agris solebant talia *oratoria* ædificare, & eorum gratia alere *presbyterum domesticum*, quem morem admodum laudat, & commendat

CHRYSOSTOMUS
homil. 18. in acta. unde postmodum natales suos accepit jus patronatus.

feu *parochiarum*. In civitatibus minoribus Ecclesia cathedralis una sufficiebat: unde adhuc parochiæ sunt in pluribus cathedralibus.

[1] THOMASS. *discipl. part. 1. l. 1. c. 21. 22. 23. part. 2. l. 2. c. 12.*

[2] EPIPHANIUS *hæres. 69. de Ario.*

II.

qui ob
stabilitatem
sedis
cardinales
vocantur:

Isti presbyteri principio a solo *titulo* h. e. *parochia* denominabantur. Post vocari cœpere *cardinales*, ut distinguerentur ab iis, qui Ecclesiis suis non ita affixi erant, quosve Episcopus vel certis diebus vel ad tempus eo mittebat. *Cardinalium* nomen significabat, esse eos ita titulis suis affixos, ut janua cardinalibus suis insistit. Idem nomen nunquam Episcopis titulo talibus datum fuit, ut distinguerentur ab Episcopis *visitoribus* aut *commendatariis*, (e) qui Ecclesiam regunt ad tempus. Et quoniam etiam diaconi ad *titulos* vel ad *oratoria*, quæ presbytero vix digna viderentur, constituti sunt; eos *cardinales diaconos* vocarunt. Hæ appellationes temporibus GREGORII M. usitatae & per omnem Ecclesiam latinam fre-

(e). Quales erant *duciario* vacantis Ecclesie cura commissa erant.

frequentatæ fuere (f) [1]. Postea titulus *cardinalium presbyterorum in civitatibus* solum audiebatur, donec postremo proprius fieret *Ecclesiæ Romanæ*, veterum traditionum tenacissimæ, e qua prorogatus est ad papæ suffraganeos, qui cum Romanis presbyteris & diaconis unum corpus in potificum electione constituunt.

[1] *Dist. 71. c. 5. ex Gregor. V. ep. 11. item 2. indict. 10. ep. 6. 25. indict. 11. ep. 13. &c.*

III.

Illi *cardinales presbyteri*, quos hodie *curatos* appellamus, crescente fidelium coetu, instar *Episcoporum* habuere (g).

Licuit

Curatorum potestas.

(f) Maxime in Cathedralibus Ecclesiis. JOANNES XIII. sæculo X. in diplomate, quo Archiepiscopo Magdeburgensi *primatum* confert, de clero Cathedralis Ecclesiæ ita cavet: *Ceterum more Romanæ Ecclesiæ Ecclesiam tuam 12. presbyteros & 7. diaconos, & 24. subdiaconos* CARDINALES, qui sandaliis & listinis utantur, habere volumus. Hic appellatione

clero cathedrali eo tempore nullam singularem prærogativam accessisse credo, cum sæculosequentidemum Ecclesia Romana inde singularem prærogativam traxerit.

(g) Hoc sensu, ut *ordinaria sacra*, exceptis Episcopo speci- atim reservatis, in Ecclesiis sibi commissis peragere æque potuerint, ac Episcopus in Ecclesia majori, seu cathedrali. Imo popu-

Ecclesie
baptisma-
les.

Licuit enim iis in suis *titulis* sacrum facere, prædicare, baptizare etiam solemniter tempore: non tamen in univèrsim. Fontes enim baptismales non nisi in Ecclesiis potioribus erant, quos *plebes*, quemadmodum presbyterum, qui iis præerat, *plebanum* vocarunt, vocabulis hodiernum nonnullibi superstitiibus, *pieve*, *pievano*. Ex unaquaque Ecclesia *baptismali* pendebant plurā *oratoria* aut *minores* parochiæ. Curatorum porro fuit, infantes ante & post confirmationem instituire, corrigere mores, peccatores convertere, confessionibus vacare, pœnitentias secretas injungere, ægrotos visitare, extremam unctionem, viaticum, sepulturam iis concedere. Ista curatorum officia descripta sunt sæculo VIII. in capitulari THEODULPHI, Autelianensis Episcopi [1].

[1] *Hist. eccl. l. 44. n. 23. tom. 7. concil. p. 1136.*

IV.

Possunt etiam matrimonia consecrare; sola confirmatione & clericorum ordinatione Episcopo servata: suo iudicio *psalmistam* vel *cantorem*, non vero *acolythum* aut *subdiaconum*, facere; subdiacono

Ius æque illis addictus | *parochia* sua rem difuit, ac Episcopo, ut | vinam facere potue- non albi, quam in | rint.

no minores clericos remove, & laicos a sacris arcere. Ineunte sæculo XI. jurisdictionem contentiosam sibi arrogarunt, exercueruntque ultra CCC. annos [1]. Hanc cum pluribus aliis juri- bus Episcopalis soli conservarunt Ro- mani cardinales (h).

[1] THOMASS. part. 4. l. 1. c. 28.

V.

Ruri florere *chorepiscopi* per orien- Chorepi-
tem inde a sæculo IV. frequentati. In scopi qui-
occidente ferius comparuere & dispa- nam?
ruerunt citius. Fuerunt autem *vicarii forenses* (i) h. e. presbyteri cum amplif-
sima potestate missi, qui ruri pleraque
Episcopi officia exsequebantur [1].

Episco-

(h) Quippe qui in suis *titulis* seu *parochiis*, hodie fere *Episcopalem potestatem* exercent c. 11. X. de *major. & obed. c. 2. X. de cler. non resid.* vid. COHELLIUS in *notit. Cardinal.* Hoc eviden- ter demonstrat, olim presbyteros ab Episco- pis non adeo distinctos fuisse, ut sæpe innui.

(i) Sicuti per tria priora secula veræ Ec- clesie ruri & in agris erant, ita veri Epif-

copi quoque cum pres- byteris iis præerant, quorum mentionem facit EUSEB. *lib. VII. hist. eccl. c. 30.* IDEM *lib. II. c. 3.* refert, *per omnes civitates & vi- cos Ecclesias infinita hominum multitudine abundantes veluti a- reas quasdam frugi- bus refertas brevi con- gregatas fuisse.* Quis ergo diceret, consti- tutis *per vicos* Eccle- siis, Episcopos defuif- se, sine quibus per hæc

Episcopi sæculo VIII. remissiores facti his omnia permiserunt, præter dedicationes Ecclesiarum & majorum clericorum ordinationes. Qua de causa consensu Leonis III. & Caroli M. fuerunt abrogati [2].

[1] THOMASS. *discipl. part. 4. l. 1. c. 18.*

[2] *Capitul. tom. 10. p. 379. hist. eccl. l. 45. n. 25.*

VI.

Archi-
presbyte-
ri qui-
nam?

Presbyteri per titulos in urbe rurique dispersi semper idem corpus constituere cum clericis in matre. Ecclesia hærentibus, subjecti *archipresbytero*, qui primus semper fuit ab Episcopo, cujus vice fungebatur absentis in functionibus interioribus [1]. In sanctuario primum locum occupavit, clero in universum præfuit, tamquam superior & morum rector, curamque peculiarem habuit eorum, qui publicam poenitentiam subibant. Inde a sæculo VI. plures in eadem diœcesi occurrunt *archipresbyteri*, cleri pro *regionum diversitate* moderatores. Nonnumquam *decani* (k) vocantur & sæpe fuere

cura-

hæc tempora nulla Ecclesia concipi poterat. Sæculo IV. demum eos variis conatibus a *civitatensibus* studio ambitionis suppressos fuisse, docent concilia.

(k). Quod decem *titulis ruralibus* præsent, presbyterosque eorum regant. c. 7. *de offic. archidiacon. Hi magis speciales officiales & vicarii Episcoporum erant,*

curati Ecclesiarum baptismalium. Hodie archipresbyteri fere solo titulo utuntur sine officio, qui certis parochiis affixus est.

[1] ISIDORUS *Hispal. ep. ad Ludifr. Cordub.*

C A P. XIX.

DE ARCHIDIACONO, VICARIO GENERALI, POENITENTIARIO ET THEOLOGO.

I.

Archidiaconus olim fuit Episcopi Archidiaconi munus multiplex, præcipuus minister in functionibus exterioribus (1), præsertim in temporalibus. In Ecclesia curavit, ut omnia rite fierent, & decenter: Clericos ordinan-

erant, subjecti archipresbytero in ecclesia cathedrali residenti. conf. c. 4. X. de offic. archipresbyt.

(1) Sicuti diaconi generatim ministri erant Episcoporum & Ecclesie, atque ab illorum nutu imprimis dependebant, ita non mirandum est, per primarios diaconos Episcopos pro arbitrio ab initio negotia ecclesiastica dispo-

fuisse, id quod cum in perpetuum abiret morem, episcopis in officio suo languescentibus, tandem plura, quæ ad officium episcopale proprie pertinebant, iis propria facta sunt, ut jure quasi hereditario in quoscunque archidiacono transferrent, in quarum exercitio tamen ab episcopo dependebant.

dinandos adduxit ad Episcopum, quod hodiernum facit: suum cuique locum; suam cuique functionem assignavit: populo jejunia & dies festos indicavit: ornamenta & fabricam Ecclesiæ curavit: oblationes & redditus Ecclesiæ, quorum peculiare œconomi non essent, administravit: Clericis ratam portionem erogavit: pauperibus, antequam Nosocomia ædificarentur, prospexit: minorum clericorum & plebis censor, morumque corrector, lites vel prævenit, vel composuit, vel Episcopo indicavit, ac restitutionem damnorum postulavit, *Episcopi manus & oculus* haud immerito appellatus [1].

[1] THOMASS. *part. 2. l. 1. c. 24. part. 2. l. 1. c. 13. Isidor. ep. ad Ludifr. Cordub.*

II.

& insignis auctoritas;

Diffusa illa & rebus in externis, quæ in hominum sensus incurrunt, potissimum spectata potestas archidiaconum extulit subito super presbyteros, rebus spiritualibus tantum, doctrinæ, orationi & sacramentorum administrationi intentos. Nihil tamen archidiacono in hos juris fuit usque ad sæculum VI. sed ad ultimum non presbyterorum solum, sed & archipresbyteri superior factus est, primusque post Episcopum,

scopum, cujus *jurisdictionem* (*m*) ac *visitationes* nactus est, cum per *delegationem*, tum per *ejus absentiam*, tum *sede vacante* [1]. Delegationes istæ tam frequentes fuere, ut tandem juris communis fierent, & archidiaconi inde ab inunte sæculo XI. *judices ordinarii* haberentur, habentes *jurisdictionem propriam* cum facultate *delegandi* (*n*). Equidem illorum *jurisdictio* pro diversa *diversarum Ecclesiarum consuetudine* fuit diversa, & nonnumquam intra certam *dioceseos partem* reducta. Nam ex quo *potentia creverunt*, plures in eadem *diocesi constituti fuerunt*, præsertim in *Germania aliisque regnis*, in quibus *amplissimi Episcopatus* sunt: ille autem, qui in *civitate vixit*, *magnus archidiaconus* vocatus est. Inde a sæculo

(*m*) Inde in plerisque *episcopatibus* invaluit, ut ante XII. *sæculum archidiaconi* in *prima instantia* *juris* audirent, de iis *cognoscerent* atque *statuerent*, salva ad *episcopum* *appellatione*, falsisque *causis* *majoribus* *episcopo* *reservatis*.

(*n*) H. e. *proprium*

officium *constituendi*, qui eorum *vice præesset* *jurisdictioni*, id quod *archidiaconorum potestatem*, *conniventia* *episcoporum* *adeptam*, *admodum arguit*, ostenditque, eos ut *ordinarios* *judices* *egisse*, de quo *plenius* *agit* JANUARIUS *de officio* & *jure archidiaconi*.

lo IX. occurrunt *archidiaconi presbyteri*; sed post CC. annos leguntur, quine diaconi quidem essent: usque adeo tum ordo spernebatur comparatione officii. Novissime sancitum, ut minimum *diaconi*, &, qui animarum curam habent, *presbyteri* fierent [2].

[1] ISIDOR. *ep. ad Ludifr.*

[2] *Concil. Trident. sess. 24. Refor. c. 12.*

III.

minuitur
ab episcopis,
qui vicarios
generales,
officiales &
decanos
rurales
instituant.

Episcopi, quum omni ferme jurisdictione (o) se privatos viderent, ineunte sæculo XIII. ad imminuendam potestatem archidiaconorum animum adjece-
runt, prohibentes, ne de *caussis matrimonialibus* aliisque *majoribus* cognoscerent, neve delegatis uterentur, instituentes *officiales* ad *jurisdictionem contentiosam*, & ad voluntariam exercendam
vica-

(o) Qua archidiaconi ita utebantur, ut quandoque in ipsos insurgerent Episcopos, & eos omni fere potestate intercluderent. Adeo enim quidam libero excommunicandi jure utebantur, ut Episcopo absolventi repugnant, vel ab ejus absolutione mox ad Papam appellarent, &

ita non amplius *episcoporum vicarii* sed *episcopi* potius videntur; veri autem Episcopi umbram potestatis tantum exercerent. Hæc exhorbitans & ultra modum crescens ambitio tandem ita Episcopis stomachum movit, ut de ea frangenda omnes essent solliciti.

vicarios generales adhibentes, quorum mandata quum pro lubitu revocari possent, haud paullo minus metuendi videbantur ac archidiaconi (p). Nonnullibi forenses vicarii sunt instituti, qui Ecclesiarum ruralium curam haberent, quive *decani rurales* sunt vocati. Cuncta hæc officia presbyteris mandantur, qui aliunde sæpe habent beneficia.

IV.

Concilium Lateranense an. 1215. c. 10. duo nova officia, *pœnitentarii* scilicet & *theologi* instituit, statuendo, ut in singulis *cathedralibus* & *collegiatis* Ecclesiis idonei homines eligerentur, qui Episcopum in prædicationibus, confessionibus & pœnitentiis injungendis sublevarent. Hic est ille presbyter *pœnitentiarius* seu *confessionarius generalis*, in quem rejecit Episcopus confessiones, quas ipse audire solitus erat, scilicet presbyterorum, & laicorum in *casibus reservatis*: in *ordinariis* enim suo quilibet curato confitebatur.

item pœnitentiarios,

V. Idem

(p) Consilio non cessisset auctoritas, & respondisset eventus, archidiaconorum repressisset audaciam. nisi conciliorum sæculo XIII. habitorum ac-

V.

Grammaticum seu scholasticum & theologum.

Idem concilium c. II. sanxit, ut in singulis cathedralibus aliisque Ecclesiis non prorsus pauperibus aleretur *grammaticus*, qui clericos gratis (q) grammaticam, & in metropolibus *theologus*, qui scripturam & artem regendi animas doceret: quod officium concilium Basileense ad omnes cathedrales extendit, cujus decretum habetur in *Pragmatica* §. 8. & in *concordatis tit. de election.* §. 10. confirmatum *concil. Trid. sess. 5. reform.* c. 1. & *statutis Aurelian.* §. 8. 9. & *Biesensi* §. 33. 34. quibus utrumque munus ad *collegiatas*

(q) Hunc in finem peculiaris præbenda constituenda erat ex concilio *Lateran. III. anno 1179.* celebrati decreto c. 11. *per unamquamque ecclesiam Cathedralem magistro, qui clericos ejusdem ecclesie & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium assignetur.* Provocat ad hanc dispositionem INNOCENTIUS in c. 4.

X. de magistr. voluitque, ut etiam in aliis ecclesiis constituatur magister idoneus, quæ sanctio tandem in plerisque ecclesiis cathedralibus effecit, ut præbenda scholasticæ ingeretur, quæ adhuc hodie in capitulis Germaniæ superest, officio cessante & ad Academiis translato, conf. MABILLON. *tr. des études monastiques,*

legiataras & ad monasteria protenditur, videlicet ut alant *praeceptorem*, qui gratis doceat liberos civitatis, & *theologum*, qui dominicis & festis diebus ad populum verba faciat, & singulis hebdomadibus ter publice sacram scripturam interpretetur: sancita poena in utrumque, si officium negligit, & in canonicos, si lectionibus non interfint. Sed res exitum non habuit, reducto *theologi* officio ad certum sermonum numerum, quos per alios ad populum recitat. *Grammaticus* ille nonnullis *scholaster* audit. Desideria auctorum harum institutionum expleantur hodie per *academias* & *collegia*, maxime autem per *seminaria* (r).

C A P. XX.

DE ACADEMIIS, COLLEGIIS ET SEMINARIIS.

I.

Universitates nostro sensu sunt magistrorum & discipulorum societates ad provehendum bonarum litterarum Quid universitas?

(r) De his seminariis ex professo prolixius agit THOMAS. | SIN. de vet. & nov. eccl. discipl. P. II. lib. 1. c. 102.

rum studium (s), inde a sæculo XIII. ineunte initæ, in quibus *Bononiensis* & *Parisiensis* sunt omnium antiquissimæ. Fuerunt quidem semper in omnibus Ecclesiis cathedralibus & in præcipuis monasteriis scholæ: quæ quum per turbas sæculi X. maximam partem vastatæ essent, maximus studiorum causa concursus factus est in eas civitates, in quibus cum optimi magistri, tum plurimæ æque diversissimæ scientiæ floruerunt.

II. Et

(s) Optime observat THOMASSINUS *de vet. & nova eccl. discipl. P. II. lib. I. cap. 101. §. 3.* facultates universitatum omnes quosdam fuisse gradus ad beneficia ecclesiastica, quæ potissimum appetebantur ab eruditis seu qui literis incumbabant: inde eveniebat, ut studium Theologiæ in iis dominaretur primasque partes ferret, & quamvis *ius civile* quoque in iis tradetur, id tamen ex pontificum & Episcoporum intentione, qui fundamenta earum jecerunt, tantum admissum est, ut ex eo *ius canonicum* illustraretur, adeoque hoc semper principa-

tum præ jure civili habuit. Inde continentia quoque clericalis in iis observata fuit: Scholares omnes *clerici* vocati, & immunitates *clericales* iis tributi, quæ omnia ostendunt, universitates unice primario institutas fuisse propter *hierarchiam* & ad *statum Ecclesiasticum* confirmandum. Sed præter spem clericorum res aliter cecidit, tandemque eventus docuit, universitates fuisse optimam viam, qua tandem barbaries monachorum extincta, tenebrarum regnum dirutum, & humaniores literæ restitutæ sunt.

II.

Et quidem ad pandendum aditum ad ^{quæ ea-}
 altiora, cœptum est ab artibus, scilicet ^{rum olim}
 grammatica, dialectica, humanioribus ^{facies?}
 & philosophia. Inde adscensum ad su-
 periores facultates, physicam scilicet seu
 artem medicam; ad jus civile; ad cano-
 nes seu decretum Gratiani, & ad decre-
 tales; ad theologiam, h. e. *magistrum sen-*
sentiarum, & ad *summam S. Thomæ (t)*.
 Conjunctiones harum quatuor faculta-
 tum vocatæ sunt *universitates*, quas Pa-
 pæ & reges magnis privilegiis ornarunt.
 [1] Et Papæ quidem eas exemerunt a ^{quæ pri-}
 jurisdictione Episcoporum, dederuntque ^{vilegia?}
 eis magistratum (u) in singula totius
 corporis membra, cujuscunque diocese-
 os vel nationis fuerint, & potestatem
 docen-

(t) Non ergo *vera*
theologia in Academiis
 tradita, sed *scholasti-*
corum somnia propa-
 gata, quibus *regnum*
clericale unice innite-
 batur.

(u) Sicuti ergo *ec-*
clesiæ in quandam rem-
 publicam tandē trans-
 formatae sunt, ita quo-
 que eadem forma Aca-
 demiis danda erat, ut
 novam quandam rem-
 publicam constitue-

rent. *Scholæ* per se sunt
societates æquales do-
centium. & *discen-*
tium, adeoque sua na-
 tura rempublicam aut
 peculiarem civitatem
 nunquam constitue-
 runt, ut CONRING.
in antiq. Academic.
 optime observavit. Ra-
 tio status clericalis er-
 go demum hoc no-
 vum schema iis indi-
 dit.

docendi per universum orbem Christianum iis concesserunt, qui in universitatibus probati doctoresque facti essent. Reges autem universitatibus, quæ tamquam *collegia clericorum* a jurisdictione laicorum per se exempta erant, peculiare præsidium, potestatem delegatam & exemptionem ab oneribus publicis indulserunt. Inde habent conservatores horum privilegiorum regionum & apostolicorum. Sed in Francia nihil fere relictum conservatoribus apostolicis, & academiæ jurisdictionem Episcopi agnoscunt.

[1] Vid. *Traçtat. de elect. stud. n. 8. seq.*

III.

Collegia instituta ob religiosos in academiis.

Præter corpus academicum *collegia* sunt certæ species communitatum, ex recentiori instituto. Primo enim fuere *hospitia religiosorum*, (x) qui literarum causa venerant in academias, ut a sæcularibus separati essent in convictu.

Post

(x) H. e. vel *monachorum* vel *canonicorum regularium*, in quorum cœnobiis numerosa juvenus instituebatur eundem in finem, in quem Academiæ erant erectæ. Simili ausu etiam *Jesuitarum collegia* inva-

luerunt, ipsisque in Academiis sedem collocarunt, ringentibus nonnunquam Academiarum professoribus, quibus admodum molesti erant, ut vel Academiæ Parisiensis facta docent.

Post similia sunt instituta in gratiam pauperum, qui ipsi semet extra patriam sustentare non poterant: & pleraque certarum dioecesum alumni dicata sunt. Cujusque collegii alumni communi convictu utebantur & communi prae-fide, studiorum & morum moderatore; sed discendi causa publica auditoria frequentabant. Pedetentim in ipsis collegiis doceri coeptum. Et plures civitates, quae non habent universitates, etsi earum numerus mire excreverit, habent talia collegia (y).

I V.

Ex quo haec instituta invaluerunt, Corruptio
Episcopi omne onus institutionis theologiae & canonum in doctores academia-
logicae & canonum in doctores academia-
ricos, & inferiorum studiorum in praefam de-
ceptores collegiorum devolverunt, ut dit,
adeo

(y) Imo ex his collegiis tandem nata sunt certa beneficia, quae his, qui collegiis his docendo operam dabant, collata sunt sub titulo collegiaturarum. Denique inde generatim appellatio collegiorum publicorum & privatorum nata, quod discentes, certi studii

causa, stato tempore, congregarentur in collegiis hisce, quae insignem applausum habuerunt. Imo & praefatores scholarum publicarum extra academias collegae hujus vel illius classis dicti sunt, quod collegio essent adscripti.

adeo nihil esset, quod *theologus* & *grammaticus* Ecclesiarum agerent. Sed utut *universitates* & *collegia* literarum studium facilius reddiderint, scientiasque pro-
 xerint, disciplina tamen & mores de-
 teriores sunt redditi. Tantus enim ju-
 venum confluxus ab extraneis magistris
 non sic in officio, ut clerici unius ci-
 vitatis a primicerio vel archidiacono,
 præfente Episcopo, contineri potuere.
 Qui literis operam dederant, noluerunt
 amplius accipere ordines minores, qui
 cesserunt partim pueris chori musici,
 & cantoribus illiteratis; partim pedel-
 lis & servis mere laicis. Interim cle-
 rici, in academiis viventes, erant sine
 functione, degebantque in cœtu laico-
 rum scholasticorum, quorum numerus
 immensum excrevit. Denique necessa-
 rium visum, ut, qui Ecclesiæ conse-
 crandi essent, a laicis segregarentur.

V.

Semina-
 riis insti-
 tuendis

Unde nata sunt, quæ vocamus, *seminaria*. Quemadmodum enim arbul-
 cula in seminario educuntur, unde post-
 ea transplantantur, quocumque opus
 videtur; ita clerici juvenes in *separa-
 tis collegiis* instituendi videbantur, ut
 ad recipiendos ordines & ad func-
 tiones Ecclesiasticas idonei redderentur.
 Quem in finem concilium Tridenti-
 num

num *sess.* 13. c. 18. sanxit (2) ut eligantur pueri duodecim annorum & supra, in quibus appareant vocationis divinæ ad statum Ecclesiasticum indicia; in quibus pauperiores præferendi; quibus tonsura, habitus clericalis, & con-

victus

(2) Vel potius reducere intendit hæc *seminaria* penitus fere extincta, ut vix memoria eorum superesset, partim quod ad Academias omni studiorum causa esset translata, partim quod *collegia* a regularibus fere unice dependerent, episcopis ad alia omnia intentis. Hi enim desideria sua effecerunt, ut plura, curæ episcopali propria, tandem, ut *res nullius*, aliis occupantibus cesserint. Ceterum talia *seminaria*, in quibus candidati, ecclesiis præficiendi, instituendi & ad sanctiorem vitam efformandi sunt, eo magis necessaria sunt, quod ut plurimum studiosi

theologiæ in Academiis mores deperditos affumant, bachanaliam vivant, & vix ea, quæ ad officium pastoris fidelis necessaria sunt, addiscant. Relicta vita academica mox ambiunt officium sacrum, jejuni admodum, crudi, & iis moribus præditi, quibus magis corrumpunt quam ædificant ecclesiam. Indetam insignis pastorum malorum numerus, qui nil nisi turbas in republica dant. Consultum omnino esset, ut monasteria, monachis ejectis, ad hæc *seminaria* applicarentur, & reditus eorum in hos usus magis pios, proficuos & ecclesiæ salutare converterentur.

victus prope domum Episcopi vel saltem in civitate Episcopi præbendus, ut discant grammaticam, musicam, sacram scripturam, homilias patrum: quibus in administratione sacramentorum & in cærimoniis sacris opus est. Ad hæc prosequenda ætatis & profectuum ratio habenda: præsertim videndum, ut ad pietatem formentur, morum castitatem fervent, sacramentaque sedulo frequentent.

VI.

in singulis diocesis. Unaquæque Ecclesia cathedralis unum ad minimum seminarium, Episcopo subjectum, qui ejus impensam curam gerat, habere debet. Numerus discipulorum certus semperque perfectus sit. Ad ejus sustentationem permillum est Episcopo vel partem reddituum ex beneficiis omnibus in diocesi decerpere, vel certum beneficium *seminario* addicere. Ad hunc modum ex præscripto *concilii Tridentini* ordinanda sunt seminaria, quem acta S. Caroli scitissime exprimunt (a).

VII.

(a) Ut speciatim ostendit THOMASSIN. *discipl. P. II. lib. 1. c. 102. §. 7.*
de vet. & nov. eccl.

In Francia idem placuit *statuto Ble-* Semina-
sensi art. 24. & Melodunensi an. 1629. riorum in
art. 6. hinc pluribus in dioecibus ha- Francia
 bentur seminaria. Sed quum difficile quæ fa-
 videretur judicare de puerorum inge- cies?
 niis, qui sæpe magno sumtu per plu-
 res annos in seminariis educati, non
 respondent expectationi: visum fuit,
 juvenes, qui jam in collegiis inferio-
 rum studiorum cursum emensi essent,
 in seminaria recipere, in quibus theo-
 logiæ & disciplinæ Ecclesiasticæ ope-
 ram navarent, eaque ætate discerent,
 qua ordinari & officiis adhiberi pos-
 sent (*b*). Hoc modo pleraque semi-
 naria in Francia sunt veluti *domus pro-*
bationum, in quibus *clerici juniores* ten-
 tantur, & ad ordines officiaque Ec-
 clesia-

(*b*) Similia fere in-
 stituta reperiuntur in
 quibusdam Germaniæ
 provinciis. Etenim in
 ducatu Brunsvicensi
 quædam monasteria in-
 formandis studiosis,
 post vitam Academi-
 cam, destinata sunt,
 unde satis præparati
 desumuntur, qui ec-
 clesiis præficiuntur
 cum fructu. In Acade-
 mia Tubingensi itidem

talia *seminaria* depre-
 henduntur, nec in hac
 nostra Fridericiana i-
 gnorantur, in quibus
 forsan majori cum fru-
 ctu, quam alibi, effor-
 mantur scholarum &
 ecclesiarum præfecti,
 per universam Germa-
 niam dispersi, admo-
 dum ringentibus illis,
 quibus sanctior vita
 displicet.

clesiastica præparantur. In his, prouè vel ipsis necessarium, vel statuto dioceseos consentaneum, nonnullos menses vel annos commorantur. Ad ea sustentanda vel beneficia unita, vel nova instituta sunt: quæ ubi deficiunt, clerus partem reddituum conferre tenetur. Sunt in iis pauperes, qui gratis aluntur: ceteri suo sumtu vivunt. Atque hoc modo recessimus quidem paulisper a *decreto Tridentino*, quod tamen generatim servatur, dum clerici ad unguem in iis formantur: quod institutum quam fuerit necessarium, eventus docuit.

VIII.

Institu- Ad semina-
tum PP. ritates eorum presbyterorum, qui idem
oratorii, agunt, ut clericos digne educent, qua-
les sunt in Francia *patres oratorii &*
patres missionum. Nam PETRUS BE-
RULLUS, postea cardinalis, an 1613.
Lutetiæ Parisiorum, ad exemplum Phi-
lippi Neri, Florentini, qui an. 1571.
Romæ idem fecerat, instituit congrega-
tionem presbyterorum, quam *orato-*
rium Jesu Christi vocavit, ut in ea pre-
cibus & literis formarentur presbyteri,
ad sacerdotium Jesu Christi promti. An-
&PP. Mis- no 1625. VINCENTIUS de PAU-
sionis, LO, presbyter dioceseos Aquensis,
itidem

Itidem Parisiis instituit *congregationem presbyterorum missionis*, qui rudes ruri homines erudiendos sibi sumserunt. Sed & hi tamen *feminaria colunt*, in quibus clericos instituunt atque ad ordines præparant. Atque hi presbyteri oratorii, missionis ac similibus congregationum non sunt monachi vel religiosi, quippe a votis solemnibus liberi, ac suorum bonorum domini. Et licet superiores suos habeant, Episcopo tamen parent, & in diœceseos clericis sæcularibus computantur, ad animarum curam suscipiendam ac ad omnis generis beneficia capienda habiles.

qui non sunt monachi, nec religiosi, sed clerici sæculares.

IX.

Hæc de diversis clericorum ordinibus, officiisque Ecclesiasticis potioribus dicenda videbantur. Quibus modis ordines amittantur, de eo videbimus *Part. III. c. 18. de penis canonicis*. Quomodo officia, *Part. II. c. 19. seq. de acquirendis & amittendis beneficiis*. Sequitur alia personarum divisio.

C A P. XXI.

DE ORIGINE ET PROGRESSU
VITÆ MONASTICÆ.

I.

Christiani omnes sunt vel *regulares*, vel *sæculares*. Regulares seu religiosi

Divisio Christianorum altera.

gioſi ſunt, qui ex voto tenentur vivere ad certam regulam (c): Sæculares ſunt ceteri fideles omnes, qui in ſæculo h. e. in commercio humano manſere, ſive ſint *clerici*, ſive *laici*; quæ ſubdiviſio ad religioſos quoque pertinet.

I I.

Primi
monachi
in Ægypto,

Fuere ſemper inter Chriſtianos, qui ad exemplum Joannis Baptiſtæ, prophetarum & Rechabitarum, deſerta coluere, (d) orationi, jejunio aliarumque virtutum exercitio unice intenti. *Aſcetas*, ab hoc

(c) Certa regula unice non facit *regulares*; nam etiam *clerici ſeculares* ad regulas vivendi adſtringuntur, canonibus præſcriptas, ſed potius *votum paupertatis* hic omne fert punctum, quippe cui omnem perfectionem & ſanctimoniam vitæ inſeſe credunt. Unde *clerici ſeculares* ſibi adhuc acquirunt, & de bonis ſuis diſponunt, non item *regulares*, quod proprietati rerum ſeſe abdicaverint.

(d) Chriſtianos plures in primitiva eccleſia ſingularem

excoluiſſe, certum eſt; enim vero pauciores hunc in finem in ſylvas ſeſe abdidit, quin potius, inter homines viventes, ſine voto, vitam philoſophicam amplexi ſunt, teſtibus TERTULLIANO *lib. II. de cult. femin. c. 9.* & ORIGENE *adverſ. Celfum lib. V. p. 264.* Vita ſolitaria aſceticæ demum ex quorundam temperamento, ad ſolitudinem proclivi, acceſſit, ut exemplum Narciffi docet, teſte EUSEBIO *lib. VI. hiſt. eccl. c. 9.*

hoc exercitio ; *Monachos*, a solitaria vita, vocarunt. Cujus generis homines principio statim prope Alexandriam in Ægypto intra privatos parietes occlusi vixere, meditantes scripturam & victum manuum labore quærentes. Alii præruptos montes, & ab hominum vestigiis deserta loca petiere, præsertim quando persecutionum æstus afflaverat Ecclesiam. Sic Paulus, persecutionem Decii fugiens, adolescens confugit in desertum Thebaidos, ibique mansit usque ad annum ætatis 113. [1].

[1] *Cassian. instit. l. 2. c. 5. Collat. 18. c. 5.*

III.

Antonius, itidem Ægyptius, primus ingentem numerum solitariorum in deserto collegit, eosque in commune vivere jussit: unde Cœnobitarum (e) nomen.

(e) Vel potius *monachorum* nomen. Antonio sine dubio natalis hujus *vitæ solitariæ* debentur, quippe qui primus fuit, qui discipulos adscisceret, & morem vivendi in desertis inculcaret, traderet, atque ad Essæorum instituta quodammodo componeret. PAULUS

Thebæus discipulos nullos habuit, & solifere Antonio innotuit. Cœnobitarum origo debetur PACHOMIO, qui discipulos suos a vita solitaria ad *communem* traduxit, ut in una domo, in desertis tamen, communem vitam agerent, uniusque imperio paterent

Pachomius, quorum innumeris sectatores,

aliquando in una provincia 50000.

men. Paulo post Pachomius in eadem provincia celebria monasteria Tabennensia condidit, rexitque secundum regulam ab angelo quopiam dictatam. Hujus discipuli triceni vel quadrageni singulis domibus includebantur, quarum triginta vel quadraginta constituerunt monasterium: quorum unumquodque mille ducentos vel sexcentos habuit monachos, qui singulis diebus dominicis in communi oratorio convenerunt [1]. Singula monasteria abbatem, singulæ domus superiorem vel præpositum, singulæ decenæ decanum habuere. Omnia monasteria unum eundemque agnovere superiorem seu præsidem, in cujus regione, pascha celebraturi, confluxere nonnumquam monachorum capita L. mille: idque ex folis monasteriis Tabennensibus [2]. Præter quæ in cæteris Ægypti partibus alia fuere, veluti Scetenfia, Oxyriagica, Nitrosiensia, Mareotensia. Atque hi monachi Ægyptii habebantur omnium perfectissimi, & veluti exempla ceterorum omnium.

[1] Hic.

rerent. Mores eorum | TOR tom. XX. hist. ec-
succincte tradit AU- | cl. in disc. prælim. §. 1.

- [1] Hieronym. præfat. ad regul. Pachom.
[2] Hist. eccl. l. 20. n. 19.

IV.

Antonii discipulus, Hilarion per Pa-^{Asia,}
læstinam, ad exemplum Ægyptiorum,
plura constituit monasteria; quod insti-
tutum per Syriam quoque receptum est.
Basilus in Ægypto institutus fundavit
in Ponto & in Cappadocia nonnulla
monasteria, quibus regulam præscripsit,
compositam melioribus philosophiæ
Christianæ principiis. Ex eo tempore
vita monastica propagata est per om-
nem Orientem, per Æthiopiam, Per-
siam, ad Indos usque. Nec occidens
in imitando hoc instituto segnior fuit
(f). Celebrabatur in Lerina, Provin-^{Europa,}
ciæ insula, magnum monasterium; ce-
teræque ad oram Dalmaticæ & litoris
Italici insulæ monachis scaterere cœpe-
runt; quamvis hi, Orientalium disci-
plina

(f) Imo segnior vi-
detur fuisse. In occi-
dente hæc vita cænobi-
tica magis reprobata
quam approbata fuit,
ut non diffitetur HIE-
RONYMUS in epist.
24. ad Paulum. Ad mi-
nimum Romæ hic usus
vivendi in crimen vo-

cabatur, nec tam faci-
le receptus fuisset, ni-
si auctoritas Hierony-
mi & Athanasii inter-
cessisset, qui discipli-
nam monasticam ori-
entis admodum oc-
cidentalibus ecclesiis
commendabant.

plina neglecta, laborem fugerent, & in jejuniis essent remissiores.

V.

Eremitæ veteres, Exorti sunt etiam Eremitæ seu Anachoretæ (g) h. e. monachi perfectiores, qui, quum diu vixissent inter ceteros, studio domandi affectus & omnis generis virtutes exercendi, ab hominum consortio fugientes, remotiora deserta secuti, ut Deo propiores fierent, in separatis cellulis habitarunt. Atque hoc pacto sanctissimus quisque ad perfectionem enitebatur [I].

[I] *Cassian. instit. l. 5. c. 36. Collat. 16. c. 6.*

VI.

Feminæ monachæ, Utrumque vitæ genus feminæ sectabantur, quarum multæ principio in communione, vel in deserto (h) vixere, guber-

(g) Non demum hi exorti sunt hac tempestate, sed anachoretæ cænobitis antiquiores imo ipsum feminarium fuerunt, unde cænobitarum consortia sunt enata. His vero, auctore Pacomio, introductis, quidam adhuc prætulērunt vitam solitariam & communem vitam deferentes soli in sylvis & antris vivebant, more primorum

monachorum, qui demum hoc nomine ex veritate rei insigniri poterant.

(h) Cum vero virginibus non æque conveniens esset vita solitaria in desertis, inde factum est, ut cænobia in earum usum in civitatibus exstruerentur, atque inde tandem etiam virorum cænobia ad civitates tracta fuerint.

gubernatæ ab episcopis & monachis : ne quid dicam de virginibus & viduis Deo consecratis, quæ semper fuerunt in ecclesia, vixeruntque in separatis domibus, & postea in communione ; sic tamen, ut neque civitates, nec hominum fugerent commercium.

VII.

Monachi fere omnes fuere Laici (i). Nihil enim in iis requirebatur, quam sincerum propositum agendi pœnitentiam, & proficiendi in perfectione Christiana. Hinc admissi sunt omnis generis, omnisque ætatis homines, ne infantibus quidem exceptis, quos parentes offerebant ad pietatem erudiendos. Admissi sunt, volentibus dominis, servi : admissi sunt illiterati æque ac docti : nam multi eorum ne legere quidem poterant.

Nec

(i) Inde r.) offerre-
bant in ecclesiis more
ceterorum *laicorum* :
c. 6. C. 16. q. 1. 2.) di-
stinguebantur adhuc a
clericis ævo Justiniani:
l. 52. C. de *episc.* &
cler. 3.) pœnitentiæ
publicæ, æque ac cete-
ri laici subijciebantur,
a qua immunes erant
clerici : vid. MORI-

NUS de *admin. pœnit.*
lib. VI. c. 13. 4.) la-
borabant ut laici : de-
nique 5.) ante *concili-*
um Chælcædonense non
ita subjecti erant epif-
copis, ut clerici, ne di-
cam ordines eos non
recepisse, qui olim uni-
ce clericum faciebant,
non tonsura aut diver-
sus vestium usus.

Nec vires ingenii, nec corporis qualitates spectabantur; quum pro suarum quilibet virium modulo poenitentiam in se susciperet. *Vid. regul. Fructuosi Braccar.*

VIII.

Omnes veri monachi *Cenobitæ* fuere aut *Anachoretæ*; sed statim innotuere duo spuriorum monachorum genera. Alterum eorum, qui quidem certo loco affixi, sed bini vel trini conjunctim habitant, præside destituti, propriamque voluntatem, obtentu vitæ perfectionis, pro regula amplexi: qui *Sarabaitæ* vocantur (1). Alterum eorum, qui *gyrovagi* vel *errantes* vocantur, ceteris deteriores, qui per provincias discurrebant, omnia monasteria perreptabant, nullibi residentes, quasi qui nullibi vitam illam perfectam, quam se quærere præ se ferebant, offenderent, abusi ad voluptatem comitate verorum monachorum, angulos omnes perreptarunt, omnis generis hominibus, specie conversionis adjuncti, sub schemate monachali libidinum cœno voluntabantur.

[1] *Regula S. Benedicti. c. 1. Reg. Magist.*

IX.

Post ducentos, quibus vita monastica floruerat, annos S. BENEDICTUS, qui

liberati
soluti
præside,
Sarabai-
tæ;

vagabun-
di seu gy-
rovagi.

Mona-
chis præ-
scribitur

qui diu in solitudine vixerat, diu monachos rexit, monasterio in monte Cassinensi, Romam inter & Neapolin posito, quod ipse fundaverat, regulam præscripsit, (k) Orientalium instituti mitiorem, permisso modico vini usu, permittis præter panem duobus ferculis, remissoque jejunio quotidiano; labore tamen manuario, exacto silentio & solitudine servatis (1). Tam sapienter hæc regula concepta videbatur, ut *monachi occidentales* plerique eam amplecterentur, paullo post etiam in Franciam migrantem.

(1) *Hist. eccl. l. 32. n. 4. Reg. S. Bened. c. 40. 41. 42.*

X.

Ut Longobardi per Italiam, Saraceni per Hispaniam monasteria destruxerunt: sic in Francia bella continua, a regibus Merovingicis gesta, mores everte-

te-

(k) Scripta est hæc regula circa annum 530. de qua agit AÜTOR *tom. XX. histor. eccl. in disc. prælim. §. 2.* Ante eum tot fere regulæ monasticæ erant, quot monasteria, & quilibet Abbas proprio ingenio & temperamento præscribebat monachis regulas, existimans, per regulas hæc veram vitæ sanctioris perfectionem impetrari posse. Non tamen tria vota, hodie usitata, ex regulis BENEDICTI derivari possunt, sed magis ex usuali earum interpretatione pedetentim recepta videntur.

terunt, expilatis monasteriis, quæ vel donationibus, quas virtus monachorum comparavit, vel monachorum industria quæsitis divitiis abundare ferebantur. Carolus M. qui rempublicam nobis restituit, disciplinam quoque reduxit, adjutore pulcherrimi facinoris S. Benedicto Aniano, quem Ludovicus Pius constituit monasteriorum omnium præsidem (1). Hic est ille Benedictus, qui delineavit prima elementa reformationis Aquisgranensis (2). Multum tamen veteris licentiæ superfuit. Nam labor corporis, obtentu studiorum & orationis, neglectus est. Abbates facti sunt *domini seculares*, instructi vasallis, & cum episcopis ad parlamenta admissi, cum quibus paria facere cœperunt. Bellis civilibus, ut ceteri domini, immixti, armatis vasallis & servis ante prima signa ibant, nec fere alio modo deprædationes vitare poterant. Fuerunt etiam domini laici, qui obtentu protegendæ monasteria, vel a rege, vel a semetipsis impetrarunt monasteriorum possessiones, adscito abbatum titulo (1)

Nor-

(1) Hinc passim in antiquitatibus hujusmodi abbas laicus vocatus fuit. *Abba-Comes*. | In capitularibus lib. III. c. 8. ita de hoc cavetur: *Abbatibus quoque & laicis specialiter*

Normanni Franciam percurrentes cuncta penitus pessumdederunt. Monachi, quibus effugium patuit, deposito habitu monachali, reversi ad penates, vel arma sumserunt, vel aliud vitæ genus secuti sunt. Quæ superfuere monasteria infidebantur a monachis tam rudibus, ut ne quidem regulam legere possent, & superiores habentibus vel peregrinos vel intrusos (3).

(1) Hist. eccl. l. 45. n. 37. l. 46. n. 28.

(2) Tom. 7. Concil. p. 1509.

(3) Concil. Troslei. cap. 3.

XI.

Prolapsam disciplinam monasticam instauravit S. ODO in domo Cluniacensi, quam Beruo Abbas an. 910. fundaverat. (m) [1] Secutus regulam Benedicti

Cluniacensis,

ter jubemus, ut in monasteriis, quæ ex nostra largitate habent, episcoporum consilio & documento, eo, quæ ad religionem canonicorum, monachorum, sanctimonialium pertinent, peragant, & eorum salubrem admonitionem in hoc libenter audiant, & obediant. Per modum commendationis seu admini-

strationis hæc monasteria possidebant, quod id exigeret necessitas reipl. ut dicitur in concilio Paris. de anno 829. unde commendationis laicorum dicta, quarum fata plenius refert THOMASSINUS de vet. & nov. eccl. disciplina. P. II. lib. 3. c. 16. seqq.

(m) WILHELMUS

P 3 dux

dicti paullulum immutatam *atrum* amictum prætulit. Monachos jugi orationi intentos esse voluit, qui psalmodiis sic distrahebantur, ut labori corporis partem temporis relinqueretur. Horum regula admodum adamata brevi tempore magnos progressus fecit. Non solum nova monasteria iis ædificata, sed & vetera assignata sunt, quæ reformarunt, atque *abbati Cluniacensi* subjecerunt. Fuere & monasteria hujus ordinis *aggregata*, quæ Cluniacensem abbatem superiorem non agnoverunt. Sæculo X. & XI. nihil in ecclesia fuit hoc ordine illustrius.

[1] *Hist. eccl. l. 54. n. 45.*

XII.

dux Aquitanie hoc monasterium anno 910. fundaverat, Abbate BERNONE ibi constituto, qui ope Hugonis monachi disciplinam monasticam restaurare, & ad strictiorem observantiam regularum Benedicti monachos adstringere studebat. Opus a Bernone inchoatum demum exædificavit perfecitque Odo. Sed etiam hæc monachorum familia tandem defecit a pristino ardo-

re, atque celebritatem priscam amisit, partim ob *copiam bonorum*, quibus abundabat, partim ob *vitam otiosam*, ad quam ex regularum præscripto ducebantur, ut non diffitetur AUTOR *tom. XX. hist. eccl. in disc. pralim. §. 3.* Hæc omnia ostendunt evidenter per regulas monasticas, qualiscunque reformatio suscipiatur, vitam sanctiorem impetrari non posse.

XII.

Domus Cluniacensis primis fundationis literis peculiari S. Petri & Papæ tutelæ commendata est, admonitis cunctis sæcularibus & ecclesiasticis potestatibus, ne quid committerent, quo minus monachi bonis suis & libera abbatem eligendi facultate gauderent [1]. Hoc titulo (n) ab episcopi jurisdictione se exemptos putarunt, & similem exemptionem ad omnia monasteria, a domo Cluniacensi propagata, extenderunt. Hæc est prima plurium familiarum uni capiti parentium congregatio pontifici soli subjecta, & unum corpus, seu, nostro more loquendi, unum ordinem monasti-

quæ monachos soli pontifici subijcit.

(n) Sed hunc titulum non agnoverunt patres concilii Ansanî anno 1025. celebrati, in quo causa exemptionis hujus domus sub examen vocata, & privilegium hoc ipso jure nullum declaratum est. Neque enim ea potestate agere posse pontificem contra canones, quibus ipsemet esset subjectus, crediderunt patres. Si successores pari ausu

conatibus papalibus sese opposuissent, tot exemptiones postea factæ haud fuissent. Enimvero anno 1063. in concilio Cabilonensi denuo hujus exemptionis causa agitata, & remissiori studio ita excussa, ut pro ea a patribus hujus concilii pronunciatum fuerit v. HARDUIN tom. VI. concil. P. 1. p. 1139. seqq.

sticum constituens. Nam antea licet cuncti monachi sequerentur regulam Benedicti, monasteria tamen nec omnia uni capiti subjecta erant, nec episcopis obedientiam detrectabant. Sed & ordo Cluniacensis quo latius propagatus est, eo majus disciplinae detrimentum sensit, dimissis melioribus monachis ad novas sedes quærendas. Sic intra ducentos annos mira morum corruptione deformatus est [2].

[1] *Guilielmi comitis testamentum tom. 9. Concil. p. 565.*

[2] *Bern. Apolog. ad Guil. abb. c. 7. seq.*

XIII.

Cister-
ciensis,

Successit an. 1098. novus vitæ monasticæ instaurator, Robertus, Molemien-
sis abbas, fundata domo Cisterciensi.
[1] Ille secutus ad verbum sine addi-
tamenti *regulam Benedicti*, laborem
corporis, exactum silentium, solitudi-
nemque reduxit, renunciavitque omnis
generis dispensationibus & privilegiis.
Resumpsit vestem *candidam*. Unde Ci-
stercienses *candidi*, quemadmodum Clu-
niacenses *atri* vocantur monachi. Hu-
jus ordinis monasteria an. 1119. pecu-
liari pacto, quod *chartam caritatis* vo-
cant, in unum corpus coierunt, ac
veluti *Aristocratiam* (o) quandam con-
stitue-

stituerunt, ut evitarent incommoda regiminis monachici Cluniacensis. Placuit enim, ut abbates alter alterius visitarent monasterium, habereturque singulis annis conventus abbatum, quorum placita totum ordinem obligarent. Quod institutum tam salutare visum, ut reliqui ordines idem facerent, & exemplum concilio Lateran. magno c. 12. commendaretur [2]. Admiratione virtutum, (p) quibus Cistercienses ex-

<p>(o) Quæ tamen in aliis ordinibus mox rursus in <i>monachiam</i> quandam, temperatam tamen, declinavit. Institutum ordinis Cisterciensis approbavit INNOCENTIUS II. cujus epistolam referunt MARTENE & DURANDUS in <i>thes. anecd. tom. I. p. 389.</i> & postquam idem reliquis ordinibus imposuit INNOCENTIUS III. novi <i>duces ordinum</i> creati sunt. Caput singulorum ordinum ab hoc tempore fuit <i>generalis</i>, magistratum eminentem gerens, ut <i>Papa ordinis</i> censeretur. Ut</p>	<p>plurimum Romæ commoratur, & juribus totius ordinis invigilat, atque <i>capitulo</i> præsidet <i>generali</i>, ex provincialibus collecto. Huic subsunt <i>provinciales</i>, singularum provinciarum, in quas ordines singuli divisi, duces & capita subalterna, quæ <i>provincialia capitula</i> cogunt, convocatis illius provinciæ abbatibus. Ita hodie coherent singuli ordines, ut novam quandam <i>republicam monasticam</i> constituere videantur.</p> <p>(p) Eadem virtutum admiratio iis quoque infinita bona peperit, qui-</p>
---	--

excelebant, ordo ille brevi tempore omnem Europam peragravit. Nam intra annos LVII. jam D. ejus monasteria numerabantur. Primæ Cisterciæ filia fuerunt monasterium *La-Fertæum*, *Pontiniense*, *Claravallense*, *Morimontense*, suis adhuc privilegiis clara. Claravallense conditum fuit an. 1115. a S. Bernardo, Cisterciensi monacho. Sed hujus viri sanctitas tam illustris fuit, ut a plurimis ipse habeatur totius ordinis conditor, & *Cistercienses* monachi audiant *Bernardini*.

[1] Vid. *Exordium Cisterc. Hist. eccl. l. 64. n. 64.*

[2] C. 7. X. *de statu monach.*

CAP.

quibus subincunabilis suis destituebantur, nec ea magnopere captabant, quod animadvertissent affluentiam bonorum Benedictinis admodum damnosam fuisse. Ex hoc capite *paupertatis* varia privilegia a pontifice impetrarunt, quæ tamen postea revocanda esse censuit, quod abbatia hujus ordinis multis possessionibus ita essent ditata, ut multi viri ecclesiastici graves querelas contra Cistercienses moverint. c. 9. X. *de decim.* Hoc modo ditati in easdem corruptelas inciderunt, quæ Cluniacenses inceperant.

CAP. XXII.

DE CETERIS RELIGIOSORUM
ORDINIBUS:

I

IN *emendatione cleri* quoque desudavit Canonici
ragulis
subjecti
vocantur
regula-
res.
fæculum XI. Calamitates enim publi-
cæ, quæ *monachorum disciplinam* ever-
terant, facilius clericos, ab hominum
commercio non separatos, perdiderunt,
ut non solum convictum desererent (q),
sed & passim concubinis uterentur. His
vitiis obviam ivit PETRUS DAMIA-
NUS [1], eoque impulsore Nicolaus
II. an. 1059. concilium CXIII. episco-
porum Romæ convocavit, quo, simonia
& concubinato damnato, statutum est,
ut

(q) Etenim sæculo XI. mira metamorpho-
fis in plurimis capitulis facta est. Canonici, ex
abundantiæ bonorum animosiores facti, cristas
erexerunt; & communem vitam deserentes
singuli seorsim res suas habere cœperunt, v.
TRITHEMIUS in *chron. Hirsaug. ad
ann. 977.* Hoc admodum ægre habuit eos,
qui omnem sanctitatem & perfectionem Apo-
stolicam in *vita com-
muni* quærebant. Hinc
de *nova reformatione*
cogitatum, nihilque
consultius visum fuit,
quam eos, qui nondum
vitam communem de-
seruerant, *voto pau-
pertatis* adstringere,
quo bonis inhiare &
quæstui operam dare
prorsus dediscerent.

ut clerici *communi dormitorio & refectorio* uterentur, eaque, quæ ab ecclesia accipiunt, in commune conferrent, vitamque agerent apostolicam, h. e. omni proprietate destitutam [2]. Idem decretum in concilio plus C. episcoporum, ab Alexandro II. 1063. convocatorum, repetitum. Qui igitur clerici, proprietate abdicata, ad nutum horum decretorum vivere constituerunt, ii *canonici regulares*; qui autem laxiorem disciplinam mordicus tenuere, *canonici seculares* audierunt.

[1] *Opu. . 24. dist. 23. c. 1.*

[2] *Hist. eccl. l. 60. n. 31. l. 41. n. 5. 6.*

II.

sequuntur regulam Augustini.

Quum autem regula Aquisgranensis in nonnullis falleret, recursum est ad institutionem AUGUSTINI, dictumque, canonicos regulares sequi *regulam Augustini*, quamquam non satis constet (r), quodnam e scriptis Augustini pro regula assumtum sit, num sermones de *vita mona-*

(r) *Regula Augustini* dicta meo iudicio fuit, non quod ab Augustino *formaliter* præscripta, sed quod ad ejus mentem & intentionem accommodata fuerit, quia itidem clericos *voto paupertatis* extrinxit non item CHRODOGANGUS, primus canonicorum, qua talium, conditor. Neque enim constat,

Au

monastica 355. 356. an vero epistola ad monasterium, cui soror ejus præerat. Quidquid hujus est, regula Augustini ex eo tempore generatim clericis religiosi, quemadmodum regula Benedicti monachis, proposita fuit.

III.

Canonicorum regularium sæculo XI. & XII. magna fuit auctoritas, quum in plerasque ecclesias cathedrales reciperentur [1]. Ipse Alexander II. eos recepit in ecclesiam suam patriarchalem S. Joannis in Laterano, quæ congregationis cujusdam caput fuit. In Francia idem contigit, teste ecclesia S. Rufi prope Valentiam ad Rhodanum, & S. Victoris apud Parisios an. 1110. Sic ad exemplum novorum ordinum monasticorum *canonicæ* separata copora constituere cœperunt, (s) in quibus ordo *Præmonstratensium*, a S. Nor-

Præmonstratenses,

Augustinum peculiarem regulam clero suo, more monastico collecto, præscripsisse. conf. *Histoire du clergé séculier & régulier, tom. I. Part. 2. p. 126. seqq.*

(s) Nam pedetentim hic ordo novas ex variis reformationibus produxit familias, quæ ad LXVI. excreverunt, re-

lata in *cit. tr. p. 139.* tum habitu, tum novis quibusdam legibus distinctæ, generatim tamen AUGUSTINI ordini nomen dantes. *Præmonstratenses* vel ideo inter eos inclaruerunt quod tum *austeritate* vitæ & perpetua *abstinentia* tum *pau-*
upertate sese ab initio omni-

S. Norberto an. 1120. fundatus, omnium est illustrissimus [2].

[1] *Molinæi Rust.* 4.

[2] *Hist. eccl.* l. 67. n. 17.

IV.

Equites
regulares
Joanniti-
ci.

Expeditiones cruciatæ novum atque hæctenus inauditum genus religiosorum pepererunt, *equestres* scilicet *ordines*: quorum celeberrimus est *ordo S. Joannis Hierosolymitani* (*t*), qui originem suam debet xenodochio. Inde a temporibus Raymundi de Puteo, qui tertius fuit xenodochii illius rector, tria hominum genera,

omnibus probarent, & reliquis hujus ordinis familiis, laxiorem vivendi usum sequentibus, longe præferendi viderentur. Verum post annum 1245. indulgentia paparum & liberalitate procerum admodum declinarunt ab austeriori disciplina primæva, & liberalius vivere cœperunt, ut gloria priorum morum admodum decreverit.

(*t*) Ab initio hic ordo non *equestris*, sed mere *monasticus* fuit, pauperum, infirmorum

& maxime peregrinantium in usum erectus. In *equestrem* transformatus est, postquam anno 1118. templarii coaluere, quibus *militia sacra* pro scopo fuit, quorum vestigiis inhæserunt, & per universam Europam immensum bonorum cumulum acquisiverunt, quod principes, magnates, nobiles & in genere latifundia possidentes, sese huic ordini adjungerent, & professione cum voto *paupertatis* facta, terras, di-

tio.

nera, videlicet equites, fratres servientes & clerici, hunc ordinem constituerunt, quod patet ex bulla Anastasii IV. an. 1154. [1] Amissa terra sancta, Rhodum an. 1310. indeque an. 1530. Melitam Insulam petierunt.

[1] Hist. eccl. l. 70. n. 12.

V.

In Hispania, quum ea ex parte a Sarracenis etiamnum premeretur, plures nunci, ordines militares instituti fuerunt, quorum alii Augustini, alii Benedicti, alii Cisterciensium regulam secuti sunt: intra solos Hispaniarum fines contenti, maximam partem in statum sæcularem & confraternitates equitum abierunt, qui matrimonia contrahunt, nec ab aliis equitibus distinguuntur, nisi quod insignis ordinis super amictu gestant, & commendis potiuntur. Cujus generis confraternitates sunt ordines S. Michaelis, S. Spiritus, aurei velleris, periscellidis, & si qui alii principum privata votione instituti (u).

VI.

tiones, civitates, aliaque bona amplissima ordini, ut legitimo militum mortuorum heredi, relinquerent. Ita votum paupertatis admodum	huic ordini profuit, eique tot bona acquisivit. Idem judicium ferendum de ordine templariorum & teutonico. (u) De his eorumque
--	--

VI.

Hospita-
larii, Sunt etiam plures ordines *hospitala-*
riorum, qui vel ægrotantium, vel via-
torum, religionis causa, curam habent.
Hi omnes sequuntur regulam Augusti-
ni, quippe a clericis originem habentes;
nec equites Joannitici ob aliam causam
Augustini regulam observant, quam
quod sunt hospitalarii. Alii *redemptioni*
captivorum speciatim semet addixerunt
(x).

VII.

mendi-
cantes,
iique vel
domini-
cani feu
fratres
prædica-
tores, Sed omnium religiosorum celeberrimus est ordo *mendicantium*. S. DOMINICUS, Osimensis in provincia Castellana canonicus, episcopi sui in itinere comes, an. 1206. in Septimania subitit, ad conversionemque Albigenium animum adjecit, una cum aliis nonnullis presbyteris.

que institutis & juri-
bus consulendus est
ANDREAS MENDO
de ordinib. militar.
(x) Alias vocantur
fratres domus S. Tri-
nitatis; viventes sub
prælo, quem *mini-*
strum appellant. Ter-
tiam partem reddituum
redemptioni captivorum
impendere tenentur.
Instituta eorum confir-
mavit INNOCENTI-
US III. *lib. I. ep. 481.*
edit. BALUZ in qua
illa specialiter referun-
tur.

Quum rem bene gereret, HONORIUS III. an. 1216. clericis, in prioratu S. Romani Tolofani ad regulam S. Augustini viventibus, ad quam Dominicus, veluti canonicus jam obstrictus erat, qui clericos illos regebat, peculiare privilegium impertivit: qui vocati sunt *fratres prædicatores*.

VIII.

Iisdem temporibus FRANCISCUS, vel Franciscani mercatoris Assisiensis filius, qui, extremam paupertatem professus (y), voce & exemplo omnes ad pœnitentiam excitabat; nonnullos socios, partim clericos, par-

ciscani
feu fra-
tres mi-
nores,

par-

(y) Ex male intellectis Christi verbis *Matth. X. 9. nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris &c.* Franciscum deceptum fuisse, optime observat *AUTOR tom. XX. hist. eccl. in disc. prælim. §. 8.* corticiverborum inhærendo, eaque ab antecedentibus & consequentibus sejungendo. Id unice scilicet Salvator præcavere voluit, ne miraculis & prædicatione evangelii quæstum facerent, non au-

tem ut tam *irrationabilem paupertatem* ambirent, & ambitiose sub specie humilitatis quærerent. Addit Noster, ruditatem sæculi iis maxime profuisse, præsertim cum ordinarii pastores ut plurimum essent rudes, jejuni & ignavi, quorum defectum supplebant. Interim a monachorum moribus alieni erant: in pœnitentia prædicanda occupati peragrabant mundum docebant vagi, & imprimis URBANO II. utiles erant in com-

Q

men-

partim laicos, adscivit, ipse literarum pene rudis, & spreto presbyteri gradu, diaconi ordine contentus. Ipse laborem corporis exercuit, suisque commendavit, sic tamen, ut, si opus esset, panem emendicare non erubescerent. Eos *fratres minores*, quasi ceteris inferiores, appellavit, formavitque ad certam regulam, ab Honorio III. 1223. confirmatam,

mendanda expeditione in terram S. sicuti cum *Dominicanis* sese quoque venditionibus indulgentiarum manciparunt. Quantū barbara horum superstitio ecclesie corruptionem promoverit, notum est, nec *AUTOR* cit. l. dissimulat, sed horum mores egregie depingit firmatque ipsius *BONAVENTURÆ* testimonio. Audiamus *MATTHÆUM* Paris. ad ann. 1243. *morituris magnatibus & divitibus, quos norunt pecuniis abundante, diligenter insistant, non sine ordinariorum injuriis & jacturis, ut emolumentis inhient, confessiones extorqueant, & occulta testa-*

*menta, se suumque ordinem solum commendantes & omnibus aliis proponentes. Unde nullus fidelis, nisi predicatorum & minorum regatur consiliis, jam credit salvari. In acquirendis privilegiis solliciti, in curiis regum & potentum consilarii & cubicularii, & thesaurarii, paranymphii, & adulatores & mordacissimi reprehensores, vel confessionum detectores vel incauti redargutores. Admodum false quoque, sed tamen vividis coloribus eorum mores delineat ERASMUS, tum in colloquio, cui titulus: *funus*, tum in eo quod inscribitur, *Πρωχοπλυσίσι* Franciscani.*

tam, quam eodem tempore civis ejus, S. Clara, cum virginibus suis amplexa est, quarum ordo vocatur *secundus* S. Francisci ordo, quemadmodum *tertius* consistebat ex viris & feminis, in hominum cœtu, immo etiam in matrimonio, viventibus, sed tamen peculiari voto ad pietatem & ad regulam Franciscanam, quoad ejus fieri poterat, obstrictis.

IX.

Eodem sæculo ineunte Albertus, pater vel Patriarcha Hierosolymitanus, Eremitis, melitæ in *monte carmel* austeram vitam viventibus, regulam præscripserat: quorum nonnulli in Europam profecti confirmationem regulæ impetrarunt an. 1226. Ludovicus IX. Parisios eos traduxit an. 1254. quos *Carmelitas* appellamus.

X.

Iisdem temporibus Alexander IV. vel Eremitæ Augustiniani. plures *eremitarum*, cum nomine, tum institutis differentes, congregationes conjunxit sub appellatione *eremitarum* S. Augustini. Atque hæc sunt quatuor potiorum *ordinum mendicantium* origines. Nam hi omnes præ se tulerunt abdicationem plenam omnis proprietatis, ut ne quidem in commune quid proprii possiderent, sed diurna fidei sumptibus viverent. Plerique eorum clerici fuerunt, literis, prædicationi, administra-

tioni sacramentorum, conversioni hæreticorum & peccatorum insudantes. His officiis *Dominicani* præcipue vocabant, quemadmodum extremum paupertatis studium *Franciscanos* potiffimos auctores habet. Sed paullo post eadem prorsus horum ordinum, qui subito immensum excrevere, facies emerfit. Propositum iis fuit, conjungere perfectiones vitæ *monasticae* & vitæ *clericalis*; austeritatem vitæ & vestitus, orationem, literas & aliorum hominum emolumentum. Sed *functiones clericales* obfuerunt labori corporis, solitudini & silentio veterum monachorum (2); quemadmodum obedientia superioribus præstanda, qui eos sæpe ex domo in domum, ex provincia in provinciam transtulerunt, impedivit stabilitatem veterum clericorum, qui Ecclesiis suis unice affixi, Episcopis plenissime paruerunt.

XI.

(2) Paulo lenioribus verbis taxat mendicantium mores, quos *liberiori calamo* depingit *cit. tom. XX. §. II.* simulque eorum disputationes subtiles enarrat, sophismatibus magis, quam solidis rationibus nixas. Denique addit rebellionem eorum, motam contra JOANNEM XXII. cuius depositionem ope LUDOVICI Bavari promoverunt.

XI.

Inde sæculo XVI. plures novæ cleri-
corum congregationes emerferunt, qui-
bus emendatio morum & disciplinæ ec-
clesiasticæ, nec non novarum hæresium
impugnatio, fuit proposita (a). Prima
est *Theatinorum*, quos Marcellus Caieta-
nus, Vicentinus, & Petrus Caraffa,
Neapolitanus, tum Theatensis Episco-
pus, post Papa Paulus IV. an. 1524.
collegerunt.

Congre-
gatio cle-
ricorum
Theati-
norum,

XII.

Decem post annis Ignatius Loyola ex
voto, quod cum X. primis sociis in ora-
torio Montismartrensis prope Parisios
emiserat, novæ societatis institutum pro-
didit, a Paulo III. 1540. confirmatum.
Huic aliorum hominum emolumentum,
institutio juventutis, prædicatio, hæ-
reti-

Jesuita-
rum.

(a) Sed eventus do-
cuit, hanc similesque
congregationes, pro re-
formando clero com-
positas, ad finem obti-
nendum inidoneas,
magisque aptas fuisse
ad novos abusus intro-
ducendos, quam vete-
res eradicandos. Etiam
hinc ordo novus, quod
primi ejus conditores,

omni renunciaissent
proprietary, *mendican-
tium* numerum auxit,
ut præter quatuor pri-
ores hic *quintus* cen-
feri debeat, non citra il-
lorum dolorem, ut E-
RASMI *colloquium*,
quod *funus* incipitur,
declarat, in quo sub
appellatione *crucifero-
rum* denotantur.

reticorum refutatio, pœnitentiæ administratio, propositæ fuere. Nomen *societatis Jesu* placuit, quod per univ-
 ersum orbem habitatum penetravit suc-
 cessu in omnium oculos incurrente.
 Sunt in ea quadruplicis generis homi-
 nes, *discipuli, coadjutores spirituales,*
professi & coadjutores temporales. Pro-
 fessi totius societatis robur sunt, nec ex
 prima instituti approbatione ultra LX.
 esse debent: sed summa eorum cum
 necessitas, tum utilitas legem migravit.
Coadjutores spirituales sunt presbyteri
 adgregati, iisdem functionibus, qui-
 bus professi, vacantes, si institutionem
 Theologiæ exceperis: eodemque vin-
 culo societati devincti. Sed societas
 illos pro lubitu dimittere potest. *Co-*
adjutores temporales sunt instar *fratrum*
laicorum inter monachos [1]. In Fran-
 cia sine discrimine, ex quo votum
 nuncuparunt, religiosi habentur, nec,
 si e societate excedunt, hereditates
 petere possunt. Præter tria vota or-
 dinaria professi spondent Papæ *devo-*
tam obedientiam in omnibus, quæ ad
 salutem animarum & ad fidem propa-
 gandam pertinent. Sed Papa non uti-
 tur jure suo, quod permittit *Jesuita-*
rum generali (b). Et isti quidem sunt
 illu-

(b) Hic illimitatum gerit magistratum, &
 mo-

illustriores religiosorum hominum ordines, qui ad quinque genera, *monachorum videlicet, canonicorum, equitum, mendicantium & clericorum regularium*, reduci possunt.

[1] *Constit. societ. Jes. part. 2. c. 1.*

C A P. XXIII.

DE VOTIS ET DE PROFES-
SIONE RELIGIOSA.

I.

Homo religiosus nostro sensu est *Religiosi Christianus*, solemni voto ad con-
silia evangelica, moribus & vita, secun-
dam regulam quamdam, in Ecclesia ap-
probatam, exprimenda, obstrictus (c) *ad regu-
lam ad-
stringun-
tur voto.*
Votum

monarchice societati imperat, ut fere *absolutum regem* societatis eum dicere possit, in quo a reliquorum ordinum generalibus admodum differt, qui *restricta* admodum & *temperata* gaudent prefectura.

(c) Olim *vita religiosa* abstinentes a ceteris distinguebat, non

vota: nunc *vota* fere sufficiunt, quæ si susceperis, religiosus es, maxime si hypocritice *regulas* præscriptas ad amissim impleveris. Ita omnis virtus, sanctimonia vitæ, & perfectio christianismi in his votis tribus deprehendi creduntur, ut perfectiores existimantur, qui *ex voto* absti-

Votum igitur folemne primario constituit *religiosum*. Est autem VOTUM *promissio Deo facta de quovis bono opere, ad quod non tenebamur, veluti jejunio, eleemosyna, peregrinatione religionis causa suscipienda. Ad votum faciendum requiritur ætas matura, h. e. plena pubertas, libertas & facultas votum implendi [1]. Sic uxor vovere non potest sine consensu mariti (d).* Votum *simplex* est quod fit privatim sine folemnibus. Hoc quidem conscientiam æque obligat [2]; sed, si sine prædeliberatione emissum, si difficile impletu, remitti potest, alterumque bonum opus alteri substitui: & generatim quodlibet votum pleno jure redimitur *professione religiosa.*

ment, quam qui sine voto castitati per omnem vitam student, quod *in voto* cultus cujusdam divini species vulgo collocata fuerit. Hæc opinio plures novos peperit errores.

(d) Nec maritus sine consensu uxoris. Exceptit INNOCENTIUS III. *votum ul-*

tramarinum, quod maritis etiam citra voluntatem uxorem suscipere permissum fuit. c. 9. X. *vers. in tract. de vot.* Prævidit, rarius consensuras esse uxores in hanc periculosissimam expeditionem, eamque ita impeditum iri ut plurimum, si ab uxorum voluntate voti hujus vigor dependeret.

ligiosa. Simplicia vota regulariter remittit Episcopus.

[1] c. 2. X. de voto.

[2] c. 8. X. de voto.

II.

Ad emittenda vota solemnia pro amplectenda vita religiosa a diversis diversi intra pubertatem primam & plenam anni requiruntur. Concilium Tridentinum (1) annos requirit XVI. & professiones infra eam ætatem irritas declarat, ac præterea unum ad minimum annum initiandis dandum censet. Concinit statutum Blesense art. 28. ac dispositiones de bonis intuitu professionis infra eam ætatem facta irritas habet (e). Professio autem fieri debet solemniter i. e. initiandus publice viva voce formulam voti recitat, & in scriptis manu sua signatam tradit, quæ probationis causa in scriniis reponitur (2). Abolitæ enim sunt professiones tacitæ vel præsumptæ, quibus, qui

quod emittunt XVI. annis majores,
Solemni ritu.
ultra

(e) Id sine dubio intelligendum de dispositionibus inter vivos irrevocabilibus, quas itidem admodum restrinxit concil. Trid. sess. XXV. de regul. c. 16. ut ante annum probationis finitum votumque nuncupatum semper integrum sit novitio, propositum mutare & ad sæculum reverti.

ultra annum habitu religiosorum in monasterio commorati fuerant, pro professis sunt habiti [3]. Quare post noviciatum absolutum candidatus, si non admittitur ad professionem, dimittendus est [4].

[1] *sess. 25. refor. c. 15.*

[2] *Molin. res. 55.*

[3] *c. 22. X. de regularib.*

[4] *Concil. Trid. ibid. c. 16.*

III.

sine pre- Crebro atque iterato prohibitum est,
tio, ne nummis divendatur aditus ad vitam
religiosam, quod *simoniam* (*f*) sapit [1].
Professio religiosa merum spectrum est,
si non ad divina & æterna dirigitur.
Semper tamen venientibus permissum
fuit, bona sua vel bonorum partem vel
secum afferre, vel a parentibus accipere.
[2] Præterea si monasterium alendis plu-
ribus hominibus non sufficit, nemo bo-
nus propterea repudiari debet, ne qua
reci-

(*f*) De hac Simonia vel quasi specie agit ESPENIUS *diff. de vitio Simonie circa ingressum religionis*, quam opusculis conjunctim editis *P. II. c. 1.* inferuit. Supponit statum religiosum esse spiritualem & sic mate-
riam Simonie: sustentationem spiritualibus esse annexam, adeoque nequidem pro hac aliquid exigi posse. En fundamentum, quod tam infinitas *Simonie* species peperit, relatas a Dn. PERTSCHIO *tr. de Simon.*

recipiatur pecunia. Superiorum igitur conscientiae totum hoc negotium permit- tendum, qui gravem Numinis offensio- nem incurrunt, si *spe lucri* indignum ho- minem recipiunt. Ex instituto Caroli Boromei [3] Episcopus arbitretur, quid dandum sit, prout necessarium id esse videt. Professio autem involvit in- ter religiosum & conventum obligatio- nem reciprocam, (*g*) ut nec ipse mona- sterium relinquere, nec monasterium eum ejicere, quocumque obtentu, pos- sit, ne ad incitas redigatur, suæque fa- miliae onerosus fiat.

[1] c. 40. X. de Simon. c. 64. q. 1. c. 2. § 3.

[2] THOMASS. part. 4. l. 3. c. 14. § 15.

S. Thom. 2. q. 100. a 3. ad 4.

[3] Concil. Mediol. II. de monial. c. 2.

IV.

Religiosorum est perseverare in voca- Ordinem
tione sua. Veterum præcepto nec mona- eum or-
chis, nec canonicis regularibus de mo- dine per-
naste- mutare
non licet,

nisi du-
riorem
amplecta-
ris,

(*g*) Ea de causa obligandi voto cohæ-
rentem recte exami-
nare; hoc vero mo-
res novitii valeat ex-
periri. Hinc nequidem
a *volente* monasterium
intra annum professio-
nem recipere cogitur.

quoque annus *proba-
tionis* non tantum in
favorem novitiorum
introducitur, sed ipsius
monasterii causa quo-
que exigitur, ut ille as-
peritates ordinis & vim

nasterio in monasterium migrare permittum [1]. A quo instituto licet mendicantes aliique recentiores ordines recesserint, semper tamen in congregationibus suorum ordinum permanent. In universum autem prohibitum est, ne quis ex altero ad alterum ordinem transfugiat [2]. Excipiuntur tamen, qui virtutis amore ad ordinem austeriorem (*h*) adspirant, licet superioris veniam, quam tamen expetere decet, non impetraverint [3]. Mendicantes tamen, nisi cum pontificis venia, in alium, quam Carthusianorum (*i*) ordinem, se recipere nequeunt. Interim hæc exceptio licen-

(*h*) Sed de gloria *austeritatis* adhuc inter se certant ordines, imo affectata *austeritas vitæ*, ad regulas monasticas efformata, & ad certas leges adstricta, nunquam perficere potest studium veræ pietatis & solidæ sanctitatis. Imo austerior vitæ usus sæpe *irrationabilis*, & naturæ humanæ ita adversus est, ut *durationem* ejus minuat, tollat, & an-

te tempus finiat, ut *acta SS.* docent. An vero talem disciplinam ullibi Salvator præscripsit? conf. P. PEZIUS tom. II. *anecd.* P. 2. p. 30. *seqq.*

(*i*) Forfan ideo, quod inter hos demum in officio contineri queant, id quod ægre in aliis ordinibus impetrari potest, quibus ob *vagam vitam*, cui assueti sunt, molestissimi esse solent.

centiæ ansam dedit, & successioni ab institutis veterum monachorum Benedictinorum & Cluniacensium. Nam religiosi strictioris observantiæ, nec tamen rigidissimæ, si propriæ conscientiæ stimulis non retinentur, impediri nequeunt, quo minus posterioribus, utut manifeste remissioribus adgregentur. Quod sæpe fit obtinendorum beneficiorum regularium causa, vel ut errantibus claustra & obedientiam evitare liceat contra disertam prohibitionem [4].

[1] c. 5. X. Regular.

[2] Concil. Trid. sess. 25. c. 19.

[3] c. 18. X. de regular. Extrav. comm. cod. c. 1.

[4] Concil. Trid. sess. 4. c. 11.

V.

Nonnumquam contingit, ut religiosus impugnet vota sua ex vitio vel *nul-* quomodo
litatis vel *extorsionis*. Sed post lapsum liberentur?
V. annorum audiendus non est. Neque
auditur intra quinquennium, si habitum
mutavit, aut proprio motu monasterio
excessit, quo casu *apostata* habendus est
[1]. Episcopus ergo adeundus est, qui
post causam cognitam contra vota eum
restituit in integrum. Qua de causa sæpe
impetrantur literæ pontificis, quibus
nihil

nihil opus est (k). Causæ restitutionis sunt vis aut metus, qui hominem constantem vincere potest, isque argumentis evidentibus probandus [2].

[1] Concil. Trid. sess. 20. ref. c. 19.

[2] C. 20. q. 1. c. 8.

VI.

Quid de
transfu-
gis & a-
postatis?

Qui vota violant & ad sæculum redeunt, *apostatae* appellantur & *transfugæ*; nec tamen a superioribus, quibus cura animarum commissa, derelinquendi, sed omnibus modis reducendi & post actam pœnitentiam restituendi. Qua in re auxilio *judicium secularium* opus est, qui hos homines intercipere & superioribus tradere tenentur (l). Nec religionis solum causa,

(k) Pontifici quidem reservari solet *relaxatio* vel *redemptio* voti *approbatæ religionis*; sed 1. fundamentum hujus reservationis adhuc desiderant saniores canonistæ: 2. si ex capite *nullitatis* vel *metus* votum impugnetur, id unice inquiritur, utrum votum habeat vinculum nec ne? quæ cognitio non desiderat tribunal pontificis.

(l) Nam in hoc consistit *brachii secularis*

primarius usus, ut quoties clerici eo indigent contra rebelles, inobedientes, resistentes, etiam *vim armatam* manumque militarem pro exequendo imperio suo in promptu habeant. A multis retro seculis cognitum habuerunt, inanem esse potentiam, vires si defunt. Neque tantum auxilium *brachii secularis* precibus requirunt, sed *suo jure*, imo sub anathematis

caussa, sed & publice interest, ne tolerantur isti transfugæ, ad omne facinus prompti & parati.

C A P. XXIV.

DE PAUPERTATE CETERISQUE
REGULARIUM VOTIS.

I.

Religiosorum vota sunt *paupertatis*, *Vota sunt castitatis & obedientiæ*. Voto paupertatis rebus externis, castitatis voluptati, obedientiæ suomet ingenio nuntium mittunt: quibus tribus perfectionis Christianæ ambitus *continetur (m)*.

II.

Obedientia complectitur reliqua omnia *(n)*. Ex regula Benedicti *c. 58. monachi* I. Obedientiæ,

tis poena sollicitant, & imperio spirituali exigunt.

(m) Quod his tribus votis tres furia, voluptatis, ambitionis & avaritiæ; domari & coerceri posse credantur, utpote quæ perfectionis christianæ studio quotidianum inducunt bellum.

(n) Ex hac ratio-

ne, quod veræ humilitatis argumentum certissimum sit, insimulque renunciacionem omnis usus rationis rectæ contineat. Malunt enim plures irrationabiles fieri, quam cultum rationabilem in sacris commendatum sequi. Observavi in actis SS. ex hoc principio plures, qui

nachi non nisi *perseverantiam in monasterio* duce superiore spondent. Obedientia consistit in perfecta sectatione præceptorum divinorum, & regulæ, quæ a religioso pro voluntate Dei est habenda, nec non omnium mandatorum superioris, nisi quid imperet, legi divinæ regulæque manifeste contrarium [1]. Genuinus religiosus sponte quoque fratribus obtemperat, nec suæ voluntati indulget, nec sensu suo abundat; sed sinceram animi demissionem ostendit [2]. Quibus modis obedientia illa semet exhibeat, patebit ex iis, quæ de *interiori religionum gubernatione* deinceps adferentur.

[1] Regul. c. 5. c. 68.

[2] c. 71. c. 7.

III.

2. Paupertatis, quæ intelligenda de singulis, non de corporibus?

Paupertatis nervus latet in verbis Christi (1): Si vis esse perfectus, abi, vende quæ habes, & sequere me. Consistit igitur paupertas in perfecta abdicatione (0) rerum omnium externarum, quoad

qui gloria sanctioris vitæ inclarescere studuerunt, & imprimis feminas, adeo se voluntati sui confessoris subdidisse, ut ad nutum ejus omnia, etiam absurdissima, facerent, crederentque se hoc modo *proprie* nuncium misisse voluntati.

(0) Non *externa*, utpote quæ affectata, formula.

quoad ejus fieri potest. Sed quum ad vitam sustentandam nonnullis rebus opus sit, hæc necessitas difficultate non caret. Ad quam diminuendam omnibus regulis præcipitur, ut cibus, vestitus, utensilia, denique religiosorum omnia sint vilia & pauperum similima [2]. Quod pro diversitate congregationum *strictius* vel *laxius* observatur. Isti necessitati variis modis consulitur. Veteres monachi manuum suarum opere victum quæsierunt, & reliquum pauperibus erogarunt, nihil servantes in crastinum [3]. Sed jam pridem plerique religiosorum certos redditus habent, quos, ut alii homines sua patrimonia administrant, ita tamen, ut id onus soli *superiori*, & *procuratori* aut *æconomo* incumbat. Horum bonorum causa religiosorum conventus in republica jus habent magnarum familiarum (p). Emunt enim & vendunt, locant, conducunt, contra-

mulata, imo conjuncta esse potest cum extrema avaritia; sed potius *interna*, qua mens, Deo dedita unice, ab amore bonorum abducitur, quæque conservari potest, si *externa* & monastica deest. Hanc, non illam inculcat Salvator.

(p) Seu *universitatum*, quæ unum corpus seu personam moralem constituunt, & vice *unitis personæ* funguntur,

R

tur,

contrahunt, litigantque in iudicio, auctoritate superioris & consensu congregationis, prout fert sua cujusque regula. Jure communi, quod in nonnullis provinciis observatur, hereditates capiunt. Qui enim vitam illam amplectuntur, bona sua secum ferunt, nisi de iis disposuerint, & si qua ad ipsos post professionem defertur hereditas, eam adit (q) monasterium [4]. In Francia religiosi professi nec ipsi hereditates capiunt, nec ipsorum nomine monasteria [5]. Censentur enim, ex dicto CASSIANI, [6] esse mortui ante eos, quibus deberent succedere (r).

[1] *Matth. XIX. 19.*

[2] *Vid. reg. Benedict. c. 22. 32. 39. 40. Reg. Basil.*

[3] *Cassian. instit. 9. c. 7. Augustin. de moribus Eccles. 1. c. 76.*

[4] *Reg.*

tur, adeoque omnia negotia civilia peragere queunt.

(q) Proinde integrum non est abbatissæ, delatam sibi hereditatem repudiare forsitan in favorem consanguineorum, quia hæc non tam ipsi, quam monasterio defertur, ut ante aliquot annos respondit Facultas nostra juridica.

(r) Non *jure communi*. Quæ de causa si quis ante ingressum in monasterium testamentum fecerit, id demum post mortem monachi testatoris aperiendum, nec ante ejus mortem heredes ex eo succedere possunt, quin potius monasterium interim bona administrat, iisque fruitur LUCA tom. IV. de testam. disc. 36. n. 9.

[4] *Reg. Bened. c. 58. Nov. 5. c. 4. Nov. 123. c. 38.*

[5] *Consuetud. Paris. art. 337.*

[6] *Cassian. collat. 23. c. 9*

IV.

Fratres mendicantes ex sua regula & prima institutione etiam in commune *pauperes* esse debent, certis redditibus destituti, solis eleemosinis contenti [1]. Sed compertum est, tantæ hominum multitudini quotidianam stipem non sufficere, qui propterea ad modos acquirendi vel indecoros, vel cum solitudine & tranquillitate vitæ religiosæ parum consistentes, confugere sæpe coacti sunt. Immobilium igitur possessionem ipsis permisit concilium Tridentinum, servata tamen mendicitate [2]. Soli *Capucini & Franciscani strictioris observantia* hoc privilegio uti noluerunt. Eodem concilio cautum, ne monasteria pluribus religiosis onerentur, quam quos vel ex redditibus, vel statis eleemosynis, alere se posse crederent.

etiam in-
tuitu
mendi-
cantium,

exceptis
Capuci-
nis &
Francis-
canis stri-
ctioris ob-
servantia,

[1] c. 3. *X. de verb. signif. in 6. Clem. exi-
vi eod.*

[2] *Seff. 25. ref. c. 3.*

V.

Paupertas itaque proprie singulis religiosis commendata est, & magis in abdicatione proprietatis, seu rerum, de
Hujus paupertatis vera indoles, qui

proprietatis abdicatio; non tristis inopia.

quibus disponere possent, quam in defectu necessariorum vitæ subsidiorum ac commodorum consistit. Professionis actu religiosus bona omnia, omnemque spem acquirendi bona, abdicat. Ante professionem de bonis suis per donationem, vel alio modo disponere potest: quo neglecto, bona fiunt heredum legitimorum. Professus enim pro *civiliter* mortuo habetur [1]. Durante noviciatu rerum suarum dominus est. Sed quum in eo facile seduci possit, simulatque habitum sumsit, nulli monasterio bona sua addicere potest [2]. Licet autem religiosus professus per se succedere nequeat; si monasterium tenue sit, dari ei potest pensio alimentaria, ut reliquis civiliter mortuis: quam tamen conventus œconomi administrare debent.

[1] *Conc. Trid. sess. 25. c. 16.*

[2] *Comm. in Louet. c. 8.*

VI.

imitatio.

Nihil prorsus proprii, non vestes, non libros, non instrumenta pecuniaria, imprimis autem pecuniam nullum habere debet religiosus (s) [1]. Veteri instituto apud quem defunctum pecunia repe-

(s) Alias inde nascitur vitium, quod vocant *peculiaritatis*, contra quod calamum strinxit ESPENIUS in opusculis, a se editis
P. 1.

reperiebatur, ei, tamquam in peccato manifesto extincto, sepultura denegabatur [2]. Monachi, quippe uni loco affixi & ab hominibus reliquis separati, exacte servare potuere hanc regulam. Sed & quo ipsi & ceteri religiosi peregrinationes suscipere cœperunt, in itinere pecunia ipsis aliaque commoda permisa sunt. Qui beneficia capere possunt, veluti *canonici regulares*, qui *curas* habent, iis re familiari multisque utensilibus opus fuit (t).

[1] Reg. Bened. c. 33.

[2] C. 2. de statu monach. C. eum ad mon. eod. in 6.

VII.

Ut a regula generatim recessum est, ita etiam officia claustralia, in beneficia

Officiales claustrales bona mobilia habent.

con-

habent.

P. I. c. 1. seqq. & in append. subjecta, postquam animadvertit, plures *peculia* monachorum propugnasse.

(t) Imprimis hoc usu venit in *ordinum militarium* fodalibus, voto *paupertatis* obstrictis, quique commendaturis, quæ ad instar beneficiorum sunt,

gaudent, quibus plene, ut bonis suis, fruuntur, ex iis non ut pauperes sed admodum laute & splendide vivunt, ut hoc paupertatis votum eis magis profit, quam noceat. Hoc modo in paupertate vivere est in omni rerum abundantia vitam transigere.

conversa, pristinam indolem amiserunt: Qui tam remissi facti sunt, ut a convictu recederent, si paupertati non amplius insistant, quam quod *immobilia* acquirere nequeunt. Post mortem solum apparet, religiosos eos esse, quia nec legitimum heredem habere, nec testamentum facere possunt: hinc abbas vel superior ipsis succedit: quod fit in omnibus religiosis beneficiis, aliisque qui bona morientes relinquunt. Hæc successionis species vocatur *SPOLIUM* seu *mortuarium*; in jure *peculium*: quia religiosi habentur pro filiis familias, qui nihil proprii habent, nisi venia superioris expressa vel tacita; sed usum tantum precarium. Qui omnium minime paupertatem sectantur, sunt equites religiosi, dispersi per mundum, nihil ex ordine recipientes, nisi degant in insula magistrum, vel ei militent. Unde pensiones alimentariæ, ususfructus, donationes, vel harum surrogata, ipsis conferri possunt [1].

[1] *Brod. Louet. c. VIII.*

VIII.

quod improbatum.

Concilium Tridentinum [1] pristinam disciplinam reduxit, & regularibus omnibus omnium rerum, cum mobilium, tum immobilium possessionem interdixit. Cuncta sunt manibus superiorum consignanda, quibus non licet cuiquam,

quam, quocumque obtentu, statas pensiones assignare. Bonaque omnia administranda sunt ab æconomis, quos superiores pro lubitu removeere possunt. Utenfilia, quæ superior religiosis concedit, sapere debent paupertatem, quam profitentur. Qui his reluctantur, privatione suffragii activi & passivi ad biennium, aliterque pro constitutionum modo, puniuntur.

[1] Sess. 25. ref. c. 12.

IX.

Votum castitatis consistit in renuntiatione matrimonii (u). Vitiis enim, huic virtuti oppositis, omnes Christiani renuntiant in sacro lavacro. *Votum castitatis* atque ipsa professio religiosa est impe-

3. Castitatis. Eius in-
doles ab-
stinencia
a matri-
monio.

(u) Veteres, qui
sectati sunt, in
matrimonii renuncia-
tione primariam absti-
nencia partem colloca-
runt; sed sine voto ut
plurimum. Postea vo-
tum ad eam quoque ex-
tensum est, quamvis,
ante usum votorum,
sancte abstinentia hæc
inter monachos conser-
vata fuerit. Quamvis
ergo protestantes ab
hoc voto alieni sint, ni-
hil tamen prohibet, quo

minus ad legem absti-
nencia adstringi que-
ant, qui vel quæ mona-
stera ingrediuntur, sal-
tem hoc effectu, ut,
quamdiu in hoc soda-
litate vivunt, abstinen-
tia legem servare co-
gantur. Si virgines e-
nim nubere intendunt,
renuciare suo juri &
monasterio excedere
coguntur, idque multo
magis de Abbatisa di-
cendam.

impedimentum dirimens, quod subsequens matrimonium reddit absolute nullum, ita ut, si de facto contrahatur, conjunctio sit illicita, incestuosa & facriliga, liberique, cum quoad effectus civiles, tum quoad irregularitatem, illegitimi habeantur [1]. Tale conjugium execrabilius est adulterio, quippe conjunctum cum manifesta & impudentissima promissionis Deo factæ violatione.

[1] c. 8. dist. 27. c. 22. q. 1. c. 40.

X.

Occlusio.

Ut facilius votum *continentiæ* observari possit, religiosis feminarum aliorumque hominum commercium, quoad ejus fieri potest, fugiendum est. Hinc regula Benedicti c. 66. claustris eos abdidit, in quibus, ne obtentus sit egressui, puteos, furnos, molendinum, aliaque necessaria instrumenta habent, ipsæque eorum Ecclesiæ non sunt nisi *oratoria* recondita. Ceteri religiosi, præsertim mendicantes, quibus vita est ambulatoria, tam arcte occludi non potuerunt. Id tamen generatim observandum, ut feminae religiosorum limina ne superent; ut, quoties opus est, extra domum in publico sermones cum iis misceantur; ut nemo sine socio, nemo sine venia superioris, exeat e claustro,

XI.

Iter suscepturo opus est scripta superioris venia, quam *obedientiam* vocant, quum nemo religiosorum, nisi invitus & obedientiæ causa, claustrum relinquere præsumatur [1]. Qua qui destituuntur, detineri ab ordinario loci, ac veluti *apostata* puniri possunt. Qui *studiorum* causa in academias mittuntur, migrare debent in sui ordinis collegium nisi *apostata* haberi velint. Multo minus quisquam, quocumque obtentu, principi, aut prælato, aut civitati operam suam, sine *venia superioris* (x), addicere potest.

Egressus non nisi cum venia superioris.

[1] Concil. Trid. sess. 25. ref. c. 4.

XII.

Ad votum *continentiæ* referendæ sunt omnes corporis castigationes, jejunia iterata, abstinentia ab esu carnis, cubile durius, abstinentia a linteis, preces nocturnæ.

Macerationes corporis.

(x) Hac ergo impetrata etiam possunt esse consilarii summorum principum, negotiis publicis præesse, & sæcularia peragere, cum tamen *saeculo* mortui dicantur. Verum mox *saeculo vivere* incipiunt, quoties iussus superioris ad *vitam saecularem* eos resuscitat revocat.

que, quod vel exemplum P. JOSEPHI sub LUDOVICO XIII. illustrat, qui ad secretiora Regni Galliaë administranda evocatus, facile vitæ monasticæ usum dereliquit, & cardinali Richelieu adeo inserviit, ut nil sine ipso suspiceret perageretque.

cturnæ, vestis cilicia, flagellationes, pedum nuditas, ceteræque macerationes, quæ longa serie recensentur in regulis & constitutionibus singularibus. His omnibus proposita est *castigatio corporis* & *subactio in servitutem*, ut spiritus liberior sit, promptiorque ad orationem & unionem cum Deo [1]. Regendæ tamen sunt a *superiore*, & ad obedientiam exigendæ. Omnium enim macerationum pulcherrima est *propria voluntatis retusio* (y).

[1] 1. Cor. IX. 27.

C A P. XXV.

DE CLERICATU REGULARIUM EORUNDEMQ
EXEMTIONIBUS.

I.

Vitæ clericalis & monasticæ conjunctio.

P Rincipio clericatus cum vita monastica consistere non posse videbatur.

[1] Mo-

(y) Admodum probe & ex rei veritate loquitur Autor. Non *caro*, sed *voluntas carnalis* domanda, subigenda, castiganda. Externa jejunia, macerationes, aliaque ad corpus domandum adhibita remedia, fiunt ut plurimum & fieri possunt sine mentis mutatione, hypocritice, gloriæ & ambitionis facræ infinctu, denique ex *absurdissima superstitione*. Vel vita DOMINICI loricati, a DAMIANO descripta, hæc factis probat. vid. MABILLON. *in act. Be-ned. sec. VI. p. 143.*

[1] *Monachus* fuit homo, qui, proprio motu, hominum, etiam fidelium, commercium fugiens, in deserto peccata sua deplorare, perfectionemque Christianam sectari instituit. *Clericus* contra a fidelibus sæpe invitatus electus est, qui in oculis omnium functiones in Ecclesia publicas obiret. *Clericus*, simulatque *monachus* factus est, functionibus Ecclesiasticis abstinuit. *Monachus*, qui *clericus* factus, e monasterii latebris in lucem & ad Ecclesiastica munia obeunda tractatus est. Non ita multo post in monachis tolerati sunt presbyteri & clerici, qui sacrum facerent in oratoriis monasticis, ne monachis publicæ Ecclesiæ frequentandæ essent (2). Et ex monachis nonnulli clerici facti sunt, quod pauci ceterorum fidelium ad sacra munia essent

(2) Monachi enim antiquitus diversoria sua in civitatibus extruentes, more ceterorum *laicorum* die dominico ecclesiæ parochialis sacris vacabant, adeo ut nec virgines sacratæ ab hoc nexu exercentæ essent, observante MORINO de *ad. min. sacram. penit. lib. II. c. 17. §. 12.* Ex in-

stituto BENEDICTI demum *propria oratoria* acceperunt, in quibus soli monachi ab initio rem divinam faciebant, ut IDEM *cit. l.* docet, & ita tandem monachi ordines acceperunt, ne *adventitios presbyteros* sacrorum causa aliunde petere necessum haberent.

essent idonei. Ad ultimum vita contemplativa & vita activa, h. e. monastica & clericalis, conjunctæ sunt in communitatibus canonicorum. Monachi tamen, quod ex regulis Aquisgranensibus apparet, semper distincti manserunt, licet jam tum clericis annumerati.

[1] THOMASS. *part. 1. l. 1. c. 47. C. 164*
q. 1. c. 2. 3. 4. &c.

II.

Monachi
plerique
sunt clerici;
ceteri fratres
laici.

Inde a sæculo XI. soli clerici pro monachis sunt habiti; *Clerici*, inquam, ii, qui, choro destinati, psalmodiam & latinam linguam callebant, quæ jam pridem vulgo nota esse desierat. Denique *concilium Viennense an. 1311.* voluit, ut monachi omnes sacris initiarentur [2]. Illiterati, & solum ad laborem corporis ac vilia officia idonei, porro quidem ad vitam monasticam admissi sunt; sed ita, ut nec chorum attingerent, nec suffragio gauderent in capitulo (a). Atque hi posteriores *fratres laici* seu *conversi* vocati

(a) Observat egregie AUTOR *tom. XX. hist. eccl. in disc. præl. §. 5.* usque ad sæc. XI. monachos non tantum orasse, sed etiam laborasse; hac vero tem-
pestate discrimen fuisse ortum inter *fratres chori & laicos*, & sic simul valde laxatam esse veterem disciplinam. Neglecto enim & ad fratres, laicos rejecto labore

Vocati sunt, quasi *laicos conversos* dices. Monachi Vallis Umbrosæ in Tuscia primi fratres laicos, ad subeundos labores & vilia munera, adscivisse leguntur [2]. Quos secuti sunt Carthusiani & Cistercienses, ut ipsi, externo labore levati, solitudinem occlusi melius colere possent. Ex quo Cluniacenses & Cistercienses innotuerunt, assidue verba fecere ad populum, cujus illustre exemplum S. Bernardus est, omnibusque in Ecclesia officiis fungi cœperunt.

[1] *Cl. ne in agro §. pen. de statu monach.*

[2] *Hist. Eccl. l. 60. n. 4. l. 63. n. 57.*

III.

Vicissim *canonici regulares*, licet origine *clerici*, solemnia vota instar *monachorum* fecere (b), domibus, quas monasteria appellarunt, inclusi, ab abbatibus recti;

Clerici
vicissim
sunt mo-
nachi.

labore corporis, sacro otio sese dederunt fratres chori, sub prætextu, quod fratres laici essent idiotæ, imperiti, & sic ad chorum inidonei. Accedebat *laicorum* quorundam superstitiosus amor inserviendi monachis, quos minime repellendos judicabant.

(b) Non male ERAS-

MUS in *coll.* cui titulus: *peregrinatio religionis ergo*: censet, canonicos regulares medium genus inter monachos & canonicos sæculares esse. Nam, pergit, *in odiosis canonici sunt, in favorabilibus monachi*, ut statum semper in suum favorem detorquere possint.

recti; & cum congregationibus plurimum domuum unum corpus constituere: quo factum est, ut vulgo *monachorum* vocabulo omnis generis religiosi comprehenderentur. Soli tamen *canonici regulares* retinere ecclesias parochiales, quarum nullam monachi habere possunt.

IV.

Inter utrosque fluctuant mendicantes:

Mendicantes inter canonicos regulares & monachos veluti medii fluctuant. Sunt enim omnes *clerici*, destinati quippe salutem hominum, per prædicationem & poenitentiae administrationem, promovendæ. Sed plerique austerum monachatum sectantur, augentque pedum nuditate & mendicitate. Ab utrisque vicissim differunt, quod nullibi fixam sedem habent, sed *ambulatoriam vitam* (c) agunt, ire parati, quo superiorum voluntas, quo salus Ecclesiae vocat.

V.

(c) Hæc vero *ambulatoria vita* aditum eis paravit ad quævis negotia publica & secularia. In secreta familiarum illustrium penetrant, & testamentorum executiones ambiunt. Delegantur ad *negotia pacis*, & alia magni

momenti, quod secretorum custodes fidelissimi, omnique suspicione carere censeantur. Imprimis pontifici utiles sunt in causis expediendi, in colligendis pecuniis ex quæstu sacro, & inde debellandis hæreticis, quorum *inqui-*

V.

Egregia in Ecclesiam merita, singularisque erga sedem apostolicam devotio, invidenda Paparum privilegia conciliarunt [1]. Qualia sunt, exemptio a jurisdictione ordinariorum, quam a primis incunabulis habuere: infinitæ indulgentiæ, iis impertiendæ, qui certis diebus festis Ecclesias ipsorum visitant, stipemque conferunt ad fabricam, vel ad convictorium: potestas celebrandi sanctorum sui ordinis anniversaria sacra: potestas publice verba faciendi, confessiones audiendi, sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ administrandi, sepulturas concedendi in suis ecclesiis, & quæ sunt similia; ab

una

inquisitiones dirigunt, promoventque. Fidei conservationis prætextu crudeles sunt, *judicia criminalia* contra hæreticos exercent, non alieni ab incarcerationibus, tortura, condemnatione & bonorum confiscatione. Et tamen, quod mireris, haud censentur *irregulares*. Qui ab initio humillimi in excessu erant, & summe pauperes, mox *magistratum* sibi acquisiverunt, & toti mundo *terribiles* facti. Ita de iis eorumque moribus hodiernis rationes subducit AUTOR in *hist. eccl. tom. XX. in disc. pral. §. 10.*

una domo sæpe ad omnes, & ab uno ordine ad reliquos extensa. Celeberrimum horum privilegiorum promtuarium est constitutio Sixti IV. an. 1474. *fratribus minoribus*, e quorum grege ipse fuit, data, quam *mare magnum* vocant, quamve Leo X. an. 1519. omnibus *mendicantibus* communem esse voluit (*d*).

[1] *Vid. Collect. privil. ord. mend. auct. Jo. Bapt. Confecto.*

V I.

æque ac clericorum regularium.

Clerici regulares, veluti *Jesuitæ* & *Theatini*, eodem fere instituto, eadem facultate, sacra ubique faciendi, iisdem privilegiis utuntur; a ceteris religiosis præcipue in eo discrepantes; quod Missam non cantant: de cetero multis negotiis districti & orationis mentalis studi-

(*d*) Immensa hæc privilegia confusiones infixas, odia, rixas, aliaque incommoda peperisse, quis negaverit? Verum magnopere iis profuit, [1] quod plures ex suo ordine in sede papali viderint pontifices, [2] quod curiæ papali in multis causis arduis admodum utiles fuerint; [3] quod intuitu *pau-*
peritatis affectatæ sese omnium animis innuare didicerint &c.

studiosiores. Si *externa* spectes, austeris corporis macerationibus posthabitis, vestitu utuntur, presbyterorum sæcularium sui temporis proprio.

VII.

Si itaque computes, quidquid usquam in orbe Christiano monachorum chori, canonicorum regularium, religiosorum mendicantium & clericorum regularium, est, agmen habebis æque numerosum, aut numerosius *clero sæculari*. Et sane fatendum est, ante instituta S. Caroli, ante seminaria & recentiores presbyterorum congregationes, omne pondus functionum ecclesiasticarum incubuisse *regularium* humeris, qui illud etiamnum bajulant in Italia & in Hispania. Ipsi soli fere pueros instituere, adultos docere, confessiones audire, scholas regere, pios se præbere, aliosque ad pietatem exhortari. Ex ipsis sæpe sunt Episcopi, sæpe pontifices lecti.

Regularium numero pares sæcularibus,

VIII.

Plerique regularium a *jurisdictione ordinariarum* i. e. Episcoporum exempti sunt, & quidem pedetentim. Monachi olim, ut ceteri fideles, paruerunt Episcopis [1]. Quorum quum sæculo V. multi per civitates discurrent, Ecclesialque

exempti jurisdictione ordinariarum,

fiisque turbarent, concilio Chalcedonensi c. 4. decretum est, ut monachi, Episcopis penitus subjecti, sub pœna excommunicationis, negotia omnia, cum Ecclesiastica, tum civilia, fugientes, jejuniis & orationi vacarent. Cui libet monasterio præfuit abbas, quem a monachis electum instituit Episcopus: cujus juris reliquiæ supersunt in benedictione abbatum. In Africa primum & in oriente exemptiones gliscere cœperunt [2]. In Italia Gregorius M. nonnullis monasteriis indulgit, ut neque de redditibus rationem reddere Episcopo, (e) nec permittere tenerentur, ut Episcopus ad sacrum faciendum veniret in oratorium claustrale, solitudinemque congregationum turbaret [3]. Post hæc multi Episcopi, monachorum pietate tacti, vel ipsi eadem indulserunt, vel, ut Romæ exemptionem impetrarent.

(e) Hæc a Gregorio indulta immunitas non totalem exemptionem, sed partialem continebat: salva de cetero mansit episcopis inspectio in vitam & mores monachorum

cum reliquis jurisdictionis capitibus: id unice, quod admodum molestum iis erat, quidam agere solebant, ut episcopos a redditibus suis arcerent, quos captare solebant.

rent, auctores fuere (f). Ad ultimum exemptiones ad plerosque religionum ordines extensæ fuerunt, & Episcopi eos hac conditione, ut exempti essent, in dioceses suas receperunt. Sed postquam plura incommoda inde nata, novissimis temporibus exemptiones omni modo restringi cœperunt.

[1] THOMASS. *discipl. part. 1. l. 1. c. 48.*
p. 2. l. 1. c. 38. seq. [2].

(f) Tales exemptiones tolerari poterant, quia fiebant *consensu episcoporum*, quod formulæ MARCULFI indicant. Fuldenis monasterii exemptionem hoc modo factam fuisse, docet præceptum Pipini apud BARON *ad ann. 755. n. 29.* Quæ aliter factæ dicuntur antefæculum XI. exemptiones, de falso suspectæ sunt, prout eruditi passim observarunt. Sæculo XI. demum abusus exemptionum invaluit, in vitis & reluctantibus episcopis factarum, postquam pontifices in eam iverunt sententiam, *se esse universales episcopos*, ut ait HERICURTIUS in tr.

quem inscribit: *les loix eccles. dans leur ordre natur. P. 1. p. 77.* Addit AUTOR *tom. XX. histor. eccl. in disc. prelim. §. 13.* multum quoque falsas Isidori decretales hunc abusum promovisse, quippe quæ tradunt, *papam omnia posse.* Non negaverim, episcoporum vexationes & exactiones, quibus monasteriis molesti erant, in causa nonnumquam fuisse, ut monasteria sese potestati eorum subducere studerent. Verum etiam pontifici rationes politicæ erant, quæ tales exemptiones suadebant, ut rei ecclesiasticæ admodum noxias, ut saniores non diffitentur.

[2] *Hist. eccl. l. 33. n. 4. l. 36. n. 26.*[3] *Gregor. VII. epist. 18. ind. 1. hist. eccl. l. 36. n. 33.*

IX.

limitatio
I.

Quum præsumtio sit pro jure communi, exemptiones non attenduntur, si titulo, si diuturna possessione destituuntur. Quæ durante schismate Avenionensi invaluerunt, eæ omnes, quotquot sine causæ cognitione & sine consensu ordinariorum datæ, concilio Constantiensi *sess. 43.* revocatæ, & reliquæ a concilio Tridentino [1] limitatæ, ac in Francia novis constitutionibus restrictæ sunt. Nemo regularium ad populum verba facere potest sine venia Episcopi, qui habet jus id prohibendi, etiam in Ecclesia monasterii [2]. Nemo regularium confessiones audire potest, nisi adprobatus ab Episcopo, qui jus habet hominem tentandi, & adprobationem suam limitandi [3]. Qui *curas* habent, ratione administrationis sacramentorum & functionum ecclesiasticarum, soli Episcopo parent. In universum omnes regulares in anniversariis sacris, in solempni pompa sacrorum, in ritibus ac cærimoniis publicis, sequuntur morem & observantiam dioecesios, in qua degunt [4].

[1] *Sess. 25. Ref. c. 2.*[2] *Sess. 24. Ref. c. 4.*[3] *Sess. 23. Ref. c. 15.*[4] *Sess. 25. Ref. c. 11.*

CAP. XXVI.

DE REGULARIUM REFORMATIONIBUS.

I.

Prolapsa
regula-
rium dif-
ciplina
cum mo-
nachorum,

EXemptionibus maxime perdita res est regularium. S. BERNARDUS (h). quaedam animi præensione acerrimis in- vectus est declamationibus in hujus generis privilegia. Quum superiores sæpe longe, longius pontifex abesset, infinitis negotiis districtus; delinquere impune fuit, vitiaque radices egerunt, antequam animadverterentur. Obtentu conservandi privilegia in causis ad disciplinam

adeoque humilitatis studium præ se ferentes, ambitionis sacra venerio omnia impleverunt.

(h) Merentur verba BERNHARDI, de morib. & offic. episc. c. 9. adducta, quæ hic repetantur, utpote quæ horum exemptorum monachorum indolem optime depingunt. Ait: *miror, quosdam in nostro ordine monasteriorum abbates hanc humilitatis regulam o-*

diosa contentione infringere, & sub humili (quod pejus) habitu & tonsura tam superbe sapere, ut cum ne unum quidem verbulum de suis imperiis subditos suos prætergredi patientur, ipsi propriis obedire contemnant episcopis. In sequentibus pluribus hunc abusum taxat, docetque, monasticæ disciplinæ certissimam imminere jacturam, remotis inspectoribus necessariis.

nam pertinentibus Romam adpellatum est. Fuere & aliæ laxioris vitæ causæ, fuga & contemptus laborum corporis, itinera in terram sanctam, ad expeditiones cruciatas, ad academias, ad monasteria visitanda, ad conventus generales; conversatio cum profanis hominibus officii causa; naturæ denique corruptio, quæ sola per se sanctissima instituta pervertere potest.

II.

Canonici, quod professione *clerici* essent, omnium maxime perclitabantur. Zelus ille devotus, quo per annos CL. arserant, paullatim refriguit, desiitque in tantam morum dissolutionem, ut an. 1359. Benedictus XIII. huic malo medelam adhibiturus operam luderet. Exeunte sæculo XIV. monachi omnes, ne *Cisterciensibus* quidem exceptis, turpissime se dederunt (i). Abbates, ut ceteri prælati, instar Satraparum Bacchanalia vivere, monasteriorumque bona disperdere, ut ad ultimum officiis claustrali-

(i) Hæc pestis, quæ infecerat monachos, ut se turpissime darent, non substitit intra monasteriorum sodales, sed penetravit etiam extra claustra, & Christianos pene omnes corripit. Hi enim, qui in sæculo esse dicuntur, ita rationes subducebant: *Si hi, qui*

stralibus, priori, camerario, cellario, valetudinario, eleemosynario, certi redditus, ut officiis suis fungi possent, assignandi essent: quæ officia pontifices mutarunt in *titulos beneficiarios*, quorum abbas erat collator ordinarius. Interea monachi deserta communione segreges vivere, *annua pensione* singulis assignata. Sic monachorum statione factæ sunt parva beneficia, quæ, tamquam certa sustentationis media, redimebantur ab hominibus, merum sæculum spirantibus: quo pacto sacrum & venerabile *monachi* nomen ad ludibrium recidit, sonuitque *ignavum* & *nullius pretii hominem dicam, an pecudem?*

III.

instaura- Tanta vitæ monasticæ depravatione,
tur quæ speculum perfectionis Christianæ
esse debuisset, optimus quisque semper
movebatur. Princeps cum sæculares,
tum

exemplar perfectionis esse debent, talia autem, multo magis hæc nobis permiffa erunt: si judicant, hæc vel illa sine peccato fieri posse, nec nobis scrupulum ea movere poterunt, prout AUTOR optime demonstrat tom. XX. hist. eccl. in disc. prælim. §. 14.

tum ecclesiastici conjunctis sæpe viribus emendationem moliebantur. Et quum illa licentiæ pestis exempta potissimum monasteria, quæ non erant certi cujusdam ordinis, afflasset; constitutum est, ut cuncta in formam congregationum redigerentur [1]. Equidem dehinc tribus sæculis diversæ in diversis provinciis monachorum congregationes coierunt, sed & ipsæ maximam partem corruptissimæ, si novissimas exceperis.

[1] C. 7. X. de statu monach.

IV.

Franciscus ceterique mendicantium inter auctores, quod divitiis adscriberent depravationum causam, bonis omnibus alumnos suos exuerunt. Sed horum stupendus numerus, perpetuum cum profanis commercium, theologiæ scholasticæ sophistica, cui totos sese dabant, miseros in morum præcipitium egerunt, qui præterea a papis molliores regulæ interpretationes, plurimasque dispensationes impetrarunt (k) [1]. Rediere illi

(k) Non alia de causa, quam quod sedi apostolicæ devotissimi. Hi enim fuere, qui auctoritati papali propa- ganda unice studuerunt. Potestatem papæ enim adeo extendunt, ut omnem potestatem temporalem eidem

illi tamen haud ita multo post in viam
Ducentis annis Franciscum secutus
BERNARDINUS Senensis, rejectis
omnibus his dispensationibus, calcavit
vestigia magistri, *strictioris observantiae*
instaurator, quam multi spernunt. Hinc
fratres minores, alii *observantini* au-
diunt, alii *conventuales*. Eodem tem-
pore Coleta, Corbiensis femina, virgi-
nes S. Claræ in Francia reduxit in
viam.

[1] C. 3. X. de verb. sign. in 6. Cl. 1. eod.
Extravag. 1. 2. 3. 5. Joan. XXII.

V.

Hispanis, Exeunte sæculo XV. emicuit in His-
pania nova *minorum* reformatio, ab In-
nocen-

dem profus subjice-
rent, traderentque, pa-
pam posse regna supri-
mere, transferre, erige-
re, eorumque capita
pro lubitu deponere.
*Secundum eorum sy-
stema.* ait AUTOR cit.
l. §. 13. *in toto mundo
unus tantum supremus
imperans est, qui spiri-
tualem potestatem ex-
ercet tum per se, tum
per clericos, quibus
partem regiminis com-
mittit, tum per laicos
quos administratores*

*temporalium, a qui-
bus sese lenare gestit,
constituit.* En egregiam
philosophiam, qua pe-
stilentior excogitari
non potuit, quæque
tot funestos eventus
produxit, ut tot re-
rum documenta evin-
cunt. Recte ad hunc
rei Romanæ statum ap-
plicari possunt illa JÜ-
VENALIS lib. 1. sat.
1. vers. 30. *quis ini-
quæ tam patiens ur-
bis, tam ferreus, ut
teneat se!*

nocentio VIII. laudata. Qui eam amplexi sunt e Franciscanis, eos *Recolatos*, & Hispanico vocabulo *Recogidos* i. e. reformatos appellarunt. Matthæus Baschi, *Observantinus* an. 1525. regnante Clemente VII. in Marchia Anconitana reformationis, ceteris omnibus ratione paupertatis exactissimæ, auctor exstitit. Hujus sectatores a longo & acuminoso capitis tegumento, quod barbare *capucium* vocant, *Capucini* dicuntur. Ineunte sæculo XVII. tertius quoque Franciscanorum ordo mundior factus est, instituta congregatione Francica religiosorum capucinis ferme similitudinem. Sic in ceteris mendicantium ordinibus plures sunt reformationum coetus.

V I.

Carmelitæ an. 1432. ab Eugenio IV. Carmelimitationem regulæ impetrarunt, quam qui sectantur, ii *Mitigati* audiunt. Horum alumna S. Theresia an. 1568. Avilæ in Castella virginum religiosarum disciplinam emendavit, & Joannem de Cruce ac Antonium de Jesu excitavit, ut idem facerent inter religiosos. Hoc institutum qui sequuntur, ii vocantur *carmelita excalceati*, quos ineunte sæculo XVII. primum vidit Francia.

V I I.

Interim plerique monachorum & cano-

congregationibus

nonicorum regularium, ab hac cura intacti, vitiorum veterno inveterascentes, vel publica omnium voce & confessione, novis hæresibus spargendis ansam dederunt. Hinc concilium Trident. [1] vetera emendationum media revocavit, constituitque, ut regulares omnes exacte sequerentur regulam, vota que observarent, & superiores hæc omnia curarent. In Francia *statuto Blesensi art. 30.* præceptum legimus, ut Episcopi & ordinum principes disciplinam monasticam primæ institutioni restituerent: quod insecutis statutis repetitum [2]. Nec opus caruit effectu, institutis duabus celeberrimis congregationibus, altera *S. Mauri* pro monachis, altera *S. Genevievæ* pro canonicis regularibus, quarum utralibet plures C. domos religiosas complectitur. Illa prodiit ex congregatione *S. Vannii*, quæ exorta est an. 1597. in Lotharingia. Nam an. 1613. Joannes Reynoldus abbas Sant-Augustinianus, Lemovix, monachos *S. Vannii* conjunxit in unum corpus, quod Gregorius XV. confirmavit sub appellatione *S. Mauri*, quæ hodie per omnem Franciam extenditur (1). Hæc originem debet monasterio *S. Vincentii*

S: Mauri
&

S. Genevievæ.

(1) Hæc congregatio fervori pietatis literarum

tii Silvanectensis, auctoremque agnoscit Carolum Faurium, quem cardinalis Rupifulcaldius (*Rochefoulcauld*) Parisios vocavit in ædem S. Genevievæ, ubi congregationem, per omnem Franciam patentem, formavit, ab Urbano VIII. an. 1655. confirmatam. Sunt etiam aliæ extra Franciam canonicorum regularium congregationes. Distinguntur amictu candido, & linteo humerali, ut pateat, ipsos esse clericos.

[1] *Seff. 25. ref. c. 1.*

[2] *Aurelian. art. 20. Melodunens. art. 2. 6. 7.*

VIII.

Non sine solemnibus susceptæ sunt auctoritate pontificis, hæc reformationes. Præter conciliorum decreta & regum constitutiones, quibus generatim commendantur, quælibet munita est singulari pontificis decreto ac regio edicto, post causam cognitam monasteriaque visitata prodito.

Qui

rarum bonarum studia conjunxit, existimans, hæc cum illa omnino subsistere posse. Unde ex hac tanquam ex equo Troiano prodire tot lumina egregia, quorum opera indefessa, antiquitates imprimis illustratæ, quæ in tenebris jace-

bant, in lucem protracta, &, quæcunque ad solidam eruditionem facere possunt, magna cura excultæ sunt, quod ostendunt opera Menardi, Acherii, Mabillonii, Gerberoni, Ruinardi, Martenii aliorumque.

Qui ex senibus religiosi colorem mutare detrectarunt, iis annuæ pensiones assignatæ fuerunt. Interim non usquequaque reformatio suscepta est. Congregatio S. Mauri locum habuit tantummodo in monasteriis regulæ primævæ subjectis, nec in unum corpus coalitis; non autem inter Cluniacenses & Cistercienses. Hinc plura supersunt monachorum & canonicorum regularium claustra, quæ antiquum obtinent cum bonorum omnium offensione.

C A P. XXVII.

DE RECTORIBUS REGULARIUM.

I.

Abbates & **P**RO diversis religiosorum ordinibus regimen est diversum. Ex regula Benedicti c. 2. quodlibet monasterium *abbatem* habet, qui non solum monachos omnes regit ratione morum & vitæ interioris, sed instar boni patrisfamilias etiam temporalia omnia administrat. Monachi eum elegerunt, electumque Episcopus diœceseos ordinavit benedictione solemni, quæ æmulatur consecrationem Episcoporum.

Ab-

(m) [1]. Abbates sæpe quidem, sed non semper ordinati sunt presbyteri. In causis arduis abbas consuluit monachos, quorum tamen suffragia non fuere decisiva. c. 3. Potuit adsciscere præpositum, laboris socium, & si numerosum cœtum habuit, denis fratribus decanum præficere c. 65. item, janitorem, cellarium, vel procuratorem constituere, sed & pro lubitu destituere c. 21. Vixit ad morem aliorum monachorum, nisi quod onus universæ domus regendæ & separatam mensam, cui hospites adhibere poterat, haberet c. 56. Ad prædia longius distita certos monachos emisit administratores, qui oratorium sibi struxere, in quo regulam, spectante priore, ab abbate submisso, æque sancte observarunt: quæ loca cellulas, prioratus vel obedientias vocarunt (n).

[1] Pontif. Rom. de bened. abbat.

II.

(m) Nisi quod tantum manus impositione perficiatur, sine unctioe, quod non ad sacerdotium, sed ad regimen monasterii constituatur. Si defectus canonicus in electo apprehenditur, postulatio ad episcopum diri-

genda, qui pro admisione electi imploratur, æque ut in episcoporum electionibus observari solet, prout late tradit TAMBURINUS de jure abbat.

(n) De his consulendus est MABILON. in act. Benedict.

in

II.

Abbatem unum Cluniacenses; plures habent Cistercienses.

Ordo universus Cluniacensium servandæ uniformitatis causa unum tantum abbatem habere voluit, ceteris monasteriis, etiam amplissimis *prioribus* commendatis. Cistercienses, laxitatem disciplinæ absolutæ auctoritati abbatis Cluniacensis imputantes, singulis monasteriis singulos abbates præfecere, eorumque annuos conventus habuere, ut palam fieret, num uniformitatem tuerentur, regulamque fideliter observarent. Cisterciæ (o) multum auctoritatis in quatuor filias majores; his tantumdem in suas filias; ut abbas matris Ecclesiæ regeret electionem abbatum

in pr. f. ad sec. V. §. 53. Dictæ sunt *obedientiæ*, quod essent colonie monasterii majoris, eique obedirent & subessent; *cellule* vero, quod essent *cellæ penuarie*, unde pasceretur cœtus monachorum. Horum fuit, continere in officio servos, rem agrariam curantes, ceteroque colonos, ac reditus monasterio principali debitos, exigere.

(o) Quamvis reliquorum ordinum *Generales* Romæ degant, *Cisterciensium* tamen

Generalis residet in solo hujus ordinis natali, vocaturque *Christianissimi regis in Burgundie senatu primus consiliarius natus*, *universi ordinis caput & superior generalis*, id quod tamen Cardinalis de L U C A *tom. III. de regul. disc. 2. n. 25.* restringit ad Cistercienses in Gallia degentes. Divisa enim hæc familia est in plures provincias, quarum singulæ *Generalem* suum habent.

tum filiarum, quos, adhibito quorundam abbatum consilio, si quid secus fecerant, destituere potuit.

III.

Rectura canonicorum regularium prope- Hi olim modum ad normam regiminis mona- electi, hodie nomi- stici fuit efformata, quum potiora clau- nantur a tra *abbatem*, viliora *priores* haberent, rege ple- ac olim *prepositos* atque *decanos*, qui su- rumque. persunt in capitulis sæcularibus. Mo- nachi & canonici regulares, abbates & priores suos ipsimet longa consuetudine elegerunt usque ad an. 1516. quo in Francia per concordatum Francisci I. cum pontifice initum [1] electiones istæ æque ac episcopales sublatae sunt. Rex igitur nominat, quem abbatem, quem priorem esse vult: nominatum instituit pontifex eo modo, quem supra de *Episcopis* explicavimus. Nominandus est religiosus ejusdem ordinis, XXIII. annos natus, ut intra annum presbyter fieri possit. Hoc cautum *statuto Blesensi art. 1. 9.* aliisque, quibus supponitur, monasteriorum recturam conferri secundum regulam. Sed si *commende* sint, prout hodie pleraque sunt monasteria, conferuntur clericis sæcularibus; nulla ætatis ratione habita. De *commendis* autem dicendi locus erit

part. II. c. 26. Jus tamen electionis factum tectum mansit monasteriis totorum ordinum matribus & capitibus, veluti monachis Cluniacensibus, Cisterciensibus, eorumque quatuor filiabus; Præmonstratensibus, Grandimontensibus & nonnullis aliis: quod falso instar *privilegii* habetur, quum hæ sunt reliquæ juris communis (p).

[1] Tit. 6. de elect.

IV.

Congregatio-
num su-
periores
eligun-
tur, ut

Recentiores *monachorum & canonicorum regularium* congregationes, a veteri instituto recedentes, reguntur prope ad modum mendicantium & aliorum ordinum recentiorum, Abbates habent, sed tantum triennales, ne potentia crescant; qui non a monasterio, sed in conventibus, ad quos ex omnibus provinciis, per quas congregatio extenditur, certi legati mittuntur, eliguntur, æque ac *officiales generales*, qui sunt superior *generalis*, hujus *assistentes*, *visitatores* & *pro-*

(p) De his monasteriis a nominatione regia exempti plenius agit CHOPPINUS in *monast. lib. 1. tit. 1.* eisque addit familias Cz-

lestinorum, S. Trinitatis, mendicantium, & maxime eorum, quorum officia sunt temporalia ex instituto ordinis.

provinciales. Monasteriis, quæ *abbates commendatarios* (q) vel *abbates regulares* quidem, sed non reformatos habent, præsiunt *priores triennales*, & *prioratibus*, quæ *priores commendatarios* vel *priores regulares* quidem, sed non reformatos habent, præsiunt *priores claustrales*. Ceteri *officiales claustrales* in singulis domibus ab abbate vel *priore claustrali* instituuntur, & pro lubitu remouentur. Hæc intelligenda sunt de *prioratibus conuentualibus* (r); non de simplicibus qui monasteria esse desierunt.

V

(q) Durant adhuc in Gallia commendæ *monasteriorum*, quæ in perpetuum commendantur *clericis secularibus* ut plurimum. Hac commendatione hi quidem quoad titulum *abbates* fiunt, jurisdictionem tamen nullam in monachos de moribus Galliæ exercent, (si cardinales exceperis,) sed hæc *priori claustrali* (qui loco *abbatis* est, ejusque vices geris:) debetur. Hic enim ob votorum emissionem & professionem ad regimen

monasterii habilis est, non item *abbas*, qui ut plurimum *clericus secularis*, sine professione & voto, & sic tantum *abbas* non intuitu regiminis monasterii est, ESPEN. P. 1. *jur. ecclæs. tit. 31. c. 7. §. 45*

(r) *Priores conuentuales* sunt capita monasteriorum ex instituto ordinis, quales habent Carthusiani, Cœlestini, aliique. Hæc monasterio si commendantur, reguntur per *priores claustrales*.

mendi-
cantium
genera-
les,

Mendicantium ordines singuli singulis generalibus parent; Franciscani *ministrum*, Dominicani *magistrum*, ceteri *priorem* vocant (s); qui olim soli universos ordines rexerunt. Post singulis domibus singuli priores dati sunt, quos Franciscani *Gardianos* appellant. Quum domus brevi tempore immensum crescerent, secundum *provincias* dispartitæ sunt, & singulis provinciis *ministri* seu *priores provinciales* præfecti. Atque hi officiales omnes eliguntur. Quorundam ordinum generalis ad dies vitæ; quorundam ad certum tempus constituitur: nec eadem omnibus conventuum generalium tempora. In his eligitur generalis; eliguntur reliqui generales officiales: in conventibus provincialibus provinciales & priores vel *Gardiani* (t), qui

(s) Ab *abbatum* appellatione abstinere, quorum vitam luxuriosam, & plus justo splendorem, imo omni humilitati repugnantem reformidabant, atque rectoribus monasteriorum fugiendam judicabant. Et ne no-

men mores successorum eodem inficeret luto, illud tolerare inter se noluerunt.

(t) Diverfa hæc ordinum instituta & regiminis jura plenius exponit PASSERINUS *de election.*

qui deinceps ipsimet *claustrales officiales* constituunt. *Provincialis* religiosos provinciae e monasterio in monasterium pro arbitrio transferre potest, & *generalis* e provincia in provinciam, uni Papæ subiectus. Generales assidue Romæ degunt, qui in Francia *vicarium*, natione Francum, habent, ne regis subditi ab *homine extraneo* e regno evocentur. Ad hunc modum mendicantes in universum reguntur, quem plerique religiosi recentiores æmulantur. Jesuitis tamen aliud placuit.

VI.

Qui quum in electionibus & sæpe Jesuitarum repetitis conventibus generalibus factiones & ambitum gliscere, multaque diffidia inde per totum ordinem spargi viderent; *monarchicam* regiminis formam deperierunt. Summa enim semper & ubique penes generalem est auctoritas (u) [1] Ille tentat laudatque, qui societati

(u) Primus eorum generalis cum *absoluta potestate*, ipse ordinis conditor, IGNATIUS fuit Romæ electus, a patribus hujus societatis ex omni Italia collectis, sub cujus præfectura monarchica tantos fecit progressus, ut intra paucos annos societas in *duodecim provincias* divisa fuerit. Equidem Generalis in

cietati semet adungere cupiunt. Ille ejicit, quos parum judicat idoneos. Ille cuncta distribuit munera. Habet enim unaquæque domus *rectorem*, procuratorem, ministrum & quosdam alios officiales. Provincialis prope intuetur plures unius provinciæ domus. Generalis ut plurimum officia illa confert ad triennium, quod arctare & prorogare potest. Fundationes quoque acceptat & omnes contractus societatis firmat; alienare tamen nequit sine consensu conventus generalis, qui raro cogitur, sed eligendi generalis causa necessario convocandus est.

[1] *Constit. Soc. Jes. part. 9. c. 3.*

VII.

Equitum
Meliten-
sium ma-
gnus ma-
gister. Plurima singularia in *ordinibus militari-
bus*, si vel solos equites *Joanniticos* seu *Melitenses*, qui ceteris sunt notiores, spectes. Non plures illis domus uni capiti parentes; sed una domus, cujus membra sunt per omnem orbem Christianum dispersa. Ob utilem bello sacro navatam ope-

regimine quinque *generalibus assistentibus* stipatus est, sed hi suffragium non ferunt de-
 | cisivum, sed consultati-
 | vum: vid. *histoire du*
 | *clergé tom. III. p.*
 | 113.

operam plurima prædia, templariorum spoliis aucta, nacti, ad horum administrationem emittunt, quos *commendatores*, i. e. *depositarios* vel *administratores* (x) vocant: quorsum etiam spectat *Balivii* (y) vocabulum. In sigulis provinciis *priorem* (z) habent, qui pinguis-
pro-

(x) Hæc vero *commendatio* & *administratio* non communis, sed *qualificata* est, cum perceptione reddituum conjuncta. Scilicet ab initio hic ordo mere *monasticus* fuit: mox ejus sodales ad formam *templariorum* efformati *militiæ* operam dederunt, & sic magis *laici* quam *clerici* fuerunt. Inde dubitatum fuit, quo jure bona ordinis possidere eisque frui possent, quæ *ecclesiastica* censebantur? Promta fuit decilio, jure *tituli* eos hæc bona possidere non posse, eo modo solis *clericis* conferenda; bene tamen jure *commende*, quo etiam per illud temporis spatium monasteria & prælaturæ laicis confe-

rebantur. Inde his præbendis militaribus inditum nomen *commendatarum*, quæ tamen ad instar ceterorum *beneficiorum* censentur.

(y) *Balivius præfectum* denotat, qui provinciæ præest, inde ipsa provincia *Balivia* dicitur; quia ordo hic in octo *nationes*, quas *linguas* vocant, divisus est, sub quibus sunt *Prioratus*, *Baliviæ*que.

(z) Ratio denominationis desumpta est moribus *monasticis*. Habuere ab antiquo sub se monasteria plures *prioratus*, quos *obedientias* dixere, in quibus residebant pauci monachi sub *priore*, reddituum imprimis colligendorum gratia. Qui

provinciae commenda gaudet, ac nonnumquam equitum provincialium conventus cogit. Uno omnes superiore reguntur, *magno* videlicet *magistro*, qui Melitæ degit, totius communitatis metropoli. Ibi instar habet principis absoluti; Papam tamen reverenter colit. Electioni dignitatem debet, non nisi cum spiritu dimittendam. Consilium habet maximorum ordinis ministrorum & *balliviorum* seu *priorum* conventualium, qui omnes cruce majore distinguuntur. Membra sunt, vel capellani, vel equites vel fratres servientes. *Equites* oportet patrum, avorum, proavorum, abavorumque cum paternorum tum maternorum equestrium imagines ostendere (a). *Fratres*, in quibus nec plebei rejiciuntur, partim armis, partim officiis admoventur. Quilibet equitum alium adsciscere potest, sed a concilio provinciali confirmandum; nec nisi majores XXV. annis, & meritis in ordinem clari, ad professionem religiosam admittuntur. Quum ad

com-

in singulis linguis *priores* constituuntur, itidem a capite ejus dependent, & ab initio unice *bonorum* causa constituta sunt.

(a) Unde *sedecim majores* nascuntur secun-

dum schema *tomo II. jur. Eccles.* præfixum. Præterea in Germania non aliis commendaturæ conferendæ, quam *Germanis*, ut diuturna observantia evictum est.

commendas obtinendas annis in militia exacti suffragentur; innumeri sunt, qui sine commendis degunt. Hi si in insula degunt, in *hospitio suæ nationis* gratis aluntur; sin minus, nihil accipiunt. Unde a parentibus & agnatis pensiones petere possunt.

C A P. XXVIII.
DE RELIGIOSIS VIRGINIBUS
ET EREMITIS.

I.

Feminæ religiosæ reguntur ad modum ^{Virgines} *religiosorum*, (b) quorum regulam, quantum per sexus imbecillitatem licet, sequendam animum induxerunt: ratione arctioris custodiæ & virilis imperii potissimum ab istis diversæ. Primis temporibus virginēs etiam eæ, quæ solemnī ritu

(b) Et in plurimis instituta virorum sequuntur. Nam etiam in monasteriis monialium sunt *sorores laicæ* seu *conversæ*, ministerium corpore præbentes: & *sorores chori* sacris quotidianis inservientes, quæ ut plurimum illas a *conventu* & sic quoque ab electione abbatissarum excludunt, vid. PELLIZARIUS *de monial. c. X. n. 89.* Viliores habitæ sunt sororibus choris, quæ ex ambitione quadam sibi prærogativam quæsierunt, id quod soli consuetudini attribuit PELLIZZARIUS.

ritu ab Episcopo consecratæ, privatis in ædibus habitarunt, sola virtute custoditæ. Post gregatim vivere, donec arctissime occludendæ viderentur.

II.

occlusæ Igitur non nisi extrema necessitate urgente, incendium, pestilentiam, hostem clusuræ, vel aliam domum excitaturæ, aut instauraturæ, & his similia ausuræ, ubi tamen scripta Episcopi venia opus est, e monasterio excedere possunt [1]. Mendicantibus permittitur stipem colligere. [2] Ne secretior vita turbetur, sub pœna excommunicationis nemini (c), ne feminis quidem, ad eas penetrare licet [3]. Monasteria ruri incurSIONIBUS exposita in *civitates* transferre visum. Habent *oratoria*, in quibus *venerabile & sacrum oleum* custoditur, & sacra peraguntur. Cum exteris non nisi per *transennam* loquuntur, nec nisi per *rotam* quidquam edere aut accipere possunt, de quibus regulæ & constitutiones peculiare sunt consulendæ. Tanta circum-

(c) Multo minus eas violare earumque pudicitiam attentare licet, id quod novam *sacri-* | *legii* speciem constituit, illustratam a TAMBU- | RINO *de jure abbatiff.* | & *monial. disp. XI.*

cumspectione imbecillitati sexus succurrere visum, ut, quas pudor non potest, illas necessitas in officio contineat (d).

[1] *C. periculosum X. de statu regular. in 6. Conc. Trid. sess. 25. Ref. c. 5.*

[2] *Statut. Bles. art. 31.*

[3] *Conc. Trid. ibid. stat. Bles. art. 4.*

III.

Ad verbi divini & sacramentorum administrationem virorum industria opus est. Eligunt ergo *facellanos*, qui ipsis a confessionibus sunt, & ab episcopo probandi. Eligunt & *predicadores*. Quotannis ter quaterve confessionarii extra ordinem mittuntur, (e) quibus conscientiam liberius nudare valeant [1].

[1] *Conc. Trident. sess. 25. Ref. c. 10.*

IV.

(d) Hæc ratio veritati, parum vero rationi & regulis christianismi conformis est. Vita monastica unice propter sanctimoniam vitæ eligitur & suscipitur. Qualis vero devotio aut Pietas ab his puellis sperari potest, quas pudor non deterret, sed necessitas constringit? Reluctantes hæc devotæ vivunt, quia ita vivere coguntur. Dimittendæ tales magis essent, quam vi ad votum servandum cogendæ. (e) Quæ vero præcautiones circa confessionarios observandæ sint, exacte rursus tradit TAMBURINUS *Scit. l. disp. 16.*

IV.

superiores,

Parent *superioribus* & *obediunt* *episcopo*, saltem, si exemptæ sunt, qua pontificis delegato, qui singulis monasteriis presbyterum, vel ejusdem ordinis, vel sæcularem, visitatorem attribuit. Quæ in congregationes coiere, veluti Cistercienses & mendicantes, reguntur ab horum ordinum monachis, & episcoporum auctoritate spreta, *superioribus* parent *generalibus*.

V.

abbatissas.

Interiora monasteriorum si spectes, duorum generum superiores habent; perpetuas alteras, alteras triennales. *Illius* generis sunt *abbatissæ*, quarum potestas ex veteri instituto non nisi cum ultimo vitæ habitu expirat. Quæ olim electæ (*f*), hodie æque ac abbates, a rege nominantur (*g*). Quod jus cum *concordato*

(*f*) Post electionem, | rit : accipe plenam &
solemni *benedictione* | liberam potestatem re-
inaugurantur, secun- | gendi hoc monasteri-
dum ritum præscrip- | um & congregatio-
tum in pontificali p. | nem ejus, & omnia
170. In hoc p. 184. il- | quæ ad illius regimen
la notabilis regiminis | interius & exterius
monastici formula oc- | spiritualiter & tempo-
currit, quam recitat | raliter pertinere no-
pontifex, postquam e- | scuntur.
am in sede collocave- | (*g*) Si exceperis
Pran.

dato non nitatur, pontifex in literis confirmatoriis memorat, regem commendasse, majoremque conventus partem suffragiis suis ornasse hanc virginem ut veteris electionis umbra colorque fervetur.

V I.

Hujus generis superiores, quæ vel abbatissæ, vel priorissæ vel aliter audiunt, vetera monasteria reformata, & recentiores, etiam mendicantium, congregationes habent. Abbatissas perpetuas facilius ad vitium inflecti, atque ad imperium sororibus grave impelli, comperitum est. Triennales omnes eliguntur secretis suffragiis, præsentis visitatore, qui ad clathros appositus præsensque electionem confirmat.

V I I.

Eligendæ sunt XL. annos natæ & VIII. professæ, vel minimum XXX. natæ & V. professæ [1]. Nostro jure eliguntur, quæ vel X. annos professæ, vel VI. annos officio quopiam claustrali functæ sunt. Eliguntur præterea IV. aut VI. matronæ, annis & moribus graves, quæ

Franciscanæ sectæ muliebria monasteria, quæ a nominatione regia exempta sunt, uti ex rebus judicatis probatum dedit CHOPPINUS in monast. lib. 1. c. 1. n. 11.

quæ superiori in minoribus consiliunt adfunt ; de *majoribus* enim omnes consultant. *Minora* officia janitricum, valedudinariarum, cellariarum, thesaurariorum a superiore conferuntur, adimuntur, aut saltem cum ea extinguuntur.

[1] *Concil. Trid. sess. 25. c. 7. C. indemnitas. X. de election. in 6.*

VIII.

quo ritu
recipian-
tur,

In recipiendis virginibus ob sexus infirmitatem summa cautio, ut voluntati integra constet *libertas* (h). Qui metu vel impellunt nolentes, vel volentes deterrent, in eos excommunicationis fulmen vibrant patres Tridentini [1]. Antequam investiuntur & ad professionem admittuntur, a superiore monendus est episcopus, ut vel ipse de vocatione initiandæ judicet, vel presbyterum deleget, qui vel per clathros vel extra clathros, prout usus fert, cum ea colloquatur.

(h) Datur tamen etiam professio *coacta*, postquam vita monastica quoque inter *pœnas* relata. Quis ignorat, JUSTINIANUM in Nov. 134. c. 10. adulteraam monasteriis post fustigationem addixisse, ita, ut si post biennium maritus eam recipere nolit, invita tonderi & ad professionem monasticam cogi possit, ad *perpetuam pœnitentiam* agendaam.

tur. Nonnumquam *Episcopus*, sæpe *superior*, plerumque ejus loco *presbyter* (i) virginem velat solemniaque vota riuu singulorum monasteriorum recipit.

[1] *Sess. 25. Ref. c. 10.*

IX.

Differt hæc cærimonia a solemni vir- & conse-
ginum *consecratione* (k), quæ fere in de- crentur?
suetudinem abiit, nostra tamen attentio-
ne digna, quum ex ea appareat, quo fine
religiosarum professionem receperit Ec-
clesia [1]. Solus *Episcopus* consecrat
virgines XXV. annis majores die festo
aut saltem dominico, quas singulas pri-
vatim interrogat de causa propositi, de
statu conscientiæ, de vita antea acta : de-
bent enim esse intactæ [2]. Quibus
præmissis, monasterio egrediuntur, co-
mitibus

(i) Non idem con-
cessum est abbatissis,
quæ puellis velamen
imponere vetantur, c.
Statuimus 3. C. 20. q.
3. quamvis alias qui-
dam abbatis ordines
minores conferre que-
ant. Jurisdictionem ta-
men, etiam territoria-
lem, quædam in Ger-
mania, quatenus imme-

diate imperio parent,
exercent, cum voto in
comitiis curiatim dan-
do.

(k) Hujus *consecra-*
tionis ritus sedulo ex-
plicat, simulque anti-
quos ordines refert
EDMUNDUS MAR-
TENE, *de antiq. Eccl.*
ritibus tom. III. lib.
2. c. 6. Jura consecra-
tionis

mitibus duabus anibus cognatione junctis, & Episcopo post prælectam epistolam & graduale missaticum offeruntur ab archipresbytero nomine totius Ecclesiæ, ut benedicantur, consecrentur & Christo desponsentur. Episcopus tertius interrogat (1) singulas de proposito sanctissimo; quo facto prosternuntur & Litanix recitantur. Episcopus benedicit amictui, quem ipsæ induunt; *velum* autem ex ejus manibus accipiunt. Quibus præmittitur oratio de excellentia virginitatis, de conjugii impari sanctitate, de præcipuis virginum virtutibus. Post *velum annulum* porrigit, quo Christo desponsantur, & in signum hujus connubii coronam capiti imponit, precibus interfertis, quibus virginum officia & præmia immortalia celebrantur. Postremo diras imprecatur, virgines hæc vel bona earum violaturis. Hoc ritu

pera-

tionis vero illustrat
TAMBURINUS cit. l.
disp. XXVII.

(1) Prima interrogatio, si plures consecrandæ, in genere ad omnes dirigitur: *vultis in sanctæ virginitatis proposito perseverare?* singulæ respondent:

volumus: deinde singulas seorsim in genua coram eo procumbentes interrogat: *promittis te virginitatem perpetuo servare?* Resp. *promitto*. Denique rursus omnes interrogantur: *vultis benedici?* Resp. *volumus*.



peracta est solemnitas illa veterum consecratio virginum, cujus exempla sæculum XIII. adhuc vidit [3].

(1) Concil. Mediol. IV. an. 1576. n. 11.

(2) Pontif. Roman. de consecrat. virg.

[3] THOMASS. discipl. part. 4. l. 1. c. 60.

X.

De eremitis paucis dicendum. Hi vero non amplius sunt monachi, diuturno usu vitæ communis subacti, quales veteres illi Anachoretæ; sed homines suo ingenio secessum petentes, ubi vel singuli soli, vel bini ac trini instar *monachorum* vivunt (m). Episcopi est, dispicere, num vera devotione ad hoc vitæ genus impellantur. Nam nequitiam ferendi sunt, qui sola spe impudentissimæ mendicitatis & impunitæ licentiæ in abdita loca rapiuntur: quorum innumera in promptu sunt exempla [1].

Eremitæ hodierni.

[1] Concil. in Trullo c. 41. 42. Concil. Tol. IV. c. 5.

C A P.

(m) A monachis tamen hodiernis in eo distinguuntur, quod voto *paupertatis* sese non adstringant, & inde ad *testamenti factionem* admittantur. Sed ut plurimum, eremitis

mortuis, certatur de paupere regno, nec aliud relinquitur patrimonium, quam ipsa *paupertas*, in cuius solatium hæc vita eligi solet, ut pinguiores elemosynæ iis obveniant,

V

*Inocens
Est pliego*

C A P. XXIX.

D E P R I V I L E G I I S
C L E R I C O R U M .

I.

Privilegia
clericorum
posita

Personæ, vel clericatu vel professione religiosa Deo consecratæ, semper præ ceteris Christianis plura præcipua habuerunt, præsertim iis temporibus, quibus cum horum hominum *statu* (n) excellens virtus individuo vinculo sociabatur. Gavisi sunt præcipuis honoribus, redditibus, exemptionibus, aliisque juribus utilibus. De his posterioribus, quatenus vel in certis redditibus, vel in retributionibus, vel in oblationibus incertis consistunt, potissimum agemus *Part. I I.*

II.

in honore
præcipuo,

Tanto majori honore sunt habiti, (o) quanto

(n) Status enim eorum a *laicorum* statu adeo distingui cœpit, ut aliud genus hominum esse viderentur. Sanctior & integrior vita olim eos distinguebat: nunc vero magis *status* talis, qui indicat laicos esse *filios* seu *parentes*; clericos vero magis *patres* seu *imperantes*.

(o) Hoc honore omnino mactandi erant, qui tanto studio singulorum salutis in vigilabant, vel ipso PAULO monente, 1. *Tim. V. 17.* Id tamen negari nequit, singularem hanc venerationem in sæculis corruptis ambitionem pleborumque inflasse, ut de laicorum statu sup-
pri-

quanto magis honores fugiebant, demissionis animi & summæ caritatis sectatores. Primis sæculis Christiani ad eorum genua provoluti, pedes exosculati, benedictionem flagitantes, *patres, dominos, venerabiles, amabiles Deo, sanctos* appellabant: quæ vocabula deinceps, frigescente affectu, dicis causa usurpata, & regulares etiamnum *domini, patres, reverentiæ*, vocantur, titulis Episcoporum olim & presbyterorum propriis [I].

(1) Vid. tr. de morib. Christianor. c. 25. 29.

III.

Ecclesiastici vulgo in *Ecclesiis*, omnibusque sacris pompis, primum locum occupant, laicosque omnes antecedunt (p). In conventibus politicis *corpus clericorum* præit corpora reliqua omnia, quos in conventibus regni *generalibus* & diætis *provincialibus* cernitur. Corpora

primendo unice cogitarent, ut jam tempore SEVERI mores episcoporum & presbyterorum corruptos taxet Sulpicius Severus *dial. c. 21*. Ipsa concilia magis ambitionis studium in clericis promoverunt, quos ad humiliarem vitæ usum

incitare debebant, ut vel ex *Matisconens. concil. an. 585*. celebrato c. 15. manifestum est. (p) Nam etiam in imperio nostro comitia iis scannum in latere dextro assignant, & diætæ provinciales primum iis locum ante comites concedunt.

7.7

ITSMI

pora clericorum, veluti capitula & collegia regularium cum inter se, tum ad corpora sæcularium relata, veterem consuetudinem sequuntur, quod etiam de singulis Ecclesiasticis observandum, nisi vel ob *beneficium*, quod habent, vel ob *officium* altius ascendere datum [1]. Lites de hac re in pompis solennibus aliisque publicis cærimoniis oborientes componit Episcopo [2]. In Francia quidem Episcopus vitandi scandali causa interloquitur, sed quia hæ controversiæ habentur pro causis *possessoriiis* (*q*), iudex laicus decedit. Injuriam his illatam habentur pro atrocioribus, &, si reales sunt, excommunicationem operantur, & eam quidem *reservatam* (*r*) [3].

[1] Vid.

(*q*) Non sine ratione, quia in his controversiis omne fert punctum *observantia*, quæ ex *usu* & *possessione* trahitur. Inde expedit, remediis *possessoriiis* magis quam *petitoriis* uti, & cum *possessio* juris ecclesiastici in solo *facto* consistat, & in *possessorio* unice *questio facti* excutitur, etiam iudici sæculari integrum est, de ea iudicare.

(*r*) Ut a solo pontifice absolutio obtinenda sit. Non enim simplicem *injuriam*, sed *sacrilegium* enorme committunt, qui violant clericos, ut INNOCENTIUS III. passim in *epist.* suis inculcat, ne quidem exceptis parentibus, filios suos clericos verberantibus. HARDUIN. tom. VI. P. 2. concil. p. 1260. Videlicet clerici dicuntur

+ 8

[1] Vid. *Memoir. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 5.*

[2] *Concil. Trid. sess. 25. de regul. c. 13.*

[3] *C. 16. q. 4. c. 29.*

IV.

Exemptiones sunt duplicis generis. in immu-
nitatibus
 Aliæ personas potissimum afficiunt, ten-
 duntque ad tranquillitatem Ecclesiastico-
 rum, ut sacris vacare possint: aliæ bo-
 na respiciunt. Quum enim ex publico
 aluntur & laborum præmia capiunt; ju-
 stum est, ut hæc conserventur, ne altera
 manu eripiatur, quod altera datum est.

V.

In personalibus princeps est exemptio persona-
libus,
 a *jurisdictione*. Nam vulgo nulla perso-
 na ecclesiastica coram *judice seculari*
 conveniri potest: qua de re *Part. III.*
 porro exemptio a *muneribus municipali-*
bus, a tutelis, curatelis, nisi quas ipon-
 te suscipiunt (1). Inde a Cypriani tem-
 poribus statutum est, si quis clericum in
 testamento tutorem nominaverit, pro
 ejus anima sacrificium fieri non debere
 (2). Debitorum causa non in vincula
 con-

tur *spirituales*; sicuti *rum spiritualium læ-*
 vero rerum *sacrarum*, *sio sacrilegium consti-*
 ita quoque *persona-* *tuit.*

97

conjici, (s) nec in res mobiles eorum, quæ ad cultum divinum destinatæ & ipsis necessariæ sunt, *executiones* fieri possunt [3]. Immunes sunt a *militia*, ad quam olim ob feuda, quæ possident, tenebantur, nisi in *sequela*: nec alios milites submittere, aut pretio id onus redimere coguntur. Immunes sunt ab *excubiis*, *vigiliis*, *militum hospitacionibus*, (t) pœna capitis sancita in eos, qui in domos presbyterorum, aut in domus certis beneficiis affixas, aut a clericis habitatas, irrumpunt hospitandi causa. Prohibitum etiam consulibus & scabinis, ne militi hujus rei causa tesseras hospitales scribant; ne quid prod redimendo hospitii onere, pro utensilibus, militumque alimentis a clericis exigant; exacta restituant [4]. Eadem ratione ab onere alendi militem, muniendi ci-

vita-

(s) Quid vero si pacti adjecti indoles hoc postulet? Quid si sub *pacto obstagiali* vel in *litteris cambialibus* sese obstrinxerint? Rectius usus utriusque juris iisinterdicitur sub pœna, uti passim factum est: hoc non facto, vix a vinculo car-

ceris liberari possunt, quippe quod in ejusmodi obligationibus plane singularibus neminem facile excipit.

(t) Olim tamen non aliter, quam si speciali privilegio essent muniti, quod formulæ diplomatum antiquorum testantur.

4 10

vitates, conferendi ab subsidia cujus-
cumque generis exempti sunt [5].

[1] l. 52. C. de Episc. & cler. C. 16. q. 1. c. 40.

[2] Cyprian. ep. 1. al. 66. dist. 88.

[3] Stat. Blef. art. 57.

[4] C. 4. X. de immun. Eccles.

[5] C. 29. C. 7. cod.

VI.

In terris, quæ onerantur in capita, censuali-
immunes sunt clerici, nec onerari pos- bus,
sunt, si vel maxime beneficia vel ipsi
percipiant, vel matrimonia habeant, de-
cimasque teneant. Quæ privilegia no-
vissime parum pensi habita. Plerisque
in locis subjecti sunt tributo negotiato-
rio, quum provinciarum præfecti deci-
mas conductas pro officio æstiment, &
incolæ oneris partem in eos devolvant.
Beneficati unius tantum beneficii intui-
tu immunes sunt.

VII.

In terris, quæ onerantur ratione fun- realibus),
dorum, fundi ecclesiarum æque ac no-
bilitium immunes sunt, & qui alienati
sunt, si ad ecclesiam redeunt, illico e
catastro delentur. Sed hæc immunitas
restricta est ad veteres fundos, quos
Ecclesiæ possederunt, antequam cata-


frum invaluit (*u*). In terris, quæ oneri *salinario* subjectæ sunt, Ecclesiasticis parcitur, nec domus eorum, prohibiti falis ergo, perquiruntur. Nec vini, quod ipsi ex fundis sive patrimonialibus sive beneficiariis hauriunt, *censum*; nec si id per averfionem vendunt, *vicefimam*; nec si figillatim, *octavam* vel *quartam* solvunt (*x*). Et ista quidem summa est privilegiorum, quibus Ecclesiastici in Francia gaudent, potius, minus, pro temporum & locorum diversitate: quod usu addiscendum. Communitates autem regiosorum & religiosarum corporibus Ecclesiasticis annumerantur.

(*u*) Si fundos acquirat ecclesia, oneribus jam subjectos, eos non aliter quam cum sua causa acquirere potest, quia grave reipubl. afferretur præjudicium, si prædia ab ecclesia acquisita mox

tributis liberarentur.

(*x*) Ex ipsis rerum argumentis, legibusque regni Gallix illustrat HERICURTIUS *dans les loix eccles. dans leur ordre naturel*, p. 655. *seqq.*

A 12.


 INSTITUTIONUM
 JURIS ECCLESIASTICI
 PARS ALTERA.

CAP. I.

DE ANNO, DIEBUS FESTIS
ET ABSTINENTIIS.

I.

Satis de personis: nunc ad res, quæ Rerum
divisio.
 sunt alterum juris Ecclesiastici ob-
 jectum, deveniendum. Res sunt vel *spi-*
rituales vel *temporales*. *Spirituales*, quæ
 recta diriguntur ad animarum salutem,
 ut sacramenta, ut prædicationes, pre-
 ces, ritus sacri (y). *Temporales* sunt,
 quæ ad sustentationem clericorum &
 pauperum, ad jugem ignem, ad cetera,
 sine quibus publicus cultus peragi ne-
 quit,

(y) Distinguendum
 tamen est inter *res ip-*
sas & earum *ordinem*.
 jure ecclesiastico in-
 troducedum. Hic pro-
 prie *jura* constituit, ad
 juris ecclesiastici pru-
 dentiam spectantia, ju-
 re humano introducta.
 & rectius *ecclesiastica*

quam *spiritualia* vo-
 cantur. Sed jure cano-
 nico quicquid *juris ec-*
clesiastici est, per abu-
 sum *spiritualibus* ac-
 censetur. Observat Au-
 tor ipsemet in §. *seqq.*
 se magis de *ordine*,
 quam de *rebus* ipsis *spi-*
ritualibus acturum esse.

quit, destinatae; ut decimæ, oblationes, reditus ex beneficiis (2). Sunt etiam res *sacræ* spiritualibus inferiores, (a) temporalibus potiores, ut vasa sacra, ornamenta sacra, ædes sacrae, cœmeteria. De singulis sigillatim.

II.

Res spiri-
tualis.

De spiritualibus acturi non dicemus de *gratia*, *fide*, *caritate* ceterisque virtutibus, quæ sunt anima religionis Christianæ; sed de iis, quæ incurrunt in sensus, & de quibus in judiciis lites agitari possunt. In his familiam ducit *officium divinum*, quandoquidem episcopo ante omnia diversi generis preces publicas commendat Paulus [1].

[1] 1. *Tim. II. 1.*

III.

Caput
anni ec-
clesiastici.

Divinum officium pro dierum diversitate per singulorum annorum decursum est diversum [1]. Anni *ecclesiastici* caput

(2) Quia tamen propter *spirituales* h. e. clericos introductæ sunt, & *ecclesiarum* accessorium; a pluribus inter res *spirituales* referuntur ex abusu jam notato. Nihilnotius est, quam *oblationes* & *deimas* rebus accenseri spiritualibus, & inde

ipsis in conciliis contra laicos argumenta defumi: vid. FILESACCUS *de sacrilegio laico.*

(a) Parem tamen ferre virtutem cum *spiritualibus* habentes ob *consecrationem*, quæ iis virtutem spiritua-lem attribuere creditur.

+ 14

put non est Januarius, qui anni civilis; sed *December*, & quidem dominica *adventus*, quæ est instar præparationis (b) ad festum *nativitatis dominicæ*. Ea proxima est ad anniversarium *Sant-Andrea-num*, quod XXX. vel ultimo *Novembris* die celebratur, inciditque vel in triduum præcedens vel in triduum subsequens, in tempus scilicet, quod inter XXVII. Nov. & III. Dec. interjectum; verbo, in primam dominicam, quæ est a tergo vigesimi sexti *Novembris*. Ob mutationem *literarum dominicalium* hoc instituto opus fuit, ut *Adventui* tres hebdomadæ integræ & quarta saltem inchoata detur.

[1] Vid. *rubric. breviar. & missalis.*

IV.

(b) Sicuti ante *Pascha* ab antiquo *quadragesimale jejunium* receptum est, ita simile jejunium ante *Nativitatem Christi* a multis retro seculis in *adventu* obtinuit. Ejus initium olim a festo *S. MARTINI* repetebatur, & per XL. dies servabatur juxta *capitul. regum Franc. lib. VI. c. 187.* ut adeoque olim laxius spatium ad-

ventus domini haberet. *MARTENE de antiq. eccles. discip. in divin. offic. celebr. c. 10.* Videlicet quia *Christiani* annos ab *incarnatione Christi* computarunt, in *ritualibus* divina officia inde auspicianda fuerunt, initio facto ab *adventu Domini*, tanquam tempore, festo natalis domini destinato, ejusque præparationi inferviente.

15 t

IV.

Pascha Dierum festorum celeberrimus est *paschalis*, e quo pendent reliqui *mobilis* omnes; inde dicti, quod certis temporibus affixi sunt. Pascham præcedit *jejunium* quadragesimale, ad quod præparantur animi tribus hebdomadibus proxime antecedentibus, quarum caput est dominica *septuagesima*, quæ est instar novi principii anni ecclesiastici. Pascham quadraginta diebus *adscensio Domini*; quinquaginta, *Pentecoste* subsequitur. Cæteræ dominicæ usque ad Adventum & ab Epiphania usque ad Septuagesimam numeris distinguuntur. Ergo in figendo die Paschali præcipuus labor.

V.

quomodo
figenda?

In quo duo præcipiuntur, ut sit *dominica*; ut sit ea, quæ decimum quartum lunæ Martii proxime insequitur: in quo non calculus *Astronomicus*, sed *Ecclesiasticus* sequendus, qui non semper ad cursum lunæ apparentem directus est. Dominica esto, eo quod Jesus Christus postridie Sabbathi, primo die hebdomadis, quo mundus creari cœptus, ex inferis rediit. Dominica illa quantocyus post XIV. lunæ Martii h. e. post *Plenilunium* proximum æquinoctio

7. 16.

Ataque hoc modo

noctio vernali, ex institutione primæ-
va, quæ in XIV. illum diem incidit,
[1] celebranda est; sed non ipso illo
die XIV. etiam si sit *dominica*, quia con-
stat, Christum postridie Paschæ Judæ-
orum ab inferis fuisse suscitatum: unde
Pascha nostra non potest incidere in
Pascham Judæorum. Tribus prioribus
sæculis plures Ecclesiæ ex instituto He-
bræorum ipso XIV. Pascham celebra-
runt (c). Qua de re magni fluctus orti,
quos composuit concilium Nicænum,
damnataque observantia. Hebræorum
dominicum elegit [2].

[1] *Exod. XII. 6.*

[2] ATHANAS. *de Synod. p. 873.* EUSEB.
de vita Constant. 3. c. 18.

V I.

Sed quum annus Astronomicus an- olim dif-
num civilem, quo utimur, horis V. mi- ficile.
nutis XLIX. superet; VI horas comple-
tas computare placuit, ut quaternorum
annorum, ultimo, qui bissextilis est,
dies

(c) Maxime in Asia nitebatur ecclesia Ro-
minore, traditione mana cum aliis occi-
quadam suffultæ, a S. dentalibus, quæ tamen
JOANNE Apostolo hac in controversia pa-
hanc observantiam sibi rum momenti habere
præscriptam esse. Tra poterat, cum neutra ec-
ditione prorsus contra- clesia traditionem præ-
ria, a S. Petro deducta, tensâ probare potuerit.

dies integer intersalari posset, neglectis XI. illis minutis, quæ annus Astronomicus non habet. Sed ex his minutis duodecim sæculorum spatio X. dies nati, qui Novilunia præcipitarunt. Qua de causa an. 1582. GREGORII XIII. auctoritate fasti emendati, quibus, quoad ejus fieri poterat, simili errori in posterum obviam itum. Solutio Nicæno concilio patriarcha Alexandriæ, ubi Astronomorum principes florere, quotannis diem veram indagavit, eamque Romano patriarchæ; Romanus longinquiribus significavit Episcopis, literis, quæ a re *paschales* appellatæ, (1) & solemni more in singulis cathedralibus ab archidiacono publicatæ, qui dominica *Epiphania* indicavit omnia festa mobilia (d) (2). Post reformationem Gregorianam ex fastis perpetuis & calendariis, quæ singulis annis evulgantur, nemo non exactissimum cum anni civilis, tum ecclesiastici, ordinem addiscere potest.

[1] LEO

f. 18

(d) Et præterea etiam, diem synodo Diœcesanæ præfixum, inter ipsa festa publicavit hac formula: *dominica secunda pascha Diœcesana synodus habebitur*, quæ iidem propter synodum solennis erat, & *festis mobilibus annumerabatur.*

[1] LEO ep. 64. al. 94. c. 24. D. 3. de consecrat.

[2] Pontif. Rom. part. 3. init.

VII.

Sunt festi dies, omnibus per totum orbem Christianum & omni tempore fieri, ut Pascha, Pentecoste, dominicæque omnes; itidem jejunium quadragesimale & abstinencia antesabbathina, (e) idque veteri traditione, quam ab apostolis profectam autumant [1]. Ceteri maximam partem nec semper, nec ubique observantur, quippe a certis Episcopis certis populis traditi: Sic singulæ provinciæ celebrant anniversaria sanctorum, qui in iis plantarunt Ecclesiam, aut quorum reliquiis gloriantur. Sic ex certis causis in certis locis vigent ferix aut jejunia, ceteris

Dierum festorum & feriarum differentia.

(e) Recte Autor abstinet ab appellatione jejunii, vocabulo abstinenciae usus; feria enim VI. non tam jejunatur, quam abstinencia a certo ciborum genere servatur, quæ duo antiquitus distincta fuere. Ceterum hæc abstinencia ab ævo apostolico deduci nequit. Tempore TERTULLIANI stationes

feria IV. & VI. seu semijejunia servabantur, sed ex libertate, ipso teste de jejun. c. XIII. Paulatim libertas prisca, accedente consuetudine, in necessitatem conversa, sine omni tamen præcepto apostolico, ut fatentur AUGUSTIN. in epist. ad Catul. & SOCRATES lib. V. hist. eccles. c. 22.

19+

ceteris omnibus ignorata. Summa hujus doctrinæ est, ut suæ quisque in his rebus Ecclesiæ instituta moremque sequatur [2].

[1] c. 6. 7. D. 3. de consecrat.

[2] AUGUST. ep. 34. 35. ad Januar.

VIII.

Illi officio, hi cessatio-
ne a laboribus celebrantur, quam remittere.

Sunt *festi* dies, qui in Ecclesia solum diverso officio celebrantur; sunt & *feriati*, veluti dominici, quibus nec serviles labores, nec cetera negotia expedienda, nec in sacris aut sæcularibus tribunalibus actus judiciales suscipiendi, nec nundinandum aut commercandum [1]. Sancte in his versandum, nec ferendum, ut comminationibus & tripudiis transigantur [2]. Urgente necessitate, veluti si fruges ingenti periculo expositæ, aut optima piscandi occasio, Episcopus veniam metendi & piscandi diebus festis, immo etiam diebus dominicis, licet de jure divino (*f*) feriatae sint, concedere potest, quan-

(*f*) Id tamen patres primitivæ ecclesiæ non admiserunt, Christianos a feriis Sabbathi liberatos judicantes. v. JUSTIN. martyr. in *Dial. cum Tryph.* p. 226. EUSEB. lib. 1. *hist. eccl.* c. 4. IRENÆUS lib. IV. *adv. hæres.* cap. 30.

TERTULL. *adv. jul.* c. 4. *Solis* quidem diem celebrarunt, sed unice 1. ex instituto ecclesiastico: 2. in memoriam resurrectionis dominicæ, non ex substitutione hujus diei in locum Sabbathi: nec tamen 3. judaico more. Unde

7 2d.

feriatæ sint, concedere potest, quando-
quidem Christus auctor est, sabbatum
homini, non hominem sabbato datum.

[3]

[1] C. 15. q. 4. c. 1. C. ult. X. de feriis.

[2] c. 2. D. 3. ex concil. Tolet. IV.

[3] MARC. II. 27. C. 3. X. de feriis.

IX.

Idem dicendum de jejuniis & abstinentiis, a quibus episcopi singulos ex justa causa liberare, & curatis eamdem potestatem intuitu ægrotantium conferre possunt [1]. Nonnumquam ob annonæ difficultatem universæ diœcesi indulgetur. Dominica tamen die nullum jejunium (g), nec die, Christi natalibus sacro, etiamsi sit *antefabbatinus*: quod ecclesia latina ceteris festis non dedit [2].

[1] C. 2. X. de observ. jejun.

[2] Dist. 30. c. 7. C. 1. & 3. X. de observ. jejun.

CAP.

Unde multa Christianis die dominico permissa sunt, quæ judæis interdicta. IGNAT. *epist. ad Magnes. concil. Laodic. c. 49.* & 51. *conf. c. 12. de conf. D. 3.*

(g) TERTULLIANUS refert Christianos

nefas duxisse, die dominico jejunare, vel de geniculis adorare. Etiam judæis Sabbata sunt dies *latissimi*; jejunia vero *tristes*, unde nec Sabbato iudici possunt, quem morem primi Christiani secuti videntur.

CAP. II.

DE DIVINO OFFICIO.

I

Series
precum
publica-
rum,

in libros
relata,

PReces publicæ, quarum seriem *officium* (h) seu *cultum divinum* appellamus, ex traditione apostolica inde ab ecclesiæ incunabulis observatæ, pro provinciarum diversitate diversum habitum induerunt. Clerici omnes & omnes monachi psalmos *memoriter* cantarunt, & ordine librorum scripturæ, diversis temporibus assignatos, legerunt, ceterasque cærimonias, in majoribus observatas, peregerunt. Multo post observantia illa in regulas monasticas, veluti in regulam Benedicti, qua c. 8. 9. seq. longo ordine omnis ratio Psalmodiæ enarratur, & in libros publicos (i) ecclesiasti-

(h) Ex græcorum disciplina hoc vocabulum natum, qui cultum divinum *λειτουργίαν* appellarunt, eumque potissimum in ardentissimis precibus, non tamen *statis & formulariis*, collocarunt. Paullatim tamen ordo certus non tantum in precibus determinatus, sed etiam *statæ preces* constitutæ, quibus tota liturgia fuit absoluta vide Dn. PFAFFIUS *de liturgiis*, JO. FRIDERICI *de liturg. vet. & nov.* FRIDERIC. SPANHEMIUS *to. II. oper. p. 930.*

(i) Horum seriem
in

fiasticos, veluti in *psalterium*, *lectionarium*, *antiphonarium*, *sacramentarium*, aliosque, relata est, in quibus paucis verbis literisque *rubentibus* precum gestuumque comitum ordo modusque notantur. Unde natæ sunt *rubricæ*, hujus rei unæ, eædemque fidelissimæ indices. Quas particulatim cum cunctis cærimoniis describere, longum foret, & justî voluminis opus. Summos saltem apices attingere juvat.

II.

Institutum autem est divinum officium, ut publice cum cantu & omnibus cærimoniis rei convenientibus celebretur. Igitur in singulis diocæsesibus saltem unus locus patere debet, quo populus singulis diebus & horis singulis pro suo quisque affectu & otio confluere possit. Talia loca sunt ecclesiæ *cathedrales* & *collegiatae*. Clericos, quippe in nullam vitæ civilis partem vocatos, assidue publicos officio interesse decet, & si per negotia ecclesiæ utiliora impediuntur, saltem privatim easdem preces recitare tenetur [1].

[1] C. ult. C. 29.

III.

in latina ecclesia recensere NICOLAUS PE- TRUS SIBERN. de li- bris latin. eccl. & Dn. PFAFFIUS de liturg.	Ordines antiquos recensuit EDMUNDUS MARTENE de antiq. eccl. rit. RENAUDOT. in collect. liturg. orient.
--	---

III.

vel priva-
tim reci-
tandum,

Unde nascitur omnium clericorum, qui in sacris sunt, aut beneficia tenent, obligatio ad recitandum *officium* (k). Justum enim est, ut saltem id dent ecclesiæ, ut pro populo, præsertim pro iis, qui per negotiorum multitudinem nec sæpe, nec diu, precibus immorari queunt, Deum orent (1). Novissime hæc obligatio disertis constitutionibus inculcanda videbatur, condemnatis beneficiariis, qui negligentiores essent, ad ratam fructuum restituendam (2). In plerisque ecclesiis ob donationes ob animam interferenda sunt officia seu Missæ extraordinariæ, quas eos, qui his gaudent, fideliter peragere decet. Sed quum per tot sæculorum decursum, accumulatis piis foundationibus, id institutum vix exitum habere possit, Concilium Tridentinum (3) Episcopis permisit Missarum

nume-

(k) Inde usus *quotidianarum missarum* ortus, recitandarum etiam remoto omni populo, cui prodesse existimantur, quem tamen morem instituto primævo non adeo convenire palam est. Simi-
li ratione *horæ canonicæ* olim erant *publicum officium*, quibus etiam laici intererant, paulatim tamen ad solos canonicos, monachorum æmulos, transiere, postquam idioma latinum, quo celebrantur, parum laicis

numerus arctare, ita tamen ut benefactorum memoria semper recolatur. Id quod aula Romana restringit ad fundationes ante concilium Tridentinum factas, & in posterioribus auctoritatem papæ desiderat.

(1) c. 2. D. 91. § 9. C. 1. X. de celeb. miss.

(2) Constit. Pii V. n. 135. 1571.

(3) Sess. 25. Ref. c. 4.

IV.

Id cantando officio *publico* sequenda est observantia ecclesiæ, in qua cantatur. Sed qui *privatim* id recitant, neque ad horas, neque ad corporis diversos gestus, ingeniculationem, vel erectionem, adstringuntur. Sufficit enim XXIV. horarum spatio integrum perstringere officium (1). Præstat tamen anticipare, quam rejicere preces (1). Hinc omnes horas minores mane, & matutinas pridie ejus diei ab hora quarta pomeridiana recitare, permissum. Multo tamen præstat horis, quoad ejus fieri potest, stricte inhære-

in quò sequenda observantia ecclesiæ loci,

laicis prodesse poterat.

(1) Vocant alias *cursum canonicum* vel *quotidianum*, cujus recitatio quotidiana ex *Breviario* monachis & clericis incumbit, si non possunt *publico*

officio interesse. Idem officium privatum peragunt ordines militares, quod statum quoddammodo monachorum habeant. MENDO de ordin. milit. *disquis.* 13.

hære, ne sanctissimi instituti fructum perdamus, qui est, ut subinde in Deum defixi aliquo modo assequamur præceptum divinum de jugiter orando [2]. In his utendum officio diœceseos, in qua domicilium; nisi *Romanum* (m) præferatur, cujus usus per omnem ecclesiam latinam permissus. Correctum illud est ex decreto concilii Tridentini [3], & ab omnibus novarum congregationum presbyteris receptum. Adoptatum est etiam a pluribus Franciæ provinciis servandæ uniformitatis obtentu; sed revera ob librorum inopiam, & quod correctu essent difficiles [4].

[1] *Gloss. in c. presbyter. X. de celebrat. miss. verbo persolvat.*

[2] 1. *Theff. VI. 17. Luc. XVIII. 1.*

[2] *Sess. 25. in f.*

[4] *Concil. Burdigal. 1583. c. 4. Aquef. 1585. Narbon. 1609. c. 40.*

V.

quum diverfarum ecclesiarum sint ritus diverfi.

Quum Christiana religio non consistat in cærimoniis, nec ipse Christus præter eas, quæ ad sacramenta pertinent, alias præ-

(m) Intelligit Auctor missale Romanum; *mentis XIII. ac Urbani VIII. auctoritate recognitum*, quod *Tridentini B. Pii P. Romæ, Patavii aliif. M. jussu editum, Cle-* que locis editum est.

præscriperit; quidquid harum est, ab apostolis & ecclesiæ pastoribus accepimus: qua in re pro temporum & locorum diversitate maxima cernitur diversitas. Principio officium *linguæ* cujusque gentis *vulgatissima* latissimeque patente, quæ in occidente *latina* erat celebratum. Quum istæ linguæ a vulgi usu procedente tempore recesserint; ecclesia, novationum (n) inimica, nihilominus publicum

(n) Ratio hæc parum stringit. Equidem alii hanc adjungunt rationem, ut per *linguæ latinæ* usum unio cum ecclesia Romana & veneratio erga religionem seu potius ejus antiquos ritus conservetur. Ipse tamen Autor tom. XIII. *hist. eccl. in disc. prælim. §. XXIV. in f.* parum hac ratione tangitur, sed eleganter de hoc more ita edisserit: quod reliquum est, parum me movent rationes, quas plurimi hodie allegare solent, ut scilicet veneratio erga religionem conservetur. Cæca hæc veneratio falsis religionibus convenit, fabulis & frivo-

lis innixis superstitionibus. Eo major erga veram religionem veneratio erit, quo magis cognita, sicuti in contrarium, postquam populus intelligere non potuit, quæ dicuntur in ecclesia, desiderium eorum notitiam acquirendi deposuit amisitque, & in tanta fuit ignorantia, ut nequidem institutionem sibi necessariam esse existimaverit. Qui autem naturali ingenii bonitate pollent, in ista ignorantia facile eo prolabuntur, ut de iis, quæ tanta sollicitudine absconduntur, sinistras cogitationes alant. Judicium Autoris etiam ad-

cum earum usum retinendum censuit. Major est in ritibus discrepantia, quibus tamen unitas ecclesiæ haud atteritur, quum nec doctrinam, nec mores afficiant [1]. Sic Græci aliique Christiani orientales *rituali* a nostro diversissimo untur, & plerisque in Francia cathedralibus, immo & Benedictinis, proprii ritus & propria sunt officia. Est hæc pars libertatis ecclesiasticæ a Gregorio M. profecta, qui *l. 12. ep. 31. §. 3.* discipulo suo, Augustino, auctor est, ut optimum quodque, sive sit ex Romana, sive ex Francis ecclesiis haustum, Anglis præcipiat (o). Vetus præceptum est, ut in
 singu-

probat LUD. ELLIES
 du PIN *dans la bib-*
lioth.eccles.tom.XIX.
p. 118.

(o) Nec tamen illud observavit fideliter, postquam etiam usum latinæ linguæ in liturgiis conservavit, quod etiam BONIFACIUS in Germania fecit. Idem observat AUTOR *cit. l.* utrumque tamen excusat, quod veriti fuerint, ne Angli & Germani se a reliquis

Christianis plane separatos crederent, nisi latina lingua eos quoque cum illis uniret, primario vero cum ecclesia Romana, ut centro unionis ecclesiasticæ. Enimvero forsan ipsemet animadvertit, hanc rationem parum stringere, hinc novam addit, scilicet admodum periculofum atque laboriosum fuisse, scripturam sacram ceterosque libros liturgicos in linguam

ſingulis provinciis unum ſaltem obſerve-
tur officium, eccleſiæ ſcilicet Metro-
politaneæ proprium [2].

[1] C. 14. X. de offic. jud. ord.

[2] Diſt. 1. c. 31. diſt. 2. c. 31.

VI.

Singulæ preces & cærimoniæ ſe-
ries, quum ſit tantum institutionis hu-
manæ, ex juſtis & gravibus cauſſis, mu-
tari poteſt, v. gr. ut fabulæ aut ſuperſti-
tioſi ritus, ſi quos ſuperiorum temporum
ignorantia invexit, eliminantur [1]. Sed
ſola *ordinariorum* auctoritate, quibus
multo magis novationes impeditur, eis-
que reſiſtere licet; qui devotionis ob-
tentu, ſive per ignorantiam ſive per lu-
cri cupidinem, divinum cultum altera-
re, & in ſacris novo ritu ineptire au-
dent. Si ex certis cauſſis, veluti ob ſte-
rilitatem agrorum, ob inclementius cæ-
lum, ob hoſtium incurſionem, aliasque
calamitates, itemque ob victoriam ab
hoſte reportatam, aliaque divina be-
neſicia, extra ordinem Deus vel exo-
randus vel laudandus eſt; epiſcopus
formulas præſcribit, tempusque, & lo-
cum

Mutari
poteſt ab
epiſcopo;

am vernaculam verte-
re, ad quod, meo judi-
cio, hi inepti erant. Ita
vero in ſuo converſio-
nis negotio parum pro-
fecerunt, niſi ut nu-
merum ſubditorum ec-
cleſiæ augerent.

non a ju- cum & formam indicat : qua in re nulla
dice sæ- *judicium sæcularium* auctoritas, (p) qui-
culari. bus cognitiones cauffarum, ad officium
divinum pertinentium, interdictæ sunt.
[2]. De prædicationibus aliisque institu-
tionis generibus *part. I. c. 12.* quantum fa-
tis est. Nunc de sacramentis dicendum.

[1] *Concil. in Trullo c. 43. concil. Trid. sess.*
22. c. 25. in fin.

[2] *Mem. du Clergé part. I. tit. 2. c. 5. nu.*
6. 7. 8. c. 8. c. 4. n. 18. &c.

C A P. III.

DE BAPTISMO, CONFIRMA-
TIONE, EUCHARISTIA.

I.

Baptif-
mus in
ecclesia
baptif-
mali,

Baptismus, extra casum necessitatis,
publice in ecclesia, (q) ubi sunt fon-
tes baptismales, solemni ritu suscipien-
dus est. Olim ipsi infantes non nisi tem-
pore Paschali & Pentecostali solemniter
sunt

(p) Reges Gallix ta-
men, reportata victo-
ria, archiepiscopo Pa-
risiensi per literas so-
lennes injungere so-
lent, ut publice per
hymnum Ambrosia-
num Deo grates agan-
tur laudesque dicantur.

(q) Non tam loci
esset habenda ratio,
quam cœtus fidelium,
adeoque expediret, ut,
congregata multitudi-
ne sacrorum causa, ba-
ptismus perageretur, &
sic assistente tota ec-
clesia baptizandus in
ejus gremium recep-
retur.

sunt baptizati : unde his diebus etiamnum fontibus baptismalibus benedici solet [1]. Post infantum baptismus, ne falsus eorum periclitaretur, dilatus non est : sed adulti etiamnum solemnibus diebus ab ipso episcopo, si pote, baptizandi sunt. Ordinarius hujus sacramenti administrator est parochus, vel presbyter ab eo delegatus. Et ob hanc spiritualem nativitatem potissimum ecclesiæ pastoribus *patrum* nomen datum (r).

[1] *Cl. un. de bapt. SIRIC. ep. 1. ad Homer. LEO ep. 4. de consecr. dist. 4. c. 11. 12. 13. Rubr. Ritual. Rom.*

II.

Baptizandum autem aqua naturali, & immersione vel infusione vel per immersionem vel per infusionem. Infusio hodie usitata est, quum aquam capiti infundamus ; sed veteribus immersio placuit usque ad sæculum XIV.

[1] quæ exacte respondet *baptizandi* vocabulo, quod lavacrum sonat, meliusque exprimit mysterium baptismi, in quo una cum Christo sepulti sumus, ut ad exemplum

(r) Id quidem negari nequit ; optandum tamen esset, ut in hac sola ratione hæc appellatio substitisset, nec sub appellatione *patrum* simul imperium in laicos affectatum fuisset.

plum ejus resurgentes novam vitam vivamus (s) [2]. Inter immergendum vel infundendum pronuntianda sunt verba, ex institutione Christi in ecclesiam recepta: *Ego te baptizo in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti*. Si ex justis causis dubium sit de baptismo, veluti infantis expositi; adjecta conditione baptismus fieri potest, dicendo: *Si non baptizatus es, ego te baptizo* &c. ne baptismum iterare videamur (t). Quæ tamen conditio præter necessitatem adjicienda non est [3]

[1] MARTENE *de ritib. l. 1. l. 1. art. 14. num. 6.*

[2] *Rom. V. 24. Coloss. II. 12.*

[3] *C. 110. 111. 112. D. 4. de consecr.*

III.

adhibitis
sponforibus

Opus est autem patre vel matre, vel ad summum uno patre & una matre lustrica, non pluribus, qui infantem baptizandum offerant [1]. Nomen, quod aliquis

(s) Hac de causa orientales adhuc usum immersionis sancte conservarunt, occidentalibusque, quos *adsperfos* vocant, vitio dederunt, quod eum transformaverint.

(t) Intentionem in baptizante præcise de-

siderant, qua deficiente, baptismum non conferri aiunt, ex quo principio hæc formula *conditionalis* nata est. Sed recte dicitur in *c. 16. de consecr. D. 1. non monstratur esse reiteratum, quod ne scitur factum.*

aliquis e sanctis, ab ecclesia agnitis, gefit, imponant: pro eo ftipulentur, educationemque curant, quos propterea bene instructos & maturis annis effe decet. Baptizari poffunt furiofi, qui ante ufum rationis baptifmum flagitarunt; fed invitus (u) nemo baptizatur [2]. Licet adulti per fe respondere poffint, habent tamen & ipfi parentes luftricos. Eft autem hic actus inftar adoptionis, operaturque cognationem fpiritualem.

[1] Concil. Trident. feff. 24. R. c. 2.

[2] C. 3. X. de baptifm.

IV.

Urgente neceffitate, miffis his ambagibus, baptifmus fola aquæ affufione & verborum divinatorum enuntiatione peragi poteft a quacumque perfona, modo & ipfa baptizata fit: nifi quod nemo femet ipfa baptizare poteft [1]. Interim fi electioni locus, etiam hoc cafu dignior indigniori, veluti diacono presbyter, clericus laico, vir feminæ præferendus.

a quolibet Christiano administrari poteft;

Qui-

(u) Ergo nec judæorum reluctantium liberi: facilius parentibus Christianis imponi poteft, ut liberos suos baptifmo offerant, quem ex errore quodam differre intendunt ad ætatem adultiore. Cum enim legibus ecclesiasticis fint fubjecti, his quoque vivere debent, non animi fui fententiam fequi.

Quibus exemplis non palliendus est mos ille perversus, quo infantes, qui non periclitantur, aqua adsparguntur, simulatque nati sunt, ipso baptismatis ritu ex frivolis causis, veluti dum parentibus lustricis commodius sit, in longius tempus rejecto [2].

[1] c. 24. D. 4. de consecr.

[2] c. 4. X. de baptism.

V.

non iterari.

Qui inter hæreticos baptizati sunt in nomine sanctæ Trinitatis, ii sacro oleo tincti, per manuum impositionem, vel solam fidei professionem, recipiuntur in gremium ecclesiæ [1]. Baptismus autem ipse non iteratur, unum baptismum credentibus [2]. Quid id facit (x), excommunicationem incurrit, & rebaptizatus, si vel maxime per ignorantiam, irregularis fit [3]. Baptismus tantum effectus supernaturales producit; sed statum hominis externum non mutat (y) [4].

[1] c. 44.

(x) Multum tamen refert, utrum hoc fiat ex errore intellectus, an dolo malo quæstus causa? Posterius judæi conversi, ut vocantur, nonnunquam attentare solent, qui crimen *steli-* *lionatus* committunt, & sic etiam *criminaliter* puniendi.

(y) Id vero admittit nequit. Post baptismum tinctus dicitur, *fidelis & Christianus*. Quis vero nescit, ex hoc statu

[1] c. 44. D. 4. de consecrat.

[2] Ephes. IV. 5.

[3] Concil. Trid. sess. 7. c. 9. c. 107. 108.
D. 4. de consecrat.

[4] Ibid. c. 117. 118. I. Cor. VII. 17. 20. 24.

VI.

Nec confirmatio iteratur, cujus admi-
nister ordinarius est episcopus. Adhiberi
hic quoque potest pater lustricus : quod
tamen fere in defuetudinem abiit [1].

[1] Concil. Trid. sess. 7. c. 3.

VII.

Eucharistia dumtaxat inter sacrum
missaticum ritibus ab ecclesia approbata
consecranda est. Hujus materia est pa-
nis & vinum. Ex traditione ecclesie la-
tinæ vino paullulum aquæ affundendum,
& panis azymus sumendus est [1]. Quem-
que fidelium, singulis diebus dominicis,
& festis præceptis, toti officio assistere
debet,

statu plures fluere effe-
ctus externos? Finge
judæum baptizatum ef-
se, annon statum ex-
ternum mutat? Macu-
la, quæ ei adhæsit, de-
letur, ut ad officia pu-
blica, a quibus ob ma-
culam exclusus erat,
admitti possit. In poste-
rum inter honestos re-
fertur: potestati eccle-
siæ, cujus subditus sit,

subjicitur: cœmeterii
Christianorum com-
munionem nancisci-
tur: matrimonium
cum Christiana inire
potest, denique com-
mercio omnium juri-
um sacrorum & civili-
um frui potest. Pleni-
us hanc doctrinam ex-
ponit RICCIULLIUS
*de jure person. extra
grem. eccl. exist.*

debet, & quidem in sua parochia Missæ solemni, ut a pastore suo doceatur, & preces suas jungat cum cœtu eorum, cum quibus ipse Deo volente conjunctus est [5]. Qui tribus diebus dominicis continuis desunt officio, ii a pastore episcopo denuntiantur, & qui inter sacrum profanis spectaculis assident, ii sacro fulmine feriuntur [3].

[1] *Concil. Trid. sess. 23. c. 5. c. ult. X. de celebrat. Missæ. c. 2. D. 2. c. 64. 65. D. 1. de conf.*

[2] *Concil. Trid. sess. 24. c. 4.*

[3] *Concil. Senon. 1528. c. 11. vid. Ritual. Paris. de P. S.*

VIII.

saltem
minus so-
lemnis;

In casu necessitatis sufficit, missæ minus solemni devota attentione assistere. Missa conventualis seu *solemnis* celebranda est post Tertiam; *minus solemnes* ab aurora ad medium diem (1). Eucharistia exhibetur inter sacrum missaticum statim post communionem presbyteri. Olim cuncti fideles ter quotannis, scilicet tempore Paschali, Pentecostali & natali domini, ad eucharistiam accipiendam accessere (2). Sed concilio Lateranensi sufficere videbatur, si semel id fieret per quatuordecenne Paschale.

schale. [3]. At sacerdotes toties, quoties sacrum faciunt, communicant [4]. Hodiernis Ecclesiæ latinæ moribus solus presbyter sacrificans sub utraque, ceteri sub sola specie panis (2) communicant. Sed pontifex, prout id expedit ecclesiæ, integris gentibus permittere potest etiam calicis usum [5].

[1] c. 48. c. 66. D. 1. de consecr.

[2] Ibid. c. 19. D. 2.

[3] C. omn. utriusque X. de pœnitent. & remiss.

[4] c. 11. 12. D. 2.

[5] Concil. Trid. sess. 22. c. fin.

I X.

Pro ægrotis in singulis Ecclesiis parochialibus in ciborio puro & solido, tabernaculo incluso, asservandæ sunt consecratae particulae, quatuordecim diebus renovandæ [1]. Si ægroti Eucharistiam flagi-

eucharistia ægrotantibus deferenda.

flagi-

(2) Quod saeculo XIII. demum ea potissimum de causa introductum, ne ullum effusionis vini consecrati periculum superesset, aliique casus circa illud contingerent, ut nonnullis testimoniis probatum dederunt P. de MARCA dans l'histoire de Bearn. lib. V. c. 10. n. 3. seqq. Card.

BONA lib. II. rerum liturg. c. 18. MABIL-LON. in museo Ital. tom. II. comm. in ord. Rom. p. 61. Cum enim Eucharistia, ægrotantium causa, semper in promptu esse debeat, nihil facilius, quam ut vinum consecratum, quod non æquali cura, ut panis, custodiri potest, effundatur.

flagitant, ea deferenda ad ipsos cum summa reverentia, ut populus ad eam adorandam invitetur. Si est ultimum viaticum, competit hoc munus parocho, aut presbytero ab eo delegato [2]. Publicis peccatoribus & personis infamibus denegatur Eucharistia. *Venerabile* autem non nisi justam ob causam & Episcopo permittente exponi (a) debet [3].

[1] c. 93. D. 2. concil. Trid. sess. 13. c. 6.

[2] Ibid. c. 29. C. 10. X. de celebr. miss.

[3] Ibid. c. 95. ex Cyprian. decr. congr. concil. 164.

CAP. IV.

DE POENITENTIA, EXTREMA
UNCTIONE, ORDINE.

I.

Abolutio
imperti-
tur a pres-
byteris.

POenitentia fidelibus omnibus, qui peccata mortalia (b) commiserunt, saltem

(a) Peperit hunc morem *exponendi*, tum solemniter deferendi *venerabile* ad ægrotautes, doctrina de *transsubstantiatione*, quamvis hic mos a veteris Ecclesie disciplina alienus sit, secun-

dum quem eucharistia haud asservata est. c. 23. de conf. D. 2.

(b) Et quidem *occulta* poenitentia privata tantum luenda sunt, nequis semetipsū prode teneatur, quem in finem etiam *sigillum confes-*

saltem semel quotannis est subeunda, cui rei apprime convenit tempus quadragesimale [1]. Confitenda sunt peccata parrocho, seu ejus delegato, aut pœnitentiaro aut Episcopi delegato presbytero [2]. Quamvis omnes presbyteri ordinati accipiant potestatem *absolvendi*, non possunt tamen eam exercere injussu Episcopi, qui vel beneficium cum cura animarum conjunctum, vel sine beneficio post prævium examen, consensum concedit [3]. Hæ permissiones ad certas per-

confessionis inventum est, sancte colendum & observandum; publica vero pœnitentia publica plectenda. Hæc in primitiva Ecclesia tantum in usu erat, quod non diffitetur JACOBUS SIRMONDUS in histor. pœnit. publicæ c. II. nec ratione destituta, quia unicum refugium erat, quo mediante ejecti & desertores cum Ecclesia in gratiam redire, & cursu pœnitentiæ peracto, in pristinum statum restitui poterant. Non ejectis illa haud subeunda erat, quia de reconciliatione cum ec-

clesia iis haud cogitandum, cujus pace & communionem adhuc fruebantur. Paulatim quidam de occultis ultro publicam subierunt pœnitentiam, observante SIRMONDO cit. l. C. V. quo ipso in statum ejectorum revera semet constituiebant; pœnitentes enim communionem Ecclesiæ haud perfecte fruebantur. Quod vero ultro ab initio susceptum, tandem in necessitatem tractum, ut de occultis non quidem publica, privata tamen pœnitentia esset subeunda.

sonas, ad certa loca & ad certos casus restringi possunt. Ut plurimum enim eximuntur absolutiones monachorum, quibus exquisito confessore opus, & nonnulli casus atroces, quos sibi reservat Episcopus [4]. Etiam *Regulares*, & in his ipsi *mendicantes*, tot privilegiis ornati, his regulis circumscribuntur [5]. Sunt casus veteri observantia, consentiente Ecclesia, *pontifici reservati* (c): quorum causa absolutionis erga Romam olim eundem fuit. Hodie indulgentia papæ Episcopis & nonnullis presbyteris de iis mandata dare solet.

[1] *C. omn. utriusq. X. de pœnit. & remiss.*

[2] *Concil. Trid. sess. 14. c. 5. f.*

[3] *Sess. 23. c. 15.*

[4] *Sess. 14. c. 7. sess. 23. c. 15.*

[5] *Arret. d' Agen. 4. Mars 1669. Mem. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 8.*

II.

Casus papæ reservati.

Casus papæ reservati, indice *Rituali* Parisiensi, sunt: 1. Incendium Ecclesiarum & locorum non sacrorum, si incendiarius publice denunciatus est. 2. Simonia ordinum & beneficiorum publica &

(c) De his casibus pontifici reservatis speciali tractatu agit JO. GEORG. KIENE, eosque *Part. 1. recen-* *set* atque illustrat, docetque, quosdam in *bullæ cænæ domini* reservari, quorum seriem sistit *cap. II.* quosdam *jure communi* esse reservatos, de quibus *c. III.* agit.

& realis. 3. Occisio seu mutilatio hominis in sacris. 4. Verbera episcopo vel alii praelato inflictæ. 5. Arma infidelibus supeditata. 6. Adulteratio bullarum & brevium pontificis. 7. Invasio & deprædatio terrarum Ecclesiæ Romanæ. 8. Violatio interdicti a sede apostolica profecti.

Casus episcopo reservati (d) sunt: 1. Verbera atrocia homini religioso aut clerico, qui in sacris est, illata. 2. Incendium voluntarium. 3. Furtum in loco sacro cum effractione commissum. 4. Homicidium voluntarium. 5. Duellum. 6. Insidiæ vitæ conjugis structæ. 7. Abactio partus, 8. Verbera patri vel matri inflictæ. 9. Sortilegium & veneficium seu divinationio.

Episcopo reservati.

(d) Olim episcopi de quovis crimine publico inquirebant, non ad effectum puniendi delinquentes criminaliter, sed pœnitentiam iis imponendi, id quod potissimum in visitationibus Ecclesiasticis expediebatur. Sed tunc deerant confessiones, statò tempore, paro-

chis faciendæ, quibus ab INNOCENTIO III. introductis, ex more antiquo episcopi in gravioribus delictis absolutionem reservant. Ceterum de his casibus rursus ex professo agit prælaudatus KIENE *cit. tr. de casibus pontif. Episcopis & prælat. reserv. P. II.*

tio. 10. Profanatio Eucharistiæ & sancti olei. 11. Violenta sanguinis in templo effusio. 12. Fornicatio in Ecclesia. 13. Stuprum religiosæ illatum. 14. Stuprum a confessore confessionariæ illatum. 15. Raptus. 16. Incestus in secundo gradu. 17. Sodomia, aliæque similia peccata. 18. Latrocinium sacrilegum. 19. Crimen falsi, falsi testimonii, falsæ monetæ, adulteratio epistolarum Ecclesiasticarum. 20. Simonia personata & occulta. 21. Assumptio falsi tituli & nominis in examine, recipiendorum ordinum causa.

III.

qui non attenduntur in articulo mortis,

Pro diversis diversarum diœcesium moribus reservationes sunt diversæ, quarum manifesta utilitas in eo posita, ut homines, perpensa absolutionis difficultate, ab his criminibus abhorreant. Pœnitentiarius potissimum ad id datus est, ut de his cognoscat absolvatque. In articulo mortis nec casus reservati, nec confessores attenduntur, sed quilibet presbyter absolvere potest quemlibet agonizantem, quædam pœnitentiæ signa edentem. Sed ne fraudi locus sit, ægroti ante omnia ad hoc sacramentum confugere, nec prius medici opem implorare possunt, quam hoc factum sit: quod concilii Laterana-

teranensis decretum [1] per Italiam & alibi observatum, in Francia negligitur. De cetero hoc sacramentum nemini mortalium, ac ne iis quidem, quibus capitale supplicium subeundum, denegatur [2].

[1] c. 13. *X. de pœnit.*

[2] *Cl. de pœnit. c. 1.*

I V.

Quum autem pœnitentiæ h. e. opera satisfactoria (e) sint peccatis merienda; opus est, ut distincta fiat singulorum peccatorum confessio, cujus secretum tam inviolabile, ut presbyter, qui id infausto omine revelat, e gradu suo dejiciendus sit & perpetuo carceri mandandus [1]. Sane quingentis abhinc annis pœnitentiæ canonicæ, singulis peccatis præstitu-

confessio
peccato-
rum e-
denda.

tæ,

(e) In hoc unice tota ratio *pœnitentiæ* collocatur, licet, ut ex antea dictis liquet, hæc sententia praxi primitivæ Ecclesiæ conformis non sit. Enimvero quam periculosa quoque hæc enumeratio peccatorum sit, quantisque abusibus obnoxia, si indiscreti confessionarii inquisitionem formalem for-

mant & per captiosas quæstiones incautam plebem inducere conantur, ut alios sua confessione gravent, ostendit Doctor quidam Sorbonicus in *tra-
du secret de la confessi-
on* Paris. anno 1708. edito; ex quo manifestum redditur, admodum lubricum esse *confessionis sigillum.*

tæ, in desuetudinem abierunt; quas tamen utile est nosse, ut satisfactiones peccatis adæquatæ injungi & vetus disciplina resuscitari possit. (f) Sunt etiam casus, in quibus etiamnum pœnitentia publica injungi potest, si episcopo id utile videatur ad reparandum scandalum crimine publice commissio datum [3]. Huic rei dies *cinerum*, quemadmodum publicæ absolutioni dies *viridium*, convenientissimus judicatur *in pontif. Rom.*

[1] *C. omn. utriusque §. caveat. X. de pœnit.*

[2] *Concil. Trid. sess. 14. c. 8.*

[3] *Ibid. sess. 24. c. 8.*

V.

(f) Id nec sperandum, nec optandum. Ipsemet AUTOR *tom. XIII. hist. Eccl. in disc. pral. §. 5. 10. & 16.* plures *antiquæ pœnitentiæ* abusus refert; qui evitari non poterant, postquam clerus a prima modestia defecerat. Episcopi regibus perpetuas impo- nentes pœnitentias, effecerunt, ut solium relinquere coacti fuerint, ut Regum Vambæ & Ludovici pii exempla docent. Antiqua tempora pœnitentia-

rum quæ opinionum monstra pepererunt! Creditum enim fuit, toties tempora multiplicanda esse, quoties unum idemque delictum esset reiteratum; inde vero rationibus subductis, eveniebat, ut sæpe quis ultra mille annos pœnitentiam agere coactus fuerit, h. e. ultra vitam, in purgatorio. Hæc doctrina rursus novas in doctrina de *indulgentiis* produxit conclusiones, ut antiqua *Calendaria indulgentiarum* docent.

V.

Indulgentiis vel partim, vel plene remittuntur poenitentiae, prout illae vel *particulares* sunt vel *plenariae*; quarum tamen effectus pendet ab effectu poenitentium. Concedendae autem sunt *gratis*, & ab episcopo curandum, ut superstitioni alique abusus, quibus hoc institutum expositum, procul sint [1]. Cave tamen poenitentias confundas cum *penis* canonici. Nam poenitentiae injunguntur *volentibus* resipiscere & mutare animum. Poenae infliguntur *invitis* (g) ut vel emoliti redeant ad frugem, vel indurati ejiciantur ex Ecclesia. Quod quum in foro externo fiat, *part. III. c. 18.* explicabitur.

[1] *Concil. Trid. sess. 24. c. 8.*

VI.

Extrema unctio ex diferto scripturae extremae praeepto [1] a solis presbyteris, & ex traditione Ecclesiae, a parochio, vel ejus delegato administrari (h) debet [2]. Sanctum

(g) Et tamen poenitentiae inter genera poenitentiarum referuntur, per sententias infliguntur, & invitis imponuntur, ut vel JUSTINIANI lex de adulteris docet,

& infra plenius enucleandum est.

(h) Et quidem in remissionem peccatorum.

Si vero hoc, cur tantum aegrotantibus applicatur; eis vero denegatur,

qui

Etum oleum ad hoc sacramentum & ad baptismum necessarium in synodo, vel alio tempore præstituto, quotannis ab episcopo die *viridium* consecratum, vasis puris argenteis, vel stanneis, bene munitis, ne sacrilegio violari possit, asserendum [3].

[1] Jac. V. 14.

[2] Concil. Trid. sess. 14. c. 3. Catech. Rom. part. 2. c. 6. n. 13.

[3] c. 8. D. 95. INNOC. I. ep. ad decem. Ritual. Roman.

VII.

ordinatio. Postea, quæ Part. I. diximus, de sacramento *ordinis* pauca dicenda restant, videlicet, hoc sacramentum, æque ac baptismum, imprimere characterem (i). Unde iterari nequit [1]. Si tamen dubium, num valida sit prior ordinatio, repeti potest, sed *sub conditione*, si prior sit invalida (2). Unde porro sequitur, presbyterum non posse fieri laicum, & ob crimine e gradu dejectum valide administrare sacramenta.

qui ultimo supplicio adficiendi sunt, quibus tamen usus reliquorum sacramentorum non denegatur? (i) Militibus olim <i>characterem</i> , quo cognosci possent, impressum fuisse, testis est AUGUSTINUS in c.	97. C. 1. q. 1. qui ejus erat efficaciam, ut deleri non posset. Usus loquendi inde mox defumit, & ad militiam sacram eundem applicavit allegorice, in quo scholastici postea ingenia sua exercere.
--	--

cramenta, licet ipse peccet, & episcopi, qui in hæresin prolapsus, destitutus & excommunicatus est, ordinationes, quamvis illicitas, validas tamen esse, quia non *potestatem*, sed *potestatis exercitium* amisit [3].

[1] *Concil. Trid. sess. 23. c. 4. Dist. 68. c. 4. 1. 2.*

[2] *c. 107. D. 4. de conf.*

[3] *S. THOM. supplem. q. 38. art. 2.*

C A P. V.

DE MATRIMONIO ET CAUSSIS
MATRIMONIUM IMPEDIEN-
TIBUS.

L

Matrimonium potissimum consistit in *consensu*, hoc est, in unione voluntatum, tamquam imagine (k) affectus Christi in Ecclesiam. Consensus ille debet esse *legitimus* (l), hoc est, institutioni Consensus matrimonialis debet esse i. legitimus, quem impedit.

(k) Sicuti spiritualia sub *immagine* aliarum rerum terrestrium, quæ sensus feriunt, a Salvatore adumbrata sunt, ita convenientior *imago ad affectus Christi in Ecclesiam* defumi non potuit, quam ab *unione voluntatum conjugali*, quæ imago tamen matrimonio nihil *spiritualitatis* addit.

(l) Nihil verius dici potuit. Ita vero non quivis *consensus clandestinus, privatus*, minusque solemnis *matrimonium*

divinæ, legibusque, cum ecclesiasticis, tum civilibus, conformis. Nam in re tanti momenti, cui omnis societas civilis superstruitur, consultum non est, ut suo quisque sensu abundet, suum quisque affectum, suum sequatur ingenium, suam libidinem. Institutionis divinæ præceptum est, ut unus uni individuo vinculo jungatur, ne affectus sit divisus aut incertus, ut communi cura sobolis educatio promoveatur. Quod ut omni modo observetur, jure ecclesiastico & civili multa impedimenta indicata, multaque solemnities in hac conjunctione observanda, præscripta sunt.

II.

vel natura,

Impedimenta matrimonii vela *natura*, vel a *lege*, vel a *facto* nubentium oriuntur.

vel lex divina

Naturale impedimentum est ætas immatura *impu-berum*, masculorum infra XIV. femellarum infra XII. annos: quamquam jure canonico habitus corporis magis, quam anni, spectandus [1]. Item, *impotentia* continua & immedicabilis [2]. *Legale* impedimentum est *cognatio* & *affinitas*,

monium constituit, quod tamen jus canonicum censet, constituendo in sponsalibus *de presenti* adesse ve-

rum matrimonium, quod consensus in illud editus sit, licet clandestinus & occultus.

tas, respicitque inter personas, inæquali gradu conjunctas, *disparitatem ætatis* (m), & *reverentiam naturalem*, cum *licentia nuptorum vix conciliandam*; inter personas æqualis gradus *periculum corruptionis*, cui personæ in eadem familia educatæ aut continuo conversantes; si matrimonii spes foret, expositæ essent. His prohibitionibus Deus vincula societatis humanæ multiplicanda, & caritatem hominum erga homines extendendam & dilatandam esse censuit [3].

[1] C. 3. X. de sponsal. impub.

[2] tot. tit. X. de frigid.

[3] AUGUST. XV. de div. c. 16.

III.

Ecclesia inhæsit omnibus legis divinæ & humanæ

[1] prohibitionibus, quæ excludunt in linea recta in infinitum omnes consanguineos vel cognatos; in collateralibus materas solum, fratresque & sorores [2]. Sed pridem creditum, prohibitionem illam extendendam esse ad omnes consanguineos, qui sibi mutuo succedere possent,

(m) Disparitas ætatis parum ad rem facit, quæ nec inter extraneos impedimentum constituit. Decori ratio plus operatur, quæ efficere potest, ut inter certas personas nuptiæ prohibeantur.

sent, h.e. ad septimum gradum, (n) ultra quem non amplius parentela extenditur [3]. Concilium Lateranense tamen eam cum ratione consanguinitatis, tum ratione cognationis, ad *quartum*; ratione affinitatis ad *primum* gradum, qui est inter conjugem & conjugis consanguineos, reduxit; quum in hac etiam *secundus* inter secundum conjugem & prioris conjugis consanguineos, immo & *tertius* inter secundam conjugem secundæ conjugis & primæ conjugis consanguineos olim attenderetur [4]: quæ duo affinitatis genera dicto concilio sublata sunt [5].

[1] *Levit. XVIII. 5. XXII. 11.*

[2] *Vid. Gloss. in C. literas 13. X. de restit. spoliat.*

[3] *PETR. DAM. Opusc. 8. de par. grad.*

[4] *C. 8. X. de consanguin.*

[5] *Ibid. C. non debet.*

IV.

(n) Quam absurda vero hæc ratio sit, quilibet facile animadvertit. Etenim olim tantum ex *jure prætorio* cognatis, jure civili exclusis, usque ad *septimum gradum* jus succedendi datum erat, cum agnatorum successio in infinitum extenderetur, qui tamen æque vinculo sanguinis cohærebant, ac quidem cognati. A jure vero succedendi ad rationem consanguinitatis in genere nulla vallet consequentia.

IV.

Concilium Tridentinum restrinxit etiam alia hujus generis impedimenta [1] e crimine orientia. Nam secundum canones illicita conjunctio operatur affinitatem cum consanguineis stupratæ, [2] quam concilium reduxit ad gradum secundum, qui fit impedimentum dirimens (o), & eam, quæ ex validis sponsalibus oritur, quæve honestatis publice dicitur, ad gradum primum, c. 3. restricta etiam cognatione spiritali, in baptismo seu confirmatione contracta, quæ non ultra parentes lustricos, baptizantem, baptizatum, baptizatique parentes extenditur. c. 2. Quam ob rem plures parentes lustricos adhibere prohibuit. His restrictionibus opus videbatur, quia multi per ignorantiam tales nuptias contrahunt, quas sine peccato non continuare, nec sine scandalo rumpere queunt.

(1) Sess. 24. Ref. c. 4.

(2) tot. tit. de eo qui cogn. consanguin.

V.

(o) Quatenus ante matrimonium contracta est: superveniens affinitas non dirimit matrimonium jam contractum, si innocens nocenti gratiam facere, etique injuriam remit-

tere velit. Claudicans tamen matrimonium fieri censent, ut nocens debitum conjugale petere non possit, id quod non adeo rationem habet.

V.

qui cano-
nice com-
putandi.

Gradus numerantur *computatione canonica*, quæ unicuique generationi unum tantum gradum adsignat, etiam collateralis, sic ut pater & soror sint in primo, fratrum liberi in secundo, nepotes in tertio gradu. In inæqualium computatione numerantur generationes longius distantis personæ usque ad stipitem communem. Sic patruus & neptis sunt in secundo, filia patruus in tertio gradu. Hæc computandi ratio in usu fuit temporibus (p) Gregorii (1). In materia successio- num sequimur computationem juris civili- lis, quod alterum tantum graduum inter easdem personas interjicit.

(1) *lib. ult. ep. 31. ad August. c. 6.*

VI.

(p) Id vero admo- dum dubium esse, do- cuit idoneis argumen- tis SCHILTER *de li- bert. eccl. German. lib. III. c. 10. §. 7.* Ceterum *canonica* in eo differt a *civili*, quod funda- mentum computandi in *stipite communi* quærat, & tantum in- quirendum esse decer- nat, quousque uterque desponsatorum a *stipi- te communi*, ut *cogna- tionis fundamento*, di-

stet? quod in linea *æ- quali* satis tutum est, in *inæquali* vero pau- lisper impeditum quod duntaxat denominatio gradus sit facienda li- nea *remotiori*, cum ta- men æque facile, prout res ipsa postulat, ab utraque fieri queat, imo etiam debeat, cum de utraque proximitate desponsatorum, quo- usque a communi sti- pite distet, quæstio moveatur,

V I.

Qui per ignorantiam in gradu prohibito nuptias contraxere, iis dispensatio haud denegatur (1). Sed ante matrimonium contractum raro, nec sine prægnante causa, conceditur. In gradu secundo solus pontifex & quidem *publicæ salutis* causa, inter principes; in quarto autem, vel si pauperes sint, in tertio, etiam Episcopi, partem longa consuetudine tuti, partim pontificis auctoritate muniti, dispensant. Quæ dispensationes omnes ex concilii præscripto debent esse gratuitæ (q).

[1] *Concil. Trid. sess. 14. c. 5.*

V I I.

Impedimenta ex *facto* nubentium ori-
entia sunt: præcedens consensus in aliud
matrimonium futurum; solemne vo-
tum castitatis; adulterium sub promissio-
ne matrimonii (r) in casum morientis
conjugis perpetratum, aut cum insidiis
prio-
vel cri-
men.

(q) Sed debebant esse, cum praxis curiæ Romanæ contrarium doceat, ostendatque dispensationes fere venales esse, ut MARCUS ANTONIUS de DOMINIS cum aliis fate-
tur.

(r) Quid si promissum matrimonium sine adulterio, an matrimonium, defuncta uxore, maritus inire potest valide? Id quidem haud negandum; puto tamen talia sponsalia
A a esse

prioris conjugis vitæ structis conjunctum [1].

[1] C. 3. q. 1. c. 3. 4. 5. C. 3. X. de eo quod dux in matrim.

VIII.

2. liber Nec sufficit, impedimenta nulla esse. Oportet præterea consensum esse liberum. Ergo furiosus; ergo qui erravit; qui coactus est, matrimonium non contrahit. Qui erravit, inquam, in *persona*, ut Jacob in Lea, aut in *conditione persone*, veluti servæ (s). Merus talis esto, qui in hominem constantem cadere potest: hinc rapta raptori nubere nequit (t) [1].

[1] C. 24. X. de sponsal. C. 29. q. 1. c. 2. & 4. X. de conjug. secul. Concil. Trid. sess. 24. c. 6.

IX.

eorum, Qui sunt in potestate alterius, ut filii qui sunt familias & minores, ii matrimonium sui juris. contrahere non possunt sine consensu

eo-

esse illicita nec obligatoria, quæ in mortem conjugis viventis inveniuntur, ut inde agi non possit. e. f. X. de eo qui duxit.

(s) Aut in *qualitate subintellecta*, ut si quis

corruptam ab alio ignorans duxerit. c. 2. C. 32. q. 6.

(t) Si tamen suis restituta, vel in libero constituta loco, postea in conjugium confertur, permittitur.

eorum, in quorum potestate sunt. In hoc negotio arduo potissimum ex præscripto legis divinæ parentes sunt honorandi. Hinc jure nostro prohibentur talia matrimonia, & pastores, qui ea benedicunt, habentur pro raptus fociis, exheredandis, qui ita convenere, liberis [1]. Quin per declarat. 1639. liberi, ex matrimoniis usque ad finem vitæ secretis, vel ex feminis, quibus patres in articulo mortis demum juncti sunt, nati succedere nequeunt, quum hujusmodi conjunctiones turpitudinem *concubinatus* magis sapiant, quam *connubii* honestatem (u).

[1] Stat. Bles. art. 40. Melodun. art. 25. edit. 1556.

C A P. VI.

DE NUPTIARUM SOLEMNIBUS
EARUMDEMQUE DISSO-
LUTIONE.

I.

U T certum fiat, non esse impedi- 3. Solem-
mentum matrimonio libere con- nis
tracto, & ut semper probari possit; plu-
res

(u) Effectus ergo ci- | re non potuerint, ut in
viles tali matrimonio | foro ecclesiastico qua-
subtrahuntur, quamvis | que pro nullo haberi
hæc edicta regia effice- | debeat. Quin potius e-

res legibus ecclesiasticis & civilibus
cærimonix sunt sancitæ.

II.

declara-
tus inter
sponsalia,

Principio nupturi post pacta dotalia
in dicecesibus, in quibus id usus fert,
ad matrimonium præparantur per *spon-*
salia, quæ sunt *promissio* solemnîs & ju-
rata in Ecclesia facta de matrimonio,
quandocumque alteri id placuerit, ineun-
do. Parochus, antequam eam recipit,
interrogat desponsandos, num sint ex
parochia? an re verbisque sint liberi?
num votum continentix emiserint? an-
non consanguinei sint, norintque, quod
impedire possit matrimonium? Quibus
præmissis subjungit institutionem de na-
tura hujus sacramenti, & quam sancte
ad id adgrediendum [1]. Talis promîs-
sio diu ante matrimonii celebrationem,
immo inter impuberes, fieri potest, mo-
do infantiam egressi consentire possint
[2]. Effectus sponsaliorum, si promîssio
reciproca vel scriptis peracta sit, is est,
ut pars deficiens coram iudice eccle-
siastico

nam tale conjugium ratum esse dixere, quo- ad vinculi indissolubi- litate, licet non esset legitimum. Idem judi- cium formant de con-	jugiis illustrium sine regis consensu contra- ctis. Conf. LAUNOI- US <i>de regia in matrim.</i> <i>potest.</i>
--	--

siastico conveniri, & ad poenam *canonicam* (x) condemnari possit [3]. Judex autem ecclesiasticus competens est etiam in diocesisibus, ubi sponsalia non sunt in usu. Post coram iudice saeculari ad *resarciendum damnum* & ad *interesse* agitur. Solvuntur autem sponsalia mutuo consensu (y), matrimonio cum tertia persona contracto, professione religiosa, morbo immedicabili vel contagioso alterutrius partis, & stupro a sponsa post sponsalia admissio [4].

[1] *Ritual. Paris.*

[2] *C. 1. X. de sponsal. impub. in 6.*

[3] *c. 2. & 6. X. de sponsal.*

[4] *C. 15. & 22. X. de sponsal. C. 2. X. de convers. conjug. C. ult. X. de conjug. leprof. C. 25. X. de jurejur.*

III.

(x) Non vero ut pars refractaria absolute cogi possit, quod nequidem jus canonicum permittit. Ceterum admodum convenienter condemnatio in id quod interest cum poena conjungitur, ne duplici iudicio opus sit.

(y) Si vel maxime sponsalia pura & jurata fuerint, cum alter alteri iuramentum remittere queat, per c. 2. *X. de sponsal.* ANTON. DESPEISSIUS tom. I. oper. de matrim. sect. IV. §. 2. p. 280.

A a 3

III.

prævia
procla-
matione

Matrimonium celebrandum *publice*, quod ut publicum fiat, tria requiruntur; proclamatio seu bannus, præsentia parochi, testes. Proclamationes olim in Francia usitatæ natales debent concilio Lateranensi (2), quod voluit, ut presbyteri publice in Ecclesia indicent contrahenda matrimonia, terminumque præfigant, intra quem impedimenta allegari possent (1). Clarius (2) fancitum, ut tribus diebus dominicis vel festis continuis intra sacra solemnia missæ parochialis utriusque partis tres proclamationes fiant. Episcopus tamen, præsertim si nupturi majorenes sunt, unam alteramque proclamationem remittere potest, si maligna metuitur contradictio (3).

(1) C. 3. X. de clandest. sponsal.

(2) Concil. Trident. sess. 24. Ref. c. 12.

(3) Statut. Blesens. art. 40.

IV.

(2) Hoc vero se fundat in antiquissimo more ecclesiastico, jam tempore TERTULLIANI usitatò, secundum quem conjugia apud ecclesiam indicanda & manifestanda erant, alioquin pro *illegitimis* habita, ut prælaudatus Autor *de pudic. c. 4.* indicat. Est hæc proclamatio instar *provocationis ad agendum*, adeoque pœna *præclusi*, ut juris est, munita.

IV.

Celebrandum præfente pastore alterius partis (a), vel presbytero a pastore vel Episcopo delegato, itemque tribus quatuorve testibus præsentibus (1). Pastoris & testium præsentia tam est necessaria, ut sine ea actus nullus reputetur. Clandestina enim matrimonia, sæpe prohibita, denique irrita fuere declarata (b). Quæ si essent valida, deficientibus testibus, contingere posset, ut pars partem desereret, & utraque in continuo adulterio viveret.

præsentibus testibus perficiendus.

(1) Concil. Trid. *ibid.* stat. *Bles.* *ibid.*

V.

Effectus matrimonii sunt, ut alter effectus con- matrimonii.

(a) Vel potius sponsa, qui merito præferendus, quia apud plerasque gentes usitatum fuit, ut post nuptias peractas sponsa demum ad domum mariti deduceretur.

(b) Huc pertinent matrimonia conscientiarum, clandestine sine præsentia parochi contracta, quæ tamen in Gallia non infrequentia sunt, sed effectibus civilibus destitu-

ta, & revera a concubinato non differunt. Nata autem sine dubio sunt ex principio, indifcrete a patribus adhibito, quod consensus faciat matrimonium, quod tamen non de consensu quovis modo, sed legitime declarato demum accipiendum est. Hoc vero posito, sponsalia de presenti pro matrimonio minime essent habenda.

conjugium in corpus alterius nanciscatur potestatem [1], cumque in jure convenire possit, & maritus quidem petitionem adhæſionis instituere, h. e. ut femina ipsi cohabitaret; femina, ut conjugali affectu ipsam prosequatur. In Francia si hæ actiones instituuntur in foro contentioso, judex *secularis* cognoscit, (c) neque Ecclesiæ cognoscere permiffum,

(c) En juris antiqui vestigium evidentissimum! Quis nescit, olim judices sæculares in genere de causis matrimonialibus jus dixisse? Multum ex veteri libertate contra ausus ecclesiasticorum sibi conservavit Gallia, ut LAUNOIUS *cit. tr. e-* vicit, & vel hoc exemplum docet. Neque enim laicorum causæ tribunalibus episcoporum sacris olim suberant, nisi ut pœnitentia iis imponeretur, id quod *voluntariæ jurisdictionis* esse dicebatur, quia tantum *volentes*, ut censebant, pœnitentiæ subjiciendi. Inter contententes *judice sæcu-* lari opus erat. Quocirca non absolute admitti potest sententia ESPENII *P. III. jur. eccl. tit. 2. c. 1. §. seqq.* causas matrimoniales in Gallia simpliciter foro ecclesiastico esse relictas, sed tunc demum quando de *validitate matrimonii* quæstio movetur. Quin quod si ad *divortium* quoad thorum & mensam agitur, ut plurimum causæ civiles huic actioni ratione bonorum &c. incidunt, & sic ut plurimum ad magistratum sæcularem itur in Gallia, teste HERICURTIO in *tr. des lois eccl. dans leur ordre naturel p. 427. §. 29.*

sum, nisi in foro pœnitentialem. Afficit porro matrimonium statum liberorum, qui si sunt legitimi, præter emolumenta civilia, quæ hic seponimus, ordinum, beneficiorum & dignitatum ecclesiasticarum fiunt participes.

[1] I. Cor. V. 1. 4.

V I.

Christianorum conjugium morte tantum solvitur. Jesus Christus legem divortii, judæis ob duritiem cordium indultam, abrogavit, connubiaque reduxit ad institutionem primævam (1). Infideles, qui conjugati conversi sunt, conjuncti porro esse possunt, nam baptismus remittit peccata, sed matrimonia non rumpit (2). Sed si alteruter conjugum nolit cohabitare ei, qui conversus est, vel alterum exponit periculo peccati mortalis; conversus declinare potest & conjungi cum alia (3). Christianorum connubia nonnumquam dissolvi videntur, licet revera non solvantur, si v. gr. in matrimonium apparens a judice nullum declaratur; si personæ vero matrimonio vincitæ separantur thoro (d).

Matrimonium solvitur morte;

[1] Matth.

(d) Doctrinæ hujus, | nia dissolvi debeant
quod tantum matrimo- | quoad thorum & men-
sam,

(1) *Matth. XIX. 2. seq.*(2) *2. Cor. VII. 12. 13. seq. C. 8. X. de divorf.*(3) *C. 7. 8. eod.*

VII.

nullum
declara-
tur;

Nullitatem matrimonii accusare non permiffum est omnibus. Si impotentia aut confensus defectus accusatur; perfonæ contrahentes folum; fi præcedens matrimonium, pars læfa folum audiuntur. Si incestuofum vel alio modo illegitimum, actori probanda eft ignorantia (e), nifi pro complice haberi velit. Impedimenta, quæ matrimonium nullum reddunt, quæve propterea vocantur *dirimentia*, fupra attulimus. Votum fimplex pariter impedit h. e. cauffam declinandi matrimonii fuppeditat, vel contrahenti pœnitentiam conciliat; fed non inducit nullitatem.

[1] *C. 6. X. qui matr. accus.*

VIII.

fam, autor primarius eft AUGUSTINUS, ut optime demonftravit SCHILTER *in hiftor. jur. circa dogma ecclef. de diffolut. matrimo- nii quoad vinculum.* In tantum vero valuit ejus autoritas, ut poft ejus mortem in conciliis approbata & juris

communis facta fuerit. (c) Maxime quod tribus bannis ecclefiafticis evocati fuerint, qui contra matrimonium hoc impedimentum adferre voluerint, unde fufpicio gravis contra actorem nascitur.

VIII.

Separatio conjugum vere talium vel *separatio*
mutuo consensu, veluti ex voto continen- *conju-*
 tiæ vel *judicis autoritate* fit (1). Vo- *gum.*
 tum autem solemne sit oportet, ut vel
 ambo religiosam professionem edant; vel
 maritus sacros ordines recipiat. Si matri-
 monium nondum consummatum est, al-
 ter invito altero, cui aliud deinceps con-
 jugium eligere liberum, religiosam vi-
 tam amplecti potest (2). In quo plus va-
 let religiosa professio, quam ordinatio,
 quæ non rumpit matrimonium, licet non-
 dum consummatum. Separatio *involunta-*
ria injungitur a iudice, si adulterium com-
 missum, quem casum notavit jus divinum
 (3). Si alter conjugum in hæresin pro-
 labitur, vel alia ratione professioni Chri-
 stianæ fidei renuntiat (4). Si alteruter
 in morbum incidit contagiosum; si mari-
 tus atrociter sævit in uxorem; si denique
 sine periculo vitæ & salutis una esse ne-
 queunt (5). In Francia *judex secularis*
 (6) cognoscit, sive de adulterio crimi-
 naliter

(f) De causis divor-
 tiū legitimis prolixius
 agit Jctus Gallus AN-
 TON. DESPEISSIUS
 tom. I. oper. de ma-
 trim. sect. 4. easque po-
 tissimum ad praxin
 Galliæ applicat.
 (g) AdditHERICUR-
 TIUS c. l. hanc ratio-
 nem, quod vix separa-
 tio talis concipi possit,
 in

naliter agatur, sive de sævitiis atrocibus, sive de morbo contagioso. Femina actrix pendente lite sequestranda est vel a parentibus, vel in monasterio, vel in alio loco tuto & honesto (5). His casibus separari possunt conjuges a thoro & mensa; sed renubere non possunt. Redire enim queunt, simulatque consentiunt. Durante separatione sunt in eo statu, quo conjuges, altero absente vel ægrotante, esse solent.

(1) C. 4. 5. X. de convers. conjug.

(2) C. 2. eod.

(3) Matth. V. 32. XIX. 9.

(4) C. 2. 7. X. de divort.

(5) C. 8. 13. X. de restit. spoliat.

IX.

Matrimo-
nium ite-
ratur.

Soluta per mortem matrimonio, superstes conjux ad secunda, immo ad ulteriora vota, transire potest, quoniam Apostolus, hujus auctor libertatis illimitate loquitur (1). Ut ne femina quidem annum luctus observare teneatur

in qua quæstio civilis ratione alimentationis, & separationis bonorum in commune collatorum non omne ferat punctum. Ex hoc fundamento Galli hanc praxin, juri canonico

contrariam, ut plurimum defendunt, ut mirandum sit, protestantes segniores Gallicis fuisse in reducenda fori secularis libertate antiqua.

tur (2). Sed viduæ ad secunda vota properantes non iterum benedictionem nuptialem h. e. preces super sponsa fundendas, nanciscuntur, quam una vice impetrasse sufficit (b). (3). Ante omnia autem constare debet de morte prioris mariti vel uxoris idoneis auctoritatibus; alias nulla vel longissimi temporis præscriptio, nec causa ignorationis secunda vota excusabit (4).

(1) 1. Cor. VII. 8. 39.

(2) C. 4. 5. X. de sec. nupt.

(3) C. 1. 2. eod.

(4) C. 19. X. de sponsal.

X.

Magni refert etiam in vita civili, ad quomodo statum liberorum quoque nosse, quo probetur? die quisque baptizatus, quo nuptus sit.

Qua

(h) Magis colorem quam veram causam hæc sapit sententia; cur enim non esset reiteranda benedictio, novis nuptiis contractis? Vera desumenda est ex doctrina antiquæ ecclesiæ, quæ secundas nuptias adeo odio habebat, ut indignas eas crederet, quibus benedictio impertiretur. Pal-

sim id docent canones conciliorum per priora sæcula, ex quibus adhuc plures aliæ conclusiones supersunt in vita civili, quæ penas secundarum nuptiarum respiciunt, de quibus ex Gallis Jctis agit ANTONIUS DESPEISSIUS tom. I. oper. P. I. sect. VI. de matrim. p. 315. seqq.

Qua de caussa ex præscripto canonum [1] & juris nostri [2], Pastoribus solemne est, liberorum, quos baptizant, nomina certis libris notare, quibus inscribitur natalis (i), nomen infantis, parentum, parentum lustricorum & duorum testium. Idem fit in conjugatis, quorum & quatuor testium nomina consignantur: nec alias matrimonii promissiones, præter eas, quæ scriptæ sunt, judici audire licitum. Sunt & libri, quibus nomina morientium, addito die mortis & sepulturæ, inscribuntur. Qui libri, si ex præscripto legum consignantur, plenam vim probandi habent in omnis generis tribunalibus.

(1) *Concilii Trident. sess. 24. c. 1. 2.*

(2) *Statut. 1539. stat. Bles. art. 181.*

XI.

Sacramenta sancte habenda.

Ceterum de sacramentis generatim notandum, validitatem eorum non a fide & virtute ministri pendere, licet magis consentaneum ut hi digni sint ministerio. Sed minister tamen intentionem

(i) Interim *natalis* non præcise ex his libris probari potest, sed duntaxat *baptisimodies*. Quoad hunc parochus testatur de *proprio factio*, in quo ei fides habenda: est intuitu illius fidem facit tantum, ex *aliorum relatione*, & sic magis testi de *auditu* alieno æquiparandus.

nem habere debet, sacramentum conferendi, h. e. serio peragere debet, saltem externe, actus ab Ecclesia imperatos: (k) nam de occultis & interioribus non judicamus mortales (1). Inter administrandum populus lingua vernacula de natura sacramenti deque cærimoniis erudiendus est (2). Quæ institutio actioni juncta mire auget reverentiam & devotionem. Administer habet saltem unum clericum assistentem, qui respondeat precibus, cærimoniarumque partem peragat. Ubi clerici defunt, laici, veluti in pagis ludimagistri, id faciunt.

(1) *De consecrat. dist. 4. c. 25. 26. Concil. Trid. sess. 7. c. 11. 12.*

(2) *Concil. Trid. sess. 24. Ref. c. 7.*

C A P. VII.

DE ECCLESIIS ÆDIFICANDIS ET CONSECRANDIS.

I.

Res sacrae sunt Ecclesiæ & quidquid ad cultum publicum est necessarium. Sacrorum causa ecclesiæ ædificantur

Ec-

(k) Admodum temperat sententiam communem de intentione ministri Sacramenti Autor, quæ eo sensu ad-

mitti potest. Etenim si constat, eum non serio agere, sed per *jocum* ritum in Sacramentis usitatum expedire, quis dice-

Ecclesiæ autem hoc loco non *cæcum fidelium*, sed *locum* significat, in quem fideles sacrorum causa confluunt. Licet enim in omni loco preces fundi possint, sacrificium tamen Missæ non nisi in loco sacro & in mensa consecrata offerendum (1). Quod inde a sæculo IV. observatum, ut ex Ischyre exemplo (1) patet (2). In longinquo tamen itinere & in castris sola sufficit mensa consecrata, quod est *altare portatile* (3). Sed in oratoriis privatis insalutato Episcopo Missam celebrare ac baptismum administrare prohibitum (4).

(1) c.

diceret, Sacramentum ab eo celebratum esse? quamvis ob tam sacrilegum facinus merito puniendus sit gravissime.

(1) Imputatum erat ab Eusebianis ATHANASIO, ejus jussu in ædibus Ischyre, cui ille usu sacrorum interdixerat, *calicem mysticum* a Macario esse fractum, *mensam sacram* subversam, & *libros sacros* combustos. Sacrilegio hæc imputatio adscripta fuit, tantof-

que motus dedit, ut concilii Tyrensis patres Athanasium deponerent, teste SOZOMENO *lib. II. hist. eccles.* c. 25. Negari nequit, ex hoc exemplo jam quodammodo *rerum sacrarum* colligi posse vestigia. Id vero nondum evictum est, vasa sacra & mensam solenni ritu consecrata fuisse, cum *sacra* vel ab *usu* & destinatione dici potuerint, æque ut *librorum sacrorum* in hac historia fit mentio.

- (1) C. 1. 12. D. 1. de consecr.
 (2) ATHANAS. 2. Apol. p. 781. Hist. Eccl.
 l. 11. n. 49.
 (3) C. 30. D. 1. eod.
 (4) C. 33. 34. D. 1. eod.

II.

Ad novam ædem fuscitandam, vel quæ sint
 ædem, aliis usibus adhuc destinata, ^{causæ?}
 consecrandam, *caussa* opus est & *Episco-*
pi auctoritate. Causæ legitimæ sunt: 1.
 necessitas, si natio quæpiam ad Christia-
 nam fidem adducta; si cœtum omnem
 una non amplius capit Ecclesia; si ad
 ædem ob itineris difficultatem & longin-
 quitatem cuncti non commode confluere
 possunt (1). 2. Monasterium vel alia
 nova congregatio instituta. 3. Devotio
 peculiaris ex voto vel ad certarum reli-
 quiarum custodiam (m). Nam primis
 statim temporibus Romæ & in aliis civi-
 tatibus majoribus magnus ædium sacra-
 rum

(m) Hæc ratio ori-
 ginem capellis dedit.
 Magnates iter facien-
 tes, maxime peregrin-
 nantes ad locum reli-
 giosum vel ad terram
 sanctam, reliquias san-
 ctorum secum ferebant,
 asservatas in repolito-
 rio seu conditorio, quod
cappas & capellas di-
 xere vid. MATTHÆ-
 US Paris. ad ann. 1242.
 p. 525. Domum rever-
 si mox *oratoria* exstru-
 xere, in quibus eæ in
 posterum asservarentur,
 quæ inde *capellæ*
 dictæ, sicuti in itinere
 in *capellis* asservatæ
 fuerant.

rum fuit numerus, licet fideles semper in unum cœtum modo in hac, modo in alia æde, coirent (2). Ex causis contrariis ædes vel inutiles aboleri, vel superflue aliis inferi possunt (3). Priusque Ecclesiæ constructionem concedat Episcopus, idoneis instrumentis docendum, eam esse satis *dotatam*, h. e. certis reditibus ad fabricam, luminaria, & stipendia clericorum instructam, ut cultus publicus decenter peragi possit (4). Qui vero novæ fabricæ intercedendi causam habet, audiendus est.

(1) C. 3. X. de Eccles. ædif.

(2) Hist. Eccl. l. 36. n. 16.

(3) Conc. Trid. sess. 21. Ref. c. 7.

(4) C. 9. D. 2. de consecr.

III.

quomodo ædificandæ? Atrio designato, Episcopus in loco, in quo altare fabricandum, crucem figit, lapidemque angularem inter preces, quibus Christi, tanquam *lapidis angularis* mentio fit, benedicit, mysteriaque per hanc constructionem significata explanat (1). Ædificium autem ita struendum, ut sacerdos ad altare consistens *Orientem* prospiciat: itaque ab aliis ædificiis separandum, ut circumiri possit, instructum *porticu & atrio* convenientibus. Simul atque perfectum est, ædis *dedicatio* *fusci-*

(n) suscipienda, quæ omnium cærimoniarum ecclesiasticarum est longissima ac maxime solemnitas. Jam ATHANASII temporibus officium divinum, excepto necessitatis casu, non nisi in Ecclesia consecrata celebrari potuit [2].

[1] Pontif. Rom. de benedict. prim. lap.

[2] ATHANAS. 1. Apol. p. 682. hist. eccl. l. 13. n. 40.

IV.

Dedicationem præcedunt *jejunium* & *vigilie* coram reliquiis, altari immittendis, cantandæ (o). Die præstituto horis

quomodo consecrandæ?

(n) Non *simplex*, sed quæ *consecrationem* denotat. *Simplex dedicatio* est solennis quædam loci destinatio ad usum sacrum aliumve, eisque in actum deductio per ritus quosdam arbitrarios. Enimvero plus efficit *consecratio*, qua res profanæ ex censu earum ita transeunt, ut juris divini prorsus fiant, & per actum *consecrationis* divinam qualitatem accipiant, ut ad rem divinam

faciendam adhiberi possent. Hanc igitur novam qualitatem ut accipiant res consecratæ, tanto apparatu opus esse creditum fuit.

(o) Pridie enim illius diei, quo Ecclesia consecranda est, Episcopus cum clero & populo processionem instituit, reliquiasque deportari curat ad tentorium, quod ante Ecclesiam pro asservandis per noctem reliquiis erectum est. Ipse Eccle-

ris matutinis Episcopus novam ædem consecrat variis benedictionibus & adspersionibus extus & intus, adhibita aqua, sale, vino, cinere, rebus ad purificationem factis. Suffitum addit, murosque interiores hinc inde sacro oleo inungit. Altare, quod est tabula faxea, consecrat, in eoque reliquias condit. Denique ipse Missam celebrat. Dedicacionis solemnities per octiduum protrahuntur, ejusque memoria quotannis recolitur (p). Tantam populo erga loca, precibus & divinorum mysteriorum celebrationi destinata, reverentiam incutere visum.

V.

quomodo
pollutæ
reconcili-
andæ?

Consecratio, quoad ædes permanet, non iteratur; sed cultu impio, sanguine effuso, vel enormi crimine polluta Ecclesia per aquam cum vino, sale & cinere benedictam reconciliatur, precibus adjunctis, quibus dæmon abigitur & remissio peccatorum inpetratur [1].

Recon-

siæ clerus illa nocte vigiliis ante SS. reliquias celebrat, & ita sese ad actum solennem præparat.

(p) Verum festum hoc anniversarium ma-

xime in pagis in *bathania* & *mercatur* conversum est, ut pro eo abolendo magis quam propugnando laborandum sit.

Reconciliatio (q) Ecclesiæ pollutæ, æque ac novæ ædis dedicatio ac altaris consecratio, a solo Episcopo suscipienda [2]. Altare proprie loquendo est sola tabula saxea, consecrata, quæ si confringitur, consecrationis vim amittit [3]. Usque dum Ecclesia consecratur, benedici potest per presbyterum ab Episcopo delegatum, ad celebrandum officium, & si polluta est ante consecrationem, a presbytero reconciliari potest.

[1] C. 3. X. de consecrat. Eccl.

[2] C. 9. X. de consecrat. Eccl.

[3] C. 1. ibid.

VI.

Ecclesia, orationis domus, profanis non profanis usibus permitti non potest [1]. Ergo nec in iis, nec in cœmeteriis, nundinandum, nec commercandum, nec jus dicendum, nec quidquam negotiorum humanorum, licet in se bona & honesta sint, peragendum [2]. Neque in iis concivivan-

non profanis usibus adhibendæ.

(q) Multus admodum atque subtilis in hac materia est PETERUS FRANCISCUS PASSERINUS de pollutione Ecclesiarum. in quo tractatu de causis pollutionis magis quam

de reconciliatione loci agit. Ipse concedit, pollutionem magis imaginariam quam veram esse, ergo imaginaria quoque erit reconciliatio.

vivandum aut pernoctandum, nisi in transitu & urgente summa necessitate; nec merces aliæque res deponendæ, nisi in incendiis & hostium incurfione. In quo præsertim sacrorum locorum consistit immunitas, ad quam tuendam ne quidem opus est ut ædes consecrata sit (1), dum sufficit, in ea celebrari divina mysteria [3].

[1] *Matth. XXI. 12.*

[2] *C. 1. c. 5. X. de immun. Eccles.*

[3] *C. 9. eod.*

VII.

(1) Observatione fedula opus habet hæc sententia, quæ in jure canonico quidem fundata, sed admodum singularis est. Nam 1. inde fluit, consecrationem talem, quam præscribunt, magis superfluum quam necessariam esse: 2. locum etiam sacrum fieri posse ex sola sacrorum celebratione, & ita 3. sanctitatem non minus denominari ex usu & destinatione, quam ex peculiari eidem superaddita divina qualitate per actum consecrationis. Talis vero sanctitas, quæ loco ex usu & destinatione conciliatur, magis est externa, immunitatem externam habens, quam interna. Hæc enim denotat singularem loci cujuscumque separationem, respectu divinæ peculiaris præsentis, domini divini, & gratiæ ibi collocatæ, & per consecrationem acquisitæ. Interim ut plurimum talem sanctitatem attribuunt locis consecratis. Posses forsitan dogma hoc singulare ita in concordiam deducere, ut loca consecrata sanctitatem internam quidem accipiant; non consecrata vero,

VII.

Sed per immunitatem ecclesiasticam Ecclesiast.
 vulgo indigitatur *jus asyli* [1]. Reli- rum im-
 gionum enim reverentia sacris locis re- munitas.
 fugii tutelam conciliavit, ut nemo vi
 adhibita ex iis extrahendus sit, quan-
 tumcumque gravia maleficia perpetrave-
 rit. Adigebantur quidem tales homines
 ad reparationem damni facti, & ad sub-
 eundam pœnitentiam, sed non trade-
 bantur quærentibus, nisi jurassent, vi-
 tam salvam, membraque salva fore. Hoc
 asyli jus vetustissimum [2] extensum est
 ad cœmeteria, Episcoporum habitatio-
 nes, monachorumque & canonicorum
 claustra, intra XXX. passus in circuitu,
 ad cruces in via regia fixas [3]. Sed
 quum jure divino homicidæ etiam ab al-
 taribus abripi possint ad supplicium [1],
 crimina atrocia exempta sunt. Quia ta-
 men etiam in his peccatum; asyla om-
 nia in Francia cum in causis *civilibus*,
 tum in *criminalibus*, sublata sunt (s),
 simul-

vero, in quibus tamen
 divina celebrantur,
 tantum *sanctitatem ex-*
ternam seu immunita-
 tatem ab omni injuria,
 violatione, & strepitu
 mundano.

(s) *Varia hujus asyli*

fata fuere, cujus ratio
 unice ab imperatorum
 & regum Francorum
 liberalitate pependit.
 Quia vero Episcopi hu-
 jus juris causam & de-
 terminationem ad se
 trahere conati sunt, il-

simulatque *arrestum* decernitur [1]. In Italia tamen & in Hispania etiamnum viget hæc immunitas *localis* : præterquam suppetit *realis* quoque & *personalis*, illa *bonorum*, hæc *personarum ecclesiasticarum* : de quibus *part. I.* dictum.

- (1) *C. 6. X. de immun. eccl. C. 17. p. 4. c. 6. 7. 8. &c.*
 (2) *C. 2. 3. q. 8. c. 28. ex concil. Sardic. an. 347.*
 (3) *L. 3. C. Th. de his qui ad eccl. confug. tom. 3. Concil. pag. 1233. hist. eccles. l. 25. n. 32. l. 29. n. 26.*
 (4) *Exod. XXI. 14.*
 (5) *Statut. 1539. art. 166.*

CAP.

Iudque ultra modum extenderunt, fatis prudenter decretis regum Galliæ hisce ausibus obviam itum, & ita libertas regni ab imperio episcoporum etiam in hoc jure incolumis & salva conservata est. Non ergo eam stringit decantata illa GREGORII XIV. bulla d. 12. Maii 1591. edita, sed in Gallia nunquam publicata, utpote quæ non potuit publicari sine *placito regio*, ut loquuntur. Quamvis enim MICHAEL AN-

GELUS DONATUS *de asyulis ref. 210.* hanc constitutionem etiam eas ligare terras, contendat, in quibus usu haud recepta, parum tamen ei, ut homini Romano, fidem habebunt Galli, libertati suæ plus tribuentes, quam resolutioni tali parum fundatæ. Ceterum, præter DONATUM, cujus tract. Romæ 1652. editus, de hoc jure copiosius etiam scripsere FARINACIUS & MYLERUS ab EHRENBACH.

C A P. VIII.

DE RELIQUIIS, VASIS ET
LIBRIS SACRIS.

I.

Res in ædibus sacris asservatæ, vel ita Res sacrae comparatæ sunt, ut a laicis tangi non possint, vel ad divinum cultum dumtaxat sint destinatæ.

II.

Quæ a solis presbyteris tractari possunt, sunt *eucharistia*, & *sacrum oleum*; five id sit *chrismatis*, five *infirmorum*, five *catechumenorum*. Quod oleum die viridium inter sacrum ab Episcopo consecratur, & præstituto die ac loco a pastoribus accipitur, qui veteris reliquias luminaribus Ecclesiæ affundunt, & recens vasis minimum stanneis asservant [1]. Huc quoque sanctorum pertinent *reliquiæ*; vasa sacra, ut *calices* & *scutellæ*, quæ debent esse argenteæ vel saltem stanneæ, sacro oleo ab Episcopo consecratæ: nec non lintea altaris ab Episcopo vel mandatario presbytero benedicta [2]. Quæ cuncta non nisi clericis, minimum subdiaconis, quadam sacramentorum reverentia, tangenda sunt.

a solis clericis tractandæ.

[1] c. 4. D. 95. c. 1. X. de custod. euch.

[2] Pontif. Rom. part. II.

III.

III.

cruces, i-
magines
sancto-
rum.

Benedicuntur etiam *mappæ* ac omne altaris instrumentum, amictus, humerale, cinctura, manipulus, stola, casula, tunica, vestis dalmatica; cruces quoque, & imagines beatæ virginis & sanctorum, quæ publicæ adorationi exponuntur. In quibus curandum Episcopo, ne quæ sint mutilæ, aut indecoræ, quæ scandalum dare possint; neve exponantur non approbatæ; proposita earum utilitate, quæ consistit in eo, ut vel *opus redemptionis* ob oculos, vel *sanctorum virtutes* ad imitandum (t) nobis proponantur [1]. Benedicuntur & capsulæ reliquiarum, inter preces, quibus flagitatur, ut præsentibus reliquiis fideles sint a dæmonum insidiis, cunctisque tuti periculis cum spiritualibus, tum corporalibus.

[1] Concil. Trid. sess. 25. fin.

IV.

(t) In hoc non videtur subsistere cultus vel imaginum vel martyrum. Bulla canonisationis S. Udalrici apud MABILLON. in *act. Bened. sec. V. p. 471.* hanc ea de re prædicit sententiam: Sic adoramus & colimus reliquias martyrum & confessorum, ut eum, *cujus martyres & confessores sunt, adoremus: honoramus servos, ut honor redundet in dominum, qui dixit: qui vos recipit, me recipit, ac proinde nos, qui fiduciam justitiæ nostræ non habemus, illorum precibus & meritis apud clementissimum Deum jugiter adjuvemur.*

IV.

Reliquiæ antiquæ *extra capsam* non reliquiæ, sunt ostendendæ, nec recens inventæ venerandæ, nisi prius auctoritate Episcopi ejusque consilii fuerint approbatæ [1]. In omnibus videndum, ne quæstui habeantur, vel commissionibus, tripudiis & profanis lætitæ demonstrationibus dedecorentur [2]. Sancti novi non absque auctoritate *Romanæ Ecclesiæ* (u), prævioque rigido testium & documentorum examine [3], quod iudicium *canonizatio* audit, colendi sunt.

(1) C. 2. X. de reliq.

(2) Concil. Trid. sess. 25. C. 2. X. de reliq.

(3) C. 52. X. de testib. C. 1. de reliq.

V.

Omniū autem rerum, quæ in Ecclesia sunt, nulla solemnius benedicitur (x), campana
næ,
quam

(u) Hoc jus demum sæculo X. natum, & antiqua disciplina, qua Episcoporum auctoritas idem præstabat, abrogata. S. UDALRICUS primus fuisse videtur, qui a JOANNE XV. a. 983. Sanctorum catalogo adscriptus est, a quo tempore deinceps hoc negotium, ut majus & ardu-

um, sedi Romanæ appropriatum est. PAPERBROCH. *diff. de solemnium canonizat. initiis ac progress.* FABRICIUS *in bibliogr. antiq. c. 8.*

(x) *Benedictionem* hunc ritum magis, quam *baptismum* appellandum esse censent faniore. Interim expeditet quoque, ne
sche.

quam campanæ (1). Cantantur plures psalmi, quibus partim auxilium divinum imploratur, partim Deus celebratur. Episcopus vel presbyter eas aqua benedicta lavat, iterumque atque iterum oleo infirmorum & chrisomatis inungit, suffitque thure & myrrha. Precibus explicatur campanarum usus in excitanda fidelium devotione, in repellendis dæmonum insidiis, & in tempestatibus dissipandis.

(1) Pontif. Rom. de campan. benedic.

VI.

vestes, In Ecclesiis porro sunt vestes sacerdotales (y), pluvialia, altarium tegumenta varii coloris pro diversitate ministrorum & altarium: item libri hymnorum, veluti psalteria, antiphonaria, gradualia, processionalia, lectionaria, seu brevioria, missalia, ritualia vel manualia. Libri vete-

schemata baptismi adhiberentur, quæ hunc loquendi usum introduxere. Revera enim iidem ritus, qui in baptismo infantum adhibentur, hic deprehenduntur, ut <i>lotio</i> , <i>unctio</i> per oleum chatechumenorum & <i>chrisma</i> , denique etiam solenni <i>patrinorum</i> assistentia,	cum impositione <i>nominis</i> . (y) De his vestibus earumque significato mystico, ex mente Romanæ Ecclesiæ, prolixè agit ANDREAS du SAUSSAY <i>de panoplia sacerdotali seu de venerando sacerdotum habitu</i> .
---	---

veteris & novi Testamenti olim in sacristia ad usum missaticum asservabantur; sed hodie in habitationibus presbyterorum. Sunt autem libri isti, ex ^{librisacri,} traditione Ecclesiæ catholicæ, sequentes: Et veteris Testamenti quidem Mo-
sis Pentateuchus, scilicet Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josua; Judices; Ruth; Quatuor libri regum; duo Paralipomenon; Esdras; Nehemias; Tobias; Judith; Esther; Job; Psalterium CL. hymnorum; Proverbia Salomonis; Ecclesiastes; Canticum; Sapientia; Ecclesiasticus; Quatuor prophetæ majores, nimirum Jesaias, Jeremias cum lamentationibus & Baruch, Ezechiel, & Daniel; Duodecim minores, videlicet, Hoseas, Joel, Amos, Abadias, Jonas, Michas, Nahum, Habbacuc, Zephania, Haggai, Zacharias, Malachias; Prior & posterior Maccabæorum. Novi Testamenti; quatuor Evangelia Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis; Acta Apostolorum; Epistolæ Pauli XIV. una ad Romanos, duæ ad Corinthios, una ad Galatas; una ad Ephesios, una ad Philippenses, una ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, una ad Titum, una ad Philemonem, una ad Hebræos; Epistola Jacobi una; Petri

tri duæ ; Joannis tres ; Judæ una ; Apocalypsis (2).

VII.

eorum
versio la-
tina.

Quum officium divinum *latina lingua* fuit *versio*, quæ vocatur, *vulgata* (a), inde a seculo VII. fidelium manibus trita, & pro *authentica* declarata, h. e. ut ea inter

(2) Quæ ad historiam horum librorum pertineant, cum variis observationibus criticis erudite persecutu est LUDOVICUS ELLIES du PIN peculiari tractatu, cui titulus ; *dissertation préliminaire ou prolégomenes sur la bible*, in quo tum in genere de S. Scriptura, tum in specie de singulorum librorum auctoribus, auctoritate, aliisque copiose egit.

(a) Hoc ipso studium linguarum orientalium a plerisque ab hoc tempore neglectum, versus Scripturæ S. sensus sæpe posthabitus, pluribusque erroribus ansa data fuit. Quis nescit *Sacramentum* matrimonio assignari potissimum, ex *Eph. V.* |

in f. ubi loco *mysterii*, qua voce utitur textus græcus, substituta hæc sunt : *hoc sacramentum est magnum*, alia ut non tangam. Sed forsan *mendicantum* interfuit, ne a *vulgata*, quam unice callent, vel quoad syllabam recederetur, ut innuere videtur ERASMUS *in colloq.* cui titulus: *concilio*. Mollius quodammodo concilii Tridentini sententiam, *vulgatæ* auctoritatem authenticam tribuentem, interpretatur du PIN *cit. tr. lib. I. c. 7. §. 3.* ut tantum primatum gerere debeat inter omnes *latinas versiones*, quibus prælata duntaxat fuisse dicitur, non textui originali.

ter sacra, orandum, prædicandum, disputandum, cunctosque actus publicos, adhibeatur, ita ut nemo eam, tamquam aliquid, quod fidei & moribus adversum continentem rejicere possit. Nihilominus Ecclesia agnoscit veteris Testamenti versionem græcam, qua Ecclesiæ orientales utuntur; neque industriam eorum, qui textum originalem pro suo quisque modulo rimantur, condemnandam censet.

VIII.

Sed versiones in linguas vernaculas inde a sæculo XIII. suspectas habuit Ecclesia, eo quod Albigenſes alique hæretici, sprete auctoritate Ecclesiæ, divinos libros ad suos sensus (*b*) detorquendos sibi sumserunt [1]. Unde Episcopis mandatum, ne promiscuum talium versionem usum cunctis permittant, nisi qui a pa-

damnatis
vernaculis.

(*b*) Ita confundendi erant hæretici, qui sensu suo abundare dicuntur, quoties ea, quæ ad interpretationem vel grammaticam vel logicam pertinent, nolunt submittere iudicio Ecclesiæ h. e. dominantium Clericorum. Et tamen utraque interpretatio non est tale negotium, quod legibus subjici possit.

a pastoribus idonei reputentur ad fructum ex eis percipiendum : nec ulla nova versio sine Episcopi auctoritate divulganda (2)

(1) *Concil. Tolos. 1229. c. 14.*

(2) *De libr. prohib. reg. 4.*

C A P. IX.

DE SEPULTURIS.

I.

in terra sancta, **C**Adavera fidelium, qui in commu-
nitione Ecclesiæ decesserunt, quoad
ejus fieri potest, in terra sancta in cœ-
meteriis vel prope Ecclesias (c) sepeli-
enda sunt, ut eorum propinqui & alii
fideles, quoties ad ea sacra loca veniunt,
nec non sancti, qui in iis adorantur,
pro eis domino preces fundant (1). Cœ-
meterium propterea benedicendum hoc
modo : Episcopus (d), postquam
in

(c) Docent antiquitates, usque ad sæculum IX. fere sepulturam liberam fuisse, ut quilibet in suo loco mortuum inferre poterit. Sed nimis pruritus, cadavera circa ecclesias terræ mandandi, tandem effecit, ut omnium desideriiis fatisfieret, & cœmete-

ria prope ecclesias erigerentur,

(d) Inde erectio cœmeterii ad jura episcopalia refertur, nec magistratui sæculari conceditur. Ceterum qui a tali benedictione abstinent, cœmeterium non aliter considerare possunt, quam

in eo quinque cruces solo defixit, ad potiorem in genua provolutus, Litanias recitat, totum locum aqua benedicta adspersit, psalmis pœnitentialibus recitatis, & coram singulis crucibus preces effundit, quibus spes remissionis peccatorum & beatæ resurrectionis ingeminatur.

[1] C. 13. q. 2. c. 17.

II.

Sepulturæ non in Ecclesia, sed in atrio vel porticu, vel in exedris, quæ extra Ecclesiam esse censentur, fieri debent [1]. Interim inde a sæculo X. contrarius usus invaluit, eo quod Episcopi interdum aliique sancti homines in Ecclesiis sepelirentur (e) [2]. Sepeliendus est quisque in cœmeterio parochialis Ecclesiæ suæ, ubi eucharistiam sumit, vel decimas solvit & oblationes. Liberum quoque, more sanctorum patriarcharum, sepulchra majorum; liberum cuique,

quam rem universitatis, cujus erectio cuivis universitati permittenda est.

(e) In choro tamen ecclesiæ non alii sepeliendi quam parochi, patroni, & domini ju-

risdictionales, quibus honor sepulturæ datus est. v. FRANCISCUS de ROYE de *jurib. honorif. in eccles. lib. I. c. 9.* HERICURTIUS de *LL. eccles. secund. ordin. natural. p. 506. §. 6.*

cuique, quam velit, sepulturam eligere, (f) ut nec uxor necessario sit in sepulchro mariti condenda [3].

[1] *Concil. Braccar. c. 36. Tribur. c. 17. Nan-*
net c. 6. C. 13. q. 2. c. 15.

[2] *C. 18. ibid. THEODULF. c. 9.*

[3] *C. 1. 7. X. de sepult.*

III.

fideli-
um
cadavera
sepelien-
tia

Mortui post certum spatium, ut de morte nullum dubium, sepeliendi sunt, postquam veteri more coram cadavere Missa celebrata est [1]. Pompa funebri, accensis cereis, inter cantum Psalmorum poenitentialium pro remissione peccatorum defuncti cadaver efferendum (g). Presbyteri & cuncti clerici, amictum & ornamenta ordinis induti, in præcipuo cœmeterii loco, condendi sunt. Est & suus infantum, quorum salus indubia, locus, quorum funera cantu encomiastico celebrantur. Sepulorum corpora, nisi gravi de causa & diserte Episcopi venia, non effodiuntur.

(1) *Ritual. Rom.*

IV.

(f) Id in favorem mendicantium introductum, apud quos plerique eligere solent sepulturam, adeo ut corpus suum inter eos dividant, quod hisce ordinibus admodum lucrosus fuit.

(g) Inde ritus funebres partem liturgie constituunt, quæ juris publici

IV.

Omniū canonū præceptum est, gratis. ne quid pro sepultura, vel obtentu aperiendæ terræ, vel luminarium, aliorumque sumtuum causâ, quibus bona suppetunt ecclesiastica, muneris exigatur, ne sacerdotes terram (h) vendere aut de mortibus, si ex cadaveribus certum compendium, gratulari videantur [1]. Permissum tamen & laudabile est, *elemosynam* legari Ecclesiæ, ad quam sepelimur [2]. Quæ oblationes quum medio ævo maximæ essent, ægris oculis respectæ sunt sepulturæ in ædibus monasteriorum, quibus cathedrales & parochiales Ecclesiæ tanto fructu priuabantur. Unde statutum est, ut, quemcumque quis sepulturæ locum elegerit, Ecclesiæ parochiali semper *quarta* pars *funeralium* omnium & quarumcumque obventionum relictarum, instar legitimæ,

publici censentur, singulorum dispositioni haud supposita, ut pro lubitu eam negligere non possint, nisi uenia impetrata.

(h) Quæ cum *benedicta* sit, spiritualitatis quid alit, ut parum a Simonia abesse videantur, qui pro sepulchro

pecuniam exigunt. Quod si cœmeterium, ut *locum uniuersitatis*, consideramus, etiam tunc iura non permittunt, ut pro sepulchro aliquid exigatur, cum res uniuersitatis in singulorum usus & commoda cedere debeant.

mæ, danda sit, quam *portionem canonica* adpellamus, cujus pars quota pro locorum diversitate est diversa.

[1] C. 13. q. 2. c. 12. 13. 14. 15. C. 9. X. de *simon.*

[2] C. 9. 10. 11. *ibid.*

[3] C. 8. 10. X. de *sepult. Cl. 2. cod. C. 9. X. de sepult. Concil. Trid. sess. V. 25. Ref. c. 51.*

V.

confuetudo Fran-
ciae.

In Francia portio canonica exulat : sed quocumque quis loco sepeliatur, parochus cum clero suo cadaver e domicilio effert ad portam Ecclesiæ monasterii, in quo sepeliendum: ubi postquam religiosus asseveravit, defunctum in communione Ecclesiæ decessisse, recedit (*i*), luminariumque dimidiam capit. Ita inter parochos & religiosos Parisiis conventum [1]. Parochorum *honorarium* pro diversitate diocesium, præsertim ruri degentium, qui certis redditibus destituuntur, varie definitum: unde prohibitio de non exigendo restringitur ad pactum præcedens, & ne qua pauperes, qui

(i) Si parochus cadaver e domicilio deferre recusat, desuper a religiosis, penes quos sepeliendus, admonetur, quo facto, si in contumacia perseverat, integrum est religiosus, cadaver e domicilio ad suum monasterium efferre, ut parlamenti Arrestis probatum dedit HERLCURTIUS de *LL. eccl. Gall. secund. ord. natural. p. 506.*

qui nihil solvere possunt, sine solemnibus sepeliantur [2].

[1] Arrêt du 27. Mars 1646. Mem. du Clergé part. 1. tit. 2. c. 6.

[2] Ritual. Rom.

VI.

Sepultura ecclesiastica solis fidelibus conceditur; deneganda itaque infantibus non baptizatis, adultis infidelibus, hæreticis, excommunicatis, in manifesto peccato, veluti in duello vel propria manu interemtis, usurariis, concubinariis publicis, sacramenti paschalis contemtoribus, verbo, cunctis peccatoribus impœnitentibus [1]. Hi omnes privantur sepultura & precum fructu, (k) &, si in loco sacro conditi, effodiendi sunt ac projiciendi [2], ut defuncti memoria infamia oneretur, & viventibus terror incutiatur. Qui ultimum supplicium passi sunt, sepeliri possunt, si condignam poenitentiam egerint [3].

quibus sepultura denegatur?

(1) C.

(k) Species hæc nova banni ecclesiastici est nata ex regula juris antiqua: quibus vivis non communicavimus, iis nec mortuis communicare debemus, c. 1. 3. C. 24. q. 2. Communicatio cum defunctis consistit in oblati-

onibus pro iis & precum subsidio, imo & in loci benedicti usu, quibus prærogativis extra ecclesiæ communionem degentes privantur. Inde cognitio de sepultura ecclesiastica est fori ecclesiastici.

- (1) C. 2. de heret. in 6. C. 2. de usur. in 6.
C. omn. utriusque X. de penit.
(2) C. 12. X. de sepult.
(3) C. 13. q. 2. c. 30.

CAP. X.

DE BONIS ECCLESIASTICIS
IN UNIVERSUM.

I.

Bona ec-
clesiæ ne-
cessaria.

DEvenimus ad res *temporales*, quæ Deo consecratæ usibus Ecclesiæ destinatæ sunt. Nulla universitas sine bonis communibus subsistere potest, quum vel in singulos conventus & in stipendia ministrorum publicorum sit aliquid impendendum. Hinc a primis Ecclesiæ incunabulis symbolam contulere fideles, noctu quippe convenientes, ad luminaria, ad vasa sacra, ad panem vinumque eucharisticum, toties sumtum; ad agapas, ad libros aliaque utensilia comparanda. Alendi fuere præterea Episcopi, presbyteri, diaconi, qui, ut Ecclesiæ fervirent liberius, plerique ad voluntariam paupertatem redacti erant. Curanda erant funera, hospitalitasque exercenda in omnes Christianos viatores. Providendum fuit virginibus Deo consecratis, viduis, orphanis, infirmis, cunctisque paupe-

pauperibus fidelibus, (1) præsertim martyribus & confessoribus, vel in carceris squalore degentibus, vel ad metalla atque ad alia opera publica damnatis.

II.

Non de primitiva Ecclesia Hierosolymitana, in qua fideles cuncta habuere communia; sed de ceteris omnibus loquor, quarum nulla fuit, quæ non pro facultatum modulo his sumtibus suppeditaret, qui in tenui illa & laboriosa Christianorum vita facile suppetebant, omni plura habendi desiderio & lucri cupidine persecutionum æstu dissipata [1]. Unde bona Ecclesiæ illis temporibus consistebant in rebus mobilibus, quæ facile asportari, abscondi vel distribui possent; vel

(1) Ab hoc primario fine, in quem *oblaciones* fiebant, dicta sunt bona ecclesiastica *patrimonium pauperum*, ceu ex antiquis documentis erudite evicerunt THOMASSINUS *de vet. & nov. eccl. discipl. P. III. lib. 3. c. 26. seqq.* & LAUNOIUS *de cura ecclesie pro miseris & pauper.* Horum in tantum curam

habebant antiqui episcopi, ut bona immobilia promiscue alienarent, & pretium in pauperes dividerent, & hac de causa eo iustiores censebantur oblaciones, quo alieniores ab omni superstitione erant, qua postmodum infectæ sunt, ubi *imaginarij & affecti pauperes* invaluerunt.

veluti in pecunia aut rebus ad victum & amictum necessariis, in frumento, vino, oleo, vestibus pro pauperibus [2].

(1) *Mor. Christ. c. 28. 50. JUSTINUS 1. Apol. in fin.*

(2) TERTULL. *apol. c. 39. vid. Acta Colon. Cirith.*

III.

ex 1. oblationibus

Judæi, Deo decimas & primitias fructuum, nec non varia subsidia ad sacrificia & vota offerre soliti, quum Christiani fierent, idem institutum sub Evangelio urgendum esse censuerunt. Pagani autem, ad Christum conversi, maximos sumtus in sacrificia idolorum & in profana spectacula facere consueverunt. Quidquid hujus est, id sane constat, inde a principio (m) fidelibus *decimarum* & *primitiarum* oblationes fuisse commendatas [1].

(1) *Const. apost. 2. c. 25.*

IV.

(m) Enimvero idoneo testimonio id nunquam probabit. AUT. nec ei præsidium faciunt *constitutiones Apostolicæ* sæculo V. fabricatæ, quo *decimarum* & *primitiarum* doctrina potissimum inculcari cœpta. Ad

minimum ante sæculum VI. per concilia *decimarum* tributum nemini impositum legitur. Neque enim patrum quorundam privata doctrina praxin ecclesiæ universalem ostendit.

IV.

Oblationes istæ *voluntariæ* fuere, ad voluntariis.
quas antistites populum exhortabantur:
Fideles autem quid, quale, quando &
quantum vellent, vel in hebdomadas,
quod Paulus suadet [1], vel in menses
vel aliter offerebant [2]. Relatæ sunt
ad Episcopum, vel in certum locum,
ubi diaconi oblationes acceptas asserva-
runt, & pro re nata ex nutu Episcopi
dispenfarunt (3). Episcopus nullam ra-
tionem reddidit, quippe haud suspectus
(4). Non enim electus fuisset, si non
de animis, multo sane pretiosioribus,
Deo rationem eum reddere posse, cer-
tum fuisset [5].

(1) 1. Cor. XVI. 2. 2. Cor. IX. 1.

(2) TERTULL. *apol.* c. 39.

(3) *Can. Apost.* 3. 4. 5.

(4) *C.* 12. q. 2. c. 34.

(5) *Can. apost.* 41.

V.

Pace post persecutiones redeunte, 2. Post
quum imperatores & principes Christia-
ni fierent, libere donatum Ecclesiis; Post
immobili-
lia eccle-
siis data.
nec cuiquam nimix donationes vide-
bantur, quæ tanta cura distribuebantur
[1]. Habuere quidem jam antea Ec-
clesiæ bona *immobilia*, quod ex edicto
CONSTANTINI & LICINII mani-
festum,

festum, quo an. 313. eorum restitutio urgebatur [2]; sed postea numero creverunt. Nam & in civitatibus domus & ruri prædia, h. e. pagi cum omnibus habitatoribus, qui servi erant, donabantur, tanta munificentia, ut v. gr. Ecclesia Romana terras haberet prope Euphratem, e quibus thus & suffitum capiebat [3]. Ad quas administrandas subdiaconi vel alii clerici emittebantur (n) [4].

[1] *Mor. Christ.* 39.

[2] EUSEB. 10. *hist. c.* 5. LACTANTIUS *de mortib. persecut.* n. 45.

[3] *Hist. eccl.* I. 9. n. 46. l. 35. n. 15.

[4] GREGOR. 1. *ep.* 70. 73. 7. *ep.* 17. 18.

VI.

a dispensatoribus administrata;

Iis igitur temporibus duplicis generis bona habuere Ecclesiæ; *fundos*, e quibus certi redditus; & *oblaciones* quotidianas,

(n) Sic etiam in Gallia ecclesia Romana fundos quosdam per testamenta vel donationes fidelium possidebat, quos *ad firmam* concesserat colonis, de quibus hi quotannis ecclesiæ Romanæ censum solvebant. GREGOR. *lib. V. epist.* 5. MAIMBURGIUS in *histor. Gregor. M. lib. III. in f. p. 314. seqq.* Pro lubitu de his bonis disponendi eaque alienandi retinuit libertatem ecclesia Romana usque ad sæculum VI. vid. JUSTELLUS & VOELLIUS *in biblioth. jur. can. antiq. p. 261.*

dianas, quæ parcius quidem, sed tamen fiebant. Sanctissimus quisque Episcoporum, priores exosi, maluissent obventiones istas fortuitas, si suffecissent, quam fatraparum more a conductoribus rationes exigere, aliosque labores, sine quibus annui reditus colligi nequeunt, suscipere [1]. Quod onus vel in *archidiaconos*, vel in *œconomos* devolverunt (o) qui in omnibus Ecclesiis, instituti [2], & e corpore clericorum lecti sunt; Episcopo tamen rationem reddituri [3]. Optimi Episcopi, qui bona sua omnia pauperibus erogarunt, bona Ecclesiæ omni modo augere fategerunt [4].

[1] CHRYSOSTOM. in *Matth. hom.* 85.

POSSIDON. *vita August.* c. 23.

[2] *Concil. Chalced.* c. 26.

[3] *C.* 16. q. 7. 2. 21. &c.

[4] *C.* 12. q. 1. c. 12.

VII.

(o) Optime hoc illustrat MORINUS de SS. ordinib. P. III. ex. 16. c. 5. §. 3. Cum bona tam immobilia quam quotidianæ fidelium oblationes ad omnem clericum pertinerent, nec esset designata aliqua pars, quæ hujus vel illius clerici, his bonis curandis, administrandis & distribuendis deputatus erat a clero aliquis, quem œcono-

mum canones appellant, ne si episcopus ea sola administrasset, excepisset, distribuisset, suspectus aliquando fieret rei communis male administratæ, surreptæ, sibi vindicatæ, atque eo nomine apud clericum & laicos male audiret. His præmissis œconomorum officia speciatim delineat & ex antiquitate illustrat.

VII.

distribu-
tio redi-
taum.

Bona illa erant *communia*, distribu-
banturque ex nutu Episcopi inter cleri-
cos & pauperes. Mos generatim fuit,
ut *quatuor* partes fierent, quarum una
Episcopo & familiæ ejus propter hospi-
tali-*ta*tem exercendam, altera *clero*, ter-
tia *pauperibus*, quarta *Ecclesiis reparan-*
dis cessit [1]. Quod negotium non fuit
divisio quæpiam fundorum, sed nuda
redituum assignatio, quæ e re nata mu-
tari poterat [2].

[1] C. 12. q. 2. c. 30.

[2] c. 32. *ibid.*

VIII.

Origo
præben-
darum.

Clericis non communiter viventibus,
vel quod uxores sortiti essent, vel aliis
de caussis, stipendia vel *hebdomadalia*
vel *mensurua* vel in pecunia numerata,
vel certa cibariorum portione, quæ pro-
inde *præbenda* audit, suppeditabantur [1].
Quæ pro opera navata augeri, minui,
supprimere poterant. Sed hi Ecclesiæ
ministri, qui ex Ecclesia alendi erant,
ut populo exemplum perfectionis Chri-
stianæ ostenderent, jure suo sæpe ne-
glecto, pauperibus cuncta admensi, suo
patrimonio, vel labore, Pauli exemplo
[2] & canonum præcepto, [3] vitam
susten-

sustentarunt [4]. Communiter viventes, quos posterior ætas *canonicos* vocavit, (*p*), omni rerum humanarum cura soluti, paupertatem veluti monachi coluerunt [5]. Hæc bonorum Ecclesiasticorum primis octo sæculis facies, hic usus fuit.

[1] C. 12. q. 1. c. 8. CYPRIAN. ep. 14.

[2] *Ad. XX.* 15.

[3] c. 3. 4. D. 91.

[4] C. 12. q. 1. c. 25.

[5] C. 12. q. 1. c. 10. 11. *Hist. eccl. l. 24. n. 40.*

C A P. XI.

DE BONIS ECCLESIASTICIS
CONTINUATIO.

I.

INde a sæculo IX. præter oblationes denique voluntarias & patrimonium Ecclesiarum 3. decimarum.

(*p*) Intelligit Autor sine dubio eos, quos efformavit CHRODANGUS. Quis vero diceret, eos in *paupertate* vixisse, quibus mensa communis quotidie strata erat, ut de subsidiis vitæ solliciti esse non deberent? Nam sæculo VII. & VIII. monasteria jam bonis abundabant. Nec

ecclesiæ cathedrales aut collegiatæ redditibus sufficientibus carebant; quod tot diplomata donationum evincunt demonstrantive. Ceterum id non nego, ex hac *vita communi* natam esse sententiam, canonicos paupertatem profiteri, & titulo *paupertatis* ex penu ecclesiæ ali, quæ

rum (1) nova bonorum Ecclesiasticorum species occurrit, decimæ videlicet, quæ ex eo tempore instar *tributi* exigi cœperunt. Antehac Christiani de decimis & fructuum primitiis æque ac de ceteris eleemosynis in pauperes conferendis movebantur, & singulorum pudori relinquebatur, vellentne dare, an non dare, sic ut parem rationem haberent cum oblationibus quotidianis (2). Exeunte sæculo VI. quum frigeret hoc officium (3). Episcopi in negligentes excommunicationis pœnam sanxerunt (4). Quæ exactiones tamen in oriente inde a JUSTINIANI temporibus prohibitæ leguntur (5).

in oriente prohibita.

[1] *Const. apost. 2. c. 25.*

[2] *Cass. coll. 21. c. 5. 6. 7.*

[3] AUGUST. in *Pf. 146. n. 17.*

[4] *Matisc. II. c. 5. an. 685. Cabilon. sub Carolo M. c. 1. an. 813.*

[5] PHOT. *Nomoc. tit. 6. c. 1.*

II.

in occidente imperantur. Populi caritate sæculo IX. magis frigerente, pristinum censurarum rigorem auxerunt pœnæ a principibus adjectæ [1]. Fortassis illa bonorum Ecclesiasticorum dissipatio ansam dedit incrustando juri,

quæ tandem ansam dedit, bona ecclesiastica generatim clericis assignandi, quod hi inter omnes paupertatem	profiterentur. Ita tandem pauperum quarta iis quoque cedit, & antiqua divisio abolita est.
---	--

furi, quod ex lege divina (q) colorari posse videbatur. Bella enim civilia & Normannorum excursions regnum Francorum tum misere lacerabant. Interim non sine maximis fluctibus jus decima-

(q) Autor, in §. *anted.* asseruit, instar *tributi* cuiusdam exactas fuisse decimas. Hoc extra controversiam positum est, olim decimas regibus fuisse solutas instar *tributi*, ut observat CLERICUS in *comm. ad Gen. XII. 34. & XLVII. 26.* Theocratia a Deo erecta, *decimarum* jus certis legibus circumscriptum fuit; quod Deus morem inter gentes receptum conservandum, atque sibi, ut summo in hac republica imperanti, hoc *tributum* reservandum esse, conveniens existimaret. Merito itaque in *republica judaica* hoc tributum ad *regalia divina* referendum erat, cujus commoda ex *cessione divina* sacerdotes & Levitæ per-

cipiebant. Inde vero simul liquet, 1. *decimarum* tributum ad *ius publicum reipublicæ judaicæ* pertinuisse, & hac destructa cessare debuisse: 2. clericos N. T. illud sibi nullo jure vindicare potuisse, titulo *cessionis* destitutos, nec in tali republica viventes: 3. multo minus *jure regalium* hodie imperantes hoc tributum sibi asserere posse, aliunde tributa pinguissima percipientes. Quæ si accurato perpenduntur judicio, facili evincunt negotio, *decimas* ab ecclesiis hodie possessas non alio jure censerì posse aut debere, quam ceterarum rerum ecclesiasticarum reditus, id quod tamen, ut plurimum, negari solet.

cimarum per septentrionem introductum est, parumque abfuit, quin Poloni L. annis post, quam ad Christum converſi erant, hujus rei cauſa fidem dimitterent [2]. Thuringi an. 1373. Moguntino archiepiscopo negarunt decimas, non niſi per vim exigendas [3]. S. Canutus, Danorum rex, ſubditos ad decimas ſolvendas coacturus, rebellionem ſuſcitavit, in qua interiit [4]. Et Friſia etiamnum decimas ignorat.

(1) §. Capitul. c. 46.

(2) DUGLOSSUS an. 1022.

(3) LAMBERT. Schaffnab. an. 1073. hiſt. eccl. I. 61. n. 18. I. 63. n. 73.

(4) SAXO Gramm. l. II. p. 194.

III.

quia juris divini eſſe cenſent (r) (1), omnemque cenſuum & tributorum exactionem, decimarum ſolutionem

<p>(r) Facile ex rationibus ab AUTORE adductis liquet, eum non alienum fuiſſe a ſententia, quam in nota præcedente tradidi, utut paulo timidius rationes ſubduxiffe videatur. Liberius de hoc tributo edifferit</p>	<p>PAULUS SARPIUS (vel potius, qui ſub hoc nomine latitat, M. FULGENTIUS Brixiensis, Monachus Servita) in <i>tr. de benefic. eccl. art. 21. qu. 1.</i> qui optime de hoc themate edifferit.</p>
---	---

tionem, nec deducta cultura & semente præcedere volunt (2). Quoni enim Deo deberi videantur in signum domini universalis, cunctis debitis humanis præferuntur. Unde porro sequitur, nullam terram his exemptam, & laicos, decimarum possessores, usurpatores esse sacrilegos (3). Ex eodem fonte manarunt decimæ personales seu industriales, ex arte factis, omnique honesto lucro solvendæ, ne quis immunis esset (4).

(1) ZYPÆUS *jur. pontif. l. 3. decim. n. 10.*

(2) *C. 33. X. de decim.*

(3) *C. 19. eod.*

(4) *C. 20. X. de decim. C. 28. eod.*

IV.

Thomas tamen Aquinas (1), & doctissimi Theologi decimas viderunt non esse *juris divini* (2), nisi quatenus ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ sunt necessariae. Lex enim Mosaica in moralibus

(1) Inde etiam IDEM colligit, etiam a laicis decimas has possideri & percipi posse, hac tamen sub restrictione: *potest laicis ecclesia concedere, ut dandas decimas ipsi accipiant, jure accipiendi ministris ecclesiæ* reservato. Inde discernit jus decimarum ab ejus exercitio seu actu secundo. Illud soli ecclesiæ tribuit, hoc vero etiam laicis communicari posse concedit. Enimvero si decimæ jure divino non debentur clericis, naturam

D d cete,

ralibus solum obligat, obligavitque omnes ante, quam scriberetur, quippe cordibus hominum inscripta Ad cærimoniam autem & ad politiam Hæbræorum referendum est, quod sacerdotibus & Levitis, nulla hereditatis portione mactatis, a ceteris tribubus decima reddituum pars erat solvenda. Si igitur Christiana aliunde clericis prospicerent, hoc onere supersedere possent. Præterea si in his legem veterem sectari vellemus, Ecclesiæ nec immobilia, nec clerici patrimonia habere possent. Quare Græci ac ceteri per Orientem Christiani *decimarum* exactiones numquam admiserunt. Nihilominus hodie nos consuetudine DCCC. annorum & constitutione humana, exemplo legis divinæ positivæ innix, ad decimas tenemur [2].

[1] C. 2. q. 89.

[2] Concil. Trid. sess. 25. Ref. c. 12.

V.

Reditus
partiti originem
dedere

Interea temporis bona ecclesiastica pedetentim discerpta sunt & in particulas illas abierunt, quas *beneficia* adpellamus. Monasteria semper propria bona

ceterorum bonorum | am quoad jus ipsum, ab
ecclesiasticorum habent, | ecclesia alienari & a
quæ in perpetuum, eti- | laicis præscribi possunt.

na habuere, quorum, ob exemptionem, nulla unquam Episcopo ratio reddita. Circa sæculum X. mensa canonicorum separari cœpit a mensa Episcopi, & canonici ipsi, prout longius a communione recesserunt, sua bona separatim possederunt: quum tamen in his plurima veteris communionis vestigia observentur. Parochis autem ruralibus Episcopi vel decimas territorii permisere, vel decimas sibi servantes, salaria aut alios redditus assignarunt [1].

[1] C. 29. X. de decim.

V I.

Partitiones istæ, pro temporum & locorum diversitate diversæ, particulatim indicari non possunt. Id generatim constat, eo denique deventum esse; ut singuli officiales Ecclesiarum separatos redditus nanciscerentur, de quibus nemini ratio reddenda. Hujusmodi redditus, officio ecclesiastico junctus, *beneficium* adpellatur, quoniam Episcopi olim clericis, qui vitam in officio ecclesiastico exigunt, nonnumquam portionem quandam assignarunt, qua fruerentur, quæve ab ipsorum obitu rediret ad Ecclesiam. Quale quid in præmiis militum Romanorum observatum,

quæ *beneficia* (t) vocantur, a quibus nonnulli *feudorum* nostrorum origines derivant. Quidquid hujus sit, *beneficiorum* ecclesiasticorum exempla jam sæculo VI. occurrunt [1], & jam sæculo XII. *beneficii* vocabulum sensu hodierno acceptum [2].

[1] C. 16. q. 1. c. 61.

[2] *Concil. Agath. c. 22. t. 4. Concil. Hist. eccl. l. 31. n. 54. l. 32. n. 1.*

VII.

Clerici sine beneficiis vivunt ex 4. honorariis retributionibus.

Partitio illa non fuit tam æqualis, ut non plures semper clerici essent quam beneficia, præsertim quum multi ordinarentur *sine titulo*. Hi igitur vel ex oblationibus quotidianis, quæ adhuc vi-

ge-

(t) Dubitandum non est, quin ab institutis feudorum appellatio *beneficiorum ecclesiasticorum* derivanda sit. Antiquitus feuda quævis *beneficia* dicta fuisse notè notius est, quæ instar *salarii* ob servitia militaria vasallis & militibus dabantur. Clerici etiam *militiam sacram* exercere c. 19. C. 23. q. 8. c. 1. X. de cler. agrot. MABIL-LON. tom. II. analect. p. 248. seq. & hujus intuitu redditus ex bonis ecclesiasticis percipere credebantur, quia beneficium datur propter officium. Proinde sicuti vasalli certa bona fructuenda accipiebant, ita clericis pariter propter officium sacrum certa bona assignantur, adeo ut in his primævam feudorum, quæ itidem tantum ad vitam durabant, indolem perspicere liceat. Conf. ES-PEN. P. II. jur. eccl. tit. 18. c. 1. §. 2. seq.

gebant, vel ex præmiis, pro functionibus diversis præstitis, vixere. Equidem Concil. Lateran. sub Alexandro III. habitum horribilis simoniæ damnavit, qui pro clericis introducendis, pro sepulturis & exsequiis mortuorum, pro benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis aliquid exigunt (1). Quod autem sponte offertur, accipere non prohibuit. Distinguendum ergo videbatur inter *pacta & exactiones coactas* & inter *retributiones voluntarias*, quæ præstito demum officio offerebantur & accipi poterunt, modo ministri sincerum animum habeant, præmiaque illa non pretium sacramentorum ac rerum spiritualium, sed vitæ humanæ necessaria subsidia reputent (2).

[1] C. 9. X. de simon.

[2] S. THOM. 2. 2. q. 100. art. 2. 3.

VIII.

Retributiones istæ ad ultimum in consuetudinem abierunt, ab Ecclesia adprobata. Sed Albigenes, presbyterorum & clericorum hostes jurati, calumniandi ansam inde arripuerunt, & plures catholici, Albigenium veneno infecti, obtentu veterum canonum, retributiones consuetas clericis denegaverunt. Hinc concilium Lateranense sub Innocentio III. habitum *exactiones quidam*

dem prohibuit, sed pias consuetudines (u) observandas præcepit, statuendo, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta: Episcopi tamen locorum, veritate cognita, compescant, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare [1].

[1] C. 42. X. de simon.

IX.

etiam in
Francia.

Hoc jure posthac viximus, statutis nostris confirmato [1]. In quibusdam diœcesibus visitatum est catastrum, secundum quod hæ retributiones, si de his

(u) Neque hæc consuetudo *Simoniam* aut aliud vitium revera facit. Si *Simoniam* labem incurreret, qui pro officio sacro aliquod commodum percipit, beneficia quævis, quæ pro officio dantur, possidentur, & utilitatem præstant, hoc vitio infecta forent, id quod citra calumniam dici nequit. Parum autem referre videtur, utrum clerici aliquid accipiant in genere pro officio ecclesiastico an in specie pro certo officio, quod in gratiam certæ personæ præstatur, modo præcaveatur, ne nimis acerbe & amare talia jura *Stolæ* exigantur. Denique si laici in subsidium ad sustentationem clericorum conferre debent, quorum gratia ecclesiis inserviunt, non adeo improbandum est, si singulis perlegemecclesiasticam imponitur, ut pro certo actu sacro, nomine eorum suscepto & peracto, aliquid honorarii nomine præstent.

his litigetur, exiguntur. Parochi civitatum, quippe decimis destituti, vix quidquam certi habent, quo semet ac collaboratores presbyteros exhibeant, si has retributiones amputaveris (x).

[1] Bles. art. 51. Melodun. art. 27.

X.

Hodierno jure igitur quatuor sunt bonorum ecclesiasticorum species: oblationes prorsus liberæ; fundi aliaque immobilia; decimæ; retributiones fortuitæ, sed exigibiles. De immobilibus autem & decimis est, quod seorsim exhibebimus.

C A P. XII.

DE BONORUM ECCLESIASTICORUM ALIENATIONE ET ACQUISITIONE.

I.

Ecclēsia bona immobilia nec libere acquirere, nec libere alienare potest. Deo enim consecrata, in neminis proprietate

Immobilia

(x) Eo æquiora censenda hæc honoraria in civitatibus, quo rariores sunt in illis hi reditus, qui extra civitates percipiuntur, adeo ut primaria pars

salarii in *juribus* Stole intuitu horum clericorum constitui debeat. Denique eo minus hæc jura iis sunt amputanda, quo magis hodierno tempore cogitandum

D d 4 dum

prietate sunt, (y) & qui in iis præter præscriptum canonum versantur, *sacrilegium* committunt [1]. Principio quum satis perspecta esset probitas Episcoporum, & servos manumittere, & vasa sacra, redimendorum captivorum causa, distra-

dum est, de salario pastorum augendo, quam minuendo.

(y) Quantum ex hac ratione colligi potest, Autor in communi opinione substituisse videtur, alienationem harum rerum *ex interna qualitate* interdictam fuisse. Enimvero quis ignorat, LEONEM primum in ecclesia Constantinopolitana per l. 14. C. de SS. eccl. hoc jus prohibitivum introduxisse, JUSTINIANUM vero in nov. 7. idem ad omnes ecclesias extendisse? Liberæ ergo erant ante hæc tempora alienationes, nec citra calumniam dici potest, ante hæc tempora tot sacrilegia, quot alienationes factæ sunt, commissa fuisse, id quod tamen dicendum foret, si *ex interna qua-*

litate alienatio foret prohibita. Videlicet e re ecclesiæ fuit, tandem alienandi libertati modum præscribere, postquam episcopi eadem abuterentur, & hac ipsa magis sibi suisque, quam illis, qui ex redditibus ecclesiæ alendi erant, consulere, ut AUTOR ingenue fatetur. Sane admodum notabile est, quod SYMMACHUS papa in concilio anno 502. Romæ coacto tantum sibi & successoribus suis hanc legem de non alienando scripserit, reliquis autem ecclesiis eam obtrudere noluerit, ut acta ejus, DIONYSII exigui collectioni adjecta, docent apud JUSTELLUM in *bi-blioth. jur. can. ant.* p. 261.

distrahere, & redditus ministris Ecclesiæ assignare, & monasteria condere potuerunt (2). Quibus quum nonnulli abuterentur, res ad concilia delata est, e quibus prodire canones, quibus Episcopis, aliisque bonorum ecclesiasticorum administratoribus, omnis alienatio interdicitur, ne ministri & pauperes languerent (3). Succenturiantur principum constitutiones. LEO enim (4) alienationem bonorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ prohibuit, quod edictum ad omnes Ecclesias extendit JUSTINIANUS (5). Tales constitutiones necessario fuere postmodum renovandæ, quia Ecclesiastici, solum usumfructum habentes, nonnumquam magis emolumenta e bonis haurienda, quam successorum utilitatem spectarunt, præsertim novissimis temporibus, quum non feligerentur optimi. Per alienationem autem intelligitur donatio, venditio, permutatio, oppignoratio & si qui sunt alii actus domini translativi (6).

(1) *C. 12. q. 2. c. 1. 2. 3. 4.*

(2) *Ibid. c. 66. c. 73.*

(3) *Ib. c. 18. 19. 20. 21. 25. C. 41. c. 6. X. de reb. eccl. alien.*

(4) *L. jubemus C. de sacr. eccles.*

(5) *Nov. 7. Nov. 120.*

(6) *C. 5. X. de reb. eccl. alien.*

II.

alienan-
tur

Sunt tamen & utiles Ecclesiæ alienationes (2), veluti si ædes ruinosæ in emphyteusin dantur, vel silvestria loca aut aliæ terræ incultæ colonis permittuntur [1]. Si terræ prope positæ cum longe positis commutantur [2]. Jure veteri in his sola Episcopi auctoritas & cleri consensus desiderabatur [1]. Exemptiones autem recursum ad pontificem aperuerunt iis, qui Episcopo non sunt subjecti: sed id fere hodie negligitur, modo nulla subsit collusio, quæ omnem alienationem vitiat. In Francia regis auctoritas accedat oportet, qua protectoris Ecclesiarum & canonum custodis.

[1] Nov. 7. c. 3. Nov. 120. c. 6.

[2] C. 12. q. 2. c. 53. Nov. 128. c. 7. C. 1. X. de ecr. permut.

[3] C. 12. q. 2. c. 51. c. 52. in f.

III.

ab episcopo,
consentiente capitulo,

In alienandis igitur bonis ecclesiasticis, si v. gr. capitulum ad æs alienum diluendum terram tenuis proventus distrahere

(2) Si res ab antiquo in emphyteusin dari solita est, h. e. si sub ea qualitate ab ecclesia acquisita; facilius eodem modo aliis rursus concedi potest, ubi ad ecclesiam revertitur, quia hoc modo antiquus rerum itatus non immutatur per c. ambitiosæ. extravag. de reb. eccles. non alien.

traherere cupit, in Francia hic ordo servatur, ut capitulum faciat senatus consultum, quod Episcopus adprobat, & rex, a capitulo implorandus, confirmat (a), permissa alienatione. Rescriptum regium a capitulo offertur homologationi senatus supremi, quem *parlamentum* vocant, qui, antequam petitioni subscribit, perspecta procuratoris generalis oratione, respondet, se dispecturum de commodo & incommodo: quod judici regio in illa provincia demandatur. Cunctis rite peractis sub hasta publica post consuetas publicationes auctionesque terra plus licitanti addicitur [1]. Hæc solemnia si negliguntur, alienatio nulla est, neque vel primus acquirens; vel ejus heredes vel longissimi temporis præscriptione, vel possessione tuti sunt. Sed si titulus vitiosus non amplius appareat, & res ad tertium bonæ fidei & justî tituli possessorem pervenerit, XL. annis præscri-

bi

(a) Proinde admodum reges Gallia hoc jus sibi reservarunt, quod *jure reipublicæ* singuli principes merito sibi asserere deberent, nisi eo jure in aliis regnis atque provinciis excidissent. Nec imperatoribus in imperio nostro hoc jus denegandum, si investituram per *annulum & baculum* sibi reserassent, quæ iis per injuriam extorta est.

bi potest. Etiam si autem Episcopi sufficiat auctoritas, sæpe tamen pontifex, ut acquirens eo tutior sit, pro permit-tenda vel confirmanda alienatione adiri solet (2). Cujus auctoritas ad alienationes illas generales, quas sæculi XVI. infausta fata flagitarunt, accessit, adjectis solemnibus particularibus (3). Procerarum arborum excisiones, quum alienationis species sint, non nisi rege volente fieri possunt, cautione addita, pretium utiliter locatum iri.

[1] *Mem. du Clergé part. 3. tit. 6.*

[2] *Cl. 1. de reb. eccl. al.*

[3] *Mem. du Clergé part. 4. tit. 6.*

IV.

& locan-
tur.

Nec alienationibus solum, sed & deteriorationibus, quibus successorem conditio durior redditur, obviam itum est, prohibitis bonorum ecclesiasticorum locationibus per *anticipationem* h. e. fœmestri spatio ante, quam possessio prædiorum urbanorum, & duobus annis ante, quam possessio prædiorum rusticorum vacua sit [1]. In Francia extraneis, nobiles, & magnatum ministris conductiones tales interdictæ sunt, quia haud facile ad solvendum compelli possunt [2]. Prospectum est etiam repara-

reparationibus, quibus regii procuratores invigilant.

[1] Concil. Trid. sess. 25. c. 11.

[2] Stat. Blef. art. 48.

V.

Tanta cura quum bona Ecclesiarum observarentur, lapsu plurium sæculorum compertum est, Ecclesias plurima prædia possidere, in quibus multa usurpata. Unde metuendum erat, ne Ecclesia, semper acquirens, numquam alienans, omnium immobilium vel majoris partis domina fieret. In rempublicam, cujus interest, ut multi fundi sint in commercio, multum incommodi; in magnates & in regem, ob census & tributa, maxime realia, ingens detrimentum redundavit, præsertim quum olim ob feuda possessores tenerentur ad servitia personalia. Quare clericis & præsertim communitatibus regio edicto generatim omnes acquisitiones fuerunt prohibita; neque rex dispensat, nisi domino prius *indemnitas*, & regi *amortisationis* jus præstitum (b).

Immobilium acquisitiones in Francia interdictæ,

VI.

(b) In aliis quoque rebus publicis idem jus sancte servatur, ut constitutiones passim editæ docent. Ad manus jam est *sanctio pragmatica* Imperatoris gloriosæ memoriæ LEOPOLDI de

VI.

nifi do-
minis in-
demni-
tas ;

regi jus
amortisa-
tionis
præsti-
tum.

Indemnitas est conventio cum domi-
no de certa pecuniæ summa solvenda pro
jactura commodorum, quæ ex prædii
tributis, censibus, operis, venditioni-
busque in posterum sperare posset: Vel,
si dominus nolit pretium, de homine
vivente & moriente substituendo, quo
moriente census in tali mutatione debiti
solvantur, aliusque homo substituatur.

Amortisatio est pretium regi solvendum
de prædio; quod devenit in *manus mor-
tuas*, (c) hoc est, in proprietatem cle-
rico-

de anno 1679. d. 17.
nov. quam in comitatu
Tyrolensi publicavit,
quamque, ni me om-
nia fallunt, invictissi-
mus Cæsar CAROLUS
VI. renovavit & aliis
quoque terris hæredita-
riis præscripsit. Ex pro-
fesso de AMORTIZA-
TIONE scripsit PE-
TRUS PECKIUS, quod
jus, ut vel ipsa deno-
minatio indigitat, pri-
mum in Gallia natum,
& ad alia quoque reg-
na provinciasque tra-
ductum est.

(c) *Manus mortua*
denotat *possessorem in-*

mortalem, qualis est ec-
clesia, ut non diffitetur
PETRUS BELLUGA
in *spec. princ. rubr.*
XIV. Quæ enim semel
in *manus ecclesiæ* per-
venerunt, per leges ec-
clesiasticas reddi non
possunt, sicut *manus
mortua* nullam potent-
iam aliquid reddendi
habet. Inde vero ma-
nifestum est, legem, de
bonis ecclesiæ aliarum-
que piarum causarum
non alienandis, iis qui-
dem proficuum utilem-
que, sed tandem reipu-
blicæ damnosam atque
summe noxiam fuisse,
ad-

ricorum, qui publicis oneribus non conferunt, ut laici. Si hoc negligitur, detentores obnoxii sunt censui, novis acquisitionibus subinde imposito, tamquam mulctæ eorum, qui legibus regni neglectis nova prædia sibi compararunt.

VII.

Est & alia restringendi acquisitiones Ecclesiarum ratio in Francia excogitata, dum universa *beneficiariorum* hæreditas, nulla ratione habita proventuum ex redditibus ecclesiasticis, ad consanguineos eorum defertur (1).

[1] *Consuet. Paris. art. 336.*

C A P. XIII.

D E D E C I M I S.

I.

Quantumvis maximo studio sequo- Decimæ.
ra sæcula in decimis ubique commendandis defudarint; variis tamen limit-

adeoque vel hanc unicam observationem ostendere, quantum rerum publicarum interest, ne supremam inspectionem in ecclesias & pia corpora depo-	nant, & a se abdicent imperantes, id quod ubi factum, non sine ingenti reipublicæ detrimento factum. Non invidenda essent bona ecclesiis piisque corporibus,
---	--

mitibus hoc jus moribus circumscriptum legitur. *Personales* seu *industriales* in ple-
risque parochiis exoleverunt, & *reales*
non amplius de fructibus *civilibus*, vel-
uti ædium locationibus & pensionibus
solvuntur, quippe ad solos fructus *na-
turales* restrictæ.

II.

majores Nec strictim *decima* pars frugum; sed
plerumque minus præstatur, veluti duo-
decimus quisque vel quintus decimus;
nonnullibi vicesimus vel tricesimus ma-
nipulus. Distinguuntur etiam *decimæ ma-
jores a minoribus; veteres & novales. Ma-
jores* penduntur de frumento omnique
genere granorum; de vino & omnis ge-
neris potionibus, de fœno ac ceteris fru-
ctibus distentioribus pro soli natura: *Mi-
nores* de leguminibus & oleribus. Sunt &
decimæ nutrimentorum, quibus anima-
lia vescuntur, veluti vitulorum, agnorum,
fuculorum; quæ proprio cujusque pro-
vinciæ jure nituntur. *Novales* sunt, quæ
ex agris recens ad cultum redactis (d) [I],
vel fructibus, qui *decimæ* subjecti sunt,
con-

ribus, si modo limites modestiæ & pudoris observarent. Ceterum de JURIS AMORTIZANDI praxi in Gal-
lia agit CHOPPINUS de sacra polit. forensi lib. III. tit. 1.
(d) De quibus non existat memoria, quo un-

confitis penduntur. Novitas circumscribitur XL. annis ante, quam decimæ petuntur [2].

[1] C. 21. X. de verb. signif.

[2] Le Prêtre cent. 1. ch. 15.

III.

Decimæ invaluere, ut sit, unde victus debentur suppeditetur iis, qui alimenta spiritualia personis nobis subministrant. Solvendæ igitur ecclesiasticis, sunt *pastoribus*, qui populo decimanti doctrinam & sacramenta administrant. Unde in quibusdam provinciis Episcopi, tamquam pastorum principes, omnes decimas; in aliis capitula cathedralium magnam decimarum partem possident, quippe quæ cum episcopo bona Ecclesiæ matris partitæ sunt (e). Olim episcopo, si alio proventu destitutus, tertia vel quarta

unquam culti fuerint; tales enim agri dicuntur *prædia novalia*. Non ergo huc pertinent prædia, quæ olim culturæ subiecta fuerunt, sed ob tempestatem bellicam per plures annos inculta relicta, quæ *vetera* manent, nec iure *novalium* fruuntur. Non eadem enim ratio deci-

marum. quoad vetera & nova prædia.

(e) Postquam vitam communem reliquerunt; unde dubitandum non est, decimas has, quarum magnam partem capitula possident, olim Episcopos sibi & clero sub cathedrali vindicasse: ab his vero, bonis divisus, ad capitula pervenisse.

E e

quarta decimarum data [1]. Parochi rurales plerumque decimis fruuntur, & quidem nostris moribus optimo jure, quum maximam laborum partem exhauriant.

[1] *Concil. Aurel. c. 17. Paris. VI. an. 839. Glos. in c. 19. X. de cens.*

IV.

& monasteriis,

Habent & monachi vel abbates & priores monachorum amplissimas decimas, variis modis acquisitas. Sunt enim, quas monachorum labori debent, qui terras inutiles ad cultum reduxerunt, in quibus deinceps vici & oppida condita: sunt ab episcopis donatæ: sunt & a magnatibus restitutæ, quas Ecclesiis olim in ruinis jacentibus eripuerant. Habent tamen etiamnum laici decimas, (f) quas

infeu-

(f) Docent antiquitates, post CAROLI Martelli tempora promiscue ecclesiastica bona militibus in feudum fuisse data, quorum nomine veniebant oblationes, decimæ, aliique redditus. *Tunc Ecclesia*, addit PETRUS de MARCA in *not. ad concil. Claramont. c. VII. eo jure possessæ sunt*, quo ce-

tera beneficia sive feudata, adeo ut tandem in heredes quoque transferint, & expositæ hominum commercio. vid. FILESACC. *de sacrileg. laico.* Unde factum, ut decimæ a laicis usurparentur, quas, restitutis licet Ecclesiis post tot conciliorum decreta, sibi retinebant feudi titulo muniti. Quidam cum aliis bonis

infendatas adpellant, haud dubie juris indubii.

V.

In *feudis* enim & *censibus* constituen- & laicis
dis domini vasallis prædia dederunt cum
onere partis fructuum reddendæ, quod
in colonis partiariis & in solario manife-
stum. Nonnumquam *decimas* vel *nonas*
sibi reseruarunt, quod etiam *Ecclesiasti-*
ci fecerunt. Ex quo autem vana persua-
sio omnes corripuit, decimas omnes de
jure divino Ecclesiis deberi, creditum est,
eas omnes, quas laici possident, usur-
pari (g), & plures revera usurpabantur.

VI.

Concilium Lateranense an. 1179. sub cum ref-
Alexan- trictione.

bonis Ecclesias mona-
steriis donabant, qua
occasione decimæ plu-
res iis obvenerunt. Id
molestum videbatur e-
piscopis, adeoque sub
URBANO II. an. 1090.
in synodo Melfitana
cautum, ne ullus lai-
cus decimas suas aut
Ecclesiam sine consen-
su episcopi aut Roma-
ni concessione pontifi-
cis monasteriis aut ca-
nonicis offerre præsu-
mat. Verum, pretio da-
to, facile consentiebant

episcopi, unde *redem-*
tio altarium orta.

(g) Meretur hæc ob-
servatio attentionem,
unde liquet datas fuisse
olim decimas a laicis
proprio jure possessas,
non ab ecclesiis acqui-
sitas, quas jure suo in
bonis, a colonis posses-
sis, sibi reservare po-
tuere. Ceterum *deci-*
marum nomen ut plu-
rimum retentum, ut
sæpe minor vel major
quantitas præstita sit
domino fundi.

Alexandro III. habitum prohibuit, ne laici decimas detinentes in alios laicos eas transferant: [1] & INNOCENTIUS III. agnoscit (h) decimas laicis in feudum perpetuum datas [2]. In Francia per has constitutiones laicis permittuntur decimæ, quas an. 1179. habuere, tamquam reditus vulgares. Quæ autem concilio Lateranensi posteriores sunt, pro *illegitimis* habentur, si id probari potest. Sin minus, pro infeudationis antiquitate præsumitur, si probata sit centenaria (i) possessio [3].

(1) C. 19. X. de decim.

(2) C. 7. X. de his quæ fiunt.

(3) Louet D. 8. 9. Le Prêtre cent. 1. ch. 13.

VII.

parochi
loco de-
cimarum
portio-
nem con-
gruam e-
ligere
possunt.

Decimæ ecclesiasticæ semper parochi esse præsumuntur, nec alius ab eo titulus exigi-

(h) Possessores decimarum antiquarum potissimum olim sefe fundarunt in concilii Lateran. dispositione, quæ tamen illis parum præsidii attulit, ut observat THOMASSI-NUS de vet. & nov. eccl. discipl. P. III. lib. 1. c. 8. §. 7. Magis eis profuit INNOCENTII III. constitutio, qua amplexus est interpre-

tationem usualem concilii Lateranensis, quam etiam confirmavit Alexander IV. in c. 2. de decim. in 6.

(i) Vel potius *immemorialis*, quia vetustas tanti temporis loco *optimi tituli* habetur, ut credere par sit, eas ante concilii Lateranensis ævum fuisse in feudum datas.

exigitur, quam turris campanaria. Si maiores ab aliis possidentur, ipsius sunt semper minores & novales, nisi titulus adsit contrarius. Nam si in proposita *decimarum* & *portionis congruæ* optione posteriorem eligit, novales habebit solum ex agris inde ab optionis tempore ad cultum redactis [1]. *Portio congrua* est pensio, quam episcopus, vel qui decimas maiores habet, parochi assignat, vel in numerata pecunia, vel in fructibus. Idem observandum parochi primario erga parochum vicarium [2]. Senatus consultis Parisiensibus *congruæ portionis* (k) summa trecentarum librarum constituta est, quam regulam rex an. 1686. omni Franciæ præscripsit.

[1] C. 29. X. de decim.

[2] C. 30. X. de præbend.

VIII.

Quota & forma decimarum XL. an- præscrip-
nis; tio deci-
marum.

(k) Hæc *congrua portio* tunc inventa est, postquam ecclesiæ in feudum datæ vel a monasteriis redemptæ. Quia enim regendæ erant per *vicarium*, quem *personam* dixerit, huic *portio congrua* assignanda fuit, unde

passeretur. H E R I-
CURTIUS de LL. eccl.
sec. ord. natural. p. 554.
Ceterum hanc etiam
supplendam esse ex
decimis in feudum da-
tis, plenius demonstrat
CHOPPINUS de polit.
eccl. for. lib. III. tit.
4. n. 20. seqq.

nis; obligatio solvendi a *laicis* nullo tempore præscribitur. Ecclesia contra Ecclesiam, multo magis contra laicum, qui decimas possedit infeudatas, præscribit XL. annis. Monachi Cistercienses (1) prædiorum suorum decimas non solvere tenentur, quia ea suis manibus sumptibusque excoluerunt [1]. Eadem immunitate gaudent equites militiæ Joanniticæ [2].

[1] C. 10. X. de dec.

[2] Hist. eccl. l. 68. n. 20. S. BERNARD.
ep. 352.

IX.

decimæ
ex agris
auferun-
tur.

Quam decimæ ante omnia alia debita debeantur, in specie ex agris auferuntur. Unde domini significare tenentur diem messis & vindemiæ. Sæpe contingit, ut prædia sint in diversa parochia sita: quo casu decimæ inter utrumque parochum dividi solent. Nonnulli personam domini spectant, cujus parochus integras decimas capit utrimque [1], quæ vocantur decimæ *prosecutionis*. In his consuetudo (m) spectanda, videndumque, ne qua

(1) Cum vero hæc immunitas iis data fuerit, intuitu *paupertatis*, in qua ab initio vivebant, pontifex censuit, eam merito exspirasse, postquam bo-

nis ditati sunt, c. 9. X. de decim.

(m) De variis locorum consuetudinibus in solvendis decimis agit CHOPPINUS de polit. eccl. for. lib.

qua diverfarum dioceſium decimæ confundantur.

[1] C. 20. X. de dec.

X.

Levitis [1] præceptum legimus, ut decimarum a populo acceptarum decimas summo ſacerdoti donarent. Ex hoc principio *papales decimæ* manarunt (n), vanaque homines inceſſit perſuaſio, pontifici decimas fructuum omnium beneficiariorum deberi [2]. Decimas acquiſitas papa aliis cedere & regibus donare poteſt. Unde reges noſtri inde a tempore PHILIPPI AUGUSTI sæpe decimas a clero exigendas, ſi opus eſſet, impetrarunt. Tales an. 1516. a Leone X. impetravit Franciſcus I. quarum quotam ſequimur. Tandem an. 1580. comitiis Melodunenſibus & per contractus clericorum cum rege denis annis renovandos decimæ pontifici pendendæ.

lib. III. tit. 4. n. 4.

(n) Tales tituli inventi ſunt a curiâ Romana, ut expeditiones in *terram ſanctam* hoc acquæſtu promovere poſſent, ut acta publica docent apud MARTENIUM & DURANDUM in theſ. anecd. tom. 1. p. 1286

ſeqq. Declarat hoc ipſum quoque oratio a legatis LEONIS X. coram imperatore MAXIMILIANO habita, *pro colligendis decimis in expeditionem contra Turcas* apud FREHERUM tom. II. rerum Germ. p. 698. edit. noviff.

decimarum onus factum est perpetuum : cui donum gratuitum nonnumquam adjicitur. Sed horum subsidiorum enucleatio magis ad notitiam status cleri Francici, quam juris ecclesiastici pertinet [3]. Id solum observes velim, ex latino vocabulo *decima* linguam Francicam effigiasse *dixmes* & *decimes*. Illo vocabulo designamus decimas, quas laici Ecclesiis; hoc, quas clerici papæ vel regi pendunt.

[1] Num. XVIII. 28.

[2] Cl. ult. de dec. Extravag. un. eod.

[3] Vid. Commentar. de reb. Cleri Franc. ad calcem hujus opuscul.

C A P. XIV.

DE BENEFICIIS IN UNIVERSUM.

I.

Transitio. **N**UNC dispiciendum de particulis, in quas bona ecclesiastica abierunt, deque ratione, qua singulis clericis attribuantur, h. e. de *beneficiis*, & quibus modis acquirantur vel amittantur beneficia.

II.

Beneficia sunt vel sæcularia, **BENEFICIUM** est *officium ecclesiasticum, cui certi redditus ita annexi sunt, ut ab*

ab eo separari nequeant (o). Beneficia sunt vel sæcularia, vel regularia, *Secularia* sunt Episcopatus, præposituræ, decanatus, archidiaconatus, cancellariatus, cantoratus, scholastri dignitas, thesaurarius, & si qua sunt alia dignitatum capitularium nomina; canonicatus, qui sunt vel sine, vel cum præbenda, eaque vel integra vel dimidia. Sunt tamen in Francia duo capitula cathedralium, ex canonicis regularibus composita, scilicet Apamienſe & Ucetiense. Porro prioratus, parochiatus, vicariatus perpetui, curæ simplices, prioratus simplices, facella.

III.

Regularia sunt Abbatix titulatae (p), vel regularia, officia clauſtralia redditibus prædita, ut prioratus conventualis titulatus, officium camerarii, eleemoſynarii, hospitalarii, sacristani, cellarii, alia; stationes monachorum veterum non correctorum habent

(o) In ſenſu vulgari ita definiſi ſolet. Alias *beneficium* in ſenſu nativo denotat *utile*, quod propter officium ſacrum percipitur; quia vero illud appetunt homines *primario*, ipſi officio hoc nomen tribui cœpit.

(p) Titulatae abba-

tiæ opponuntur *commendatis*, quod jure *tituli* poſſideantur a veris abbatibus, qui profeſſionem monaſticam fecerunt, & ſic *jure proprio* beneficium percipiunt, cum *commendæ* magis *jure alieno* dicantur poſſideri.

bent instar beneficiorum, quod nomen tamen non datur nisi officiis proventu gaudentibus. Commendæ sunt potius *secularia beneficia*, si spectes eos, quibus conferuntur. Omnia beneficia præsumuntur esse *secularia*, nisi probetur contrarium; quia *regularia* originem debent *divisioni bonorum*, a monachis perperam susceptæ: quod magis tolerandum, quam promovendum.

IV.

transitio. De promotione episcoporum, quæ consecrationem semper præcedit, satis dictum. Sed quia presbyteri & ceteri inferiores clerici sæpissime ordinantur ante, quam beneficium impetraverint; de beneficiorum provisionibus & collationibus nunc dicendi locus est. Dicam autem primo de collatoribus; tum de dotibus ad beneficia possidenda necessariis; denique de forma collationis.

CAP. XV.

DE BENEFICIORUM COL-
LATORIBUS.

I.

Collatio
olim epi- **O**Mnium officiorum ecclesiasticorum collator principio fuit episcopus x

pus, qui etiam abbates, a monachis electos, instituit; cujus juris vestigia in *benedictione abbatum* supersunt. Contulit etiam omnia beneficia *secularia*: quod jus hodie usque adeo restrictum est, ut revera paucissima libere conferat. Veteri jure episcopus in eligendis Ecclesie ministris, æque ac in aliis negotiis majoris momenti, adhibuit consilium cleri sui, & de iis ad populum retulit, ut consensum totius ecclesie haberet, & fideles lubentius iis parerent, quorum electionem laudassent [1]. Sæculo XII. canonici cathedralium soli *senatum episcopi* affectarunt, atque ex hoc principio nulla sine suo consensu beneficia conferri permiserunt. Post, collationes illæ, æque ac ipsa bona ecclesiarum, varie divisæ sunt pro locorum varietate. Est, ubi *episcopus*; est, ubi *capitulum* (q) omnes confert præbendas; est denique, ubi divisim conferunt [2]. Capitulum dignitates confert *per electionem*, quæ nonnullibi a superiorum

scoporum
propria,
divisa
cum capi-
tulis.

(q) Multum refert, quomodo collatio fiat ob jus *devolutionis*. Si capitulum jus conferendi habet, hoc episcopus exercet ad splendendam negligentiam capituli c. 10. de *concess. præb.* Si solus episcopus, archiepiscopus est, ex jure *devolutionis* beneficium conferre.

re confirmanda. Tale beneficium vocatur *electivum confirmativum*. Ubi nulla confirmatione opus, beneficium vocatur *electivum collativum*. Hæc distinctio solo usu invaluit, qui etiam solus capitulorum dignitates *electivas* reddidit. Nam secundum regulam sola illa beneficia electiva sunt, quæ vacua *ecclesiam viduam* faciunt, ut episcopatus & Abbatia. Episcopus ut plurimum eas dignitates confert, quæ diocesin magis spectant, quam capitulum, ut archidiaconatus. Præter hæc omnia, concordata episcoporum cum capitulis (r) & possessio consulenda.

(1) CYPRIAN. ep. 14. 29. 38.

(2) C. 2. X. de concess. præb. C. un. de sed. vac. in 6.

II.

ab aliis nominatos episcopos instituit, qui est collator ordinarius.

Episcopus neque omnes parochias liberè confert, quum in pluribus sequenda sit *nominatio patronorum*. Nonnullas capitulum; quasdam monachi vel monachæ

(r) Ut capitula jura, quæ sibi vindicaverunt, firmarent, capitulationes introductæ sunt, quibus constringuntur electi, juramento accedente, ne vetera jura, sibi debita, in usum deducere possint. Hoc modo collationes plurium beneficiorum capitula sibi confirmarunt.

chæ conferunt (s). Sed quæ conferuntur a personis, nullam jurisdictionem spirituales habentibus, veluti a virginibus religiosis & ab equitibus Joanniticis, his impertit episcopus *institutionem* suam, quæ vocatur *auctorifabilis* (t), quia per eam provisi potestatem nanciscuntur prædicandi & sacramenta administrandi. Vicarius generalis sine mandato speciali conferre nequit [1]. Sede vacante capitulum collationes *necessarias*, veluti institutionem hominis a patrono nominati, suscipere potest [2]. *Liberæ* autem successori, ut ceteri fructus, reservandæ essent [3]. Sed haud ita pridem capitula, ut papam occupent, (u) omnia beneficia vacua, quæ non ad regem spectant, conferenda sibi sumserunt. De cetero beneficiorum collationes in *fructibus*

(s) Postquam per unionem ecclesiæ parochiales monasterii, incorporatæ sunt; inde enim factum, ut parochiis *vicarios* præfecerint. Sæpe etiam a laicis jus patronatus monasteriis cessum est.

(t) Ne videantur ali-quod spirituale contulisse. Inde etiam jus

patronatus *laicum* & *ecclesiasticum* sedulo distinguere & huic plus potestatis quam illi adscribere solent.

(u) Qui concursum in collationibus præ-tendit, quod omnium beneficiorum dominus sit, & cum quovis *ordinario collatore* concurrat.

bus cenferi cœperunt, oblivioni dato veterum instituto, qui eas pro oneribus habuere, confcientiam collatoris obligantibus: & quidem ita in fructibus cenferuntur, ut sint bonæ fidei poffefforis [4]. Personæ istæ, quæ jus conferendi vel proprio jure habent, vel nomine collegii exercent, appellantur *collatores ordinarii*.

[1] *C. ult. de off. vicar. in 6.*

[2] *C. 14. X. de major. & obed.*

[3] *C. illa decret. X. ne sed. vac.*

[4] *Vid. Gloss. c. 14. X. de major. & obed.*

III.

si cessat,
collatio
devolvitur
ad superiorem.

Quibus cessantibus, collatio est superioris, ne ecclesia lugeat. Cessare autem intelliguntur, qui infra semestre a die scientiæ non conferunt [1]. Si superior rursus cessat, hoc jus ad ejus superiorem, & sic per gradus ab episcopo ad Metropolitanum, tum ad primatem, denique ad papam devolvitur: unde *jus devolutionis* audit [2].

[1] *C. 21. X. de conc. præb.*

[2] *C. 3. X. de negl. sup.*

IV.

Papa sibi
arrogat
collationem
vacantium

At vero etiamsi non cessent, sequioribus tamen temporibus perversa sedit sententia, papæ ex plenitudine potestatis competere collationem omnium beneficiorum.

ciorum non vacantium solum, sed & non benefici-
vacantium, antequam vacant (x). Equi- orum.
dem concilio Lateranensi III. an. 1179.
beneficiorum non vacantium provisiones
inhibentur, quum sint veluti dispositio-
nes de hereditate viventium & alienæ
mortis captationes [1]. Sed tam arguta
est curia Romana, ut papam supra cano-
nes esse (y) præcipiat [2]. Duo autem,
beneficia nondum vacantia conferendi,
modi sunt excogitati, *expectativus* scili-
cet & *reservativus*.

[1] C. 2. X. de concess. præb.

[2] C. 4. §. licet eod. & ibi glossa.

V.

EXSPECTATIVA est certa spes præ- per ex-
bendæ v. gr. in certa ecclesia cathedra- spectan-
li, quandocumque vacaverit, obtinen- tias,
dæ

(x) Ab initio preci- | collegiatis. Mox per
bus egit, & ea usus est | *imperium* egit, & una
modestia, ut tantum in | collatione haud con-
singulis ecclesiis unam | tentus instar *ordinarii*
collationem per preces | *collatoris* censi vo-
faceret. Docent id lite- | luit, non tantum in
ræ HONORII III. ad | Gallia, sed etiam in
episcopos Galliæ, apud | Germania alibique.
MARTENIUM & DU- |
RANDUM in *thes. a-* | (y) Hac de causa jus
necd. P. I. p. 929. quibus | hoc soli pontifici ad-
petit ab iis unam præ- | cribitur, qui legibus so-
bendam in singulis ec- | lutus dicitur, quibus
clesiis cathedralibus & | subjecti sunt episcopi
ceterique collatores.

dæ a papa clerico facta. Quod quibus gradibus invaluerit, ostendit THOMASSI-NUS [1]. Principio papa clericos, Româ venientes, vel meritis graves, solum commendavit prælatis: quibus quum gratificarentur prælati semel atque iterum, quadam religione insita; commendationes frequentabantur & nonnumquam susque deque habebantur. Unde preces abierunt in mandata: *monitoriis* enim (sic primas literas adpellabant) jungebantur *præceptorie*, quas excipiebant *executoriales*, quibus delegato judici imperatum, ut collatorem ordinarium vi adigeret ad conferendam homini Roma misso præbendam a papa concessam, aut, illo tergiversante, ipse conferret: quæ coactio sæpe in *excommunicationem* defuit. Atque tam indignis modis papa inde a sæculo XII. collatorum ordinario-rum jus subvertit.

[1] *disc. part. 4. l. 2. c. 10.*

V I.

& refer- RESERVATIO (z) proprie loquendo
vations, est declaratio pontificis, qua profitetur,
se

(z) *Reservationes* per
calliditatem aulæ Ro- | præ prævenirent, post-
manæ introductæ sunt. | quam *jus conferendi*
Ut plurimum id age- | usurpavit. Ad præven-
bant ordinarii collato- | tionem hanc impediend-
res, ut collationem pa- | dam; *reservationes* fie-
bant, & ita *per indire-*
ctum

se huic vel illi Ecclesiæ provifurum, si quando vacaverit, simulque capitulo electionem, vel collatori collationem interdicit. A reservationibus specialibus facilis transitus fuit ad generales, ut Joannes XXII. ineunte sæculo XIV. primam cancellariæ suæ regulam scriberet omnium per Chrestianum orbem cathedralium reservationem [1].

[1] THOMASS. *ibid.* c. II.

VII.

Omnem modum excefferunt ista *cancellarie Romanæ* inventa tempore schismatis quæ in Francia abolitæ.

Num fere ubique ordinarii collatores excluderentur. Hinc 1. mox post ingressum sui regiminis reservationes determinabant, easque certis regulis includebant, ut liquet ex BENEDICTI XII. decretali *ad regimen extrav. comm. de præbend.* 2. reservabant collationem illorum beneficiorum ad vitæ suæ terminum; morte enim exspirabant: inde 3. tempore sedis vacantis ordinarii collatores libere jus suum exercebant; 4. electo pontifice, mox rursus impediuntur per publicationem regularum, quæ determinabant reservationes. En natales & rationem *regularum cancellariæ*, quas ad memoriam in scripturam redigebat *cancellarius* vel *Vicecancellarius* papæ, ut docet documentum d. ann. 1366. apud BALUZ. *in vit. Pap. Avenion.* p. 712. Ipsas *regulas cancellariæ* cum commentario edidit A CHOCKIER.

matis Avenionensis (a), infanientibus
 utriusque partis pontificibus, præsertim
 Bonifacio IX. cujus tempora incidunt
 in finem sæculi XIV. [1] Obicem his
 vitiis posuere concilia Pisanum, Con-
 stantiense & Basileense, permissis dumtaxat
expectantiis, quas vocarunt *mandata
 apostolica*. Hoc jus migravit in pragma-
 tica Bituricensi [2], & inde in con-
 cordatum [3], quibus nomine reserva-
 tionem omnes collationes anticipatæ in-
 telliguntur : donec concilium Triden-
 tinum [4] omnes una ex Ecclesia pro-
 scriberet, abolitis omnibus *mandatis &
 expectantiis* etiam ad academias & sum-
 ma tribunalia, indultorum, seu quocun-
 que nomine & obtentu, datis vel dandis ;
 prohibitis etiam reservationibus mentali-
 bus & generatim omnibus ad beneficia
 non

(a) Potissimum Gal-
 lis molestissimi fuerunt
 pontifices, postquam in
 Gallia sedem posue-
 runt ; procul a Jove,
 tuti esse, tunc demum
 didicerunt. CLEMENS
 V. & ipse præful Gal-
 licanus, Gallorum præ-
 fules variis modis affli-
 xit, & reservationes ri-
 gide exercuit. Succes-

fores haud clementio-
 res fuere, imo praxin
 magis magisque auxere.
 Exorto schismate CLE-
 MENS VII. *omnia sibi
 reservavit, ut omnia
 dissiparet & principum
 magnatumque favo-
 rem emericaretur, ut
 THOMASSIN. P. II.
 de disc. eccl. lib. I. c.
 44. §. 5. apposite ait.*

non vacantia nominationibus. Hinc ea pars concordati, quæ ad mandata apostolica pertinet, non amplius in usu est.

- (1) THEODORICUS de NIEM l. II. c. 7.
8. 9.
- (2) *tit. 2. de elect.*
- (3) *tit. 3. de reserv. subl.*
- (4) *Seff. 24. Ref. c. 9.*

VIII.

Pragmatica Bituricensis *Britanniam* cum restrictione. *nostram & Provinciam*, quæ nondum re-
gno insertæ erant, haud affecit; unde nec *concordatum* ad has provincias extendi potuit. Quum *Britannia* an. 1532. regno adjiceretur, ejus provinciæ Episcopi non amplius reservationi pontificis locum esse crediderunt, qui quotannis semestria providit beneficia, stilo cancellariæ Romanæ recepto [1]. Sed Henricus II. Innocentio X. gratificaturus, an. 1549. publico edicto partitionem collationis per semestre spatium inter pontificem & Episcopos confirmavit: quo jure etiamnum vivunt in *Britannia* nostra [2]. In *Provincia* concordatum viget, sic tamen, ut a prolegato Avenionensi, qui prior est, petantur provisiones beneficiorum, quæ Papâ confert. Interim hæ duæ provinciæ vocantur *terra*

obedientia (b). In reliqua Francia, ad quam *concordatum* proprie pertinet, jus *præventionis* inter Papam & ordinarium a momento vacantiaë obtinet, ita ut provisiones priores posterioribus derogent stentque: quod moribus magis, quam leges aliqua, invaluit.

[1] *Reg.* 9.

[2] *Conf. ord. l. i. tit. ii. §. 12.*

IX.

nisi beneficium vacet in curia Romana. Concilium Basileense (1) exceperat reservationes in *corpore juris* expressas, quas usus restrinxit ad *vacantiam in curia*: quod jam Innocentii III. temporibus observatum legimus (2). Papa igitur beneficia, quorum titulares vel in curia, vel duorum dierum itinere a curia decedunt, solus (c) confert (3). Idem jus car-

(b) Utpote quæ obedientia strictiori sedi papali subsunt, ejusque jussa reverentius subeunt, quam ceteræ Galliaë provinciæ, ut specialius illustrat demonstratque THOMASSIN. *de vet. & nov. eccl. disc. P. 2. lib. 1. c. 46.*

(c) In his beneficiis

papa facile omnes prævenire potuit, quod citius ei vacantia innotesceret, quam ordinario, unde fere nunquam olim contingebat, ut eo casu ordinarius conferre beneficia posset, id quod, ad hæc jure perpetuo *reservanda*, occasionem præbuit.

cardinali legato a latere & vicelegato Avenionensi (4), ita ut in ista legatione tres concurrant collatores, ordinarius, legatus & Papa, inter quos jus præventionis obtinet.

(1) *Seff. 12. decret. de elect.*

(2) *C. 23. X. de accus.*

(3) *C. 2. X. de præb. in 6. extravag. ad regimen. & execrab.*

(4) *C. 1. de off. leg. in 6.*

C A P. XVI.

DE JURE PATRONATUS.

I.

Collator sæpe in conferendo beneficio adstringitur ad nominationem alterius; quod ubi fit, provisio, non *collatio* audit, sed *institutio*. Jus nominandi vel præsentandi vel ex jure communi descendit, ut *patronatus*; vel ex privilegio, ut nominationes gradum & indultum habentium, item nominationes regis Francorum aliorumque principum.

Nominatio vel est ex jure communi, vel ex privilegio.

II.

Jus patronatus præcipue locum habet in parochiis ruralibus, sacellis & minorum collegiatarum præbendis. Pleraque Juris communi est jus patronatus.

Hujus oratorii. que enim hujus generis beneficia originem debent oratoriis (*d*), quæ magnates & alii opulenti homines in prædiis suis in usum domesticorum & vasallorum suorum extruxere. Quibus Episcopus unum vel plures submisit clericos, qui facrum facerent, quive a dominis expetebantur, ne quos alere tenerentur, qui iis displicerent (1). Postea quum essent Episcopi, qui hunc morem contemnerent, & domini, qui jure suo abuterentur, & Ecclesiam in servitutem redigere tentarent; canonum auxilio opus fuit (2).

(1) THO-

(*d*) Qui ab ecclesiis parochialibus adhuc distinguebantur, quod essent magis domesticæ, & sacra in iis extra ordinem fierent propter fatigationem familiæ, ut aiunt patres concilii Agath. 506. c. 21. Interim diebus solennioribus possessores horum oratoriorum una cum familia adhuc interesse tenebantur parochialibus ecclesiis, quas tandem prorsus neglexerunt, indeque factum est, ut hæc oratoria, in usum familiæ extructa parochia-

lium ecclesiarum indolem acceperint. Interim inde palam est, 1. oratoria hæc fuisse in magnatum domino & proprietate, c. 23. C. 16. q. 7. BALUZ. tom. II. capitul. p. 330. indeque 2. patronos dictos fuisse, qua appellatione olim domini denotabantur: 3. denique clericos suos de hac ecclesia & bonis eidem assignatis investivisse, ut tamen 4. eos episcopo sisterent, tum ad examen, tum ad ordinationem.

[1] THOMASS. *disc. part. 1. l. 2. c. 7.*[2] *Concil. Aurel. 4. c. 7. Tolet. 4. c. 2. WORMAT. c. 49. C. 4. X. de jur. patr. Concil. Trid. sess. 25. c. 9.*

III.

Patronus est, qui Ecclesiam fundavit quis sit vel dotavit: quod idoneis documentis, patronus? aut quadragenaria possessione, tribus præsentationibus roborata, probandum. Jus patronatus transit ad hæredes & quoscunque successores, quippe prædiis affixum (e) [1]. Si prædium est ecclesiasticum, patronatus est ecclesiasticus; si profanum, laicus, licet per accidens clericus eum possideat, veluti patrimonii partem. Sequitur alienationem prædii, cujus accessorium est; sed separatim vendi nequit, quippe jus spirituale (2). Est indivisibile nec inter plures heredes spargendum: sed heredes aut conjunctim aut alternatim nominant, quorum suffragia si discrepant, præferendus est a pluribus nominatus, vel pluribus excellens dotibus (3). Suffragia autem per stirpes feruntur; non per

(e) Datur tamen e- | prædii patrono debe-
 tiam *jus patronatus* | tur, & ad omnes hære-
personale, quod simpli- | des transit, ordine suc-
 citer citra respectum | cessionis consueto.

per capita. Hoc exercet, qui prædium possidet, licet dominium in lite verferetur (4).

(1) C. 7. X. de jur. patr.

(2) C. 16. eod.

(3) C. 3. eod.

(4) C. 7. c. 19. eod.

IV.

quis &
quando
fit nomi-
nandus?

Patrono laico IV. menses indulgentur ad nominandum (1). Sed in Normannia aliisque provinciis VI. (2). Ecclesiastico ubique VI. qui tamen variare nequit (f), suoque jure defunctus est, si unum præsentavit, licet ab ordinario indignus reputetur, quia in patrono ecclesiastico præsumitur canonum peritia.

(f) Plus juris attribuunt patrono ecclesiastico, quam laico, quod illius præsentatio electionis instar censeatur, variatione omni exclusâ; hujus vere nullum jus tribuat præsentato, adeoque variatio hoc effectu admittatur, ut si post primum alius præsentatus sit, episcopo jus eligendi competat. Hoc tamen patronis magis noxium quam proficuum fuit c. 5. § 24. X. de jur. patron. quia ita admodum e-

nervatur jus patronatus, eligendi facultate alteri data. Ratio ab Autore adducta, non adeo solida videtur, cum omnia ab examine episcopi dependeant. Clericos admittendos facilius censuerunt ad collationes, quam laicos. Inde horum præsentatio quovis modo enervari debuit, ne aliquid juris per illam transtulisse videantur, quæ præcautio in clericis haud necessaria fuit.

ria (3). In laico ignorantia excusatur, qui si præsentavit indignum, alium, immo duos præsentare conjunctim & ordinario electionem permittere potest (4). Nec in Francia Papa laicum prævenire, nec ordinarius laico invito personas præsentatas permutare potest, quia hoc ipso per indirectum læderetur dominium prædii, cujus accessorium patronatus est. His commodis ecclesiasticus patronus haud fruitur. Si patronus intra tempus præstitutum non nominat, jure suo pro eo tempore excidit, quod ad ordinarium devolvitur. Patronus, etiam si clericus, quantumcumque idoneus, semetipsum præsentare non potest, filium potest (5).

(1) *C. un. de jur. patr. in 6.*

(2) *Consuet. Norm. art. 70.*

(3) *Conc. 24. X. de jur. patr.*

(4) *C. 29. cod.*

(5) *C. 26. cod.*

V.

Patronus habet jus protegendi Ecclesiam, invigilatque commodis ejus (1). Ecclesiasticus rationes ab administrato-
ribus exigere potest: laicus vero episcopum monet, si bonorum dilapidatio metuitur
quæ patroni jura?

tuitur (g). Habet etiam honores præcipuos, ut primus sit in processione, primus suffiatur, aqua benedicta adspergatur, ad eucharistiam accedat, (h) & si ad inopiam vergit, ab Ecclesia illi *modeste* succuratur (2). Jus Patronatus, ut ceteræ servitutes, amittitur *interitu rei*, cui inhæret, si Ecclesia forte excisa, si beneficium extinctum; *renunciatione* vel *cessione* Ecclesiæ facta; *non-usu*, si ordinarius est in possessione libere conferendi: *crimine*, quod in re feudali *felonia* audiret, ut, si parochum occidisset (3); *heresi*, quæ est crimen læsæ majestatis divinæ. Sed hæc quidem exercitium tantum

(g) Rursus hoc delictum ex ratione adducta desumptum est, ne ullo modo in bona ecclesiastica jus quoddam exercere videatur, de quibus olim tamen pastorem investivit.

(h) Præterea habet honorem sedis in choro, honorem sepulturæ, precum publicarum, & luctus ecclesiastici in plerisque Germaniæ ecclesiis: v. FRANC. de ROYE *de jurib. eccl. honorificis*. Finire hæc jura ex mori-

bus feudorum. Quid enim olim aliud fuit *patronus* quam *dominus directus*, quia de ecclesiâ eique bonis annexis investiebat presbyterum? Ceterum præxin Galliæ circa jus PATRONATUS optime explicant FRANC. de ROYE *de jure patr.* FLORENS *de jure patron.* CHOPPINUS *de polit. eccl. for. lib. 1. tit. 4.* HERICURTIUS *de LL. eccl. Franc. secund. ord. natur. p. 265. seqq.*

tum suspendit in patrono laico, quod ipse vel hæredes ejus recuperant, simulatque cum Ecclesia catholica in gratiam redeunt.

[1] C. 16. q. 7. c. 31.

[2] C. 25. X. cod. 16. q. 7. c. 30.

[3] C. 12. X. de pæn.

C A P. XVII.

DE HIS, QUI LAUREA ACADEMICA SUNT INSIGNITI.

I.

JUS horum hominum nititur decretis *concilii Basileensis*. Doctores Parisienses atque aliarum academiæ magistri, qui utilissimam Ecclesiæ in componendo schismate Avenionensi operam navaverant, summa in conciliis ea de re habitis auctoritate conspicui, quum de reformanda Ecclesia ageretur, inter ceteras corruptelas accusarunt summam cum pontificis, tum ordinariorum in conferendis beneficiis incuriam, dum suis quisque consanguineis vel domesticis, licet nullo literarum cultu tinctis (i), velificare-

Graduatis
ob singu-
laria me-
rita

(i) Verum eodem prætextu pontifices, promiscue beneficia conferentes, graduatos tamen negligentes, utebantur, allegantes, se facile permiffuros regi collationem præbenda-

ficaretur, postularuntque, ut ratio haberetur eorum, qui omnem vitam, magno Ecclesiæ & reipublicæ bono, in literis degerent, hisque, si habiles essent ad ministerium, aditus ad beneficia ecclesiastica præ ceteris aperiretur (1).

[1] *Rebus. præf. in rubr. Conc. de coll.*

II.

tertia pars
benefi-
ciorum
debetur,

Qua de causa concilio Basileensi (1) statutum est, ut tertia pars omnium beneficiorum (k) iis, qui in academiis privilegiatis lauream impetrassent, addiceretur, idque tanto studio, ut collationes aliis factæ pro irritis habendæ essent. Iis enim

darum, si modo eas conferret *magistro in theologia vel doctore juris canonici vel civilis*, vel personæ singulari eruditione conspicuæ. THOMASSIN. *de discipl. eccl. P. II. l. 61. c. 33. §. 2.* Revera ergo Pontifices Gallis objecerunt, quod indignis sæpe conferrentur beneficia, neglectis graduatis. Imprimis JOANNES XXII. præfules Galliæ objurgavit, quod inidoneos præferrent iis, qui in universitate Parisiensi insignem rei literariæ ope-

ram navaverant, teste RAYNALDO *an. 1318. n. 26.* unde forsitan tales objurgationes etiam aliquid contulerunt, ut graduatis imprimis aditus ad beneficia aperiretur.

(k) Præterea etiam ad *parochias* civitatum hoc extensum, ut hæc, si fieri posset, non aliis quam *graduatis* vel qui saltim per triennium in scholis theologiæ vel juris versati, vel ad magisterium promoti essent, conferrentur.

enim temporibus *gradus academici* doctrinæ & singularis dexteritatis insignie reputabantur. Migravit hoc jus ex concilio in *pragmaticam* Bituricensem [2], etiam Francia. ulterius eo detortum, ut hujus tertiæ, *graduatis* debitæ, duæ tertiæ darentur membris academiæ [3]: cui post adjectum, ut academia ipsa nominaret, quos prælatos vellet (1). Hi igitur *graduati nominati*, ceteri *graduati simplices* adpellantur. Eadem (m) *pragmatica* collatoribus omnibus & patronis ecclesiasticis injunxit, ut exactum omnium beneficiorum, quæ conferre possunt, catalogum conficerent, ut secundum hujus seriem tertium quodque beneficium *graduatis* curate conferretur. *Concordatum*, jure ipso conservato, seriem catalogi, quippe minus tutam & incommodam, sustulit, & *graduatis* cuncta beneficia qua-

(1) Præterea vero Academia injunxit, ne quempiam gradibus Academicis insignirent, nisi clericos *doctrinæ & probitatis spectatæ*; nam etiam eo tempore nonnumquam ad magistrum provolabant, qui admodum jejuni erant, & quidem ideo,

ut beneficiorum ecclesiasticorum eo citius participes fierent.

(m) *Nominati & simplices* in eo differunt, quod hi testimonio suorum graduum tantum muniti sint; illi vero ab Academia simul præsentati.

quatuor anni mensibus vacantia attri-
buenda esse censuit [4]: quo jure etiam
num vivimus.

[1] *Seff. 31. decret. de coll. t. 12. concil. 1.*
p. 605.

[2] *tit. de coll. §. 9.*

[3] *ib. §. 22. 23.*

[4] *tit. 11. de coll.*

III.

qui sint
gradus? Gradus illi, qui homini suffragantur
ad beneficium obtinendum, sunt gradus
magistri seu doctoris in qualibet facultate,
& gradus *baccalaurei* in tribus superiori-
bus. *Baccalaureus* autem seu *Licentiatus*
perfectus doctori æquiparatur. Sed
quum jam ex eo tempore *gradus* profun-
derentur indignis, statutum est, ut can-
didati certum tempus in studiis ultra
grammaticam, incipientes a logica, tran-
sigerent. Et theologiæ quidem doctorem
X. juris civilis aut canonici, itemque me-
dicinæ doctorem VII. Magistrum artium
V. *Baccalaureum* VI. Juris vel medicinæ
V. annos studiis insudasse oportet, exce-
ptis nobilibus, quibus III. anni sufficiunt.
Oportet eum præterea esse tonsuræ seu
in ordine, bonis moribus, aliisque do-
tibus, quas jus commune requirit, in-
structum, proque natura beneficii sæcu-
larem vel regularem. Unde laurea me-
dica

dica propemodum exaruit, quum nemo fere clericorum arti medicæ litet.

I V.

Graduatus, jure suo usuris, quemlibet collatorem ordinarium aut patronum ecclesiasticum, nec unum solum, sed & plures compellare potest, quibus exhibet acta, ad statum, studia laureamque ac nominationem impetratam pertinentia, sollicitationemque quotannis in jejunio quadragesimali repetit, prodito nomine & cognomine [I]. Quo facto a collatore petere potest cuncta beneficia, mensibus *graduatorum* vacantia, qui sunt *Januarius, Aprilis, Julius & October*. Et *Januarius* quidem ac *Julius* sunt menses *rigidiores*, quibus nemo prætereundus, sed singuli pro tempore nominationis, vel, si plures eodem tempore nominati, pro ordine graduum & facultatum, sunt providendi, ut theologia jurisprudentiæ, doctor baccalaureo, baccalaureus magistro artium præferatur. Aprilis autem & October sunt menses *gratie*, quibus collatores etiam ex *graduatis simplicibus*, providere possunt, cui volunt (n). Omnis gene-

quomodo graduati beneficia petant?

(n) Interim tamen | irrita. Quomodo vero
graduatis collatio ne- | in casu *rejectionis* pro-
cessario facienda, alio- | cedatur, tradit HERI-
quin enim collatio est | CURTIUS de LL. eccl.
Franc.

generis beneficia cadunt in *graduatos*, exceptis consistorialibus, electivis, dignitatibus cathedralium & quæ *patroni laici* conferunt. Jus eorum locum habet dumtaxat, si beneficium *morte* (o) vacuum fiat. Papa eos prævenire potest, & si sex menses cessant a tempore vacantia, ordinarius libere confert.

[1] *Concord. tit. 14. 15. 16.*

V.

non ac-
cumu-
landa.

Ne tamen hoc jus ansam præbeat accumulandis beneficiis, sancitum est, graduatum, *si repletus* est, novum beneficium petere non posse. Censetur autem *repletus*, si beneficio gaudet annui proventus CC. aureorum, qui
CCCC.

Franc. p. 280. §. 21.

(o) Beneficia enim, quæ *permutatione* vacant, non possunt aliis quam permutantibus conferri, quin etiam episcopus ea, quæ simpliciter in manus episcopi resignantur, libere confert, nulla graduatorum habita ratione. Ceterum sicuti hæc sanctio Gallis propria est, ita *Basiliensis concilii* decretum in statutis ecclesiarum cathedrali-

um Germaniæ passim repetitum, atque in plerisque cautum, ne alii ad beneficia admitterentur, quam graduum Academicorum insigniti & nobilitate a vita conspicui, vid. SCHATEN in *annal. Paderborn. ad ann. 1434.* AUB. MIRÆUS *lib. I. donat. Belg. c. 146.* quod etiam regu-
statum in *instr. pac. Osnabrug. art. V. §. 17.*

CCCC. libris æquiparantur : quod intelligendum *de seculari* ; nam *regularis* vel minimo repletus censetur , quippe paupertatem professus [1]. In *repletione* sola spectatur possessio , & pro beneficio censetur etiam pensio ob resignationem vel ipsum beneficium resignatum , quod intuitu *gradus* acquisitum fuit ; de quo in provisionum literis mentio facienda. Si ad curam animarum admoventur , æque ac ceteri ab episcopo examinandi sunt ob summam laurearum & testimoniorum in academiis impetrandorum facilitatem. Itaque concilii Basileensis sapientissima , si illa tempora spectes , instituta hodie iuutilia propemodum sunt ad *dignam* beneficiorum *collationem*. Nam & jus *graduatorum* infinitarum litium mater est , & qui omnium ardentissime ad gradus anhelant , nec sæpe satis docti , nec satis pii sunt. Britannia nostra hoc jus , ut reliqua pragmaticæ , ignorat. Concilium Tridentinum cum ceteris expectantiis [2] id aboleverat ; paullo post tamen restitutum [3].

(1) *Edict.* 1606. art. 30.

(2) *Seff.* 14. *Ref.* c. 19.

(3) *Seff.* 25. c. 9.

CAP. XVIII.

DE INDULTU, REGALIA, CETE-
RISQUE REGIS FRANCIE
NOMINATIONIBUS.

I.

Origo in-
dulti.

Sunt & aliæ nominationes per modum expectantiarum Franciæ propriæ. Quum enim Papæ expectantias sibi arrogassent, cesserunt eas nonnumquam regibus, ut hi ministros suos clericos providere possent. Sic pontifices Avenionenses sæpe regi, nonnumquam regi-
næ ac regiis liberis (p), *indulserunt*, ut ministros suos nominarent ad beneficia olim

(p) Erat ergo hoc modo sibi reconciliare
jus olim non *perpetu-* studuit, atque cancella-
um, sed unicæ ex pon- rio Franciæ, præsidibus
tificum singulorum gra- & senatoribus Parla-
tia dependebat. Hi menti expectativam
tempore schismatis eo perpetuam obtulit, ut
liberaliores erant in collatores ordinarii te-
hac gratia profunden- nerentur semel uni in-
da, quo magis senatus dultariorum benefi-
regii & Parlamenti, in- cium conferre, si modo
cujus favorem hæc *in-* *breviculo* regio muni-
dulta dabantur, favo- tus esset. Hæc est illa
rem sibi conciliare ni- bulla, quam postea de-
tebantur. EUGENIUS mum PAULUS III. in
VI. imprimis volunta- usum traduxit, cum ra-
tes a se alienatas hoc tiones politicæ obsta-
rent,

olim vacantia: quod negotium nihil aliud fuit, quam *cessio expectantiarum*. Unde derivandum est *indultum* officia-
 lium senatus Parisiensis, cujus vestigia apparent *an.* 1303. in actis Bonifacii VIII. & Philippi pulchri; complemen-
 tum autem in Bulla Eugenii IV. *an.* 1434. data. Quod, quum exolevisset, a Paul-
 lo III. 1538. restitutum est, cujus bulla est regula hodierna [1], licet omnes
reservations [2] abolitæ sint, & conci-
 lium Tridentinum *indultum*, de quo ser-
 mo, nominatim [3] abrogaverit, licet
 [4] restituere videatur.

[1] *Mem. du Clergé part. 2. tit. 9.*

[2] *in Pragmat. tit. 3. & Concord. tit. 8.*

[3] *Sess. 14. c. 19.*

[4] *Sess. 25. c. 5.*

II.

Est autem *indultum* nihil aliud, quam quid in-
 jus a pontifice regi comiter datum, quo dultum?
 cuilibet collatori consiliarium vel alium
 senatus Parisiensis ministrum nominat,
 cui beneficium necessario est conferen-
 dum. Minister ille semel tantum pro-
 vide-

rent, quominus EUGE- NII IV. indulto frui posset Gallia. Virtute hujus indulti 1. rex re- scriptum de providen- do dat; 2. ad collatorem	ordinarium & quidem 3. ad præsentationem unius ex senatu Pari- siensi, in cujus favo- rem provisio facienda.
---	--

videtur, & collator semel tantum oneratur, vel, si non moritur, ut sunt universitates, semel, quoad rex vivit. Si minister est *clericus*, quod tempore concessi indulti solemne fuit, ipse nominari potest (q). Si *laicus*, aliam personam habilem laudat, a rege nominandam. Quumque beneficia sint vel *regularia* vel *secularia*; ad illa semper aliæ personæ & quidem *religiosi* nominandi fuere: quod nonnumquam collusionibus ansam dedit. Hinc Clemens IX. an. 1668. permittit, ut beneficia regularia possiderent ceu *commendas*, eosque demum *repletos* esse censuit, qui quotannis DC. libras meterent, quum antea CC. contenti agerent.

III.

quam utile?

Simulatque regis literæ indulti indices collatori traditæ sunt, collator victus est, & *indultarius* intra sex menses bene-

(q) H. e. semetipsum præsentat regi, eumque rex nominat per *rescriptum de providendo*. Singulis enim membris senatus Parisiensis jus præsentandi competit, & quidem ideo, quod in eorum favo-

rem hoc indultum regi concessum fit, ut beneficio ecclesiastico perfruantur propter navatam ecclesiæ & reipublicæ operam. HERICURTIUS *de LL. eccles. Francia sec. ord. nat. p. 287.*

beneficium petere, nec a pontifice præveniri potest, ex quo petiit. Præfertur etiam graduatis, quum indultum ad eundem generis beneficia extendatur. Si collator tergiversatur, adeundi sunt *executores mandati apostolici*, videlicet Abbas S. Magalorii h. e. Parisiensis archiepiscopus, & abbas S. Victoris seu cancellarius universitatis.

IV.

Habet rex etiam alia jura nominandi ad beneficia recta via, scilicet *jus auspiciati ingressus in regnum* (r), quo ad regni gubernacula admotus primam, quæ in singulis cathedralibus vacat, præbendam libere conferre potest: *jus præstiti juramenti fidelitatis* (s), quo præbendam primam vacantem, quam novus Episcopus

nominationes regis Franciæ propriæ.

con-

(r) Etiam imperatores in imperio Romano-Germanico hoc jus exercent per *preces primarias*, quæ eandem cum papalibus precibus, quibus ab initio egerunt præfules Romani, originem habent. Unde sicuti rex Galliæ hoc jus citra *indultum papale* exer-

cet, ita nec imperatores eo indigent, licet curiæ Romanæ stet diversa plane sententia.

(s) Postquam præstitit nominatus *juramentum fidelitatis*, cui hæc obligatio conferendi, ut primum *fidelitatis & obedientiæ* argumentum, annexa est.

conferre potest, ipse confert. Quæ juratuetur sanctius consilium [1].

[1] *Mem. du Clergé part. 2. tit. 8. declar. 1612. & 1646.*

V.

Jus regaliæ, olim in fructibus vacantium episcopatum percipiendis positum, Habet denique jus *regaliæ*, quod hodie ad beneficiorum collationem est restrictum, quum olim extenderetur ad omnes vacantis episcopatus fructus, quos rex suos fecit, ut dominus fructus feudi, donec feudum renovatum & laudemium præstitum (*t*). Et quum ex communi canonum interpretum sententia *collatio* in fructu censeatur, *regalia* etiam ad *collationes beneficiorum* extensa est. Sed jam pridem rex *regalia* intuitu fructuum uti desiit, quos Ludovicus IX. & Carolus V. sacello Parisiensi attribuit; Ludovicus autem XIII. an. 1641. postquam eorum loco huic sacello abbatiam Nicasii Rhemensem dedisset, publico edicto novis episcopis se daturam promissit, sed an. 1644. sibi appropriavit, licet hodie

(*t*) De origine & vero fundamento hujus juris supra in notis edisserui: Titubanter de eo edisserit CHOPINUS *de polit. Eccles. for. lib. 1. tit. 7. num. 9. seqq.* ne curiam Romanam offendat, quæ privilegio papali hoc jus acceptum ferendum esse contendit, quod tamen in rerum natura non est.

hodie rex (u) eos plerumque novo donet Episcopo [1].

[1] *Mém. du Clergé part. 2. tit. 6. n. 24.*

V. I.

Jus regalix itaque in sola *beneficiorum*, hodie restringitur quæ Episcopo deberentur, dispositione ad beneficia consistit; sed tamen omnis generis beneficia, si *curas* exceperis, complectitur, vacante sede fe- miris modis extensum a senatu Parisien- de conse- si, qui solus est harum causarum judex renda, competens. Sufficit beneficium vacare de facto, aut de jure, h. e. titulum vel non possidere, vel possessorem non esse titulum (x). Regalia enim, quod aiunt, non admittit fictionem [1]. Rex accipit in ipsius gratiam factas resignationes & pensiones assignat, a curia tamen Romana adprobandas. Prævenit etiam *patronum ecclesiasticum*, & ipse a nemine prævenitur, nec instar ordinarii collatoris solum, sed instar Papæ agit: quoniam, ut

(u) Solus rex hoc jure utitur, nec, eo adhuc minorene, vices ejus gerenti id ipsum asseri potest, quod simpliciter *coronæ* cohæreat. ANTON. DESPEISSIUS *tom. III. oper. p. 403.*

(x) Sed *commendat-*

tarium, cujus morte non vacare beneficium fingunt canonistæ, quod non *jure suo* id possideat, sed instar *administratoris*. Etenim talia revera *fictiones* faciunt, nec citra glaucoma applicari possunt ad *commendas* perpetuas.

ut aiunt, non habet superiorem. Sed maxime amplificari cœpit, quum novissime per totum regnum obtinere debere asseveratum est.

[1] Louet. R. 47. junct. Brod.

VII.

per totum regnum. Olim enim distinguendum erat inter Ecclesias *subjectas* & non *subjectas*. Sed advocati regii regaliâ venditarunt pro jure regni inalienabili & impræscriptibili (y), cui comitum Tolosæ aliorumque Parium renuntiationes nocere non possent [1]. Anno 1608. senatus Parisiensis in causâ Ecclesiæ Bellovacensis sententiam tulit, qua asseritur, regaliâ per totum regnum patere. Episcopi Septimanienses sanctius consilium adierunt, & causâ per LX. annos & amplius disceptata est. Denique an. 1673. Ludovicus XIV. litem decidit, regaliâque in omnibus locis (z) valere edixit.

Huic

(y) Etiam jus regaliarum juribus domanialibus accensendum esse censuere Galli, quæ omnem ex sententia Gallorum præscriptionem extinctivam excludant, quamvis non levia dubia contra eam moverit

WERLHOFF de præscript. inter gentes liberâs.
(z) Etiam quæ regno Galliæ noviter acquiruntur, ut ex mente Gallorum censet HERICURTIUS de LL. Eccles. Franc. sec. ord. natur. p. 258. §. 4.

Huic sententiæ quum clerus universus an. 1682. congregatus precibus obviam iret, alio edicto rex declaravit, quomodo in posterum jure suo uti vellet. Nam quum antea, quia rex plenam collationem sibi arrogavit, beneficiati per literas regias non solum *præbendarum simplicium*, sed etiam *præbendarum theologi, pœnitentarii & dignitatum capitularium*, quæ vel jurisdictionem vel animarum curam annexam habent, veluti archidiaconatum & decanatum, possessiones arriperent, nec facile esset ad intelligendum, quomodo rex missionem & spiritualem auctoritatem his donare posset, licet semper & ipsis Ludovici S. temporibus ea consuetudo prævaluerit: hoc edicto rex voluit, ut, quos beneficiis, *jurisdictionem aut spiritualem functionem* annexam habentibus, providisset, ii vel a vicariis capituli generalibus, vel a novo Episcopo, si jam inauguratus est, post examen rigorosum, quo succumbentes veluti inhabiles & indigni rejici possunt, assensum & missionem canonicam impetrarent. Præterea declaravit, usus se vi regalæ jure Episcopi, ad eum modum, quo Episcopus eo usus esset, non quo uti deberet, secuturumque cujusque Ecclesiæ consuetudinem in partitis inter Episcopum & capitulum collationibus.

His

His modis adstrictum jus regalix ut toto regno reciperetur denique adensus est clerus, exceptis tamen episcopatibus, qui titulo oneroso exemptionem sibi compararunt, & datis regi certis domaniis vel aliis terris onus illud redemerunt. Perdurat autem jus regalix quousque novellus Episcopus literas *abstentatorias* (*main levée*) (a) a camera rationum impetraverit, quod fit, quum formulam jurisjurandi regi præstiti homologandum offert: quæ literæ post regiis præfectis in provincia significandæ sunt. De nominationibus ad episcopatus & abbatias, quæ regi per concordatum competunt, jam dictum est. Atque hæ sunt illæ personæ, quæ more hodierno jus ad beneficium dare possunt.

[1] Louet. R. 58.

CAP.

(a) Literæ hæ diriguntur ad *receptorem* seu commissarium ad receptionem regalix deputatum, per quas ipsi mandatur a *camera* | *ra computorum* ut *levet manum regis* (ut stylus curiæ habet) & permittat Episcopum electum uti & gaudere episcopatu.

C A P. XIX.

DE QUALITATIBUS AD OBTI-
NENDA BENEFICIA NE-
CESSARIIS.

I.

Beneficium non nisi personis *habilibus* Ad bene-
est conferendum. Si adhuc prima- ficia ad-
rio spectaretur officium, ob quod datur mittun-
beneficium,abilitas illa facile æstimari tur,
posset ex iis, quæ *Part. I.* diximus. Sed i. regula-
postquam beneficiales causæ in iudicium lares ad
deduci cœperunt; abilitas restricta est regularia,
ad *qualitates externas*, quæ iudici facile
probari possunt. Oportet igitur pro natu-
ra beneficiorum vel *secularem* esse, vel *re-*
gularem. Regulares, etiamsi clerici, etiam-
si presbyteri, ad beneficia sæcularia haud
vocantur, si episcopatus exceperis (*b*),
qui eos ob eminentiam perfecti sacerdo-
tii e monachatu eximunt [1]. Vicissim 2. sæcula-
seculares, etiamsi clerici vel presbyteri, res ad sæ-
non possunt possidere beneficia *regularia*, cularia,
quæ originetenus sunt officia monastica
[2]. Oportet enim esse regularem, &
qui-

(*b*) Ex antiqua Ec-
clesiæ disciplina hoc
retentum, quæ admo-
dum comiter habebat
monachos, ut plures ex
iis ad episcopatum pro-
moti fuerint, inviti

sæpe & reluctantes,
quod pluribus docu-
mentis illustrat THO-
MASSINUS *de antiq.*
& *nov. Ecel. discipl.*
P. I. lib. 3. c. 13.
seqq.

quidem ejusdem ordinis, ejusdemque monasterii, nisi hoc cum aliis in unam congregationem coierit: aliquibus tamen casibus exceptis. Nam & provisiones iis dantur, qui ad professionem anhelant, modo intra annum faciant; & translationes ex ordine in ordinem, ex monasterio in monasterium fieri possunt, consentientibus tamen quorum interest, religioso scilicet & utroque monasterio. Quas exceptiones haud improbare videtur Concilium Tridentinum [3].

[1] C. 5. de *præbend.* in 6.

[2] C. 22. X. de *elect.*

[3] *sess.* 14. c. 10. 11.

II.

3. qui sunt in facris ad sacerdotalia, Sunt & beneficia *sacerdotalia*, quæ solis presbyteris conferenda, & quidem vel *lege*, vel *fundatione*. In his posterioribus, qualia sunt *facella sacerdotalia* aliaque similia, lex *fundationis* ad litteram observatur, exclusis omnibus, qui non sunt presbyteri. In prioribus, qualia sunt *parochiæ*, *decanatus*, *prioratus* & *abbatiæ regulares*, aliaque similia, sufficit provisum intra annum quietæ possessionis ordinari [1]. In ceteris beneficiis, ut sunt *præbendæ*, *facella*, *prioratus simplices*, *commendæ*, *usus sequendus est*, quo alia non aliis, quam qui

4. qui in minori-
bus ad reliqua.

in sacris sunt, alia clericis simplicibus conferuntur: unde tot clerici vel simplici tonsura acquiescunt, vel in subdiaconi gradu subsistunt. Ordines autem singuli, ac ipsa tonsura, per literas probandi sunt, quum nemo præsumatur ab infimo per omnes gradus ad superiorem adscendisse. Singuli, inquam, gradus probandi sunt, ut appareat, promotio-
nema non factam esse per *saltum*.

[1] C. 1. X. de atat. & qual. præf.

III.

Ratione ætatis ad beneficia sacerdotia XXV. ad ea, quæ dantur iis, qui in sacris sunt, XXII. ad regularia XVI. anni requiruntur, quibus religiosa professio fieri potest. Beneficiorum simplicis tonsuræ regula firma non suppetit. Ex mente concilii [1] XIV. requiruntur anni [2], quæ ætate cives Romani a tutela liberabantur. In Francia sequimur veterem cancellariæ Romanæ regulam [3], secundum quam ad præbendas cathedralium XIV. ad collegiatas X. anni requiruntur; ad simplices autem prioratus & capellas nonnumquam VII. anni suffragantur [4]. Quod institutum obtentu (c)

melioris

(c) Optime Autor in hac ratione magis observat, prætextum | latere, veram autem causam

melioris educationis hujusmodi puerorum in feminariis vel collegiis incrustant. Abbatiae commendatariae plerumque presbyteris, aliquando clericis conferuntur simplicibus, ut regula nulla firma sit.

[1] *Trid. sess. 23. Ref. c. 6.*

[2] *C. 3. X. de et. & qual. presb.*

[3] *Reg. 18. Pauli III.*

[4] *Louet E. 1. Le Prêtre cent. part. 2. c. 74.*

IV.

Qui a beneficiis excludantur absolute?

Irregularitates omnes, de quibus dictum, quum de ordinationibus ageremus, aditum præcludunt ad beneficia. Inde inhabiles sunt spurii, mutilati, vel alio notabili corporis defectu laborantes, bigami, milites, carnifices, obærat. Crimina non attenduntur, nisi sint *publica*, quæ in iudicium deduci possent, aut *ecclesiastica*, quæ privationem beneficii involvunt. Irregularitas ignorantiae infertur ex defectu laureæ academicæ, i. e. ut nomine ad episcopatum, doctor vel licentiatus theologiæ aut utriusque juris; ut ad parochiam in civitate vel in oppido nomine-

causam in *abusu* querendam esse. Pruritus redditus ecclesiasticos acquirendi eum generavit, effecitque, ut prorsus inidonei, puerique, solius quæstus gratia, numero clericorum adscripti fuerint, quibus non aliam quam satis probati adscribendi erant.

mineris, magister artium esto, vel alium gradum, post triennium theologiæ vel juri impensum, habeto [1]. Ad cetera beneficia *gradibus* non opus est. Sed & *graduati* ab ordinariis, antequam provideantur, examinandi sunt, quos, si manifestos idiotas deprehenderit, repellere possunt.

[1] Concordat. de elect. tit. 5. tit. 19.

V.

Sunt & alia, quæ hominem speciatim ad beneficia inhabilem reddunt, veluti matrimonium, quod licet promotionem ad minores ordines non impediat, beneficiorum collationem tamen impedit, etiamsi simpliciter tonsis cedant, quia compertum est, clericos conjugatos dissipare bona Ecclesiæ [1]. Ex pari ratione filius, utut legitimus, patri in beneficio succedere nequit, ne beneficia reddantur hereditaria [2]. Peregrinus, qui non callet linguam vulgi, inhabilis est ad beneficium cum cura animarum conjunctum: [3] quod jure nostro ad omnes peregrinos (*d*) intuitu omnis generis beneficiorum extensum est [4].

[1] C. 5.

(<i>d</i>) Idem quoque in Germania observari, supra dictum est, adeo ut ne quidem pontifex in mensibus sibi propriis alii quam Germano providere possit.	Sed si peregrinum obtundere capitulo audeat, proceres Germaniæ ut plurimum reclamare soleant, ut acta publica fidem faciunt.
--	--

[1] C. 5. X. de cler. conjug.

[2] C. 2. 3. X. de fil. presb.

[3] Reg. 20. cancell. Innoc. X.

[4] Ed. Carol. VII. an. 1431. Statut. Ble-
sens. art. 14.

C A P. X X.

DE RESIGNATIONIBUS ET
DEVOLUTIONIBUS.

I.

Beneficia
resignari
possunt;

Beneficium conferri nequit, nisi va-
cet: vacat autem vel morte, vel *resi-
gnatione*, vel *devolutione*. Datur enim
beneficium ad dies vitæ, quo *titulatus*
invitus, nisi ex causa criminis, privari
nequit: resignare tamen, h. e. sponte id
collatori refutare, & collator resignatio-
nem vel admittere, vel denegare potest,
& beneficiarium cogere, ut in officio
permaneat, si id e re Ecclesiæ esse arbi-
tretur. Idque veterum instituto (1).
Qui beneficium pure resignavit, ei col-
lator aliud conferre, & si duo simul re-
nuntiant, alterum in alterius locum
transferre potest, quod est fundamen-
tum (e) *permutationum* [2], quibus
Eccle-

(e) Ut plurimum in | quod pinguius est,
hunc finem mutuæ fieri | promoveri possit, adeo
solent resignationes, ut | ut revera *resignationes*,
resignatarius ad aliud, | commercio - beneficia
sub-

Ecclesiæ utilitas proposita esse debet, si v. gr. episcopus persuasus, parochum meliorem operam navaturum in alia parochia [3]. Ad ipsos autem nullum inde emolumentum redundare debet, pactionesque ea de re initæ pro simoniâ habentur [4].

[1] THOMASS. *part. 4. l. 2. c. 17.*

[2] *C. 1. X. de renunt.*

[3] *C. 3. X. de rer. permut.*

[4] *C. 7. cod.*

II.

Sed recentiores canonum interpretes sed male contendunt papam hanc simoniæ speciem, quæ tantum juris sit ecclesiastici, remittere posse. Hinc admittunt pactiones non solum in permutandis, sed etiam in resignandis beneficiis in favorem tertii h. e. ut alii conferatur beneficium, quod absque eo non resignatum intelligeretur [1]. Nondum CC. anni sunt, ex quo moribus hoc prope invaluit [2]: quod etiamnum ita frequentatur, ut vulgo beneficia habeantur veluti in patrimonio, quæ pro lubitu in alios transferri

subjiciendi, occasio- | Autor §. *seq. in f.* haud
nem præbuerint, ut | diffidetur.

ferri possint, & in quæ agnatis plus juris, quam aliis.

[1] *Gloss. in c. 4. de pact. verbo illicita, & in c. 12. de off. deleg. v. dimittere.*

[2] THOMASS. *ib. n. 15.*

III.

quum hoc modo impediantur vacantia: In tanta igitur resignandi facilitate omnibus modis impediabantur vacantia: per mortem. Nam qui viribus se destitui animadverterunt, nihil prius habuere, quam ut, dum spirarent, resignarent, (f) sæpe etiam in ultimis. Huic dolo obviam ivit cancellaria Romana, [1] qua sancitum, ut, si quis infirmus resignasset, & intra *viceſimum* exspirasset, provisio nulla, & beneficium morte vacuum reputaretur. Sed solemne est hanc regulam infringere, quam e Francia exculare certum (g). Interim prohibitum est, ne

(f) Revera tamen hæc praxis cum natura beneficiorum pugnat. Recte Autor §. 1. observavit, conferri beneficia *ad dies vitæ*, adeoque jus personalissimum, quod morte exspirat, tribuere, quæ exemplo usufructus alii *cedi* nequeunt, id quod per *imaginariam* hanc *resignationem* re-

vera sit. Interim ut *cessio* hæc occultetur, nova collatio a collatore ei, in cujus favorem resignatur beneficium, facienda, adeoque semper sedulo tempus resignationis observandum, maxime in Germania, quæ menses cum papa divisit.

(g) Contrarium attestatur HERICURTIUS.

ne mortes (h) beneficiariorum, ne cadavera celentur, quod grave crimen reputatur [2].

[1] Reg. 19. Innoc. X. de infirmis.

[2] Ordin. 1539. 50. 54. &c. declar. 1617.

IV.

Alius impediendi vacantiam per mortem modus fuit, quo quis salvo beneficio resignat, & resignatario acta provisionis procurat sub conditione; ut secretum teneat usque ad decessum resignantis. Cui medetur Cancellaria [1] (i) fanciendo, resignationes nullas esse, nisi publicentur, & nisi resignatarius Romæ provifus

quod fit etiam alio modo,

intra

TIUS de LL. eccl. Franc. sec. ord. natur. p. 317. §. 27. docetque, recentiora edicta hanc regulam inter leges ecclesiasticas collocare.

(h) Multum ex tempore mortis dependet. Sunt in plerisque capitulis dies critici, quos si quis supervixerit, hos vel illos redditus suos facit, quod illorum dies cesserit, his acquirendis præfixus.

(i) Verba regulæ hæc sunt: Dominus noster statuit & ordinavit, quod quæcunque beneficia ecclesiastica, sive

in curia Romana, sive extra eam resignata, nisi de illis factæ resignationes (si in curia Romana infra sex menses, si extra dictam curiam factæ sint intra mensem) & tunc ubi dicta beneficia consistunt publicatæ, & possessio illorum ab eis, quos id contigerit, petita fuerit, si resignantes ista postmodum in eorundem resignatorum possessione decesserint, non per resignationem, sed per obitum huiusmodi vacare censeantur.

intra semestre, domi intra menstruum spatium, possessionem arripiat. Alias si resignans in *possessione* moritur, beneficium morte vacuum censetur. Si vivit post semestre, resignatarius eum ejicere potest intra triennium: nam post triennium novum titulum nactus videtur. *ex decreto de pacificis, an. 1646.*

[1] Regul. 36. de publicandis.

V.

cautelæ
resignan-
tium.

Novissimis temporibus favor resignantis prævaluit, quem ejici nolunt. Unde novæ regulæ: procurationem (k) ad resignandum faciendam coram notario specialiter conceptam; impuberes ad resignandum inhabiles esse; procurationem, nisi resignatio sequatur intra annum, nullam esse, quippe præsumptive revocatam; revocari posse re integra. Apertus est etiam regressus ad beneficia resignata tribus casibus [1].

Pri-

(k) Cum Romæ regulariter resignationes fieri debeant, vix aliter fieri possunt, quam per procuratorem, speciali mandato instructum; est enim *resignatio* res magni præjudicii, quæ

requirit *mandatum speciale*. Unde tot peculiare observationes circa procuratores natæ, de quibus ex professo agit HERICURTIUS *sæpe cit. tract. p. 313. seqq.*

Primus est recuperatæ valetudinis, veluti si quis in periculoso morbo metu mortis & cum tacita regrediendi conditione resignasset. Alter est minoris ætatis, veluti si quis minor XXV. annis invito patre vel tutore inductus est ad resignandum [2]. Tertius est defectus adimpletæ cujusvis conditionis: quo ipso resignationes faciem civilium contractuum induerunt. Concilium Tridentinum [3] omnes cujuscumque generis regressus, & quidquid in beneficiis hæreditatem sapit, ex præscripto veterum canonum prohibuit, docuitque horum sanctitatem corruptelis recentiorum esse præferendam.

[1] Louet B. 13. Le Prêtre cent. 1. c. 88.

[2] Louet B. 7.

[3] Sess. 25. Ref. c. 7.

VI.

Vacantia per *devolutionem* incidit, quoties collator providit personam indignam. Non enim variare, ac digniorem personam eligere potest, sed jure suo ista vice cadit. Hoc non confundendum est cum jure devolutionis ob *negligentiam*, de quo *cap. 14.* licet utrumque eandem habeat originem. Eodem pertinet inhabilitas post collationem superveniens: nam si titulatus, postquam ca-

quid sit devolutio?

nonice provifus eft, incidit in quamdam irregularitatem, aut crimen committit, quod privationem beneficii involvit, beneficium per *devolutionem* vacare dicitur (1). Et tamen hoc casu ordinarius providere potest, æque ac si beneficium vel morte vel dimiffione fimplice vacaffet. Licet devolutio fit ex cauffis, quibus beneficium ipfo jure vacat; titulatus tamen resignare potest, donec devolutarius compareat poffeffionemque fignificet. Id folum difpicitur, ut ecclefia quocumque modo liberetur a poffeffore indigno. [1] Ceterum devolutarii persona odiofa eft, quum fæpius ftudio proprii commodi, quam pietate, excitetur (m). Unde pro-

(1) *Non ufus & ab-ufus* juris fui parem effectum habent. Non videtur uti jure fuo, qui non eo, quo debebat, modo utitur. Quæ de caufa, qui indigno confert beneficium, fimilis effe videtur illi, qui jure fuo non utitur, ut uterque pro ea vice jure fuo privetur. Ceterum id male applicatur ad eum, qui post provifionem crimen vel a-

liam inhabilitatē contraxit, quia fecundum veram juris rationem ob novum emergens novo auxilio ei fuccurrendum effet. Proinde contraria praxis magis debetur interpretationi forenfi quam veræ juris rationi.

(m) Admodum enim frequens & ufitatum eft, ut hoc prætextu, quod beneficium *de jure* vacet ob contractam

provisioni ejus causa devolutionis specialis inferenda; possessio intra annum arripienda; trimestri post actio intentanda; cautio præstanda in ingressu, & beneficium non nisi post sententiam percipiendum [2].

[1] Brod. in Louet B. 10.

[2] Ed. 1637. decl. 1646. stat. Bles. art. 46.

C A P. XXI

DE FORMA PROVISIONUM.

I.

Forma provisionum generatim est diploma collatoris, quo indicat, se conferre huic vel illi hoc vel illud beneficium, hoc vel illo modo vacuum (n). Provisiones sunt diplomata collatorum.

tractam inhabilitatem vel irregularitatem, Romam recurratur, & provisio tanquam vacantis beneficii impetretur, quæ ipsa tamen revera *provisionalis* tantum & *conditionata* est, si preces veritate nixæ fuerint. Inde antequam devolutarius effectu provisionis impetratæ gaudeat, necesse est, ut causa irregularitatis sub examine in foro competente deducatur.

(n) Hæc collatio libera, ad provifum directa, est instar *vocationis*, imo cum ea coincidere videtur, quia per vocationem duo intendimus: I. ut persona ad officium sacrum suscipiendum, ab eo qui *jus vocandi* habet, indicetur: II. ut simul ipsum officium sacrum ipsi committatur & deferatur. Unde ubi patroni *jus vocandi* exercent, revera *collatores* sunt, quod

Dirigitur autem vel ad ipsam *provisum*; vel ad eos, a quibus recipiendus est vel in possessionem mittendus. Si collatio libera est, collator ordinarius semper proprio motu, perspecta hominis dignitate & probitate, conferre censetur, nec mentio fit petitionis vel intercessionis, quæ disciplinæ adversaretur, cujus *externam speciem* (o) servare laboramus. Si collatio est coacta; & vel nominationi patroni, vel laureæ *graduati* debita; hoc exprimendum est. Sed tamen ordinarius hanc quoque personam ante collationem satis explorasse supponitur.

II.

& papæ, Papa suas quoque provisiones *quasi motu*

jus canonicum ægre admittit.

(o) Ingenua hæc confessio Autoris, qua sinceritatem animi sui prodit, confirmat, probatque ea, quæ hinc inde de externis rerum antiquarum simulacris observavi. Antiquum loquendi usum retinemus sæpe, qui tamen

novum & insolitum accepit significatum ex corruptione sæculorū. Quid ergo mirum, si stylo antiquo etiam utantur in collationibus episcopi, licet fere rarius hodie contingat, ut absque sollicitationibus, commendationibus, & precibus beneficia conferantur.

motu proprio (p) edit; edit tamen & alias qua vel
imploratus, in quibus non piget expri- motu
mere, beneficium fuisse petatum & a pa- proprio;

papa concessum. Inter has multum interest. Posteriores enim referuntur ad petitionem, quibus papa dat, quod petitur, & sub iisdem dat conditionibus. Quare in petitione exprimendus est modus vacandi cum omnibus impedimentis, veluti si postulans jam beneficium possideat: alias enim libellus sub & obreptionis argueretur. A prioribus autem hæc omnia abesse possunt, quum papa harum rerum omnium notitiam perfectam habere, & plenam gratiam facere velle præsumatur [1]. Sed quum satis constet, papam tales provisiones æque ac ceteras sine causæ cognitione edere, & clausulam *motu proprio* stilo curiæ acceptam ferendam esse; in Francia hujus generis provisiones rejiciuntur, admissis solis

poste-

(p) Notanter Autor ait, *quasi motu proprio*. Ad precistarum ut plurimum hæc clausula rescripto inferi solet, ut eo

plenioribus gaudeat effectibus, de quibus agit STRYK *de motu proprio*. conf. BARBOSA *de claus. usu freq.* sub hac clausula.

posterioribus, quæ saltem ad certas regulas adstrictæ sunt (q).

(1) C. 25. de præb. in 6.

III.

vel bullis
vel simplice
signatura
expediuntur.

Postquam provisiones pontificum per resignationes in favorem tertii, per pensiones & præventiones in omni beneficiorum genere frequentissimæ factæ sunt; literæ pontificiæ in pergamento conscriptæ, & sigillo plumbeo munitæ, quas *bullas* (r) vocant, sumtuosæ nimis in tenuioribus beneficiis videbantur, quorum possessionem simplicibus *signaturis*, quæ *bullarum compendia* sunt, muniti adpetere instituímus, ita ut bullæ propriæ manserint episcopatum, abbatiarum, aliorumque beneficiorum, quibus

(q) Et strictæ interpretationis censentur c. 16. X. de præb. in 6. cum talia mandata papalia sint contra *juris ordinarii* dispositionem, & magis *exceptioni* quam *regulæ* accedant. Plures inde propullulant effectus, relati a CORVINO in *aphor. jur. canon. lib. II. tit. 29. §. 24. seqq.*

(r) In bullis conficiendis plures Romæ observandæ sunt regulæ; ne per errorem vel fraudem quid committatur, quas in compendio recenset HERICURTIUS dans les *loix eccl. de Franc. p. 331. §. 7.* nec in majoribus beneficiis unæ, sed plures expediuntur bullæ veluti ad regem. ad

bus quis sit caput certi corporis ecclesiastici: non quod necessariae sint, sed quod curiales Romani has provisiones alia forma expediri nolunt.

IV.

Quum autem *signatura* in se contineat omnia, quæ in bullis deprehendimus (s), ejus formam explicabimus. Est autem *signatura curiæ Romanæ* nihil aliud, quam libellus supplex pontificis responsione stipatus. Potior ergo hujus diplomatis pars est libellus, duo genus vacantiae, conditio implorantis, qualitas beneficii & impedimenta exprimuntur. Expresso vero vacantiae genere, v. gr. resignatione; caute sub conditione subjiciuntur & reliqua, mortis scilicet & devolutionis, cum clausula generali *aut alio quovis modo*: quia contingere potest, ut die, quo libellus scriptus, resignans vel decesserit, vel in casum devolutionis incidere [I]. Inter qualitates implorantis, eæ exprimuntur, quæ sunt necessariae & ad *confirmandam* gratiam faciunt, ordines scilicet & laurea. Impedimenta, quæ *obstantias* vocant,

Quid sit
signatura?
ra?

ad capitulum, ad metropolitani &c. unde pretia bullarum magis gnopere aucta sunt.

(r) In eo tantum

est differentia, quod signaturæ chartæ inscribantur, nec sigillo muniantur.

vocant, sunt ea omnia, quæ ad *dimovendam* gratiam facere possent, ut irregularitates; licet jam tum remissæ, & inprimis beneficia, si quibus jam gaudet implorans. Quum enim beneficiorum pluralitas fit contra canones, pontifex, ut dispenset, admonendus est. Exprimenda est etiam beneficii qualitas sæcularis, regularis, simplex, conventualis, cum vel sine cura animarum, inprimis autem æstimatio annui proventus. Sed hodie vera æstimatio tantum indicatur eorum beneficiorum, de quibus debentur *annate*, & quorum veteres æstimationes, quæ pro veris habentur, continentur in libris cameræ apostolicæ. Cetera beneficia omnia non censentur excedere æstimationem XXIV. aureorum h. e. 2400. solidorum monetæ Franciæ: neque alio numero summa proventuum efferri solet. Ad calcem libelli subjicitur responsio, quæ proprie *signatura* (t) audit, & consistit in verbis. *Concessum, ut petitur, in præsentia domini nostri papæ manu prælati,*

(t) Ante *signaturam* subjectam simpliciter *libellus simplex* dicitur: post eam subjectam priorem denominationem amittit, diciturque

a potiori, unde efficaciam accepit,	<i>signatura.</i> Hæc mox traditur
revisori primo, qui in libello corrigit, quæ ab-	ludunt a <i>sylo curiæ,</i>
	&

lati, præsidis signaturæ, adscriptis. Hoc fere fit in expeditionibus quotidianis. In gratiis majoris momenti apparent verba, *fiat ut petitur*, seu *fiat motu proprio*, manu pontificis exarata, quibus appingit primam nominis sui baptismalis literam. Sequuntur plures clausulæ pro genio stili curiæ magis, quam cogitare, ad derogandum juri communi, si forte gratiam impediret. Omnium illustrissima est ea, qua papa episcopo diocesano mandat executionem concessionis, addita vulgo conditione, si *precista h. e. impetrans dignus judicatus fuerit*, (u) qua corrigi pu-

& clausulas subjectas juxta illum conformat. Tales *rasuræ & correctiones* nihil suspicionis arguunt, quem in finem *Revisor primus signaturæ* primam sui Nominis literam subjicit. Idem etiam *secundus Revisor* facit, rursusque si quid adhuc correctione indiget, emendat, subjecta litera prima sui nominis, ut omnia stylo curiæ convenientissima evadant.

(u) Cum itaque revera gratiam indulget, non inepte sentiunt, qui putant, eam morte papæ non expirare, re integra, sed executorem ad ejus executionem procedere posse, ut plenius illustrat GARCIAS de *benef. P. VI c. 2. §. 3.* Revera collatio hoc modo ante mortem facta est, & executio tantum mandata, quamvis in *forma dignum*,

putant absurdum illud, quod multi deprehendunt in isto modo providendi, quo pontifex omnibus orantibus, absentibus, præsentibus, notis, ignotis, dignis & indignis indulget. Atque hæc quidem provisiones dicuntur expeditæ *in forma dignam*. Sed si præcista Romam mittit vitæ morumque testimonium, provisio redit *in forma gratiosa* h. e. ut sine examine sit admittendus [2]. Excipiuntur curæ; ob examen rigorosum, quod curatis subeundum injunxit concilium Tridentinum [3]. In infimo signaturæ loco manu *subdatarii* dies adscribitur, non quo signatura scripta, sed quo libellus Romam perlatus est, idque ex privilegio nationis Francicæ. Quod maximi momenti est in concessionibus, quæ fere nemini negantur, & jure præventionis nituntur: Sed in beneficiis consistorialibus hoc privilegium cessat, quorum bulis dies consistorii adscribitur. Porro dies ille conveniat necesse est cum *regula 3. de verosimili notitia* (x) h. e. ut a

die

(x) Alias est *regula XXVIII. Innocentii VIII. & XXIX. Pauli V.* cujus tenor hic est: *Item voluit & ordinavit, quod omnes*

gratiæ, quas de quibusvis ecclesiasticis beneficiis, cum cura & sine cura secularibus vel regularibus, per obitum quaruncunque

perse-

die mortis probabile sit notitiam ejus ad pontificem venire potuisse eo die, quo libellus Romam venit, idque sub pœna nullitatis. Eadem pœna locum habet, si compertum fuerit, ante mortem nuntium Romam dimissum fuisse, quod *cursum* vocant *ambitosum*. Concursum plurimum ejusdem diei provisionum ab eodem collatore profectarum viciat omnes; sed si a diversis collatoribus profectæ sunt, papa legato suo & ordinarius vicario suo generali potior habetur ac præfertur.

(1) *Le Prêtre cent. 2. c. 73. Brod. ad Louet. B. 10.*

(2) *Ordin. 1629. n. 21. declar. 1646.*

(3) *Sess. 24. c. 18.*

C A P.

personarum vacanti-
bus, id antea fecerit,
nullius roboris vel mo-
menti sint, nisi post o-
bitum & ante datam
gratiarum hujusmodi
tantum tempus efflu-
erit, quod interim
vacationes ipse de lo-
cis, in quibus prædi-
cæ personæ deceffe-
rint, ad ejusdem D.

N. notitiam verifimi-
liter potuerint perve-
nisse. Sic tempus ve-
ro similis notitiæ Lu-
tetiæ Romam esse cen-
sent spatium sex die-
rum, quod constitu-
tum contra importu-
nas & ambitiosas pre-
ces, quibus fraudem
committere possunt
preciliæ.

CAP. XXII.

DE ADIPISCENDA POSSESSIONE
BENEFICIORUM ECCLESIAS-
TICORUM.

I.

Provisio-
nes indi-
gent visa,

SI provisio pontificis Franciam attigit, duorum hominum, qui nobis in curia Romana sunt ab expeditionibus, scriptis testimoniis comprobandum est, solemniter eam confectam esse. Si bulla continetur, bulla *fulminanda* h. e. ab episcopo vel eo, cui mandata executio, publicanda est. Eodem ritu obtinentur bullæ pro beneficiis consistorialibus, misso Romanam de vita moribusque testimonio, ab ordinario scripto. Si provisiones *in forma dignum* datæ sint sive in bullis, sive in signaturis; ante possessionem opus est *adprobatione ordinarii*, quæ *visa* (y) vocatur. Ad quam obtinendam subeundum est examen, de qualitatibus personalibus ad officium necessariis, (z) non de

(y) De hac adprobatione per *visa* & praxi Galliæ conferendus ANTON. DESPEISIUS tom. III. oper. p. 433. Hac adprobatione destitutus si posses-

sionem arripit, pro *intruso* habetur.

(z) Si *in forma gratiosa* provisio impetrata, vel *ideovisa ordinarii* non est opus, quod hæc non aliter fieri soleat,

de tituli validitate [1]. Sed manifestum est, in hoc examine rejici non posse, nisi quorum indignitas & inhabilitas in judicio probari possit (a). Quod maxime abhorret a dignissimorum electione, antiquis canonibus præscripta.

[1] Statut. Bles. art. 12. 13. Melod. art. 14.

II.

Qua de re concilium Tridentinum præferveterem electionem, saltem ratione curarum, instauratum ivit, voluitque, ut darentur in concursu [1], hoc est, ut, cura vacante, etiam per resignationem, omnes, qui jus habent providendi, immo & qui vellent, episcopo nominarent personas habiles, qui die præstituto, adscitis tribus examinadoribus, ex his eligeret dignif-

leat, quam si mores, habilitatem, & reliquas ad obtinendum beneficium necessarias qualitates præcisa per testimonium ordinarii probaverit, quia tunc jam ante impetratam gratiam dignus judicatus fuit. Ceterum in beneficiis curam animæ habentibus talis provisio in forma gratiosa non attenditur in Gal-

lia, sed nihilominus provisio examen subeundum est, quod rationem habet. HERICURTIUS cit. tr. p. 341. §. 3.

(a) Si rejicitur præcisa, causas rejectionis in scriptis edere tenetur ordinarius, de quibus ad querelas præcise cognoscit immediate superior, ad quem alias appellatur.

dignissimum. Quod in Francia non observatur [2]. In *curis* tamen major rigor inter nos viget, dum ii, qui ad possessionem properant, antequam ab ordinario probati sint, veluti *intrusi* jure suo excidunt,

(1) *Seff. 25. Ref. c. 18.*

(2) *Louet. P. 25.*

III.

quo ritu
possessio
arripia-
tur?

Possessio arripitur per *ingressum in ecclesiam*, ubi est titulus beneficii, occupando locum convenientem, veluti *stallum* in choro vel sedem abbatialem. Si qui sunt, qui ingressum impediunt, sufficit portam ecclesie manu tetigisse; si ne hoc quidem sine periculo liceat, sufficit prospexisse *turrim campanariam* (b). Fieri hoc potest per *procuratorem*, sed mandato speciali instructum. Actus autem debet esse publicus, de quo conficiendum instrumentum coram notario & duo-

(b) Hæc apprehensio possessionis est *instar traditionis*, quæ alias in jure Romano *oculis* fieri dicitur. Admodum tamen irregularis est, cum revera nullum *actum genuinum possessorium* contineat, sine quo possessio apprehendi nequit. Nihilominus antiqua observantia hanc praxin confirmavit, ut idem operetur, quod ordinaria possessionis apprehensio. Conf. ANTON. DESPEISSIUS tom. III. oper. p. 434. sect. 3.

duobus testibus [1]. Nulla autem benefici sine titulo legitima possessio (c), ut honorum profanorum, quæ, si nemo repugnet, a primo occupante arripiuntur & proscriptione acquiruntur. Sufficit tamen titulus *apparens*, & sæpe possessio arripitur, titulo nondum comparente, quia in Francia creditur literis agentium Romanensium, quibus significant, provisiones signatas esse, licet in Franciam nondum delatæ sint (2).

[1] *Edict. 1550. §. 13.*

[2] *Brod. in Louet. V. 2.*

I V.

Possessio arrepta statim dat jus agendi quis ejus effectus ? ex introducto, si turbetur; & *annalis possessio* dat jus in possessorio h. e. eum, qui per annum & diem possedit, porro possidere debere, donec in petitorio lis decisa sit: anno enim elapso, nullæ audiuntur amplius querelæ (d) (1). Huc fun-

(c) Qui ita apprehendunt possessionem *intrusi* dicuntur. Huc refert jus canonicum qui sola patroni præsentatione contentus occupat ecclesiam sine episcopi institutione c. *episcopi institutione c. 1. X. de jur. patron.* quis contra *annalem possessorem* novam provisionem impetaverit, quia beneficium hoc *de factio*, v. c. ob crimen, vel ob irregularitatem aliam, vacare præten- dit? In *petitorio* tantum lis excutienda, ita ut infra sex

fundamento innititur cancellaria Rom. (1) Triennalis possessor amplius inquietari nequit, (e) ne quidem in petitorio, quia triennalis præscriptio in materiis beneficialibus legitima est, ex decreto de *pacificis*, quod ex concilio Basileensi migravit in pragmaticam & concordatum, peperitque regulam (2). Ut hos effectus habeat possessio, fundanda est in titulo saltem *colorato* h. e. sine vitio in oculos incurrente, (f) & ab eo dato, qui est in potentia conferendi. Possessio autem debet esse *continuata* in eadem persona, quum non profit possessio antecessoris: debet esse *quieta*, ut non interrupta sit judicialiter per litis contestationem,

menses possessor in iudicium evocetur, & infra annum lis finiatur.

(e) Unde nec sequestrari potest beneficium, lite possessori triennali mota; potest, si non triennali possessori, iusta causa id suadente, quia superest cognitio in petitorio. *clen. un. de sequestr.*

(f) Colorata possessio respuit exceptiones altioris indaginis, &

admittit tantum eas, quæ in continenti sunt probabiles, quales sunt, quæ in oculos statim incurrunt. Quid ergo si objiciatur, collatorem eo tempore fuisse ipso jure suspensum; provisum tempore promotionis non gavifum fuisse debitis qualitatibus &c. Hæ & similes exceptiones rejiciuntur.

nem, nisi forte adversarius vi majore ab agendo retentus est.

[1] Reg. 35. de annali possessore.

[2] 36. de triennali possessore. Pragm. tit. 7.

C A P. XXIII.

DE UTENDIS BONIS ECCLESI-
ASTICIS, ET DE REPARA-
TIONIBUS.

I.

Bona ecclesiastica sunt res sacræ, quarum proprietatem nemo (*g*) habet, administratæ a beneficiariis, qui propterea non proprietarii adpellantur, sed *titulati*. Equidem nostris moribus non nisi Deo rationem reddunt, & in foro humano habentur usufructuarii, qui per tempus ususfructus fructus suos faciunt, laudandi, si fundos fartos tectos servant, neque successoris usumfructum anticipant. Ast in foro conscientiæ bona ecclesiastica pristinam naturam non exuerunt,

Beneficarii sunt usufructuarii bonorum ecclesiasticorum.

(*g*) Id de singulis accipi potest. Si ex vero res esset æstimanda, bona ecclesiastica dicenda forent *ecclesiæ patrimonium* h. e. quod ad universitatem ecclesiasticam pertinet.

Quid enim aliud sunt *ecclesiæ*, quam universitates, collegia, corpora? Et sicuti alia collegia bona possidere possunt, ita etiam *ecclesiæ*.

runt, sed etiamnum sunt vota fidelium, pretium peccatorum, patrimonium pauperum [1]. Nec ecclesiasticis personis plus in ea juris, quam apostolis. Nam ad horum exemplum plus sibi arrogare non debent, (h) quam ut ne propriis sumptibus serviant, nolint, sed altari fervientes ex altari lege veteri, ex evangelio, jure novo vivant, & ex præscripto domini, qui dixit: dignus est operator mercede sua [2].

[1] *Pomer. vita. cont. l. 2. c. 9.*

[2] *Luc. X. 7. 1. Cor. IX. XIII. 14.*

II.

quod jure
permittitur

Licet igitur clerico, etiam patrimonium habenti, sumptibus ecclesiæ, si ei servit, vivere. Quod ad duo restringitur: ut serviat ecclesiæ; ut satis habeat, victum capere ex bonis ecclesiæ, h. e. ut necessariis contentus agat, præcipiente Paulo [1]: Habentes victum & amictum, con-

(h) Quia vero beneficia ecclesiastica instar feudorum conferuntur, & loco *salarium* sunt, quod determinationem in se nullam habet, sed a *lege* vel *homine* eam accipit, non video, qua ratione conscientia ejus turbari possit, qui fructus officio assignatos percipit. Aut ergo assignatio hæc, si modum excedit, mutanda, aut vero dicendum, salva conscientia semel assignatos percipi posse.

contentos esse convenit. Quicumque igitur ecclesie non servit, aut non utiliter servit, (i) & tamen bonis ejus utitur fruitur, ille suam onerat conscientiam, etiam necessaria tantum, vel minus, sumeret. Et qui ecclesie utilem navat operam, plus tamen sumit, quam est necessarium, ut vel ipse luxu diffluat, vel divitias colligat, suosque locupletet cognatos (k); eum terribile manet iudicium; quod qui non metuit, illum ecclesiam fugere convenit, quum omnem
Chri-

(i) Id omnino concedendum est; sine causa enim fructus percipit, imo illis præripit, qui ex instituto primævo inde alendi erant. Equidem causam paupertatis plerique allegare, & constituere solent, clericos esse eminenter pauperes. Enimvero nec Autor prudentissimus, nec alii saniores somniis ejusmodi capiuntur. His suppositis, rationes subducamus ex statu præfenti ecclesiarum, quæ evincent, ingentem clericorum cohortem

sine causa percipere fructus ecclesiasticos.

(k) Forfan hoc contra *Nepotismum* dictum est, cujus fata & historiam descripsit Autor *du nepotisme de Rome*, quo morbo a temporibus SIXTI IV. infecta fuit ecclesia Romana. Verum nec in *episcopatibus* hujus mali defunt exempla. Huc quoque illi referendi, qui contendunt, bona ecclesiarum cathedralium primario in *sustentationem nobilium & magnatum* esse applicanda.

Christiani hominis sensum ex animo amiserit.

[1] 1. Tim. VI. 8.

III.

si serviunt ecclesiæ ; Servitium, a beneficiario ecclesiæ præstandum, non solum in recitando privatum officio consistit, sed & ut totus sit in eo, quemadmodum aliorum hominum quisque artem colit, qua sustentatur. Si beneficium *simplex* est, sine functione & nulli loco affectum; pro viribus ingenii proque occasionum varietate precibus, literis, concionibus, catechismo, sacramentorum administrationi, infirmis visitandis, pauperibus adjuvandis, omnique generis bonis operibus tempus omne transmittendum. Ipse vitam, si non tenuem, modestam tamen & frugalem agat, nec expensas vel natalibus suis vel proventuum opulentia, sed loco, quem tenet in ecclesia, & servitii necessitate metiatur, & reliquos redditus elemosynis (1) aliisque operibus caritatis, præsertim in loco, e quo proventus habet, impendat.

IV.

(1) Ita debitum in finem fructus impenduntur, qui potissimum sine causa h. e. officio | sacro necessario percipiuntur, cujus moniti canonici in genere memores esse deberent.

IV.

Sed ante omnia oneribus, quibus fe- hinc te-
rendis tenetur, satisfaciat. In his fami- nentur i.
liam ducit reparatio ædium. Quum enim ad repa-
in foro externo usufructuarius repute- rationes.
tur, ad reparationes vitalitias tenetur,
(m) quarum causa ecclesia hypothecam
in omnibus ejus bonis a die arreptæ pos-
sessionis nanciscitur [1]. Diligentis pa-
trifamilias officium faciat; si tamen in-
diligenti successit, actio tantum adver-
sus heredes ejus competit. Si ruinosa
prædia sint instauranda, ultra tertiam pro-
ventuum non tenetur, quum duæ tertiæ
ipsi ad faciendum officium censeantur
necessariæ. Idem dicendum de repara-
tionibus antecessore neglectis, & a cu-
jus heredibus rem servare non potest.
Ut autem hæ appareant, beneficiarius
simulatque in possessionem immittitur,
auctoritate judicis per artis peritos om-
nia

(m) Olim refectio-
nes ædium sacrarum
aliarumque fiebant ex
quarta fabricæ destina-
tæ. Hanc beneficiati
sibi pedetentim vindi-
carunt, adeoque æqu-
am fuit ut ex redditibus
fuis, quibus onus hoc
cohæret, eam suscipe-
rent perficerentque,
nisi ararium fabricæ
superfit, ut plenius tra-
didi in diff. de jure &
onere reficiendi eccle-
siam.

nia visitanda & exploranda curat, & designationem illam asservat [2].

[1] *Mem. du Clergé part. 3. tit. 5. Le Prêtre cent. 1. c. 19.*

[2] *Louet R. 50.*

V.

Reparationes autem non solum ecclesiarum, sed & domuum, prædiorum, horreorum, omniumque, quæ a beneficio pendent, ædificiorum intelliguntur. In *ecclesiis parochialibus* (n) partes distinguuntur. Chori enim & suggestus reparatio suscipienda ab eo, qui decimis gaudet majoribus; ad cetera, nec non ad habitationem parochi, populus tenetur [1]. In aliis locis decimatores sine partium distinctione tertiam pendunt; in aliis altera pars materiam, altera opifices suppeditat: in quo cujusque loci consuetudo attendenda. Est autem episcopi, provinciam obeuntis, reparationes necessarias injungere, ad quas hominem censuris ecclesiasticis compellere potest.

(2) In-

(n) In *ecclesiis patronatis* præsens status ab antiquo distinguendus est. Olim patronus reficiebat suo sumtu ecclesias, in patrimonio suo existentes; ast postquam in *parochia-* les conversæ sunt avo recentiori, æquum est, ut *parochiani* partem, ad minimum dimidiam, sumtuum, ferant, cum etiam in eorum utilitatem refectio redundet.

(2) Interim in Francia regii præfides pariter his invigilare, & refractarios sequestratione proventuum ad eas adigere possunt, (3) quia rex protector est externæ disciplinæ.

[1] Arrêt du Gr. Conf. 27. Nov. 1670.

[2] Concil. Trid. sess. 7. c. 8. sess. 21. c. 7.

[3] Stat. Aurel. art. 21. Bles. art. 52.

C A P. XXIII.

DE ALIIS BENEFICIORUM
ONERIBUS

I.

Alterum onus, cui beneficia gene- 2. ad de.
ratim obnoxia, sunt *decimæ* a cle- cimas.
ro regi pendendæ, de quibus dictum, &
his annexum *donum gratuitum*, cum sum-
tibus, in conventum cleri generalem fa-
ciendis. Hæc tria conjunctim & fere ab
iisdem exactoribus leguntur, licet ad do-
na gratuita in dioecesibus alii collectores
constitui possint (1).

[1] Mem. du Clergé part. 6. § 7.

II.

Episcopis in ecclesiis diocesium qua- Jura epi-
tuor vetera jura attributa legimus, *syno-* scoporum
dativum, *visitationem*, *quartam mortua-* in benefi-
riorum & *auxilium moderatum* [1]. Et ciis,
synodaticum quidem, quod & *cathe-* r. cathe-
draticum draticum.

2. procuratio.

ticum vel *centenarium* audit, inde ab exeunte sæculo VI. obtinuit (2) duobus solidis aureis æstimatum (3). Est autem annua pensio, in argumentum subjectionis & ob honorem cathedræ solvenda. Olim episcopo visitandi solvebatur; hodie parochi pensionem ipsi ad synodos deferunt: in pluribus tamen diocesis prorsus exolevit (o). *Visitatio* seu procuratio, medio sæculo VII. invalescens, (4) involvit hospitium victumque episcopo visitanti a parocho præbendum (p). Sed quum episcopi immodico familiarum & equorum grege ecclesias onerarent, concilio Lateranensi an. 1179.

(o) Postquam enim episcopi aliis redditibus pinguissimis abundare cœperunt, neglectum est hoc tributum; alibi tamen archidiaconis assignatum.

(p) Etiam hæc procuratio magis in *subjectionis signum* quam compensationem sumptuum solvi dicitur. c. 11. X. de *præscript.* ALTESERRA *dissert. jur. can. lib. IV. c. 5.* Videlicet docent antiqua monumenta, olim vassallos dominis & subditos principibus suis

vel ab iis missis provinciis peragrantibus in documentum *fidelitatis & obsequii* procuraciones h. e. *fodrum mansiones, paratas* præstitisse. Eundem morem secuti sunt episcopi, pontifices, & legati eorum, & hi quidem olim in iis exigendam infatigabiles fuerunt, ut regna exhaustisse legantur, docente BALUZIO in *supplem. ad PETRUM de MARCA de C. S. & Imp. lib. V. c. 49. seqq.*

1179. statutum est: ut archiepiscopi, paræcias visitantes, numerum LX. vel L. Episcopi numerum XX. vel XXX. Cardinales XXV. evectionum (jumentorum) haud excedant, nec cum canibus venatoris & avibus profiscantur, sed ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, querere videantur, nec sumtuosas epulas querant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste ac competenter illis fuerit ministratum [5]. Nonnumquam, quod etiam in Francia in pluribus sit diocæsis, hoc onus pecunia redimitur. Sed Concil. Trid. [6] id reduxit ad specierum præstationem, restrinxitque ad loca, in quibus consuetudine inolevit, monitis episcopis, ut moderate eo uterentur. Archidiaconi & decani, quibus competit jus visitandi, habent etiam jus procuracionem exigendi; sed comitatus eorum ad duos equos est restrictus [7]. *Quarta mortuorum* seu legatorum ad pias causas, quæ in Francia exultat, nonnullibi tamen exigitur, nititur veteri partitione, qua episcopus quartam omnium reddituum ecclesiasticorum capiebat. *Moderatum auxilium*, quod episcopi olim a clero extra ordinem, si v. gr. iter ad concilium suscipiendum esset, petere poterant, [1] juris formam induit, appella-

3. quarta mortuorum

4. auxilium moderatum.

pellaturque *subsidium* seu *donum caritativum*: quo raro locum habet. Quod reliquum est, generali jurium episcopali nomine, & in nonnullis dioecesibus cum decimis, colligitur.

- [1] THOMASS. p. 4. l. 4. c. 31.
 [2] Concil. Braccar. c. 2. an. 572.
 [3] C. 16. X. de off. jud. ord.
 [4] Concil. Tolet. VII. c. 4. an. 646.
 [5] C. 6. X. de censib.
 [6] sess. 24. Ref. c. 3.
 [7] Cap. rod.
 [8] C. 6. §. prohibemus X. de cens.

III.

§. deportus.

Sunt autem alia nonnulla jura pinguiora, quæ toties locum habent, quoties beneficia vacant, scilicet *deportus*, *annate*, & *spolium* [1]. *Deportus* est jus beneficii vel vacantis (q), vel litigiosi, vel non

(q) Hujus juris idem fundamentum esse videtur, quod juris *regalium*. Collatores ab antiquo sese dominos directos ex moribus feudorum constituerunt; hi vero feudi vacantis fructus percipiebant tamdiu, donec illud denuo conferrent. Neque vero aliud per jus *deportus* agitur, quam ut beneficii vacantis reditus a collatore percipiantur. Reprobavit hoc ipsum BONIFACIUS VIII. in c. 9. de offic. ordin. in 6. Admittens tamen *privilegium speciale*, vel *consuetudinem legitime prescriptam*, qua olim etiam patroni, eodem *collationis* jure, nitebantur, ut ad tit.

de

non deserviti, si v. gr. *curatus* non est presbyter, redditus colligendi & suos faciendi; competitque vel episcopo vel prout usus fert, archidiacono, & nonnullibi totum annum, licet vacantia brevior fuerit, complectitur, quod ubi fit, proprie *annata* est (r). Qui hoc jure fruitur, quod in Normannia & in aliis provinciis Francicis viget, ei curandum, ut servitium beneficio annexum obeatur.

[1] THOMASS. p. 4. l. 4. c. 32. &c.

IV.

de jure patron. observavi. Plurimi ad *integrum annum* olim beneficia vacare sinebant, quo totius anni fructus suos facerent, ut in *clem. un. de excess. prel.* refertur, simulque reprobatur.

(r) Solemne est, ut jus *annatarum* cum jure *deportus*, quod sæpe per integrum annum, extensum fuit, confundatur. Cum annatae solvantur a jam proviso, palam est, eas non vacantis beneficii fructus annuos esse, sed primi ejus anni, quo provisos gaudere debebat. Sunt hi redditus honoraria olim solvi solita episcopo Romano pro ordi-

natione, ut testis est JUSTINIANUS *innov. 56. c. 1.* Postquam ergo pontifex collationem plerorumque beneficiorum sibi appropriavit, non mirandum est, ipsum quoque hoc tributum, ab antiquo sibi debitum, omnibus ecclesiis imposuisse. Agnovit optime harum differentiam ipse clericus Gallicanus in concilio Constantiensi, ut responsio ejus docet relata ab EDMUNDO RICHERIO *in histor. concil. gener. lib. II. c. 3. §. 19. p. 197.* Conf. NATALIS ALEXANDER *ad sac. XV. & XVI. diss. 9. art. I. n. 9.*

6. anna-
tæ.

Pontificem nonnumquam episcopis vel omnes fructus, vel primum annum omnium beneficiorum, quæ intra certum tempus v. c. intra biennium in diocesi vacarent [1], ad æs ecclesiarum alienum diluendum, indulgisse legimus. [2]. Atque hæc sunt origines *annatarum*, quibus Joannes XXII. universam ecclesiam obnoxiam reddidit, quasve Bonifacius IX. & schisma Avenionense perpetuavit [3]. Basileense concilium [4] *annatas* damnavit, ejusque decretum insertum est in nostram pragmaticam [5]. Sed substituere tamen, licet ad beneficia consistorialia reductæ. In aliis regnis extenduntur ad omnis generis beneficia, etiam minimi proven- tus. Non tamen verum anni proven- tum, sed æstimationem veteris cancel- lariæ Romanæ involvunt, solvendæ ante expeditionem bullarum, quia diffi- culter exigi possent possessionem arrep- tam.

[1] *C. 32. de verb. sign.*[2] *C. 10. de rescript. in 6. C. 26. de. præ- bend. in 6. Extrav. comm. c. 11.*[3] RAYNALDUS *ad an. 1399. n. 12.*[4] *Sess. 21. 22. 42.*[5] *tit. 9.*

Jus spoli ortum est in monasteriis, ubi priorum & aliorum officialium claustrali-um peculia, quæ tolerabantur, ab eorum obitu revertebantur ad abbatem (s) [1]. Idem jus Episcopi sibi arrogarunt in peculiis presbyterorum & clericorum [2], & pontifex in successione Episcoporum, quorum ipse solus heredem se jactitat legitimum [3]. Utitur jure illo pontifex in Italia & in Hispania; sed reluctatur Francia, quæ inde a CCC. annis constituit, ut legitimi cujusque Episcopi vel beneficiarii heredes ab intestato succederent, nulla discriminis inter bona

7. spoli-um.

(s) Accessit quoque hæc ratio, quod crederent, mobilia clericorum esse comparata ex redditibus ecclesiasticis, qui ad ecclesiam reverti, non vero ad heredes eorum transire debebant ex præcepto canonum. Ecclesiam autem repræsentabat episcopus, vel ad minimum se eam repræsentare censebat, ut vel c. 12. X. de testam. testatur. Inde sine inquisi-

tione mobilia sibi tribuebat, quod revera spoli speciem sapiebat. Eodem jure olim gaudebant imperatores in bonis prælatorum, quibus exclusis, pontifex illud sibi vindicavit, nisi per *indultum* prælati jus testamentum condendi impetrarunt. Autores, *jura spoli* explicantes collegit atque conjunctim edidit JULIUS CÆSAR LUTIUS de CALLIO,

bona patrimonialia & beneficiorum proventus ratione habita [4].

[1] Concil. Salmur. 1253. 21.

[2] Concil. Pictav. 1280. C. ult. de off. ord. in 6.

[3] Concil. Const. sess. 39.

[4] Hist. Carol. V. l. I. c. 11. Preuves des libertés Gall. c. 22. n. 8. Ord. Carol. VI. ibid. n. 8. n. 9.

V I.

§. peculium.

Interim veterum canonum præcepto bona morientis clerici Ecclesiæ addicuntur, nisi patrimonium vel liberalitates in ipsum collatæ evidenter probatæ fuerint [1]. Reliquum enim Ecclesiæ donatum, vel ex proventu sacro repositum censetur. Atque hoc ipsum est, quod canones vocant *peculium clericorum*, quæ instar erant filiorum familias [2]. De hoc peculio in favorem piarum causarum vel domesticorum olim; post promiscue testari potuere: denique agnatis ab intestato delata successio in odium *spolii*, [3] quod summo rigore exactum officit reparationibus. Heredes beneficiarii capiunt fructus totius anni emortualis, eosque cum successore dividunt (t). Sed quum

(t) Pro rata temporis, quo officio præfuerunt in ultimo officii sui anno, quod per statuta capitulorum variis modis definitum est, ut prolixius ostendi in *diff. de anno deservito*.

quum mores naturam bonorum ecclesiasticorum non mutant, non video, quomodo vel beneficiarii, vel eorum heredes Deo rationem reddituri sint, si fructus beneficiorum, qui necessarium victum & onera excedunt, piis causis subtrahunt.

(1) C. 12. q. 3. 4. 5.

(2) Conc. Later. III. 1179. c. 15. THOMASS. p. 4. l. 4. c. 16. 17.

(3) Consuet. Paris. art. 226.

VII.

Monasteriis certa onera sunt peculiaris, ut hospitalitas & eleemosynæ, quas pro modo facultatum, quum lege nulla teneantur, erogant [1]. Antiquissimum jus rex habet, singulis monasteriis, quæ fundavit, imponendi *laicum religiosum* vel *oblatum*; quales plerumque sunt milites & militum præfecti mutilati: quorum plerique pensionem annuam maluerunt, quam in convictu monachorum degere [2]. Quum Ludovicus XIV. Parisiis palatium *valetudinariorum* militum extrueret, huic pensiones omnes *oblatorum*, quæ singulæ 150. libris æstimantur, transcripsit (u) [3]. Cui oneri subjectæ sunt omnes abbatia & prioratus,

9. laicum oblatum alunt monasteria in Francia.

tus,

(u) Idem late ex antiquissimis ecclesiarum moribus declarat ill. Dn. a LUDEWIG & K k 2 jure

tus, ad quos rex abbates & priores nominare potest, idque exigitur una cum decimis.

[1] GUIM. in Pragm. de annat. §. quod s̄ eccles.

[2] Conf. ord. l. 1. tit. 7. §. 18. seq. Louet. O. 7. Mem. du Clergé part. 3. tit. 4. c. 3.

[3] Ord. 24. febr. 1670.

C A P. XXV.

D E P E N S I O N I B U S.

I.

Pensiones veteribus haud incognitæ,

Beneficiorum redditus sæpe pensionibus alii solvendis minuuntur; quod pridem fieri cœptum, ejusque rei illustre (x) habetur concilio Chalcedon.

[1] quo

jure valetudinar. docetque, non inique hoc onus imponi monasteriis aliisque pinguissimis beneficiis, quæ olim magis sustentationem pauperum quam pasturam clericorum intendebant.

(x) Facilius hæ pensiones olim tolerari poterant, beneficiis nondum erectis, sed redditibus omnibus adhuc ab episcopo administratis.

Ex his alebantur potissimum pauperes, infirmi, ceteri: cur non ergo ex iis potuere assignari certi redditus ei, quem ex bonis ecclesiæ præ cæteris aliæquum erat, prout exemplum adductum docet. Beneficiis vero semel erectis difficilior pensionum usus fuit, qui admodum gravat beneficiatum, & rarius solido fundamento nititur.

[1] quo Bassiano & Stephano, qui de sede Ephesina contenderant, exclusis assignantur ducenteni solidi aurei quotannis ex episcopatu pendendi, qui sunt 1600. libræ, monetæ Francicæ [2]. Ex quo apparent causæ pensionis assignandæ, scilicet, ut pax conservetur, & ut ejectus de Ecclesia habeat, unde se exhibeat. Apparet etiam, successorem pensiones definire non posse, quum ei commendentur bona Ecclesiæ secundum canones administranda. Apparet porro, pensionem debere esse modicam, & ad necessitates pensionarii restrictam, quum Ephesino Episcopo, Asiæ Metropolitano, 200. solidos assignatos legimus. Suppetunt & alia vetera exempla pensionum, Episcopis vel senectute confectis, vel incurfione barbarorum dejectis, (y) & clericis, ad agendam pœnitentiam monasterio commendatis, datarum [3].

(1) in concil. Chalced. act. 12. p. 705.

(2) Hist. eccl. l. 28. n. 26.

(3) JO. DIAC. vita S. Gregor. l. 3. c. 26.

l. 4. c. 39. GREGOR. 1. ep. 43. 42. 2. ep. 53.

II.

(y) Justissima quoque hodie est pensio, quæ reservatur presbytero, senio confecto vel ægrotanti resignanti, ne alias egeat, id quod potissimum arbitrio episcopi subjectum est.

trahuntur
in abu-
sum.

Presbyterorum & clericorum redditus principio erant pensiones, & postquam beneficia partita sunt, Episcopi infirmis pauperibusque tales assignarunt, quæ res inde a sæculo XII. corruptelis ansam dedit. Sæpe enim Episcopi cum titulo partiebantur præbendam vel curam, licet hic non serviret; sæpe in conferendo partem fructuum sibi reservarunt; sæpe beneficia locarunt, ut ipsi tantumdem meterent, ac beneficiarius; (2) qui vix spiritum ducens cum officium reparationes neglexit [1]. His corruptelis medelam adhibuere canones, quibus causæ & quotæ pensionum determinatæ, pontificis earum creandarum vel admittendarum potestate reservata [2]. Sed schisma Avenionense turbavit omnia. Cardinales quippe, quibus tot beneficiorum cumulus denique ruborem excussit, partem earum resignarunt, sed tanta pensione oneratam, ut titu-

(2) Hi abusus insignes, onerandi beneficia *pensionibus*, varia jura produxerunt, litiumque anfractus, de quibus egerunt TONDUTI, BARBOSA, DARTIS aliique.

Revera non sunt beneficia, quæ propter officium ecclesiasticum præstantur, sed *gratis assignatio certorum reddituum ad alimenta a possessore beneficii præstandorum.*

titulatus esset instar conductoris [3]. Pensiones assignatæ fuere hominibus aliunde locupletibus, qui nec serviebant nec umquam serviverant, nec servituti erant Ecclesiæ: immo & laicis. Ultima lex est bulla Pauli IV.

[1] THOMASS. p. 4. l. 4. c. 38. n. 4. seq.

[2] Conc. Lat. III. 1179. c. 7.

[3] Hist. Carol. V. l. 1. c. 11.

III.

Ex hujus igitur constitutione a solo pontifice (a) ex justis causis constitui possunt. Justæ causæ sunt, resignatio sive pura sive permutationis causa; transactio inter duos litigantes & pacis conservatio. Sunt & causæ extraordinariæ, veluti singularia in Ecclesiam merita, & aliæ, ob quas Rex Franciæ, si quem ad majus beneficium nominat, pensiones sibi reservare solet assignandas. Ubi tamen semper supponendum, pensionarium sine his talem se exhibere non posse, qualem vel natales vel dignitas postulant. Paupertas enim suffragatur ad pensiones e bonis eccle-

cui medetur Paulus IV.

(a) Imo etiam ab ordinum militarium magistris commendatæ pensionibus onerari solent, qui instar paparum agunt, & eodem fere jure sublimi ordinibus præfunt.

ecclesiasticis (b), tamquam patrimonio pauperum, percipiendas.

I V.

quota
quæ sit?

Determinata pensionum quota est, & tertiam proventuum superare nequit; ubi tamen nulla fit partitio, sed nuda quantitatis assignatio. Nec plures pensiones uni inunctæ eandem tertiam superare possunt. Nostro jure resignantes pensionem sibi reservare nequeunt e beneficio, quod obligat ad residentiam, nisi XV. annos servierint, vel adversa valetudine urgeantur [1]. Quod propter eos constitutum est, qui simulatque quietam possessionem nacti sunt beneficium pro certa pensione resignarunt, ut novum ambire possent. Eodem jure titulatus in tantum onerari nequit, ut non quotannis CCC. libras salvas habeat. Unde tenuia beneficia pensionibus exempta sunt [2]. Constitutionibus Pii V. & proxim. & Sixti V. cum sacros. pensionarii simplices,

(b) Sunt tamen ab his pensionibus exempta beneficia a *patronis laicis* conferenda, utpote quæ nec pontifex confert, nec gravat, ex more antiquo, ne laici ab ædificandis ecclesiis & dotandis absterreantur. Clericos arctius suo constringit jugo, eosque facilius gravare potest.

ces, aliis beneficiis destituti, tonderi & habitum clericalem induere, nec non minus officium S. Virginis recitare tenentur, ut sciant, clericos se esse, & Ecclesiæ servire debere, a qua nutriuntur.

[1] *Edict.* 1671. & 1679.

[2] *Conc. Trid. sess.* 24. c. 13.

V.

Pensio in collatione tantum & in literis provisionum constituitur: sed constituta per omnem vitam impetrantis perdurat, licet beneficium ad alium perveniat, & in hujus provisione nulla *pensionis* mentio (c). Resignans, si pensio per plures annos non solvitur, regressum petere potest in beneficium. Amittitur pensio iisdem modis, quibus beneficium; matrimonio scilicet, irregularitate, crimine. Redimi quoque potest pecunia, si pensionario non est instar tituli clericalis, & si bona fide sine pactione simoniaca assignata est. Pensio habet favorem alimentorum: si tamen beneficium, pensione oneratum, ad plures possessores pervenit, præsens possessor,

(c) Censentur pensiones *onus reale*, atque ad omnem beneficii possessorem transeunt, adeoque non dubium est, quin etiam solvendæ sint ab eo, qui *jure deportus* gaudet.

fessor, moribus nostris, solvit tantum (d) pensionem ultimi anni, quum ipse non habeat apochas antecessoris, & pensionarius sibi imputare debeat, quod pensionem *sequestratione fructuum* vel alio modo non exegerit. Aliter comparata sunt alia beneficiorum onera, quæ quisque fert pro rata temporis. Nihilominus decimator, purgata moræ suspicionem, ab eo, qui morte vacans beneficium nactus est, *duorum*; & a resignatario *trium* annorum decimas exigere potest [1].

[1] *per edict. Januar. 1599. art. 16.*

C A P. XXVI.

D E C O M M E N D I S.

I.

Commen-
dæ olim
necessa-
riæ,

Alius modus attribuendi redditus beneficiorum iis, qui non sunt titulati, est *commenda*, quæ principio id erat, quo

<p>(d) Neque hoc ratione caret; pensiones enim, quarum dies venit, sunt instar alterius debiti, quod <i>personam</i>, non <i>rem</i> afficit, licet ipsum onus pensionum, quarum dies nondum venit, juri reali annumeretur. Op-</p>	<p>time vero conferri possunt cum <i>annis legitis</i>, & sic ab <i>initio anni</i> debentur, adeoque merito quoque heredibus pensionarii cedere debent, quia <i>simpliciter</i>, non ob <i>causam</i>, ut <i>beneficia</i> præstantur.</p>
---	---

quo vocabulum latinum sonat, *custodia* scilicet seu *administratio vacantis Ecclesie*, dum titulum nanscisceretur. Sic Longobardis Italiam vastantibus, quum Ecclesie sæpe defererentur & Episcopi e sedibus ejicerentur, GREGORIUS papa vicinis Episcopis vicinas Ecclesias, pastoribus destitutas aut dejectis Episcopis orbas, (e) dum Episcopo cardinali seu titulo providerentur, *commendavit* (1). Talis visitator seu *commendatarius* e proventu Ecclesie commendatæ non nisi necessaria & modicum laborum præmium tulit, reliquis fructibus ordinario serva-

(e) Aliam adhuc hujus moris praxin antiquam, sed admodum sanam, huic addit FRANC. DUARENUS *de SS. eccl. ministr. lib. VII. c. 4.* impedimenta quandoque videlicet incidisse, ob quæ vacanti ecclesie statim provideri haud potuerit de idoneo presbytero vel episcopo, idoneo necesse fuisse, ad tempus *vacantis* interim vacantem ecclesiam alteri commendare. Hæc *commendatio* etiam

hodie in usu est, ruralibus parochiis vacantibus, ne defensore legitimo interim careat ecclesia, quæ vicario presbytero *jure fiduciario* commendatur. Cæterum hæc commendatio carebat quæstu: onus tantum adjunctum habebat, & quidem ad tempus, nec dici poterat, beneficium ad commendatarium pertinere, cujus administratio interim ipsi tantum concedita. SARPIUS *de benef. §. 35.*

fervatis [2]. Nonnumquam dejecto Episcopo abbatia dabatur, ut vivere posset [3].

(1) 1. ep. 76. 2. ep. 13. 15. 35. *hiff. eccles.* l. 35. n. 17.

(2) *Id.* ep. 35.

(3) *Id.* 1. ep. 38. 39.

II.

trahuntur
in ab-
usum,

Sub regibus nostris Carolingicis tantum perverfus hujus juris usus invaluit, ut monasteria non solum Episcopis & presbyteris, sed & laicis ac sæpe militibus (f) profunderentur; ut sumtuum bellicorum adversus Normannos partem ferre ac denique familias sustentare possent (1). Repressa hac corruptela, Episcopi tamen quædam monasteria vel de facto vel pontificis consensu retinere cœperunt, (2) ut paullatim etiam prioratus, parochiæ & minima quæque beneficia commendarentur, immo & commendæ multiplicarentur, salvis canonibus. Sic inde

a

(f) Et quidem his potissimum, propter imminentia bella & persecutiones ceterarum gentium, quæ in circuitu regni Francorum erant, ut dicitur in capitular. lib. V. c. 3. v. BALUZ. tom. 1. capit. p. 826. Id quidem episcopi ferebant ægerrime, nec nefas esse ducebant, pro commento de CAROLI MARTELLI damnatione, religionem CAROLI calvi circumvenire, quod refertur apud BALUZ. tom. II. capitul. p. 109. Fabulæ hujus Autorem MINCMA-

RUM

a sæculo XII. ex quo terram sanctam amisimus, quum plures Episcopi titulos suos haberent *in partibus infidelium*, pontifices his alios in Francia & in Italia Episcopatus, e quibus sustentarentur, *commendarunt* (g). Auctæ sunt commendæ inde a Clementis V. temporibus, & in secessu Avenionensi prope in infinitum (3). Nam & curia pontificia, cui reditus ex Italia intercepti erant, beneficiis Francicis indigebat, & regi Francorum, talia postulanti ab inquilino papa, durum videbatur oblectari. Monachi & canonici regulares, pristinæ disciplinæ desertores, a communione recedentes, bona dissipare, & abbates, satraparum more, pauperum & monachorum patrimonium luxu perdere. Hinc cardinales & prælati rogarunt, ut ipsis monasteria illa corrigenda ac instauranda commendarentur. Sed compertum fuit, non correctioni monasteriorum, sed redivisibus illos

RUM facit COINTI-
US tom. V. *annal. eccl. Franc. ad ann. 743. n. 5. seqq. p. 78. seqq.* eamque optime & false rejicit.

(g) Tolerari potuerit hæ *commendæ*, ju-

ri antiquo magis convenientes, ut Autor tradit §. 1. Neque hoc casu metuendus erat *sacrilegii* reatus, (quem commendis laicorum objiciebant) cum episcopatus jure fiduciario daren-

illos malos corvos inhiassē. Monasteria enim, his egregiis correctoribus commendata,

In pejus ruere ac retro sublapsa referri.

Nam eorum avaritia religiosis nihil reliquit, unde Deo cultum, peregrinantibus hospitium, pauperibus stipem præstarent. Ecclesiæ ornamentis spoliata, ædificia in ruinam prona, disciplina, superioris absentia, quam laxissima, cellulæ monachorum raro habitata, plurimæ habitatore destituta, egregiam illam correctionem alta voce proclamabant (4). Durante schismate malum illud subinde majora incrementa sumsit, nec ulla ætas plures *commendas* vidit (b). Nec eæ amplius *ad tempus* dabantur,

darentur episcopis h. e. personis sacratibus eoque gradu insignitis, quem beneficium poscebat.

(h) BENEDICTUS XII. quidem, qui itidem Avenione sedem habuit anno 1334. electus, *revocavit omnes commendas per predecessores factas de ecclesiis cathedralibus* &

abbatiis, ut Autor vitæ ejus apud BALUZ. *in vit. pap. Aven. p. 198. 214. & 222* indicat; excepit vero *cardinales*, ex ratione ab autore indicata, & *patriarchas*, quo ipso factum videtur, ut *constitutio papalis effectum speratum habere non potuerit.*

tur, sed *in perpetuum* usumfructum, de quo nemini ratio reddita. Quæ corruptela tam altas radices egit, ut nec ultimo concilio Lateranensi (5), nec concordato, nec edictis regiis, 1571. 1617. quibus cautum, ne abbatiaë aliis, quam regularibus darentur coerceri poterit.

[1] THOMASSIN. p. 3. l. 2. c. 43. 44.

[2] *Id.* p. 4. l. 2. c. 62. GREGOR. VII. l. 7. ep. 7. 8. l. 9. ep. 29. Conc. Salmur. 1258. c. 28. C. 15. de elect. in 6.

[3] THOMASS. p. 4. l. 2. c. 63. Rayn. ad an. 1307. n. 28. Extrav. comm. c. 2. de prob.

[4] DURAND. *specul.* p. 2. tit. 21.

[5] Concil. Later. 1514. sess. 9. p. 220.

III.

Concilium Tridentinum [1.] com- qui corri-
 mendas in universum non damnavit, gitur.
 sed voluit saltem, ut monasteria com-
 mendata intus regerentur a regularibus
 sui ordinis; in posterum autem regu-
 laribus conferrentur, atque ex illo tem-
 pore superioribus ordinum restitueren-
 tur. Interim pro commendis militat,
 quod *abbates regulares*, exceptis pau-
 cis, qui strictissimam sequuntur obser-
 vantiam, redditibus monasteriorum vix
 cautius utuntur, quam plurimi com-
 mendatores, & quod major sit eorum
 in

in abutendo licentia (i). Religiosi non reformati parum ædificant Ecclesiam, & si vel maxime exactissimam correctionem admitterent, vix sperandum, ut eorum tantus sit numerus, qui fuit eo tempore, quum Cluniacenses & Cistercienses instituerentur; ubi religiosi mendicantes, Jesuitæ, aliique clerici regulares & tot sanctæ congregationes ignorabantur, quæ ultimis CCCC. annis Ecclesiæ utilissimam navarunt atque etiamnum navant operam. Quare non est dubitandum, Ecclesiam pro *temporum diversitate* aliter atque aliter de fructibus suis disponere; beneficia regularia collegiis, seminariis aliisque communitatibus

(i) Verum etiam id methodus non erat denegari nequit, commendarum involucrum tutissimam viam visam fuisse, contra canonum disciplinam plura beneficia uni conferendi, hoc sub colore, quod unum tantum beneficium *jure tituli* seu *proprio nomine*; commendas vero *nomine alieno*, jure fiduciario, titulo *custodiæ*, possiderent. Et quia hæc

methodus non erat denegari nequit, quo curia Romana semper haberet, unde clericorum & potentiorum animos sibi devinciret, eo allaboratum est, ut commendæ in suo vigore subsisterent. Magis ergo ratio status aulæ Romanæ intercessit, quo minus praxis commendarum eliminari potuerit, ut non diffidetur
DUARENUS *cit. l.*

bus applicare, & monasteria Episcopis, qui tenuem censum e diœcesi colligunt, vel presbyteris, qui utilem Ecclesiæ operam post Episcopum navant, *commendare* possent. Si qui sunt, qui commendis abutuntur, proventum Ecclesiæ capientes, cui non seruiunt, & præter necessitatem plures accumulantes; ii in districto iudicio Deo rationem reddendam esse meminerint.

[1] *Seff. 15. Ref. c. 21.*

I V.

Hæc igitur conditio, hæc forma est natura
commendarum moribus hodiernis. Pa-
pa solus commendat; sed Episcopatus darum
ac virginum monasteria nec ipse com-
mendare potest. Sunt tamen *cura regu- hodierna,*
larium, quæ presbyteris sæcularibus com-
mendantur (*k*). Commendanda sunt so-
lum beneficia *commendari solita*; quæ
con-

(*k*) Præter benefici- quod ordinarius confe-
cium, quod jure *titu-* rat tantum titulata, non
li jam tenent. Reuera commendata beneficia:
tamen *titulum* inter & c. 15. *de elect. in 6. II.*
commendam nihil adeo quod hæc inhabilibus
in effectu interesse, op- etiam conferri possint,
time docuit COCCEI- non illa: III. quod
US *de convenientia ti-* hæc residentiae vincu-
tul. & commend. In lum annexum non ha-
eo tamen differunt, I. beant, sicut illa: IV.

L 1 quod

consuetudo infertur ex trinis collationibus continuis & quadragenaria possessione. Si vero commendata est *decretalis*, h. e. ad dies vitæ titulati; Papa eam denegare potest, licet plures invicem successerint. Magno beneficio imputandum, si beneficium regulare commendat. Commendatarii partium est, onera ferre, reparationes suscipere, ornamenta suppeditare, eleemosynas erogare; cetero proventu libere utitur instar *titulati*. Immobilia immo nec mobilia pretiosa alienare potest. Fit collator beneficiorum, habetque locum & omnes honores titulati. Cavendum, ne sui causa vel publicus cultus, vel religiosorum numerus minuatur. Religiosi permanent sub *jurisdictione superiorum regularium*, habentque *priorem claustralem* vel alium superiorem regularem, interioris disciplinæ custodem.

CAP.

quod commendata cum aliis sint compatabilia, non <i>titulata</i> adeoque illa aliunde jam provis conferri queant: V.	commendata adhuc <i>vacare</i> dicantur non <i>titulata</i> , quæ differentia tamen revera glaucoma sapit.
--	--

C A P. XXVII.
DE BENEFICIORUM PLURALI-
TATE.

I.

U T unum corpus naturali ratione duobus locis præsens esse nequit, ita unus clericus duabus Ecclesiis servire non potest; & in eadem Ecclesia inutile foret *plures* ministros instituire ad functiones, quibus *unus* par est. Equidem quo quisque servit utilius, eo pinguiora laboris præmia tulit ex præcepto Apostoli [1]: sed in duabus Ecclesiis nemo *matricule* inferi aut *titulum* capere potuit (2). Post partitionem proventuum compertum est, quædam beneficia tam esse tenuia, ut non sufficerent alendo clerico, nec continuum servitium flagitarent. Ex quo fundamento uni plura attribui cœperunt beneficia, veluti canonicatus C. librarum & sacellum LX. librarum, ea conditione, ut quotannis, vel in eadem vel in vicina Ecclesia missæ V. & VI. celebrantur.

Occasio pluralitatis beneficiorum.

[1] 1. *Tim. V. 17.*

[2] *Concil. Nicæn. c. 15. Antioch. c. 3. Chalced. c. 10. Emerit. c. 19. Tol. XVI. c. 5.*

II.

Irruente morum remissione hoc ob- ejus ab-
tentu usus ;

tentu plura beneficia, (1) locis remota; & cum animarum cura conjuncta; immo plures curæ, pluresque Episcopatus conjungi cœperunt, quum existimarentur, officio satisfieri, si alteri spartæ ornandæ præficeretur homo quantivis pretii, qui fructuum partem caperet (1). Mederi nitebatur huic malo concilium Lateran. 1179. quod collationem secundi beneficii irritam declaravit (1). Huic succenturiatur Lateranense 1216. quo decretum est, ut, si quis beneficium *curatum* habens, aliud ejusdem speciei recipit, primum vacare censeatur, & si id conservare contendit, etiam secundo privetur. (3) Idem de dignitatibus seu personatibus sancitum, quorum duos in eadem Ecclesia nemo habere potest. Additur autem *eod.* Circa sublimes tamen & literatas

(1) Tres omnino modi excogitati sunt, plura obtinendi beneficia & pluralitatem palliandi: I. per *commendas*, ut *tit. præced.* dictum; II. per *unionem* ecclesiarum, qua factum, ut plura unum viderentur esse beneficium, fictione pia fucum tegente: III. per *dispensationem*, qua etiam prælati ad plures episcopatus, ratione status ecclesiastici id postulante, promoveri possunt. Hæc posterior ratio effecit, ut Coloniensis, Monasteriensis, Paderbornensis & Hildesimensis ecclesie hodie uni prælato creditæ sint, de qua praxi Germaniæ Autor *in f.* hujus tituli agit.

tas personas, quæ majoribus sunt beneficiis honoranda quum ratio postulaverit, per sedem apostolicam poterit dispensari. Quo ipso tam lata dispensationibus fenestra aperta est, ut videantur esse juris communis, nec ordinariis, si quem clericum plura beneficia curata possidere comperissent, plus licuit, quam interrogare de forma dispensationis debita, & dispicere, ne animæ negligenterentur. Quæ sanctio est Gregorii X. in concil. Lugdun. (4) Sed inventæ sunt fraudes, quibus hæc omnia superabantur, videlicet uniones beneficiorum, ad dies vitæ titulati, & commendæ, cum omnis generis titulis compatibles, sic ut titulatus unius episcopatus haberet sæpe duos vel tres alios, ut administrator seu commendatarius.

[1] Concil. Paris. IV. an. 829. Concil. Claram. sub Urban. II. c. 12. c. 14. C. 5. X. de præb.

[2] Cap. eod. c. 3. X. de Cler. resid.

[3] C. 28. X. de præb.

[4] C. 3. de off. ord. in 6.

III.

Concilium Tridentinum principio prohibuit pluralitatem beneficiorum, curam animarum habentium, aut alias incomparabilium, remque reduxit ad decreta Innocentii III. & Gregorii X. (1) Post generatim pluralitati adversatur, & singulis singula beneficia conferenda sta-

natura hodiernâ

tuit [2]. Si unum non sufficit, jungi potest beneficium simplex, si tamen neutrum requirat residentiam. Hæc lex stringit omnis generis beneficia, sæcularia, regularia, immo & commendas. In Francia prohibita est pluralitas beneficiorum, animarum curam habentium [3]. Sed senatus consulta Parisiensia canonicatus quoque cum curis h. e. cum omnibus beneficiis residentiam postulantibus consistere non posse statuerunt [4]. Simplicium beneficiorum pluralitas permittitur & cujusque pudori relinquitur, quantum sibi necessarium existimare velit. In Germania pontifex permittit, ut unus plures Episcopatus possideat, quia Ecclesiæ interesse putant, principes Ecclesiasticos maximis proventibus lætari, (m) quo protestantibus pares esse queant.

pluralitas beneficiorum in Germania quare permissa?

(1) *Seff. 7. c. 2.*

(2) *Seff. 24. c. 17.*

(3) *Stat. Bles. art. 11.*

(4) *Mem. du Clergé part. 2. tit. 14. n. 15. tit. 15. per tot.*

CAP.

(m) Non tantum roboris hæc episcopatum proventuum gratia hoc intuitu pluralitas suffragiorum in comitiis imperii operetur, quæ si in uno coadunantur, majorem producant efficiam. Quid |

um pluralitas intuitu suffragiorum in comitiis imperii operetur, facili quilibet conjectura assequi potest.

C A P. XXVIII.
DE RESIDENTIA.

I.

PRimis sæculis clerici omnes titulis suis, veluti cardinibus, fixi firmique inhærebant, quos deserere, vel in aliam diœcesin migrare sine Episcopi venia non poterant, nisi cum ipsi cum Episcopi, qui eos recepissent, excommunicari vellent [1]. Sed ex quo clerici ordinari cœperunt sine *titulo*, vagabundorum numerus mire excrevit. Deinde beneficiorum *pluralitas* necessario residentia neglectum involvit, & quæ avaritia beneficia multiplicavit, eadem servitium Ecclesiæ susque deque habuit, lucro unice dedita. Unde legimus Episcopos & clericos, multis beneficiis ornatos, procul Ecclesia omne ævum in aulis principum, vel quocumque aut negotiis aut voluptatibus suis traherentur, exegisse (n) [2].

Residentia necessaria,

[1] *Conc. Nicæn. c. 26. Chalced. 10. 20. Antioch. 3. LEO ep. 82 ad Nicet.*

[2] PETRUS *Blesf. ep. 84.*

II.

(n) Præterea quoque olim in comitatu suo residentiam episcoporum imprimis laxabat, quod reges Francorum plures episcopos habuerunt, qui rarius ad ecclesias suas revertebantur.

II.

ex certis
caussis, Fuere tamen justæ absentiæ causæ; ut, iter ad concilium, ad Episcopi consecrationem, ad Ecclesiæ dedicationem. Nonnulli ex optimis in aulis degebant; Ecclesiarum, pauperum aliorumque afflictorum causam agentes; sed nec sæpe, nec diu; & tanta vitæ innocentia, ut fatis appareret, quo spiritu ducerentur. Quia tamen sæculo IV. nonnulli hac libertate abusi sunt, concilio Antiocheno c. II. statutum est, ne quis Episcopus sine venia collegarum, & Metropolitanæ imprimis, migraret ad aulam: & Sardicense [I] absentiam eorum, urgente necessitate, restrinxit ad tres menses, cunctisque Episcopis injunxit, ut observarent collegas, per diœceses eorum iter facientes, causamque itineris flagitarent, ut scire possent, num salvis conductibus eorum subscribere possent.

[I] c. 7. 10. 11. 12.

III.

tur. Sic, ut ait AUTOR die Romæ, post tres tom. XIII. hist. eccl. menses Aquisgrani. Se- in disc. prælim. §. 9. cum ducebat semper Carolus M. modo cis, ingentem episcoporum modo trans Rhenum numerum, vasallis suis erat: modo in Italia, domesticisque stipato- modo in Saxonia: ho- rum.

III.

Tempore expeditionum cruciatarum quæ admodum multiplicata, negligitur. indulgi sunt multis clericis fructus beneficiorum absentibus per plures annos (1). Indultum est etiam clericis, qui vel discendi vel docendi causa debebant in academiis. Indultum porro iis, qui in curia Romana litium causa vel provisionibus inhiantes commorabantur. Pessimi exempli denique fuit pontificum secessus Avenionensis, qui ejusdem criminis rei aliis facile privilegium perpetuum de non residendo dederunt, ut absentes tamquam præsentibus fructus suos facere possent (o). Obtentui erat, eos, qui in curia pontificis agerent, aut pontificis negotia gererent, Ecclesiæ universali utiliorem operam navare, quam si loco beneficii adstringerentur.

Quod

(o) Hoc vocare potestæ cœperunt *beneficium a latere*, quod hi qui a *latere papæ* vel *episcopi* esse coguntur, a residendi necessitate liberati sint, id quod approbatum in c. 7. X. *de cler. non resid.* non obstante juramento de residentia præstito, ut pontifex censuit in c. 14. X. *cod.* Tales reipublicæ ecclesiasticæ causa abesse dicuntur, & sic eos non fringit lex *de residentia*.

Quod ad se traxerunt (*d*) Sacellani regii, & senatus supremi consilarii, qui reipublicæ litarent [2]. Sed primis sæculis cum Ecclesia, tum respublica non infelicius regebatur absque hujusmodi dispensationibus. Et populus sine doctrina, clerus sine disciplina, vitia impunita, cultus publicus neglectus, Ecclesiæ sine ornamentis, ædificia sine reparationibus, pauperes denique destituti, satis proclamarunt, quantum interesset, clericos non residere.

[1] C. 4. 12. X. de Cler. non resid.

[2] Stat. Melodun. art. 7.

IV.

denuo præcipitur. His malis ut mederetur concilium Tridentinum [1], voluit, ne quis *episcopus* ultra bimestre aut trimestre spatium abesset e diocesi, extra casum *necessitatis, caritatis, obedientiæ, & ob evidens Ecclesiæ aut reipublicæ bonum* (*q*): ubi tamen scripta

(*p*) Idem etiam hodie in Germania canonici capitulorum, qui a *latere principum* sunt, sibi vindicant, etiam in terris protestantium, observante STRYKIO *de jur. papali princ. evangel. c. 5. §. 13.*

(*q*) Ita vero nihil correctum, id quod etiam agnoscit SARPIUS *in tr. de benefic. §. 49.*

Noluere patres hujus concilii decidere questionem, *utrum obligatio residendi esset ex jure divino, an canonico petenda?* Interim mirifice in utramque partem summa cum libertate de ea edisseruerunt. Declinarunt, qui Romanæ curiæ favebant, decisionem, ne si *juris divini* constitueretur,

scripta venia pontificis, aut Metropolitanani aut primi suffraganei opus. Voluit por-

retur, papæ potestas dispensandi adimeretur, ut SARPIUS cit. l. non negat. Ceterum non adeo mirandum est, fuisse, qui hanc obligationem unice ad juris canonici dispositionem restringerent. Quamvis enim scirent, beneficium dari ob officium sacrum, facile tamen hanc regulam eludebant canonici similesque, allegando etiam absentes & non residentes suo munere fungi posse: officium S. potissimum consistere in horis canonicis pfallendis: has publice quidem recitandas esse; sed usuali interpretatione factum, ut recitatione privata breviarii eo officio defungerentur, atque ita beneficiato decem millium & eo amplius aureorum proventus tantum modo datus esset, ut breviarium in manibus

haberet, illudque submissa voce, quantalibet poterit lingue velocitate & absque ulla mentis, nisi ad solam verborum enunciationem attentione, pronuntiaret, ut ait SARPIUS in histor. concil. Trid. lib. II. Hoc glaucoma solvit residentiam canonicorum, (maxime cum aliunde jam functionibus pastoralibus soluti essent) & opinionem introduxit, residentiam non præcise necessitatis esse, si modo beneficiatus breviarium suum quotidie percurreret. Non negat AUTOR consultat. de reform. horis canon. 1644. editæ c. 4. hanc consuetudinem primum inde natam fuisse, quod iuste impediti crederent, se non aliter fructus beneficii sui, salva conscientia suos facere posse, quam si absentes etiam sese præ-

porro, ut provideret, ne ex caussa absentiae populus detrimentum caperet, ipseque saltem *adventum*, *jejunium quadrage-*

præcise adstringerent ad horas canonicas privatim recitandas. Hæc opinio postea prætextum præbuit desidibus, ut loco publicarum horarum canonicarum, ad quas officium suum restrinxere, *breviario* uterentur, atque hoc modo sine peccato, ut credebant, abesse possent. Puto hunc morem primum in monasteriis natum fuisse, in quibus monachi regulis suis adeo inhærent, ut vel ad syllabam eam observent. Qui itaque impediti fuere, choro interesse, ad hoc officium privatum sese alligarunt, ne a regula declinarent. Canonici communi vita relicta, hoc medium avidè arripuerunt, & sese facile ad hoc *officium otiosum* accommodarunt. Ne quid per injuriam dixisse videar, addam

de hoc *officio privato*, quod *otiosum* dixi, judicium BARCLAI in *icon. anim. c. 16. Habent ecclesiastici præscriptas ad numen sibi preces, quas effundunt in quotidiane pietatis officium, sanctas has quidem, neque illis omittere, sed tantillo penso defuncti, credunt, se nihil cœlitibus debere, opesque suarum infularum bono jure sibi emtas. Larvæ illæ & vecordium furor! quod munus assiduo labore ægre perficias, id credere, levi & perfunctoria opera rite absolvi. Si ergo pro tali officio, ut putant, datur beneficium, residentia non præcise exigenda, maxime postquam etiam munia pastoralia & episcopalia per vicarios expediri possunt.*

Aragesimale & *solemnes ferias* obire (r) in æde cathedrali; additque, secus facientes peccatum mortale committere, nec salva conscientia fructus absentiae capere posse, applicandos fabricæ Ecclesiæ & pauperibus loci. Eadem pœna prælagitur *curatis* & ceteris beneficiariis, animarum curam habentibus, quibus injungitur, ne qua absint sine scripta episcopi venia, cui mandatur, ut vagabundos fructuum sequestratione, immo & privatione beneficiis, adigat ad residentiam. Concinit *statutum Bles.* [2] licet non observetur per omnes apices. *Canonicis* injungitur [3] sub pœna dimidiæ fructuum, si primo anno; omnium fructuum si secundo anno ultra tres menses abfuerint, nec alios, quam qui præsentem sunt, *distributionum quotidianarum* vult

(r) Ita omnino *residentia* intelligenda erat, ut cum *effectu* acciperetur, & in sedula officii sacri tractatione consisteret. Quis vero negat, residentiam apud eos, qui ex moribus corruptis rarius residere solent, ut plurimum esse umbratilem, superficiariam, otiosam, imo ita comparatam, ut præsens esse non videatur prælatus, quod officio suo non fungatur, licet in loco beneficii sui ex *lege ecclesiastica* commoretur. Rationes hujus *otiosæ* præsentiae rursus ex antea dictis sub *lit. q.* peti possunt.

(s) vult fieri participes. Sed in his sequenda sunt peculiaria capitulorum statuta, nisi juri communi repugnent [1]. Sunt enim, quæ exactam urgent residentiam; sunt, quæ præsentiam in officio, quoad quis in loco est, sedulam urgent, longioremque indulgent postea absentiam. Canonici inferioris chori homines & semipræbendarios, *capellanos*, *cantores*, vel quocumque alio nomine censeantur, ad cultum assiduum adstringunt, quia ipsorum stipendiis vivunt, & eorum vicibus funguntur [5].

[1] *Seff. 23. Ref. c. 1.*

[2] *art. 14. 15. 16.*

[3] *Seff. 25. Ref. c. 12.*

[4] *C. 1. de consuet. in 6.*

[5] *Mem. du Clerg. p. 2. tit. 14.*

V.

(s) Quippe quas institutas & introductas esse censent, ut canonici hoc præmio facilius invitarentur ad horas canonicas frequentandas. Crederem potius, eas adhuc reliquias esse ex antiqua *vita communicanonicorum* qui olim his quotidianis sportulis pascebantur, quemadmodum adhuc hodie ex communibus capituli bonis præstantur, licet potiora inter eos divisa fuerint. Adeo vero *absentibus* denegantur, ut ne quidem, qui a latere principis vel episcopi sunt, & alias pro *presentibus* habentur, de eis participent, *c. 7. X. de cleric. non resid.*

V.

Simplicia beneficia vocantur, quæ nec *curam animarum*, nec præsentiam in *choro* annexam habent, a residentia immunita, ut sunt *abbatiae* vel *prioratus commendati* & *facella*, in quibus certus numerus Missarum recitandus, quod etiam fieri potest per *procuratorem*. Interim & illa bono Ecclesiae sunt instituta, nec quidquam nobis obligationem naturalem & divinam remittere potest, perficiendi promissa, dum servitio Ecclesiae nos dedimus, ut ejus proventibus jure frui possimus.

quæ beneficia sint a residentia immunita?

CAP. XXIX.

DE UNIONE BENEFICIORUM

I.

Beneficia procedente tempore interire possunt, si vel Ecclesiae destruuntur, vel proventus dilapidantur. Si proventus permanet, æde corruente, quod ruri sæpe contigit, cultus in aliam Ecclesiam vicinam transferendus est (t). Si

Unionis causæ legitima.

pars

(t) Vocatur hæc unio *extinctiva*, quia beneficium extinguitur, & parochiani statim separati cætus amittunt, cum alio cætu conjuncti. Altera species est *subjectiva*, quando ita alteri

pars proventuum superat, quod plerumque fit, unitur alii cuidam titulo beneficiario [1]. Uniri ergo beneficia possunt ex causa *necessitatis & utilitatis* [2]. Si per hostium incurSIONem civitas ita desolata est, ut vel nulli, vel pauci Christiani supersint, Episcopatus ejus unitur vicino Episcopatus (u): quod Longobardorum temporibus sæpe factum in Italia [3]. Idem dicendum de parochiis, de quibus vetus regula, coctum decem familiarum presbytero sufficere. *Utilitas* militat pro unione, si v. c. parochia non habet redditus, qui alendo presbytero sufficiant. Huic enim vel capella vel aliud simplex beneficium jungi [4], & si præbendæ tenues sunt, numerus earum minui potest, ut superstites canonici lautius vivant. Atque hæc solæ causæ sunt legitimæ.

[1] *Concil. Trid. sess. 21. c. 9.*[2] *C. 33. X. de præb.*[3] GREGOR. 1. ep. 15. *Hist. eccl. l. 3. n.*[4] ^{17.}*C. 33. X. de præb.*

II.

alteri unitur, ut vel per vicarium, vel per ipsum principalis beneficii possessorem regatur.	jus unionis bulla Gregorii IX. anno 1236. confirmatæ in Italia, refert UGHELLUS in <i>Ital. sacra tom. I. p.</i>
--	--

(u) Exemplum hu- 13.

II.

Moribus corruptis arrisit novum genus unionum sine causa, quas *gratiosas* & spurias vocarunt, quando papa vel Episcopus beneficia conjunxit sine *necessitate*, ut Episcopi vel capituli reditus auferentur (x). Sed quum id in fraudem collatorum fieret, placuit uniones facere ad dies vitæ hujus vel illius cardinalis, cui papa hoc modo plura indulsit beneficia titulo *unionis*, quæ cum ejus vita exspirabat. Quas uniones concilium Trid. [1] sustulit, voluitque, ut perpetuæ, ultimis XL. annis factæ, examinarentur ab ordinariis, annon *subreptionis* vitio laborarent, neve in posterum sine causa legitima fierent: quo ipso uniones *gratiosæ* sublatae sunt [2].

(1) *Sess.* 7. c. 4. an. 1547.

(2) *Sess.* 24. c. 7.

III.

Uniones legitimas etiam beneficiorum regularium Episcopus facere; per- quis u-
sonatus niat?

(x) Et sic in gratiam clericorum, cum detrimento summo ecclesie, hoc fucio, ne plura quis beneficia possidere crederetur. Ita lex, de pluralitate beneficiorum non con- cedenda, specie externa servata, h. e. verbis legum retentis mens eorum prorsus subversa est, ut recte judicat SARPIUS de benefic. §. 34.

sonatus autem Episcopo inferiores, non facere possunt [1]. Si Episcopatus unien- di sunt, aut si beneficium mensæ episco- pali adjiciendum, jure novo papæ aucto- ritate opus est; quod tamen sine Episco- pi consensu facere nequit, neque in Fran- sia id facile permetteretur. Præcedere debet causæ cognitio, citatis, quorum interest, parochianis, collatoribus, pa- tronis; explorata locorum conditione, commodo & incommodo. Jam vero quum salus animarum semper præfera- tur, cura nulla suppressenda est, ut alte- ri curæ uniatur. Obsequendum est volun- tati fundatoris [2]. Non unienda sunt monasteria, quousque conventuales su- persunt & observant regulam; non præ- bendæ, si sine iis cultus publicus cum pompa peragi nequit; non hospitalitati, non eleemosynis unio fraudi sit; nec di- versarum diœcesium (y) beneficia uni- enda [3].

[1] C. 8.

(y) Infinita incom- | tur, quod filia sequi di-
moda sequuntur ex u- | catur matrem. Interim
nionibus beneficiorum | hæc regula vix regula
in diversis diœcesibus | dicenda, cum filia in
sitorum, maxime si u- | plerisque jura sua re-
nio est *subjectiva*, vir- | servet, & jurisdictioni
tute cujus quis pluri- | ecclesiasticæ suæ diœ-
bus ecclesiis præest. | ceseos in omnibus sub-
Nam jurisdictionis ec- | jecta maneat, nisi al-
clesiasticæ limites ita | liud pacto placuerit.
ut plurimum turban-

[1] C. 8. X. de excess. prel. Cl. ne in agro. de stat. monach. §. ad hæc.

[2] Conc. Trid. sess. 24. c. 13.

[3] Ibid. sess. 25. c. 8. sess. 14. c. 19.

IV.

Unio fit vel per *accessionem*, vel per *confusionem*, vel per *exaequationem* [1].

quot modis unio fiat?

Per *accessionem*, quod plerumque fit, si beneficium principale titulum conservat, & beneficium unitum ejus fit membrum & accessorium, in quo, si curam animarum habet, constituendus est vicarius perpetuus (2). Per *confusionem*, si ambo titulis suppressis, novus creatur. Per *exaequationem*, si ambo tituli subsistunt æqualiter & independenter, ita tamen, ut semper conjunctim uni & eadem personæ sint conferendi (a). Resolvitur unio ex causis contrariis, rebus ad pristinum statum revolutis.

[1] Gloss. in c. 1. X. ne sed. vac.

C A P.

(2) Hæc unio est imprimis odiosa, quia palam detrimentum ecclesiæ continet, curamque animarum destruit. Quid enim aliud sunt vicarii, quam *mercenarii*? quippe qui mercede parca conducuntur, ut parochialis ecclesiæ fun-

ctiones subeant, retributibus pinguioribus beneficio principio reservatis, cujus possessor eos *sine causa* percipit.

(a) Qui in utraque ecclesia æqualiter residere debet, unde potissimum hæc unionis species æstimatur.

CAP. XXX.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

I.

Hospitalia olim episcopis subiecta eximuntur.

P Rincipio Episcopi partium fuit, pauperibus, infirmis, viduis, orphanis, peregrinis prospicere, quibus per diaconos partem oblationum, deductis, quæ clericis & fabricæ inpendenda erant, erogavit. Postquam Ecclesiæ certos redditus nactæ sunt, quarta assignata est pauperibus, quibus, ut liberalius haberentur, domus religiosæ exstructæ sunt, quas *hospitalia* vocabimus, quas rexerunt presbyteri & diaconi, Episcopo rationem reddentes. Sequior ætas infinitas hujus generis domus tulit, multasque destructas, & plures instauratas vidit. Multæ privata devotione certi generis pauperibus & sub certis conditionibus exstructæ (*b*). Plures a religiosis vel virginibus hospitalariis possessæ, privilegio

(*b*) Unde variæ species harum domuum numerantur. Dantur 1. nosocomia ægrotantium receptacula: 2. ptochotrophia, pauperum domicilia; 3. gerontocomia, senum solatia: 4. brephotro-

phia, infantibus alendis destinata: 5. facinorosorum purgatoria: 6. militum valetudinariorum sustentacula: 7. furiosorum claustra; 8. leproforia: 9. viduarum hospitia.

vilegio exemptionis gaudebant: unde Episcoporum potestas restricta est (c).

II.

Religiosi hospitalarii omnes sequuntur regulam Augustini, quia omnia hospitalia fuerunt a clericis gubernata, qui vel regulam generalem, vel specialem S. Antonii Viennensis sectantur, quæ præcipit curam infirmorum, qui laborarent morbo, quem *ignem S. Antonii* vocant, & qui quingentis abhinc annis maximam stragem edidit. Ceteri hospitalarii sunt equites ordinum militarium, veluti Joannitici & S. Lazari. Sunt & hospitalarii mendicantes, ut *fratres caritatis*, quorum congregatio, Granatæ coalita, confirmata est a pontifice an. 1572. quive omnes laici sunt, & quartum votum emittunt de *infirmis pauperibus succurrendis*.

gubernantur a religiosis, qui sectantur regulam Augustini.

III.

Ultima quatuor sæcula gnaviter in emendandis religiosis domibus desudarunt.

(c) Neque enim hospitales domus unice jurisdictioni episcopali subsunt: ad magistratus quoque curam pertinet hæc provisio, sine qua reipublicæ sa-

lus subsistere nequit. Unde dantur domus hospitales vel *laicales* vel *ecclesiasticæ*. Hæc tamen magis gaudent juriurium ecclesiasticorum privilegiis, quam illæ:

runt. Nam plerique clerici administratione abusi erant ad *titulum* beneficium, nec fructuum rationem reddiderunt (*d*). Sic proventu dissipato ædificia in ruinam cernua vix responderunt expectationi fundatorum. Unde concilium Viennense magna cleri ignominia voluit, ne qua hospitalia clericis secularibus titulo beneficii darentur; sed ut eorum administratio viris laicis providis, bonis & idoneis crederetur, qui ad instar tutorum vel curatorum juramentum præstare, inventarium conficere, & ordinariis quotannis rationem reddere teneren-

<p>(<i>d</i>) Quod vel eodem modo, quo cetera beneficia, illis essent collata, & sic jure <i>tituli</i> dicerentur possideri: vel etiam ut commendata. Uterque modus eos a rationibus reddendis liberabat. Graviter hos abusus notarunt patres concilii <i>Arelat.</i> de anno 1260. c. 13. apud <i>HARDUIN.</i> tom. VII. conc. p. 514. ubi ita conqueruntur: <i>in civitatibus & oppidis provinciarum nostrarum hospitalia pauperum multa sunt, quorum regimina</i></p>	<p><i>ut frequentius laici & clerici seculares multiplici PRÆCE & PRE-TIO, aliquando etiam per LITERAS PAPALES & MANDATA PRINCIPUM & potentum consueverunt occupare, nec ibi pauperibus aliquid ministratur, sed omnia bona & elemosynæ talium hospitalium per hujusmodi rectores in usus proprios asportantur & devorantur.</i> Hinc apparet, quam necesse fuerit in concilio Viennensi huic malo medelam adferre.</p>
---	---

nierentur [1], exceptis tamen hospitalibus (e) ordinum militarium [2]. Hoc decretum firmavit concilium Trident. [3] & ordinariis gubernationem credit hospitalium, cum potestate, redditus, certæ speciei pauperum, quos hodie ignoramus, veluti peregrinis & leprosis destinatos, ad alia pia opera applicandi [4].

(1) *Cl. 2. §. Ut autem de relig. dom.*

(2) *Cl. cod. §. permissa.*

(3) *Sess. 7. c. ult.*

(4) *Sess. 28. c. 8. 9. sess. 25. c. 8.*

I V.

Jura Franciæ nec clericis, nec nobilibus, nec militum ductoribus, sed mercatoribus aliisque civibus h. e. bonis patribus familiarum, rei gerendæ gnaris & œconomix peritis, quive facile ad rationes reddendas adigi possunt, hospitalium administrationem deferunt [1], nominandis a fundatoribus, qui sunt vel civitates, vel magnates, vel privati homines. Si fundator ignoratur, rex fundator esse præsumitur, cujus tum *elemosynarius* administratores nominat, qui ab exacto triennio liberantur & rationem reddunt nominantibus coram Episco-

etiam in
Franciæ,

(e) Hospitalia ordinum militarium instar beneficiorum sunt, & nomen non rem hospitalium habent, cum pauperibus non sint destinata, sed magis u- sibus ordinis deputata.

Episcopo, vel ejus delegato & regiis seu civitatis deputatis [2].

(1) Stat. Bles. art. 65.

(2) Declar. 1639.

V.

ubi administrantur a triplicis generis hominibus.

Hospitalia igitur, quæ sunt beneficia, a trium generum hominibus reguntur, *ministris, clericis & administratoribus*. *Ministri* sunt famuli pauperum & infirmorum, qui his serviunt & succurrunt, sumtibus hospitalis. Nonnullibi hoc officium gratis præstatur, quod Parisiis alibi que faciunt in publico Nosocomio *virgines religiosæ*: quorsum referri possunt *sorores griseæ* seu *virgines caritatis*, quas VINCENNIUS quidam & quædam GRASIA an. 1635. collegerunt, ut infirmis vel in Nosocomiis vel domi fervirent. *Clerici* pauperes docent, solantur, sacramentis beant; quorum stationes in antiquis hospitalibus sunt beneficia: sed in novis pro lubitu amoveri possunt, ut optimorum electioni semper locus sit. Denique *administratores* laici bonorum curam habent.

VI.


quibus ratio reddenda?

Sed hi administratores, quia nec satis selecti, nec ad rationes reddendas diligenter evocati erant, bona illa, maxime in

in bellis intestinis religionis causa gestis, dilapidarunt. Unde an. 1606. rex edixit publicam omnium hospitalium reformationem, qua summus eleemosynarius (f) rationes exigere, residuumque in milites mutilatos impendi deberet: cui rei gerendae camera caritatis Christianae instituta est. Quod quum parum successisse videret Ludovicus XIII. Cardinali Perronio an. 1612. idem negotii dedit, voluitque, ut ternis annis ratio redderetur, & residuum reparationibus vel aliis piis corporibus, impenderetur, instituta Parisiis camera reformationis hospitalium generalis, duce Perronio, cui affidebant quatuor libellorum supplicum magistri & quatuor sanctioris consilii assessores. Haec camera a solo consilio sanctiori pependit, & per annos LX. subsistit, suppressa an. 1672. a Ludovico XIV. qui plura de administratione hospitalium edicta prodidit, quorum praecipuum est declaratio d. 12. Dec. 1698. Tantum de rebus sacris.

 INSTI-

(f) De jure communi episcopi singulis annis ab administratoribus rationes exigere debent, idque ex praescripto legum civilium l. 42. §. 3. C. de episc. & cler. Idem in


INSTITUTIONUM
JURIS ECCLESIASTICI
PARS ULTIMA.

C A P. I.
DE JURISDICTIONE EC-
CLESIASTICA.

I.

Jurisdic-
 tio eccle-
 siastica
 tota spiri-
 tualis.

A

 Bsoluta tractatione de *personis &*
rebus ecclesiasticis, quæ sunt juris
 ecclesiastici objectum; superest, ut de
 ratione hujus juris exercendi h. e. de *ju-*
dicis agamus. Jurisdictio Ecclesiæ pro-
 prie competens prorsus *spiritualis* (g)
 est, innixa potestati, quam Christus de-
 dit

in *clem. 2. X. h. t. cau-*
tum; additur tamen:
vel aliis quibus sub-
sunt loca hujusmodi,
 cum jam ante observa-
 verim, etiam ad *curam*
civitatis pertinere stre-
 nuam pauperum pro-
 visionem, adeoque
 hospitalium laicalium
 administatores sena-
 tui oppidano sæpe ra-
 tiones reddunt. De pra-
 xi Galliæ fufius agit
 CHOPPINUS *de polit.*

forens. eccl. LIII. tit. 7.
 (g) Si potestas hæc
 mere *spiritualis* est,
 respicitque salutem a-
 nimæ, gratiam divi-
 nam, sanctificationem
 vitæ & vitam æter-
 nam, ut apprime AU-
 TOR doctissimus *t.*
XIX. hist. eccl. in disc.
prælim. §. 1. docet,
 non est *jurisdictio*,
 quæ *imperium coacti-*
vum & principatum
 quendam involvit, ut
juris-

dit apostolis suis, dicendo: *Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi [1].* Quibus etiam dedit potestatem judicandi peccatores, dicendo: *Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt [2].* Et: *si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & inter ipsum solum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos testes. Si non audierit eos, dic ecclesiae. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Amen dico vobis: quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo; & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo [3].* Hæc igitur potestas est Ecclesiae

<p><i>jurisdictio spiritualis sit εὐδηροβέλον, cum spiritualia coactionem respuant, jurisdictio autem sine imperio concipi nequeat. Denique jurisdictionem talem spiritualem for-</i></p>	<p><i>mando, simul formatur imperium in conscientis. Interim negari nequit, sententiam Autoris esse admodum temperatam, & a rationibus curiae Romanae abhorrentem.</i></p>
---	--

fiæ (*h*) propria, docendi, quæ Christi præcepit, sive credenda, sive agenda, & doctrinam ejus interpretandi, secus docentes aut eam aliqua ratione alterantes reprimendi; ad preces & institutionem fideles convocandi, pastores & publicos ministros iis dandi & indignos removendi (*i*), distinguendi peccatores absolvendos a pertinacibus, hosque ex ecclesia ejiciendi (*k*), clerum denique

(*h*) Vel potius fuit *Apostolis* propria, quibus *dona extraordinaria* tributa erant, in quibus non habuere successores. Loquor de potestate *remittendi & retinendi peccata*, id quod agnovit TERTULLIANUS *de pudic. c. 21*. Nec in jure *clavium* seu *solvendi & ligandi* aliqua jurisdictionis umbra latitat; utpote quod unice potestatem *docendi & interpretandi* scripturam sacram circumscribit, ut rerum Hebraicarum periti jam dudum observarunt.

(*i*) Ea potestas vero olim non episco-

pis, sed *ecclesiæ* propria erat, & quidem ex naturali ratione, qua cuivis cœtui præfectos sibi constitueret indultum.

(*k*) Etiam hic actus ad universum cœtum fidelium, & quidem adhuc sæculo III., non ad solum episcopum relatus est, ut CYPRIANI & CORNELII literæ docent, quem quilibet cœtus peragebat non ex aliqua *jurisdictione* ecclesiæ propria, sed ex *confæderata disciplina*, quam status illius temporis, quo ecclesiæ adhuc a republica derelictæ erant, postulabat.

nique vel unius Ecclesiæ vel plures pastores, exercendi iudicii causa, congregandi (1).

(1) *Matth. XXVIII. 18. 19. 20.*

(2) *Joh. XX. 22. 23.*

(3) *Matth. XVIII. 15. seq.*

I I.

Jus illud rescandi a corpore Ecclesiæ eos, qui ex iudicio ecclesiæ fratribus suis satisfacere tergiversantur, per obliquum ansam dedit jurisdictioni temporali. Apostoli enim prohibuere Christianis lites agitare coram magistratibus infidelibus, volueruntque ut causas referrent ad arbitros Christianos [1]. Tales ut plurimum electi sunt episcopi, qui hoc officio tanta fide functi sunt, ut postea, etiamsi principes & magistratus Christiani fierent, nec amplius iudicia eorum recusandi causa esset, plures Episcoporum arbitrio se mallent subicere. Quod imperatores indulserunt, præcipientes, ut, qui ex consensu apud Episcopum litigare voluerint, non vetentur [2]; nec ab eorum

deterquetur in facultatem.

(1) Quomodo vero hæc iudicia ex adductis locis deduci possint & debeant, non liquet. Quæ per tria priora sæcula exercita sunt, necessitati illius ævi adscribenda, quæ non permittit, causas ecclesiæ iudicio Gentilium subicere.

eorum iudiciis provocare liceat, & ut per iudicum officia definitioni executione tribuatur [3]. Clericis quoque & monachis indulserunt, ut litis causa extra provinciam evocari non possent, sed in omni negotio civili & in delictis ecclesiasticis Episcopos iudices haberent [4].

(1) I. Cor. V. 12. *Constit. Apost. l. 2. c. 45.*

(2) L. 7. C. de episc. aud.

(3) L. 8. C. eod.

(4) L. 29. C. eod. Nov. 33.

III.

volenti- Præterea quum plerique Episcopo-
bus Impe- rum summa caritate & probitate luce-
ratoribus rent, imperatores eos publico bono
Christia- plurima negotia civilia voluere perage-
nis, re, veluti in curatoribus furioso dan-
dis [1]; in redditibus civitatum & me-
tatorum exactione [2]; in visitandis
carceribus [3]; in tuendis mancipiis,
infantibus expositis aliisque personis mi-
serabilibus [4]; in reprimendis aleato-
ribus [5], & scenicis mulieribus [6];
ita tamen, ut in his omnibus rem ad
pietatis & morum disciplinam christia-
nam reducerent; *jurisdictionem autem
coactivam*

coactivam (m) nullam exercerent.

(1) l. 27. C. de episc. aud.

(2) l. 26. eod.

(3) l. 22. § 23. eod.

(4) l. 24. eod.

(5) l. 25.

(6) l. 33. eod.

IV.

Leges illæ, quibus in clericorum præsertim controversiis causæ cognitio ad Episcopum in causis referenda, disciplinæ ecclesiæ conformes clericorum sunt. Clericis enim numquam licuit coram *judice laico* (n) comparere, ordinemque suum veluti contemptui aliorum exponere. Non quod episcopi

(m) Eam quoque revera non exercebant in causis litigiosis, ad se devolutis, de quibus §. *antec.* actum, unde potestas eorum *audientia episcopalis* dicta fuit, quæ in nuda quadam *notione*, citra admixtum imperium, consistebat. Ceterum vel ex hoc loco liquet, *jurisdictionem* concipi non posse sine *coactione externa*, sine *imperio* & huc pertinentibus adminiculis. Hoc posito, ponuntur

judicia, pœnæ, mandata, legum jussa &c.

(n) Ita vero clericorum *ordo aliorum odio exponitur*, si ad *judicem sæcularem* causam suam deferunt, quod citra *ambitionem* dici nequit. Id certum est, ex adductis locis constare, episcopos id omnino egisse, ut clericos a *sæculari judicio* abstraherent. Id vero imprimis ex *indultu imperatorum* speciatim iis datum e-

rat,

pi quærent, quod agerent, quippe tot negotiis districti; nec quod laicis iudicibus inviderent; sed quod clericos omnino litigare ægre ferrent. Inde [1] statutum est, ut clericus clericum conventurus rem deferat ad episcopum tamquam iudicem, vel Episcopi iudicio arbitros eligat; iudices autem sæculares non adeat [2]. Quin ante [3] placuit, ut quisque Episcoporum, presbyterorum vel aliorum clericorum, derelicto iudicio ecclesiastico, publicis iudiciis contendit, etiam si pro ipso prolata fuerit sententia, locum suum amittat: & hoc in *criminali* actione. In *civili*, perdat, quod evicit, si locum suum obtinere maluerit: siquidem inique de Ecclesiæ consortio iudicat, qui de *iudicio seculari* postulat auxilium [4]. Recentiores canones non districtè prohibere implorationem iudicis sæcularis; sed ne id fieret, insalutato Episcopo [5]. Sequioribus temporibus jus illud subinde majora incrementa sumfit.

rat, l. 13. l. 29. C. de episc. aud. & ita primario hoc legibus civilibus acceptum ferendum, ut vel l. 51.

C. de episc. & cler. docet, quæ soli privilegio, clericis dato, hanc immunitatem adsignat.

lit. Nam an. 866. Nicolaus I. ad Bulgaros (6) rescripsit, eis nullum jus esse judicandi clericos. Quæ doctrina hausta est ex falsis decretalibus, quas habet Gratianus (7) passim, & ex falsis legibus, quæ codici Theodosiano adjectæ sunt (8). Denique concilium Lateranense III. laicis sub pœna excommunicationis prohibuit, ne clericum ad sua tribunalia pertraherent, cui privilegio ex mente Innocentii III. renunciare non possunt (9), quum non sit personale, sed publici juris, cui privatorum pacto derogari non possit (9).

[1] Concilio Chalced. c. 9

[2] Conc. II. q. 1. c. 46.

[3] Concilio Cartag. III.

[4] C. 43. *ibid.*

[5] C.

(9) Quod hoc jure *esse, qui eo tam enormiter abutitur.* *divino ordinatum dicatur in c. 4. de censib. in 6.* *Olim sane merum imperatorum privilegium hanc immunitatem a foro seculari fuisse, docet l. 1. C. de episc. & cler. qua permessa fuit clericis prorogatio jurisdictionis in sæculares judices ex hac ratione, quod cuilibet integrum sit, privilegio pro se introducto renuntiare.* *Inde nequidem per sanctiones imperatorum principumque hoc mutari posse, constituant traduntque, postquam, quæ ab initio ex privilegio Cesarum obtinere, proprio jure sibi attribuerunt. Enimvero hic recte diceres: privilegio merito privandum*

[5] C. 4. § 11. *ibid.* Concil. Aurel. III. c. 32. IV. c. 20.

[6] NIC. *ad consulta Bulgarorum* c. 70. 83.

[7] C. 11. q. 1. c. 14.

[8] *Lib. 16. tit. ult.* § *ibi Gothofr.*

[9] C. 12. X. *de foro compet.* l. 38. *de pactis.*

V.

postetiam
laicorum.

Iisdem temporibus, sæculo scilicet XII. Ecclesiastici non solum prorsus exempti erant a jurisdictione sæculari; sed etiam in plurimis causis (*p*) ipsi laicos judicabant: quod sensim invaluit. Collapso imperio Romano in novis regnis maxima semper episcoporum fuit auctoritas, præsertim apud Francos, qui reges semper habuere orthodoxos. Hi vero Episcopos de summis regni negotiis in consilium adhibuerunt, & in omni re clericorum auxilio indiguere, quippe qui traditionem formularum conservaverant, &

<p>(<i>p</i>) Ex variis prætextibus ad forum suum tractis, 1. quod essent ecclesiasticæ: 2. quod conscientiam tangerent, vel alias 3. peccati evitandi respectus concurreret. Denique 4. quod laicis persuaderent, se expeditius, circa anfractus, lites componere,</p>	<p>& praxi antiqua jurisdictionem suam commendari, qua quævis causæ etiam ad tribunalia episcoporum delatæ sunt v. BASNAGE <i>de tribunal. episcop.</i> MORNACIUS <i>ad l. 8. C. de episc. aud.</i> AUTOR. <i>tom. XIX. hist. eccl. in disc. præl.</i> p. 8.</p>
---	--

& propemodum soli literas pingere sci-
rent. Renascentibus bonarum artium
studiis clerici *juri Justiniano* tantum-
dem vel amplius operæ impenderunt,
ac canonibus imbibendis, tanto succes-
su, ut sæculo XIII. omnis generis lites
caussasque deciderent (q). Suscitati de-
mum judices laici alta voce proclamant,
Ecclesiam involasse jus regis (r). Qua
de re Petrus Cunerius, advocatus re-
gius, & Petrus Bertrandi, Augustodu-
nensis Episcopus, an. 1329. celebrem co-
ram Philippo Valesio Vincennis discep-
tationem agitaverunt [2]. Ibi Petrus
Cunerius contendere, jurisdictionem Ec-
clesiæ esse mere spirituales, ac neuti-
quam ad causas sæculares extendendam,
exhibitis LXVI. articulis, quibus cleri-
cos potestatis suæ terminos excedere
statuit; quorum præcipuos hic exhibere
juvat.

unde ju-
dices lai-
ci quere-
lam ad re-
gem defe-
runt
1329.

[1] DURAND. *de modo gener. Concil.*
tit. 70.

[2] *Libell. P. Bertrandi tom. 4. Biblioth.*
patrum.

VI.

(q) Ex rationibus
jam adductis, adeo,
ut, MORNACIO ob-
servante, in Gallia
per illa tempora tota
regia jurisdictione evi-
luerit emarcueritque.

(r) De motibus
hisce, ob ereptam ju-
risdictionem in Gal-
lia exercitatis fusius a-
git ESPEN. *P. III.*
jur. eccl. tit. 1. c. 2.

VI.

ejus arti-
culi po-
tiores.

Inculavit ergo Episcopus, quod privilegium clericale omnibus modis extenderent, tractis ad sua fora causis realibus vel mixtis, quibus clericus interveniret, eoque revocatis delinquentibus, qui se clericos dicerent, licet nec habitu, nec tonsura uterentur, ipsaque tonsura promiscue omnibus daretur, ut subjectorum suorum augerent numerum. Deinde, quod jurisdictionem in laicos sibi arrogarent vario obtentu, veluti jurisjurandi, si quod opponitur contractibus, quod sæpe fit; executionis testamenti ob legata ad pias causas, ex qua pendet obsequium & inventarium; matrimoniorum & pactorum dotalium: tutelæ viduarum & orphanorum. Denique quod abuterentur excommunicatione, compellentes in causis pecuniariis debitores ad solvendum sub pœna excommunicationis; injungentes sub pœna excommunicationis iudicibus laicis, ut excommunicatos cogere ad petendam absolutionem: prohibentes, ne quid excommunicatis venderetur aut operæ locaretur; interdicto ferientes provincias, ubi iudices ipsis morem gerere detrectarent, & censuris ecclesiasticis jungentes multas

tas pecuniarias. (s).

VII.

Contra Bertrandi Ecclesiasticos sæcularis jurisdictionis æque ac spiritualis compotes (t) clamare, & ad singulos articulos respondere. Quorum nonnullos in abusum tractos inficiari noluit, quem clerus non probaret & emendatum iret. Sed maximam partem defendit, nixus moribus & possessione, itemque imperatorum & regum concessione expressa vel tacita, qui cleri industriam in administranda justitia elegissent; exhortatus regem,

(s) Inde sine dubio petenda sunt dissidia inter clericos & laicos, quorum tamen auctores illi exstiterè, aliena involantes. Huc respexit BONIFACIUS VIII. in c. 3. de immun. eccles. in 6. aiens: clericis laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & presentium experimenta temporum manifeste declarant, dum suis finibus (a clericis tamen turbatis) non contenti nituntur in vetitum, ac illicita freno relaxant, nec prudenter attendunt,

quam sit eis in clericos ecclesiasticasque personas & bona interdicta potestas.

(t) Inepte provocavit ad exemplum Petri, censuitque, cum Ananiam & Saphiram pro crimine furti & mendacii judicialiter condemnasse; addit, Paulum quoque convictum fornicatorem condemnasse &c. quo nihil absurdius dici potuit. Sed ita commenta corradenda erant, quibus iniquitas causæ tegetetur ab episcopo Eduensi.

gem, ne quid innovaret. Quod & factum est.

VIII.

quæ ejus
facies ho-
dierna in
Francia.

Fuere Ecclesiastici, qui his juribus sancte uterentur, veluti Ivo, presbyter & officialis Trecensis, qui tum vixit. Fuere autem plures, qui iisdem pessime abusi varios obtentus excogitarunt, quibus omnis generis lites ad suum forum traherent, litesque quam diutissime in eodem protraherent. Artes illæ increbuerunt in secessu pontificum Avenionensi & in diuturno illo schismate; quas concilia Constantiense, Basileense & Tridentinum ex parte represserunt: quæ singula suis locis reddemus. In Francia autem iudices regii & senatus longius progressi, in criminalibus introduxerunt distinctionem inter *delictum commune* & *casum privilegiatum*; in civilibus per distinctionem inter *possessorium* & *petitorium*, præter omnes causas sæculares (u), magnam ecclesiasticarum partem

(u) Exhibet CHOPIN. *de polit. for. eccl. lib. II. tit. 1. §. 6. in not.* arrestum parlamenti de anno 1371. sub CAROLO V. quo

iudicibus ecclesiasticis interdicta est cognitio de actionibus realibus, videlicet de rei vindicatione, petitione hereditatis, inter

partem ad sua tribunalia traxere. Parla-
 menta admiserunt *appellationem tamquam*
ab abusu, quoties judex ecclesiasticus
 vel potestatis terminos egressus, vel
 contra canones aut leges regni judicasse
 infimulabatur. Hi limites jurisdictioni
 Ecclesiasticæ positi, statuto an. 1539. &
 superveniente consuetudine confirmati
 sunt, quibus cuncta conversa, sic, ut
 hodie Ecclesiastici in Francia habeant,
 quod de *privatione jurisdictionis* conque-
 rantur.

IX.

Redeo ad distinctionem jurisdictionis partes ju-
 Ecclesiæ *proprie* & *alienæ*. Per se & pro-
 prie Ecclesia jus habet decidendi omnes^{ris} jurisdictionis eccle-
 quæstiones doctrinales, sive fidem, sive^{siz} proprie,
 morum spectent regulam; jus præscri-
 bendi canones seu regulas disciplinares
 ad vitam interiorem directas; jus ab ea-
 rum observatione certis de causis libe-
 randi, easque, si salus Ecclesiæ id postu-
 let, prorsus abrogandi; jus instituendi
 pastores & ministros, ad perficiendum
 opus domini ad finem sæculi, & ad hanc
 juris-

<p><i>interdictis possessores,</i> <i>causis retractuum he-</i> <i>reditariorum, de re-</i> <i>ditibus annualibus af-</i> <i>fidatis seu debitis</i> &</p>	<p><i>petitis super heredita-</i> <i>riis, supposito, quod</i> <i>partes hoc debere mi-</i> <i>nime confiteantur</i> &c.</p>
--	---

jurisdictionem exercendam; jus eosdem ministros, si id e re videtur, destituendi; jus corrigendi liberos suos, pœnitentiamque eis injungendi, sive in secreto loco peccata sua accusaverint, sive publice eorum convicti sint; jus denique membra corrupta h. e. immedicabiles peccatores, qui ceteros inficere possent, a suo corpore refecandi. Hæc sunt jura illa Ecclesiæ propria, quibus imperatorum paganorum temporibus (x) gavisata est, nec ab ulla potentia humana privari potest; licet de facto nonnumquam & vi majore eorum impediatur exercitium.

X.

alienæ. Cetera jura, quorum possessionem Ecclesiastici & olim habuere & etiamnum nonnullibi habent, nihilominus legitime acquisita sunt, & a regibus vel expresse vel tacite concessa. Nam quemadmodum bona immobilia, fundi & dyna-

(x) Posito quod sunt instituta, ea cessante, quique mutanda fuere. At GREGORIUS in c. 2. D. 29. *Regule sanctorum patrum pro tempore, loco, & persona & negotio, insiante necessitate, tradite sunt.*

dynastiæ iis datæ, ita dari quoque potuit potestas judicandi, multas dictandi, carcerem, apparitoresque & alios officiales habendi, & corporis afflictiones magis per modum *castigationis* (y), quam *supplicii*, imperandi. Nec minores causas hæc jura conservandi habet Ecclesia, quam cetera bona sua.

C A P. II.

D E C O N C I L I I S.

I.

UT distinctius cognoscatur *jurisdictio ecclesiastica*, videbimus primum, a quo illa exerceatur; deinde, ad quas causas extendatur; tum, quæ sit forma judiciorum; denique, quæ sint pœnæ canonicæ.

II.

Omnis *jurisdictio ecclesiastica* proprie est penes *Episcopos* [1]. Christus eam apostolis, apostoli suis discipulis per manuum impositionem; hi rursus aliis continua serie usque ad nos tradiderunt, tradentque ad finem sæculi, quum Christus promiserit, se semper futurum cum discipu-

Judex ecclesiasticus ordinarius est episcopus;

(y) Hoc modo paliantur pœnæ ecclesiasticæ, ne videantur *criminali more* agere, quod tamen revera fit.

scipulis suis docentibus & baptizantibus. Et quia Petrum in primis gregis sui ducem constituit, voluitque, ut is fratres confirmaret; pie credimus, papæ jure divino (2) competere jurisdictionem in omnes

episcopo-
rum papa.

(2) - Sed non omnes Gallos hoc pie credere, supra observavi extraditis Autoris de la *primaute' du pape*. Deinde admødum limitant & circumscribunt hanc *jurisdictionem papalem* supremam, quod docent *quatuor propositiones* quas ecclesiæ Gallicanæ deputati in conventu Parisiensi anno 1682. ediderunt, & quæ a rege Ludovico XIV, ut *publicæ doctrinæ* vigorem haberent, corroboratæ sunt. Sunt autem hujus tenoris: I. Pontifici *rerum spiritualium* & ad *eternam salutem* pertinentium, non autem *civilium ac temporalium*, a Deo creditam potestatem. Regentes ergo & principes nulli ecclesiæ potestati Dei ordinatione subjici, neque auctoritate clavium ecclesiæ directæ

vel indirectæ deponi aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia ac præfrito fidelitatis sacramento solvi posse: II. Sic autem inesse Apostolicæ sedis ac Petri successoribus rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistant S. œcumenicæ synodi Constantiensis a sede apostolica comprobata ipsoque Romanorum pontificum ac totius ecclesiæ usu confirmata, atque ab ecclesiâ Gallicana perpetuo religione decreta de auctoritate conciliorum generalium, quæ sess. 4. & 5. continentur, nec probari, qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint auctoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus concilii dicta detorquent: III. Aposto-
lica

omnes Episcopos, & per omnem Ecclesiam, ne qua fidei depravatio gliscat, neve canones vilipendantur.

[1] *Constit. Apost. l. 2. c. 36.*

III.

Regimen ecclesiasticum non est *dominatus* (a), ut principum sæcularium [1]; regimen est restrictum
sed

licæ potestatis usum moderandum per canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos. Valere etiam regulas, mores & instituta a regno & ecclesia Gallicana recepta, patrumque terminos manere inconcussos : IV. In fidei quoque questionibus præcipuas esse summi pontificis partes ejusque decreta ad omnes & singulas ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi ecclesiæ consensus accesserit. Sedi Romanæ ejusque aſſeclis admodum inimicas atque invisas has propositiones fuisse, nemo in dubium vocabit. Acriter imprimis eas oppugnavit EUGENIUS LOMBARDUS in tract. cui titulus : regale sa-

cerdotium Romano pontifici assertum anno 1684. edit. quo imprimis id agit, ut auctoritatem Regum sacram collectione testimoniorum multorum infringat, potestatem papæ in infinitum extollat, & facile prodat, cui sectæ addictus fuerit. Defensionem harum propositionum in compendio refert DUPIN dans la nouvelle biblioth. des aut. ecclesiast. tom. XIX. p. 404. seqq.

(a) Ita verba Christi interpretari vel potius invertere solent, quibus omne imperium Apostolis abjudicavit. Ait : *reges mundi dominantur ; vos autem non sic. Dominatum his verbis tantum Apostolis prohiberi asserunt, qui eo*
tem.

sed caritati inædificatum & humilitatē temperatum [2]. Hinc primis temporibus Episcopi nihil non de consilio presbyterorum, qui erant instar senatus Ecclesiæ; [3] & cum præscitu diaconorum & clericorum egere. Res majores etiam ad populum retulere, (b) præ se ferentes auctoritatem suadendi magis, quam jubendi potestatem. Sed quo minus sibi arrogarunt, eo plus auctoritatis sibi compararunt.

[1] LUC. XII. 25.

[2] I. PET. V. 2.

[3] Vid. Part. II. c. 15.

I V.

ad concessum
cleri.

Huic igitur veterum judiciorum ecclesiasticorum ordo, hic modus fuit. Episcopus medius inter presbyteros confedit, veluti magistratus inter assessores. Diaconi instar apparitorum vel ministrorum justitiæ circumstabant. Patres litigantes, vel si qui accusati essent, coram causis suas egerunt. Judicium fuit summarium, ab ambagibus solemnum remotum. Judex, in ipsam rei arcem

in-

tempore orbem occupaverat, non *legitimum imperium*. Enimvero tam alienus Salvator ab *omni imperio* fuit, ut *ministros* potius quam *imperantes* eosdem constitutos,

asseruerit, & exemplo suo Apostolis in hoc præiverit.

(b) Satis prudenter, quia potestatem judicandi, quam pro *necessitate temporum* exercebant, ex consensu

si

Intentus, non solum, quod justum, judicare, sed & partibus persuadere, rancorem & iram abstergere, avaritiamque & nimiam ad terrena bona propensionem corrigere [1]. Talem se *arbitrarius* semper exhibuisse legimus AUGUSTINUM [2].

[1] *Constit. Apostol. l. 2. c. 47.*

[2] *Vid. POSSID. in vit. c. 19.*

V.

Ista consuetudo judicandi in cœtu clericorum perduravit ad sæculum XII. quod ex decreto Gratiani manifestum [1]. In rebus arduis Episcopus præter suæ civitatis clericos convocavit cunctos per dioecesin sparsos & titulis ruri affixos; quas convocationes hodie appellamus *synodos dioecesanæ*. Sic & Episcopi nonnumquam a Metropolitanò convocati formarunt concilia seu *synodos provinciales*, quibus ipsæ Episcoporum lites & majores Ecclesiæ causæ disceptabantur. Hæc igitur duo sunt ordinaria *tribunalia* (c); alterum Episcopi in confessu cleri

su populi Christiani / quitur Autor. Hoc po-
exercebant, ut *ecclesiæ* / sito, concilia nihil a-
ministri, non *proprio* / liud esse possunt, quam
jure. / *comitia & tribunalia*
(c) Ex conceptu *ecclesiastica, collecta*
regni ecclesiastici lo- / *ex statibus hujus regni,*

cleri sui; alterum concilium provinciale. In illo solus Episcopus; in hoc omnes Episcopi, præside metropolitano, judicabant.

[1] C. 15. q. 7.

V I.

Concilia provincialia quod ordine ac rite habita?

Concilia *provincialia* leguntur jam sæculo II. unde inferre licet, ea semper in usu fuisse, quoad per persecutiones cogi poterant. Concilium Nicœnum c. 5. statuit, ut quotannis bis haberentur, vernali & autumnali tempore. Illud ante quadragesimale jejunium, ut, omnirancore seposito, purum Deo redderetur sacrificium. Ex eadem ratione Episcopi jubenter *audientiam* habere diebus lunæ, ut partes haberent totam hebdomadam, qua conciliarentur, dieque dominica *ele-
vare*

in quibus tum de gravioribus causis litigiosis contenditur, tum quæ ad salutem hujus regni pertinere videntur, constituuntur. Inde vero simul manifestum est, concilia tantum iis propria esse debere, qui ecclesiam in formam *reipublicæ* conjiciunt, eique peculiare magistratus & regentes attribuunt. Non nego, sub persecutionibus *concilia provincialia* in usu fuisse; sed hæc necessitas ejus temporis extorsit, quod absque his tranquillitas & unio ecclesiarum per illa tempora conservari non posset, cum omni rei publicæ præsidio essent destitutæ.

care possent, ex præscripto apostoli, manus puras sine ira & contentione [1]. Formulæ synodorum & conciliorum, quæ supersunt, satis innuunt, fuisse ea tribunalia, quibus lites compositæ, vitiaque correctæ, sed duce caritate & indulgentia. Hunc autem ordinem concilii celebrandi præscriptum legimus concilio Toletano IV. an. 633. [2]. Primo mane, omni plebe ex ecclesia ejecta, omnes portæ claudebantur præter unam, quam ostiarii custodierunt. Per hanc intrarunt Episcopi; deinde presbyteri & diaconi, concilio interfuturi, qui erant plerumque ejus ecclesiæ, in qua conventus celebrabatur; porro notarii, h. e. cleri, notarum scribendarum periti, qui instrumenta prælegerent & acta consignarent. Episcopi in circulo, & post eos presbyteri confederunt, adstantibus diaconis. Post longum silentium, quum archidiaconi voce ad orandum invitarentur, cunctis prostratis, Episcoporum natu maximus preces fundere cæpit, invocando spiritum sanctum ad remissionem peccatorum, & ad justum judicium reddendum, procul odio & favore. Post e diaconis quidam prælegit evangelium vel conones, vel alium librum institutioni propositum. Tum metropolitanus fratres suos
allo-

allocutus monuit, ut quisque, quæ de singulorum officio dicerentur, æquis auribus acciperet, & vicissim, quæ sibi viderentur, libere, sed placide diceret. His precibus, lectionibus & exhortationibus, quibus nonnumquam laici intererant, ut inde proficerent, triduum fere dabatur. Sed quum ad rem veniendum esset, laicis excedere iussis, archidiaconus ad portam adstitit, ut, si quis presbyterorum, monachorum aut laicorum quem convenire, aut concilio quidquam proponere vellet, esset, quem ejus rei causa alloquerentur. Cunctis peractis, antequam patres discederent, subscribere decretis, sive ad privatorum causas, sive ad disciplinam pertinentibus, audiveruntque diem Paschæ & proximi concilii indicatum. Post preces, quibus remissio culparum, si quæ admixtæ, & conservatio unionis flagitabatur, osculo pacis mutus sibi valedixerunt Episcopi, quibus Metropolitanus impertivit benedictionem solemnem [3].

[1] *Const. apostol. l. i. c. 47. i. TIM. II. 8.*

[2] *tom. 5. Concil. p. 1704.*

[3] *Pontif. Rom. p. 595. seq.*

VII.

Urgente magno malo, veluti exorto Concilia
inter Episcopos præsertim majorum ca- œcume-
thedralium magno diffidio, extra ordi- nica,
nem celebrata fuere *concilia œcumenica*,
h. e. ex omni orbe Christiano convoca-
ta, (*d*) qualia sunt Nicænum, Ephesi-
num, & reliqua usque ad Tridentinum,
quod eorum est ultimum. Non quod re-
vera omnes ex omni orbe, sed quod ii
præsertim Episcopi, qui diffidebant,
comparuere, ceterique omnes compare-
re poterant. Labente imperio, diversis- nationalia-
que in Europa regnis natis, celebrata lia;
sunt concilia nationalia (*e*), ad quæ sin-
guli

(*d*) Ab imperatori-
bus, ut acta quatuor
primorum conciliorum
docent, quibus etiam
præfuerunt, & deci-
sa auctoritate sua ro-
borarunt. Ipsam cau-
sarum decisionem epi-
scopis reservabant,
persuasionem decepti,
eos esse legitimos in
hac causa iudices, ut
observavi in observ.
ad PETR. de MAR-
CA de C. S. & I. lib.
IV. c. 3. obs. 5.

(*e*) Itidem auctori-
tate regum coacta, ad

quæ protestantes in
Germania provoca-
runt, atque imperato-
rem inducere volue-
runt, ut more veterum
regum Francorum &
imperatorum ageret,
& hoc modo diffidia
componere studeret.
Verum curiæ Romanæ
artibus hæc dudum
evanuerant, postquam
ex quibuslibet. Isido-
ri communis invalue-
rat opinio, sine con-
sensu pontificis talia
concilia cogi non pos-
se.

guli ejusdem regis subjecti Episcopi vocantur. Talia sunt Toletana sub Gothorum regibus in Hispania: talia Francica complura. Sed ordinarium tribunal semper cujusque provinciæ ecclesiasticæ concilium fuit.

VIII.

provinci-
alia ne-
glecta,

Horum ex præscripto concilii Nicæni diu quotannis duo fuere habita. Quod facile fieri potuit in tanto Episcoporum numero, qui alternatim confluere poterant ad Metropolim, domi manentibus absentium interea procurantibus Ecclesiis (f). Post remissius actum, quum Episcopi a primo zelo recedentes, laborem itineris sumtusque impendendos prætexerunt culpæ. Unde sæculo VII. annui conventus commendati concilio in Trullo [1] septimoque & octavo œcumenico. In occidente & sub regibus nostris Merovingicis rariora fuere concilia *provincialia* ob comitiâ regni bis singulis annis habita, quibus interfuere omnes Episcopi, & quæ instar habuere *conciliorum nationalium*.

Ma-

(f) Nec episcopus Romanus exemptus erat, sed itidem bis in anno, h. e. tempore *quadragesimalis jejunii* & in *mensis novembris* concilium provinciale cogebat, nec sine eo quicquam *decerneret*.

(g) Majus impedimentum Caroli Calvi tempore a bellis civilibus, ab incurfione Normannorum & diffidio perpetuo Regulorum. Unde fæculo X. XI. XII. vix concilium nifi papæ auctoritate convocatum, qui vel ipfe vel legato miffio præfidebat (b).

[1] c. 8. an. 692.

IX.

Interim INNOCENTIUS III. con-
cilio tur. inftauran-

(g) Etenim non tantum quæ ad negotia publica & civilia pertinent, in his sunt decifa, fed etiam præterea follicite determinata, quæ difciplinam ecclefiafticam tangunt. Atque in hoc imprimis auctoritas regia in his caufis apparuit, a regibus Francorum confervata, & contra ejus hoftes propugnata. Plena funt capitularia fociorum ecclefiafticorum, quæ ea de caufa collectionibus conciliorum quoad maximam partem inferta.

(h) Id vero difciplinæ ecclefiafticæ antiquæ, per feptem fæ-

cula confervatæ, repugnaffe, evincunt genuina antiquitatû documenta, ut etiam AUCTOR tom. XVI. de hift. eccl. in difc. præf. §. 2. obfervat. Praxin hanc novam ecclefiis, ut modo obfervavi, obtrudit pfeudo Ilidorus, impoftor nefandus, fingendo fub perfonis epifcoporum Romanorum primitivæ ecclefiafticæ, nullum concilium fine confenfu pontificis celebrari poffe. Hæc nova doctrina decepit quofcunque, qui nefas effe duxere, a praxi imaginaria primitivæ ecclefiafticæ recedere.

cilio Lateranensi 1216. regulam de conciliis provincialibus quotannis habendis renovavit [1]. Quod quum negligere-
tur, concilium Valentiaë in Hispania an. 1322. habitum voluit, ut singulis bien-
niis celebrarentur; denique concilium Basileense [2] ea reduxit ad singula triennia: quod concilium Tridentinum [3] ratum habuit, voluitque, ut ubi-
que terrarum instaurarentur, monitis Metropolitanis, ut talia cogere, & Episcopis, ut ea frequentare non recu-
sarent, ita quidem, ut Episcopi *ingenti*, qui nullius archiepiscopi essent suffraganei, eligerent, cujus conciliis interesse mallerent: poena adjecta canonica. In Francia idem sancitum edictis *Melodunenfi art. I.* alio an. 1610. alio 1646. Neque tamen inde a concilio Burdigalensi an. 1626. aliud vidimus (i).

[1] C. 25. X. de accusat.

[2] *sess.* 15.

[3] *sess.* 24. *Ref. c. 2.*

C A P.

(i) Quia impedi-
menta hand sunt sub-
lata, quæ illis hucus-
que obstiterunt, ut fa-
tetur P E T R U S de
M A R C A de C. S. §
I. lib. VI. c. 15. in f.
Hæc sunt: 1. quod nun-
cii sedis Romanæ iis
nomine papæ interesse
cupiant: 2. quod gra-
vati faciles esse sole-
ant, ab horum conci-
liorum decretis appel-
lare, *tanquam ab abu-
su*, id quod episcopis
non potest non mole-
stum esse eorumque
auctoritatem lædere.

C A P. III.

DE JUDICE ORDINARIO ET
DELEGATO.

I.

Episcopei majorum præsertim cathedralium, multis negotiis obruti, iudicium nonnullarum causarum in quemdam presbyterum, vel in archidiaconum devolverunt. Quod frequentius factum, ex quo Episcopi jurisdictionem in plerisque etiam civilibus causis sibi arrogaverunt. Archidiaconi juri dicundo ita assueverunt, ut *jurisdictionem propriam* affectarent; & in pluribus diocesis præscripserunt *primam instantiam* (k). Unde Episcopi maluerunt delegare presbyteros, quorum mandata pro lubitu revocari possent. Hos vocarunt *vicarios* vel *officiales*, quo sensu *officialis* vocabulum usur-

Vicarii & officiales episcoporum,

(k) Inde 1. ita ordinariam dicuntur habere jurisdictionem, ut ea his adimi, nec 2. forum eorum tolli aut mutari queat; recursus tamen 3. ab eis patet ad episcopalia iudicia superiora, quæ magis

ab episcoporum nutu, præscripto, & determinatione dependent. Denique 4. tandem inde factum, ut archidiaconi, episcoporum more, officiales, a se unice dependentes, iudiciis suis præficerent.

usurpatur a Petro Blesensi (1) [1] circa annum 1179. & sæculo sequenti tribus conciliis Turonensibus an. 1231. 1236. & 1239. [2] officium eorum conformatur: ubi simul apparet, archidiaconos tum habuisse suos officiales. Sed postea officiales & vicarii distincti fuere, & *officiales* appellati, quibus *contentiosa*; vicarii autem *generales* seu *vicarii majores*, quibus *voluntariu* fuit ab Episcopo mandata jurisdictione. Officiales autem immensum multiplicati sunt, quum &

(1) Sarcastice eodem perstringit PETRUS BLESENSIS, & credo, ait, *hujusmodi officiales non ab officio, nomine, sed ab officio, verbo, mutasse vocabulum*, quod magis officiant, quam profint. Neque enim de simplici & plano decidere lites, sed tricis forensibus imbuti & assueti lites ex litibus movere studuerunt. Pergit enim: *officium officialium hodie est, jura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, suppressere*

veritatem, fovere mendacium, questum sequi, equitatem vendere, inhiare exactionibus, versutias concinnare. Hi ipsi potissimum fuere, qui usum juris Romani in fora ecclesiastica trahebant, absque quo *decretalium* praxis nulla erat. Ex glossis, ex interpretibus utriusque juris, deserto jure patrio, decisiones hauriebant, & quid justum esset, desumebant, inde illæ turbæ, iniquitatum fegetes, aliaque mala provenire, a PETRO BLESENSI adducta.

& capitula tales habere vellent, & Episcopi plures nonnumquam in eadem diœcesi obtentu multitudinis negotiorum instituerent; reclamantibus iudicibus sæcularibus, qui perhibebant, quod sæpe verum est, officialium multitudine lites multiplicari.

[1] *ep.* 25.

[2] *Tom. 2. concil. p.* 441. *c.* 12. *p.* 504.

c. 4. 6. *p.* 567. *c.* 8.

II.

Habere etiam Metropolitanus officiales suos, qui non solum in diœcesi iudicerent; sed etiam de *appellationibus*, e suffraganeorum diœcesibus ad Metropolitanum delatis, cognoscerent. Nam querelæ illæ, quæ olim raro ab Episcopi sententia ad concilium provinciale deferebantur, jam tum conversæ erant in *appellationes ordinarias*. Et quum concilia rarius celebrarentur, Archiepiscopus seu potius archiepiscopi officialis appellationum prope unus iudex fieri cœpit. Hæc iudicis mutatio potissimum in causâ fuit, quod omnis iurisdictio ecclesiastica caderet. Vix enim hominum proborum & rerum intelligentiam tanta copia erat, quæ ad officialium munus obeundum requirebatur. Deinde si vel maxime omnibus numeris absolute eligerentur officiales, facilius tamen

ac metropolitanorum multiplicati,

falli poterant & minori auctoritate erant, quam Episcopus in presbyterorum confesso præcipuis clericorum stipatus. Ne quid dicam, quam parvi momenti auctoritas sit presbyteri *officialis* cujusdam Metropolitanæ comparatione totius *concilii provincialis*.

III.

corrupe-
runt ve-
teris jurif-
dictionis
naturam.

Non igitur mirandum, reverentiam judiciorum ecclesiasticorum exolevisse, quam censurarum plaustris recuperatum ibant. Nam in his tribunalibus, prout *solemnia formularum (m)* invalescunt, *bona fides* vacillat. Judicia illa olim amica, quibus, duce caritate, verum iustumque exigebatur, concordiaque partium, præcis omnibus diffidorum radicibus, quærebatur, degeneraverant in tribunalia, in quibus *strictum jus* regnabat, omnesque subtilioris juris apices captabantur, nemine quidquam de jure suo

(m) Hæc imprimis stylo curiæ Romanæ accepto ferenda, & ex scholis Italiæ facile ad omnia judicia ecclesiastica devoluta, præsertim cum *jus canonicum & Romanum* ubi que regnare inciperet, unde tanquam ex equo Troiano omnes subtilitates olim incognitæ, in hæc fora transferunt, postquam omnia *fo- rensi modo* peracta fuere.

ſuo remittente: quo litigantium animi paſcebantur magis, quam ſedabantur. Presbyteri & clerici, qui ad cauſas vel orandas vel iudicandas provolabant, caritatem ac ſanctimoniam procul habuerunt. Hinc principes magnam partem poſteſtatis, quam Eccleſiæ conceſſerant, revocarunt, & privati homines, quia nunc neceſſario litigandum erat, iudicem laicum æque lubentes adire voluerunt. Id mali inde redundavit in Eccleſiam, ut dum nimium adpeteret, iurium etiam competentium partem amitteret.

IV.

Ut igitur adpareat, quæ hodie iuriſdictionis Eccleſiaſticae facies ſit, animadvertendum eſt, duplicis generis eſſe iudices, *ordinarios* & *delegatos*. Ordinarii ſunt, qui iuriſdictionem per ſe vel propriam habent (n), veluti Epifcopi, eorum-

Qui ſint iudices ordinarii?

(n) Per ſe ac propriam habere iuriſdictionem idem eſt ac Ordinario iure vi officii eam exercere in ſubjectos, lege vel conſuetudine aut privilegio, tributam. Epifcopus dicitur primario ordinarius, quod ex iure divino eam credatur exerce-

re: papa vero ordinarius ordinariorum, quod ſupremam in Epifcopos poſteſtatem gerat. Inde *ius ordinariatus* nihil aliud eſt, quam *iuriſdictione Epifcopalis*. Officiales itidem dicuntur ordinariam exercere iuriſdictionem, quod ordinarie

rumque officiales, vicarii, Metropolitana, primates, papa: præterea capitula exempta intuitu totius corporis & certæ partis diœceseos, in locis, ubi sunt in possessione; item abbates monasteriorum, quæ præter exemptionem, territorium habent & jurisdictionem, licet paucissimorum privilegia sustinere possint examen rigorosum. Eodem referri possunt abbates regulares, priores claustrales, cunctique monasteriorum vel aliarum communitatum religiosarum superiores. Nam interior harum congregationum disciplina pedetentim in *jurisdictionem* (o) conversa

fa

narie & per modum *regule* de causis quibuscunque in genere cognoscant, in oppositione ad *delegatos*, qui per modum *exceptionis* & sic *extra ordinem* ad certam causam dantur. Interim *officiales* adhuc dependent ab Episcopo, & sic *jus advocandi causas* ipsi non ademptum.

(o) Postquam peculiaris quædam *respublica monastica*, introductis capitulis, est constituta *sub genera-*

libus & provincialibus, qui magis magisque, potestatem suam auxerunt, maxime in illis ordinibus, qui ab Episcoporum potestate exempti sunt. Inde tandem eorum *inspectio* in *jurisdictionem* est conversa, ut AUTOR observat. De *jurisdictione* harum congregationum prolixius agit HERICURTIUS *dans les loix Eccles. de France P. 1. c. 10. p. 71. seqq.*

sa est, quæ scriptis ceterisque solemnibus exercetur. Exemptiones eas liberant a iurisdictione Episcopi; habent tamen plures querelarum gradus seu instantias, appellantque a superiore particulari ad *Provincialem*, a provinciali ad *Generalem* vel ad papam: nonnumquam & aliorum, specie adpellationis tamquam ab abusu, vel per modum querelæ ad sanctius regis consilium.

V.

Delegati sunt qui habent iurisdictionem alienam, & delegantur ad certam causam (p), qua decisa mandatum expirat. Horum referendi sunt *conservatores apostolici*, v. gr. privilegiorum academicorum, qui sunt instar *delegatorum generalium* & perpetuorum; item legati pontificis, qui, quoad durat legatio, omnia faciunt, quæ papa in locis, ubi degunt, facere posset: quamquam alii eos habeant loco iudicum *ordinariorum* (q).
Nun-

qui delegati?

(p) Hi proprie *delegati* sunt, quod *extra ordinem* jus dicant, nec perpetuam habeant potestatem: *generales delegati* magis officialibus ordinariis æquiparandi, nisi quod ad certum causarum genus constituti

sint. Huc etiam pertinent episcopi, qui *delegatam* potestatem gerunt in monasteria exempta, nomine pontificis immediate exercendam.

(q) Eodem sensu, quo *officiales* Episcoporum dicuntur habere

Nuntii in Hispania & in pluribus aliis provinciis jurisdictionem habent; in Francia non item. Delegati papæ perpetui cenferi quoque possunt *questitores fidei* in terris, ubi eorum jurisdictione admittitur: itemque in suo genere monasteriorum *visitatores* delegati sunt iudices.

VI.

horum
potestas.

Delegatorum potestas limitata est terminis mandati, quos migrare nequeunt, adeo, ut dubitatum fuerit, num exceptiones judiciales admittere debeant [1]. Delegatio non solum causa decisa, sed etiam revocatione mandati, re adhuc integra, & morte sive ordinarii, sive delegati, finitur, quippe ad omnes mandati regulas exigenda. Pontificis delegati plura habent præcipua. Possunt enim, ad exemplum delegatorum principis (r) subdelegare [2]: quod iudicis ordinarii delegati non possunt, quum non eorum, sed

re ordinariam jurisdictionem. Nam etiam sunt officiales pontificis, tribunal in provinciis sibi decretis exercent ad instar legatorum apud Romanos, denique causarum quarumcunque Ecclesiasticarum iudices

ordinarii censentur.

(r) Facultas subdelegandi delegatis pontificis potissimum concessa propter dignitatem Ecclesiasticam, qua coruscant; neque enim alios delegat, quam in hac constitutos ex præscripto juris canon-

sed ordinarii, jurisdictio sit propria. Possunt suas ipsimet, si ordinarius tergi-
versetur, exsequi sententias, & censuris
uti; quum delegatorum ceterorum sen-
tentias ordinarius exsequatur. De exce-
ptionibus, quæ delegato opponuntur, ju-
dicat *ordinarius*; quæ pontificio delega-
to, vel ceteri condelegati (s) judicant,
vel arbitri. Hæc singularia peperit dif-
ficultas Romam recurrenti, præsertim in
Francia, ubi rex non vult, ut cives foris
litigent. Nec pontifex rescripta delega-
toria quibuscumque personis; sed vel
ordinariis locorum, vel iis, qui in una-
quaque diœcesi designati & idonei ju-
dicati

canonici c. 11. d. *rescript.* in 6. Non ergo hoc indistincte ad delegatos principum applicari potest, nisi æque *illustri dignitate* conspicui fuerint, utpote si imperator status imperii delegat. Videlicet *subdelegandi* potestas delegatis, quorum fides & industria est electa, regulariter non competit, nisi ex voluntate delegantis *expressa* vel *presumpta*: hæc colligitur vel *ex dignitate peculiari*

delegati, vel *ex peculiari statu*, ob quem subdelegatio necessaria est, veluti si delegatio facta in capitulum, civitatem imperii, abbatissam &c.

(s) Utpote si clausula adjecta: *si non omnes*, quæ facultatem ceteris non recusatis præbet inquirendi in *recusationum causas*, cum soli procedere non possint, nisi de impedimento uni alterive objecto cognitum fuerit.

dicati fuerint, tradere potest. Quæ verò in decretalibus [3] & in concilio Tridentino [4] de *condizione delegatorum* traduntur, ea in Francia non attenduntur.

[1] C. 13. X. de off. ind.

[2] C. 28. eod.

[3] C. 11. de rescript. in 6.

[4] Sess. 5. c. 10.

C A P. I V.

DE JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ ADMINISTRIS.

I.

Episcoporum in
jurisdictione

NOvissimis temporibus Episcopi tam raro ipsimet ad judicandum accesserunt, ut jus eorum a sæcularibus iudicibus in dubium vocaretur, quos *dynastis*, jurisdictionem subalternam habentibus, compararunt, qui per leges regni Francici hanc *per alios* exercere tenentur. In quo tamen falluntur, ut qui maxime. Dynastiæ enim, quibus *jurisdictio patrimonialis* inhæret, ab omni generis hominibus, immo & a feminis ac infantibus possideri queunt, & plerumque possidentur a nobilibus, qui castra sequuntur, justi & æqui ignaris (t). E contrario Episcopo-

(t) Quique non per *jure*. Atque ideo electionem iudices *fictam* in Germania re-
unt, sed *hereditario* | ceptum est, ut nobi-
les

scopus canonum gnarus & ad jus dicendum idoneus est vel esse debet: hoc enim consecrationis formula commemorat inter ejus præcipua.

II.

Officialis igitur tantummodo loco & admini-
vice fungitur Episcopi. Ei succenturia-
tur *vicarius*, quem *vicegerentem* adpel-
lant, Episcopi mandato instruendus. Ce-
teri ministri jurisdictionis sunt *promo-*
tor, *procuratores postulantes*, *scribe*, *no-*
tarii, *apparitores*.

III.

Promotor est instar procuratoris officii *fiscalis*,
generalis, qui publico bono ac nomine
interpellat postulatque, instituendus ab
Episcopo, qui ei, ubi opus, adjungit
vicarium. *Procuratores postulantes* hodie *advocati*,
vix sunt, qui non aliis muneribus fun-
gantur, eorumque vicem *obseunt* *advoca-*
ti seu procuratores tribunalium sæcu-
larium seu *notarii apostolici*. Hoc nomi-
ne insigniuntur, qui *pontificis auctorita-*
te in provincia condunt publica instru-
menta, & quidem in causis Ecclesia-
sticis:

les hanc jurisdictionem | *nentem dignitatem*,
aliis mandare possint. | quamvis ad hoc non
Episcopis idem conces- | teneantur, cum jure
sum est propter *emi-* | suo uti non possint.

fticis: quales etiam habuere Episcopi.
 notarii, Sed utrumque genus notariorum in
 Francia sublatum est, creatis an. 1691.
 scribæ, notariis *regiis apostolicis* (u). Scribam
 constituit Episcopus, & emolumenta,
 ex hoc munere capienda, quum in re-
 ditibus Episcopatus censeantur, plerum-
 que locari solent.

IV.

libellio- In Francia sunt præterea *libelliones*
 nes, (graphiarii) *insinuationum Ecclesiastica-*
rum a rege constituti. Nam Henricus II.
 quum nonnulla provisionum pontificia-
 rum vitia sustulisset, an. 1553. voluit, ut
 omnes provisiones, aliaque instrumenta,
 quibus aditus ad beneficia panditur, actis
 insinuarentur, ne qua fraus committi
 posset; *libellionum* seu *graphiariorum* no-
 minatione Episcopis permessa, quam ta-
 men Henricus IV. sibi vindicavit, institu-
 tis

(u) A prioribus in
 eo differunt, quod illi
auctoritate pontificis
 vel *Episcoporum* crea-
 rentur, quia ceteri, a
 potestate sæculari crea-
 ti, crederentur inha-
 biles ad negotia eccle-
 siastica peragenda. Sed
 aliam prorsus philoso-
 phandi rationem reci-
 pit Rex Galliae anno
 1691. suaque autorita-
 te creavit Notarios, ti-
 tulumque *regiorum &*
Apostolicorum eis at-
 tribuit. Hi duplici ju-
 ramento abstringun-
 tur, tum coram *judi-*
cibus regiis, tum e-
 tiam coram *officiali* il-
 lius episcopi, in cujus
 dioecesi officio suo fun-
 gi debent.

tis an. 1595. novis tabellionibus, qui, ut ceteri, sæculares essent & domaniales. Clerus autem intercessit, horumque officia redimendi facultatem impetravit. Ludovicus XIII. an. 1637. constituit censores procurationum ad resignandum, aliorumque ad beneficia spectantium actorum, eodemque edicto numerum eorum, qui in curia Romana expeditionibus invigilant, definivit, ac alia in causis beneficiariis utilia præcepta dedit. Sed quum censores isti reipublicæ graves viderentur; clerus pretium iis, quod pro hoc munere erogaverant, restituit, & Ludovicus XIV. an. 1646. publico edicto eos abrogavit; cetera autem paternæ constitutionis capita confirmavit, addiditque, ut vigiles illi in curia Romana sint laici, viginti quinque annis majores, nulli personæ Ecclesiasticæ obnoxii, cautione trium millium librarum stringendi; libelliones autem insinuationum itidem sint laici, a personarum ecclesiasticarum ministerio, & a cognatione procuratorum Romanorum remoti, ne qua sit metuenda collusio. Hi libelliones postea suppressi, sed an. 1691. restituti sunt, nova constitutione de pluribus huc pertinentibus rebus prodita.

V.

apparitores.

Interim in hoc foro tam pauca versantur litigia, ut plerique ministrorum pluribus fungantur officiis, ut iidem sint notarii apostolici & procuratores postulantes, immo interdum etiam procuratores in curia Romana, aut libelliones insinuationum, aut advocati summorum tribunalium. Apparitores etiam sunt laici, qui citationes insinuant, aliaque munia obeunt, quæ tamen etiam per apparitores judicum sæcularium obiri possunt. Ex omnibus igitur hujus tribunalis membris solus officialis, vicegerens & promotor clerici sunt. Officialem autem oportet esse presbyterum, & theologiæ vel juris doctorem, aut saltem licentiatum [1].

[1] Stat. Bles. art. 45. declar. 1680.

C A P. V.

DE COMPETENTIA JUDICIS ECCLESIASTICI.

I.

Judicis ecclesiastici sunt causæ spirituales,

Jurisdictioni ecclesiasticæ, ut ceteris, lites definiendæ & crimina vindicanda proponuntur. Prius genus rerum vocantur

cantur *causse civiles*. Moribus Franciæ hodiernis ecclesia solum de *caussis mere spiritualibus*, nullo habito personarum respectu, & de *caussis personalibus* eorum, qui in sacris sunt, cognoscit. *Mere spirituales* (u) *caussæ* sunt sacramentorum & cultus publici.

II.

Inter sacramenta solum *matrimonium* præsertim conventionibus patet, quæ tamen pleræque per adpellationes *tanquam ab abusu* matrimoniales. in forum sæculare deducuntur. Nam qui *matrimonium nullum* declarari desiderant, quod vel a minoribus, vel sine trina proclamatione, sine consensu parentum, sine testibus, absente pastore, &c. initum sit, ii a matrimonii celebratione *tanquam ab abusu* adpellant (x), postulant.

(u) Jus canonicum in his non acquievit, sed omnia negotia & res, quæ etiam *per indirectum* ecclesiam tangere videntur, *spiritualia* per abusum dixit, ut sapissime observavi. Inde in infinitum *causa fori ecclesiastici* extendit, sæculariumque potestatem diminuit. Plenius eas secundum juris cano-

nici principia recenset D. SCHRADER de *caussis fori ecclesiastici*. (x) Jus canonicum hanc praxin eo ipso promovit, quod *adpellationes extrajudiciales* admiserit, quibus non admittis, adpellationis talis locum habere non posset. Ceterum liquet ex traditis Autoris, quò prætextu *causæ matrimoniales* ad fo-

lantque, ut matrimonium *male, nulliter & abusive* contractum declaretur; quod facilius a iudice laico, quam ab ecclesiastico impetrari norunt. Sponsalia tamen plerumque ad iudicem ecclesiasticum perferuntur, si vel *consummanda* sunt, vel *resolvenda*. Prius præcipitur, si accessit concubitus; &, si pars refractaria est, vel dolo fecit, quominus connubium perfici possit, pœna canonica ac eleemosyna injungitur, partibusque commendatur, ut de damno ac de eo, quod interest, laicum iudicem adeant (y). Nam si ecclesiasticus de eo cognosceret, *abusus* foret.

III.

qua ratio-
ne?

Si matrimonium consummatum impugnatur, quod vel prior conjux superstes, vel votum emissum, vel gradus prohibitus, vel aliud impedimentum *dividens* subsit, veluti impotentia; iudici eccle-

ra ecclesiastica fuerint tractæ, videlicet quod *sacramenti* rationem habeant, de quo iudices ecclesiastici tantum judicant.

(y) Secundum principia *juris canonici* etiam iudex ecclesiasticus de eo *incidenter* cognoscit, sicuti in

causa divortii etiam *incidenter* de privatione lucrorum dotalium iudicat, c. 3. X. de donat. int. vir. & uxor. Sed *libertas Gallicana* non admittit hæc juris canonici placita, quæ, quod mirandum, admittit fora ecclesiastica protestantium.

ecclesiastico competit cognitio. Si nulum declarat matrimonium ob vinculum præcedens, vel ob cognationem; partibus injungitur, ut mutuum congressum vitent: si ob impotentiam, impotenti interdicit, potenti permittit matrimonium. Olim probandæ impotentiae *congressus* (z) injuncti; sed talia judicia, a temporum nostrorum pudore abhorrentia, proscripita sunt senatus consulto Parisiensi d. 18. Febr. 1677. Quoties matrimonium nullum declaratur, partibus, nisi in bona fide fuerint, pœna canonica, quippe in canones peccantibus, est infligenda. Matrimonio subsistente, si conjux conjugi consuescere nolit, vel a toro separari velit; judicis ecclesiastici deberet esse cognitio, quia *debitum conjugale* est juris divini (a), & conjuges cor-
porum

(z) De hac methodo *indecora & parum honesta* in utramque partem, multo cum eruditionis apparatu, edisserit ANNÆUS ROBERTUS *lib. IV. rer. judicat. c. 10.* Occasionem, qua tandem hæc turpissima probandi impotentiam ratio sublata fuerit,

enarrat HERTIUS *de inspect. oculari* §. 11.

(a) Sed non omne quicquid est *juris divini*, ad forum ecclesiasticum pertinet, alioquin enim etiam paternum in liberos imperium, debitum subditorum obsequiale, & plura alia ad hoc forum essent tra-

porum suorum non sunt compotes [1]. In praxi tamen distinguitur. Nam si agitur ad consummandum, h, e. si pars partem in iudicio prosequitur, ut recipiatur, quam *instantiam adhesionis* appellamus, & si actor vincit; ecclesiasticus iudex reum vel ream de officio admonet. Sin agitur *ad separationem*, laicus cognoscit, quia separatio corporum comitem habet *separationem bonorum*.

[1] 1. Cor. VII. 4.

IV.

& quæ ad cultum publicum pertinent, Cultus publicus litibus ansam præbere potest, si vel *sacra turbantur*, vel fundationes, seu legata pia non persolvuntur, vel cantores stipendio defraudantur, vel statuta dioceseos ratione horarum non observantur. De quibus omnibus iudex iudicat ecclesiasticus.

V.

item beneficiaræ, Idem cognoscit de *caussis beneficiariis*, quum ecclesiæ maxime inter sit, qui ministri eligantur, quomodo redditus administrantur. Quod utut nemo eat inficias;

henda, si de iis con- | stringit, nec pruden-
tenderetur. Proinde | ter praxin Gallix re-
Autoris ratio parum | dargult.

cias ; invaluit tamen abhinc annis CCC. distinctio inter *possessorium* & *petitorium* ; hac occasione. Iis temporibus, quibus reges minus, & dynastæ plus auctoritatis habuere, sæpe contigit, ut qui jus ad beneficia venditarent, vi ea occuparent vel possidentem vi ejicerent. Duo rivales nobiles, de episcopatu contendentes, suis quisque amicis & agnatis stipati, speciem belli excitarunt in provincia; ad quod sopiendum regii judices accurrentes pronuntiarunt, uter interea, dum de jure coram Metropolitano aut papa lis definiretur, possidere deberet. Quod improbari non poterat, quoad intra *summarium* se continebant, simplicemque possessionem facti ei, cujus jus maxime apparebat, præstabant, ac alteri vim interdicebant, seposita jurium cognitione & discussione. Sed non intra hos terminos substiterunt, perhibentes, in causis beneficiariis nullam possessionem justam esse sine *titulo* (*b*), quia

(*b*) Alias hoc *possessorium* appellari solet *mixtum*, in quo præter *possessionem* etiam demonstrandus est *titulus*, quod vel præsumtio sit contra possessorem, veluti regalium, vel quod possessio sola eam relevare

quia bona ecclesiastica non sint instar bonorum sæcularium, quæ a proprietario derelinqui & primi occupantis fieri possent. Unde ante de *titulo* & de *habilitate*, quam de possessione, judicandum esse inferebant. *Titulos* autem adpellant acta, quæ dant jus ad beneficium, ut sunt literæ provisionum, provisionum laudatio, instrumentum de

<p>levare nequeat, ut in beneficiis, quamvis PUSTIUS <i>de manut. obs.</i> 42. n. 24. vel solam possessionem sufficere crediderit. Videlicet communi persuasione in eam itum est sententiam, beneficia ecclesiastica, qualiacunque sint, cum aliis juribus haud conferenda esse: possessionem solam facile operari posse, ut fures & prædones officia sacra occuparent: intrusos non esse in republica ecclesiastica tolerandos &c. v. STRYK. <i>de necessitat. edendi titulum possess. c. V.</i> quod de <i>titulo edendo in beneficiis eccles.</i> agit. Et tamen</p>	<p><i>possessio beneficiorum</i> magis redditus, commoda, & emolumenta concernit, quæ æque possessori cuicumque interim permitti possent, ac quidem inutili clerico, <i>titulato</i> licet. Ceterum extra Galliam interpretes juris canonici in alia omnia eant, quod cognitio de <i>titulo</i>, nec in totum nec in tantum, judici sæculari permissa sit. FELICIANUS de OLIVA <i>de for. eccl. P. I. q. 8. n. 58. seqq.</i> Verum non immerito hanc clericalem philosophiam reliquit Gallia, quæ unice in opprobrium potestatis civilis excogitata est.</p>
---	--

de possessione impetrata. *Habilitatem* vocant acta, quæ probant personæ habilitatem, veluti testimonium e libro baptismali, de tonsura, de ordine, de laurea academica impetrata. Quod quum sæpe in longiorem discussionem exeat, ac interim necessarium sit, ut partibus sua assignentur nomina, quo constet, uter actor, uter reus sit; duplicis generis possessoria constituenda fuere, alterum summarium, quod durante hac discussione obtineret; alterum ordinarium, quod plenam & definitivam possessionem ac *manutentionem* daret. Quo facto iudex laicus ex præscripto statuti *de an. 1539. [1].* partes ad iudicem ecclesiasticum *petitorii causa* (c) ablegare deberet; sed hoc negligitur; quia, quum obtentu *possessorii causa* accurate cognita,

(c) Neque enim *petitorium per possessorium mixtum* absorbetur, in quo titulus tantum *demonstratur*, h. e. præsumtive & probabiliter editur; minime vero *plene* de eo disputatur, quod *petitorio* reservatur, rejectis ad illud *exceptionibus* altio-rem inda-

ginem habentibus. Ceterum quod in Francia *petitorium*, absoluto *possessorio*, ut plurimum negligatur, *advocatorum imperitiæ* abscribendum, qui *exceptionibus* oppositis respondent, easdemque contra *genium* hujus *remedii* resolvunt.

ta, & sæpe in secunda ac tertia instantia ventilata est, inutile ac onerosum partibus videtur, de eadem re novam litem auspicari. Quidquid hujus est, hodie partes in *petitorio* de beneficiis iudicem ecclesiasticum adire non possunt; qui si in hujusmodi causis sententiam quamcumque ferret, regii procuratores ab eodem, *tamquam ab abusu*, adpellare non dubitent: idque auctoritate senatus consulti d. 15. Jun. 1626. publicati [2]. Sic ecclesia in Francia penitus privata est cognitione in *causis beneficiariis*. Sententia provisionalis in possessorio, quam *recredentia* (d) vocamus, executioni

(d) *Vindicias*, ait GUILIELMUS BUDÆUS in annot. ad Pand. ad tit. de orig. jur. hodie *recredentiam* vocamus, quod ex verbis *Asconii Pediani* in *Verrinas* Ciceronis intelligere possumus. *Lis vindiciarum* est, inquit, cum litigatur de ea re apud *Prætores*, cujus incertum est, quis debeat esse possessor, & ideo qui eam tenet, satisfat pro præde litis vindiciarum adversario suo, quo illi satisfaciat is, nihil se deterius in possessione facturum, de qua iurgium esset: rursus sponse ipse provocatus ab adversario certæ pecuniæ aut estimationis, quam amittat, ni sua sit hereditas, de qua contendit. Post pauca pergit: Hujusmodi possessio non justa & absoluta est possessio, sed fiduciaria & velut depositoria, ut hæc nostra *recredentia* rationibus reddendis de fructibus est obnoxia. *Fiduciarium*

cutioni datur, nulla adpellationis ratione habita; nec possessorium *ordinarium*, adpellatione interposita, suspenditur, secundum formam *recredentiæ* [3]. Si alter ex litigantibus durante lite decedit, lis prosequenda non esset, quia beneficiorum heredes non dantur, & [4] præcipitur, ne lite pendente litigiosa beneficia aliis conferantur. Sed provisiones ex aula Romana ad hanc regulam non adstringuntur, quum resignatarius resignanti, vel noviter provivus defuncto veluti successor singularis vel heres surrogetur. Surrogatio tamen postulanda est, & quidem intra annum, qui terminus *actionibus possessoriis* est præstitutus.

[1] art.

viam autem appello, quam sub manu regia possidere vocant, quasi fide data accepta. Ita revera recredentia est summarium possessorium, in quo provisionaliter, quis interim donec causa possessionis decisa fuerit, possidere debeat, decernitur, atque ita præcavetur, ne partes ad arma veniant, ut plenius docet LUD. POSTIUS de manutenendo obs. 3. n. 34. 35. 36. Dicitur

autem recredentia, quia res conceditur & committitur interim alicui cum cautione, observante PAULO CHRISTINÆO vol. 6. decis. Belg. 92. n. 18. Breviter: la reccréance Gallis est summarium possessorium; la maintenue vero possessorium ordinarium. Conf. STRYK. de decret. interim. c. 1. n. 30. seqq. PAPONIUS in corpore jur. Franc. lib. VIII. tit. 11.

[1] art. 49. 57.

[2] du Fres. Journ. C. I. c. 112.

[3] Ed. 39. 61. Brod. in Louet. R. 23.

[4] C. 2. ut lite pend. in 6.

VI.

decima- Eadem distinctio extensa est ad *decimas*, de quibus in *possessorio* cognoscunt laici iudices: cognoscunt etiam de quo- to decimarum plene, & de curatorum portione congrua summariter. Quod de decimis ecclesiasticis est intelligendum: nam de *infeudatis*, quæ habent naturam bonorum sæcularium, etiam in petitorio cognoscunt.

VII.

persona- In causis *mere personalibus* clerico- rum, & quæ versantur inter clericum & laicum, si clericus reus sit cognoscit ecclesiasticus iudex (e). Sed ubi vel tantillum causæ *realis* vel *mixtæ* concurrat, veluti

(e) Moto itaque concursu contra clericum, iudex ecclesiasticus creditores quoscunque citat, quia in hoc castu rei vices sustinet, & creditores ut *actores* ad agendum provocantur. Extensum quoque hoc est ad episcoporum *familiares & servientes*, ut vocantur in diplomate URBANI IV. apud UGHELLUM in *Ital. sacra tom. I. p. 314. 316. nov. edit.* Quod si laicus cum clerico simul conveniatur ob continentiam causæ, forum ecclesiasticum, ut potentius, prævalere aiunt, quod utrum Gallia admittat, dubio non caret.

veluti in actione hypothecaria; Clerici, etiam si conveniantur, laicum adeunt, æque ac si agitur de implendo contractu coram notario inito, aut de agnitione ejus, quod promissum est. Immo etiam in causa *mere personali*, si clericus contra clericum in eodem foro degentem agit, laicum adit, cujus & justitia promittior, & executio faciliior, quæ apud ecclesiasticum languet [1]. Equidem clericus conventus in causa *mere personali* forum laicum declinare, ac petere potest, ut ad ecclesiasticum remittatur (f). Sed & omittere potest, invitis constitutionibus canonicis, quæ hoc privilegium *juris publici* esse (g) præcipiunt, cui privati renuntiare non possunt [2].

[1] art.

(f) Quod immunitas hæc *Dei ordinatione* & constitutionibus canonicis constituta sit, ut aiunt Patres Tridentini *sess. XXV. de reform. c. 20.* Lepidam addit rationem ALEXANDER IV. in diplomate apud UGHELUM *tom. I. Ital. sacr. p. 315. nov. edit. quod servus suo domino stet & cadat*, qua indigitare voluit, clericorum dominos solum esse

episcopos, non item principes.

(g) Patrum hanc rationem in *prorogatione* stringere facile liquet, quæ etiam in aliis, privilegiato foro utentibus, locum habet. Magis stringit eo in casu, si in totum sese subducere jurisdictioni episcopali, & sæculari sese submittere vellet clericus, quod permissum non est.

[1] art. 1539. art. 92.

[2] C. 12. X. de foro compet.

VIII.

folatium
episcopo-
rum.

Habent tamen episcopi, quo orbitatem judiciorum solentur, si perpendunt, jurisdictionem ecclesiasticam origine tenus & ex mente evangelii non in eo consistere, ut quamplurimæ causæ coram episcopis disceptentur, sed ut disceptationes judiciales ab episcopis præveniantur & sufflaminentur: licet hodie nec lites inter ipsos clericos, ut olim impedire, nec ministros ecclesiæ dignos, quod canones jubent, eligere valeant.

C A P. VI.

DE PROCESSU CIVILI.

I.

origo pro
cessus for-
mularii.

V Ideamus jam nunc, quo ordine in foris ecclesiasticis *causæ civiles* disceptentur, ut postea separatim *criminalia* conjungi possint. Primis sæculis quum judicia ecclesiastici in causis sæcularibus essent instar *arbitrorum*, & in spiritualibus caritatem sequerentur; procul habuere formulas tribunalium sæcularium, regulis scripturæ sacræ & canonibus unice,

unice intenta. Quæ judiciorum ecclesiasticorum & sæcularium differentia elucescit (h) ex collat. Carthag. [1] & ex compluribus conciliis. Sed quingentis & amplius abhinc annis formularum ambages, velut agmine facto, irruerunt in tribunalia sacra, quibus studium *juris Justiniane*i fenestram aperuisse videtur, cujus placita veterem modum agendi, solo usu conservatum, everterunt, quum judices ecclesiastici strictum jus omnesque juris formas observare niterentur, quas judices sæculares neglexere, quippe qui nobiles erant ac milites, nulla literarum cultura tincti, soli *consuetudini* (i) insistentes. Postea clericos elegere judiciorum assessores, quibus *jurisdi-*

(h) Vestigia adhuc quædam ex antiquo procedendi modo supersunt in *decreto GRATIANI*, quippe quod ex illis scriptis collectum est, quæ nondum formulas processus civilis agnovere, in usum demum post hanc collectionem deductas. Huc refero modum procedendi, traditum in c. 4. §. 8. C. 35.

q. 6., si matrimonium contractum impugnatur ob nimiam conjugum propinquitatem, qui processus a regulis hodiernis plane abludivit.

(i) Et ita *ius patrium* conservantes. In Germania eadem rerum mutatio contigit. Tribunalia episcoporum ecclesiastica mox sæculo XIII. cum decretalibus, quæ processum

risdictionem mandarunt : qui hoc modo jus formularium in cuncta tribunalia , maxime in suprema illa , quæ *Parlamenta* vocamus , intulerunt : ita ut totus ordo judiciorum , quo hodie in foris sæcularibus utimur , canonum interpretibus debeat , ejusque origines sint e decretalibus eruendæ. Qualis ille jam ineunte sæculo XIII. fuerit , patet ex decreto concilii Lateranensis an. 1216. quod iudex jubetur *semper adhibere personam publicam , quæ fideliter universa iudicii acta conscribat , videlicet citationes , dilationes , recusationes , exceptiones , petitiones , responsiones , interrogationes , confessiones , testium depositiones , instrumentorum productiones , interlocutiones , adpellationes , renuntiationes , conclusiones* &c. [2].

[1] *Act. 1. n. 40. seq.*

[2] *C. 11. X. de probat.*

 II.

sum juris Romani tradunt , explicant , inculcant , juris Romani scita pedetentim secuta sunt , quod absque eo juris Canonici seu decretalium scita intelligere non possent. In ceteris judiciis , oppidanis scilicet , atque nobilium , jus patrium observatum , donec tandem sæculo XV. jus Romanum prorsus & ubique per introductionem Academicarum erumperet.

II.

In Francia ultimis duobus sæculis plures constitutiones de ordine judiciario, in compendium redigendo, promulgatæ, difficiliter in sacris tribunalibus obtinere, ob longius conservatum *lingue latine* usum (*k*), pristinis formulis familiarem; quam tamen sensim eliminavimus, sic, ut constitutio an. 1667. in civili, & constitutio 1670. in criminali processu exacte observetur. Neque tamen propterea modus agendi ubique est uniformis.

cujus ordo in Francia usitatus,

(*k*) Hic simul cum processu, in decretalibus delineato, tractus est ad tribunalia ecclesiastica, quem adhuc hodie Germani in iis observant. Rationem ut plurimum in eo constituunt, quod ab iis appellari possit ad curiam Romanam seu tribunalia nunciõrum; quæ nulla acta *legitima* esse censent, nisi in lingua latina conscripta, nec in alia lingua acta *prima instantiæ*, in secunda edenda, respicere possunt, cum exoticarum linguarum peritiã destituti sint. Enimvero cum non in quibusvis causis appellari possit ad pontificem, ut in *civilibus*, quæ inter laicos coram officialibus ventilantur; ratio adhuc alia, quæ *generatior* est, quærenda & priori adjungenda. Illa vero præcipue in eo consistit, quod *usus lingue* in stylo curiæ, quem merito *Tyrannum fori* dixeris, omne ferat punctum, quem cum curia Romana efformaverit, non potuit non quoque usus latinæ linguæ in fora cum processu curiæ Romanæ introduci.

formis, quum in singulis tribunalibus quaedam observentur singularia, quæ præsidēs habent propria. Alii enim sunt regularum & ordinis observantissimi; alii superflua refecantes ad decisionem properant. Enarrabo itaque universum ordinem, quive actus in iudiciis necessario sint expediendi, adductis etiam iis, quæ tribunalia ecclesiastica cum sæcularibus habent communia, quum forsitan non omnes, qui hæc legunt, fori tritura subacti sint. Indicabo etiam multa vetera; quæ in defuetudinem abiere, & tamen ad perfectam *decretalium* intelligentiam sunt necessaria.

III.

enarratur, habetque tria essentialia,

Ut lites componi possint, opus est, ut partes coram iudice compareant, iura sua deducant, sententiaque iudicis pronuncietur. Hæc tria igitur, *comparitio, litis contestatio & sententia*, sunt omni processui essentialia, ad quæ cetera omnia referri possunt. Ut comparitio obtineatur, monenda est pars adverſa scripto, quo in foro ecclesiastico *citationem* adpellamus. Hæc olim decreto iudicis mandato per apparitorem denunciabatur; hodie ad exemplum tribunalium sæcularium ad requisitionem partis expeditur, & per omnis generis apparitores vel ministros insinuat. [I] Forma ejus

ejus utrimque est eadem. Nam factum est in libellum redigendum, cui petitio summariter inferenda, & exempla documentorum probantium subjicienda. Hoc scriptum insinuandum est vel ipsi *personæ*, vel *ad domum* (l), & exemplum ejus illi relinquendum.

[X] Ordin. 1667.

IV

Citationes ad judicem delegatum fiunt virtute mandati, quod citato exhibendum, eique simul commissio indicanda (m), qui ejus notitiam habere non potest. Indicandus etiam est locus, in quo

i. Citationem,

com-

(l) Si neminem domi offendunt, citatio foribus adium affigenda, vocatis testimoniis causa vicinis, quod ex jure Romano de promptum est. HERICURTIUS dans les loix eccl. de France p. 129. §. 6. Hoc facto, relatio de hac insinuatione ad acta referenda, designatis atque denominatis vicinis, in quorum presentia affixa fuerit. JO. PARON. in corp. jur. Franc. lib. VII. tit. 4. art. 1.

singulare est in praxi Gallie forensi, quod dies, quo reus comparere debet, decreto citationis inferi non soleat, verum viatori tantum mandetur, ut citationem faciat in certum & competentem diem, ut IDEM art. 10. cit. l. declarat.

(m) Id quod commodissime fit, per transmissionem literarum delegationis, tum ut hoc modo citans sese ad hanc causam legitimet, tum etiam, ut

comparandum, quum proprium auditorium delegati non habeant. Præstituentus est singulis citationibus certus dies profestus. Actiones enim, die solis vel feriato institutæ, nullæ forent. Feriis tamen humanis, ut tempore messis vel vindemiæ, consensu partium quæstiones judiciales suscipi possunt. Citationes ad personas incertas, vel ad plures, qui non efficiunt *universitatem* (n), directæ, locis publicis affiguntur, vel e suggestu præconcione publicantur. Agere omnes in iudicio possunt, qui non sunt in aliena potestate, nec laborant infamia. Agimus vel ipsi, vel per alios, qui vocantur procuratores ad causam vel *postulantes*, qui distincti sunt a *procuratoribus ad negotia*. Tales in Francia *honorabili officii titulo* in omnibus tribunalibus sunt constituti, quorum opera necessaria est, quum non omnes iudiciorum ordinem calleant: non tamen suo, sed partium nomine (o) agunt. Procuratores. universi-

limites delegationis exacte sciat reus.

(n) Hæc ad instar anius censetur personæ, & præfidi vel præfecto ejus insinuatio fieri potest.

(o) Ergo hi non sunt *domini litis*, quod figmentum quidem ius canonicum passim sequitur, sed in Gallia vix usum habet.

veritatum syndici adpellantur. Citati comparent vel ipsi, vel scripto procuratori tradito. Qui non comparet, *contumax* adpellatur, & semper in culpa esse censetur. Nam etiamsi ad judicem incompetentem vocatus esset, venire tamen deberet, & causas *fori declinatorias* proponere. Secundum canones *contumax* causa non cadit, sed vel condemnatur in expensas, [1] vel missione in possessionem, [2] vel censuris ecclesiasticis coercetur [3]. Judicis in arbitrio fuit, quam pœnam eligere mallet. Missio in possessionem est partus juris Romani, tenditque ad defatigandam contumaciam, (p) dum actor in actione **REALI** immittitur in possessionem rei litigiosæ, & in *personali* in possessionem omnium rei bonorum usque ad summam concurrentem. Sed hac possessione, quæ est tantum rei servandæ causa, nullum jus acquiritur, nisi post lapsum anni, & accedente *secundo decreto* [4]. Olim
cen-

(p) Ut reus tædio custodiæ hujusmodi flexus tandem compareat seseque defendat. In effectu hæc missio est *sequestrationis* instar, quæ admodum gravat reum, interim varia incommoda habet, adeoque in Germania per leges imperii publicas prorsus sublata.

censuræ ecclesiasticæ & ipsa excommu-
 nicatio frequentabantur: quod concili-
 um Tridentinum prohibuit [5], quo-
 ties vel pignora capi, vel multa pec-
 uniarie exigi, vel personæ in carcerem
 compingi, vel beneficiorum privatione
 coerceri possunt, ita ut censuræ, defici-
 entibus aliis mediis, sint ultimum refu-
 gium. Quod autem contumax *penis*
 magis, quam *causæ amissione* plectatur,
 in causa trita juris regula, *ut lite non*
contestata non procedatur ad probationem
vel ad sententiam definitivam [6] (q).
 Ob publicam tamen utilitatem excipiun-
 tur *causæ matrimoniales*, ubi in mora
 periculum, & *beneficiaria*, ne ecclesiæ læ-
 sionem patiantur, ubi missio in posses-
 sionem *sine causæ cognitione* alex plena
 videtur, quum diligentissimus quisque
 ad agendum non sit dignissimus [7].
 Potius summariter rationes ac probatio-
 nes

(q) Qua de causa
 secundum jus commu-
 ne lis pro *negative con-*
testata habetur, ad
 hunc effectum, ut ac-
 tor probationem suf-
 cipere, & ea peracta
 sententiam definitivam
 ferre possit. In qui-
 busdam tamen Germa-
 niæ judiciis revera re-
 us punitur *amissione*
causæ, quando sub
 pœna *confessi & con-*
victi citatur, & de-
 nuo non comparens
 pro *confesso & convi-*
cto judicatur.

nes excutiuntur, ut in possessionem mit-
ti possit, si jus apparens eluceat, ut con-
tumax puniatur, sic tamen, refulis ex-
pensis admittatur rursus ad iudicium. Hic
agendi modus, quum humanior videat-
ur ac commodior, ad omnes causas ex-
tenditur. Itaque contumacia actoris ef-
ficat, ut reus absolvatur; rei, ut actori,
quod petitum est, adjudicetur; ces-
santibus ceteris contumaciæ poenis. O-
lim post comparitionem actor teneba-
tur in scriptis libellum porrigere [8],
quo facto ad consultandum & respon-
dendum dilatio reo indulgebatur. Cui
præcidendæ constitutum est [9], ut sup-
plicationi pro citatione libellus inserere-
tur. Quod & iustum est, (r) quum ac-
tionem intentaturus non solum petitio-
nem, sed & probationes omnes in prom-
tu habere debeat. Reus comparens sæ-
pe objicit exceptiones, quibus intenta-
tam actionem vel eludere, vel iudici-

cium

(r) Idem quoque in legibus Germaniæ tam univesalibus quam particularibus provi-
sum, & inde factum est, ut dilatio delibera-

toria, olim post obla-
tionem libelli danda,
per *citationem*, festi-
quæ in citatione conti-
nentur, absorbeatur.

Q. q. 4

cium sufflaminare ; vel examen causæ frustrare intendit. Primum genus earum sunt *fori declinatoriæ*, quibus ostendit, se coram iudice præsentari stare non debere. Et hæc quidem in principio sunt obmovendæ, quum postea non attendantur. Implicat enim, respondisse, & perhibere, responderi non posse. Sequuntur *dilatoriæ*, quæ litem retardant & examen causæ suspendunt. Item *peremptoriæ*, quæ probatæ actionem perimunt (s). Sunt & *personales*, quibus actori quæstio status seu qualitatis, sub qua agit, (t) movetur. Harum celebratissima in canonicis est exceptio *excommunicationis*, licet nostris moribus inutilis. Quum enim excommunicati infames fiant,

(s) Quatenus mox huc referri debent c. I. de L. C. in 6. Altioris indaginis quæ sunt, rejiciuntur post litem contestationem.

(t) Unde nascitur exceptio *legitimationis ad causam*, si ut heres, ut cessionarius &c. actor agit. Si in hac probanda deficit, nulliter actum, quicquid actum est.

fiant, alios in iudicio prosequi nequeunt, quia etiam *in loco iudicii* institutum colloquium ex mente interpretum involve- ret commercium (u) cum his homini- bus. Hæc exceptio in qualibet parte litis opponi poterat [10] iis tempori- bus, quibus excommunicationes fre- quentissimæ, magno abusui subjectæ. Unde concilium Lugdunense 1245. constituit, ut ea usus ipsam excommu- nicationis speciem nomenque excom- municatoris exprimat, & utrumque in- tra *ostiduum* probet, nec nisi bis eam alleget [11]. Reo objici nequit [12] quippe qui invitatus ad tribunal trahitur defensione sua haud quaquam defrau- dandus, (x) immo respondere tene- tur, *ne videatur de sua malitia commo- dum reportare* [13]. Haud minus ca- nonibus celebrata est exceptio *spolii*.

Jure

(u) Quod admo- dum obsonum est, cum *familiare commercium* tantum cum excommu- nicatis interdictum sit, non quod ex *necessita- te vite civilis* institu- endum. Ut itaque hoc absurdum Autor vitet,

notanter addit : *ex mente interpretum.*

(x) Ad hanc effec- tum tamen ei objici solet, ne ipse in per- sona compareat, sed per procuratorem po- tius, ad quod alias non cogitur.

Jure communi spoliatus h. e. vi e possessione rei litigiosæ dejectus; ab eo, qui dejecit, ante conveniri non potest, (y) quam restitutus sit, ne usurpator violentiæ fructum habeat. Porro si quis bonis omnibus spoliatus esset, actiones omnes intentatas declinare poterat, impar ferendis sumtibus. Sed hæc principia diversas fraudes peperere. Spolium enim adpellata est quævis injusta dejectio si vel maxime sententia judicis injuncta; & actori sæpe objecta est exceptio spoli ab altero facti (z). Hoc obtentu eludebantur omnia judicia criminalia, & qui impune peccare moliebantur, illi nunquam restitui desiderarunt.

(y) Non tantum in causa connexa, sed etiam in quacunque alia. Impedit hæc exceptio, intra 15. dies probanda, litis contestationem, ut reus, nisi plenarie restitutus fuerit, respondere haud obstrictus sit. Nec sufficit restituto possessionis, nisi de damnis expensis & fructibus satisfecerit. Paupertati tamen spoliatoris ex æquitate hoc dari solet, ut audiendus etiam sit

ante plenariam fructuum & damnorum restitutionem, quæ ad litis intentatæ terminum reservatur. GABRIEL ALVAREZ de VALASCO *de privil. pauper. qu. 46. n. 10.*

(z) Abusum vero hæc praxis sapit, nec fundamento ullo juris subnixæ, forsitan tamen ex hoc errore deducta, quod sicuti actio spoli contra omnem possessorem dari dicatur, ita etiam exceptio.

runt. Hinc concilio Lugdunensi 1274. variis modis restricta est hæc exceptio [14], quæ in Francia pariter exulat. Exoleverunt etiam reconventiones, quas olim ecclesiastica tribunalia, sed laica numquam, admisere [15]. Interim reo integrum est, qualemcumque adversus actorem actionem sub nomine *petitionis incidentis* instituere, præsertim in causa connexa. Si non connexa est, non auditur, si partes non eidem iudici subjectæ sunt. Sic clericus coram officiali a laico conventus *petitione incidenti* laicum ferire non potest, nisi sit admodum connexa.

[1] C. 6. X. de dol. & contum.

[2] C. 4. X. de eo qui mitt. in poss.

[3] C. 3. & ult. X. ut lite non contestat.

[4] C. 1. X. de eo qui mitt. in poss. C. 2. X. de seq. poss.

[5] sess. 25. c. 3.

[6] t. t. X. ut lite non contestat.

[7] C. ult. §. 1. cod.

[8] t. t. X. de libell. oblat.

[9] Ordin. 1539. art. 16.

[10] C. 12. X. de except.

[11] C. 1. de except. in 6.

[12] C. 5. X. de except.

[13] C. 7. X. de judic.

[14] C. 1. de restit. spol. in 6.

[15] Consuet. Paris. art. 106.

CAP. VII.
DE PROCESSU CIVILI
CONTINUATIO.

I.

2. litis
contesta-
tionem.

SI nullæ exceptiones oggeruntur, vel suggestæ a iudice rejiciuntur; ad artem causæ penetrandum est, propositis iudici defensionibus vel scripto vel viva voce; quo casu prologo sententiæ inferuntur. Primum de defensione iudicium fit litis contestatio, quæ est caput & cynosura litis universæ [1]. Nam antequam iudex partium intentiones percipit, earumque probationes audiendas esse censuit; dici nequit, partes litigare. Litis contestationis effectus insignes sunt. Est enim *quasi contractus*, quo partes conveniunt de iudicato solvendo; & reus, qui ante *bona fide* fuit, in *mala fide* constituitur (a). Firmantur etiam qua-
lita-

(a) Hunc effectum Litis contestatio sane communiter attribuunt hunc non operatur, litis contestationi, & sed *scientia rei alienæ*, quidem sine ullo discrimine per *l. 25. §. 5. de hered. petit.* Et tamen idem effectus etiam *controversiæ motæ* adscribitur, *c. l.* imo soli etiam *denunciatio- ni* in *l. 20. §. 11. cod.* que fides cessat.

litates agentium & actionum in tantum, ut mutari nequeant (b). Ex quo formularum solemnia opplerunt tribunalia ecclesiastica, duplex judiciorum genus formandum fuit; *solemnium*, quibus ambages formulariæ strepitusque & figura iudicii exacte observantur, & *summariorum*, quibus cuncta viva voce arctatisque dilationibus peraguntur [2]. Indicatae sunt etiam causæ, quæ *simpliciter & de plano* sine iudiciorum strepitu & figura tractandæ, leviores scilicet, vel majores, quæ moram non ferunt, ut beneficiorum, decimarum, matrimoniorum [3]. Quæ quum hodie fere solæ officialibus relictae sint, satis apparet, eorum iudicia esse *summaria*. Et quo magis à solemnibus recedimus, eo propius veterem iudiciorum ecclesiasticorum simplicitatem attingimus.

[1] C. 54. licet X. de elect.

[2] Cl. saepe 2. de verb. signif.

[3] Cl. 2. de iudic.

II.

Lite contestata, partes ad probationes quam se-
accinguntur, de quibus iudex cognoscit. quantur

Pro- probationes vel
vocales,

(b) Nam si vel ma- suo nomine contesta-
xime causa reum non tam æque tenetur, ac si
tangerat, post litem tamen causa eum tangeret.

Probatio est, vel *vocalis*, vel *literalis*. *Vocalis*, vel a partis adversæ confessione, vel a *testium depositione* proficitur. Licet enim partibus semet mutuo interrogare de *factis* & *articulis* congruis; (c) & qui respondere detrectat, habetur pro *confesso* [1]. Judex quoque in qualibet litis parte interrogare potest [2]. Sæpe actor reo juramentum defert; refert nonnumquam reus, & interdum judex, deficiente probatione, actori injungit [3]. Juramentum litis decisorium in foro ecclesiastico frequentius est, quum ecclesiastici plus conscientiæ fideique dare præsumantur. Majoris negotii est probatio per testes. Hi citandi sunt a iudice, coram quo depositiones secreto edunt in scripturam redigendas, quam in causa *civili* *examen* (*enquetê* ;) in *criminali* *informationem* adpellamus. Si examen detrectant, multis aliisque poenis cogi possunt; si noti sunt; si ignoti, censuris ecclesiasticis, [4] quibus præmittuntur *monitoria generalia*, publicis locis affi-

(c) Quem in finem depositiones ex libello format actor, quæ tamen non probationis gratia offeruntur, sed tum ut litis contestatio eo planior fiat, tum etiam ut religione juramenti, quod reus sumere debet de malitia, a temeraria negatione deterreatur.

affigenda, vel pro concione publicanda, quibus iudex ecclesiasticus, proposito facto, quod fere atrum crimen esse solet, omnes ad quos ejus rei notitia pervenit, exhortatur ad revelandum, (d) adjecta pœna excommunicationis, si post trinam publicationem cessaverint. Quæ fere unica

(d) Prolixior est hæc praxis, quam ut binis verbis tangi possit. Plenius de ea egerunt ANTONIUS LAZARIUS in *quest. canon. de monit. seu excommunicat. ad effectum revel.* & THEOPHILUS RAYNAUDUS, Societatis Jesu theologus, de *monitoriis ecclesiasticis ad extorquendam restitutionem, aut revelationem*, in quo tractatu imprimis *cap. III.* praxis ab autore facta enarratur. Fundamentum ejus deprehenditur in *can. extrap. comm. de furtis*. Supponunt traduntque, conscientiam veritatis, cujus detectio quaeritur, per potestatem ecclesiasticam adstringi posse ad revelandum

sub comminatione excommunicationis, si intra terminum præfixum haud paruerit. Postquam enim excommunicationi effectus prorsus insolitos tribuerunt, qui etiam ignotos stringere, eorumque conscientias laqueos, terrores & cruciatus imponere possunt, non adeo mirandum est, hac methodo sæpe feliciter crimina manifestari, quam ordinaria inquisitione. Plurima etiam de hac materia congestit JOSEPHUS GIBALINUS de *sacra-jurisdict. inferend. part. 3. censur. eccles. disp. II. q. 2.* cui jungendus JACOBUS EVEILLON dans *le traité des excommunications 3. monitoires. c. 19. p. 389.*

unica ad probationem factorum occultorum via admodum teritur, dum & iudices laici in causis mere sæcularibus sæpe eam eligunt, & officialem, qui publicationem detrectat, fructuum sequestratione compellendum censent; quod concilio Tridentino [5] discrete prohibitum, cautumque, ne in causis levioribus monitoria adhiberentur.

[1] C. 10. X. de fide instrum.

[2] l. 21. de interrogat.

[3] C. ult. X. de jurejur. junctâ glossa.

[4] C. 11. X. de testib. cog.

[5] s. 25. c. 3.

III.

vel literales.

Probatio literalis consistit in scripturis publicis, privatis. Publicæ per se fidem faciunt, suntque eæ, quæ a publicis personis ex officio agentibus conceptæ [1]. Scriptura privata fidem non facit, nisi recognita, vel literarum comparatione vera deprehensa fuerit. Strictè solis instrumentis *authenticis* fides adhibenda, nisi exempla sint per manum publicam facta, & quidem pars adversa stricto jure petere potest, ut ipsa *exemplificationi* intersit (e), quæ olim jussu

(e) Ut exemplo fides plena adscribi possit, cognoscendum de originalis valore & fide; æquum ergo jussu

iusu iudicis erat suscipienda [2]. Si instrumenta sunt penes personam publicam, compelli a iudice potest ad edenda exempla. Instrumenta ex curia Romana adlata tum demum in tribunalibus nostris fidem faciunt, si duorum *agentium in rebus* testimonio nituntur.

(1) C. 2. X. de fid. instrum.

(2) C. ult. eod.

I V.

Probationes absolutæ partibus mutuo aperiuntur, ut intra terminum eas impugnent: quo factò, vel saltem termino elapso, sententia ferri potest. Si tamen in Ecclesiam vel in rempublicam aliquid detrimenti redundaturum esset; promotori seu procuratori generali acta tradenda sunt, ut ipse arbitrari possit. Sententiæ sunt duplicis generis, *interlocutoria* & *definitiva*. Illis aliquid fieri jubetur, dum lis decidatur, v. gr. sequestratio. Nam quoties iudex hoc vel illud in causa suscipiendum imperat (f), *interlocutoria* 3. sententiam.

justumque est, ut ad-versa pars audiatur, & ejus exceptiones, si quas habet, iudex examini subiciat, atque de iis decernat. Hoc neglecto, fidem

plenam exemplum operari nequit.

(f) Vel etiam *punctum incidentem* decidit, super quo uterque satis auditus est.

Hæc speciatim vocatur,

R r

tur,

toriae vim habet. His autem lis deciditur.

V.

definitivam.

Olim sententiae, licet ex instrumentis & secreto iudicatum esset, partibus scripto recitandae erant: quod in foris saecularibus primum neglectum, & [1] generatim sublatum est. Concordato [2] duo anni ad finiendam instantiam praescribuntur iudicibus delegatis, quod concilium Tridentinum [3] sancit etiam de ordinariis. Unde partibus a lapsu biennii iudicem superiorem adire, licetque coram eo prosequi datum. In Francia nec biennium perdurandum est; sed, simulatque partes submiserunt, iudicem cessantem bis interpellant de ferenda definitiva. Si rursus cessat, pars laesa veluti a denegata iustitia adpellat, & adversus iudicem agit *ex syndicatu* ad refarciendum damnum, & ad *id quod interest*. [4] Haec est forma processus *primae instantiae*. De adpellationibus post crimina dicemus.

(1) Stat. 1644.

(2) tit. 29.

(3) *sess.*

tur, interlocutoria mixta; quia vim definitivam intuitu ejus controversiae incidentis, quam definit, habet.

(3) *sess.* 24. c. 20.(4) *Ordin.* 1667. tit. 25. art. 4.

CAP. VIII.

DE HÆRESI, ALIISQUE LÆSARUM RELIGIONUM CRIMINIBUS.

I.

MAJOR jurisdictionis ecclesiasticæ vi- Quid hæ-
gor in ulciscendis criminibus, ca- resis?
nonum carbone notatis, quia magis sa-
cra & bonos mores lædunt, quam so-
cietatem civilem turbant, licet princi-
pum legibus quoque coerceantur ac vin-
dicentur. Criminum ecclesiasticorum a-
trocissimum est *hæresis*, quæ fidei Chri-
stianæ fundamenta labefactat. Hæresis
autem est *pertinax defensio dogmatis, ec-
clesiæ universalis judicio condemnati*, sive
decreto concilii œcumenici, quod A-
rianismo Niceæ contigit; sive pontifi-
cio oraculo, per totam ecclesiam recep-
to, quale D. Innocentius adversus Pela-
gium edidit; [1] sive sanctione con-
cilii particularis ab universa ecclesia a-
gniti, quod Pauli Samosatani placitis
Antiochiæ contigit. [2] Hujus autem
causæ duæ disceptationes sunt; altera
de jure, ut appareat, num dogma or-
thodoxum sit, an hæreticum, de quo

unice ecclesia, id est, (g) episcopus, vel concilium provinciale, vel papa cognoscit [3]; altera de facto. num hic vel ille sit hæreticus, quam in Fran-

(g) Sæpe jam observavi, ea, quæ ecclesiæ tribuuntur, proprie de episcopis, ut ejus præfectis & magistratibus, intelligenda esse. His jus decidendi & de quæstionibus fidei decernendi datum esse credunt. Quid vero si episcopi inter se dissentiant, ut Eufabiani olim & orthodoxi? potentior pars prævalet, eaque sententia decisiva creditur, quam amplectuntur dominantes. Sic olim approbabant imperatores illam formulam, quam Damasus papa, & Petrus Alexandriae episcopus, magna in auctoritate constituti, receperant. *L. I. C. de summa trinit.* Et sic fere semper in his controversiis observatum fuit, ut, quæ pars prævaleret, or-

thodoxiam constitueret. Nunquam Remonstrantes condemnati fuissent, nisi adversarii eorum in synodo Dor-dracena prævaluissent, eique JOANNES BOGERMANNUS, hæreticorum malleus & persecutor implacabilis, præfuisset. v. GERARDUS BRANDT in *histor. reform. Belg. vol. III. lib. 33. seqq.* Paucis: religio dominans denominari solet *orthodoxa*, quia publice approbata est: damnata & reprobata (id quod ex judicio majoris partis fit) vero *hæresin* sapere dicitur. Ita vero contingit, ut quod hodie *orthodoxum* judicatum fuit, mox atro hæreseos notetur carbone, quoniam tempora mutantur, & mox hæc, mox alia multitudo prævalet.

Francia iudices laici, si hæresis manifesta est, salvo iudicio Ecclesiæ, sibi arrogant, quum hoc casu de exsequendis legibus regiis, deque pœna eorum, quos Ecclesia condemnavit, agatur. Jam vero principes pœnas sæculares huic crimini, quod tranquillitatem publicam diversitate sententiarum turbat, præstituerunt. Vix enim fieri potest, ut inter homines, religionum debita reverentia flagrantes, qui mutuo vel pro sacrilegis vel pro superstitiosis habentur, pax ferretur (*b*). Neque huc facit, quod vulgo jactitant, principi nullum conscientiæ alienæ, nullum opinionum humanarum competere dominium. Sufficit, ut jus habeat impediendi propullulantes perverfas doctrinas. Nec indulgendum est, ut adversus Deum & dogmata divina, liberius, quam adversus principem, adversus leges reipublicæ fundamentales, vel contra bonos mores, quidquam effutiat (*i*).

[1] *ep.*

(*h*) Cur vero non? si domantur hæreticorum persecutores: si dissentientibus omnis calumniandi ratio ferre interdicitur, pax etiam inter dissidentes in religione servari potest.

(*i*) In *thesi* non inepte philosophatur Autor. Ast quem mihi dabis hæreticum, qui *dolo malo* (absque quo crimen concipi nequit) contra Deum loqui, vel contra bonos mores quid effu-

[1] ep, 24. 25. Hist. eccl. l. 23. n. 34.

[2] EUSEB. l. 7. c. 30.

[3] C. 9. X. de hæret.

II.

quæ pœ-
næ?relapso-
rum.

Hæresis purgatur abjuratone erroris & professione fidei catholicæ. Si post abjuratorem hæreticus in eandem vel aliam hæresin recidit; *relapsus* audit, cujus generis hominibus difficilior redditur absolutio, ne sacramenta profanentur [1]. Condemnantur etiam credentes, receptatores, defensores & fautores hæreticorum [2]. Pœnæ canonicæ sunt atrocissimæ: nam clerici gradu privantur; laici & clerici excommunicantur, atque in hoc statu morientibus denegatur sepultura ecclesiastica. [3] Quid quod a beneficiis & officiis ecclesiasticis liberi eorum excluduntur, & quidem primi & secundi gradus in paterna; primi tantum in materna linea. [4] Sæculares pœnæ a principibus pro tempo-
rum

tisse convinci potuit? Errantes <i>dolo malo</i> errare, & <i>contra Deum loqui</i> dicuntur, qui a judicio dominantis ecclesiæ h. e. cleri rece-	dunt. Ita ubique rationes subduxere hæreticorum mastiges, quos <i>hæretifices</i> dicunt, quamcunque inspe-xeris religionem,
---	--

rum & hæreticorum varietate variæ constitutæ sunt, ut mulctæ pecuniariæ, confiscatio vel partis vel omnium bonorum, fustigatio, carcer, exilium, ultimum supplicium (k).

III.

[1] C. 9. X. de hæret.

[2] §. 13. §. credentes eod.

[3] C. 8. eod.

[4] C. 15. eod. in 6.

Hæretici *nati* excusatius peccant; *fa-* apostata-
Et, *apostata* vocantur, & atrocius pu- rum,
niuntur. Quum enim religiosi professi &
cleri-

(k) Non tantum pœnas gravissimas & capitales hæreticis dictitant catholici. Fuere etiam quidam inter reformatos, qui eodem ducti sunt fervore, ut BEZA, & ipse synodi Dordracenæ præses, JOANNES BOGERMANNUS, Bezæ affecla, qui capitali supplicio plectendos hæreticos dixere, vid. MICHAEL de la ROCHE *dans les Memoires litteraires de la grande Bretagne tom. IX. p. 11.* Nec hoc adeo mirandum, cum ipsemet CALVINUS hæresin SERVETI morte

afficiendam esse censuerit, quod moderatores indigne tulerunt, ostendentes hæreticos non esse gladio puniendos, v. de la ROCHE *cit. l. tom. II. p. 190. seq.* Ipse Henricus VIII. postquam jam obedientiæ ecclesiæ Romanæ nuncium miserat, plures hæreticos necare jussit, quo eo magis *orthodoxiæ* gloria coruscaret, ut aliquot exemplis IDEM observat p. 157. *seq.* Inde liquet, quid *dominatus in religione* præstare, quamque infelices effectus producere queat.

clerici, qui in sacris, quando ordinem deferunt, ut uxorem ducant vel sæcularem vitam agant, *apostate* adpellentur [1]: justius sic adpellantur, qui ad exemplum eorum, qui ad Mahometismum deficiunt, professioni Christianæ fidei nuntium misere. In tales Ecclesiæ salva manet jurisdictio, cujus filii, utut rebelles, (1) non esse desinunt, sacro lavacro tincti, quod imprimit characterem indelebilem.

[1] C. 1. § ult. X. de apostat.

I V.

infidelium, Sed infideles, qui semper tales fuere, ut Judæi, Mahometani, idololatræ, non subjecti sunt *jurisdictioni Ecclesiæ*, quæ tamen fidelibus commercium periculosum cum his omnibus interdiceret [1], & adversus eorum ausus brachium sæculare implorare potest (m).

Prin-

(1) In hoc potissimum hujus criminis atrocitas quæritur: qui dissentiant a fide catholica, in communione ejusdem ecclesiæ manere nequeunt, unde dicuntur *rebelles*, & sic contra statum reipublicæ ecclesiasticæ delinquant.

(m) Ita per *indirectum* potestatem ecclesiæ in infideles exercere dicitur, quod eos omni commercio cum fidelibus intercludere queat, quod plenius illustravit RICCIULUS de jure person. extra grem. eccles. existent.

Principis enim est, eos reprimere, si Christianam fidem factō vel verbis impugnant, Christianos seducunt, falsam religionem publice exercent. Quibus malis ut obviam eatur, princeps prohibere potest, ne quis in territorio habitet, qui non profiteatur religionem territorii (n). Ex hoc capite CCC. abhinc annis Judæi; ex hoc capite an. 1685. Calviniani e Francia fuerunt ejeti. Quum hæretici & infideles errores suos in deliciis habeant, ferendum est, ut in suis territoriis leges ferant contra veram religionem. Sed istæ leges neminem bonum absterruere unquam, quo minus illic habitent, animarumque saluti invigilent, scientes, Deo magis obediendum esse, quam hominibus [2]. Nec eos esse metuendos, qui corpus solum occidere possunt [3]. In hujusmodi angustiis religio Christiana nata est; in his crevit; in his adolevit; quæ certissimum perhibent de fide verorum Christianorum testimonium.

[1] C. 5. 6. 15. 16. X. de Jud.

[2] Act.

(n) Inde factum, |
ut judæi in Germania | tione commorari que-
non aliter, quam in- | ant, & sic jus judæos
terveniente dispensa- | recipiendi regalibus
annumeratum sit.

[2] Act. IV. 19.

[3] Matth. X. 28.

V.

schisma-
ticorum.

Hæreticis succenturiantur schismatici, quia, auctore Cypriano, *qui unitatem Ecclesie non tenent, fidem non tenent* (1). Est autem schisma divisio, quæ lacerat Ecclesiam, dum pars plebis, vel cleri insurgit adversus legitimum pastorem, communionemque ejus exosa, falsum doctorem suo nutu sibi eligit (0). Hujus criminis eadem poenæ sunt ac hæreseos. Inter alia omnes ordinationes, beneficiorum collationes, alique actus judiciales, a prælatis schismaticis peracti, irriti sunt (2). Interim hæretici & schismatici non amittunt potestatem administrandi sacramenta, si quam habuere, haud magis, quam alii peccatores, quia character sacerdotalis æque est indelebilis ac baptismalis. Peccant saltem, quod hac potestate utuntur extra Ecclesiam. Ut igitur baptismus ab hæretico vel schismatico

(0) Id quod citra *hæresin*. etiam contingere potest, aliis de causis, inter quas per sæcula plura eminuit *ambitio*, seu *imperii gloria*. Hoc crimen

rursus tangit statum publicum ecclesie dominantis, ejusque caput imprimis petit, quod non potest non abominabile iis videri.

matico administratus æque validus est, ac baptismus ab ebrio vel impudico homine administratus (3); ita qui ab hæretico vel a schismatico Episcopo ordinantur, presbyteri sunt, modo Episcopus ille recte ordinatus sit. Quos enim laici vel simplices presbyteri Episcopos vel pastores, quocumque nomine veniant, constituunt, ii numquam non laici sunt manentque. Si igitur canones schismaticorum ordinationes irritas declararunt, hoc intelligendum est de interdicto perpetuo, de quo Ecclesia dispensare potest (4).

[1] C. 12. q. 1. c. 18.

[2] C. 1. X. de schism.

[3] de consecrat. dist. 4. c. 40.

[4] C. 24. q. 1. c. 37. C. 2. X. de schism.

S. THOM. *supplem.* q. 38. art. 2.

V I.

Hæretici plerumque sunt blasphemii blasphemorum.
(p). Nam qui fidem non tenet, de Deo
&

(p) Ut hæreticos eo magis gravent, omniumque odiis exponant, constituere solent dominantes, eos esse blasphemos. Jam olim infideles ipsi Salvatori & Apostolis blasphemiam crimen objecerunt, quam praxin persecutores & flagella hæreticorum in usus suos traxere, & hoc atro carbone eos notarunt. Quam vellem vero, ut protestantes saniores facti fuissent, inter quos (proh dolor!) plures reperi, qui nil nisi

& de divinis mysteriis, quæ contemnit; irreverenter loquitur; atque hoc ipsum est, quod proprie blasphemiam vocamus. In eundem censum veniunt vanæ & insolitæ execrationes; quarum aliæ aliis pro verborum natura & animi affectu atrociolem pœnam merentur [1]. Eodem pertinet *perjuriun*. Nam Deo illudere videtur, qui fidem sub invocatione numinis datam violat, aut Deum vindicem vocat promissi, quod salva fide & sine crimine servare nequit.

perjuro-
rum,

[1] C. 2. X. de maledic.

VII.

sacrilego-
rum, as-
tropho-
rum,

Sacrilegium est quodlibet factum, quo *religio* (q) *despicatui* habetur, ut eucharistiæ,

nisi blasphemias earumque imputationes in ore habent. Videlicet quos a se dissentiri animadvertunt, *hæreticos* appellant: hæretici autem *contra Deum loqui* dicuntur; qui autem *contra Deum loquitur*, blasphemus est.

(q) Vel quicquid vulgo *religiosum sanctumque* habetur, vel dicitur, licet nulla *religio* rei insit. Unde non tantum datur fa-

crilegium *sacrarum rerum*, sed etiam *nuptiarum*, & *politicum*, utpote si contra reverentiam principi debitam quid committitur. Quo majora vero superstitio sumsit incrementa, eo plures hujus criminis enatæ sunt species, ut vel quadraginta species referre integrum foret ex decretis conciliorum, mox speciali dissertatione colligendas.

ristiæ, sacri olei, sacrorum vasorum, Ec-
 clesiarum, cœmeteriorum profanatio ;
 immunitatis sacrorum locorum viola-
 tio in terris, ubi ea observatur ; fur-
 tum seu usurpatio rerum Deo conse-
 cratarum ; clericis & religiosis intentata vis [1]. Cum hoc crimine sæpe con-
 junctum est *sortilegium*, ceteraque ma-
 leficia eorum, qui cum dæmonibus malefico-
rum, divi-
natorum,
 commercia jactitant ad furta invenien-
 da, ad res futuras divinandas, ad amo-
 rem aliorum sibi conciliandum, ad
 damnum inimicis dandum [2]. Ejus-
 dem furfuris sunt *magia*, *astrologia ju-
 diciaria*, *chiromancia* ac reliquæ divi-
 nationum species ; item conceptiones
 verborum & characteres certis morbis
 pellendis aut certis effectibus naturali-
 bus sufflaminandis. Quum intèr hæc
 remedia & effectus eorum nulla sit na-
 turalis proportio ; si qui sunt, ii dæ-
 moni adscribendi sunt, quum Deus
 nullibi miraculis patrandis semet obli-
 gaverit. Si nulli sunt, quod frequen-
 tissimum est, criminis loco tamen est
 professio artium jure divino prohibita-
 rum & animus iis inhiandi. Hæc cri-
 mina fere nutrit *superstitio*, quæ ge-
 neratim indigitat omnes actiones ob-
 tentu religionis susceptas, licet nec pu-
 blico

blico Ecclesiæ calculo (r) adprobatas, nec utiles ad pietatem [3]. Notabilis & pertinax superstitio crimen habetur; sed plerumque *languentium* aut *ignorantium* (s) morbus est. Moribus nostris laici horum criminum rei non ad iudicem ecclesiasticum vocantur, sed ad laicum, qui de iis cognoscit, legum regiarum vindex.

[1] C. 17. q. 4. c. 2.

[2] C. 1. 2. X. de *fortil.*

[3] C. 26. q. 2. c. 6.

C A P. I X.

DE INQUISITIONE EJUSQUE
ORIGINE.

I.

Origo in-
quisitio-
nis.

INde a quingentis annis hæresium aliorumque criminum causa constituta sunt

(r) Ergo publicum ecclesiæ iudicium & approbatio facit, ne aliquid *superstitionis* in censu referri possit. Hoc principium in ecclesia Romana magnos superstitionum peperit cumulos, nec illæ cessabunt, quamdiu in hoc principio subsistitur.

(s) Observarunt jam

alii, ut plurimum hoc morbo affectos fuisse monachos, & imprimis quidem mendicantes, qui *superstitioni* ut plurimum adeo dediti fuere, ut fere, quicquid mali inde in ecclesiam derivatum est, ex monasteriis, tanquam ex fonte perenni fluxerit. Hæc eo plus roboris

sunt peculiaris tribunalia, quæ *inquisitionum* vocantur, quæve per Italiam Hispaniamque, licet in Francia exulent, tantæ sunt auctoritatis, ut de iis pauca in medium afferre operæ pretium videatur. Eorum natales. Supra diximus, *fratres prædicatores* maxime convertendis Albigensibus aliisque hæreticis primum destinatos fuisse, (t) quod munus sibi pariter recens instituti sumere *fratres minores*: quorum animis, dum calerent, utendum censuit pontifex, quum maximopere proficerent. Nam *voce & scriptis* refutarunt hæreticos, principesque & populos excitarunt, ut pertinaces persequerentur pellerentque (u). Numerum conditionemque hæreticorum, cujusque loci exacte explo-

roboris *superstitioni* superaddiderunt, quo magis, in sæculis barbaris, ignorantia per monachos promotâ fuit. conf. c. seq. §. 1.

(t) Dominicum hic zelus sanctus vel quasi inflavit atque animavit, ut hanc provinciam sibi postularet, & primus *inquisitor generalis* fieret. Non minori ardore FRANCISCUS in Italia hæ-

reticis bellum indixit, eosque oppugnavit, ut his duobus ducibus immanissima illa inquisitione, per quam sævitum est in quoscunque, natales suos debere videatur.

(u) En conversionem hæreticorum monasticam, sed plus quam barbaram. Tali methodo haud usus est Christus, multo minus Apostoli, unde

explorarunt; quam diligentes episcopi, quam assidui principes, quam prompti ceteri ex plebe essent in extirpandis hæreticis, curate observarunt, Romamque retulerunt. Jurisdictione tum quidem destituti, animarunt tamen nonnumquam magistratus ad proscribendos vel puniendos hæreticos, ac dynastas ad arma sumenda, populum

de sequitur, ut Christi spiritu & Apostolico haud sint præditi, qui hac *monastica methodo* in convertendis hæreticis utuntur. Quæ vulgo dubia ex dicto Christi: *compelle intrare*, adferuntur, prolixa opera examinata sunt in tractatu BAE-LII *dans le Comment. philos. sur les paroles de Jésus-Christ, Contrain-les d'entrer, ou Traité de la tolérance universelle*. Ceterum quanta auctoritate terribili instructi fuerint hi *inquisitores* papales, docet INNOCENTII III. instructio, data fratribus RAYNERIO & GUIDONI, relam

a RAYNALDO *ad ann. 1198. n. 7.* vi cuius injunctum est principibus, ut quos hi legati anathemate perculissent atque hæreticos pronunciasent, e sua ditione eijcerent, bonaque eorum fisco addicerent; si vero in iis ulterius morarentur, morte eos adficerent, id quod ni facerent, anathemate eos, terrasque interdicto ferirent; præterea vero propositis præmiis papalibus h. e. indulgentiis, aliorum zelum incitavit, qui legatis suis operam auxiliumque in persequendis hæreticis præstarent.

pulumque ad belli societatem signo crucis panneo, pectori affixo, excitarunt, harumque expeditionum fociis easdem indulgentias dederunt, quas nacti sunt, qui ad bellum sacrum in terram sanctam profecti.

II.

Quum Fridericus II. pontifici Honorio III. reconciliatus Paduæ degeret, die 22. Febr. 1224. quatuor edicta promulgasse dicitur; quibus sæcularibus iudicibus hæreticos, ab Ecclesia iudicatos, puniendos commendavit; obstinatis ignem ultorem; pœnitentibus carceres perpetuos præstituit; pœnas adversus perduellionem & læsæ majestatis crimen ad hæresin extendit, omnesque leges cum jure civili, tum jure canonico adversus hæreticos latas confirmavit (x) [1]. Præterea tuendos recepit *inquisitores*, quod

ex edictis Friderici II. imperatoris.

(x) Tres omnino leges FRIDERICI II. sunt, quibus inquisitionem contra hæreticos magnopere promovit, quas integras refert PHILIPPUS à LIMBORCH in *histor. inquis. lib. I. c. 12.* Crueliores leges vix excogitari potuisse credi-

derim, quibus factum, ut innocentissimi etiam, quibus *omnis proclamatio & appellationis beneficium* seu omnis defensio denegata, clericali furori subjecti fuerint, qui mox *hæreticos* declararunt, quos sibi infestos crediderunt. De-

quod nomen iis, qui hæreticos indagaverunt, datum, quodve in quadam lege Theodosii magni adversus Manichæos deprehenditur [2]. Innocentius IV. qui an. 1243. in solium Romanum erectus est, observandis legibus hæc perpeti cura invigilavit *Dominicanosque & Franciscanos*, qui Ecclesiæ hac in re utilissimam operam navabant, eximia auctoritate ornavit, & Episcopis, quibus cognitio de crimine hæreseos competebat, adjunxit, atque magistratibus mandavit, ut, ex judicio *Episcoporum & Inquisitorum*, apparitores conducerent, a quibus hæretici in carceres compingerentur, & bona eorum occuparentur. Hoc ipsum præstitit Innocentius edita d. 15. Mai. 1252. bulla ad omnes rectores, consilia & communitates in Longobardia, Æmilia & Mar-

Inquisitio
Italica,

nique ipsum Imperatorem magis studio opprimendi eos, quos odio habebat, quam pietatis has leges tulisse, multa suadent, de quibus argumenta adfert RAYNALDUS *ad ann. 1233. §. 33. seqq.* adeo ut GREGORIUS IX. cum admoneret, ne perdendis fidelibus,

sed delendis perfidis operam daret. Verum his ipsis armis, quibus hostes impugnabat, mox ipsemet petitus, & anno 1245. a pontifice excommunicatus, imperio privatus, & sic eidem legi, quam in alios statuerat, subiectus fuit.

Marchia Trevisana, 31. articulis proposi-
tis, qui statutis omnium civitatum infer-
ti sunt [3]. Quorum primo magistra-
tus omnes, simulatque munera sua in-
eunt, jurejurando ad observantiam illam
adstringuntur, ni muneribus excidere,
& hæreseos suspecti cenferi malint. Hanc
constitutionem, paucis mitigatam, sep-
tem post annis 1259. & post eum annis
sex Clemens IX. 1265. renovavit. Sed
licet in his tribus provinciis magna esset
pontificis auctoritas, non tamen sine ma-
ximo labore firmari potuit inquisitio.
Nam compertum fuit, Inquisitores cæco
impetu (y) ferri, nimia severitate opes
emungere, officio abuti in vindictam pri-
vatam, populosque sermonibus suis con-
citare ad seditiones, quarum duæ sunt
memorabiles, Mediolanensis 1242. &
Parmensis 1279. Venetiis inde ab Inno-
centio IV. omnes pontifices inquisitio-
nem

Veneta,

(y) Tantum hor- | §. 13. observat, ex
rorem injecere hi in- | hac via inquirendi na-
quisitores singulis, ut | tam esse summam ig-
mallent nescire & ig- | norantiam & hypocri-
norare quæ ad fidem | sin, dum securior ratio
sunt necessaria, quam | semet conservandi alia
se periculo mortis sub- | non erat, quam *silere*
jicere. Optime AU- | nec in sacra placita in-
TOR. tom. XIX. hist. | quirere.

nem obtrudere moliebantur, donec Nicolaus IV. an. 1289. rempublicam eo permoveret; de qua re certa conventio inita [4]. Veneta igitur inquisitio ex curia Romana non pendet; sed ducem habet sententiarum executorem, & rei nummariæ depositarium. In urbe tres senatores; extra urbem rectores civitatum huic iudicio adhibendi sunt. In Tusciam an. 1258. receptum est hoc tribunal, cui præfecti sunt familiares D. Francisci, terræ illius alumni.

[1] *Novell. collat. 10. Direct. inquis. in fin. auth. l. 10. C. de heret. & Manich.*

[2] *Vid. l. 4. §. 4. & mortem quoque inquisitio extendatur C. de heret. & Manich.*

[3] *Post direct. p. 6.*

[4] *Fra Paolo hist. dell' inquisit.*

III.

Hispani-
ca,

Instinctu Raymundi de Pennaforti an. 1233. inquisitio immigravit in Aragoniam; cognita etiam in nonnullis civitatibus Germaniæ ac Franciæ, præsertim in Occitania, unde ortum habuit; sed in his haud diu commorata. Regnum Neapolitanum ob dissidia regum & pontificum intactum mansit ab hoc iudicio, quod in Aragonia quoque elanguit, ac in ceteris Hispaniæ provinciis vix ulla sui vestigia reliquerat. Sed Ferdinandus catho-

catholicus, post penitus ejectos Mauritanos, quum novorum Christianorum plerosque videret ad simulationem Christiani ritus compositos, metu eos, præsertim Judæos, quibus terra affluebat, in officio continendos esse censuit. Ejus precibus an. 1483. Sixtus IV. dedit bullam, qua Thomas de Turrecremata, Dominicanus & regi a confessionibus, qui hoc opus urferat in primis, constitutus est *inquisitor generalis*. Quo nomine an. 1484. conventum egit Hispalensem, ubi universus judicii ordo, quo etiamnum utuntur, designatus est. Idem Thomas an. 1485. confirmatur ab Innocentio VIII. ex quo tempore hoc munus in Hispania semper fuit maximum atque honorificentissimum (2). Interim pontifici nihil juris in inquisitionem Hispanicam, præterquam quod inquisitorem generalem, quem rex cunctis provinciis præponendum nominat, confirmare solet, qui vicissim ex nutu regis nominat singularum provinciarum inquisitores.

Ipse

(2) De ratione hujus tribunalis peculiari, prout etiam nunc obtinet, fusius agit prælaudatus à LIMBORCH *lib. I. c. 20.* p. 79. unde liquet, potestatem ejus adeo illimitatam esse, ut non possit non summum præjudicium regie potestati absolutæ creare.

Ipse est consilii inquisitorii præses natus absolutaque præditus potestate, semperque a latere regis. Consilium illud leges inquisitoribus præscribit, eorum lites decedit, peccata punit, ministros inferiores castigat, adpellationes recipit, nec nisi regem agnoscit superiorem, & ex eo pendent ceteræ omnes in Sicilia, Sardinia, ceterisque Hispaniæ terris, immo apud Indos; h. e. in insulis Philippinis & in Americæ continenti stabilitæ inquisitiones [1]. Lusitanicæ regi Joanni III. an. 1535. Paulus III. Inquisitionem dedit Hispanicæ simillimam. Hispani hujusmodi tribunal in regno Neapolitano formaturi impediuntur a pontifice, quia subjiciendum foret consilio inquisitorio Hispanico. Unde in illo regno hæretici judicantur ab Episcopis vel a pontificis i. e. inquisitorum Romanorum delegatis, quibus tamen venia proregis opus est. Simile quid ausi sunt Hispani in Belgio, ubi dux Albanus regnante Philippo II. armata manu rem aggressus est. Cujus immanitatis metu defecere Batavi cum fæderatis provinciis; nec in reliquo Belgio inquisitionis ullum monumentum.

[1] LUD. A PARAMO l. 8. tit. 2. c. 8. l. 2. tit. 2. c. 3.

IV.

In Francia, (2) quum recentiores hæ- reses efflorescerent, querelæ audiebantur de negligentia Episcoporum in perquirendis puniendisque ea labe infectis. Unde decursum ad judicia extraordinaria. Nam Parisiensis senatus ab Episcopis impetravit literas, quibus senatoribus clericis vices suas demandarunt, ex quibus compositum est concilium inquisitorum a Clemente VII. an. 1525. confirmatum [1]. Sed inciderunt bella civilia & edicta pacificationum, quibus hæc omnia abolita, ut nullum inquisitionis Francicæ supersit vestigium, præterquam quod Tolosæ modico stipendio alitur quidam e familia dominicanorum, qui inquisitor audit, sed sine ulla functione.

Francia,

[1] *Preuv. Gall. l. 2. c. 28.*

V.

Ex hæresi Lutherana ansam arripuit Romanæ Paulus III. Romæ instaurandi hoc tribunal,

(2) Alexander IV. non diu durasse videtur hoc tribunal, quippe quod Gallis admodum infestum videbatur, sicuti etiam hodie quoque tale tribunal abominantur.

nal, quod remissum erat sæpius ; instituta congregatione cardinalium, cum potestate absoluta de hæresi similibusque criminibus cognoscendi, inquisitores instituendi & destituendi, eisque normam functionum præscribendi. Quum Sixtus V. diversas alias congregationes, quæ Romæ florent, instituisset ; huic primum locum adsignavit. Constat ea cardinalibus septem ac diversis ministris, præsidemque habet ipsum pontificem, ejusque potestas per omnem Italiam, immo, si papam audias, (a) per totum orbem terrarum extenditur.

VI.

Index expurgatorius.

In terris, quibus inquisitio recepta est, competit ei jus lectionem librorum, qui periculosi videntur, prohibendi, & prohibitos libros auferendi ; eos autem, quo-

(a) Anno 1542. Paulus III. tribunal instituit, deputavitque sex Cardinales inquisitores generales *in omnibus reipublicæ Christianæ locis, citra quam ultra montes ubilibet existentibus*, ut docet LIMBORCH *cit. l. lib. I. c. 29.* Pius IV. anno

1564. potestatem eorum admodum auxit, nec Pius V. suo defuit officio, sed imprimis brachium sæculare ubique locorum imploravit, ut hisce inquisitoribus sedulo assisterent, & eorum industriam in extirpandis hæreticis promoverent.

quorum nonnulla loca suspecta sunt, expunctis suspectis versiculis vel vocabulis, corrigendi: sine qua mutilatione venum exponi nequeunt [I].

[I] Vid. *præfat. indicis Hispan.*

C A P. X.

D E

PROCESSU INQUISITIONIS.

I.

TRibunal inquisitionis eo nomine maxime terribile fit, quod novissimæ constitutiones adversus hæreticos stricte observantur, quæ tamen *generales* sunt, & ex mente legislatorum etiam ab ordinariis h. e. ab Episcopis seu eorum officialibus observandæ. Hæ leges volunt, ut qui sine alia probatione *sola fama* (b) hære-

Inquiriti quomodo puniantur?

(b) Id vero omnino rationi adversum esse, nemo facile negaverit. Notum est, quam lubricum *famæ* indicium fit, quæ ut plurimum ab his, qui nobis infesti sunt, originem trahit, quæ tamen mox in inquisitionem rapit etiam innocentissimos. Vel ex hoc solo *crudelitas* hujus tribunalis cognosci potest. Optime

de hac *diffamatione*, quo onerati solent viri honesti & pii, edisserit JO. LASSENIUS in tr. quem inscribit: *arcana politico-Atheistica*, ubi p. 199. hoc *axioma politico-atheisticum* ponit: *si bonum noveris, argutiis tuis contrarium, en remedium, hæreticum dicito, obtinebis omnia: religionis magna vis.* Nemo

hæreseos notam contraxit, adigatur ad purgationem canonicam, quæ fit per testes juratos: qua de re infra [1]. Suspectus autem abjurare debet [2]. Distinguantur autem tria suspicionum genera; suspicio *levis*, *vehemens* & *violenta*. Vehemens infert præsumtionem juris, contra quam valet probatio, veluti esus carnis die prohibito; prolatio errorum in rebus fidei. Qui post probationem recidit in eandem suspicionem, habetur pro *relapso*, licet antea crimen non probatum fuerit [3]. Suspicio violenta foret, si qui hæreticorum conventicula frequentaret, si ultra anrum excommunicationem *de causa fidei* perferret. Hæc operatur *præsumtionem juris* & *de jure*, contra quam nulla admittitur probatio, acceleratque condemnationem hominis tamquam hæretici [4]. Jam vero qui ex suapte confessione hæreseos convincitur, licet resipiscat & ejuret errorem, damnatur ad condignam pœnitentiam vel ad perpetuos carceres, ut per omnem vitam in pane & aqua pœniteat [5]. Si relapsus est, licet resipiscat, judici sæ-

culari

mo non ignorat statum clericorum corruptissimum, adeque inde simul colligit, nihil facilius fuisse, quam sub	horum dominatu tyrannico quasunque, perpeti calamitates, sub prætextu, quod <i>favor fidei</i> hoc suadeat.
--	---

culari ad comburendum traditur, ita tamen, ut sacramenta poenitentiae & Eucharistiae non denegentur [6]. Qui convictus impoenitens manet ac pertinax, etiamsi relapsus non sit, flammis traditur. Idem supplicium manet eum, qui aliunde convinci potest, licet ipse neget hæresin, ac fidem profiteatur catholicam [7]. Hæ sunt hæreticorum poenæ novis legibus constitutæ [8].

[1] *Director. inquis. part. 3. c. 38.*

[2] *C. 13. adjicimus X. de hæret. C. 8. de hæret. in 6.*

[3] *C. 8. eod.*

[4] *C. 7. eod.*

[5] *C. 9. c. 15. X. de hæret.*

[6] *C. 4. de hæret. in 6.*

[7] *Concil. Biteritt. 1246. c. 9. C. 13. X. de hæret.*

[8] *Direct. inquis. p. 2. c. 34.*

II.

Ordo autem procedendi is est (c). Inquisitor mandatum a pontifice vel pontificis vicariis acceptum exhibet Episcopo seu ejusdem vicario generali & ministris tribunalium sæcularium, hosque adigit ad jusjurandum de executione legum

Ordo procedendi.

(c) De ordine procedendi contra hæreticos, & omnibus aliis quæ ad officium inquisitionum contra hæreticos, cam pravitatem spectant, ex mente Romanæ ecclesiæ fufius agit JOANNES CALDERI-NUS in *tr. de hæreticis*,

gum civilium & ecclesiasticarum adversus hæreticos. Primi inquisitores a principibus literas liberi com meatus & ab eorum ministris hoc jusjurandum tam rigide exegerunt, ut, si id facere detrectarent, ipsos excommunicarent, officiis removerent, civitatesque interdicto premerent. Sed postquam certa tribunalia habent, eorumque jurisdictio agnita est; violentis illis mediis abstinent. Longinquis terris, si magnus ei campus est assignatus, inquisitor dare potest delegatos, sibi metque adjungere *vicarium generalem*. Habet autem promotorem seu fiscalem, (*d*) scribam, qui aliunde debet esse persona publica, veluti notarius apostolicus, pluresque *familiares*, qui suæ & inquisitoris securitati arma gestant, suspectos in vincula rapiunt, feceritque plerumque sunt denunciatores. Pro natura & moribus provinciæ plures vel

cis, cui jungendæ sunt quaestiones XXV. quæ frequentiori usu in materia fiscali coram iudicibus fisci s. inquisitionis controversi solent, collectæ a GABRIELE a QUEMADA. Infinitas etiam irregularitates in hoc processu collegit JOANNES a

ROYAS quas vocat *singularia in favorem fidei*, quæ revera *singularia* sunt, quia ab omni jure & ratione exorbitant.

(*d*) Prolixior est tractatio de ministris hujus inquisitionis, ut hic referri possit. Planissime omnia conquirit a LIM.

vel pauciores ministros habet, & quum in Hispania plurimum possit, duodecim ministrorum numerantur genera: quo ipso ejus jurisdicção mirifice amplificatur, quum omnes illi homines in causis cum *civilibus*, tum *criminalibus*, coram inquisitione non solum conveniendi sint, sed & ipsi alios conveniant [1].

[1] *Direct. part. 3. per tot. PARAMO de inquis. Tolet. l. 3. 4. 5.*

III.

Inquisitor munus suum solemni oratione in æde primaria, in qua proponitur *edictum fidei* (e), auspicatur. Sic appellatur monitum generale ad omnes homines, ut intra certum tempus eos omnes, qui hæreseos, apostasie ac similium criminum suspecti sunt, denuntient, revelentque, quæ norint. Terminus præstituitur 30. vel dierum, intra quem qui

LIMBORCH in *histor. inquis. lib. II. ubi c. II. agit de inquisitoribus: c. III. de vicariis & sociis inquisitoris; IV. de assessoribus & consultoribus necessariis pro officio inquisitionis: c. V. de promotore fiscali, c. VI. de notariis inquisitionis: c.*

VII. de Judice & receptore bonorum publicorum: c. VIII. de exemptore & officialibus inquisitionis, c. IX. de familiaribus sive stipatoribus.

(e) De hoc edicto fidei agit LIMBORCH *cit. tr. lib. IV. c. 2. observatque, magna cum*

fo-

qui veniunt ac semet ipsos accusant, liberantur a pœnis consuetis: unde *terminus gratiæ* audit. Hoc edictum non solum sub auspiciis muneris, sed etiam in *visitationibus* proponi solet. Posthæc accusationibus vel denuntiationibus aures præbet, vel ex officio, ut iudex ordinarius, ex sola forma inquit, & suspectum, si gravatus est, in carcerem abripiendum jubet, interrogatque, licet tumultuarie, quia novæ leges permittunt, ut causæ hæreticorum summariter tractentur, & hæreseos crimen, ceteris omnibus execrabilius, nullum favorem (f) mereri videtur. Inquisitor autem cuncta alta nocte premit, ne accusati vel ignem ultorem effugere, vel erroribus ceteros contaminare queant. Præparata causa, adhibito Episcopo vel vicario suo generali, itemque doctorum vel aliorum proborum virorum concilio, senten-

solennitate illud proponi die dominico præstituto. Quin, ut illius diei solennitas tanto major sit, omnes sermones eo die suspenduntur, atque indulgentiæ XL. dierum ad sermonem illum venientibus promittuntur. Hoc factò, per su-

um Notarium ex ambone prælegi jubet *litteras monitorias*, quæ sunt ipsius *fidei edictum*, quod exhibet prælaudatus AUTOR. pag. 246.

(f) Meretur tamen eum favorem, ne *tumultuarie* procedatur, quod tamen, ipso Auctore.

tentiam profert [2]. Sententia autem pro varietate diffamationis, suspicionis, convictionis, item pœnitentiæ & impœnitentiæ, est varia. Pronuntiatur autem in loco publico, cum debita solemnitate: (g) & hoc ipsum est, quod Hispani ACTUM FIDEI (*Auto de fe*) adpellant. Quem ut tanto celebriorem reddant, plerumque plures diverforum criminum

tore observante, fit, quo ipso nihil crudelius excogitari potuit. Inde propullularunt egregia illa dogmata de *notorio*, ut sine processu in eo mox procedatur ad executionem.

(g) Plures huc pertinent observationes, quæ *actum fidei* absolvent, relatæ a LIMBORCHIO *cit. l. lib. IV. c. 21. 1.* Inquisitor diem dominicum vel festum huic actui præfigit; 2. hunc parochi in singulis ecclesiis populo denunciant, & ecclesiam nominant, in qua inquisitor sermonem *de fide* habiturus

fit: 3. omnibus huc confluentibus promittitur indulgentia XL. dierum: 4. pridie hujus diei solennis e carceribus ad publicum actum fidei deducendi comam & barbam deponunt, ut designent, hæreticos in eam formam, in qua nati sunt, rediisse h. e. in filios iræ: 5. captivi, ornatu, quo in publicum spectaculum prodituri sunt, inducuntur, diverso tamen modo, prout vel pœnitentes vel impœnitentes vel relapsi sunt, ut IDEM *p. 369.* declarat: 6. post solis ortum ecclesie

minum reos asservant, quos simul supplicio tradant. Attollunt in loco frequenti suggestum, ex quo inquisitor vel focius verba facit ad populum de fide, deque erroribus reorum, quos in sublimi loco expositos ostendit populo. Denique sententia fertur ac singuli sine mora perimuntur.

[1] C. 20. de hæret. in 6.

[2] Cl. 1. de hæret.

IV.

siæ cathedralis major campana sonat, omnesque ad miserandum spectandum invitat : 7. honoratiores accedunt ad domum inquisitionis, ut rei cujusque latus cingant : 8. Notarius S. officii nomina captivorum recitat eo ordine, quo singuli nudis pedibus in processione ire debeant, simulque fide iussiores ex honoratioribus designat, qui eorum latera cingant : 9. Processionem præcedunt Dominici cum vexillo s. officii, 10. templum intrantes sedibus locantur designatis, inquisitore cum suis consiliariis thronum a dextera occupante, rege vero thronum a sinistra : 11. Tum sermo a Dominicano quodam habetur *de fide* & officio inquisitionis, in quo actus fidei potissimum collocari solet : 12. finito sermone duo lectores cathedram alternis conscendunt, & sententias in singulos latas prælegunt.

I V.

Qui convicti aut violenta suspicione ^{pœna.} gravati, sed pœnitentes sunt, ii publice abjurata hæresi absolvuntur ab excommunicatione. Insigne pœnitentis accipiunt vestem, quam *saccum benedictum* (*sanbenito*) vocant, quæ est instar humeralis, cruce Andreana a tergo & in pectore signatam, quamque, quoad vivunt, gestare, ac certis diebus ad portam ecclesiæ cum cereo accenso in manibus se sistere, vel similem pœnitentiam agere tenentur. Nonnumquam in perpetuum carcerem detruduntur [1]. Qui convicti sunt & impœnitentes, vel pœnitentes & relapsi; illi, si sunt in ordinibus, de gradu dejecti, curiæ sæculari traduntur ad supplicium [2]. Equidem sententiæ inseritur formula, qua inquisitor & episcopus efficaciter intercedunt, ut citra mortis periculum iudex sententiam moderetur [3]. Sed formula nuda est, qua ecclesiastici iudices irregularitatis suspensionem amoliuntur. Nam si iudex vel recusaret, vel momentum differret exsequi leges imperiales, quæ ultimum supplicium in hæreticos constituunt, excommunicandus (*h*) foret

ret

(*h*) En hypocrisin | biffimam intendunt,
turpiffimam! mortem | pro quibus interce-
porum & quidem acer- | dunt: ne ecclesia san-

ret [4]. Ad omnem scrupulum amovendum, Paulus IV. ab hoc irregularitatis genere immunes declaravit, qui præfente pontifice in cauffis criminalibus confulti fuffragantur ad mortem vel corporis mutilationem: quod à Pio V. probatum & ad omnes inquisitores eorumque confiliarios extenfum est [5]. Actibus fidei interfunt iudices laici eorumque miniſtri, quibus ſimulatque rei traditi ſunt, difcedunt eccleſiaſtici, laicisque permittunt, ut ſententiam reddant, exſequanturque ſubito. Atque hoc eſt in Hiſpania omnium ſpectaculorum maximum: quod ut eo terribilius reddant, impœnitentes, ſaccis nigris, quibus flammæ infernales & dœmonum figuræ depictæ, indutos, in rogam conſiſciunt. Hac ſeveritate opus eſſe exiſtunt, ut metu mali quidquid Judæorum ac Maurorum ſupereſt, qui ingenium nondum mutarunt, in officio contineatur.

[1]

guinem ſitire videatur, hunc agunt ludum, in quo crudeli appetitu ſanguinem hæreticorum ſitiunt, in quo mores primitivæ eccleſiæ mitiſſimos prorfus depoſuerunt, & ſub veſte	ovina lupum omnia devorantem tegunt. Hæc vero AUTOR prudentiſſimus ita enarrat, ut ſimul oſtendat, ſe ea minime cum cordationibus approbare, ut etiam ſ. ſeq. declarat.
--	---

- [1] PARAMO l. 1. t. 2. c. 5.
 [2] C. 9. X. de hæret.
 [3] C. 27. X. de verb. signif.
 [4] C. 8. de hæret. in 6.
 [5] PEGNA in 2. part. direct. comm. 20.

V.

Alia Francis sedet sententia, persuasis, Inquisitio, in Francia exul, improbatur.
 ad ulciscenda crimina ecclesiastica, quum episcoporum sufficiat auctoritas, opus non esse delegatis extra ordinem, qui ad ultimum in tribunal ordinarium abire possent. Nam verendum est, ne homines, alienæ jurisdictionis administri, mandati regulas migrent, culpasque ac suspiciones augeant exaggerentque, ut fit, quod agant. Porro inconcinnum est, ut in terris, in quibus per duo sæcula hæretici non tolerantur, quotidie hæretici vel apostatæ inventi puniantur. Præterea metus ille *hypocritas* quidem, at *vere Christianos* non faciet. Severitas utilis est reprimendis nascentibus hæresibus; sed si omni tempore atque omni loco ad præscriptum legum stricte adhibetur, sacra nostra exosa reddit, efficitque, ut justitiæ obtentu maxima mala patrentur. Haud postrema pars libertatis ecclesiæ Gallicanæ in eo posita est, quod has novas leges & hæc nova tribunalia, quæ nihil cum indo-

le veteris ecclesiæ commune habent
procul habuimus.

C A P. X I.
D E S I M O N I A.

I.

Simonia-
ci unde
audiant?

Maximum post hæresin crimen est
simonia, quam & ipsam veteres
sæpe hæresin adpellant, quum vix fieri
posse credant, ut ad emendas res spiri-
tuales accedat, qui a fide non aberrave-
rit (*i*). Huic crimini nomen a Simone
Mago, primo hæresiarcha, qui Petro
pro donorum divinorum communicatio-
ne aurum obtulit [1]. Celebre ejusdem
criminis exemplum est in Veteri Testa-
mento Gehasi, (*k*) Eliæ prophetæ fa-
mul-

(*i*) Alii ut M O-
REAU *de la simonie*
c. 23. hanc addit ratio-
nem, quod Simonia-
ci infinita subterfugia
excogitare soleant, qui-
bus simoniam tegant,
& ita per indirectum
eam defendant, ut li-
citam & ut permissam.
Quis vero curiam Ro-
manam hac ratione ab
hæresi excusabit, quæ
itidem subterfugia ta-
liâ conquirere solet,

quibus praxin suam te-
git, contra quam ex
professo scripsit LAU-
NOIUS *de veneranda*
eccles. Romanæ circa
Simoniam traditione
Ceterum de Simonia
præter LAUNOIIUM
egerunt JOANNES
ANSILLON, MAU-
RITIUS, PERT-
SCHIIUS, JAEGERUS
aliique.

(*k*) Imposturam qui-
dem singularem per si-
mulâ

mulus [2]. Observandum itaque est præceptum domini, apostolos ad prædicandum & mirabilia opera edenda emittentis, ac dicentis: *Gratis accepistis, gratis dabitur* [3]. Non vero imitandi sunt falsi doctores, quorum meminit Paulus, qui religionem *quæstui habent* [4]. Majore ignominia verbum Dei & sacramenta obrui nequeunt, quam si rebus profanis ac pretio parabilibus æquiparantur; nec ministerium ecclesiasticum turpius foedatur, quam si in matrimonium æquæstum vertitur (1).

[1] ACT. VIII. 18.

[2] 2. Reg. V. 20.

[3] MATTH. X. 8.

[4] 1. TIM. VI. 5.

II.

Simoniaci ergo sunt, qui prædicationem verbi & sacramentorum administrationem
 qui sunt ?
 tio-

mulationem commisit, sed non simile delictum, quod Simon intentabat, adeoque frustra ad hoc provocatur exemplum.

(1) Ita rectissime Autor subducit rationes, simulque tacite notat praxin communem, secundum quam

plerique magis quæstum quærunt in beneficiis, quam ut officio sacro debito modo præsent, bonumque verum ecclesiæ quærant. Si ergo in hoc Simonia committitur, heu quam læta seges Simoniacorum ubique deprehenditur!

tionem emunt vendunt, sic, et docere, baptizare, remittere peccata, sine pretio recusent. Simoniaci sunt, qui ordinationem episcoporum, presbyterorum, diaconorum, aliorumque ecclesiæ ministrorum, & per consequens collationem officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum emunt vendunt. Nec solum collatio officiorum & beneficiorum; sed & omnes actus eo pertinentes, ut electio confirmatio, nominatio, præsentatio, resignatio, exploratio, possessio, inauguratio, instrumentorum expeditio, debent esse gratuitæ (m) [1]. Damnatur etiam

(m) Quid ergo de curiis Romanis dicendum, in quibus hæc omnia ingenti redimuntur pretio, & absque ære gravi nihil impetrari solet? An hæc habent singule privilegium, quo impune has redemptiones exercere possint? Hoc si deest, uti omnino deest, vel in iis non committitur Simonia, vel Romana curia, omnibus ad imitandum proposita, præ ceteris hoc vitio infecta est. Ego vero facile patrocini-
um ecclesiæ Romanæ præberem, si opus esset, ostenderemque, in his negotiis expediendis pro certo pretio tale vitium non deprehendi, quod Simoni attribuunt, quamvis si in excessu peccetur, notam *avaritiæ* non effugiant accipientes. Neque enim, quod sufficit, his redemptionibus *spiritualium* emtio intenditur, alioquin nec salva conscientia fructus beneficiorum percipi possent, qui pro *officio spirituali* percipiuntur.

etiam subtilitas argutantium, officium quidem esse debere gratuitum; beneficium autem pretio æstimari posse. Nam beneficium ita officio innexum est, ut ab eo pactis privatorum separari nequeat. Officium autem est res mere spiritualis. [2]. Dispensatorum & defensorum officium olim versabatur in bonis ecclesiæ externis, & tamen concilium Chalcedonense illud æque ac cetera omnia vendi prohibuit [3]. Canonum jure simoniaci sunt, qui aliquid exigunt pro licentia docendi [4]; pro admissione ad vitam religiosam, cui pœnitentia & uberior perfectio proposita esse debet [5]; pro sepultura ecclesiastica; pro consecratione ecclesiarum; pro benedictione nuptiali [6]. Hæ fere res illæ sunt, quæ in quæstum verti non debent.

[1] C. 1. q. 1. c. 8.

[2] Pragmat. de elect. §. 4. & de annat. Concil. Trid. sess. 21. c. 1. sess. 24. c. 14. stat. art. 20.

[3] C. 1. q. 1. c. 8.

[4] tit. X. de magistr.

[5] C. 40. X. de simon.

[6] C. 8. c. 9. eod.

III.

non præ-
cise em-
entes,

Pretium, quod prohibetur, non consistit solum in pecunia numerata; sed & in quavis re, quæ pecunia æstimari potest; immo & in officiis alteri præstitis, licet æstimationis sint incertæ. Beneficia, quandoquidem de his maxime fermo est, dignitati personarum; non gratiæ, non retributioni, non aliis externis causis danda sunt. Commendationibus tantum dignitas personarum collatoribus est proponenda.

IV.

sed quo-
vis pacto
sibi pro-
spicien-
tes,

Venditionis vocabulo intelliguntur omnes contractus venditioni affines, ut locatio, conductio, census, constitutiō (n). Nam iis temporibus, quibus feu-

(n) Interim tamen pontifices ut plurimum censum sibi reservarunt pro concessione exemptionum aliorumque iurium. Praxin hanc ita excusat pontifex in c. X. de relig. dom. nos quoque cum libertatis privilegium vel protectionis præsidium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis accipimus censum gratis oblatum, & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census etiam exprimus quantitatem. Vides involucra, quibus sese hoc vitium (loquor ex hypothesi Romanæ ecclesiæ) tegat. Gratis quod offertur, non constituit Simoniam, & tamen nisi offeratur, nihil impetratur.

feuda & bona censitica constitui cœpere, idem de beneficiis ecclesiasticis nonnulli facere audebant : quod improbatum [1]. Prohibitum est etiam rem spiritualem beneficiorum licet cum re temporali locare. Horum contractuum anima est consensus, quem in hoc argumento semper eruere magni laboris est, & ad crimen determinandum necessarium. Non enim absolute prohibemur occasione functionum spiritualium accipere, quod donatur (o) non ex pacto [2]. Christus ipse apostolis permittit vivere sumptibus eorum, quos docent, quum dignus sit, qui laborat, mercede sua [3]. Ipse indulgit, ut sanctæ mulieres comites de bonis suis ei suppeditarent [4]. Ut sacerdotes veteris Testamenti vivere ex altari; sic dominus vult, ut annuntiantes evangelium ex evangelio vivant. Et si populo spiritualia profundimus, quid iustius,

(o) Hoc modo honoraria a Simonia excusari solent, quod pactum in iis desit. Hoc modo forsan se purgabit ecclesia Romana, quod nunquam paciscatur cum illis, quibus per bullas vel signaturas aliquid concedit. Quia vero Roma nihil gratis præstat, evidens est, hos, qui aliquid in curia hac petunt, tacite promittere, se pretia consueta soluturos esse. Sic pactum quidem deest *expressum*, nunquam *tacitum*.

stius, quam ut temporalia metamus?
[5]?

[1] t. t. X. ne prelati vices.

[2] C. 18. X. de sim.

[3] Luc. X. 7.

[4] Luc. VIII. 3.

[5] 1. Cor. IX. 3. Vid. part. II. c. 10.

V.

non retri- Igitur distinguendum inter *retributio-*
butionem *nem permissam*, & inter quæstum seu *mer-*
sponte *cimonium* prohibitum. Non enim simo-
oblatam *niacum* est, accipere, quod sponte of-
accipien- fertur intuitu functionum nostrarum sa-
tes. crarum ; licet canones hoc nonnum-
quam ad majorem cautionem prohibue-
rint, quia in foro externo haud facile
discernitur, num retributio sit plane libe-
ra, neque arte quadam ab accipiente eli-
cita. Nec simoniacum est, accipere, im-
mo & in judicio profequi (*p*), retributio-
nes, veteri observantia, legibusque &
statutis locorum præscriptas [1] ; licet
ab initio innoxie non fuerint: modo ani-
mus purus, nec alia sit intentio, quam ut
necessaria vitæ subsidia habeamus. Ex hoc
principio excusantur annatæ & quidquid
ponti-

(*p*) Non improbo | excusari possit hoc vi-
Autoris sententiam; ast | tium, si *ambitum eccle-*
simul inde infero, vix | *siasticum* excipias.
dari casum, quo non

pontifici datur pro beneficiorum provisionibus, quod speciem tributi præbet, quale ecclesia necessitatibus aulæ Romanæ suppeditandum recepit [2]. Idem dicendum de jure deportus; de juribus tabularii, & cancellariæ, quæ usu invalescere possunt, si sint modica [3].

[1] C. 42. X. de *sim.*

[2] S. Thomas 2. q. 200. art. 2. 3. *Pragmat. de annat.* §. *voluit tamen.*

[3] *Concil. Trid. sess. 21. c. 1.*

V I.

Simonia autem est, de re spirituali quocumque modo pacisci aut conventionem inire, veluti si dicerem: Non prædicabo, non sacramentum hocce administrabo, non conferam, non resignabo tibi hoc beneficium, nisi dederis mihi centum. Vel si alter diceret: Quod tibi dari vis, ut des? Immo ne quidem diserta & crassa hujusmodi conventiones, sed animo solo simonia committitur, quibuscumque verbis utaris, immo etiam si verba non interveniant (q), quum Deus cor respiciat; immo ne quidem opus

Simonia
multiplex,

(q) Sed ita excusatio, quam Autor in gratiam curiæ Rom. adfert, corrumpit, quia licet hic desit *actum*, ut dixi modo, mente tamen intenditur datio pretii consueti pro pallio, pro confirmationibus &c. imo

opus est, ut conventio impleta sit. Interim hi diversi gradus naturam criminis alterant. Unde doctores distinguunt inter simoniam *mentalem*, *conventionalem* & *realem* [1]. *Mentalis* est, quæ intra voluntatem subsistit, nec in actum externum prorumpit, veluti si collatori munusculum offero sub spe obtinendi beneficii; de qua tamen nullam mentionem facio. Hæc simonia, ad forum conscientię remittenda, in foro externo habet impunitatem. *Conventionalis* est, quæ se exserit per pactum expressum vel tacitum, verbis ac signis declaratum: sic ut alter alterius propositum perspexerit, licet impletum non sit. Horum uterque plecti potest in foro externo. *Realis* denique ea est, quæ utrimque adimpleta. Et hanc quidem maxime detestatur canones, qui omnes ad eam concurrentes, veluti proxenetas, depositarios, simoniacos declarant.

[1] NAVARR. *Man. c. 23. n. 103. Et c. Gloss. in C. un. de Cleric. non resid. in 6.*

VII.

Pœnæ. Pœnæ hujus criminis sunt, clericorum quidem, dejectio e gradu; laicorum, excom-

mo etiam curia Romana mente quoque pretium hoc intendit, & pro illo omnia expedit.

excommunicatio (r). Præterea simoniaci nullum ex hoc crimine fructum reportare debent. Unde veteres canones ordinationes simoniacas irritas declararunt, i. e. illicitas, prout de hæreticis diximus; ut, qui ita ordinati sunt, officium facere non possint, ni irregulares videri velint. Collatio beneficii simoniaca absolute nulla est, & beneficium vacuum manet ac *impetrabile*; immo possessor simoniacus ad fructus perceptos restituendos obligatur. Immo etiam ceteris beneficiis, si qua habet, excidit spoliaturque.

VIII.

Simoniaci species vel adjunctum sæpe est *fiducia*, (s) quam in causis beneficiariis Confidentia est Simoniæ species.

(r) Et jurium, quibus abutuntur, privatio. Sic patroni ecclesias vendentes merito jure patronatus privantur. Imperatoribus imprimis hoc vitium imputatum est in collationibus episcopatum, nec negari potest, magnopere hic peccatum, fuisse, ut tempora HENRICA IV. & V. docent. Utrum vero pontifici ex hac causa jus fuerit, imperato-

res, jure suo abutentes, investitura hac privandi, vel inde dubium est, quod pontificis potestas tam exorbitans in imperatores & reges nondum probata fuerit.

(s) Plures observationes circa hanc materiam tangit atque examinat FLAMINIUS PARISIUS de *confidentia beneficii*, ita tamen eas explicat, ut hæc *fiducia* semper a vitio

riis haud inconcinne *fideicommissum* appellares. Est enim pactum, quo alteri beneficium ea lege traditur, ut fructus, vel post certum tempus ipsum titulum, alteri reddat. Prioris exemplum fit militum ductor, qui impetratum a rege pingue beneficium conferendum curat in fratrem aut facellanum, ut modica pensione contentus majorem reditum partem ipsi tradat. Posterius faciunt, qui pingue quoddam beneficium, universæ familiæ alendæ idoneum, familiæ servaturi, post mortem titulati curant, ut beneficium conferatur amico, quid id veluti depositum custodiat, dum puer e familia, cui id destinatur, legitimam ætatem attigerit. Hæc ingeniosa fraus exeunte sæculo XVI. Francis nostris fuit commendatissima, quum multa majora beneficia, immo & episcopatus, alieno nomine possiderentur a feminis & ab hæreticis. Hujus criminis eadem pœnæ sunt, quæ simoniæ. Nam præter restitutionem locum habet excommunicatio ipso facto & omnium reliquorum beneficiorum privatio [1].

[1] *Constit. Pii V. d. 1. Jun. 1569.*

CAP.

vicio purgari possit. In fraudem legis hanc tendere & excogitam fuisse, nemo negaverit; sed quid non mortalia pectora cogit usus inveteratus?

C A P. XII.

DE HOMICIDIO ET DE CON-
CUBINATU.

I.

HActenus de criminibus, quibus ma- Affassinia,
xime divina majestas læditur; se-
quuntur, quæ in homines committun-
tur, in quibus familiam ducit homici-
dium, (t) homicidiique atrocissima spe-
cies affassinium, quod consistit in loca-
ta opera ad occidendum alterum Con-
cilium

(t) Cum in jure ca-
nonico unice in hunc
finem *criminum* mate-
ria tradatur, ut cen-
suræ, in ea constitutæ
per concilia & ponti-
ficum decreta, inde li-
queant, commentatio-
ne prolixiori superse-
debo, cum *criminum*
primaria ratio in jure
civili excutienda sit.
Paucis tantum obser-
vo: I. olim quævis cri-
mina graviora, qua-
tenus publice nota e-
rant, ejectione punita

fuisse, ut ecclesiæ sua
constaret integritas :
II. ejectos tamen, per-
acta duriori pœnitentia
receptos fuisse : III.
paulatim tamen ubi
pro occultis etiam cri-
minibus satisfaciendū
esse constituerunt doc-
tores ecclesiæ, pœni-
tentiarum varia genera
introducenda fuisse, a de-
linquentibus per certa
annorum curricula sub-
eunda, de quibus anti-
quorum conciliorum
canones pleni sunt.

cilium Lugdunenſe II. non ſolum in hos homines, & qui eorum operam conducunt; ſed etiam in eorum fautores & receptatores ſtatuit excommunicationem & privationem omnium officiorum & beneficiorum [1]. Duella quoque legibus eccleſiaſticis [2] prohibita ſunt, ex quo barbarorum moribus inveterata publice duella, torneamenta, ſepultura eccleſiaſtica privandi ſunt, qui in duellis occumbunt [3]. Ut in duellis occumbunt [4]. Sed hæc male obſervantur, belle ſuccedentibus torneamenti, & in Hiſpania concuſationibus cum tauris, quæ ſub iſdem pœnis ſunt prohibitæ. Sunt etiam ſeveræ pœnæ ſtatutæ in eos, qui abortus procurant, animasque infantium baptiſmo privatorum ſalute privant [5]; in parentes, qui partum exponunt, qui infantes in lecto ſecum jacentes in ſomno ſuffocant [6].

[1] C. 1. de homic. in 6.

[2] t. t. X. de purg. vulg. t. t. X. de cleric. pugn. in duell.

[3] t. t. X. de torn. Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 19.

[4] Conſtit. Pii V. d. 1. Nov. 1567.

[5] C. 20. X. de homic.

[6] C. ult. X. de his qui fil. occid.

II.

homicidæ, Homicidium clericorum, & quævis clerico illata vis, acerbiffime vindicatur. Qui

Qui clericum extra casum inculpatae tutelae verberibus afficit, ipso facto (u) excommunicatus censetur [1]; & qui vassallus episcopi aut patronus presbyteri eadem molitur, feudo vel jure patronatus excidit [2]. Similiter clerici, qui aliis vim inferunt, atrocibus poenis castigantur. Iis enim, ne quidem justo bello, arma gestare permissum [3]. Clericus percussor officio privatur [4], & si quem, etiam casu, occidit, irregularis fit, nisi casus praevideri non potuit, & clericus versatus sit in re licita, veluti sacerdos ille, qui tintinnabulum pulsans impulsu illo tintinnabulum praecipitavit in puerum adstantem, qui necatus est [5]. Qui semetipsos interimunt, peccatores impoenitentes habentur, privanturque ecclesiastica sepultura & precum fructu. [6].

[1] C. 17. q. 4. c. 29.

[2] C. 12. X. de poenis.

[3] C. 23. q. 8. c. 6.

[4] C. 1.

(n) Hoc facinus sacrilegium grande constituit, quia clericus spiritualis & sacrata persona est, cujus violatione Deus ipse laedi videtur. Nec ab hoc reatu excipiuntur reges & principes, qui praelatum forsan carceribus mancipant, sed ut securi tutique esse possint, petere debent ad minimum absolutionem ad cautelam, ut loquuntur.

[4] C. 1. X. de cler. percuss.

[5] C. 23. X. de homicid.

[6] C. 23. q. 1. c. 12.

III.

adulteri
qui sint ?

Proximum ab homicidio crimen est adulterium, quo pertinent omnes illicitæ conjunctiones, quibus genuini natales vitiantur, natique opprobrio & infamia obruuntur. Hujus generis crimina ad præscriptum juris divini severe ulciscitur ecclesia, virique adulterium æque ac uxoris, si noscitur, condemnat [1]. In Francia tamen judex Ecclesiasticus in laicis adulteros in foro externo non animadvertit. Adulterium impedit matrimonium, contrahendum inter eos, qui id commiserunt promisso matrimonio, si liberi fuerint [2]. Omnis conjunctio vel concubinatus vivo marito aut vivente uxore est revera adulterium.

(1) C. 32. q. 1. c. ult.

(2) C. 31. q. 1. c. 5.

IV.

concubi-
natus pro-
hibitus.

Concubinatus, jure civili toleratus vel saltem impunitus, jure ecclesiastico crimen reputatur (x). Laici, sive conjugati,

(x) Nec a stupro & fornicatione distinguitur. Unde pedetentim factum, ut ju-
ra olim concubina-
tui, legibus permis-
so, data, ad stuprum
& liberos inde natos
hodie

jugati, five cælibes, in hoc crimine hærentes, ab ordinario ex officio sunt reprehendi, & post trinam admonitionem, si parere nolunt, excommunicandi.

[1] Concubinæ autem ex locis, quibus scandalo sunt, manu militari expelluntur. Clericorum concubinatus magis flagitium involvit, primis sæculis inauditum. Non enim ordinabantur, nisi qui lecti & assidua probitate conspicui essent; inferiores autem, quorum major numerus, plerique uxores habuere. Sed sæculo X. clericorum, etiam presbyterorum, concubinatus publico usu sic vulgatus erat, ut propemodum permissus crederetur. Unde plures constitutiones natæ

[2]. Plebi injunctum, ne Missam concubinariii frequentet, officio privandi [3].

Sed malo intenso, pœnarum rigor remissus. Ex sententia concilii Basileensis [4] hujusmodi homines statim fructu trimestri beneficiorum, &, si intra terminum concubinas non dimitunt, ipsis beneficiis privandi sunt. Si qui ad

VO-

hodie applicata fuerint. Sic olim naturales tantum legitimabantur, quod hodie ad eos, qui ex stupro nati sunt, applicant: olim ex stupro natis alimentum non debebatur, bene tamen naturalibus, quod hodie ex stupro natis applicatur &c.

vomitum redeunt, irregulares censentur. Concinit huic decreto jus nostrum (5), temperatque concilium Tridentinum, [6] statuendo, ut post primum admonitionem tertia; post secundam omnibus fructibus priventur & suspendantur; post tertiam beneficio destituantur & irregulares censeantur. Si redeunt ad ingenium, excommunicantur. Concubinæ autem intuitu clericorum non solum eæ reputantur, de quibus id certum est; sed etiam omnis generis feminæ, in quas cadit suspicio (y) [7]. Puniuntur etiam vel minima delicta, quibus clerici violant votum continentiæ. Olim post pœnitentiam decennem demum veniam sunt consecuti; veteres autem

(y) *Subintroducitur* fit mentio in *cit. c. 5. D. 32.* quæ sub specie *pictatis* cohabitabant cum clericis, cœlibatum strenue profitentes, & semet a concubinis distinguentes, utut de concubinato admodum essent suspectæ. Sæculo III. jam talium mulierum consortium cum clericis vixisse palam est, quod tam altas ra-

dices egerat, ut per aliquot sæcula eradicari non potuerit. Nomen ex amore, Christianis imprimis colendo, assumferant, seque *Agapetas* dixere. Præter concilia etiam leges civiles hujusmodi suspecta consortia reprobaverunt atque prohibuerunt, ut docet *L. 19. C. de episc. & cler. conf. ESPENCÆUS lib. VI. de continent. c. 12.*

tem eos sine mora removerunt [8]. Clericus, qui contra naturam luxuriatur, carceri perpetuo ad perpetuam agendam poenitentiam mancipatur, ut ab oculis populi tanti sceleris memoria removeatur [9].

(1) *Concil. Trid. sess. 24. c. 8.*

(2) PETRUS DAMIAN. *opusc. 12. in opusc. 18. c. 4. & dissert. 2.*

(3) *c. 5. D. 32.*

(4) *sess. 20.*

(5) *Pragmat. tit. 19. 20. & concordatum tit. 32.*

(6) *sess. 25. c. 14.*

(7) *c. 5. D. 32.*

(8) *c. ult. D. 61. c. 4. D. 81.*

(9) *C. 4. X. de excess. præl. C. 13. X. de vit. & honest. cler.*

C A P. XIII.

D E U S U R I S.

I.

Rationes contrectationis & usurpationis rei alienæ, non furtum solum & spoliū damnat ecclesia; sed etiam usuras rejicit, jure civili paganis permissas, nec Judæis jure divino intuitu extraneorum (2) interdictas [1], aut intuitu proximi prohibitas. Jam vero Christus, optimus legum interpret, non solum docuit, quem-

Pro usu rei fungibilis nihil;

(2) Quod jus gentium postulabat, ut æquali jure cum ceteris fruerentur gentibus. Cum enim hæc vi-
commerciorum usuras a Judæis acciperent; nec his adimi potuit

quemlibet hominem esse nostrum proximum [2] ; sed etiam discrete præcepit , ut mutuum demus , (a) nihil inde speran-

facultas , ab extraneis eas exigendi. Peculiaris vero ratio reipublicæ judaicæ non permittit , ut judæus a judæo usuras acciperet , quo quilibet in populo eo magis ad regulas amoris erga proximum exercendas afflueret.

(a) Præceptum singulare *amoris* hoc ipso inculcavit , nec tantum de usuris non percipiendis sensit , sed plusintendisse videtur. Amor necessitatibus proximi etiam tunc succurrere suadet inculcatque , si vel maxime periculū quoddam fortis amittendæ probabiliter adsit. Judæi se satis suo fecisse officio legemque observasse credebant , si modo puras ab usuris manus retinerent , utut de cetero essent immisericordes , ab omni alieni amore , & avaritiæ dediti. Salvator

nostrus hos mores reprobavit , ostenditque , tunc verum exerceri demum amorem , si etiam mutuum detur in necessitate summa constituto , a quo fortis restitutionem ne quidem sperare possimus. Legem itaque *summi amoris* contra judæorum interpretationem & traditionem explicavit ; non legem de *usuris* tulit , quam nec repetere necesse fuit : quia Judæi eandem *ad litteram sanctæ* observabant. Enimvero nec in mutuo , quod faciunt canonistæ , subsistendum , sed ex generali intentione salvatoris etiam aliis in rebus indigentibus succurrendum v. c. gratuitam habitationem eis dando , nudos vestiendo , esurientes pascendo cibo & potu sine spe lucri &c. Sicuti vero hæc lex can-

rantes [3]. Eaque constans & perpetua ecclesiæ catholicæ sententia fuit , neque ex pecunia , neque ex ceteris rebus fungibilibus , quæ secundum quantitatem æstimantur , h. e. quæ pondere , numero & mensura constant , veluti frumento , vino &c. mutuo datis , quæstum esse (*b*) faciendum [4]. Idque ex ea ratione , quia contractibus proposita est summa æqualitas , ut alter , quod ipsi expedit , obtineat pro eo , quod alteri expedit. Quod videre est in permutationibus , ubi quod æqualitati deest , pecunia suppletur. Sic in emtione venditione id agitur , ut pretium merci quam potest fieri exactissime æquetur. Deinde quod lege humanitatis jubemur res innoxie humanitatis , quæ nobis non necessaria

riæ

tantum erga eos exercenda , qui nostra ope in necessitatibus indigent , ita in contrarium , qui illam non appetunt , non desiderant , sed solius commercii causa nostram pecuniam petunt , non minus aliquid lucelli ab his petere licet , ac quidem pro usu tabernæ vel ædium lucrum

aliquod petere permis-
sum , nec ullibi a fal-
vatore interdictum est.

(*b*) Sed hæc interpretatio in eadem principia impingit , quibus pharisæi depraverant juris Mosaiici prudentiam. Ita legem amoris ex *verbis* æstimant , verum autem sensum prætereunt.

riæ sunt, & alteri profunt, alteri concedere, ut, erranti viam monstrare, lumen accendere. Quod est fundamentum contractuum gratuitorum, ut mutui & depositi. Amico enim officium custodiendi ejus pecuniam eadem solertia, qua meam, detrectari non potest, & injustus foret, qui ob hoc officium præmium posceret. Pari ratione amico, de cujus candore persuasus sum, non deneganda est pecunia, mihi inutilis & ipsi necessaria; quam si stato tempore reddit, nihil amplius salvo jure (c) petere possum.

[1] *Lev. XXV. 36. 37.*

[2] *Luc. X. 29.*

[3] *Luc. VI. 34. 35.*

[4] *Conc. Nicæn. c. 17. C. 14. q. 3. § 4. per tot.*

II.

(c) Supponit Autor casum, quo pecunia apud me inutilis deprehenditur. Quid vero si ego eam, quod semper fieri potest, impendere potuissem in rerum immobilium, quæ fructus ferunt, acquisitionem, annon

privor hoc mutuo usu meæ pecuniæ? Quid si alter meam pecuniam ad eundem finem petat, ut fundum sibi comparet, utque fructus lucretur? Debitor commodo pecuniæ meæ fruitur; ego vero eodem carere te-
neor,

II.

Aliud dicendum de certis corporibus, pro usu rei non fungibilis aliquid peti potest. veluti de utensilibus, de equo, domo, in quibus proprietas distinguitur ab usu, quem præstant salva substantia, licet deteriora fiant [1]. Quæ licet gratis concedi possint; injustum tamen non est, pretium pro usu eorum postulare. Nam licet post usum corpus reddatur, non tamen profus idem redditur, quod datum est. Usus enim atteritur plus minusve pro usus diuturnitate & modo; & illa attritio pretio æstimari potest ad obtinendam perfectam æqualitatem. Hoc est fundamentum pretii locationis, quod longa consuetudine æqualitatem illam superare potest, quam multi sint, qui sæpe eodem tempore ejusdem rei usu opus habent. Sed qui ad annum mille mutuatur, & post annum mille restituit, exacte reddit, quod accepit, ut jure nihil amplius postulare queas (d).

[1] S. THOM. 2. 2. q. 78. art. in corp.

III.

neor, qui eodem commo-
modo frui poteram. Quodsi ergo in gratiam alterius huic commo-
modo renuncio, nihil æquius est, quam ut alter mihi partem quandam commo-
rum, pecunia mea quæsitorem, concedat.
(d) Sed petitur hic quod est in principio: pro attritione non solvitur locarium in rerum locatione, sed pro fru-

III.

pro usu pecuniæ meæ quibus casibus usufras petere possim? Duo tamen sunt necessaria: primum, pecuniam tibi, quum mutuo dares, fuisse inutilem (e); alterum, ut stato tempore sit reddita. Nam si restitutio differtur, & ex mora tibi damnum enascitur; justum est, ut tibi id resarciatur, officiumque amico præstitum non noceat rei tuæ familiari. Et quoniam probatio & æstimatio ejus, quod interest, in foro externo difficilis est; leges civiles id semper, ubi debitor in mora est, præsumunt, & nostris in provinciis ad vicesimam reducunt annuam. Atque ex hoc fundamento in judiciis *interesse* (f) adjudicatur

fructibus, pro usu, pro commodis. Ager locatus per usum non deterior redditur, nec attritioni subjectus est, ideo tamen admittit locarium, quia usu rei in gratiam alterius dominus se privat. Idem de pecunia mutuo data dicendum. Quid est enim aliud *usura*, quam *merces pro usu pecuniæ*?

(e) Hunc casum semper eludere pos-

sunt creditores mutuo dantes, quia nunquam boni patresfamilias pecuniam otiosam domi conservare solent.

(f) Imo plerique, quo usuras pallient, sub nomine ejus, quod *interest*, illas exigunt, petunt, sibi que stipulantur. Denique casus, quos Auctor subjungit, ita comparati sunt, ut semper fere usuras petere permis-

sum

tur postulantibus [1]. Similiter si pecunia mutuo data mihi necessaria vel utilis foret ad redimendum censum, ad annonam comparandam, quæ angustior post redditur; item si interea prædium magni proventus exiguo pretio emere potuiffem; jure lucri cessantis & damni emergentis restitutionem postulo [2]. Et quia mercatores continuo nummos in comparandis mercibus utiliter collocare possunt; licet eis *interesse* h. e. pro lucro cessante aliquid petere; quod tamen certum & *radicatum* esse debet, veluti si arator sumeret frumentum ad sementem faciendum [3].

(1) *Gloss. in c. 8. X. de usur.*

(2) *Thomas 2. 2. q. 78. art. 2. ad 1. § ibi Caietan.*

(3) *C. 6. § c. navig. in fn. X. de usur.*

IV.

Pecuniæ fructus permittitur porro, si Usuræ vitium non contractus magis in societatem inclinat, quam in mutuum. Si duo in societatem negotiatoriam coeunt, quorum alter pecuniam confert, alter operam; justum est, ut lucrum æque ac damnum par-

sum sit, præstetque, usuras intra modum, generatim permittere, quam ansam infinitis	litigiis dare, quæ ex probatione ejus, quod interest, nascuntur.
--	--

partiantur : quod est fundamentum *af-securationis* ac ceterorum contractuum maritimorum. Constituitur pecunia in lembum mercatorium, ea lege, ut, lembo pereunte, pecunia amissa sit; lembo redeunte, ingens lucrum capiatur. In hoc negotio nullum mutuum: (g) manet enim quisque pecuniæ suæ dominus. Est potius emtio spei, ut qui retis jactum emeret [1].

[1] l. 8. de *contrah. emt.*

V.

2. census
annui,

Alius pecuniæ legitimus fructus nascitur e censuum constitutione, quam post longam fluctuationem adprobavit ecclesia [1]. Permissum enim est, prædium quingentorum annuorum vendere pro decies mille cum pacto de retrovendendo pro eodem pretio in perpetuum, ut tamen ad redemptionem cogi non possimus. Cur igitur non liceret decies mille accipere & annum censum quingentorum pendere, eaque de re creditori in fun-

(g) Horrent tantum | naturam *mutui* tegant,
nomen *mutui*, licet | id quod etiam felici
simile negotium pera- | successu factum est in
gatur, & ita contra- | emtionibus annuorum
hentes eo tantum fe- | reddituum, ut res ip-
cundum hanc doctri- | sa loquitur, de quibus
nam eniti debent, quo | AUTOR *seq. §.*

fundo vel in aliis rebus, in quibus securus esse potest, hypothecam constituere? Atque hoc modo census constituuntur: quod negotium toto cœlo differt à mutuo, quia fors alienatur in perpetuum, ita ut repeti nequeat (h), quoad creditor de census solutione securus est.

(1) C. 6. X. de usur. constit. Martin. V. & Calixti III. extravag. comm. de emtion. Constit. Pii V. 1564.

VI.

Permissi quoque sunt reditus ex contractu vitalitio, veluti si Nosocomio cui- 3. reditus
dam do decies mille, ut quoad vixero mi- vitalitii,
hi det mille annuos. Hoc enim est dona-
tio sub conditione onerosa facta, vel, si
mavis, venditio lucri fortuiti, quia con-
tingere potest, ut postridie vivere desi-
nam. Nova species similis acquestus,
quæ

(h) Sed supponamus, *mutuum* deesse externo colore, *implicitè* tamen revera adest, idemque consequor ex hoc negotio, quod ex contractu usurario. Ita stricte verba Christi: *mutuum date*, accipiunt, & iudiciale cortici verborum inhaerentes verum sensum amittunt. Nec ad-
eo negotium, quoad intentionem Christi inde alteratur, utrum fors repeti possit, an vero omnis repetitio denegetur, quia pro hac perpetua alienatione perpetuum lucrum capio, & quidem ex bonis alterius, perpetuo hoc onere gravatis.

4. montes
pietatis ?

quæ proxime ad usuras accedit, est institutum *montium pietatis*, qui vocantur [1]. Quod nomen inde habent, quod pauperes eo recurrere, necessitatibusque promptum auxilium arcessere possunt (i). Sunt autem montes pietatis emporia, in quibus iis, qui pignora adferunt, datur tantum pecuniæ, quantum postulant. Quæ si stato tempore reluunt, præter pecuniam mutuo sumtam solvunt modicum pro labore scribendi, pignora custodiendi, proque scribarum salario. Si fallunt, pignora venduntur, pretiumque, deducto debito ac deductis deducendis, debitori restituitur. Talia instituta in Italia ac in Belgio celebrantur. Paucis: contractus legibus principum Christianorum adprobati, & longa consuetudine inveterati, temere ac sine consideratione *utilitatis publicæ* ac fundamentorum jurisprudentiæ, non sunt damnandi

Au-

(i) Tunc vero pietatis infucatæ montes forent, si gratis indigentibus succurreretur, omnesque alii prætextus abesse juberentur. Sed vide, quam selectorqueat hujus juris ratio, ne *usuras* quodammodo sapere videatur, quibus difficultatibus superfedere potuissent ejus conditores, si præconceptam opinionem de *mutuo usurario* deposuissent.

(k). Aufert homini suum, qui in debitum restitui postulat. Interim in foro externo in negotio pecuniario multa adprobantur, quæ in foro conscientiæ non consistunt. Nam leges civiles ad evitandum majus malum sæpe minus permittunt, & hominum consuetudines vetustissimæ nullo tempore vincunt observantiam legis Dei [2]. In primis cautione opus in allegatione lucri cessantis & damni emergentis: in cujus æstimatione facile fallimur, si non credimus dicto Apostoli: *qui divites fieri cupiunt, in varias tentationes incidunt* [3], & Christo, dicenti, fieri non posse, ut Deo simul & Mammoni serviamus [4]. Hæc qui pensitat, in dubio suum potius jactabit, quam alieno damno ditescere cupiet.

(1) *Bulla Leonis X. in concil. Later. sess. 20. init.*

(2) THOMASS. *d. q. 78. art. 1. ad. 3.*

(3) I. TIM. VI. 9.

(4)

(k) Satis prudenter Autor judicat, ostenditque, leges *amoris*, quæ etiam per suam naturam liberæ esse debent, non semper in statu civili applicari & in usum deduci posse. Multa committenda sunt singulorum conscientis, quibus leges

proprie non dantur. Hoc monitum si pontifices patresque observassent, nec tam rigide *usuras* damnassent, multis aliis abusibus haud ansam dedissent, quæ plus detrimenti attulerunt rebus publicis, quam moderatæ usuræ.

(4) MATTH. VI. 24.

VII.

usuræ
proprie
dictæ
prohi-
bitæ.

Propriæ sic dictæ usuræ sunt lucrum, quod ex mero mutuo capitur, ita ut post termini lapsum plus exigatur, quam mutuo datum est, sive ex chirographo, sive ex pignore, sive sub specie pœnæ, venditionis, hypothecæ, vel cujuscumque contractus liciti, nam modi fere usuras palliandi infiniti sunt. Fundamentum semper exquirendum, ad dispiciendum est bona fide, num lucrum quæsitum sit, an damnum saltem evitare voluerimus. Usuræ itaque Christianis omnibus sunt prohibitæ. Concilium Lateranense III. usurarios sacramentis & ecclesiastica sepultura privandos, & oblationes eorum repudiandas esse (1) censet [1]. Concilium Lugdunense II. prohibet, ne eis hospitia præbeantur, ne ædes eis locentur [2]. Ipsi non solum, sed & liberi ac heredes eorum tenentur usuras restituere [3]. Meliori jure severiori-
bus

(1) Hunc in finem | crentur, prohibitum
ne forsan per testamen- | est, ne testamenta u-
ta aliquid ecclesiis re- | surarii condere possint;
linquant, clericosque | quamvis forsan hæc
hoc modo invitent, ne | prohibitio numquam in
ab usurariis aliquid lu- | praxin deducta fuerit.

bus pœnis castigantur clerici usurarii, qui præ ceteris Christianis turpe lucrum fugere, & humana spernere debent [4]. Concilium Nicænum [5] ab officio eos removendos censet, quod pluribus canonibus repetitum [6].

[1] C. 3. X. de usur. C. 14. q. 5.

[2] C. 1. de usur. in 6.

[3] C. 14. q. 6. c. 9.

[4] C. 14. q. 4. c. nec hoc.

[5] C. 17. D. 46.

[6] Dist. 47. per ton.

VIII.

Crimen falsi gliscere cœpit inter clericos, ex quo Roma arcessi cœperunt literæ gratiæ vel justitiæ. Quod apparet ex constitutionibus Innocentii III. præsertim ea, qua falsarum bullarum fabricatores excommunicandos censet, & eos, qui eas in subsidium vocant, e beneficiis exturbandos [1]. Agentes in rebus, qui nunc instituti sunt, præstant, ut falsa difficulter & raro committi possint. De ceteris criminibus nihil singulare habent canones, ecclesia enim non solum ea, que contra legem Dei militant; sed etiam ea, quæ legibus humanis prohibentur, condemnat: quia lege Dei jubemur sæculari potestati obtemperare [2].

(1) C. 7. X. de crim. fals.

(2) ROM. XIII. 1.

C A P. XIV.
DE DELICTO COMMUNI ET
CASU PRIVILEGIATO.

I.

Ecclesia
olim non
cognovit
de crimi-
nibus.

Ecclēſia principio ſolum delicta mere eccleſiaſtica iudicavit, quia Chriſtiani criminum publicorum exſortes erant (m). Si qui e noſtris, inquit Tertullianus [1], carceribus veſtris detinentur, Chriſtiani ſolum eſſe accuſantur; ſi vero alia de cauſſa detinentur, non ſunt amplius Chriſtiani. Quod de Chriſtianis generatim dicit, id multo juſtius de *clericis* intelligendum, qui e Chriſtianis perfectioribus eligebantur. Si quis horum lapſus diſciplinam pœnitentiæ ſubire de-
tracta-

(m) Hoc cum grano ſalis accipiendum, nec credendum eſt, inter chriſtianos ſemper repertos fuiſſe ab omni crimine puros. Rariora erant crimina publica; nonnumquam tamen deprehenſos fuiſſe adulteros & ſtupratores, ipſe TERTULLIANUS aliique fatentur, quos mox eiciebant, & poſt diuturnam demum pœnitentiam recipiebant. Hæc unica erat coërcitio: nec aliud iudicium, quam ſuper criminibus, ejectione dignis, conſtituebant ex cœnſiderata diſciplina. Excommunicatio ex capite *contumaciæ*, quam poſtea epiſcopi introduxere, adhuc ignota erat, quam diu ignotum erat imperium ſacrum.

tractabat, ei regressus patuit ad paganos, inter quos genio pro lubitu indulgere poterat, ne dehonestaret Ecclesiam. Nec privilegia imperialia Episcopis & clericis concessa quidquam ratione criminum ulciscendorum immutarunt. Eorum enim sententiæ, partium consensu & quidem in causis civilibus tamen redditæ *laudorum* instar habuere. Equidem clerici & monachi in causis pecuniariis solum Episcopum judicem habuere [2]. Ast in criminibus civilibus h. e. contra leges politicas militantibus Episcopus & iudex sæcularis concurrentem jurisdictionem exercuere (3). Si episcopus prior cognovit, clericum reum e gradu dejecit, & tum dejectum iudex sæcularis carceri mandavit. Si hic episcopum occupavit, reum Episcopo remisit, ut gradu prius (n), quam vita, privaretur. Atque hæc quidem ex præscripto juris Justiniani. Sed in criminibus ecclesiasticis solus episcopus cognovit. Compertum erat, Ecclesiam abhorrere a sanguine, & Episcopos semper intercedere, ut reis, etiam a sacris nostris alienis, vitam servarent: unde eis solis crimina clericorum capitalia

(n) Quod rursus ex disciplina militari defunctum, secundum quam cingulo prius pri-

vabantur, qui morti tradendi erant, ne dignitati militari quid decederet.

lia judicanda permitti non potuerunt. Equidem clericis omnem actionem, & quidem criminalem strictius quam civilem in judicio sæculari interdictam legimus (4), quia quidquid vindictam spirat, Evangelio magis repugnat, quam quod avaritiam. Sed prima VII. vel VIII. sæculi nihil suppeditant causæ, quare clericorum capitaliter peccantium judicium judici sæculari denegandum censeamus, nisi Episcopos excipere malis, qui raro in hæc crimina incidunt, & quorum dignitati aliquid dandum videtur.

(1) TERTULLIANUS *apolog.* c. 4. 5.

(2) *l. 7. 8. C. de episc. audient.*

(3) *Nov. 83. c. 1. 123. c. 21.*

(4) *Concil. Chalced. c. 9. Carthag. III. c. 9.*

II.

sed per
falsas de-
cretales
clericor-
um crimi-
na laico-
rum jurif-
dictioni
subtrahita
sunt; *

Denique spuria decretales laicis omnem cognitionem de rebus moribusque clericorum abstulerunt, quæ falsa persuasio divo Thomæ Cantuariensi archiepiscopo tantum dirarum (o) conciliavit (1).

(o) Quæ tandem & eidem interitum attulerunt. HENRICI II. Regis Angliæ indignationem potissimum ea de causa in se concitavit, quod clericorum immunitati, plus quam par erat, ex præconcep-
ta opinione studeret. Anno 1164. consuetudines regni ab omnibus regni

[I]. Hoc clypeo tuti clerici quum fere impune peccarent , privilegii clericalis præcipua vis poni cœpit in subtrahendis

regni statibus, quorum e numero etiam Thomas erat, jurejurando confirmatæ erant. Hoc facto mox eum facti pœnituit. Rem gestam enarrat MATHÆUS Parisiensis in *histor. Angl. ad cit. ann. p. 85.* His itaque gestis potestas laica in res & personas ecclesiasticas, omnia pro libitu, ecclesiastico jure contempto, tacentibus ac vix murmurantibus episcopis potius quam resistentibus, usurpabat. Thomas igitur Cantuariensis Archiepiscopus in se reversus, cum leges iniquas & omnibus Christi fidelibus detestandas concessisset, & eas observare juramento firmasset, rem temere perpetratam diligenter examinans, se ipsum graviter afflixit alimentis austerioribus & indumentis corpus humiliavit, suspendens se ab altaris officio, donec per Confessionem &

condignos pœnitentiæ fructus a summo pontifice meruit devotus absolvi. Mox hujus novi propositi edidit effectus. Nam eodem anno rex volens in singulis maleficia debita cum severitate punire & cujuscunque ordinis dignitatem ad iniquum trahi dispendium, incongruum esse asseruit, clericos a suis iustitiariis in publico flagitio deprehensos episcopo tradere impunitos. Decrevit enim ut quos episcopi invenirent obnoxios; præsentis regis iustitiario exauctorarent, & post curiæ traderent puniendos. In contrarium sentiebat Archiepiscopus, ut quos exauctorarent episcopi, a manu laicali postmodum non punirentur, quia his in id ipsum punire videntur. Inde nova indignationis regis causa in archiepiscopum.

dis judici reis. Inter querelas Petri Curnerii haud ultima fuit, quod, ii qui ad atrox flagitium patrandum accingerentur, tonsuram prius acciperent, ut impune esset (2). Celebre exemplum est prætoris Parisiensis de Tigouville, qui, quod duos scholasticos, publici latrocinii convictos, posthabito privilegio clericali, condemnasset ac ultimo supplicio tradidisset, detritus est & acerrime mulctatus (3). Interim iudices ecclesiastici, remissius crimina punientes, levibus pœnitentiis contenti, raro reos curiæ sæculari tradebant, qui Romæ facili negotio non veniam solum, sed & pristinum gradum, si qui dejecti essent, impetrabant.

[1] *Vita quadrip.* l. c. 14. *hist. eccl.* l. 71. c. 6.

[2] *Libell. P. Bertrandi*, ubi supra.

[3] *MONSTREL.* vol. 1. c. 13. *PASQUIER* l. 9. c. 27.

III.

qui id in Francia non ferunt, distinguentes inter delictum commune & casum privilegiatum. Unde publicæ securitatis causa iudices sæculares crimina atrociora excipienda esse censuerunt, ac suæ cognitioni, saltem conjunctim cum Episcopo, subijcienda: atque hæc quidem ea sunt, quæ vulgo *casus privilegiati* adpellantur. Nam quia privilegium clericorum naturam *juris communis* induerat; id quod olim *juris communis* fuerat, nunc *privilegium*

legium (p) audit. Equidem inde a CCC. annis distinctio inter *delictum commune* & inter *casum privilegiatum* audita est; in qualitate tamen & numero casuum privilegiatorum determinando adhuc fluctuamus. Nonnulli eos intelligunt de *casibus regis* [I] (q): alii eo trahunt quæ-

(p) Ex nova disciplina, quæ clericos ab omni jurisdictione sæculari exemit, ut, hoc facto, magis ad *exceptionem* & jus singulare pertineat, si iudex sæcularis de delictis clericorum cognoscere potest. Olim per modum *privilegii* foro ecclesiastico gaudebant, quod per *novam disciplinam* ad *regulam* relatum. Ceterum divisio hæc delictorum ex concertatione de *fori competentia* orta est. Cum ecclesia sanguinem non litiret, inconveniens creditum fuit, graviora clericorum crimina inulta relinquere, quæ *criminaliter* non poterat punire episcopus, & sic

sæcularis iudex de eo sibi cognoscendum esse ducebat. In *concil. Paris. d. anno 1346. c. 1.* patres id sibi molestum esse docuerunt, conquerentes, quod *justitia sæcularis clericos & personas ecclesiasticas de die in diem capiat & capi faciat; & captos seu captas in prisonem seu carcerem detrudat.* Hæ similesque concertationes ansam dederunt, ut in Francia de finibus regundis cogitatum fuerit.

(q) Casus *regii* olim reservatis regum peculiariter adscribebantur, ut *lese majestatis, falsa monetæ, infractio salvæguardiæ regie.*

quævis facinora, quibus reipublicæ auctoritas læditur, ut sunt armorum gestatio, falsa moneta, insurrectio adversus judices (2). Nimirum, si laicos judices audias, *delictum commune* restringendum est ad injurias verbales & ad crimina mere ecclesiastica, i. e. culparum, quibus peccatur contra disciplinam, de quibus solus judex ecclesiasticus cognoscit. De *casu privilegiato* autem conjunctim cognoscunt ecclesiasticus & sæcularis. Immo etiam hi casus distinguuntur, quum quidam tam atroces sint, ut clericum privilegio indignum reddere videantur. Ratione *præventionis* statutum (3) est, ut laicus prior cognoscat, & reum ecclesiastico remittat, qui de delicto communi judicet. Sed hic modus neutri judicum placuit, quum se mutuo accusarent præreptæ jurisdictionis, nimixque vel indulgentiæ vel rigoris nimii. Quare constitutum est [4], ut *conjunctim* cognoscerent, ac separatas ferrent sententias, quo alter de alterius integritate tanto certior fieri posset [5].

[1] IMBERT. *instit.* l. 3. c. 8.

[2] FEVRET. l. 8. c. 2.

[3] *Ordin. Molin.* art. 39.[4] *Ordin. Melodun.* art. 22.

[5] FEVRET. l. 8. c. 1. n. 6.

de quo
conjunctim
cognoscunt.

IV.

Sed quum vetus consuetudo in nonnullis

nullis locis perduraret, edicto Februarii 1678. & declaratione Jul. 1684. sanctum est (r), ut statutum Melodunense in toto regno observaretur, & de casu privilegiato iudices sæculares cùm ecclesiasticis conjunctim cognoscerent, eaque de causa ad tribunalia ecclesiastica se conferrent, nisi forte officialis, justitiæ accelerandæ & evitandæ captivorum transportationi, malit se conferre ad *tribunal sæculare*. Uterque per suum syndicum testitum depositiones, interrogatoria, ceterosque articulos in separata volumina transcribenda curat, nisi alter solus cognoscere cœperit. Nam quum qualitas criminis demum ex accusationibus innotescat; *Officialis* statim inquirere, & si casus *privilegiatus* femet exserit, iudicem laicum vocare potest. Similiter *laicus* cognoscere potest, antequam accusator vel promotor, quia delictum commune deprehenditur, remissionem ad officialem flagitet. Si senatus (*parlamentum*) cognoscit, officialis non vocatur, sed Episcopus, clerici accusati superior, vices suas cui-

dam

(r) De ipso processu hodierno *criminali*, in his delictis usitato, agit HERICURTIUS dans les loix eccles. de France p. 248. seqq. cui adjungi potest ES-PEN. P. III. jur. eccl. tit. 3. c. 2. §. 27. seqq. ubi passim ad Autorem nostrum in hac materia provocat.

dam ex senatoribus clericis demandare tenetur. Atque hoc jure in Francia vivimus.

C A P. XV.

DE PROCESSU CRIMINALI
ANTIQUO.

I.

Vetus
processus
criminalis
sine so-
lemnibus.

QUæcumque veteres de forma judiciorum ecclesiasticorum tradunt, ad condemnationem eorum, qui vel pravas doctrinas diffeminant, vel morum turpitudine deformat Ecclesiam, hoc est, ad crimina pertinent. Nam in civilibus Ecclesia cognovit tantum per modum *arbitrii*. Sed omni tempore iis, qui semetipsos accusarunt, salubrem poenitentiam peccatorum injungendi, & eos, qui peccata negantes aliunde convicti sunt, castigandi (s) jus habuit. Solemnia autem in his judiciis exfularunt, nisi qua absolute essent necessaria, ne sine causæ cognitione quis condemnatus videretur. In-
primis

(s) Vocarunt hoc *forum poenitentiale*. Cum enim episcopi salutem animarum invigilare ex officio

primis sacræ scripturæ præcepta observabantur, ne qua temere, præsertim adversus presbyterum & Episcopum, reciperetur accusatio (1), pro quibus, tanta circumspèctione electis, militat præsumptio: ne facile crederetur nisi quod duobus vel tribus testibus, probatum (2); ut in falsos testes statueretur jus talionis (3); ut rei, ad exemplum terroris, publice increparentur (4). Neque his regulis rem omnem absolvi putarunt; sed præterea studiose indagarunt, qui, qualesve essent accusatores, accusati, testes, quibus moribus, qua fama, quo animo, ita tamen ut non inciderent in *προσωποληψίαν*, divinis oraculis toties damnatam, (5) quippe persuasi, fore, ut quo iudicio iudicent, ipsi aliquando iudicarentur (6). Tam sanctam normam sibi in iudicando præstituerant primi Episcopi, non nisi saluberrima quæque a tribunalibus sæcularibus (t) mutuantes, quippe assiduo memores, non *Rhadamantbos* se esse, sed *pastores*.

[1]

officio tenerentur, crederentque, sine *satisfactione & penitentia* delicta expiari non posse, saltim hoc respectu in delicta inquirant, quo tamen *foro criminali* iudicium sæcularium non præiudicabant.

(t) Inde in decreto GRATIANI amplissime

me

[1] I. Tim. V. 19.

[2] *ibid.*[3] *Const. Apost. l. 2. c. 49. Deut. XXIX.*

[4] I. TIM. V. 20.

[5] *Deut. I. 17. XVI. 19.*[6] *Matth. VII. 2. Constit. Apost. l. 2.*

c. 57.

II.

ejus figura.

Ordo judicarius is erat, quem in actis conciliorum superstitibus, velut Ephesini & Chalcedonensis,prehendimus. Querela libello (u) exhibita, accusatus

er

me de *accusationibus* agitur & C. 2. q. 7. de *accusatoribus*, qu. 8. de *modo accusandi* in scriptis, *causa* 3. vero de pluribus aliis quæstionibus jura antiqua traduntur atque in seqq. causis ulterius exhibentur.

(u) Neque enim facile sine *accusatore* & *libello* procedebant, & ita figuram alicujus *accusationis* ab initio adhuc conservabant. Illustrat hoc eleganter MORINUS de *sacram. pœnit. lib. I. c. 5. §. 4.*

ex OPTATO MILEVITANO, qui, quod communionem non denegaverit Macario, homicidii infimulato, hoc modo se purgat: *quod si fuit accusatore silente, a nobis non licuit abstineri. Scriptum est enim ante cognitam causam neminem esse damnandum. Dicite, quis eum accusavit & auditus non est. Dicite, Macarium confessum esse culpam & nostram siluisse sententiam. Sumus enim qualescumque iudices in eccle-*

ter quaterve citatus, ut defensioni locus esset, si comparere detrectaret, contumacia, quæ crimen acerbissima pœna dignum reputabatur, depositione vel excommunicatione vindicabatur. Comparens interrogatus audiebatur pro se diciturus; ipseque vicissim testes audiebat, instrumenta videbat; denique Episcopus sententiam pronuntiabat. Notarii, h. e. diaconi vel lectores, per sigla scribere prompti, cuncta, quæ in iudicio

cio

ecclesia, quod & ipsi non negatis, quod nos iudices esse veros debere fuisse contenditis. Non enim possumus facere, quod non fecit Deus, qui in iudicio personas separare dignatus est; nec eundem voluit esse ACCUSATOREM & IUDICEM. Tam sincera adhuc praxis illius temporis fuit, ut sine accusatore neminem condemnarent, nec permitterent, ut idem esset iudex & accusator. Hoc rursus in sequentibus repetit OPTA-

TUS: & vos vultis, ut abstinere, quem non vidimus aliquid mali facientem, & qui nullum habuit accusatorem. Video hoc loco, quid invidia vestra submurmuret. Dicitis enim, non nos latuisse, quod factum est. Fatemur, nos audisse, sed peccatum erat, damnare eum, quem nemo est ausus arguere. Quantopere hæc philosophia discrepat a sententia episcoporum aevi sequentis, & imprimis INNOCENTII III. ut Auditor §. seqq. fatetur.

cio fiebant dicebanturque cum a iudice, tum a partibus, distincte ipsorum verbis ne interruptionibus quidem & exclamationibus omissis, consignabant, quibus instrumenta prælecta inferebantur. Atque hæc acta asservabantur ab Episcopo, ut de integritate iudiciorum constaret ad pastores. Hæc iudiciorum ecclesiasticorum facies antiqua.

III.

mutatur
in proces-
sum so-
lemnem
distinc-
tum.

Forum conscientie *internum*, quo pœnitentiæ, peccata confitentibus impositæ absolutiones sacramentales, indulgentiæ, referebantur, semper distinctum fuit a foro *externo*, in quo de criminibus & de pœnis agebatur. Circa sæculum XII. studium *juris civilis* solemnia formularum invexit in forum ecclesiasticum. Sic querelæ illæ scripto oblatae, de quibus canones loquebantur, haberi cœperunt pro accusatione formali & inscriptione in crimen, præsertim in falsis illis decretalibus. Fatendum est enim, ex hac Camarina fluxisse pleraque ambagium, quibus scatet ordo iudiciorum criminalium hodiernus. His convenienter INNOCENTIUS III. in concilio Lateran. tria genera processus distinxit, *accusatorium*, *denuntiatorium* & *inquisitorium* (1). Qui accusat, præsens accusationem scripto exhibet, inscribitque in crimen, quo se-
met

met obligat ad talionem, si deficit. Si probat, accusatus ex præscripto canonum pro natura criminis depositione vel degradatione plectitur [2]. Hic processus ad amuffim juris Romani [3] effectus videtur, præsertim quum in solis falsis decretalibus ejus sit præsidium [4]. Qui denuntiat, quem prius amica admonitione corripuit, ad *inscriptionem* in crimen non tenetur (x). Indicat enim judici commissum crimen, nec publicam vindictam, sed accusati emendationem intendit: unde mitior poena præter canonum decreta dictari potest [5]. Præceptum Evangelicum de corruptione fraterna [6] latissime patet, quippe a veteribus etiam judici commendatum (x). Ipsæ spuriae decretales, quæ accusationum rigorem pepererunt, admonitionem amicam accusationi præmitti volunt [1]. Immo

denuntia-
torium.

&

(x) Imo qui denuntiat, id tantum intendere videtur, ut judici crimen innotescat, & judex per viam *inquisitionis* procedat. Unde, qui denuntiant, protestari solent, se tantum animo *denuntiandi*, non *accusandi* crimen deferre.

(y) Sed contra Christi intentionem, qui merum *remedium charitativum* proposuit, non *judiciale* aut *coactivum*. Ita omnia præcepta Christi a vero suo scopo aberrarunt, postquam papo-Cæsaria ecclesiam infecit.

& in praxi processus accusatorius ex-
 inquisito- levit. Inquisitorius processus est, quem
 tium. judex ipse, sine accusatore vel denun-
 tiatore, sola diffamatione h. e. rumore pu-
 blico motus, suscipit, inde a concilio
 Lateranensi tritissimus etiam in curiis
 sæcularibus, quæ processum curiarum
 ecclesiasticarum cum in civilibus, tum
 in criminalibus adoptarunt. Hinc nata
 sunt examina nostra seu informationes,
 quæ in criminalibus vocantur, & in-
 quisitio ad diffamationem recidit ad id,
 quod appellamus *informationem ex offi-
 cio*, quando judex de crimine in fla-
 granti, coram, illico, testes audit, quod
 raro nostris moribus contingit. Ab his
 tribus generibus distinguitur quartus mo-
 dus crimen proponendi specie *exceptio-
 nis*, veluti recriminatio contra accusato-
 rem, vel rejectio testis (2). Quo ca-
 su nec inscriptione in crimen, nec alia so-
 lemnnitate opus, quum non accusandi,
 sed defendendi animo crimen propona-
 tur [3]. Idem dicendum, si in proces-
 su

(2) Nam testi obji- | probato crimine, testis
 citur crimen, non ut | rejectus, adhuc tamen
 plectatur, sed ut a pro- | debito ordine contra
 bando repellatur, ad- | eum in *foro criminali*
 eoque nec tam solida | procedendum est, an-
 probatione opus est. | tequam pœna contra
 c. i. X. de except. Pro- | eum decernatur.
 inde si vel maxime,

In civili crimen obiter objicitur, ne pars adversa promoveatur ad beneficium. Sed hæc distinctiones in Francia exoleverunt, ubi curiarum ecclesiasticarum processus criminalis ad criminalem processum sæcularium tribunalium & ad constitutionem criminalem 1670. proditam, quoad ejus per diversitatem causarum & personarum fieri potest, conformatur.

[1] C. 24. X. de accus.

[2] C. 16. eod.

[3] l. 3. de accus. l. 3. C. eod.

[4] C. 2. q. 8. per tot.

[5] C. 16. X. de accus.

[6] Matth. XVIII. 15. Const. Ap. l. 2.

[7] C. 2. q. 2. c. 15. C. 2. X. de accus.

[8] C. 16. X. de accus.

C A P. XVI.

DE PROCESSU CRIMINALI HODIERNO.

I.

PRimus actus memorabilis est *infor-* accusati
matio, quam iudex plerumque a pri- exami-
vato homine vel a promotore (*fiscali*) nantur,
imploratus suscipit. Solus promotor ac-
cusare potest & postulare, ut reus pu-
niatur, ut ad frugem, ut ad scandali
reparationem adigatur, ut Ecclesia in-
Y y digno

digno ministro purgetur. Privati tantummodo secreto denuntiant crimen, damnumque datum & lucrum cessans civili actione petunt; ubi tamen opus est, ut accusatus sit clericus. Si laicus esset, & officialis de interesse civili pronuntiaret; iudices regii *abusum, abusum* ingeminarent [1]. Post querelam delatam promotor veniam informandi nanciscitur. Judex testibus diem assignat sub pœna mulctarum ad eleemosynas aut carceris per implorationem brachii sæcularis. Si comparent, ad jus jurandum adigit, & depositiones transcribit, informationemque promotori tradit, qui, prout reus gravatus est, conclusiones suas inde effigiat. In causis levioris momenti postulat, ut accusatus compareat, ut ipse audiatur, quo ipso processus in ordinarium desinit. In causa graviore accusatum vadatur, velprehendendum postulat, & iudex decernit. Iudices ecclesiastici inde ab aliquot sæculis sunt in possessione carcerum, quod jus superstruunt falsæ decretali Urbani I. [2], sed propria auctoritate carcerem exercere non possunt, nisi in ipsorum prætoris vel domibus episcopalibus. Extra prætoria aut in transferendis prehensis adhibendum est brachium sæculare; cui fini olim a iudice sæculari obtinendum erat mandatum,

tum, quod *pareatis* vocabatur, quo post edictum an. 1695. [3] nom amplius opus est [4].

[1] FEVRET. L. 8. c. 4. n. 12.

[2] C. 17. q. 4. c. 13. & ibi glossa.

[3] art. 44.

[4] IMBERT. L. 3. c. 8.

II.

Accusatus captus vel simpliciter vada- & ad de-
datus tenetur ipsemet respondere, quia fensio-
in causis criminalibus non admittitur nem ad-
procurator (2). Interrogatoria promo- mittun-
tori communicantur, ut dispiciat, num tur.
processui extraordinario per iteratam te-
stium interrogationem & confrontatio-
nem locus sit. Contingit enim interdum, ut iudex decernat processum ordinarium, ut in causis civilibus. Sed in gravioribus, sive neget, sive fateatur accusatus, iudex decernere debet, ut testes iterato (a) interrogentur & confrontentur. Illud fit, ut appareat, num testes depositionibus suis insistant, item, ut depositiones, si non
fatis

(2) Idque etiam secundum jus Romanum, qua de causa qui in fuga constitutus sal-
vum conductum petit, eundem non impetrat, nisi antea cautionem
de iudicio fisci præstiterit, quæ ipsum obstringit ad personalem
comparationem.

(a) Utut enim ab initio iudex pro informatione pleniori &

fatis claræ, declarare possint. Hoc vero, ut appareat, num norint accusatum, & num audeant ei coram oggerere, quod deposuere, item, ut accusato detur occasio testes rejiciendi, si potest [1]. Nam hoc in confrontatione fieri debet, antequam depositiones prælectæ sunt (*b*). Interim si per instrumenta testem suspectum reddere potest, etiam post confrontationem in omni litis momento auditur. Non tamen audiuntur objectiones vagæ; sed si facta præcisa & concludentia allegat, iudex ei probationem injungere poterit [2].

(1) C. 53. X. de testib.

(2) Const. Crim. tit. 15. art. 2.

III.

non tor- Post confrontationem causa præpara-
quentur. ta censetur, & promotori traditur ad elici-

cien-

<p>instructioe processus criminalis testes examinaverit, (quod <i>generalem</i> vocare solent <i>inquisitionem</i> nostrates) summarie tamen tantum & sine juramento hi deponunt, post litem contestatam demum modo ordinario examinandi, & ju-</p>	<p>ramento obstringendi. (<i>b</i>) Seu antequam copia <i>depositionis</i> reo facta fuerit. Absoluta enim probatione, demum ei defensio indulgenda, & hunc in finem acta criminalia ei exhibenda, ut, quæ ad sui defensionem faciunt, inde excerpere queat.</p>
---	--

ciendas conclusiones definitivas; qui tamen adhuc conclusiones præparatorias formare & postulare potest, ut hoc vel illud informationi addatur, ut hic vel ille testis audiatur, ut accusatus in equuleum imponatur. Quæstio per tormenta, e tribunalibus ecclesiasticis olim exul, quippe nimium rigorem sæcularium judicum spirans, abhinc annis D. in judicia ecclesiastica immigravit [1], nec laici judices ecclesiasticis eo de jure dubium movent. Sed officiales ea non amplius utuntur, forte quod vererentur, ne per sanguinis effusionem vel mortem torti irregulares fiant [2]. Quando promotor conclusiones suas definitivas exhibuit, nihil superest, quam ut feratur sententia.

(1) HILDER. *ep.* 30. *C. 1. X. de deposit.*

(2) FEVRET. *l.* 8. *c.* 14.

IV.

Ad quam accingitur officialis in confessu consiliariorum, veluti presbyterorum, qui gradum doctoris vel licentiatum habent, longoque rerum usu polent, aut judicum regionum vel advocatorum, ut tanto certior illustriorque fiat sententia. Si assessores in loco invenire nequit, solus pronuntiare potest, quippe solus in tribunali sacro iudex,

quomodo
sententia
feratur?

Sententia redigitur in *scripturam*, pronuntiaturque & traditur accusato, ut appellare possit, si ita visum. Si innocens deprehenditur, vel perfecte absolutus dimittitur, liber ab expensis, damnis & interesse, vel accusatione liberatus expensis tantum liberatur (c). Si reus est, sententia continere debet crimen, de quo convictus est, & pœnam; vel sine criminis mentione condemnatur de iis, quæ actis continentur. Atque hic est vulgaris ordo judicarius.

V.

contumacia quomodo coerceatur?

Incidunt autem interdum multa, quibus hic ordo convertitur & processus retardatur. In quo genere dominatur *contumacia*. Si accusatus vadatus vadium deserit, vadium in capturam convertitur, e qua tamen, postquam ad articulos respondit, dimitti potest, nisi nunc magis gravatus sit, quam in informatione. Si comparere vellet,

(c) Mitiores in Gallia esse videntur iudices, quam in Germania. Rarissime contingit, ut absolutus ab expensis liberetur. Ut plurimum inquisitioni subjectus ei causam

dedisse dicitur, & hoc intuitu expensas refundere tenetur, id quod imprimis locum habet, si ad *torturam* vel *juramentum purgatorium* gravatus fuit.

vellet, aut non potest, in valetudine vel alia causa impeditus, per procuratorem (d) impedimentum allegare, seque ad ejus probationem, ad obtinendam dilationem, offerre potest. Si ille, in quem captura decreta est, absens est aut fugitivus, iudex decernit, ut tribus terminis citetur, & bona ejus cum imploratione brachii secularis consignentur. Citationes vel clamor ad *bannum*, qui vocatur, pro diversa locorum consuetudine in loco publico ad portam ecclesie per præconem juratum aut per accensum peraguntur, vel ad portam curie affiguntur. Trina citatione peracta, in contumacem definitiva sententia ferri potest. Nam enim studium fugiendi habetur pro *tacita confessione*; sed tamen subinde contumaciam purgaturus auditur (e), modo compareat intra quinquennium & sui copiam

(d) Licet enim processus criminalis procuratorem *regulariter* non admittat; ad *incidentia* tamen, quæ processus criminalis *substantiam* non tangunt, hæc prohibitio haud porrigenda est.

(e) Id æquissimum

omnino est. Idem etiam observatur, ubi sub pœna *confessi & convicti* citatus tandem pro confessio, & convicto declaratus, atque pœna in eum statuta est. Deprehensus enim vel ideo sua defensione ad-

huc audiendus est, quod

copiam faciat, h. e. in carcerem concedat & expensas deponat. Adversus contumaciam rigor canonum stricte adhibetur. Primum iudex interloquitur, contumaciam recte deductam & rite impetratam esse adversus absentem vel fugitivum, & iteratam testium interrogationem vim confrontationis habere debere. Deinde decernitur, accusatum criminis convictum beneficiis privandum ac ceteris pœnis, pro criminis natura afficiendum esse. Hoc modo in casu contumaciæ perfectæ agere solent; quæ tamen in foro ecclesiastico rara est. Quum enim nullæ pœnæ corporis afflictivæ dictari soleant, comparere non metuunt, & qui ob delictum commune in iudicium vocantur, vagabundi aut fugitivi non sunt.

VI.

captivus Si post interrogationes captivi iudex
interdum caussam levioris momenti esse depre-
relaxatur. hendit, vel captivum de fuga non sus-
pectum credit, decernere potest, ut
dimit-

quod huic adhuc post <i>sententiam condemna-</i> <i>tariam</i> locus sit. Id er- go tantum operatur condemnatio <i>absentis</i> ,	ut nec examinandus, nec ulteriori probatio- ne contra eum proce- dendum sit.
---	---

dimittatur sub cautione de *judicio fisci*. Item si non convictus est, sed tantummodo suspectus, iudex decernit, ut diligentius inquiratur, & captivus interea relaxetur: quo casu tamen permanet in reatu & processus continuari potest: unde sententia certum terminum exprimere debet, ne accusatus omnem vitam perpetua trepidatione exigat.

VII.

Casus, in quibus diligentior inquisitio locum habet, iidem sunt, in quibus olim *purgatio canonica* locum habuit. Si quis episcopus, si quis presbyter vulgi rumore criminis infimulabatur, licet a nemine accusatus, licet sine probatione; purgare se tamen ex præscripto canonum debebat, ne qua famæ ejus macula hæreret. Venit in ecclesiam, ac super *tumulis martyrum*, & si quid sanctius (f) habent ecclesiæ, juravit, se criminis imputati innoxium esse [1]. Interdum adduxit compurgatores, probatæ fidei

(f) Creditum olim fuit, per miracula manifestatum iri delicta occulta, si suspectus perjurium committere ausus fuit; quæ de causa hic modus exquirendi occulta *judicium divinum* dictus fuit. Inde plena sunt acta sanctorum miraculorum hujusmodi, quæ

fidei ac probitatis viros, qui eodem modo jurabant, se eum innocentem credere: quod testimonium adversus diffamationem satis præsidium visum. Qui jurare detrectabat, vel sufficientem compurgatorum numerum invenire non poterat, pro convicto habebatur. Atque hæc purgatio audit *canonica*. Præterquam habetur etiam *vulgaris*, quam ignorantia & feritas barbararum gentium peperit, duellum scilicet & probatio per ignem & aquam [2]. Hæc enim deficiente legitima probatione eruendæ veritatis media habebantur. Qui duello vicerat, qui igne non læsus, qui aqua non submersus, innocens

quæ perjuria detegisse leguntur. Celebre hujus rei monumentum adfert AUGUSTINUS ep. 76. scribens: nos novimus, Mediolani apud memoriam sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter demones confitentur, furem quendam, quia ad ejus locum venerat, ut falsum jurando deciperet, compulsus fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat, reddere. Evidentius adhuc rem declarat GREGORIUS Turo- nensis lib. II. de mirac. c. 19. Usque quo uterque contendimus, sub JUDICIO omnipotentis DEI ponamus. Vamus ad tumultum martyris, & quod sub sacramenti interpositione dixeris, discernat virtus S. Patroni. conf. concil. Meldens. d. anno 845. c. 39. apud HARDUIN. tom. I V. concil. p. 1489.

nocens credebatur; quas probationes *judicium Dei* vocarunt. Sed universalis ecclesias eas, tamquam temerarias & legi Dei, qui nobis tentandus non est, repugnantes improbavit (g). Jam e diverticulo in viam.

(1) C. 2. q. 5. c. 6. 7. 16.

(2) t. t. X. de purgat. vulg.

VIII.

Si post causam præparatam accusatus proponit facta concludentia, facilis probationis, audiendum eum præcipit constitutio criminalis, licet hoc non fiat. Facta concludentia sunt veluti *alibi*, h. e. si probare vult, se quum crimen in hoc loco committeretur, fuisse *alibi*. Item, si probat, crimen commissum non esse, ut quondam Athanasius Arsenium vivum stitit, quem interfecisse ferebatur [1]. Hic est generatim processus criminalis secundum usum Franciæ hodiernum: in quo tribunalia sacra & politica conspiciuntur, dum easdem constitutiones sequuntur. Quem tamen in compendio personis ecclesiasticis, quibus acta curiarum

auditur
accusatus
etiam
post causam præparatam.

(g) Ex professo olim contra hos modos scripsit AGOBARDUS in libro de divinis sententiis digesto cum brevissimis annotat. contra damnabilem opinionem, putantium, divini judicii veritatem igne vel aquis vel conficiu armorum paterferi.

rum raro familiaria sunt, hic exhibere non piguit.

[1] SOCRAT. *l. i. c. 29. hist. eccl. l. i. n. 51.*

C A P. XVII.

DE FORO EPISCOPORUM.

I.

Episcoporum iudex competens omnium concilium provinciale,

CAussæ criminales episcoporum, quæ antiquissimis canonibus maxime indigitantur, & quæ plerasque regulas in probandis & puniendis criminibus peperere, difficiliores ac rariores redditæ sunt, ex quo falsas decretales (*b*) usu recepimus. Novissima tempora fane paucissima exempla; in Francia præsertim, suppeditant episcoporum in jus vocatorum; unde parum exploratum, quomodo hoc iudicium sit instruendum. Contra certum est (*i*), primis octo sæculis episcopos

(*h*) Quæ sub secunda regum Galliæ dynastia maxime alibique vigorem acceperunt, novumque jus introducere. Hoc cautum est, nullum episcopum posse judicari nisi in Synodo, convocata a summo pontifice, id quod tamen antiquis canonibus contrarium,

& decretis pontificum Romanorum repugnat, ut ingenue fatetur P. de MARCA *de C. S. & I. lib. VII. c. 20. §. 5. 6.*

(*i*) De praxi antiqua Galliæ in peragendis iudiciis ecclesiasticis & iudicandis episcoporum causis consulendus est P. de MARRA *cit. l. c. 19.*

scopos sæpe accusatos & in provincialibus conciliis examinatos, judicatos, condemnatos &, si opus, gradu dejectos fuisse; quæ conciliorum sententiæ executioni datæ. Non desunt tamen exempla (*k*) eorum, qui condemnati ad sedem Romanam provocarunt, præsertim si alium superiorem non agnoscerent, veluti patriarchæ. Canon antiquissimus, qui episcopos ad papam provocare permittit, habetur in concilio (*l*) Sardicensi an. 347. [1] qui ita habet: *Si quis episcopus concilio provinciali depositus ad præfulem Romanum adpellat, isque causam denuo excutiendum esse judicat; rescribet ad vicinæ provinciæ episcopos, ut*

(*k*) Quæ sistit, & examinat MARCA *cit. l. c. 7. seqq.* Cum vero CHRISTIANUS LUPUS & DAVIDIUS his abuterentur, rursus eadem sub examen revocarunt LUDOVICUS ELLIES du PIN *de antiq. eccl. discipl. dissert. II.* & BOILEAU *de antiquis & majoribus episcop. causis.*

(*l*) Historiam & occasionem hujus ca-

nonis exhibet MARCA *cit. l. c. 3.* in qua excutienda Galli eo majorem sollicitudinem adhibent, quod curia Romana hoc ipso canone sæpe infidias struxerit libertati ecclesiarum Franciæ. Unde contra praxin ejus acriter IDEM *c. l. c. 4. seqq.* disputat, putatque, usu ab initio per diuturna tempora canones hujus concilii destitutos, nec agnitos fuisse.

ut ipsi iudicent. Et si episcopus depositus a Romano præsule flagitat, ut presbyterum ad se mittat, poterit hic mittere commissarios, qui ejus nomine iudicent cum episcopis [2]. Utrum canon ille unquam usu receptus fuerit, in utramque partem disputant. In praxi sane infecuta tempora a prioribus nihil diversi ostendunt usque ad sæculum V. medium & ad Leonem papam. Papa, qua caput ecclesiæ de jure divino, semper fuit episcopus episcoporum, quos corripere potuit, si quid contra disciplinam peccarent, præsertim si nulla idonea causa fratres suos condemnarent. Sed inde non infertur, sedem Romanam instar ordinarii & conciliis provincialibus superioris tribunalis habuisse, querelasque eo delatas fuisse appellationes vel instantiam secundam, quum fuerint remedia extraordinaria adversus vexationes in causis ad universam ecclesiam pertinentibus, qualis fuit Athanasii, Chrysostomi, Flaviani Constantinopolitani.

[1] c. 7.

[2] hist. eccl. l. 12. n. 33.

II.

post, papa
per falsas
decreta-
les,
Sed falsæ decretales inde a sæculo
IX. receptæ omnem disciplinam adul-
terarunt. Si has audies, non nisi a cer-
tis personis accusandi, non nisi a papa,
etiam

etiam in prima instantia, judicandi sunt episcopi, adhibita legum solemnitate. Concilium provinciale quidem causam instruere ac præparare poterit; sententia tamen papæ reservata [1]. Quum autem fieri non posset, ut omnes episcoporum causæ Romanæ disceptarentur, placuit distinguere inter causas *minores* & *maiores*, quæ ad *depositionem* tendunt, quæve papæ erant reservatæ [2]. Jam vero generatim omnes causas *maiores* (*m*), quorum canonum interpretes declarationem credendorum; convocacionem concilii universalis; approbacionem conciliorum & scriptorum aliorum doctorum; divisionem, unionem & translationem episcopatum, exemptionem episcoporum & abbatum a jurisdictione ordinarii, translationem, destitutionem, restitutionem episcoporum; absolutamque & inappellabilem judicandi facultatem referunt; soli papæ in prima instantia vindicant [3].

qui de causis majoribus cognoscit etiam in prima instantia.

[1] C.

(*m*) Pseudo-Isidorus doctrinam de *causis majoribus* primum in scenam produxit; ast in praxin non statim generatim deduxit, sed pedetentim ad varia *reservata papalia* introducenda ansam de-

dit, ut pluribus ostendi *diss. de causis arduis* & *major. c. III.* Imprimis hanc distinctionem promovit INNOCENTIUS III. & varias novas conclusiones inde traxit.

- (1) C. 3. q. 2. c. 3. q. 6. c. 9. q. 3. c. 6.
 (2) C. 1. 2. 3. X. de transl.
 (3) Gloss. in c. 8. X. de excess. praelat. C.
 24. q. 1. c. quoties D. 17. c. 1. 2. D. 16.
 c. sancta. C. 16. q. 1. c. 16. &c.

III.

quod con-
firmat
concil.
Trident.

Pragmatica [1] consentit, ut causæ majores, quæ in jure enumerantur, Romam remittantur, & fatetur, esse personas, quarum depositio soli papæ competit, quæve, si depositionem mereri videantur, Romam cum actis remittendæ sint. Concinit concilium Tridentinum, quod [2] prohibet, ne episcopus, nisi in causâ, in quam depositio vel privatio statuta, vadetur, neve testes adversus eum audiantur, nisi sint contextuales & notoriæ prohibitæ: ne quis præter papam de his causis cognoscere audeat, qui, si placet, delegare potest Metropolitanum vel certos episcopos, mandato sua manu signato, instruendos, quibus tamen nuda cognitio; pontifici autem *sententia definitiva* competit. Ast minores causas episcoporum criminales in concilio provinciali vel coram ejus deputatis disceptari permittit [3].

(1) de concubin. in f. concord. tit. 32.

(2) sess.

[2] *sess.* 13. c. 6. 7.[3] *sess.* 24. c. 5.

I V.

In Francia jure veteri vivimus, quo episcopus in solo concilio provinciali; cui si XII. episcopi non interfunt, vicini ad numerum concurrentem adhibendi, judicatur, salva adpellatione ad pontificem, duce canone Sardicensi 7. Nam concilii Tridentini decreto Clerus Francicus statim reclamavit (n). Quum an. 1632. Renatus, Regionis (o) in Armorigo episcopus, qui cum regina Maria Medicea in Belgium aufugit, regni habenas moderante Richelio cardinale, perduellionis

sed Fran-
ci recla-
mant

exempla
episcopo-
rum in
Francia
judicato-
rum.

(n) Ipsi oratores regni Galliae in comitiis Tridentinis aperte hanc disciplinam recusarunt, eamque libertati Galliae repugnare, falsi sunt, ut ex PAL-LAVICINO succincte refert ESPEN. *P. III. jur. eccl. tit. 3. c. 4. §. 31. seqq.*

(o) Antiquiora exempla suppeditant reformationis in Gallia fata. Nam anno 1563. Romae quinque episcopi Galliae haereticos

accusati, quibus adhuc alii additi sunt. Papa Romam eos citavit, voluitque in hac causa cognoscere; sed intercessit Legatus regis Franciae, ne papa ulterius contra eos procedere potuerit, - docens regni legibus & libertati Galliae tale quid adversari. vid. du PIN *dans la nouvelle biblioth. des auteurs ecclesiastiques tom. XV. p. 390.*

lionis accusaretur; Urbanus VIII. archiepiscopum Arelatensem, Bononiæque & San-Florensem ac Macloviensem episcopos judices delegavit, qui sententiam definitivam pronunciarunt, reum episcopatu privarunt, eique maximas eleemosynas injunxerunt. Sed an. 1645. quum Anna Austriaca regnum administraret, clerus ea de re scripsit ad pontificem Innocentium X. qui septem alios episcopos delegavit ad cognoscendum de appellatione interposita; atque hi, sententia priore infirmata, Legionis episcopum restituerunt. Clerus an. 1650. iterum congregatus, hujusmodi attentatis obviam iturus, d. 23. Nov. Nuntio apostolico significavit protestationem adversus Breve Urbani VIII. ne Franciæ episcopis fraudi sit in posterum, causasque episcoporum majores in concilio provinciali, cui vicini episcopi ad numerum concurrentem adhibendi, judicandas esse, salva appellatione ad papam. Immunitas episcoporum 1654. novæ procellæ exponitur, dum senatus Parisiensis a rege jubetur cognoscere de causa cardinalis de Retz, archiepiscopi Parisini, criminis læsæ majestatis accusati, quod eum privilegio indigum reddere videbatur. Sed quum clerus contra niteretur, episcoposque non nisi in concilio episcoporum judicandos demonstra-

ret;

ret; delegatione revocata, rex d. 26. April. 1657. publico edicto constituit, ut episcoporum causæ ex præscripto sanctorum decretorum a iudicibus ecclesiasticis definirentur.

CAP. XVIII.

DE POENIS CANONICIS.

I.

Reliquum est, ut de *pœnis*, quas iudex ecclesiasticus infligere potest, loquamur, quæ vel mere *spirituales* sunt, ut depositio & excommunicatio; vel aliquid sæculare involvunt, ut condemnatio ad eleemosynas, fustigatio, carcer. Prioris generis pœnæ ita propriæ sunt ecclesiæ (*p*), ut eas semper exercuerit, etiam in maximo persecutionum æstu: quum

pœnæ spirituales
quænam?

(*p*) Hoc intuitu dicuntur ab Autore *spirituales* quamvis per *abusum*, ut sæpe innui, quod quicquid *juris ecclesiastici* sit, pro *spirituali* haberi debeat. Ceterum *depositio* seu *privatio officii publici* proprie dicta pœna est, & iudiciis sæcularibus quoque com-

munis, quamvis intuitu ecclesiasticorum - hæc cum *ejectione* in iudiciis ecclesiæ antiquis olim decreta fuerit. Quis enim sub æstu persecutionem alius in his iudex esse potuit, quam *cæcus fidelium*, ut pote qui necessitate ferente, rebus suis consulere debuit?

magis in *abstentione & recusatione*, quam in *inflictione positiva* consistant. Quid enim *depositio* presbyteri aliud sibi vult, quam ut appareat, eum non amplius pro presbytero habendum, neque sacramenta vel doctrinam ab eo accipiendam esse? Quid *excommunicatio* laici, quam ut declaretur, excommunicatum non pro Christiano, sed pro infideli esse habendum?

II.

pœnæ fac-
culares
quænam?

Posterioris generis pœnæ, quæ castigationem quandam involvunt, pariter antiquis auctoritatibus nituntur. Nam ab omni tempore ecclesia peccatoribus pœnitentibus eleemosinas, jejunia, aliasque afflictiones corporis imperavit; impœnitentibus absolutionem denegavit, eosque, si diu hærerent in vitio, neque ad pœnitentiam vel satisfactionem proni essent, excommunicavit. Augustinus fustigationis, per episcopos exercitæ, ad exemplum dominorum, qui fervos; parentum, qui liberos; magistrorum, qui discipulos castigarent, meminit [1]. Ex quo inferre licet, episcopos virgas expeditivisse in terga juniorum clericorum. Abbates per modum paternæ ac domesticæ castigationis monachos virgis ceciderunt: unde *flagellationes voluntariæ*
ortæ

ortæ (q) videntur. Carceres ad tempus vel perpetui in pœnis canonicis numerantur, quia presbyteri & ceteri clerici ob crimina depositi claustris commendati sunt, ut reliquum temporis transigerent in pœnitentia, memoriaque criminis simul ex vulgi oculis removeretur. Fuere tempora, quibus obstinati & excommunicati, opitulante brachio sæculari in exilium agerentur, quod Nestorio aliisque contigit, vel judici ecclesiastico jusjurandum de solo vertendo præstare tenerentur [2]. Hæ sunt pœnæ in tribunali sacro usitatae, quarum mitiores salutarem correctionem continent; acerbiores eo tendunt, ut rei fidelibus nocere nequeant, salva conversionis via. A sanguine autem & a suppliciis capitalibus, quæ tempus respiciendi intercipiunt, omni tempore abhorruit ecclesia.

[1] in ep. ad Marcellin. C. 23. q. 5. c. 1.

[2] C. 3. X. de crim. fals.

III.

(q) Hæc eadem disciplina quoque ad capitula canonicorum tracta est, postquam duce CHRODOGANGO ad instituta monastica effigiari & componi cœperunt. Decanis imprimis *jus vir-*

garum datum fuit, ut docent ANTON. MATTHÆI de nobilit. lib. 2. c. 39. p. 617. PHILIPPUS LABBEUS in bibl. MSct. libr. tom. 2. p. 481. AUTOR chron. mont. ser. ad ann. 1213,

III.

quid juris
in Fran-
cia ?

Nostros moribus iudex ecclesiasticus pœnam *honorariam* decernere potest, modo ea obeatur in prætorio, non vero alibi, ubi non habet territorium. Injungere potest pœnam pecuniariam non mulctæ nomine, sed *eleemosynarum* (r); ubi opus pium, cui applicandæ, exprimendum. Injungere potest flagellationem remotis arbitris; non fustigationem publice manu carnificis infligendam. Injungere potest clerico extraneo *emigrationem* e diœcesi; non vero *exilium* imperare. Injungere potest carcerem perpetuum & ob crimina leviora secessum in monasterium vel seminarium. Quæ distinctiones presse observandæ, ne appellationibus *tanquam ab usu* fenestra aperiatur.

CAP.

(r) Hoc sub prætextu, quod *eleemosynæ* credantur efficacissimum remedium expiandi peccata, & ideo olim *pœnitentibus* impositæ fuerint. Quis vero crederet, pœnas ecclesiasticas esse *eleemosynas*, quæ ab *invi-* | *tis* exiguntur, quæ utique *pœna* sunt proprie dicta? Verum ipsa *pœnitentia* in genere mox in eundem abusum tracta, & per modum *pœnæ* invitis imposita est, unde omnes ceteræ pœnæ videntur derivandæ.

C A P. XIX.

DE DEPOSITIONE VEL DEGRADATIONE ET SUSPENSIONE.

I.

POenarum canonicarum maximæ sunt *depositio* clericorum, & laicorum *excommunicatio*. *Depositi* est privatio omnium functionum publicarum, quas clericus virtute ordinis exercere posset. Sic presbytero deposito nullum jus celebrandi missam, vel administrandi sacramenta: non quod sacramenta sint invalida; sed quod presbyter, sprete ecclesiæ prohibitione, consecrans vel administrans, graviter peccat, omnesque sacris ejus assistentes peccati fiunt participes. Juribus autem, quæ non ex ordine (s) pendent, ut jurisdictione, beneficiis, honore, prorsus exuitur, ac laicus reputatur, & beneficia a die sententiæ vacare censentur.

Clericorum pœna maxima est depositio,

II.

Prima sæcula *depositionis* & *degradationis* quæ veteribus idem quod degradatio,

(s) Hunc enim per depositionem non amitti censent, ob *characterem indelebilem*, animæ impressum per ordinationem, unde jura *ordinis* nascuntur: cetera sola *electione*; *confirmatione*, vel *collatione* acquiruntur, quæ rursus adimi queunt.

tionis vocabulo promiscue utuntur ad significandum, clericum condemnatum locum, quem tenuit, amittere & gradu sui ordinis excidere. Ad hominum animos percellendos placuit ritus, clericum depositum publice ornatu clericali spoliandi, eidemque, si concilium injuria depositum restituendum decrevit, ornamenta publice reddendi, quæ est sanctio concilii Tolétani IV. an. 633. [1] Et quamquam clericus depositus laicus fieret, non poterat tamen vitam vivere sæcularem, sed monasterio commendabatur ad pœnitentiam, quam si subire detrectabat, excommunicationis fulmine feriebatur [2].

[1] C. II. q. 3. c. 65.

[2] c. 18. D. 8.

III.

quæ est
vel ver-
balis,

vel realis,

Sequioribus temporibus invaluit distinctio inter degradationem *verbalem* & *realem*. *Verbalis* est simplex depositio, nullis cærimoniis externis stipata. *Realis* ad hunc fere modum peragitur (t) [1]: clericus degradandus induitur omni-

(t) Non inique censet BONIFACIUS VIII. in c. 2. de pœn. in b. ad exemplum exautorizationis ejus, qui militiæ deservit armata, cui militaria detrahuntur infra.

omnibus ordinis sui ornamentis, manibusque tenet librum vel aliud officii sui instrumentum: quo habitu adducitur ad episcopum, qui singula ornamenta sigillatim ei publice eripit, incipiendo ab eo, quod in ordinatione, ultimum, & desinendo in eo, quod primum erat, scilicet in humerali, jubetque, ut caput omne radatur ad delendam coronam clericalem, ne ullum supersit clericatus vestigium. Inter hæc territionis causa pronuntiat conceptas verborum formulas, eis, quæ in ordinatione adhibentur, contrarias. Hæc solemnis degradatio fit, si clericus curiæ sæculari tradendus est: unde iudex laicus coram adstat, ut reum illico ad se rapiat. Ecclesia tamen pro salute ejus intercedere, & si mortis pœna remittitur, hominem claustrum ad agendam pœnitentiam tradere debet [2].

[1] Pontif. Roman. de degrad.

[2] C. 27. X. de signif.

IV.

signia, sicque a militia, remotus castris ejicitur, privatus consortio & privilegio militari, hanc degradationem esse introdu-

ctam, quod etiam praxis, quæ tempore JUSTINIANI obtinuit, docet. v. Nov. 83. in præf. §. 2.

I V.

quo suscipiatur? Ad degradationem autem idem numerus episcoporum, qui a veteribus canonibus ad depositionem requiritur. Nam ad deponendum episcopum concilium XII. episcoporum; ad deponendum presbyterum VI. episcoporum, ad diaconum III. episcoporum desiderabatur [1]. Minores clericos episcopus in consensu cleri sui deponere poterat. Et hæc quidem vetustis temporibus, quibus concilia frequentiora & clericorum crimina rariora fuere, factu erant facilia. Sed sequiori tempore clerici sæpius peccarunt, episcoporum concilia, in Francia & in Germania maxime coactu difficilia fuere. Quid? quod episcopi vel soli vel per officiales suos deponere ausi sunt presbyteros. Unde iudices sæculares, quibus hæc degradatio videbatur affectata cærimonia ad sufflaminandam justitiam, eam diu operiri, criminibusque impunitatem permittere (u) noluerunt. Idque

(u) Revera enim difficultates circa degradationem obvenientes effecerunt, ut rarius crimina clericorum, debito modo punita fuerint, quin potius ut plurimum id unice egerunt, ut prævia simplici depositione, monasterio includerentur, perpetuæ pœnitentiæ agendæ causa.

que tanto magis, quod quando ipsi in casu privilegiato clericum condemnarent, episcopus eum sine causæ cognitione degradare noluit. Inde pedetentim evuluit reverentia erga personas consecratas, quæ lictoribus palam constringendæ projiciuntur, ut nullam hodie in Francia degradationem videas. Interim concilium Tridentinum accelerandæ debitæ criminibus pœnæ statuit [2]. Episcopum ad degradationem solemnem presbyteri vel alius clerici loco aliorum episcoporum, tot abbates infultos cruciatosque, vel alias personas, quæ sunt in dignitate ecclesiastica, advocare posse.

[1] C. 15. q. 7. c. 3. c. 4.

[2] sess. 13. c. 4.

V.

Sed & aliæ pœnæ canonicæ, quæ ad *privationem bonorum spiritualium temporariam* diriguntur, ut reus ad frugem redire instigetur, scilicet suspensio, interdictum, excommunicatio: quas *cenfuras*, (x) quam *pœnas*, adpellare malim. Nam licet

2. cenfurae & quidem

(x) Hæc differentia ratio inter *depositionem* & *excommunicationem* non adeo

fringit. Fatetur Autor, hanc *perpetuam exclusionem*, illam *privationem perpetuam*

con-

licet excommunicatio Christianum à societate fidelium excludat in perpetuum, ecclesia tamen non intendit, ut perpetuo miser sit, sed ut resipiscat, & peccati veniam petat. Aliud de clerico deposito dicendum, qui eo animo deponitur, ut per omnem vitam privatus maneat ministerio, quo semet indignum reddidit: nam si restituitur, id fit per *dispensationem & ex gratia singulari.*

IV.

suspensio, Suspenditur clericus, cui ad certum tempus exercitium functionum sui ordinis interdicitur; nam si in perpetuum, ac omnis generis functionum dicerem, depositio foret: quæ quum sit poenarum, quas ecclesia clerico dictare potest, maxima, consentaneum fuit, ut leviores excogitarentur, & peccatis proportionatae.

continere. Excommunicatus si restituitur, itidem ex *gratia* restitutus olim fuit per dispensationem, cum manifestum sit ex antiquitatibus, nonnumquam hanc gratiam prorsus negatam & excommunicationem factam fuisse absque ulla spe restitutionis. Præterea

prisco ævo excommunicatio non fuit medium homines ad poenitentiam deducendi, sed hæc fuit potius medium, in gratiam redeundi cum ecclesia læsa, & ita restitutionem impetrandi. Unde utraque species recte *penæ* dici possunt.

natæ. Unde & plures sunt suspensiones gradus. Est enim suspensio vel *localis*, localis, vel *personalis*. *Localis*, si certo in loco functiones obire prohibetur; *personalis*, personalis, si in omnibus locis. Præterea *generalis*, generalis, esse potest, vel ad certas functiones restringi, veluti si a suggestu arceretur, qui sacrum facere & sacramenta administrare specialis, pergit. Potest etiam ad tempus restringi longius, brevius: quo elapso cessat ipso facto, vel rursus injungitur ad beneplacitum episcopi: quo casu expectandum, dum expresse tollatur. Interdum clericus non functionibus sui ordinis, sed alio quopiam jure, veluti canonicus jure suffragii, introitu in chorum, fructu beneficii ad tempus, interdicitur, pro culparum qualitate & morum diversitate. Suspensio est pœna clericorum propria, quam qui eludit, irregularis redditur. Hanc semper primam dictare solent judices ecclesiastici, & quidem simulatque accusatus respondit ad articulos, (y) quia ex ipsorum opinione vadimonium

(y) Neque enim ante *litis contestationem* suspensio decerni potest, cum demum per illam iudex plenius informetur de imputato delicto. *Sepius plausibilia ad inquirendum videntur indicia, quæ audito reo in fumum abeunt, & nebulæ instar resolu-*

nium infert ratione clericorum *suspensionem*, quemadmodum ratione miuistro-
rum laicorum *interdictionem*.

C A P. X X.

DE EXCOMMUNICATIONE.

I.

Excom-
munica-
tio, pœ-
na cleri-
corum &
laicorum,
varie ac-
cipitur.

EXcommunicationis fulmini omnes
Christiani patent: cujus diversæ spe-
cies in veterum disciplina observantur.
Nam & episcopus, qui semet a concilio
abstinuisset, vel alterius dioeceseos cleri-
cum ordinasset, excommunicari diceba-
tur, si communione aliarum ecclesiarum
privatus (z) ad propriæ ecclesiæ com-
munio-

resoluntur, ut optime
ait STRYK. *de suspens.*
ab offic. c. III. n. 63.
Inde liquet suspensio-
nem decerni: 1. ob ex-
cessus: 2. ob contuma-
ciam clericorum: 3. ob
institutam de graviore
crimine inquisitionem.

(z) Differentia quæ-
dam, ni fallor, olim
obtinuit inter *simpli-*
cem abstentionem, &
excommunicationem.
Illa consistebat in *dene-*
gatione communis ec-
clesiasticæ simplici,
quam etiam singuli fa-

cere poterant iusta de
causa sine decreto ec-
clesiæ. Mosem, marty-
tem, Novatum a com-
munionem separasse una
cum quinque presbyte-
ris scribit EUSEBIUS
lib. VI. hist. eccl. c. 43. in
f. ubi notanda phrasis,
ἀκοινώτητον ἐποίησεν, h.
e. ipsi communionem
denegavit, nec ejus
partes sequi voluit;
quamvis sibi jus *ex-*
communicandi arrogare
haud posset. Ea-
dem ratione integra
ecclesiæ renuntiarent

com-

munionem restringeretur [1] ; quum tamen tantummodo commercium ejus cum patribus spirituale suspenderetur. [2] Regula Benedicti c. 44. exclusionem ab oratorio vel a mensa communi, qua plectebantur monachi serius venientes, excommunicationem vocat. Ulu sequiorum temporum excommunicatio in-

communioni, id quod *abstentionem* arguebat, quia post hanc omnes *communione* effectus inter tales ecclesias cessabant. In controversia super Paschatos festo Victor episcopus Romanus universas Asiæ ecclesias à communione sua separare conatus est. Inde *schismatum* origo, quæ separarunt tandem etiam ecclesias orientales & occidentales, quatenus communicare inter se desiere. Magna olim inter omnes ecclesias & intima unio, quæ variis modis significabatur & conservabatur. Hæc si rumpebatur, quod VICTOR tentavit teste

EUSEBIO *lib. V. hist. eccl. c. 24. abstentio* inde nascebatur; ast *excommunicatio*, quam CYPRIANUS sæpe late *abstentionem* vocat, erat ejectio ex coetu ecclesiastico ejus, cujus membrum antea fuerat. Hæc eum effectum habebat, ut ejectus ab aliis haud recipi posset ecclesiis, nisi cum sua ecclesia rediisset in gratiam. Ejectus non nisi per *penitentiam* restituebatur in integrum. Quarum ecclesiarum communio per *abstentionem* soluta erat, aliis modis redintegrabatur, veluti per amicabilem compositionem vel conciliorum autoritatem.

involvit anathema, h. e. exclusionem a communione fidelium, quæ incrustatur verbis evangelii: *Si, quem corripuisti, non audit ecclesiam, sit tibi sicut ethnicus & publicanus* [3]; & Pauli: *Si quis frater nominatus est fornicator, aut avarus, aut idolatra, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eo nec cibum sumere convenit* [4], quod AUGUSTINUS [5] de eo explicat, qui horum criminum accusatus & condemnatus est: nam & ORIGENES ante eum [6] docuerat, neminem, nisi criminis manifestum, ex ecclesia ejiciendum esse; &, si cuique libera esset sejunctio ab iis, quorum mores displicent, temerariis judiciis & infinitis schismatibus fenestra aperiretur. Amplius Paulus inquit: *Si quis non obedierit verbo nostro, hunc notate, nec commercium habete cum illo, ut confundatur. Non tamen quasi inimicum existimate, sed ut fratrem corripite* [7]. Hæ sunt excommunicationis regulæ, (a) cui minimum tres ad-

moni-

(a) In *differt eccles. jur. antiqui ad Plin. II. & Tertull. diff. III.* pluribus ostendi, non ex his dictis, sed ex alio fundamento ejectionem improborum hauriendam esse. Vel ultimus locus Pauli demonstrat, correptionem fraternam, singulis commendatam, non esse excommunicationem

monitiones præmittendæ, quum Christus offensorem privatim, post, adhibitis testibus, denique coram ecclesia monendum prius jubeat, quam evitandum. Decernenda (b) est & pronuntianda ab eo, qui in ecclesia auctoritatem habet. Effectus est, ut commercium excommunicati evitetur; scopus, ut sancto rubore perfundatur, amandus tamen perpetim & ad salutem retrahendus [8].

[1] c. 10. D. 18.

[2] c. *fiquis* D. 58.

[3] MATTH. XVIII. 17.

[4] 1. Cor. V. 21.

[5] AUGUSTINUS *homil.* 50. c. 12.

[6] *homil.* 21. in *Josue*.

[7] 2. *Theff.* III. 14.

[8] *Basil. ep.* 47.

II.

nem. Tres *monitiones* præcedentes desumuntur ex doctrina Christi de *fraterna corruptione*, quæ rursus frustraneo conatu ad excommunicationem trahitur. *Ethnici & publicani* inter *excommunicatos* non numerabantur; eorum tamen familiare commercium fugiendum erat, id quod tamen non statim excom-

municationem arguit.

(b) Olim decernebatur ab *ecclesia* seu ex suffragiis totius cætus, episcopo tantum directionem judicii gerente, id quod etiam rationem habebat, quia ejectio ex cætu negotium est, quod universum tangit cætum, & sic merito ab ejus decreto dependere debet.

доctr. *excommunicata*

II.

olim ra-
rior,

Harum regularum episcopi primis sæculis observantissimi raro ad sacrum fulmen confugerunt. Si quis accusatus esset, sollicita cura examinarunt vitam ejus antea actam, & si accusatio hærebatur, eum privatim increpuere: post reluctantem coram testibus humaniter corripuerunt, denique induratum coram ecclesia palam perstrinxerunt [1]. Boni medici officio fungentes solatium leniendo malo; minas & exprobrationes vulneri purgando & tumori reprimendo; corruptioni præcavendæ jejunia adhibuere. Sin malum omnia membra corripuisse, nec medendi spem superesse videbant, adhibito episcoporum & longo usu subactorum presbyterorum consilio, re exquisitè pensitata, immedicabile membrum, ne partes sinceræ inficerentur, ressecarunt, dolentes tamen & lacrymantes, uniceque dicto Pauli, *auferte malum e vobismet ipsis* [2], obtemperantes. Excommunicatus habebatur ut infidelis, & Christiani nullum cum eo commercium, præsertim in precibus, habuere (3). Poterat quidem venire in ecclesiam, & scripturam prælectam concionesque audire, quod ipsis *infidelibus* non negabatur; sed idem cum infidelibus a mysteriis divinis removebatur, ut desiderium orandi cum fidelibus in eo excitare.

taretur, & ceteri ejus exemplo terrerentur [4]. Interim episcopus eum non neglexit, si vel maxime altera vice relapsus esset [5]. Non abhorruit ab ejus consortio, non a convictu, memor, Christum manducasse cum Pharisæis & peccatoribus. Consolabatur, exhortabatur, ne animum desponderet. Resipiscentem & pœnitentia dignos fructus ostendentem gaudio perfusus recipit tamquam filium perditum, ac manuum impositione cum ecclesia reconciliavit, precumque & sacramentorum fecit participem [6]. Inter hæc omnia si quis laicorum quoque conquereretur, se temere ab episcopo excommunicatum fuisse, ex similitate vel libidine nocendi; ad concilium provinciale res deferabatur, tamquam maximi momenti, quippe statum Christiani spirituales afficiens. Hoc fuit veterum in excommunicando consilium.

[1] *Const. apost. l. 2. c. 37. 38. 41.*

[2] *1. Cor. V. 13.*

[3] *Const. apost. l. 2. c. 38.*

[4] *ibid. c. 39.*

[5] *ibid. c. 40.*

[6] *ibid. c. 40.*

III.

Quo magis autem Christianorum mores in pejus ibant, & episcoporum pro-

bitas decreſcebat, eo magis cauſſæ excommunicationis augebantur & moderatio in uſu hujus extremi remedii minuebatur. Inde a ſæculo IX. epifcopi ſæpe his armis repulerunt impreſſiones dynaſtarum, bonis eccleſiæ iniantium, quibus ſæpe junxerunt clavam martialem & armatos homines (*b*). Augeſcente hominum duritie, decurſum eſt ad rigores veteribus inauditos, ut familiæ, provinciæ, regna (*c*) vel excommuni-

(*b*) Potiſſimum vero his armis pugnatum eſt pro defendenda potentia, territoriis, jurifdiſtione, imperio, & ut paucis dicam, pro tuenda ambitione. Poſtquam enim epifcopi *domini terrarum* facti, excommunicatione in *instrumentum dominatum* *sterreni* mutata, & contra reges, principes alioſque potentiores extenſa eſt. Nec diverſo jure uſus eſt Papa pro tuendo Petri patrimonio, & ſedis Romanæ juribus.

(*c*) Contra hunc abuſum, occasione excommunicationis, qua PAULUS V. Rempubliſcam Venetam petiſſe legitur, ſcripſit F R A P A O L O, religioſus Servita, tractatum elegantem Italico idioma te, etiam in Gallicum verſum ſubtit. *les droits des ſouverains deſendus contre les excommunications & les interdits des Papes; ou examen & refutation du droit d'excommunier les ſouverains, que les Papes ſe ſont injuſtement attribué.*

nicarentur, vel interdicto premerentur; ut excommunicationes ipso facto, i. e. sine monitione & sententia, simulatque crimen commissum; introducerentur; ut nonnullæ papæ reservarentur, ut absolutionis causa Romam eundum esset; ut excommunicationi cærimoniarum terribiles, veluti extinctio & projectio cereorum, campanarum pulsus, & imprecationes detestabiles adhiberentur. Præterea excommunicatio *ipso facto* in eos constituta fuit, qui cum excommunicato convivebant: idque idoneis auctoritatibus, quæ [1] excommunicandos esse censent, qui cum clerico deposito conversarentur. Sic una excommunicatio infinitas peperit, quum commercium illud strictissime acciperetur, & ad *secularia emolumenta* (d) extenderetur. Nam ne servis quidem, liberis, uxori licebat ad excommunicatum accedere, nec ipse in iudicio comparere vel ullo jure gaudere poterat. Denique circa an. 1080. Gregorius VII. effectus excommunicationis super omnes limites protulit, censuitque, principem excommunicatum

(d) Hoc modo excommunicationi infiniti effectus civiles superadditi sunt, qui olim, ut AUTOR antea optime demonstravit, mere ecclesiastici erant. Horum omnium fundamentum fuit, quod nullo modo communicandum esset cum excommunicato.

catum omni potestate privari, vafallos a jurifjurandi fide, fubditos ab officio parendi liberari [2]. Sed nimium terribilem ecclefie poteflatem redditurus contentam reddidit, remque eo deduxit ut laici cenfuras fufque deque haberent (e), & faniores epifcopi ad eas decurrere dubitarent. Interim hunc rigorem certis reftrictionibus temperarunt. Ipfe Gregorius conjuges, liberos, fervos excommunicatorum; item qui ex ignorantia vel neceffitate, veluti emendi vel eleemofynae cauffa cum ipsis commercium haberent, excipiendos effe cenfuit [3].

[1] *Concilium Antioch. an. 341. c. 1.*

[2] *C. 15. q. 6. c. 4. GREG. VII. l. 6. ep. 2. hift. eccl. l. 62. n. 36.*

[3] *C. 12. q. 3. c. 100.*

IV.

(e) Utpote vel male & præcipitantur pronuntiatas, vel alio ut plurimum vitio laborantes, ut recte huc applicaverit PAOLO vulgatum illud: *fæpe majus eft peccatum judicii, quam illius peccati, de quo fuerit judicatum.* Illud vero præcipue hic confiderandum eft, a pontifice Romano ratione imperii temporali & inde dependentium jurium hoc fulmen adhibitum fuiffe, de quibus alias armis decernitur. Inde judices in propria caufa femet constituerunt, & quidem in caufa mere civili, faculari, & tali, in qua principes fuperiorem non habent, & in qua Papæ ut principes faculares procedere debuiffent.

I V.

Excommunicatio ob communicatio-
nem cum excommunicato inflictâ, *mi-* est vel mi-
nor vocabatur, & operabatur abstentio- nor vel
nem a sacramentis, non ab ecclesia & major.
convictu fidelium: quo factum est, ut
excommunicationes non serperent in in-
finitum. Interim excommunicatorum fu-
ga imperata multum incommodi habuit
ratione excommunicationum ipso jure &
generalium. Unde concilium Basileense
[1] declaravit, duplicis generis ex-
communicatos vitandos esse, eos vide-
licet, qui nominatim & solemniter ex-
communicati essent, & quorum excom-
municatio tam certa esset, ut de ea nul-
lo modo dubitari posset. Quod decre-
tum a Martino V. confirmatum pragma-
ticæ nostræ [2] & concordato [3] in-
sertum legitur.

[1] *sess.* 20.

[2] *tit.* 21.

[3] *tit.* 33.

V.

Concilium Tridentinum novas restri-
ctiones adjecit, agnovitque, excommu- restrictio-
nicationem, si non sobrie & circum- nes conc.
specte administraretur, contemtam no- Trident.
xiamque fieri. Et primum quidem *mo-*
nitoria ad revelandum non nisi urgente

necessitate & post maturam deliberationem decernenda esse voluit ab episcopo, qui nihil in hac re auctoritati magistratum dare deberet. Deinde præcipit, ne quis episcopus hoc remedio abutatur ad compellendos homines, ut episcopi mandatis obtemperent, si alia ratione, veluti bonorum subtractione, arresto & per brachium sæculare id assequi valeat. Simul tamen magistratibus præcipit, ne episcopum impediunt in excommunicatione, ne eum ad absolutionem cogant, vel jus de causa excommunicationis cognoscendi sibi arrogent.

VI.

excommunicatione vel infligitur per sententiam,

Universum autem excommunicationis negotium hodie ita se habet. Primum requiritur sufficiens *caussa in jure expressa*, vel saltem *publicum scandalum*, quia agitur de pœna omnium spiritualium maxima infligenda. Defectus causæ injustam reddit excommunicationem, quæ tamen reverenda est [1]. Qui excommunicationem pronuntiat, *jurisdictione* instructus esse debet & præmittere tres *admonitiones*, (f) intervallo bidui singulas proponendas [2]. *Sententia*

(f) Ut vel pœnat, | get, vel ob *crimen*
& *contumaciam* pur- | *commissum* satisfaciat.
Illa

rentia scripto consignanda est, qua nomen personæ & causâ exprimentâ [3]. Nomina postea in ecclesiis recitanda & portis affigenda sunt, ut vulgus norit, quos vitare debeat. Si in ecclesiam veniunt, expellendi sunt; si hoc fieri nequit, cessandum est a divinis & ex ecclesia fugiendum. Hæc observanda sunt ratione excommunicationis *ab homine*.

[1] C. II. q. 3. c. I.

[2] C. 27. q. 4. c. 23.

[3] C. 48. de sent. excom.

VII.

Sed excommunicationes *a lege* ipso facto incurruntur, simulatque peccatum commissum est. Sic simoniacus; sic qui clericum percussit, ex eo facto ab ecclesia abstinere & absolutionem petere debet: quod ex formula proclamationis manifestum. Haberetque reus, quod sibi imputaret, si absolutio differretur, quippe quæ nemini, qui ad officium redit, denegari solet. Sed has nemo obfer-

vel incurritur ipso facto.

Illâ quæritur in *inobedientia*, quando decretis papalibus vel episcopalibus morem gerere nolunt, quæ in propria causa ut plurimum decernuntur. *Satisfactio* collocatur in *pœna* a iudice ecclesiastico præscripta, aliisque remediis ad indemnitatem potissimum pertinentibus.

servare tenetur, nisi qui eas noverit quarum multæ sine culpa ignorari possunt. Tantus enim est excommunicationum a *lege* vel *ipso facto* numerus, (g) ut ne quidem solertissimi canonum interpretes cunctas enarrare audeant. In solo sexto decretalium numerantur XXXII. [1] In Clementinis L. [2] In bulla *in cena domini* XXI. [3] In ceteris pontificum constitutionibus infinitæ; ne quid dicam de constitutionibus synodalibus, mandatis episcoporum & regularium statutis. Sed in antiquis canonibus in decreto & decretalibus vix XXX. reperiuntur, quæ tamen si recte ponderentur, maximam partem non excommunicationem *ipso facto*, sed *ab homine* convictis infligendam, indignant. Neque est, quod aliter interpretemur verba celebratissimi canonis, *si quis suadente diabolo* [4], quo dicitur, eum, qui in clericum vel monachum violentas manus intulerit, *anathematis vinculo subjacere*, si scilicet convictus ac condemn-

(g) Et tamen nihil magis a tramite justitiæ abit, quam hæc excommunicationis, quippe quæ omnem defensionem delinquenti adimit, inauditum condemnat, & jugum intolerabile hominibus imponit, ut recte PAOLO *cit. l. c. 2.* judicet. Quo magis numerus hujus excommunicationis crevit, eo magis decrevit justitia, & imperium ecclesiasticum incrementa cepit.

demnatus fuerit. Interim *glossa* id explicat de excommunicatione ipso facto incurrenda, quæ opinio vulgo regnat.

[1] *Gloss.* in c. 22. X. de sent. excom. in 6.

[2] *Gloss.* in cl. 1. eod.

[3] NAVARR. man. c. 27. n. 50.

[4] C. 17. q. 4. c. 29.

C A P. XXI.

DE INTERDICTIO.

I.

Interdictum est prohibitio in certo loco, veluti civitate, provincia, regno, divina officia vel sacramenta celebrandi aut certas personas ad ea admittendi, quocumque tendant. Prius *locale*; posterius *personale*; utrumque conjunctum *nixtum* vocari solet. Hæc censura æque ac *excommunicatio generalis* primis sæculis inusitata fuit (h), si hæreticos aut schismaticos, ab ecclesia secessionem manifesto facientes, exceperis. Nam a ceteris peccatoribus, qui nominatim ex-

Interdic-
ta, olim
incogni-
ta,

com-

(h) Revera quædam *excommunicatio* nis ratio in *interdicto* latere videtur, nisi quod effectum suum etiam extendat ad innocentes. Ob culpam regum nonnunquam integrum regnum interdicto subjectum fuit, hunc unice in finem, ut subditorum, ob sacra

communicati non essent, Christiani non abhorruerunt [1]. In primis hoc sibi commendatum habuere episcopi, ne facile peccatores, qui tanta potentia tantoque numero erant, ut nulla correctio speranda, sed rebellio & manifestum schisma metuendum esset, ab ecclesia segregarent [2]. Idque ex consilio Augustini, [3] ubi addit, *populum magis doctrina, quam imperio; exhortatione, quam minis regendum, & severitate adversus singulos peccatores utendum esse.* Laudat caritatem & prudentiam Cypriani,

<p>cra adempta, animi exulcerati in regem ea magis irritarentur, ad rebellionem disponentur, & pro hac sedanda rex per indirectum cogeretur voluntati Papæ obtemperare. Hi fuere tristes effectus liberalitatis regum erga pontificem; qua ipsi omnium sacrorum liberam dispositionem concesserunt, quo facto, in ejus arbitrio fuit, eorum usum pro lubitu iis adimere. v. SPONDANUS in</p>	<p><i>contin. Baron. ad ann. 1198. nu. 8. ubi hoc declarat interdicto, Galliaë toti inflicto, ob regis contumaciam, quæ, postquam per novem menses duravit, tandem universam Galliam, secundum votum pontificis, ad seditionem contra regem excitavit, quæ aliter sedari non potuit, quam postquam Rex voluntatem suam pontificis voluntati submisit.</i></p>
--	---

priani, qui a communione cum episcopis quos avaros, usurarios, alienæ rei usurpatores increpauerat, non abhorruit, carpitque rigorem juvenis episcopi, qui ob delictum domini totam familiam excommunicaverat [4]. Fatetur tamen, magni nominis episcopis interdum aliud placuisse [5], quale exemplum in Basilio (6) occurrit, ubi contra plures raptores eorumque familias, & contra oppidum, quo fugerant, fulmen emissum legitur. Sed nullibi legimus, Constantium aut Valentem imperatores, licet hæreticos & catholicorum persecutores, excommunicatos vel ab ecclesia adeunda prohibitos fuisse. Quæ autem adversus Anastasium & Leonem iconoclastam excommunicatio pronuntiata legitur, ad subditos eorum haud porrecta fuit.

[1] C. 23. q. 4. c. 19.

[2] *ibid.* c. 32.

[3] ep. 22. al. 64.

[4] l. 3. cont. Parm. & de bapt. cont. Donat. l. 4.

[5] C. 24. q. 3. c. 1. ex ep. ad Auxil. 75.

[6] ep. 144.

II.

Primum interdictorum usum exeunte invalescunt magno
 sæculo VI. demum deprehendo, quo GREGORIUS Turonensis plura re-
 fert no-
 cuncta ma-
 gnoecclē-
 siæ dam-
 no.

fert exempla episcoporum, qui ob crimina atrocia imperarunt cessationem a divinis, ut ecclesiæ in luctu constituerentur (1). Sed inde a Gregorii VII. temporibus invaluerunt *excommunicationes generales*, & interdicta ob crimen a principe commissum. Nam excommunicato imperatore vel alio principe, omnes ejus fautores & affectæ h. e. omnes subditi, in obedientia perseverantes, excommunicabantur, & totum regnum interdicto (i) verberabatur, ut ceteri etiam, ne poenam criminis ipsi ferre cogerentur, ad rebellionem excitarentur. Similiter episcopi ob inobedientiam dynastæ vel magistratus civitates interdicto perculerunt: quod sæpe factum, quum dynasta vel civitas quemdam excommunicatum expellere detrectaret (2). Sed experientia docuit, rigorem istum plus damni, quam utili-

(i) Sæpe tamen etiam regna interdicto subjecta sunt sine excommunicatione regum nominatim facta. Etenim potuit rex excommunicari, salvis facris subditorum: quandoque etiam nominatim excommuni-

cationem in principes vibrare noluerunt, ad graviora mala avertenda, quo casu interdictorum usum adhibere: quandoque utroque fulmine usi sunt, prout rationes presentis status id permiserunt.

utilitatis adferre ecclesiæ. Innocentes loco nocentium plectebantur, quippe divinis officiis & sacramentis privatis (3). Successu temporis populi callum obducentes despiciabantur sacra, quorum nullum super exercitium, nulla significatio. Glossa (4) memorat, quamdam Marchiæ Anconitanæ civitatem tam diuturno interdicto oppressam, ut homines triginta & quadraginta annorum, qui missam nullam celebrari viderant, presbyteris celebrantibus illuderent. Interdum populi, tantæ ignominix impatientes, in seditiones & ad vim publicam accendebantur. Unde *interdictorum moderamine* opus fuit.

[1] *hist. eccl. l. 34. n. 53.*

[2] *Pragm. tit. 22.*

[3] *C. ult. de sent. excom. 6.*

[4] *in d. c. ult.*

III.

Quare principio baptismum infantum & morientium poenitentiam exceptam legimus. Deinde regularibus indulgentiam novimus, ne interdicto generali & ipsi involuti intelligerentur, quibus in suis Ecclesiis divina officia, sed clausis januis, & sine cantu ac campanæ pulsu, peragere licuit. Nonnumquam conciones poenitentiales habitæ, confirmatio & viaticum datum, missa minus

Ab interdicto qui excipiantur.

minus solemnis singulis dominicis, sed clausis portis & remotis excommunicatis, celebratæ (1). Denique administratio pœnitentiæ, minus solemnis Missa, quotidie; solemnis autem quater vel quinquies in anno festis celebrioribus permittebatur (2).

[1] C. 43. X. de sent. excom.

[2] C. ult. de sent. excom. in 6. & ibi glossa.

IV.

interdictum ipso facto incurritur.

Pœna eorum, qui interdictum violant, est excommunicatio (k). Interdictum autem iisdem solemnibus ac excommunicatio pronuntiatur, scilicet e scripto, expresso nomine & causa inserta, præviisque tribus admonitionibus. His cærimoniiis non opus habet *cessatio a divinis*, quæ sine iudicis decreto casu contingere potest, veluti si polluitur ecclesia. Sunt constitutiones, quibus interdictum *ipso facto* in certis casibus; sunt, quibus suspensio ratione clericorum stabil-

(k) In clericis operatur *irregularitatem*, quæ tantum terrorem injicit, ut, ne postea ad officia sacra profus inhabiles fiant, sponte & lubentes a functionibus suis abstinuant. c. 1. X. de potest. prælat.

bilitur. Unde hæc distinctio, ut ipso facto vel ab homine, i. e. lege generali vel iudicio particulari incurrantur, tribus hæc censuris, suspensioni, excommunicationi & interdicto communis est.

CAP. XXII.

DE ABSOLUTIONIBUS.

I.

Supereft, ut difpiciamus, quibus modis cenfuræ tollantur. Eæ igitur, quæ a *iudice* pronuntiatae funt, non nifi eadem auctoritate, i. e. ab ipfo iudice, ejus fucceffore, delegato vel fupiore, jurisdictionem habente, relaxari poffunt. Quæ a *lege* inflictæ, a iudice ordinario, immo & a presbytero, qui abfolutionem facramentalem adminiftrandi poteflate gaudet, remitti poffunt: unde fere generalis omnium cenfurarum abfolutio præmitti folet. Sed presbyter ab eis liberare nequit, quæ epifcopo vel papæ refervatae funt. Excommunicatio *minor* per quemcumque presbyterum approbatum tolli potefl, & quilibet presbyter, etiamfi approbatus non fit, in articulo mortis, ut omnia peccata, fic omnes cenfuras remittere potefl. Abfolutio autem debet eflè libera, nec magiftra-

A quo petenda fit abfolutio ab his cenfuris?

tus (1) vi compellere debet presbyterum ad absolutionem: nam qui absolutionem vi extortam impetrat, novam excommunicationem incurrit: quod sequioribus temporibus, quibus rigor regnavit, sæpe contigit [1]. Quum censuræ correctionis causa infligantur, absolutio penitentibus non deneganda est, si morem gerunt, ecclesiæque ac ei, quem offenderunt, satisfecere. Sed novissime satis visum, si jurejurando vel cautione præstita id promitterent.

(1) Conc. Trid. sess. 25. c. 3.

II.

præfer-
tim cleri-
corum
propriis.

Aliud de dispensatione irregularitatis seu de restitutione clerici exauctorati dicendum, quæ jure peti non potest & cujus exempla veterioribus rariora fuerunt. Sed hodie irregularitates, suspensio ac ceteræ censuræ eodem censu habentur, & ob casuum pontifici reservatorum numerum immensum auctum, absolutiones frequentantur. Distinguendum ergo

(1) Utpote cui omnem cognitionem adeo ademerunt, ut vim facere dicatur, si *justo imperio* reluctantes cogat ad absolutionem. Et tamen ex antiquita-

tibus liquet, absolutionis vigorem olim multum dependisse a regibus, adeo ut quos hi ad osculum suum receperint, pro *absolutis* habiti fuerint.

ergo inter censuras & irregularitates ob peccatum *occultum* & *publicum*, quod scilicet ad forum contentiosum deferri potest. De *occultis*, licet pontifici reservatis, episcopi absolvunt auctoritate concilii Tridentini [1]: de *publicis* Romam eundem, aut Roma mandatum ad episcopum vel vicarium generalem arcessendum. Quæ mandata in Dataria simplici signatura expediuntur & ab agentibus in rebus eliciuntur. Eodem modo irregularitatum publicarum dispensationes impetrantur: nam occultas etiam episcopus in foro conscientiæ remittit, excepto homicidio voluntario. Sed etiam si clericus Romæ criminis veniam impetrarit, ea tantum *delicti communes* pœnas sufflaminat; nam in *casu privilegiato* nihilominus pœna locum habet, cui remittendæ moribus Francicis rescripto principis opus est.

[1] *sess.* 24. c. 6.

III.

Quum stricto canonum jure excommunicatus infamis sit, nec personam ad cautelam quid? standi in judicio habeat; anceps disputatio fuit, qua ratione absolutionem petere posset. Unde natæ sunt *absolutiones ad cautelam* [1]. Qui injuria se excom-

B b b 2 muni-

municatum contendit, eaque de re in prima aut secunda instantia discussionem suscipere cupit, hanc absolutionem ante omnia petit, quæ ad cautelam (m) vocatur, quoniam qui validitatem excommunicationis impugnat, absolutione opus non habet, nisi ad cautelam, ne scilicet excommunicationis exceptio ei obmoveri possit. Ex eadem causa receptæ sunt *absolutiones generales* stilo curiæ usitatæ & singulis signaturis & bullis pontificiis insertæ, ad effectum beneficii impetrandi, ne provisio propterea nulla accusetur. Nam si impetrans revera ex-

com-

(m) Explicat hanc doctrinam speciali tractatu, TOURNETUS, advocatus Parisiensis, de *absolutione ad cautelam*, quem FRANCISCUS FLORENS tom. I. operum suorum in f. inseruit. Credunt videlicet, appellationem contra excommunicationem non habere effectum *suspensivum*, & ita stringere simpliciter condemnatum, utut appellaverit: hoc posito, appellationem perfectam qui non posset appel-

lans, nisi interim & *provisionaliter* impetraret absolutionem. Aliquando etiam, duntaxat quoad certum effectum, hæc absolutio indulgetur, ut in electione facienda, præfente nuncio papali, fieri solet, ne postea ei defectus quidam opponi possit. Hunc in finem præmitti solet *generalis absolutio* quoad hunc actum ab omnibus censuris, quos unus alterve forsan occulte contraxit.

communicatus esset, expressa absolutio-
ne opus foret. Ceterum absolutio num-
quam præsumitur, si vel maxime excom-
municatio centenaria fuisset, quia est pœ-
na sua natura perpetua, licet ex intentio-
ne ecclesiæ temporaria. Qui annum in
excommunicatione peragit, de absolu-
tione securus, novo jure tamquam *hæ-
reseos* (n) suspectus in jus vocari potest.
[2]. Sed hunc rigorem ignorant terræ
a fidei quæsitibus liberæ.

[1] *C. 16. X. de appell. c. 52. X. de sent. excom.*

[2] *Concil. Trid. sess. 25. c. 3.*

C A P. XXIII.

DE APELLATIONIBUS.

I.

Sæpe numero contingere solet, ut sen-
tentia in causis cum *civilibus*, tum *Oppo-
fitio.*
criminalibus sufflaminentur, idque vel
per *oppositionem* vel per *adpellationem*. Op-
positio, licet [1] prohibita, in pluribus
diocæsis viget, & locum habet, ubi
vel sententia nullitatis vel processus vitii
in-

(n) Quod videatur | nim annumerata est
excommunicationis vi- | doctrina de hoc fulmi-
gorem in dubium vo- | ne, quo ecclesia Ro-
care, & sic hæresin fo- | mana, ut fulcro pri-
vere; articulis fidei e- | mario, indiget.

infirmulatur, coram eodem iudice interponenda. Appellatio autem locum habet, ubi sententia *injusta* esse censetur, speraturque fore, ut iudex vel doctior vel iustior ex ipsis actis aliam sententiam pronuntiet.

[1] *Ordin.* 1667.

II.

(Appella-
tiones, o-
lim fere
incogni-
tæ,)

Primis sæculis ut ceteræ ambages, sic adpellationes fere ignorabantur in sacris tribunalibus. Tanta enim episcoporum fuit auctoritas, tanta & tam manifesta in iudicando sinceritas ac iustitia, ut Christiani eorum sententiis lubentes acquiescerent. Concilio quidem Nicæno [1] statutum legimus, clericum depositum vel laicum excommunicatum ab episcopo, si id injuria factum existimet, *concilium provinciale* (o) adire posse: sed hoc in causis levioribus factum, vel tribunal quoddam, concilio provinciali superius, constitutum fuisse, non legimus. Si episcopus concilii sententiam iniquam existimavit, convocati sunt ex vicinis provinciis plures ad concilium episcopi.

In-

(o) Hunc in finem quoque constitutum erat, ut bis in anno singulæ provinciæ celebrarent synodos, alteram proxime ante quæ dragesima, alteram vero in autumno, in quibus de querelis, contra sententias iniquas episcoporum motis, cognoscebatur.

Interdum episcopi vexati papam implorant, quod [2] permissum. Quidquid hujus in Oriente factum sit, per occidentem temen ex eo tempore appellationes ad curiam Romanam frequentabantur, si Africam exceperis, ubi diserte cautum erat, ne per appellationes lites *trans mare* sererentur, e quibus sinceriori disciplina exitium imminebat. Cujus rei testes sunt CYPRIANUS, qui apud Cornelium papam appellationes accusat [3], & epistola concilii Africani, tempore Augustini, ad Cœlestinum papam scripta (p) [4].

(1) c. 51.

(p) Parum tamen absuit, quin ZOSIMUS dolo bono Africanos ab hac sententia dimovisset. Nonnunquam depositi appellaverant in Africa pontificem Romanum, sed sine effectu, quod Africani episcopi ex adducta causa a prisco more haud desisterent. Pontifex, ut eorum animos in contrarium flecteret, anno 418. legatum suum Faustinum ad concilium Africanum misit, ut hujus

confortes in sententiam sedis Romanæ traheret. Pia fraude hic provocavit ad concilii Nicæni dispositionem, concilii Sardicensis canonem septimum falso hujus concilii nomine venditans. Tanta vero patribus Africanis reverentia erga concilii Nicæni canones erat, ut pollicerentur, sese morem canonis gesturos, si constaret, eum pertinere ad concilii Nicæni genuinam collectionem. Hunc in finem

(1) c. 51.

(2) Concil. Sardic. c. 3. 7.

(3) ep. 59.

(4) tom. 2. concil. p. 674. hist. eccl. l. 24.
n. 6. II. 35.

III.

per falsas
decreta-
les inve-
ctæ, ad
augen-
dam pa-
pæ poten-
tiam.

harum ab-
usus de-
pingitur,

Ex quo falsæ decretales receptæ sunt, appellationes majora incrementa ceperunt. His enim diversæ archiepiscoporum, primatum, patriarcharum instantiæ, quasi inde a sæculo II. usitatæ, incrustantur, omnibusque Christianis ad papam sine medio adpellare permittitur. [1]. Quo factum est, ut curia Romana omnes causas, etiam in *prima instantia*, ad se traheret, & in jurisdictione contentiosa, veluti in beneficiorum collatione, ordinarios supplantaret. Factum est, inquam, ut Romæ admitterentur adpellationes ab episcopo vel quovis inferiori iudice, omisso medio. Factum est, ut admitterentur Romæ adpellationes ab *interlocutoriis*, ac tum postea causa principalis, immo sæpe causa primæ instantiæ,

nem decreta legatio
Constantinopolim &
Alexandriam ad per-
quirenda vera hujus
concilii exemplaria,
qua redeunte, frau-

aperte patuit, qua cir-
cumvenire Africanos
tentavit ZOSIMUS.
conf. P. de MARCA
de C.S. & I. lib. VII.
c. 15.

tix, evocaretur. S. Bernardus in *epistola* ad Eugenium pontificem hos abusus mascule perstringit, memoratque, conubium quoddam in ipso confirmationis articulo per appellationem frivolam turbatum fuisse [2]. Idem consistorium cardinalium depingit tamquam tribunal supremum, decisione infinitarum litium occupatum, curiamque Romanam ipsam reis, actoribus, procuratoribus, sollicitatoribus, advocatis oneratam, qui ex toto orbe Christiano eo confluerent. Quumque Metropolitanis & primates pontificis exemplum sequerentur; appellationibus frivolis & frustratoriis nihil frequentius, nihil magis tritum, nihil magis quotidianum ætas illa vidit. Non solum a sententiis, sed & a regulis processus, ab actibus *extrajudicialibus*, ab interlocutoriis, a correptione episcopi, a superioris admonitione appellare solemne fuit. Admissæ sunt appellationes *vagæ*, nullo fundamento radicatæ, appellationes a gravaminibus non illatis solum, sed & inferendis. Eædem appellationes in plures annos extractæ penitus in sentinam omnîs generis fraudum & improbissimarum technarum Camarinam degenerarunt. Quod ex toto titulo decretalium de appellationibus manifestum est.

[1] c. 1. D. 80. c. 1. 2. D. 99. C. 4. q. 3.
c. 3. C. 2. q. 6. c. 3. c. 1. D. 17.

[2] de consider. l. 3. c. 2.

IV.

qui ex
parte e-
menda-
tur.

His vitiis concilia Lateranensia duo sub Alexandro & Innocentio III. ex parte medelam adhibuere, prohibendo, ne in multis casibus particularibus, & generatim ab *interlocutoriis*, per definitivam reparabilibus, item a correptionibus ceterisque ad disciplinam pertinentibus monitionibus, veluti episcopi visitantis aut superioris, regulares increpantis, appellaretur [1]. Concilium Basileense plus animi ostendit pro veritate, damnatisque evocationibus ad curiam Romanam, constituit [2], ut in locis quatuor dierum itinere Roma disitis omnes causæ, exceptis majoribus & sedi apostolicæ reservatis, a iudicibus loci tractarentur ac definirentur. Item, ut appellationes semper ad iudicem proxime superiorem, neutiquam autem, omisso medio, ad ejus superiorem, si is vel maxime papa esset, deferrentur. Item, ut appellationes ad pontificem delatæ rescripto committerentur delegato *in partibus* usque ad conclusionem in causa *inclus-*

inclusive, hæcque omnia sub pœna nullitatis & expensarum. Hoc decretum in pragmaticam nostram [3] & in concordatum [4] relatum, eoque extensum est, ut causa appellationis in partibus agitur usque ad tertiam sententiam conformem, & quidem intra biennium decidenda; neque a secunda interlocutoria conformi, nec a tertia definitiva conformi appellare liceat. Quod jus a concilio Tridentino [5] confirmatum est (q).

(1) C. 59. X. de appell. c. 6. cod.

(2) *sess.* 31.

(3) *tit.* 5. de caus.

(4) *tit.* 26. 27. 28. 29. 30.

(5) *sess.* 13. c. 1. *sess.* 24. c. 20.

V.

In Francia curiarum ecclesiasticarum forma processus secundæ instantiæ æque ac primæ pellationum in Francia.

(q) Hoc modo quidem appellationum abusus suo modo restrictus videtur, sed non penitus sublatus. Multis enim nodis ac anfractibus involutæ sunt in admittendis appellationibus. Inde ESPEN *P. III. jur. eccl. tit. 10. c. 1. §. 20.* ingenue fatetur, parum hoc modo consultum fuisse abufibus appellationum tollendis, sed eos adhuc in judiciis ecclesiasticis vigere.

mæ per omnia similis est processui tribunalium sæcularium, regis quippe constitutionibus digestus [1]. Apostoli seu libelli dimissorii, qui a iudice a quo impetrandi, in usu esse desierunt, & appellatio instrumento interponitur (r); supplicatio autem vel Metropolitanæ mandato, quod est instar dimissoriorum, introducit. Si causa in prima instantia viva voce tractata est, verbalis; si scriptis, appellatio in scriptis est: quo casu appellans acta ad tabularium iudicis ad quem, & appellatus sententiam exhibere tenetur. Quo facto terminus disceptationi præstituitur, quo appellans sua gravamina deducit, & appellatus his respondet. Excussis omnibus meritis causæ, i. e. omnibus, quæ cum in causa principali, tum in causa appellationis scripta & producta sunt, iudex sententiam pronuntiat, quæ inferioris iudicis sententia vel infirmatur, vel confirmatur. Ab hac secunda, immo & a tertia, quarta & amplius, si tot instantiæ sunt, appellare

(r) Quia appellatio instrumento interponitur, apostolorum judicialium usus quiescere debuit, quia instrumentum Notarii idem præstat, quod apostolorum munus & scopus est.

lare licet, usque dum tres trium differentium tribunalium (s) sententiæ conformes latae sint. Quod nostri canonum interpretes ex jure civili [2] hausisse videntur. Si appellans appellationem introducere, si appellatum citare negligit, post terminum appellationis introducendæ, desertionis inculari; ante terminum autem appellationem, accelerandi causa, introducere potest. Appellanti appellationi expresse vel tacite renunciare licet, si sententiæ obsequitur. Sed si appellatio introducta est, recedere nequit, nisi per acquiescentiam, (t) de qua judex pronuntiat, quæve mulctam involvit.

[1] Ord. 1539.

[2] l. i. C. ne tertio appell.

CAP.

(s) Ita etiam beneficium trium conformium sententiarum in jure Romano accipiendum, ut non sufficiant tres conformes sententiæ, nisi in tribus diversis instantiis latae fuerint: quando duæ conformes in una eademque instantia feruntur, (quod iis in foris contingit, ubi supplicationes vel leutationes, coram eodem iudice interpositæ, receptæ) pro una tan-

tum reputandæ sunt sententia.

(t) H. e. ut jus commune statuit, nisi appellatus consenserit; est enim appellatio semel rite interposita beneficium commune, ut appellato quoque prodesse possit, quo pinguiorem adhuc in secunda instantia ferat sententiam. Proinde quia ejus interest, sine ejus consensu appellationi renunciari nequit.

CAP. XXIV.

DE APPELLATIONE TAM-
QUAM AB ABUSU.

I.

Appella-
tionum
qualifica-
tarum
species,

Duo sunt appellationum genera, ap-
pellatio *simplex*, & *qualificata*, ve-
luti appellatio à iudice incompetente, a
denegatis apostolis, a denegata justitia,
ab abusu. In Francia sola appellatio sim-
plex propria penitus est iudicis ecclesia-
stici, quippe quem solum pronuntiare
posse volunt, num in prima instantia re-
cte an secus causa decisa sit. Qualificatæ
autem appellationes contra iudices insti-
tuuntur, & quidem regis, tamquam ca-
nonum protectoris & justitiæ parentis,
nomine & auctoritate.

II.

præcipua
tamquam
ab abusu.

Appellatio tamquam ab abusu est que-
rela de iudice ecclesiastico, tamquam
potestatis suæ limites transgresso, vel ali-
quid contra jurisdictionem sæcularem,
aut generatim adversus libertates eccle-
siæ Gallicanæ auso. Hæc appellatio
quum reciproca esse debeat, eadem uti-
lis foret adversus iudices sæculares, licet
hoc rarissime fieri soleat [1]. Hujus pro-
cessus, qui Franciæ proprius est, vesti-
gia sæculo XIV. ineunte in Durandi, Mi-
ma-

matensis episcopi, querelis (u) de sæcularibus iudicibus [2]; extantiora autem sæculo XV. medio offendimus [3]. Tum enim hoc appellationum genus invaluit ad reprimenda ea, quæ contra *pragmaticam*, posteaque contra *concordatum* auderent ecclesiastici. Principio hæc appel-

pel-

(u) Monuit enim, sæculares iudices solitos illa tempestate hac exceptione iudices ecclesiasticos, de turbata iurisdictione querelam moventes, repellere, quod eorum actus essent abusus. Forma tamen huius remedii ferius determinata, & ad certas regulas reducta est, ut observat P. de MARCA de C. S. & I. lib. IV. c. 19. §. 3. Addit §. seq. AUFRERII in tr. de pot. sæcul. sup. eccl. in reg. 2. fall. 30. seq. testimonium, quo demonstrat, jam ante concordatorum publicationem iurisdictionem regiam se rebus ecclesiasticis immiscuisse, primo ubicunque per prelatos clericos vel alios quoscunque aliquid sit vel attentatur contra decreta Basileensis concilii & pragmaticam sanctionem. Deinde ubi ecclesiastica potestas abutitur notorie sua iurisdictione vel potestate. Quo casu etiam contra clericos concedi solent per cancellarium literæ in casu appelli ab abusu notorio vulgariter nuncupatæ. Duplex ergo ea tempestate erat querela: 1. ob violatam pragmaticam, quæ instar remedii nullitatis erat: 2. ob abusum notorium potestatis ecclesiasticæ, quo sub prætextu per indirectum causæ ecclesiasticæ iudicio sæculari subiectæ fuere, quas directo & simpliciter ad illud deferre, non permittere videbantur canones.

pellatio semper adpellabatur *appellatio tamquam ab abusu notorio*. Conveniunt enim omnes, abusum supponi notorium, & hoc remedium esse extraordinarium, non nisi urgente necessitate & reipublicæ bono adhibendum: unde regii procuratoris in hac re primæ partes sunt. In praxi tamen ab his regulis declinant, sæpenumero in causis levioribus, cleri querelis & regio jussu posthabitis, hujus generis appellationes interponentes.

[1] MARCA de Concord. l. 4. c. 19.

FEVRET. l. 1. c. 1. 2. 3.

[2] de modo gener. conc. tit. 70. p. 217.

[3] Preuves des lib. Gall. c. 7. n. 27.

III.

ejus praxi.

Melius regulæ frequentes observantur. Hæc appellatio introducenda est in curia suprema, plerumque in senatu. Unde, si una diocesis ad duo parlamenta porrigitur, episcopus in utroque senatu officialem alit, ut de appellationibus tamquam ab abusu quilibet senatus in sua jurisdictione cognoscere possit. Introduci potest etiam in consilium sanctius, & in consilium principis secretius ab iis, qui ex eo pendent in causarum suarum adjudicatione. Locum autem habet in toto regno, ne quidem terris *obedientie* exceptis.

ptis. Abusus nullo temporis lapsu præscribitur, si fundatur in incompetencia judicis ecclesiastici. Appellari ab abusu potest etiam post tres sententias conformes, quia causa ex ordine jurisdictionis ecclesiasticæ eximitur, licet non in totum, sed in tantum. Nam licet totus senatus sit corpus laicum; inter senatores tamen plures necessario sunt clerici, qui canonum doctrina imbuti & disciplinæ ecclesiasticæ amantes præsumuntur. Formula hæc est, ut appelletur a decreto judicis & cunctis ejus consequentiis.

IV.

Sed si de bulla vel rescripto pontificis lis est, reverentiæ causa non a rescripti concessione, sed ejus executione appellandum, ut pars adversa magis, & quæ in judicio facta sunt, quam pontificis oraculum, impugnari videatur. Quamvis autem appellatio tamquam ab abusu Franciæ propria sit; ceteræ tamen respUBLICÆ interdum media huic æquipollentia adversus attentata pontificis adhibuerunt. Veneti his acerrime resistunt; Hispani sæpe bullas supprimunt; Germani concordata sua violari non patiuntur. Habet enim unaquæque respUBLICA consuetudines, libertates & privilegia singularia.

appellari quoque potest a decreto pontificis tamquam ab abusu.

C A P. XXV.
DE LIBERTATIBUS ECCLESIE
GALLICANÆ.

I.

Unde Francis plures, quam aliis libertates. **S**ed omnium gentium christianarum Franci veteris libertatis ecclesiasticæ(x) te-

(x) *Causa hujus libertatis, seu contentio inter sacerdotium & imperium infinitas lites fluctusque excitavit, tum in Gallia, tum in Germania. Elapso sæculo imprimis graviores motus in Gallia orti sunt, cujus fata retuli in observat. 1. ad P. de MARCA de C. S. & imp. lib. I. c. 1. ubi simul occasionem recensui, quæ hunc egregium tractatum ab illustriiimo præfule extorsit. Quæ fata libertas ecclesiarum per Germaniam habuit, SCHITERUS enarravit de libert. eccles. German. Sed vix est, ut plena libertas regnis asseri possit, quamdiu in his subsistit principii: 1. ecclesiam quandam constituere rempublicam separa-* tam, & a republica sæculari distinctam: 2. gaudere proprio imperio atque jurisdictione: 3. magistratus proprios eidem a Salvatore esse datos, episcopos scilicet, quorum sub regimine 4. jus sacrorum primario & principaliter contineri debeat. Quamdiu his principiis Galli inhærent, tamdiu præcaveri non possunt lites inter imperium & sacerdotium h. e. inter rempublicam ecclesiasticam & sæcularem. Conf. Dn. THOMASIIUS in histor. content. inter imper. & sacerdot. Unde ab ulteriori illustratione hujus capitis abstinebo, cujus causam potissimum tuitus est P. de MARCA de conc. sacerdot. & imperii seu de libert. eccles. Gallic.

tenacissimi custodes & propugnatores innovationibus, a canonum doctoribus transalpinis, præsertim inde a schismate Avenionensi introductis, acerrime restituerunt. Liberalium artium studium a Caroli M. temporibus per nongentos & quod excurrit annos perpetuo in Francia conservatum; cana monarchiæ antiquitas; regum nostrorum, qui omnes fuere Catholici, pietas & cum annis aucta potentia, majus nobis ad tuendam libertatem subsidium, quam ceteris nationibus, quæ his prærogativis gloriari nequeunt, attulere.

II.

Omnes autem libertates nostræ his ^{harum} duobus veluti cardinibus vertuntur: I. duo vela-
quod potestatem a Christo ecclesie con- ^{ti cardines:} cessam mere spirituales, nec ullo modo directo sive per obliquum ad res hujus sæculi trahendam constat. II. quod plenitudo potestatis, quæ penes pontificem tamquam caput ecclesie est, est præscripto canonum ab universa ecclesia receptum exercenda, ipseque, pontifex judicio concilii universalis, in casibus a concilio Constantiensi [I]. expressis, obnoxius est. Has propositiones clerus Francicus Parisiis ann. 1682. congregatus solemniter agno-

vit, tamquam veterem ecclesiæ Gallicanæ doctrinam. Ex iis autem quot conclusiones elicueris, tot libertatis nostræ momenta habebis.

[1] *sess.* 4. § 5.

III.

r. ecclesiæ potestatem esse mere spiritua-lem.

quæ inde conclusiones?

Quum Christus ecclesiæ suæ potestatem dedit, ea unice res spirituales respicit, uniceque refertur ad salutem æternam. Ergo ad sæcularia negotia detorqueri non debet, ipso domino reclamante & proclamante: *Regnum meum non est de hoc sæculo* [1]. *Reddite Cesari, quæ sunt Cesaris, & Deo, quæ sunt DEI* [2]. Itaque omnis persona vivens potestatibus supereminentibus subdita esto. *Non est enim potestas, nisi a Deo; quæ autem sunt potestates, a Deo ordinate sunt. Igitur qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit* [3]. Ex quibus Pauli verbis sequentes conclusiones pronò alveo fluunt. Rex potestatem suam sæcularem habet a solo Deo: de juribus suis solos illos audit, quos ipse iudices instituit: de administratione regni nemo jure postulare potest, ut rationem reddat [4]. Et licet potestati clavium subiectus sit, qua peccator; ea tamen non minuitur potestas ejus, qua regis. Nos dete-

detestamur doctrinam sequiorum Theologorum, qui potestatem clavium per obliquum ad res sæculi detorquentes, principem excommunicatum a folio deturbari, fuditas fidei sacramento solvi, regnaque aliis donari posse crediderunt [5]. Contra nos credimus, hanc doctrinam sacræ scripturæ & exemplo veterum christianorum adversi, qui sine repugnantia principibus hæreticis, infidelibus, tyrannis, morem gesserunt, licet fatis validi ad sui defensionem [6]. Denique hanc doctrinam reipublicæ tranquillitatem subvertere & socialitatis vincula laxare credimus.

[1] JO. XVIII. 36.

[2] MATTH. XXII. 11.

[3] Rom. XIII. 1.

[4] *Preuves des libertés Gall.* ch. 3. 7.

[5] *ibid.* c. 4.

[6] TERTULL. *apol.* c. 35.

IV.

Ex potestatum distinctione fluit distinctio jurisdictionum: unde in Francia ecclesiasticis nulla in temporalibus jurisdictioni potestas: quod supra vidimus. Quæ si civibus, multo magis extraneis & Papæ, qui omnium maxime sæculari principum potestati inhiat, de præcipua, clericis imo & pontifici nihil licere in causis sæcularibus.

negatur. Nec simile quid Nuntio ejus tribuimus, qui inter nos instar habet ceterorum regionum legatorum [1]. Inde porro natæ sunt illæ cærimonix in admittendo legato a latere usitatæ. Talem Papa non nisi à rege rogatus vel consensu regis ablegat in Franciam, ubi jurat, jusquejurandum scripto firmat, se facultatem concessam ad beneplacitum regis & ad consuetudines ecclesiæ Gallicanæ exacturum. Unde bullæ ejus in senatu examinantur, &, si opus, castigantur. Sine consensu regis expresso neminem subdelegare potest, qui ejus officio fungatur. Franciam egressurus acta & sigilla legationis, nec non numorum proventus relinquit, piis causis impendendos. Iisdem terminis circumscribitur prolegatus Avenionensis, si potestas ejus ad provincias *obedientie* extenditur [2].

[1] *Prevo. c. 7. 8. 9.*[2] *ibid. c. 23. 24.*

V.

recensentur exempla. Nos neutiquam credimus, papam ea, quæ jura civilia afficiunt, indulgere, veluti spuris natales, intestatis famam resti-

restituere posse, ut hæreditates capere, munera publica obire, aliisque juri effectibus frui queant. Numos vero in Francia nec a populo specie eleemosynarum metere, nec a clero mutui vel alio titulo exigere permittitur, nisi rege jubente & consentiente clero [1]. Bonorum immobilium alienationes Ecclesiasticis Papa permittere nequit, nisi legibus regni conformes sint [2]. Multo minus audiretur, si alienationem imperaret, invitatis clericis. Nam bona Deo consecrata non desinunt esse temporalia, quæ ut conserventur publice interest. Similiter personæ Deo consecratæ non exuunt naturam hominum, non civium, regi & potestati sæculari in temporalibus subditorum, licet insignia a principe habeant privilegia: quorum abusu nimiaque extensione majestas impeteretur. Inde ecclesiastici, qui regi a sacris vel consiliis sunt, privilegio clericali tantum ratione functionum sacrarum a regis jurisdictione exempti censentur [3]. Inde clerus sine venia regis conventus agitare nequit [4]. Inde nullus episcopus, etiam a pontifice vocatus, sine venia inter e regno suscipere potest [5]. Nam &

tatem & maximos reddituum proveni-
tus magnum in republica momentum
trahunt ; & Papa, qua magnæ Italiæ
partis dominus, est princeps extra-
neus, cujus consilia a salute Franciæ
quam longissime abesse possunt. Inde
denique nemo extraneus vel benefi-
cium possidere, vel monasterium re-
gere potest [6]. Tot conclusiones e
priore propositione de ecclesiæ potesta-
te ad sæcularia non extendenda deriva-
re libuit.

[1] *ibid.* c. 22. 25.

[2] c. 40.

[3] c. 27.

[4] c. 11.

[5] c. 19.

[6] c. 30.

VI.

2. potesta-
tem pon-
tificis in
sacris non
esse abso-
lutam ;

Altera propositio de potestate Pa-
pæ, canonum decretis circumscripta,
nititur auctoritate Christi & D. Petri.
Ille, *Reges*, inquit, *nationum dominan-*
tur iis, & qui potestatem habent in eas,
benefici vocantur. Vos autem non sic.
[1]. Hic ad pastores : *Paschæ gregem*
DEI, non ut dominantes clero, sed ex-
emplum facti gregi ex animo [2]. Qui-
bus docemur, regnum clericale non
esse imperium despoticum, cui stet pro
lege

lege voluntas pontificis; sed regnum caritatis, in quo potentia rationi viam sternit, quoad inferiores officium faciunt, recondita, sed ebulliens emicansque super omnia, ut erantes refractariosque compellat ad officium. *Vitiis*, inquit Gregorius [3], *dominandum, non hominibus* [4].

[1] *Luc. XXII. 25.*

[2] *1. Petr. V. 3.*

[3] *Pastoral. part. 2. c. 6. l. 1. ep. 24. l. 2. ep. 37.*

[4] *Prew. c. 12.*

VII.

Nos igitur Franci pro jure canonico non omnes promiscue canones, sed eos, qui a tota ecclesia recepti, vel in conciliis Francicis conditi sunt, veteresque ecclesie Gallicane consuetudines agnoscimus. Agnoscimus itaque totum corpus canonum ecclesie Romanae a Carolo M. reportatum, post longa oblivione sepultum. Agnoscimus canones a Gratiano collectos, quantum per se valent, quum nullum eis auctoritatem compilatoris conciliare possit industria. Agnoscimus decretales non solum quinque librorum; sed & plures in sexto & in Clementinis, quae nec liber.

qui canones in Francia recepti?

libertatibus nostris, nec regis edictis, nec consuetudinibus regni adversantur; quo ipso saltem dimidiam earum partem expungimus. Recentiores constitutiones multo minus auctoritatis inter nos habent [1]. Ratione conciliorum œcumenicorum distinguendæ sunt res *fidei* & *res disciplinares*, Qui illius *fidem* suam non addicit, hæreticus est. *Disciplina* autem æque ubique recepta non est. Omni tempore singulis ecclesiis veterum consuetudinum conservatio permissa fuit. Quare nemini mirum, nos concilium Tridentinum legitimum ac œcumenicum agnoscere; disciplinam tamen spernere: quamquam, ut dicam quod res est, cleri plura acta exstant, quibus eam expectasse constat.

[1] *Preuv. c. 14.*

VIII.

qui non? Quamobrem recentioribus pontificum constitutionibus inde a CCC. annis emissis nos ultra id, quod usu recepimus, obligari non credimus. Inde cancellariæ Romanæ regulæ, præter tres vel quatuor, in Francia exulant. Inde bullæ pontificiæ, si ordinarias, quibus provisiones continentur, exci-

cipias, in Francia neque publicantur, neque executioni dantur, nisi a rege imperatæ & in senatu examinatæ. (1) Iude nec censuris bulæ *in cæna domini*, quam Papa quotannis die Viridium fulminat; nec congregationis S. officii, h. e. inquisitionis Romanæ decretis; nec congregationis, quæ indicem librorum prohibitorum adornat; nec ceterarum congregationum, quas Papæ abhinc C. annis consilii causa cum in spiritualibus, tum in sæcularibus instituerunt, auctoritatibus movemur: quas veluti gravium doctorum consultationes reveremur; non ut judicum sententias reformidamus. Inde dispensationes contra jus divinum & naturale, contra decreta canonum, qui dispensationes prohibent, contra consuetudines & statuta ecclesiarum particularium a sede apostolica confirmata, nullas admittimus. Inde non ferimus, ut Papa, instantiarum ordine turbato, appellationes, omisso medio, admittat; causas a prima instantia evocet; partes Romanam citet ad prosequendas lites Romanam devolutas. Equidem in collatione beneficiorum maxime novo juri collum supposuimus, indulgimusque Papæ præventionem aliaque concordato

dato inferta : quorum tamen plura oblivioni tradimus, veluti reservata, quæ concilio Tridentino dispuncta sunt, aliasque innovationes eodem concilio abolita, procul habemus, ipsamque collationem pluribus conditionibus, quæ allibi ignorantur, restrinximus. Non enim ferimus, ut Papa extraneis in Francia vel beneficium conferat, vel adsignet pensionem, quod in Hispania invitis regni legibus audet. Non potest sine regis ceterique consensu augere taxas beneficiorum, nec in beneficiis minoribus bullas nobis obtrudere, simplicibus signaturis, quæ minus sumtuosæ sunt, impertiendis [2].

[1] *Preuv. c. 10.*

[2] *ibid.*

IX.

nec tamē Francia prorsus est libera. En summam libertatum nostrarum ad duas illas propositiones reductarum de potestate ecclesiastica mere spirituali & ad normam canonum exercenda. Inde tamen neutiquam inferendum, nullas inter nos vigere consuetudines, veteris sanctitatis disciplinæ adversas : quas ipso hoc compendio non celavimus. Earum quædam, consensu eccle-

clesiæ & regio jussu receptæ, instar habere possunt privilegiorum: ceteræ inter vitia numerandæ, quæ per temporum injuriam expurgari non potuere. Interim tamen certum est, Franciam inter tot novissimorum sæculorum procellas disciplinæ ecclesiasticæ robora fidelibus ceteris regnis omnibus conservasse.

DE REBUS CLERI GALLICANI
COMMENTARIUS.

I.

PRincipes Christiani, diversas ecclesiæ immunitates indulgentes, furtim im-
dos non liberarunt antiquis obligationibus, quibus subjecti erant. Terras ecclesiæ; æque ac ceteras, tributa pendisse, agnoscit Ambrosius [1]. Reges nostri Carolingici constituerunt, ut quælibet ecclesia *unum mansum* omni oneri ac tributo liberum possideret; de ceteris autem dynastis debita penderet [2]. Post vana in ecclesiam irrepsit persuasio, terras ecclesiasticas plane liberas volentium [3], ne deterius conditionis essent, quam terræ sacerdotum Ægypti tempore Josephi [4]. Concilio Lateranensi

an 1179. Alexander III. sub poena excommunicationis consulis & civitatum rectoribus præcepit, ne qua clericos ad onera publica adstringerent; permisit tamen episcopis & clericis urgente necessitate vel insigni utilitate sua sponte reipublicæ succurrere. [5] Idem concilio Lateranensi an. 1215. decrevit Innocentius III. adjecitque, ne voluntarium quidem subsidium a clero, inconsulto pontifice, offerri posse [6].

[1] C. 11. q. 1. c. 27. 28. C. 23. q. 8. c. 21.

[2] Conc. Vornat. c. 50. 23.

[3] C. 3. q. 8. c. sancitum 25.

[4] Gen. XLVII. 26.

[5] C. 4. X. de immun. excl.

[6] C. 7. eod.

II.

minuitur
imperatis
decimis,

Expeditiones autem cruciatæ prædiis ecclesiasticis insignia onera conciliarunt. Quum Philippus Augustus cum Richardo Angliæ rege an. 1188. ad recuperandas Hierosolymas, à Saladino occupatas, accingeretur, statutum fuit, ut, qui hujus itineris societatem detrectabant, cujuscumque conditionis hominis, decimam omnium mobilium & annui proventus penderent. Hæc est illa *decima Saladiniana*, quæ

quæ primum cleri onus vulgo reputatur. Innocentius III. [1] constituit, ut omnes clerici per triennium *vicefirmam* reditus sacri bello sacro impenderent, cui pontifex & cardinales decimam consecrarunt. Nam duabus prioribus expeditionibus reguli admodum emuncti, sacerdotes opibus aucti fuerant. Eodem sæculo tributum illud increbrescebat. Nam regnante Ludovico IX. viginti annis tredecies: Philippo pulchro octodecim annis, vicies & semel, sæpeque postea sub omnibus regibus inde a Philippo Augusto pendendum fuit. Quum autem non solum adversus infideles recuperandæ terræ sanctæ, sed etiam contra hæreticos aliosque excommunicatos bella sacra decernerentur; his quoque expeditionibus decimæ impendendæ fuere. Tales Honorius III. an. 1226. Ludovico VIII. fortassis adversus Albigenes; Urbanus IV. Caro Andegavienſi post vesp̄as Siculas adversus Manfredum an. 1262. Martinus V. adversus Petrum Aragonium indulgisse legitur. Eodem obtentu reges permiserrunt, ut clerus subsidia conferret ad bella pontificum adversus hostes ecclesiæ. Sic Philippus Augustus adversus Otto-

Ottōnem IV. imperatorem Innocentio III. subsidium, & Philippus pulcher adversus Ludovicum Bavarum Joanni XXII. duas decimas largitus est. Quæ decimæ schismate Avenionensi multiplicatæ sunt, quo uterque Papa bellum, quod cum adversæ parti addictis gessit, sacrum nuncupabat. Sed Francia tum huic abufui, ut ceteris curiæ Romanæ exactionibus, acriter resistit. Ante schisma ratio decimas exigendi inita erat, quippe quod subsidium admodum frequentabatur. Exstat enim constitutio Bonifacii VIII. qua bona omnia decimis subjecta exacte enumerantur [2], & Clementis V. qua pendenda injungitur ex veteri catastro [3]. Hæc constitutio loquitur de decimis regi a Papa concessis, quod tum in morem ire cœpit citra obtentum religionis. Tales sunt duæ decimæ, quas Clemens IV. an. 1348. Philippo Valesio, difficili reipublicæ tempore, permiserat. Post schisma sublatum & post concilium Basileense decimæ rarius imperatæ, licet pontifices iis inhiaverint. Ludovicus XIII. an. 1501. permittere pontifici Venetis adversus Turcos dimicantibus unam decimam largitur. Leo X. an. 1516. Francisco I. decimam unius anni a clero exigendam, bello-

belloque adversus Turcos, quod regi propositum, impendendam indulfit. Quo tempore singula beneficia, quæ decimam partem reddituum non excedunt, taxata sunt; quem calculum hodiernum sequimur. Eodem anno per concordatum Annatæ, abolita pragmatica, quæ eos sustulerat, tacite resuscitantur, quod est novum onus clero Francico pontificis bono impositum. Ex eo tempore sæpe clerus, inconsulto pontifice, regi subvenit. Nam & an. 1527. redimendo regi e carcere tredecies centies mille libras obtulit, & an. 1534. bonorum ecclesiasticorum proventus cum rege partitus est, & an. 1551. nova subsidia pendit. Immo an. 1557. decimarum exactores publici officii titulo instituti sunt, quibus alendis singulæ libræ singulis solidis auctæ. Quo manifestum fit, decimas eo tempore fuisse ordinarias.

[1] *Concil. Lateran. in f.*

[2] *Extrav. comm. un. de decim.*

[3] *Cl. ult. cod.*

III

Inde a conventionione Pissiacensi an. 1561. subsidia e clero regi pendenda in legem abiere. Abusus horum reddituum hæreticorum odium & indignationem

quæ in legem abierunt conventionione Pissiacensi 1561.

D d d

ca-

catholicorum provocaverat. Qua de re ad comitia Aurelianensia querelas delatas legimus. Unde rege jubente plures praelati Possiacum an. 1561. vocati, ut de reformanda ecclesia consilia miscerent. Ibi habitum fuit illustre cum ministris *reformatis* colloquium, quorum factio tam potens fuit, ut clero exitium minaretur. Igitur praelati per annos VI. regi sedecies centies mille libras itemque domania, tributa & vectigalia, curiæ Parisinæ pro sexcenties tricies mille librarum redditu oppignorata, septem millionibus ac quinquies centies sexagies mille libris proximo decennio se reluturos spondent. Rex autem tantum aberat, ut semet liberaret, ut potius novos redditus quatercenties trecies sex mille librarum constitueret, solutionemque huic impositioni, quasi æternum duraturæ, assignaret. Clerus e diverso plures redditus ad reluendas hypothecas & ad evitandas novas alienationes constituit, septies centies quinquagies ac ter mille librarum, quæ cum quatercenties tricies sex millibus non solutis perficiunt summam millionis & centies octogies novies mille librarum. Clerus quum tantam pecuniam regi suppeditasset, satisfecisse videbatur conventioni, omnesque tum cum rege, tum cum civitate initos contractus nullitatis accusavit, intercedente præside curiæ & civitate

Parifina, quæ reditus porro pendendos clamabat. Rex litem dirimere noluit, nec dum decifam. In conventu Melodunenfi an. 1580. clerus, non agnitis ufuris Parifienfibus, poft reciprocas proteftationes, fex annis tredecies centies mille libras, nimirum duodecies centies fexies mille, quorfum ufuræ per errorem auctæ ferebantur, ufuris, & reliquum forti imputandum conceffit: quod 1586. ad decem annos fufceptum & 1596. 1606. 1616. & fic deinceps fingulis decenniis, proteftatione interpofta, renovatum. Atque hanc impoftionem vocarunt *decimam ordinariam*, quæ an. 1636. quo pars fortis difpuncta, ad duodecies centies nonagies fexies mille libras reducta eft, fecundum cataftrum an. 1516. exigenda, uniceque ufuris Parifinis & officialium falariis impendenda.

IV.

Huic oneri omnia beneficia h. e. omnes ii, qui certo ac ordinario proventu ecclefiastico, immo vel penfione gaudent, fubjecti funt, ne officiis quidem claustralibus, quæ feperatos reditus habent, exceptis. Equites Joannitici, qui tum Rhodii appellabantur, 1516. 1561. & deinceps eadem ruina involuti funt, licet ad exemptionum privilegia provocarint. Nam an. 1606. ad tranfactionem

ita ut omnia beneficia eis fubjecta fint.

conversi, singulis annis vicies octies mille libras suppeditandas susceperunt, & ex eo tempore suppeditarunt, quæ *quota Rhodiorum* appellatur. Nec Jesuitæ ob beneficia, eorum collegiis unita, decimis exempti sunt; quibus an. 1635. omnes religiosæ domus recentiorum foundationum, & generatim omnia beneficia, in catastro an. 1516. omissa, subiecta fuere. In Bearnia statim post instaurata sacra catholica decimæ injungi cœpere; sed ecclesiastici in hac provincia & in Navarra resistere usque ad annum 1670. Decimæ, vi conventionis cum rege initæ, imponuntur & secundum catastrum anni 1516. quod procedente tempore emendatum, penduntur. In hoc catastro designatur, quantum quælibet diœcesis: & in singulis diœcesibus constituitur, quantum quodlibet beneficium solvere debeat [1]. Exiguntur autem a singularem diœcesium rationariis, qui post terminum elapsum beneficiarios cogunt, nummosque collectos provincialibus tradunt, qui eos consignant exactori generali. Interim nulla hic obligatio in solidum; nam nec beneficiarius pro beneficiario, nec diœcesis pro diœcesi solvit. Excusantur etiam, qui beneficiorum fructu spoliati; quod olim, bellis civilibus flagrante patria, sæpe contigit; item, quibus vel ab hoste vel a provinciarum gubernatoribus

ribus nummi decimales intercipiuntur. Quæ causæ tamen probandæ sunt. Contra quilibet possessor, immo & prædo, beneficii decimas pendit. Exsecutio fit in dispensatorem, exactorem seu conductorem, sive universalis sit, sive particularis, usque ad concurrentem summam locarii, etiamsi beneficiarius decesserit. Successor, qui in locum defuncti venit, duorum; qui in locum resignantis, trium ultimorum annorum decimas, si exactor culpam moræ a se avertere potest, solvere tenetur. Nam ultra trium proxime lapsorum annorum decimas nullæ peti possunt.

[1] *Edict.* 1599.

V.

Quum itaque ex Melodunensi ceterisque novioribus conventionibus decimæ ecclesiasticæ statim naturam tributi induerint, quod redimendis usuris Parisiensis curiæ impendendum regi parum prodest; contingit, ut rex peculiaribus subsidia extra ordinem a clero postulet, quæ olim, ubi opus erat; hodie in omnibus cleri conventionibus generalibus conceduntur. Sic an. 1621. quum bello intestino Mons Albanus obsideretur, clerus nova officia, quæ rex instituit vendiditque pro parata pecunia,

Præterea regi concedenda sunt subsidia extraordinaria, quæ donum gratuitum vocantur.

ex ærario suo sustentavit. Quum an. 1628. magni sumtus faciendi essent in obsidionem Rupellæ, & Urbanus VIII. rege volente, sacro rescripto clerum ad largiter suppeditanda subsidia exhortaretur; tres librarum milliones dari meminimus. Bello externo an. 1636. suscepto, clerus consensit, ut rex constitueret privatis annuos tercenties librarum redditus a clero postea redimendos. Anno 1641. ob fundos inde ab an. 1620. acquisitos clero imminebat tributum extraordinarium pro *amortisatione* imponendum: quod in conventu Meduntensi quinque millionibus & quinquies centies mille libris redimendum esse censuit: quod multo consultius visum, quam in singulos annos modicam summam pendere, quæ facile in naturam decimæ ordinariæ abire potuisset. Anno 1650. ob coronationem & an. 1660. ob nuptias regis nova subsidia data, quæ dona gratuita ex eo tempore ordinaria facta & singulis conventibus, qui singulis quinquenniis habentur, concessa sunt. An. 1675. præter decimarum ordinariorum promissionem renovatam clerus donum gratuitum quatuor millionum & quinquies centies mille librarum obtulit, cui summæ inter cetera imputabantur debita cum ex *amortisatione*, tum alias reliqua, & hætenus nondum exacta: præterea taxati sunt, qui
 bona

bona ecclesiastica alienata possederunt, quater centies mille libris, quæ taxa fuit octavi denarii. Hæc dona gratuita simul solvenda solvuntur secundum partitionem Meduntensem an. 1645. emendatam, quæ differt a designatione decimarum an. 1517. Rhodii, Jesuitæ & ceteri novi ordines horum subsidiorum partem conferunt.

VI.

Fuit & alius regi succurrèndi modus, Interdum regis gratia alienandi sunt fundi ecclesiastici. bonorum scilicet ecclesiæ alienatio, bel-
lis civilibus sæculo XVI. sæpe suscepta. Carolus IX. an. 1563. clero permisit
bonorum ecclesiasticorum tantum alienare, quantum centies mille aureorum
annuum reditum ferret: quod Pius IV. ratum habuit. Annis sequentibus hoc
iteratum toties, ut an. 1585. alienata bona millionem annui reditus profer-
rent. Interim istæ alienationes non præceptæ, sed permissæ erant in sub-
sidium, si aliter regi satisfieri non posset, pro republica & pro ecclesia excubanti.
Beneficiariis enim præceptum, ut omni modo solutionem curent, ut prius
mobilia, vasa etiam argentea, quæ non divino cultui destinata sunt, vendant;
pecuniam mutuam sumant constitutis annuis reditibus; sylvas cædant; em-
phyteuses & permutaciones constituent,

demum nonnisi urgente extrema necessitate immobilia vendant. Sed talium alienationum obtentu bona ecclesiastica mire dilacerata sunt, vitio plerumque laborantibus hisce contractibus, quum curatores venditionum sæpe colluderent cum emtoribus. Sæpe enim dives prædium vili pretio venditum; sæpe fuadi, nulla silvarum vel ædificiorum ratione habita, æstimati; sæpe prædia necessaria & commodissima & generatim plura, quam per edictum licebat, alienata.

Quare clerus Meloduni congregatus palam declaravit, se in posterum in hujus generis alienationes non consensurum. Et sane publice interest, ut bona ecclesiastica conserventur, partim ut cultui divino obeundo, clericis alendis & pauperibus suppetant necessaria, quod onus in laicos devolveretur; partim quod ex beneficiis istis sustentantur homines, qui familiæ alendi essent, quive nonnullos sumtus faciunt, qui cedunt in usum pauperum. Ipse rex permisit, ut bona ecclesiastica horum subsidiorum causa alienata revocari possent. Inde ab anno 1563. constitutum est, ut intra annum, ad similitudinem *retractus ex jure consanguinitatis vel domini directi*, ea retrahere liceret: quod tum factum est nummis in diocesis exactis. Hic retractus clero est utilissimus, quoniam jure communi res divinæ sunt extra

qui tamen
intra terminum
novo quodam jure
retractus revocari
possunt.

commercium ; sed laicis inuisus , quum emtores non sint satis tuti , & infinitæ lites in familiis spargantur. Idem jus singulis cleri conventibus a rege renovatur in proximum quinquennium. Hoc modo plura alienata revocata sunt , & quæ non revocata , ea regi , qui cleri nomine possessionem confirmat , octavam reddituum pendunt.

VI.

Oneratus præterea clerus fuit institutis *rationariorum* officiiis. Quum olim vel ipsi episcopi , vel episcoporum mandatarii decimas colligerent , Henricus II. an. 1577. singulis civitatibus episcopalibus præfecit coactorem decimarum : qui sæpe suppressi , sæpe restituti sunt , donec an. 1573. clerus consentiret , ea conditione , ut ipse hæc officia venderet , quibus vellet , nummosque regi donaret : quo pacto *decimatores dioecesani* instituti sunt. Ut an. 1621. clerus haberet , quod regi daret , in qualibet dioecesi decimatorem alternantem , duosque censes alternantes instituit : quibus an. 1628. novus decimator & censor triennalis additus. Atque hi decimatores particulares nummos ex beneficiis coactos in ærarium provinciæ intulerunt , quod in ea civitate constitutum , in qua & regis & provinciæ est æra-

Clerus familiaria præbere cogitur decimarum exactoribus regiis

ærarium, a rationario generali totius cleri
 ejusque scribis administratum. Sed ho-
 rum loco an. 1594. instituti sunt tot ra-
 tionarii generales, quod essent provin-
 ciæ, ita tamen, ut clero hæc officia re-
 dimere liceret. Quibus an. 1621. pro-
 curator generalis alternans & duo cen-
 sores alternantes; an. 1625. decimator
 & censor triennalis additi. Cuncta hæc
 officia a clero pendent, qui nummos pro
 iis acceptos regi dedit, eaque vendidit,
 cui lubitum cum pacto revulsionis per-
 petuo. Hæc officiorum constitutiones
 sunt instar mutui seu redituum annuo-
 rum, quia clerus pro emtionis pretio
 salaria aliaque emolumenta præstat. Sæ-
 pe ii ipsi, qui hæc officia possident, ex-
 tra ordinem symbolam ad subsidia con-
 ferre tenentur vel supplementi nomine,
 vel ratione aucti salarii. Solum ratio-
 narii generalis officium non est vendi-
 bile, quod, quum necessario a clero
 pendeat, gratuito confertur, quoties
 conventio cum rege renovatur. Nemo
 exactorum, sive generalis sit, sive par-
 ticularis, rationem alii reddit, præter
 clerum, & licet decimatores a rege con-
 stituantur, habentur tamen pro ministris
 cleri, atque hoc intuitu exempti sunt a
 juribus marcæ auri, quarti denarii con-
 firmationis hæreditariæ, repetundarum,
 & taxationum, quæ ærariorum admi-
 nistratoribus sæpe imponuntur; item
 ab

ab oneribus realibus & militum hospitalibus.

VIII.

Exactores particulares episcopis & singularum diocesium syndicis ac deputatis anno finitæ administrationis intra semestre; provinciales rationario generali rationem reddunt, qui tradito catalogo residuorum solus rationes eorum perlustrat atque confirmat. Singuli autem sibimetipsis salaria sumunt ex ærario. Rationarius generalis rationes reddit clero congregato, non solum de decimis, sed & de aliis subsidiis in usum conventuum cum generalium, tum particularium exactis, quæ semper anticipantur modo peculiari, ut nullæ in iis colligendis partes sint provincialium exactorum. Quæ autem regi dona gratuita dantur, ea in rationes cleri non referuntur. De residuis rex contrahit pro lubitu, & contrahenti clerus suppetat indiculos cum generales, tum speciales.

qui rationes reddunt clero.

IX.

Quum autem decimæ omniaque subsidia extraordinaria per privilegia, tam antiqua & tam generalia, ut juris communis esse videantur, sine cleri consensu peti atque exigi non possint; opus est, ut clerus harum impositionum causa

Conventus cleri generales.

ordinarii conventus habeat, partim ordinarios, decenniis partim extraordinarios. Ordinarii sunt singulis, vel singularum diœcesium, vel singularum provinciarum, vel totius cleri Francici, qui sine regis venia haberi non possunt. Sed singulis conventionibus de decimis solvendis rex inferit veniam repetendi conventum post decem annos: quod inde ab anno 1586. factum est. Hi conventus non sunt concilia, quia rei nummaria causa & per deputatos, ut comitia regni, convocantur. Deputari autem non possunt, nisi qui beneficia possident, & quidem ab ea provincia, in qua beneficia sita. Quælibet provincia quatuor mittit; duos primi ordinis, veluti archiepiscopum & episcopum, vel duos episcopos; duos secundi ordinis, qui debent esse *in sacris* & beneficium possidere in provincia, a qua mittuntur. Ubi conveniendum, rex indicat, qui sæpe locum extra Parisios elegit, ne deputati aliis negotiis destinerentur. Præter conventus generales singulis decenniis cogendos, sunt etiam speciales, quibus rationes rationarii generalis examinantur. Olim singulæ provinciæ, quarum sunt quindecim, singulos deputatos mittebant, quorum quinque negotium perficere potuerunt. Sed an. 1615. placuit binos e singulis provinciis vocare, ut conventus constaret XXXII. personis, si duos cleri procuratores adnumeraveris.

augustiores singulis quinquenniis.

ris. Hi conventus usque ad an. 1625. singulis bienniis habiti, in singula quin-
 quennia rejiciuntur, ut alter concurrat
 cum conventu generali, alter in inter-
 vallum ejus incidat, veluti an. 1660.
 1670. 1680. Sed ab his quoque rex
 postulat subsidia extraordinaria. Con-
 ventus extraordinarii sunt, quos, inci-
 dente re majore & improvise, prælati,
 qui in curia degunt, cum cleri procura-
 toribus generalibus habere solent.

qui sint
 conven-
 tus extra-
 ordinarii?

X.

Olim Syndici & deputati cleri genera-
 les constituti erant an. 1564. quos, quod
 potestate sua abuterentur & in redituum
 annuorum constitutionem consentirent,
 conventus Melodunensis an. 1579. abro-
 gavit, institutis procuratoribus genera-
 libus, qui cleri causam in curia perpetim
 agerent. Eorum duo sunt, & qui-
 dem secundi ordinis, qui alternatim a
 provinciis, æque ac quatuor deputati,
 nominantur. Constituuntur in quin-
 quennium, & in singulis conventibus
 augustioribus duo alii nominantur, ve-
 teresque negotiorum gestorum rationes
 reddunt. Syndici isti generales olim
 quoque jurisdictionem habuere in causis
 ad decimas pertinentibus. His sup-
 pressis conventu Melodunensi placuere
 cameræ ecclesiasticæ, quæ regio edicto
 an.

Cleri a-
 gentes seu
 procura-
 tores qui?

Camæræ
 ecclesiasticæ
 sine
 appella-
 tione

de litibus an. 1580. in VIII. civitatibus Metro-
 circa hæc politanis, Parisiis vice Senonum, Lug-
 subsidia duni, Rothomagi Cæsaroduni ad Li-
 cognos- gerim, Biturice, Tolosæ, Burdigalæ &
 cant. Aquis Sextiis institutæ: quarum quæli-
 bet habet X. vel XII. iudices doctores &
 in sacris, ab archiepiscopis electos. Hi
 de omnibus litibus, quæ ratione deci-
 marum aliorumque subsidiorum, oriun-
 tur, cognoscunt, & gratis officium fa-
 ciunt, nulla appellatione laceffendi.
 Eorumque iurisdictione multis regiis re-
 scriptis & senatus consultis confirmata
 est. Sunt & alia iudicia particularia in
 pluribus diocæsisibus an. 1615. instituta,
 in quibus episcopus cum syndicis seu de-
 putatis diocæseos de iisdem causis cog-
 noscit in prima instantia, & si lis viginti
 librarum æstimationem non excedit, sine
 appellatione. In qualibet diocæsi est
 syndicus vel rerum ecclesiasticarum pro-
 curator, qui Blesis [1] instituti, & an.
 1579. 1596. & deinceps confirmati sunt.
 Quilibet in synodo eligitur, & ab eadem
 removetur. Sunt etiam syndici provin-
 ciales, conventu Melodunensi instituti.

[1] *Ordin. Bles. art. 19.*

F I N I S.

INSTI-

INSTITUTIONUM

JURIS ECCLESIASTICI

INDEX L CAPITUM.

P A R S I.

<i>Cap.</i> I. De origine juris ecclesiastici.	<i>pag.</i> 8
II. de divisionibus juris ecclesiastici.	39
III. de clero in universum.	52
IV. de irregularitatibus seu de vitiis, ob quæ clericum fieri prohibetur.	61
V. de prima tonsura.	72
VI. de quatuor minoribus ordinibus.	79
VII. de ordinibus sacris universim.	87
VIII. de subdiaconis & diaconis.	97
IX. de presbyteris.	108
X. de promotione episcoporum.	115
XI. de episcoporum consecratione.	135
XII. de functionibus episcopi interioribus.	144
XIII. de functionibus episcopi exterioribus.	153
XIV. de archiepiscopis, patriarchis, primatibus.	158
XV. de episcopatibus vel erigendis, vel supprimendis, itemque de episcopis nomine talibus, & de coadjutoribus.	168
XVI. de translatione & resignatione episcoporum, itemque de sede vacante.	177
XVII. de canonicis.	187
XVIII. de curatis, chorepiscopis, archipresbyteris.	196
XIX. de archidiacono, vicario generali, pœnitentiario & theologo.	203
XX. de academiis, collegiis & seminariis.	209
	<i>Cap.</i>

<i>Cap.</i> XXI. de origine & progressu vitæ monasticæ.	<i>pag.</i> 219.
XXII. de ceteris religiosorum ordinibus.	235
XXIII. de votis & de professione religiosa.	247
XXIV. de paupertate, ceterisque regularium votis.	255
XXV. de clericatu regularium, eorundemque exemptionibus.	266
XXVI. de regularium reformationibus.	278
XXVII. de rectoribus regularium.	286
XXVIII. de religiosis virginibus & eremitis.	297
XXIX. de privilegiis clericorum.	306

P A R S II.

<i>Cap.</i> I. de anno, diebus festis & abstinentiis.	313
II. de divino officio.	322
III. de baptismo, confirmatione, eucharistia.	330
IV. de poenitentia, extrema unctione, ordine.	338
V. de matrimonio & causis matrimonium impediens.	347
VI. de nuptiarum solemnibus earundemque dissolutione.	355
VII. de ecclesiis ædificandis & consecrandis.	367
VIII. de reliquiis, vasis & libris sacris.	377
IX. de sepulturis.	384
X. de bonis ecclesiasticis in univèrsum.	390
XI. de bonis ecclesiasticis continuatio.	397
XII. de bonorum ecclesiasticorum alienatione & acquisitione.	407
XIII. de decimis.	415
XIV. de beneficiis in univèrsum.	424
XV. de beneficiorum collatoribus.	426
XVI. de jure patronatus.	537
<i>Cap.</i>	

Cap. XVII. de his, qui laurea academica sunt insigniti.	pag. 443
XVIII. de indultu, regalia, ceterisque regis Franciæ nominationibus.	450
XIX. de qualitatibus ad obtinenda beneficia necessariis.	459
XX. de resignationibus & devolutionibus.	464
XXI. de forma provisionum.	471
XXII. de adipiscenda possessione beneficiorum ecclesiasticorum.	480
XXIII. de utendis bonis ecclesiasticis & de reparationibus.	485
XXIV. de aliis beneficiorum oneribus.	491
XXV. de pensionibus.	500
XXVI. de commendis.	506
XXVII. de beneficiorum pluralitate.	515
XXVIII. de residentia.	519
XXIX. de unione beneficiorum.	527
XXX. de religiosis domibus.	532

P A R S I I I.

Cap. I. de jurisdictione ecclesiastica.	538
II. de conciliis.	553
III. de iudice ordinario & delegato.	565
IV. de jurisdictionis ecclesiasticæ administris.	574
V. de competentia iudicis ecclesiastici.	578
VI. de processu civili.	590
VII. de processu civili continuatio.	604
VIII. de hæresi, aliisque læsarum religionum criminibus.	611
IX. de inquisitione ejusque origine.	622
X. de processu inquisitionis.	633
XI. de simonia.	644

Cap. XII. de homicidio & de concubinato.	pag. 655
XIII. de usuris.	661
XIV. de delicto communi & casu privilegiato.	674
XV. de processu criminali antiquo.	682
XVI. de processu criminali hodierno.	689
XVII. de foro episcoporum.	700
XVIII. de pœnis canonicis.	707
XIX. de depositione & degradatione & suspensione.	711
XX. de excommunicatione.	718
XXI. de interdicto.	731
XXII. de absolutionibus.	737
XXIII. de appellationibus.	741
XXIV. de appellatione tamquam ab abusu.	750
XXV. de libertatibus ecclesiæ Gallicanæ.	754

A P P E N D I X.

De rebus Cleri gallicani commentarius.	765
--	-----

INDEX II. AUCTORUM,

qui in notis allegantur.

<i>Acta sanctorum.</i>	<i>Barbosa.</i>
<i>Agobardus.</i>	<i>Barclaius.</i>
<i>Albertus magnus.</i>	<i>Basnagius.</i>
<i>Alexander (Natalis.)</i>	<i>Belluga.</i>
<i>Alteferra.</i>	<i>Bernardus.</i>
<i>Ambrosius.</i>	<i>Blondellus.</i>
<i>Anfillon.</i>	<i>Bona Cardin.</i>
<i>Arnoldus Lubecensis.</i>	<i>Brandt.</i>
<i>Athanasius.</i>	<i>Browerus.</i>
<i>Aufrerius.</i>	<i>Budeus.</i>
<i>Baluzius.</i>	<i>Burnetus.</i>

<i>Celestinus.</i>	<i>Freherus.</i>
<i>Calderinus.</i>	<i>Friderici.</i>
<i>Callio.</i>	<i>Gibalinus.</i>
<i>Choppinus.</i>	<i>Gregorius M.</i>
<i>Christianæus.</i>	<i>Gregorius Turonensis.</i>
<i>Chrysoſtomus.</i>	<i>Harduinus.</i>
<i>Clemens.</i>	<i>Hericurtius.</i>
<i>Cocceius.</i>	<i>Hertius.</i>
<i>Cohellius.</i>	<i>Hieronymus.</i>
<i>Ciontius.</i>	<i>Hilarius.</i>
<i>Concinus.</i>	<i>Hincmarus.</i>
<i>Conringius.</i>	<i>Iegerus.</i>
<i>a Coſta.</i>	<i>Ianuarius.</i>
<i>Cyprianus.</i>	<i>Ignatius.</i>
<i>Damianus.</i>	<i>Imbertus.</i>
<i>Dartis.</i>	<i>Irenæus.</i>
<i>Deſpeiffius.</i>	<i>Juſtellus & Voellius.</i>
<i>D Dominis.</i>	<i>Juſtinus martyr.</i>
<i>deonatus.</i>	<i>Kiene.</i>
<i>Duarenus.</i>	<i>Labbeus.</i>
<i>Dugloſſus.</i>	<i>Lactantius.</i>
<i>Durandus.</i>	<i>Lambertus Schaffnab.</i>
<i>Eraſmus.</i>	<i>Launois.</i>
<i>Eſpencæus.</i>	<i>Lazarus.</i>
<i>Eſpenius.</i>	<i>Limborch.</i>
<i>Eveillon.</i>	<i>de Ludewig.</i>
<i>Euſebius.</i>	<i>Mabillon.</i>
<i>Farinacius.</i>	<i>Maimburgius.</i>
<i>Ferretius.</i>	<i>de Marca.</i>
<i>Fileſaccius.</i>	<i>Martene.</i>
<i>de Flaſio.</i>	<i>Maſſonus.</i>
<i>Fleury.</i>	<i>Matthæi.</i>
<i>Florens.</i>	<i>Matthæus Paris.</i>

- Mavitius.*
Mendo.
Merillus.
Molinæus.
Moreau.
Morinus.
Mornacius.
Myler ab Ehrenbach.
de Oliva.
Optatus.
Origines.
Pallavicinus.
Paponius.
a Paramo.
Parifius.
Passerinus.
Peck.
Pellizarus.
Pertsch.
Petrus Blesensis.
Pez.
Pfaffius.
Photius.
du Pin.
Platina,
Plinius.
Postius.
Quemada.
Raynaldus.
Raynaudus.
Renaudot.
Robertus.
la Roche.
a Royas.
Roye.
Sarpinus.
Saussau.
Saussay.
Saxo Grammaticus.
Schilter.
Schrader.
Sibbern.
Sirmondus.
Socrates.
Sozomenus.
Spanheim.
Spondanus.
Squillante.
Stryk.
Sulpitius Severus.
Symmachus.
Tamburinus.
Tertullianus.
Thomas Aquinas.
Thomasius.
Thomassinus.
Tonduti.
Tournetus.
Ughellus.
Vitringa.
Werthof.
Zieglerus.
Zosimus.
Zypæus.

INDEX III.

RERUM PRÆCIPUARUM.

Numerus paginam indigitat, littera (n)
vero notam.

<p>A.</p> <p>A <i>Bacomes</i> 228. n.</p> <p><i>Abbates</i></p> <p>domini sæculares 228</p> <p>monachorum rectores 286</p> <p>quomodo inaugurentur? 287. n.</p> <p>in Francia nominantur a rege 289</p> <p>exceptio 290</p> <p><i>Abbatia</i> titulata 425</p> <p>commendata. ibid. n.</p> <p><i>Abbatissæ</i> 300</p> <p>vel perpetuæ 301</p> <p>vel triennales ibid.</p> <p>quomodo eligantur? 301</p> <p><i>Absolutio</i> vid. <i>pœnitentia</i>.</p> <p><i>Absolutio</i> ad cautelam quid? 719. & n. seq.</p> <p><i>Absentatoria</i> litteræ 458 & n.</p> <p><i>Abstinencia</i> in feria sexta 319. & n.</p> <p>facile dispensatur 321</p> <p><i>Abusus</i>. Appellatio tamquam ab abusu 750</p> <p>in Francia frequentatur ibid.</p> <p><i>Academia</i> vitia promovent 50. 51</p> <p>antiquissimæ 210</p> <p>feminaria clericorum ibid. n.</p>	<p><i>Academia</i> facultates 211</p> <p>theologia 211. n.</p> <p>privilegia ibid.</p> <p>instar reipublicæ ib. n.</p> <p>collegia 212. 213. n.</p> <p>corrumpunt mores & disciplinam 214</p> <p>gradus academ. 446</p> <p>quot anni? ibid.</p> <p>nobilibus sufficiunt tres ibid.</p> <p><i>Acoluthorum</i> origo 57</p> <p>officium 83</p> <p><i>Actus</i> fidei 640</p> <p><i>Adulteria</i> 658</p> <p><i>Albare</i> portatile 368</p> <p><i>Amortisatio</i> quid in Francia? 414 & n.</p> <p><i>Annata</i> 496</p> <p>damnata concilio Basileensi ibid.</p> <p><i>Anglica</i> ecclesia plantata 169. n.</p> <p><i>Annulus</i> episcopalis 140</p> <p><i>Annus</i> ecclesiasticus 314</p> <p>ejus caput dominica adventus 315</p> <p><i>Apostata</i> 615. 616</p> <p>sunt monasteriorum defectores. 254</p> <p><i>Appellationes</i> 742</p> <p>olim incognitæ ibid.</p> <p>innotescunt per falsas de-</p>
--	--

cretales	744	male differtur	334
earum abusus	745	mutat statum hominis	
usus in Franca	747		334 n.
<i>Apostolorum</i> auctoritas me- re spiritualis	8	<i>Baptismales</i> libri	366
<i>Archidiaconi</i> munus 203. & n. auctoritas	204	a quo conficiantur? <i>ibid.</i>	
<i>Archiepiscopi</i> vid. <i>Metropo- litani</i> .		habent vim probandi	
hos græci distinguunt, non latini	164	<i>ibid.</i> non natalem, sed diem baptismalem <i>ibid.</i> n.	
<i>Archipresbyteri</i> potestas		<i>Baptizare</i> quis possit? 115	
	202	<i>Bischi</i> autor Capucinorum	283
<i>Asceta</i>	210	<i>Benedicere</i> quid? 113	
<i>Assassinium</i>	655	<i>Benedicti</i> ni monachi 226 seq	
<i>Alyl</i>	375	<i>Beneficium</i> quid? 424	
varia horum fata	375	quid revera? 425. n.	
	376. n	quæ sint regularia? 425	
<i>Augustiniani</i> monachi 236		sacerdotalia 460	
seq.		sæcularia 459	
<i>Auxilium</i> moderatum 493		electivum confirmativum	428
		electivum collativum <i>ibid.</i>	
B.		<i>Beneficio</i> expellit titulus ne- quit	464
B <i>Aculeus</i> pastoralis 140		horum origo & indoles	403. 404. n.
<i>Baptismus</i> 330		collatio 426	
olium solemniter & certis temporibus circumscri- ptus 330. 331		ad hæc qui habiles? 459	seq.
fiabat per immersionem usque ad sæculum XIV.		qui inhabiles absolute?	462
<i>ibid.</i>		qui secundum quid? 463	
<i>Baptismus</i> hodie fit per infu- sionem 331. 332		exteri inhabiles <i>ibid.</i> & n	
non iteratur 332. 334		horum pluralitas 515	
alias crimen committitur <i>ibid.</i> n.		ejus occasio <i>ibid.</i>	
postulat paternos 332		abusus 516 & n.	
operatur cognationem spiritualem 333		in Germania cui? 518. & n.	
		horum unio 527	
		quotuplex? <i>ibid.</i> n 531	
		quæ permiffa? 528	
		quæ	

- quæ improbata? 29. & n.
Bernardus qui describat au-
 lam Romanam? 745
Bernardinus Senensis refor-
 mator Franciscanorum
 282
Bertrandi (Petrus) 547
 ejus gerra 149. n.
Bituricensis pragmatice 35
 non afficit Provinciam &
 Britanniam 435
Blasphemi 619
Bona ecclesiarum olim fuere
 1. res mobiles 391
 ex oblationibus 392
 2. post mobiles 393
 fuere communia 395
 post divisa in præbendas
 396
 3. decimæ 397. vid. decimæ
 4. retributiones volunta-
 riæ 298
Bonarum ecclesiasticorum
 origo & necessitas 390
Bonifacii VIII. collectio 25
Bulle pontificiæ quomodo
 comparatæ? 474
Burchardi Wormatiensis
 collectio canonum 20
 C.
C *Alixelaicis* negatur 337
 quare & quando? ibid
 n.
Campanarum benedictio
 379. 380
 sapit baptismum 379. n.
Canon quid? 9
Canonis apostolici qui? ibid.
- Canonum* collectio *Isidoria-*
na 17
Canonicorum origo 187. seq
Chrodogangus autor 192
 privilegia 193. 194
 officia 196
Magdeburg. cardinales
 199. n.
 regulares 269
 corrumpuntur 279
Canonicorum non residentia
 522. n. 523. n.
Canonisatio 379
Cantores vid. *Psalmista.*
Capellarum origo 369. n.
Capitula sibi arrogant elec-
 tionem episcoporum 123
 seq. 427
 regimen sede vacante 184
 unde dicta? ibid.
 eorum potestas 185
Capitula jurisdictionem ha-
 bere dicuntur 185
 qualem? ibid
 conferunt dignitates ele-
 ctivas 428
 instituunt collationes ne-
 cessarias 429
 in collatione concurrunt
 Papa cum ordinario ib.
 n. 470
Capucinorum origo 483
 rector Guardianus 292
Cardinales sede vacante pro-
 videre nequeunt 134 n.
 fuere parochi 198
 diaconi ibid.
 ubique ibid.
 post Romæ proprii 199
 Car-

- Carmelita* 283
 excalceati *ibid.*
Cassitatis votum 263
 in quo consistat? *ibid.* n.
Casus privilegiatus 674
Cathedra 492
Census annuus 668
Centenarium 491
Character indelebilis unde? 346. n.
Chorepiscopi qui? 201
 abrogati in occidente 202
Christiani magistratui politico parent 9
Cistercienses monachi 232
 filiae 234
Citatio 594
 qui insinuanda? 595. n.
Clementis V. collectio 27
Clerici qui sint? 53
 privilegia 306
 habent vestes singul. 73
 earumque origo *ibid.*
 minores olim infiniti 84
 mariti 91
 nubentes poena afficiuntur 90
 possunt ecclesiae sumtu vivere 486
 indigni non 487
 nunquam conventi coram iudice laico 543
 & n. 544
 laicos praecedunt 407
 308
 sunt immunes 309
 ab oneribus personalibus *ibid.*
 & realibus 311
Clinici 65
Cluniacenses 229 seq.
- Coadjutor* quibus & a quo detur? 174
 Simulatum officium, quod successionis causa datur 176. n.
Codex canonum ecclesiae universae 12
 ecclesiae orientalis 15
Colibarius clericorum 88
 defenditur 90. 91
Coemeteria prope ecclesias quare? 384. n.
 quomodo erigantur? 384. 385
 eorum erectio ad iura episcopalia refertur 384. n.
 sed male *ibid.*
Cena sacra vid *Eucharistia*.
Collatio beneficiorum 426
Collegia in academiis 412
Collegiata capitula 195
Commenda 506
 origo 507. & n.
 abusus 508. & n. 509. 510
 usus 511. 512. & n.
 restrictio 513
 differentia a titulo *ib.* n.
 sunt beneficia saecul. 426
 monasteriorum in Francia durant 291. n.
Compromissum (electio per) 32
Concilium ante Nicæna 10
 eorum natura *ibid.* n.
Constantini M. 11
 provincialia 557. 558
 quo ordine habita? 559
 seq.
 nationalia 561
 quo ordine habita? 562
 635

563. 564
 ultimum in Gallia 564
Concordata nationis Germanicæ 35
Concordatum in Francia 36
 non pertinet ad Provinciam & Britanniam 435
Concubinatus crimen 658
 frequens clericorum 659
 pœna ibid. & 660.
Confessio peccatorum 343
 confessionis sigillum ibid. n.
Confirmatio electi 128
Congregatio S. Mauri 284
Congressus olim in Consistorio inunctus 581. & n. seq.
Consecratio episcoporum 135
 hodierna, vetus. 141
Constitutio quid? 42
Constitutiones Apostolicæ sublestæ fidei 9
Consuetudo quid? 42
 ejus vis 48
Continentia vid. *castitatis votum*
Contumacia quis? 597
 quomodo coerceatur? ib.
Corona clericalis origo 74
Corpus canonum 14
Cruciata expeditiones orientant bona ecclesiastica 766
Cultus publicus olim splendidissimus 85. vid. *officium divinum*.
Cunivus (Petrus) 547. 678
Curati vid. *Parochi*.
Cursus ambitiosus 479

D.

D*ecani* canonicorum 194
 rurales 207. 202. n.
Decima primum ignotæ 392 n.
 innotescunt sæculo IX. 397. seq.
 in oriente prohibitæ 398
 colorantur ex V. T. 399n.
 reales, personales seu industriales 401. 416
 non sunt juris divini 401
 nec in oriente notæ 402
 majores quæ? 416
 minores quæ? ibid.
 novales quæ? ibid.
 a laicis possessæ 418 & n. 419
 præscribuntur per 40. annos 422
 prosecutionis quæ? ibid.
 papales unde? 423
 ceduntur regi ibid.
Decimarum regi Franciæ pendendarum origo 766 seq.
Decretales epistolæ quæ? 14
Degradatio 711
 verbalis, realis 712
Delegati judicis vid. *Judex delegatus*
Delictum commune 674
Deportus 494
 ejus fundamentum ibid. n.
Depositio clericorum 711
Devolutio quid? 469
 ejus ratio 470. n.
Devolutionis jus 430. 128
Dia-

- Diaconæ* 107
Diaconæ, earum offic. 107
 defierunt 108
Diaconi cardinales 198
Diaconorum origo 55. 501
 ordinatio *ibid.* seq.
 officium 103. seq.
Dies festi & feriatii 319
 quomodo differant? *ibid.*
 320
Dispensationes improbantur
 51. seq. 71.
 in gradibus prohibitis 353
 deberent esse gratuita: *ib.*
 n.
Distributiones quotidianæ
 canonicorum 526. & n.
Doctorem decisiones non
 faciunt legem 5. 50
Dominicani 250
 eorum rector vocatur
 magister 292
Domus religiosæ 532
 vid. *Hospitalia*
- E.
- E**cclesia pro loco con-
 gregationis 368
Ecclesiæ ædificandæ causæ
 legitimæ 369
 auctoritate episcopi 370
 quomodo ædificandæ? *ib.*
 dedicandæ 371
 ritus dedicationis *ibid.*
 pollutæ reconciliandæ 373
Ecclesiæ non sunt profanan-
 dæ 337
 consecratio superflua 374.
 n.
- immunes 377
 in iis nemo temere sepe-
 liendus 385
 harum bona v. *Bona.*
 immobilia acquirere ne-
 queunt 413
 earum iurisdictio vid. *ju-*
risdictionis
Ecclesiastici vid. *Clerici.*
Electio episcoporum vetus
 117
 nova 124
 in Germania 131
 in Francia *ibid.*
 per scrutinium 125
 seq.
 v. *Episcopus.*
Encaniorum abusus 372. n.
Episcopus quis? 54. 116.
 olim pontifex 116
 quomodo olim electus?
 117. seq.
 consecratus quomodo?
 122
 hodie quomodo eligatur?
 124. seq.
 electus confirmandus 128
 electus in Germania ea ha-
 bet, quæ sunt iurisdictio-
 nis, ante confirmationem
 128. n.
 consecrandus. 135
Episcopus iuramentum pon-
 tifici dat 135
 cujus capita *ibid.* n.
 ejus functiones interiores
 144
 est primus inter Presbyte-
 ros *ibid.* n.
 confirmat baptizatos ordi-
 nat:

in Hispania *ibid.*
 horum rector vocatur mi-
 nister 292
Fratres caritatis 533
 laici 269

G.

G *Allia* vid. *Francia*.
Germanica nationis
 concordata 35
 episcopatus vastissimi 160
 ecclesia plantata 199-
 & n.
 episcopatus conjuncti cur?
 58 & n.
Graduati præferendi in be-
 neficiis 441. seq.
 tertia parte prospiciendi
 444
 nominati 445
 simplices *ibid.*
 ratio differentia *ibid.* n.
 qui sint gradus academici
 446
 accipiunt beneficia morte
 vacantia 448
 non alia *ibid.* n.
 non nisi unum *ibid.*
Gradus prohibiti 349
 seq.
 eorum computatio cano-
 nica 352
 quid in ea desideretur?
ibid. n.
Graphiarum 576
Gratiani collectio cano-
 num 20
Gregorii IX. collectio 25

H.

H *Æresis* quid? 611
 quomodo purgetur?
 614
 puniatur? 614. seq.
Hincmarus Rhemensis de-
 texit fraudem *Isidori* 8.
 & n.
Homicidium 665. 657
Honoraria clericorum 404
 imperantur 505. 406
 quod laudatur 405. n.
 407. n.
Hospitalarii 240
Hospitalia 532
 eorum species *ibid.* n.
 gubernantur ab Augusti-
 nianis 533
 subsunt magistratui poli-
 tico *ibid.* n.
 gubernantur a laicis 534
Hospitalia præsertim in
 Francia 535
 eorum reformatio 537

I.

I *Jejunium* quadragesima-
 le ante Pascha 316
 ante nativitatem domini
 315. n.
Jesuitæ 54
 instituta 246. 272
 generalis est monarcha
 293. 294
Illegitimi arcentur ab ordi-
 nibus 67
Immobilia ecclesiarum non
 alie

- alienanda 407. seq.
 non ex interna qualitate
 408. n.
 nisi sint utiliter alienat. 410
 alienantur ab episcopo
 consentiente capitulo
 ibid.
 in Francia a rege 411
 quod laudatur ibid. n.
 ecclesiæ in Francia non
 acquirunt 413
 etiam alibi ibid.
 quibus legibus in Francia
 tales acquisitiones per-
 missæ 414
Immunitas ecclesiarum 375
Impii Pastores, num efficax
 eorum ministerium? 69
Impositio manuum 138. n.
Indemnitatis 414
Index expurgatorius 632
Indulgentiæ 345
 per eas remittitur satisfac-
 tio pro peccatis ibid.
Indultum quid? 450 & n. 451
 æquiparatur primariis
 precibus in Germania 453
 n.
Infileles 616
Inquisitio 622
 origo ibid. 623
 processus 633
 refertur ad dominicanos
 623. & n.
 confirmatur a Friderico
 II. Imp 625
 Venetiis stabilitur 628
 in Hispania ibid.
 in Lusitania 630
 in Francia 631
- Romæ 632
 improbatur. 643. 644
Inquisitor generalis 629. sq.
Inspiratio (electio per) 125
Institutionum natura 3
Instrumenta authentica 608
 exemplificata ib. 609
Interdictum quid? 71
 improbatur 734. seq.
Interstitium quid? 62
 hodie parum servatur 87
Ioannis XXII. collectio 27
Irregularitas quid? 63. n. 64
Isidori collectio canonum 17
 $\nu\theta\epsilon\iota\kappa\omicron\varsigma \ \chi\rho\iota\tau\eta\tau\eta\omicron\upsilon\varsigma$ 19
Judeorum liberi invitis pa-
 rentibus baptizari ne-
 queunt 322. n.
Judex ordinarius quis? 565
 569
 delegatus 571
 ejus potestas 572
 in Francia restricta 573
 ejus decreta non faciunt
 legem 5
Judicium vetus episcopale
 556. 557
 hodiernum 557
Jus auspicati ingressus in
 regnum 453
Jus patronatus vid. *Patro-*
 natus
Jus præstiti juramenti fide-
 litas 453
Jus naturale immutabile & 1
 divinum positivum mu-
 tabile ibid.
 humanum mutabilissimum
 42
Jurisdictio ecclesiæ est spi-
 ritualis

ritualis 538. seq.
 quod involvit contradic-
 tionem ibid. n.
 ejus partes 540. male ine-
 untur ibid. n.
 fit temporalis quomodo
 541. 542
 sine coactione 543. n.
 amplificatur 546. & n.
 ringentibus laicis 547. sq.
 propria 551
 aliena 552
 est episcopi 553
 sapit papatum ibid. n.
Jus ecclesiasticum anti-
 quum 16
 novum ibid. seq.
 ejus origines 8. seq.
Jurisprudentia est pars ethi-
 ces 7

L.

L *Atina* linguæ usus in
 judiciis Franciæ elimi-
 natus 593
 alibi retentus quare? ibid.
 n.
Latina versio vulgata auten-
 tica 382. 383
Leclorum origo 57
 officium 81
 ordinatio 82
Libertas ecclesiæ Gallicanæ
 754
 ejus duo cardines 755
 singularia 756. seq.
Libri sacri 380
 qui sunt? 281

fata eorum 382. n.
Lingua latina inter sacrum
 adhibetur 327
 vernacula in sacris dam-
 natur 383
 ob Albigenes ib. male ib.
 n.
 linguarum orientalium
 Budium non improbatur
 583
Litis contestatio 604
 ejus effectus ib. & n. 695
Lugdunensis archiepiscopus
 solus verus primas in
 Francia 165
Lutherus repurgator eccle-
 siæ 37
 ejus effectus apud catho-
 licos ibid. n.

M.

M *Acerationes* corpo-
 ris 265. 266
 optima est propriæ volun-
 tatis retusio ibid. n.
 sunt ambitiosæ 277. & n.
Magdeburgici canonici car-
 dinales 199. n.
Main-levée 458. & n.
Manus mortua 414 & n.
Matricula ecclesiæ 189
Matrimonium 347
 male sacramentum idid. n.
 perficitur
 1. consensu legitimo
 347. & n.
 ejus impedimenta natu-
 ralia 348
 lega-

legalia	ibid. seq.	<i>Missæ</i> , v. <i>divinum officium</i> .
humana	349	solennis frequentanda 326
criminosa	353	vel minus solennis ibid.
2. libero consensu	354	tantum in loco sacro 368
contrahentes sint sui juris	ibid.	<i>Missio</i> in possessionem 597
3. consensu solemniter e-		<i>Missio</i> Patres 218. seq.
dito	355. 358.	<i>Mitra</i> episcopalis 140. n.
post trinam proclamatio-		<i>Monachi</i> vitia promovent 52
nem	358	horum multitudo 221. 222
præsentibus testibus	359	spurii 226
clandestinum vitio laborat		plerique laici 225
359. n. 355		quod probatur ibid. n.
ejus effectus	359. seq.	mendicantes 240. seq.
de causis matrimonialibus		functiones 244
in Francia iudex secularis		quomodo clerici? 267
cognoscit	360	corrumpuntur & vilescunt 280
quod regula olim fuit ib. n.		<i>Monacha</i> 224. 297
	361. n.	earum instituta 298
alias sunt iudicis ecclesi-		<i>Monitoria</i> 606 607. & n.
astici	579. & n.	<i>Montes</i> Pietatis 670
solvitur morte	361	quid? ibid.
quoad thorum & mensam		quid in eis desideretur? ib. n.
	ibid. n.	<i>Mortuorum</i> quarta 493
aliæ causæ	363	
repeti potest.	364	N.
<i>Mendicantes</i> in commune		N <i>Epotismus</i> taxatur
pauperes	259	487 n.
pro titulo habent pauper-		<i>Nominatio</i> quomodo fiat
tatem	95. 96	133. seq.
prædicatores	148	Regis Franciæ ab Episcop.
populum superstitione		132. n.
inficiunt	ibid. n.	Nominat Rex Franciæ cum
privilegia.	271. 272	indultu in recens acquisi-
<i>Methodi</i> subtiles repreh-		tis provinciis 133. n.
sæ	4	<i>Notarii</i> 58
<i>Metropolitani</i>	59	Apostolici 575. 576
origo	162	<i>Novales</i> decimæ 416
jus	163. & n.	<i>Novaria</i> quæ? 416. 417. n.
		O.

- O.
- O** *Bedientia* votum 255
 in quo consistat? 256
 absurdum 255 n.
- Obedientia* provinciæ quæ?
 435. 436. & n.
- Oblationes* voluntariæ quo-
 modo ortæ? 392
 cui datæ? 393
- Oblatus* laicus monaster. 499
- Offerre* quid? 112
- Officiales* episcoporum 206
 claustrales habent mobilia
 261
 tales habent Episcopi 565
 capitula. 566
 metropolitani ibid.
 corrumpunt simplicitatem
 veterum iudiciorum 568.
 569
 eorum officium antiquum
 566
 perstringitur ibid n.
 officialis vocabulum an-
 tiquum 565
- Officium* divinum 322
 quid sit? ibid.
 ubi celebrantur? 323
 a quo recitandum? 324
 quomodo publice? 324
 privatim? 325
 qua lingua? 327
 male latina ibid n.
 pendet a lubitu episcopi
 329
- Oleum* sacrum 377
- Oppositio* contra sententiam
 741
- Orare* est episcopi 149
- Oratorium* patrum 218
 auctor ibid.
 oratoria unde orta? 197 &
 n.
 dedre originem patrona-
 tui 198
 fuere dominorum pro-
 pria ibi n.
- Ordinatio* ostiariorum 79
 officium ibid.
 quo & laici funguntur 80
 lectorum 82
 subdiaconorum 97
 presbyterorum 108
 non iteratur 346
- Ordines* minores hodie otiosi
 80 n.
 licet concilio Tridentino
 commendati 86
 eorum officium 79
 quo & laici funguntur 80
- Orthodoxus* quis? 612 n.
- Ostiariorum* origo 79
- P.
- P** *Allium* Archiepiscopo-
 rum 167
 ejus usus 167 n.
 facit archiepiscopos vica-
 rios Papæ 168 n.
- Papa*, olim quilibet episco-
 pus 59
 est de jure divino epis-
 coporum princeps
 164. & n. 166
 num possit renunciare? 182
 con-

concurrit in conferendis	intelligenda de singulis	257
beneficiis cum collato-	non de cor. oribus	257. 258
re ordinario	jeus votum facit regularem	220. n.
nec vacantia solum, sed	<i>Peculium</i>	498
& non vacantia confert	<i>Pensionēs</i>	500
ibid. seq.	veteribus notæ	501
per expectantias	toleratæ	500 n.
reservations	abusus	502
de jure divino episcopo-	a solo papa constituuntur	503
rum iudex	a magistris ordinum mi-	ibid. n.
ridetur	litarium	ibid. n.
<i>Parochi</i> vocantur Cardina-	quanta sit pensio?	504
les	est ad dies vitæ	505
eorum potestas	onus reale	ibid. n.
200	<i>Petitio</i> incidens	603
<i>Parochiarum</i> origo	<i>Petrus</i> num ceteris Apostolis	166 & n.
96 & n.	præfectus?	166 & n.
<i>P. scba</i> , quomodo figend?	<i>Pluralitas</i> beneficiorum	515
316	<i>Penæ</i> canonicæ	707
dissensus primitivæ ecclesiæ	spirituales	ibid.
317 n.	seculares	608
<i>Patres</i> fere omnes fuere	<i>Penitentia</i> semel in anno	
Episcopi	subeunda	318
146. 147	est publica	344
<i>Patriarchæ</i>	privata	338 339 n.
qui?	casus reservati paræ	340
164		341
<i>Patrino</i> officio	episcopo	341
332. 333	satisfactio	343 n.
<i>Patronatus</i> (jus	non est poena	345
417	<i>Pœnitentiarius</i> episcop.	107
origo	<i>Portio</i> congrua	421 & n.
418 & n.	quæ eius summa	ibid.
reale	<i>Possessio</i> beneficiorum quo-	
419	modo adipiscenda?	80
personale	per ingressum	482
ibid. n.	profectum campanilis	ib.
<i>Patronus</i> quis sit?	F f f	& n.
439		
vel ecclesiasticus		
440		
vel laicus		
ibid.		
quæ ejus jura?		
441		
cur laicus variet, non ec-		
clesiasticus?		
440 n.		
<i>Paupertas</i> male intellecta		
241. n.		
votum		
256		
in quo consistat?		
257		
259. 260		

- & n. denuntiatorius 687
 per procuratorem ibid. inquisitorius 688
 ejus effectus 483 novus in Francia 689
Possessorium mixtum 583 sq. *Procuratio* vid. *visitatio*.
Postulatio quid? 124. & n. *Procuratores* postulantes
Postulatus ante confirmatio- 575. 596
 nem non habet, quæ sunt
 jurisdictionis 128. n. *Professio* religiosa 247. seq.
Prædicatorum ineptiæ 3 quomodo faciendâ? 249
Præbendarum orig. 396. 403 impugnanda? 253
Prædicare quid? 114 *Promotor* quis? 575
 est Presbyteri ibid. *Prorogare* forum clericus
 Episcopi 145. n. potest 589 n.
Prædicatores monachi 148 *Provisio* quid? 461
Præesse quid? 114 est instar locationis ib. n.
Præmonstratenses 237 motu proprio 473
Præpositi canonicorum 194 & ad instantiam ibid.
 in Germania superant quomodo expediatur Ro-
 ibid. n. mæ? 474. seq.
Præsuntio juris & de jur. 634 indiget visa ordinarii 480
Presbyteri cardinal. 58 614 & n.
 horum ordinatio 108. seq. *Provisiones* pontificiæ 129
 figura in V. T. 110 *Psalmistarum* origo 57
 officium 110. 112 *Purgatio* canonica 697
 potestas 200. seq. vulgaris 698
 non possunt fieri laici 346
 347. n.
Primates 59
 qui? 165. 166. n.
Prioratum origo 287
Priores claustrales 291
 conventuales ibid. n.
Privilegia improbantur 51
Probatio vocalis 606
 litteralis 608
Processus civilis 590
 olim simplex 591. & n.
 criminalis antiquus 682
 accusatorius 686

R.

- R** Aymundi de Penna-
 forte collectio 24
Recoleti 283
Reconventiones in Francia
 exulant 603
Recredentia quid? 586. & n.
Reditus vitalitius 669
Refectio ecclesiarum in-
 cumbunt
 beneficiariis 489
 quomodo olim factæ? ib.
 quomodo hodie? 490

<i>Regalia</i>		quis censeatur ?	ibid.
eorum fundament.	186 n.	<i>Res spirituales</i>	313
olim jus percipiendi omnes fructus vacantis episcopatus	454	quæ sint ?	314
quos hodie rex donat episcopis	455	temporales	313. 360
hodie restringantur ad beneficia sede vacante conferenda	ibid.	sacræ	367
Rex iis utitur non Regni administrator	ibid. n.	<i>Reservationes pontificiæ</i>	
per totum regnum	456	earum occasio	129
accensetur hocce jus dominio	ibid. n.	generales	130
<i>Reginonis collectio canon.</i>	20	beneficiorum	432. & n.
<i>Regula Benedicti</i>	226	a Joanne XXII. ad cathedralas extensæ	433
Augustini	236	in Francia abolitæ	ib. seq.
Aquisgranensis	227	<i>Residentia clericorum necessaria</i>	519
Cluniacensis	229	ex justis causis negligitur	520
Cisterciensis	232	ab ipsis papis neglecta	521
<i>Regulares qui?</i>	219. 220. n.	ex furo etiam	ibid. n.
origo	220	quomodo eludatur a canonicis ?	522 n. 524. n.
multitudo	273	<i>Resignatio beneficiorum</i>	
exempti	ibid.	quomodo faciendâ ?	465
quare ?	ibid. n.	abusus	466
corrumpuntur	278	resignantium cautelæ	468
<i>Relapsus quis ?</i>	64	regressus	468. 469
<i>Religiosi episcopis haud subiecti</i>	155. n.	<i>Retributio spontanea</i>	650
horum vota	247. seq.	<i>Ritus ecclesiastici diversissimi</i>	49
<i>Reliquiæ sacræ</i>	378. 379	<i>Rubricæ</i>	323
<i>Renunciatio episcopat.</i>	180	S.	
ex quibus causis permiffa ?	181	<i>Sacræ res</i>	367
<i>Renuntiantes manent clerici</i>	182. n.	<i>Sacramentorum administratio est episcopi</i>	150
<i>Repletus quis dicatur ?</i>	448	efficacia non pendet ex dignitate ministri	366. 367
		<i>Sacrificium N. T. sunt preces publicæ</i>	150. n.
		<i>Sacrilegium quid ?</i>	620
		F ff 2	Sac-

- Saccus benedictus* 641
Sanbenito ibid.
Sibijna Avenionense corruptelarum mater 31
Schilmat-ci qui? 618
Scholæ cathedralium 210
Scholaster 208
Scrutinium electio per 125
Seminaria 214
 laudantur 215. n.
 commendantur a concilio Tridentino 216
 instituantur a Carolo Borromeo ibid.
 & in Francia 217
 & inter Evangelicos in Germania v. gr. Turingæ Halæ 217. n.
Sententia 609
 interlocutoria ibid. 610
 definitiva ibid.
Sepultura est prope ecclesias 384
 ejus electio permiffa in favorem mendicantium 386 n.
 sepulti non effodiendi 386
 gratis concedenda 387
 elemofina non rejecta ibid. n.
 denegatur impenitentibus 389
Servi arcentur ab ordin. 67
Sigillum confessionis 343. & n.
Signatura simplex quomodo comparata? 475. seq.
 vel in fortuna dignum 477
 vel gratiosa 478
Simonia 644
 mentalis 652
 conventionalis ibid.
 realis ibid.
 ejus poena 652. 653
 ejus species est confidentia ibid. 654
Simoniaci qui sint? 645
Societates mercatoriae 667
Soaomia clericorum 661
Sortilegium 621
Spirituales res 313. 314
Spolium 497
 ejus ratio ibid. n.
Sponsalia quid? 356
 non admittunt absolutam coactionem, sed poenam canonicam 357. & n.
 absolute ibid. n.
 quibus ex causis solvantur? ibid.
Subdiaconorum origo 57
 hi ferius coelibatus legi subjecti fuere 89
 ordinatio 97. seq.
Subintroducæ feminæ quæ? 660 n.
Suffraganei episcoporum in Germania sunt fere episcopi in partibus eorum origo e Græcia ibid.
Superstitio 621. 622. & n.
Suspensio clericorum 716
 localis 717
 personalis ibid.
 generalis, specialis ibid.
Suspicio

<i>Virgines</i> religiosæ , vide	<i>Unio</i> beneficiorum §27
<i>Monachæ</i>	vid. <i>Beneficium.</i>
quomodo recipiantur ?	<i>Vota</i> religiosorum 247. seq.
302	quænam sint ? 255
consecrentur ? 303	quid in iis desideretur ?
griseæ seu caritatis 536	247. n.
<i>Vitalitius</i> redditus 669	<i>Ufuræ</i> 661
<i>Unctio</i> presbyterorum 111	quare Judæis permittæ ?
episcopi 139. & n.	ibid. n.
extrema 345	non sunt Christianis pro-
a parochio administranda	hibitæ 662. n. 663. n.
ibid.	eas canones admittunt
in remissionem peccato-	667. seq.
rum ibid. n.	

F I N I S.





FLEURY
JUS
ECCLIASTICUM



1093